SCOTIA ILLUSTRATA

SIVE

PRODROMUS

HISTORIÆ NATURALIS

IN QUO

Regionis natura, Incolarum Ingenia & Mores, Morbi iisque medendi Methodus, & Medicina Indigena accuratè explicantur:

ET

Multiplices Naturæ Partus in triplice ejus Regno, Vegetabili scilicet, Animali & Minerali per hancce Borealem Magnæ BRITANIÆ Partem, quæ Antiquissimum SCOTIÆ Regnum constituit, undiquaque diffusi nunc primum in Lucem eruuntur, & varii eorum Usus, Medici præsertim & Mechanici, quos ad Vitæ cum necessitatem, tum commoditatem præstant, cunctis perspicuè exponuntur.

CUM FIGURIS ÆNEIS.

Opus viginti Annorum

Serenissimi Domini Regis CAROLI. II. Magnæ BRITANNIÆ, &c. Monarchæ Jussu editum.

Auctore ROBERTO SIBBALDO M. D. Equite Aurato, Medico & Geographo Regio, & Regii Medicorum Collegii apud EDINBURGUM Socio.

EDINBURGI,

Ex Officinâ Typographicâ JACOBI KNIBLO, JOSUÆ SOLINGENSIS & JOHANNIS COLMARII, Sumptibus Auctoris.

Anno Domini M. DC. LXXXIV.

R E G I.

AD Sacræ Majeſtatis veſtræ pedes procumbit *Scotia* tua. Imperitantium optime, & ſuas Opes nativas, quas numeroſas & eximias Divinum Numen ei benignè largitum eſt, humillimè offert: Credebatur illa adſpectu triſtis, ſterilis, & in obſcuram ac damnatam Mundi partem rejecta; quæ tamen benigno Cœli influxu ſalubrique Aëre gaudens, & inter utrumq; Orbem in ipſo Maris gremio poſita cum ad Vitam neceſſaria, tum utilia quæque ſummâ copiâ poſſidet. Nunc benignis Majeſtatis veſtræ Solis ſui Radiis illuſtrata Tenebras ſuas ſuperavit, novoq; Vigore animata injectam ſibi per multa Secula Caliginem diſſipavit, & abditorum in ſinu ſuo Theſaurorum Clauſtra reſolvit; ac Majeſtati veſtræ Patri Patriæ, & legitimo ſolique Fundi ſui Domino Aurum, Argentumque ſuum expandit; Margaritas, Cryſtalla, Marmora quaſque alias habet in ſinu ſuo Gazas producit; Marina, Animalia & Plantas exponit, quæ veſtræ Majeſtati debentur, jure per inviolatam veſtrorum Majorum ſeriem, qui per bis mille annos hic regnarunt, ad Majeſtatem veſtram devoluta. Libenter quoq; fatetur *Scotia* tua veſtris in ſe beneficiis cuncta deberi, quæ ſub juſto & benigno moderamine veſtro ſecurè & quietè Bonis ſuis fruitur & ſummâ Pace potitur, dum vicinæ Gentes omnibus Belli miſeriis premuntur. Cum Majeſtate veſtrâ reductæ Artes & Scientiæ in Regnis veſtris maxime florent, reſtitutaque, quæ Experimentis nititur, Vera Philoſophia magna ſub Auſpiciis veſtris incrementa capit. In veſtro quoque Antiquiſſimo *Scotiæ* Regno Regium Medicorum Collegium apud *Edinburgum* erexit Majeſtas veſtra, cui cum Praxin Medicam regulandi, & imperitos indoctoſque in vitam ſubditorum veſtrorum graſſantes reprimendi facultatem, tum Medicinam promovendi provinciam demandavit: Humillimè proinde Sacræ Veſtræ Majeſtati ſe ſuaque offert Prodromus hicce Rerum Naturalium in Antiquiſſimo Veſtro Regno fidus Expoſitor, qui nunc quidem rudiore penicillo deſcribit quæ in hoc Veſtro Antiquiſſimo Reg-

no ſint ad Morbos præſidia & quæ Artibus Mechanicis provehendis inſerviant. Sed ut veſtro juſſu hæc aggreſſus eſt, ita, ſi Majeſtati veſtræ arriſerit, favente Supremo Numine, ſuis numeris abſolutus & coloribus debitis ornatus aliquando forſan in juſtam Hiſtoriam Naturalem aſſurget.

Ut Sacratiſſimam Majeſtatem veſtram diu ſanam, ſerenam, felicem conſervet; & ut omnia fauſta proſperaque obveniant, Deum Opt. Max. quàm ardentiſſimis Votis precabitur

Majeſtatis Veſtræ

Humillimus & Obſequentiſſimus
Subditus & Servus,

ROBERTUS SIBBALDUS.

Celſiſſimo & Invictiſſimo Principi

JACOBO ALBANIÆ & EBORACI

Duci, Sereniſſimi REGIS MAGNÆ BRITANNIÆ *Fratri unico, in Antiquiſſimo* SCOTIÆ *Regno Legato Regio, Archithalaſſo & Polemarcho ſtrenuiſſimo.*

GRatitudinis jure *Scotia*, Optime Princeps, poſt præſtitum Sereniſſimo Regi officium, Se ſuaſque Opes nativas Tibi Patrono & Fautori ſuo offert: Per Te priſtinæ Gloriæ reſtituta Pietatem erga Deum, Obſequium erga Regem publicè teſtatur, & a Religionis & Imperii Hoſtibus liberata Pacis Artes ſecurè colit.

——— Tuque ô Pelagi cui major aperti
Fama, Caledonius poſtquam tua Carbaſa vexit
Oceanus, Phrygios prius indignatus Julos.

Tuis Auſpiciis promotæ Scientiæ & Artes, repreſſa publicorum morum Luxuria, & Regni Succeſſio, quâ per bis mille annos in unâ Majorum veſtrorum Lineâ inviolatâ maximè gloriatur *Scotia*, à publico Ordinum Conventu confirmata, ut nunc cum ipſo Mundo duraturam Auguſtiſſimi Stemmatis veſtri in hiſce Regnis Imperium, cum omnibus Legitimi & Optimi Moderaminis Bonis, ſibi ſuiſque ipſamet auguretur.

Ut Celſitudinem Tuam Regiam diu in Orbis Britannici Decus & Tutelam conſervet Deus Opt. Max. Votis quàm ardentiſſimis precabitur.

Celſitudinis Veſtræ Regiæ

Humillimus Servus

ROBERTUS SIBBALDUS.

* 2

C A T A L O G Ú S

Tabularum Geographicarum, quæ delineatæ sunt, præter eas, quæ exhibentur in Atlante J. Bleau.

Accuratissimè delineatæ sunt hæ sequentes Tabulæ, locis priùs diligenter lustratis & metatis, Auctore Johanne Adair.

Tabula Geographica *Lothianæ Orientalis.*
Tabula Geographica *Lothianæ Mediæ.*
Tabula Geographica *Lothianæ Occidentalis.*
Tabula Geographica *Præfecturæ Clacmananæ.*
Tabula Geographica *Strathiernæ, Goreæ* & *Stormontiæ.*
Tabula Hydrographica Æstuarii *Forthæ.*
Tabula Geographica *Orcadum*, Auctore D. *Jacobo Vallâ* Ecclesiaste *Cracoviacensi.*
Alia Tabula Geographica *Orcadum*, unà cum Navium Stationibus & Portubus depictis.
Tabula Geographica *Orcadum* & *Hethlandiæ.*
Tabula *Scotiæ* Generalis non absoluta, Auctore *Gordonio* de *Straloch.*
Tabula Geographica *Atholiæ* & Regionis Perthensis Superioris ab eodem Auctore.
Tabula Geographica Partis *Merniæ*, Auctore *Timotheo Pont.*
Tabula Geographica *Abriæ.*
Tabula Geographica Præfecturæ de *Selkirk*, sive Etrick-Forrest.
The Waggoner, sive Auriga Oræ *Scotiæ* Orientalis à mendis purgatus.
Tabula Geographica *Levinæ* & *Argatheliæ.*
Tabula Geographica *Covaliæ*, Lornæ & de *Lochaw.*
Tabula Geographica de *Loch-Lung* & *Loch-Dowick:*
Tabula Geographica de *Lochaw*, cum Regione circumjacente.
Tabula Geographica de *Mamoir* in *Abriâ*, cum Regione adjacente.
Tabula Geographica *Lacûs Lominii* & Insularum ejusdem.
Tabulæ *Angusiæ* variæ.
Glottiana exhibita in unicâ Tabulâ.
Tabula Fluvii de *Charron*; qui influit in Æstuarium de *Tayn.*
Tabula Geographica *Sutherlandiæ*, de *Strath-Okel* & *Strath-Charron.*
Tabula Geographica de *Coygach* & *Loch-Bryon.*
Tabula Geographica de *Assin.*
Tabula Geographica de *Ederacheulis.*
Tabula *Lacûs Nessi*, cum Agris ad ejus Originem sitis.
Tabula Hydrographica *Æstuarii Tai.*
Tabula Hydrographica oræ Maritimæ inter oppidum *Dundee* et oppidum *Monrose.*

ICHNOGRAPHIÆ.

Ichnographia Castrorum *Romanorum* apud *Airdoch.*
Ichnographia Valli *Romani* cum ejusdem Munimentis.
Ichnographia Altaris *Romani.*
Ichnographia quorundam Monumentorum, cum Inscriptionibus & variis Figuris in iis sculptis.
Variæ Inscriptiones ex Saxis desumptæ.
Perplurima collecta sunt vetera Manuscripta, quæ multum inserviant Descriptionibus illustrandis.

NUNCIUS SCOTO-BRITANNUS, SIVE ADMONITIO

DE

ATLANTE SCOTICO

SEU

DESCRIPTIONE *SCOTIÆ ANTIQUÆ*
Et MODERNÆ
Speciali MANDATO
Sereniſſimi REGIS *Domini noſtri* CAROLI *Secundi*, *MAGNÆ BRITANNIÆ*, Franciæ & Hiberniæ *Regis*, *Defenſoris Fidei*,

CUM

TABULIS GEOGRAPHICIS

In lucem publicam ilicò edendâ

PER

Robertum SIBBALDUM Equitem Auratum M. D. Dominum de CIPHIIS, Medicum REGIS Ordinarium,

Et pro Antiquiſſimo Regno SCOTIÆ

GEOGRAPHUM REGIUM.

Curioſum nobis natura ingenium dedit: & artis ſibi ac pulchritudinis ſuæ conſcia, ſpectatores nos tantis rerum ſpectaculis genuit; perditura fructum ſui, ſi tam magna, tam clara, tam ſubtiliter ducta, tam nitida, & non uno genere formoſa, ſolitudini oſtenderet. Sen. De Otio Sapientis, *Cap.* 32.

EDINBURGI,
In Officinâ Typographicâ DAVIDIS LINDESII, M. JACOBI KNIBLO, JOSUÆ SOLINGENSIS & JOHANNIS COLMARII.
Anno Domini M.DC. LXXXIII.

M. ALEXANDRRI BODII Carmen De *SCOTIA.*

Nobilis *Arctoo* locus eſt vicinior *Igni*,
    Quem *Mare* reflexis undique cingit *Aquis*:

Quem tamen *Arctoum* Sidus nec *Frigore* tentat,
    Nec facer admiſſis *Cynthius* urit Equis:

Cui Decus & Nomen *Phario* de Sanguine *Scota*
    Intulit, & *Cereris* ſemina, *Jura*, Deos.

Terra ferax, Pecoris dives, fœcunda Metallis:
    Nec tamen Artificum deſidioſa manu.

Ingenio facilis, ſed ad horrida promptior Arma:
    Nec plùs, quàm Belli, Relligionis amans,

DIPLOMA REGIUM PRO OFFICIO GEOGRAPHI REGII CONCESSO

D°. ROBERTO SIBBALDO

Equiti aurato Medico Regis ordinario, cum Privilegiis infrà Scriptis.

CAROLUS Dei gratiâ Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ *Rex, Fidei defensor, Universis & singulis Ligeis & Subditis nostris quos spectat, & ad quorum notitiam præsentes hæ Literæ perventuræ sunt, Salutem. Cum nos Regiâ nostrâ consideratione animadvertentes. Esse in antiquo nostro* Scotiæ *Regno abundantiam eximiarum & utilium Plantarum, Animalium, Quadrupedum, Volatilium, Piscium & Insectorum; Et Mineralium, Metallorum & Substantiarum repertarum in & ejectarum à Mari: Quæ si nota essent, & eorum natura, virtutes & usus, Plurimum conducerent ad variarum Artium & Artificiorum profectum, & Medicinæ ac Naturalis Historiæ Scientias multum promovere possent, quæ adeò necessariæ sunt ad Ligeorum nostrorum conservationem. Animadvertentes etiam futurum, ut progressu temporis tenderet ad dictum nostrum Regnum ditandum, conservando in eo pecuniam quæ foras emittitur (cùm maximam partem eorum* Simplicium, *quæ usurpantur, domi reperire liceat) Et conducendo operam variorum ex nostris Subditis in iis indagandis & præparandis, cùm tanta sit eorum copia (Mineralium præsertim, Metallorum & Animalium) ut his finibus optimè responderi possit; Eademque etiam multò vilioribus pretiis venundari possent, quàm importari queant. Nosque expendentes, optimum medium ad eorum detectionem & profectum in eos fines esse, ut Naturalis illorum Historia edatur, quæ rationem reddat locorum in quibus invenienda sunt, & viam aperiat quâ detegantur, modum ostendat quo præparentur, & eorum naturam, vires & usus explicet. Et nos quoque animadvertentes, in honorem nostrum & gloriam cessurum, ac magno usui dicto Regno nostro futurum, si justa & plena Descriptio detur veterum dicti Regni nostri* Monumentorum, & Præfecturarum *nostrarum, Regiorum* Burgorum, *Urbium,* Fluminum, *Fretorum,* Sinuum, Portuum, *Stationum, Lacuum, & Castellorum ac Munimentorum nostrorum, Ædium ad Nobiles & Generosos pertinentium, & quicquid aliud observatu dignum est in dicto Regno nostro. Et nos certiores facti de Integritate, Fidelitate, Eruditione & Qualitatibus fidelis & dilecti nostri* D. Roberti Sibbaldi *Equits aurati Medicinæ Doctoris ad Opus illud suscipiendum idoneis, Et de Fidelitate &* Perpessionibus Patris *ipsius, aliorumque sanguine ipsi conjunctorum, eò quòd constanter permanserint in obsequio & observantiâ suâ erga Regium nostrum Patrem: Et quòd, postquam se meliorâsset Studiis suis in celeberrimis* Academiis *tam domi quàm peregrè, Et diversorum annorum peregrinatione in locis* Europæ *maximè celebratis ob Eruditionem & Artes Liberales, Nunc ille, ex studio nobis inserviendi, per viginti annos elapsos suum effecerit negotium, se instruere de omnibus quæ ad Naturalem Historiam spectant dicti Regni nostri, Et de*

rebus antiquis & curiosis in eo observabilibus; Et multo labore & experientiâ fundamenta jecerit Naturalis Historiæ ejusdem, & Descriptionum cum Scotiæ Antiquæ tum Scotiæ Modernæ, Ubi vetera Monumenta, Inscriptiones & Ichnographiæ Castrorum describuntur, & variæ Provinciarum Tabulæ Geographicæ nunquam antea designatæ accuratè delineantur, earum Sinus & Portus distinctè notantur: Similiter designandas & incidendas curaverit in æneis Tabulis Figuras ejusmodi Subjectorum Naturalis Historiæ, quæ vel nunquam antea, vel non rectè factæ fuerant; justasque & plenas eorum Descriptiones formaverit; Et naturam, vires & usus explicet omnium Simplicium in Scotiâ inventorum, unà cum modis quibus adhiberi possunt ad augmentum Scientiarum, Artium & Artificiorum, & ad utilitatem & commodum Ligeorum nostrorum. Sciatis igitur, Nos proprio nostro impulsu & inclinatione, & ex nostrâ curâ & tenero illo affectu quo felicitati dicti nostri Regni Studemus, & Regio amore quo prosequimur omne Eruditionis genus, & potissimum Medicinæ & Naturalis Historiæ Studium, ex qua tanta Emolumenta Nobis & Subditis nostris accrescere possunt, Nominâsse, constituisse & ordinâsse, Sicut & Nos per has præsentes Literas nominamus, constituimus & ordinamus dictum D. Robertum Sibbaldum Equitem auratum Medicinæ Doctorem, ut sit Geographus noster pro dicto Regno nostro, durantibus omnibus diebus vitæ suæ; Dando, concedendo & largiendo illi dictum Geographi Officium ab ipso possidendum & fruendum, plene & liberè in omnibus respectibus & conditionibus, cum omnibus commodis, Beneficiis, Privilegiis, Libertatibus, immunitatibus, & cunctis adventitiis bonis quibuscunque dicto Officio debitis, Aut quæ posthac comperta erunt ad illud pertinere vel spectare, Cum plenâ potestate & auctoritate condendi Tabulas Geographicas & Descriptiones Provinciarum Regni nostri, & Regni nostri generatim, Fretorum, Sinuum & Fluminum ejusdem, Et Regiorum nostrorum Burgorum, Urbium, Castellorum ac Munimentorum, Ædiumque ad nostros Nobiles & Generosos pertinentium, Monumentorum, & aliorum quæcunque in eo observabilia sunt; Et scribendi Naturalem Historiam & Descriptionem omnium Naturalium Productorum dicti Regni nostri, eorum naturam, virtutes & usus, & obeundi omnia munia pertinentia ad nostrum Geographum, & fruendi omnibus honoribus illi debitis in eâ Relatione. Et speciatim imperantes et ordinantes, ut dictus D. Robertus Sibbaldus Eques auratus edat dictas suas Descriptiones tam Scotiæ Antiquæ quam Scotiæ Modernæ, et Naturalem Historiam dicti nostri Regni Scotiæ, Cum plenâ Libertate et Privilegio dicto D. Roberto Sibbaldo Equiti aurato ea imprimendi in Latinâ vel Anglicâ Linguâ, vel utrâque, et in quâ formâ sibi visum fuerit, sive universum Opus, sive ejus Prodromum, sive quamlibet eorum partem; Et adhibendi quemcunque vel quoscunque Typographos voluerit. Prohibentes hisce omnes alios Typographos in nostris Scotiæ Dominiis, sub pœnis usitatis, imprimere, per decem annorum spatium ab his datis, in quâcunque formâ vel lingua, Omnia, sive quamlibet eorum partem, absque consensu et approbatione dicti D. Roberti Sibbaldi Equitis aurati Datum sub Sigillo nostro Privato in Palatio nostro de Whitehall, tricesimo die Septembris, anno Millesimo, sexcentesimo, octogesimo secundo, Regni nostri anno tricesimo quarto,

Per Signaturam Manu S. D. N. Regis suprà Scriptam.

A D-

NUNCIUS SCOTO-BRITANNUS,

SIVE ADMONITIO

De

ATLANTE SCOTICO,

SEU

Descriptione Scotiæ *Antiquæ & Modernæ*, *Sereniſſimi* R*egis ſpeciali Mandato edendâ in lucem publicam per* D. Robertum Sibbaldum *Equitem auratum*, *Medicum* R*egis Ordinarum & Geographum Regium.*

Operis ratio exponitur.

Cùm rerum in *Scotiâ* Naturalium Hiſtoriam ſcribere ſtatuiſſem, conſultò mihi facturus videbar, ſi ipſius Regionis Deſcriptionem præmitterem, quoniam, quæ hactenus edita eſt, vix curioſo Lectori ſatisfacere poteſt. Ita enim immutata eſt Terræ facies, ut, quæ olim *Saxo* ſterili ac Lacubus horrida, triſtis adſpectu erat, nunc, Terrarum cultu, Urbium ſplendore & Ædificiorum ſuperbiâ, cum melioribus vicinarum Regionum conſerri poſſit.

Quod autem editum fuit *Scotiæ Theatrum* per *Jo. Bleau*, præter quarundam Regionum Deſcriptionem per doctiſſimum D. *Gordonium* de *Stralogh*, & Schedas ejuſdem duas aut tres de *Scotiâ Antiquâ*, nihil aliud habet quàm nudam *Buchanani* Deſcriptionem, & pauciſſima de *Cambdeno* excerpta, qui ſæpe non ita æquus rerum noſtrarum judex eſt.

In noſtrâ autem Deſcriptione operam dabimus, ut totius Regionis ſingularumque Provinciarum termini ac fines clarè deſignentur, ipſiuſque Terræ indoles explicetur; Oceani ambitus, Maris tractus, Sinus, Promontoria, Inſulæque enarrentur; Urbium quoque, Oppidorum & Arcium poſitio; Regimen, Magiſtratus, & quæ in ſingulis tam Regionibus quàm Urbibus maximè obſervabilia ſunt: Montium etiam ſitus, Fluminum ac Amnium Origines, Curſus, Flexus & Oſtia, Lacuum Stagnorumque amplitudo & ſitus, Planities, Valles, Sylvæ & Fodinæ tradentur, ut rerum Naturalium, quæ paſſim per totam *Scotiam* diffunduntur, melior Deſcriptio exhiberi poſſit. Et cùm variis in locis ſuperſint quædam venerandæ Antiquitatis Veſtigia, vetuſta ſcil. Ædificia, Caſtra, Templa, Munimenta, Sepulchra ſeu Tumuli, Inſcriptiones, Saxa variis Figuris ſignata: Ea quoque multo labore & magnis impenſis eruenda curavi, ut, quantum per tempus edax rerum & invidioſam nimis vetuſtatem licuit, *Scotiæ* Antiquitatem, & ſuæ Antiquitati *Scotiam* reſtituerem.

Scotiam autem *Antiquam* deſcribo, quantùm ex *Ptolomæo* aliiſque Veteribus tam Exteris quàm Noſtratibus aſſequi licet, quos quidem univerſos ferè conſului, ut, quæ apud Hiſtoricos noſtros Libros impreſſos deficiunt, ex Exteris & Manuſcriptis noſtratium ſupplerem. Et, niſi me fallit animus, quædam ex illis derivata lux eſt, quæ caliginem noſtrorum Scriptorum aliquâ ex parte diſſipare poterit: nec (quod nobis objicit *Cambdenus*, in vocis *Scotiæ* ambiguitate ludens) ampliùs, ut ſpero, in Origine Gentis noſtræ tradendâ [illegible] erimus. Sed in rebus tam obſcuris dandus eſt ſemper locus „aliquis Conjecturis: nec enim (ut præclarè Philoſophus *Latinus*) omnia, nec tanta „viſimus, quanta ſunt: ſed acies noſtra aperit ſibi Inveſtigando viam, & fundamen- „ta veri jacit, ut Inquiſitio tranſeat ex apertis in obſcura. Hæ autem Conjecturæ, ſi eam nequeant afferre evidentiam, quam mens noſtra optet, indicia tamen quædam eſſe poſſunt anſæque, quibus ipſam è latebris Veritatem feliciora ingenia extrahere queant. Seneca. De otio Sapientis Cap. 22.

Dabunt proinde veniam mihi viri ingenui, ſi in Origine Gentis noſtræ tradendâ audaciùs aliquantò procedam, cùm, ſi non vera, probabilia ſaltem argumenta adducam, & quæ Scriptorum omni exceptione majorum auctoritate nitantur. Quòd ſi minùs Gentis noſtræ magnificentiam fabuloſis Natalibus augeam, vulgata tamen & quaſi per Vetuſtatis manus tradita ſtabiliam & confirmabo.

Conatus certè ſum ex ultimâ Antiquitate petitis argumentis probare, tam hujus quàm Auſtralis Partis Inſulæ Incolas ab antiquiſſimis, nobiliſſimis clariſſimiſque Gentibus profluxiſſe, eſſeque eodem ſanguine iiſdemque natalibus locis oriundos: quod non leve argumentum eſſe debet mutuæ amicitiæ & amoris inter utramque Gentem nunc quoque feliciter ſub uno eodemque Rege in idem obſequium conſpirantem.

In hoc vero Tractatu hos mihi Scopos maximè propoſui ut, quæ vel omninò omiſerint Scriptores noſtri vel nimis leviter tractaverint, ea fuſiùs & diſtinctiùs explicarem. De Nomine ergo *Scotiæ* & de *Thule* deque Prætenturis, Muris & Vallis, quæ conſtruxere *Romani*; deque populis qui à *Ptolomæo*, *Tacito*, *Dione* aliiſque Veteribus, ut Incolæ hujus partis Inſulæ, memorantur, accuratius ſcrutinium inſtitui; & eas locorum appellationes, quæ apud *Ptolomæum*, *Antoninum* (in Itinere ſaltem illi tributo) *Bedam* alioſque occurrunt, quantum in hac obſcuritate licet, recentioribus aptavi. In Origine verò Gentis noſtræ eruendâ ea Veſtigia antiqua ſequutus ſum, quæ apud optimos quoſque Auctores tam veteres quàm modernos certiſſima Originis [illegible] habentur; eadem ſcil. Oppidorum & Fluviorum, ipſarumque Provinciarum nomina; Sacrorum, Rituum, Legum, Morumque & Conſuetudinum concordantia, Linguarumque affinitas & ſimilitudo. Quæ verò Monumenta vetuſta Hiſtoricis noſtris vel ignota, vel ab iis de induſtriâ omiſſa mihi occurrerunt, ea, quàm potui dilucidè, deſcripſi & delineanda curavi. Quod ſi curioſis mentibus non ſatisfecerim, methodum ſaltem peritioribus aperui, quâ meliora & pleniora tradant. Hiſtoricorum certè noſtrorum lectionem & faciliorem & jucundiorem utilioremque reddidi; & hoc ſaltem præſtiti, ut, qui hæc legunt, in Patria ſuâ peregrini amplius non ſint. Sed præcipuus meus ſcopus erat ad *Hiſtoriam Naturalem* SCOTIÆ viam parare, quam nemo hactenus aggreſſus eſt, cùm illa tamen egregii uſus ſit & multæ oblectationis. Medicis verò, qui pro dignitate Medicinam facere vellent, planè neceſſaria eſt: pro cœli enim ac ſoli ſitu diverſo variant hominum temperamenta, diverſi infeſtant morbi, Medicamenta vires ac facultates ſuas ſortiuntur: methodus proinde medendi varianda eſt. *Scotia* etiam noſtra Morbos quoſdam peculiares habet, qui in eâ magis quàm in aliis Nationibus graſſantur: ſed & (quæ divina erga nos bonitas eſt) ſua quoque habet adverſus illos Morbos Remedia. Medico ergo neceſſaria eſt accurata Regionis cognitio in quâ Praxin exercet, ut clarè demonſtrat *Hippocrates*. In *Scotiâ* proinde *Modernâ* ſedulò notavimus ea loca, in quibus res illæ naturales maximè proveniunt, quæ Medicinæ aliiſque Artibus uſui eſſe poſſint. Ad majorem quoque Operis illuſtrationem, quædam de Linguis, Regimine Politico, Legibus, Nobilium Familiarum Stemmatibus & Proſapiis notavimus. Deſcriptionis autem utriuſque tam *Scotiæ Antiquæ* quàm *Modernæ* ſeriem nunc trademus. Lib. de Aëre Aquis & Locis.

SERIES

SERIES OPERIS EXPLICATUR.

G*Eographia* inter nobiles illas Scientias, quas præclara colunt ingenia, laudatissima, quod & maximâ voluptate animos afficiat, & plurimum inde utilitatis oriatur. Per eam enim ea etiam, quæ longissimè distant, ob oculos ponimus, & absentes, quasi præsentes, intuemur; summam quoque animi voluptatem parit, cùm Regionum, Aquarum & Urbium situs tam planè exponit quam alii qui eos oculis lustrarunt: Hominem certè (quem Græci *μικρόκοσμον*, quasi magni Orbis compendium, vocant) nulla alia æquè decet ac de Mundo peritia. Inexcusabile autem crimen est nativi soli provincias & oppida ignorare, cujus quidem Provinciarum, Urbium, Oppidorum, imò Vicorum, Marium & Sinuum, Insularum, Littorum, Portuum, Montium, Lacuum, Fluminum ipsorumque etiam Fontium non solùm nomen, sed & situs salubres scire decet; quo victu quæque Regio & quibus moribus utatur; quibus excellat rebus & quantum alia ab aliis distent: quòd multos nobis usus horum cognitio præbeat.

Orbis certe hic terrenus Theatrum est, in quo Deus Mortales ad imaginem suam formatos, veluti in Scenam, educit: dumque varias illi partes sibi assignatas mira solertiâ exequuntur, multa produnt divinæ Majestatis, benignitatis, justitiæ, sapientiæ potentiæque indicia, quibus, ut summæ ejus providentiæ argumentis, animi nostri Deo *Opt Max* tum conciliantur, tum conjunguntur. Quis autem est, qui seriò ponderaverit varias Rerumpublicarum formas, diversam soli faciem, differentes populorum mores, Leges & Sacrorum ritus, qui Dei Providentiam non agnoscat & veneretur? Et, ob hanc sane *Geographiæ* utilitatem hominibus ferè cunctis natura insitum est; ut & loca varia in Orbe lustrare cupiant. Sed cùm, ut canit Poeta,

Non cuivis homini contingit adire Corinthum;

Multique, ob rei familiaris inopiam, corporisve imbecillitatem, aliasque causas, peregrinari & exteras Regiones invisere nequeunt; multum certe *Geographiæ* debemus, cujus notitiâ divinam immensitatem quasi adumbramus, domi que sedentes maria ac terras animo complectimur, studendoque celerius multò lustramus Orbem, quam *Ulysses* errando,

Qui domitor Trojæ *multorum providus urbes,*
Et mores hominum inspexit; latumque per æquor,
Dum sibi, dum socius reditum parat; aspera multa
Pertulit: ——

Atque sic undiquaque aliquid colligimus, quo in nobis ingenium & sapientia incrementum capiant. Interim ab exterorum vitiis securi sumus, quæ conversatione & commerciis in peregrinantes irrepunt. Ut taceam utilitates, quas Historiarum Studio, Theologiæ, Physicæ, Medicinæ, Politicæ aliisque Disciplinis præstat, Mercatura certè & Res Nautica (quæ in nostrâ Republicâ ærarium, *h.e.* nervum rerum gerendarum constituunt) plurimum a *Geographiâ* adjuvantur: ad Mercaturam enim feliciter exercendam plurimùm facit scire Regionum (ad quas merces mittendæ, vel e quibus ad hunc vel alia loca deferendæ sunt) situm, distantiam, interjecta Maria, iter, vicina loca infensos vel amicos incolas habentia, & alia, quæ è *Tabulis Geographicis* magnâ cum animi voluptate hauriuntur. Nautæ verò amplissimum *Geographiæ* usum agnoscunt, quando remota Maria & furentem Oceanum sulcare suscipiunt freti Mapparum *Geographicarum* adminiculo. Et cùm innumeræ quidem insulæ undique in Mari circa *Scotiam* dispersæ sint; multisque in locis Promontoria excurrant; Littusque nunc rupibus asperum, nunc ob pulvinos adjacentes non minus periculosum sit; & nullibi terrarum *Maria* impetuosius concitentur, altiores attollant fluctus; æstusque tum violentiores, tum magis inter se oppositi sint: Has sanè ob rationes Serenissimus *Rex*, verè Pater Patriæ & utilitatum ejus consultissimus provisor, D *Roberto Sibbaldo* Equiti aurato in antiquissimo *Scotiæ* Regno *Geographo* suo in mandatis dedit, ut Descriptionem ederet *Scotiæ* tam *Antiquæ* quam *Modernæ* accuratissimam. Quapropter dictus D *Robertus Sibbaldus Geographus Regius* Quæsita, quæ hic adjuncta sunt, publicanda curavit, quò facilius in remotissimis etiam Regionibus ad exactam Descriptionem necessaria adipisceretur. Ut autem *Tabulæ Geographicæ* accuratissimæ confi-

cerentur, *Senatus Regius* Commissionem & Mandata dedit *Joanni Adair* Mathematico eximio & Mechanices peritissimo, ut is Geometricè Regionum *Mappas* conficeret: Quas ille quidem, varias Angulorum distantias Instrumentis suis Mathematicis sumptas exactè mensurando, elaboratissimas & justissimas confecit egregièque delineavit. Et Nuperrimè æstuarii *Forthæ*, ab ejus ostio ad locum *Queens Ferry* dictum, ubi in arctius spatium coarctatur, exactissimam Tabulam *Geographicam* confecit, in qua Secundum novam & accuratam methodum omnes notantur insulæ, Rupes etiam quæ Cœcæ vocantur, Brevia, pulvini; & ora maritima exactissime delineata est, cum sinubus ejus, promontoriis, portubus, urbibus aliisque observabilibus, cum profunditatibus Aquarum per totum æstuarium & cum lineis a singulis punctis, pro nave dirigendâ, & cum prospectu insularum observabilium, promontoriorum & Terrarum Eminentium maximè notabilium, a quibus Nautæ indicia sumunt. Idem etiam Præfecturæ *Perthensis* Mapparum delineationem statim aggressurus est, & paratus erit ad aliarum etiam Regionum (quæ nunquam anteà delineatæ fuerunt) Mappas conficiendas, modò de sumptibus ad id operis necessariis illi provisum fuerit. Quod ut præstent quibus id officii incumbit, Operis jam suscepti Specimen, Præfecturæ *Clacmananæ* Tabulam Geographicam (quæ nunquam prius delineata fuit) adjungendam curavimus, in quâ videre licet non solum Urbes, Oppida et Nemora, Montes, & Flumina Lacusque, sed et diversam Terræ faciem (quæ scilicet Arabilis, quæ Ericosa, quæ Palustris sit) egregiè repræsentatam; additis quoque differentiis, quæ Templa, quæ Molendinas, quæ Nobilium Ædes, &c. distinguant.

Noster autem ATLAS *Scoticus* duobus Voluminibus constabit: quorum alterum *Latinâ*, alterum verò Anglicâ Lingua conscriptum. Tractatus *Latinus Albaniam* seu *Scotiam Antiquam* & *Scotiam Modernam* continet, ejus autem Tituli sunt,

ALBANIA

SIVE

SCOTIA ANTIQUA

Illustrata

LIBRIS TRIBUS.

Quorum Primus de Insulis *Britannicis* & de *Britanniâ* in genere.

Secundus agit de eâ parte *Britanniæ*, quæ primò *Britannia*, posteà *Scotia* dicta fuit, in genere.

Tertius agit de *Albaniâ* sive *Scotiâ* particulatim.

LIBRI PRIM

De Insulis Britannicis & Britanniâ *in genere*,

Caput I. *De situ Insularum* Britannicarum.
Caput II. *De* Britanniæ *situ & figura.*
Caput III. *De temperie Aeris & qualitate Soli* Britannicî.
Caput IV. *De Nominibus* Britanniæ.
Caput V. *De antiquâ divisione* Britanniæ.
Caput VI. *De variis populis* Britanniæ.
Caput VII. *De linguis diversis* Britanniæ.
Caput VIII. *De* Pictis.
Caput IX. *De* Albanis Scotis.
Caput X. *De moribus priscorum* Britannorum, *eorum Navigiis & Navigatione; de Apparatu Bellico & virtute Bellicâ.*

Capur

LIBER SECUNDUS.

DE SCOTIA ANTIQUA.

Sive

Albaniâ in genere.

Liber Tertius.

DE *ALBANIA* IN SPECIE;

Ubi de singulis *Albaniæ* populis.

Tabulæ Geographicæ ad hanc Partem spectantes quatuor sunt:

SCOTIA MODERNA ILLUSTRATA,

Quæ duabus Partibus absolvitur.

PARS PRIMA.

Pars Prima Generalem *Scotiæ* Descriptionem continet, in quâ de *Britanniâ* & *Hiberniâ* (quædam scilicet in iis perstringendo quæ *Scotiam* spectant) agitur, de *Scotiæ* Situ & limitibus: Ejus Longitudo & Latitudo, Dierum & Noctium spatium, ejus Figura, Clima & Paralleli explicantur; variæ ejus Divisiones traduntur; Præfecturæ Senescallatus, Balivatus & Diœceses enumerantur, Insulæ quoque ad *Scotiam* pertinentes; De Naturâ Qualitate Soli, Nativisque ejus bonis agitur; De Mari Fluviisque insignioribus, Lacubus & Fontibus; De Aëris Ventorumque salubritate; De Sylvis & Nemoribus, Desertis & Paludibus.

De Incolis Modernis, iisque *Montanis* & *inferioris Plagæ*; De eorum educatione, fortitudine, eruditione. De *Scotis* apud exteras Regiones. De præsenti Statu *Scotiæ*: ubi de Commerciis, de Exercitiis & Ludis, de Vestitu, de Linguâ, de tribus

bus Ordinibus, de Religione *Scotorum*, de Academiis & Collegiis, de Episcopatibus, de Mensuris & Ponderibus; De Nobilibus *Scotiæ*, eorum Ordinibus; omnes enumerantur, Regii quoque Burgi enumerantur.

De Republicâ *Scotica* agitur: ubi explicantur Regis Prærogativa, ad Regnum Successio, Dominium, Reditus, Potestas Regia: De Ministris Regni & Coronæ agitur. De Clero etiam *Scoticano* agitur, de Archiepiscopis, Episcopis, Decanis, Archidecanis, Presbyteris. De Baronibus agitur, de Ordine Equestri: de Plebe quoque ejusque variis Ordinibus.

De Regni Comitiorum Constitutione, de Parliamento & Conventu Ordinum. De Senatu Regio dicto Concilio privato; de Conventu Juridico vulgò *the Session* dicto, ubi de Legibus *Scotiæ*; de Conventu pro rebus Capitalibus; quem vocant *the Justice Court*; de Conventu pro Regis Reditibus, Scaccario scilicet, vulgò *the Exchequer* dicto; De Curiâ Maritimarum Controversiarum, De Curiâ Magni Constabularii, de Curia Regalitatis dictâ Curiâ Vice-comitis. De Curiâ (ut vocant) Commissariatus; De Curiis *Senescalli* et Balivi; De Curiâ Leonis sive Regis Armorum; de Burgorum Regiorum Curiis; de Conventu Burgorum generali. De Constitutione Burgorum Regiorum, Regalitatis & Baroniæ. De Irenarchis

De *Militiâ Scoticanâ* ejusque Regimine. De Monetâ *Scoticanâ*, ubi de Officio pro Monetis cudendis. De Regimine Ecclesiastico, ubi de Curiâ infima *the Session* dictâ, de Presbyteriis quæ enumerantur; de Synodo Provinciali, de Synodo Generali *Convocatione* dictâ. De harum Curiarum Constitutione, de numero Parœciarum in *Scotiâ*.

Atque hæc in Generali Descriptione,

Quæ Partem Primam Descriptionis *Scotiæ Modernæ* constituit.

SCOTIÆ MODERNÆ ILLUSTRATÆ

PARS SECUNDA,

In quâ agitur

De SCOTIÆ *Regionibus & Insulis speciatim.*

S*Cotia* dividitur in *Continentem* & *Insulas*.

Continens aptissimè, ad naturæ mentem, per tres Isthmos in tres Peninsulas dividitur, que tres partes Australem, Mediam et Borealem Constituit.

Australis pars (quâ Angliam Attingit) ea versus Austrum ab Angliâ dividitur fluvio *Tweda*, & quà is deficit, Lineâ inter *Twedam* et Æstuarium *Solvæum* vulgò *Solwa-Firth* ductâ; & Adversa parte versus *Boream* a reliquo *Continente* Æstuario et fluvio *Forthæ* et brevi lineâ à *Forthæ* fontibus ad *Glottam* ductâ, per quam et ejus Æstuarium a parte *Scotiæ* versus Occasum Æstivum dividitur, unâ Tabulâ novâ exhibetur. In ea autem Regiones hæ sunt, quarum Tabulæ exhibentur.

Marcia.
Lauderia.
Lothiana. { *Orientalis*, *Media*, *Occidentalis.*
Tuedia.
Teviotia.
Lidalia.

Evia & Escia.
Anandia.
Nithia.
Gallovidia tota.
Ejus Præfectura Victoniensis.
Regio inter Deam & Cream Fluvios.
Ejus Senescallatus Kircubriensis.

Caricta { *Meridionalis*, *Borealis.*
Coila.
Cunigamia.

Inferior Glottiana & Baronia Glascoensis.
Superior Glottiana.
Renfroana.
Sterlinensis Præfectura.

Pars media *Continentis* habet versus Austrum Æstuarium & Fluvium *Forthæ* & lineam ab eâ ductam ad Fluvium & Æstuarium *Glottæ*: versus occidentem & Orientem mare; & versus *Boream* à reliqua Scotiæ *Continente* dividitur per Fluvium & lacum *Lochtoum* in *Abria* & lineam ab eo lacu per brevem *Isthmum* ad lacum *Nessum* & Fluvium *Nessum* ductam. Pars hæc *Media* Tabulâ quoque novâ per se exhibetur. In eâ sunt Regiones hæ, quarum Tabulæ exhibentur, *viz.*

Fifa universa.

Ejus Pars { Occidentalis,
Orientalis.

Angusia.

Præfecturæ *Perthensis* Pars Meridionalis, ubi *Strathierna*, *Bequhidria*, *Strathalana* & *Taichia*.

—— Pars Borealis, *Braid-Albina*, *Atholia*, *Rannocha*, *Gorea* superior & inferior.

Clacmanana.

Levinia.

Præfectura *Argathelienfis*; seu *Cnapdalia*, *Cantiera*, *Covalia*, *Lorna*.

Cnapdalia.

Lorna.

Cantiera.

Abredonia & Bamfia.

Braid-Albina, *Atholia*, *Marria* superior; *Badenacha*,

Speia & *Abria*.

Abria.

Mernia.

Moravia.

Pars Borealis continet extimam *Scotiæ* Oram ultra *Isthmum* inter Nessum & *Lochtoum* lacus situm. Habet *autem versus Austrum* Fluvium & lacum *Lochtoum* & lineam ab eo ductam ad Lacum & Fluvium *Nessum*; versus Occidentem & Orientem & versus *Boream* habet mare. Ea exhibetur in Tabulâ, cui Titulus, *Extima Scotiæ Septentrionalis Ora*. Continet autem has Regiones, quæ sequuntur, *Abriæ* partem ultra *Lochtoum Edirchilis* & *Assin* &

Rossiam, scil. quæ in Tabulâ propriâ habetur, sicut reliquæ,

Sutherlandia,

Stranaverria,

Cathanesia.

Præter has sunt Tabulæ hæ,

Fluvii *Forthæ* & ejus Æstuarii Tabula Hydrographica.

Fluvii *Tai* & *Jernæ* Tabula, cui adjecta est Ichnographia Castri *Romani* apud *Airdoch*.

Fluvii *Glottæ* Tabula Hydrographica.

Insulæ *Scotiæ* vel sunt Occidentales, quæ *Æbudæ*;

Vel *Boreales*, quæ Orcades & *Hethlandicæ*;

Vel Orientales, quæ in *Forthæ* Æstuario sunt:

Orientales adjectæ sunt in Tabulâ *Forthæ*.

Occidentalium autem, sive *Æbudarum* hæ Tabulæ sunt

Æbudæ Insulæ.	*Skia.*
Arania.	*Leogus* & *Haraia.*
Bota Insula.	*Leogus*, *Haraia* & *Skia* simul.
Ila Insula.	*Mulla* Insula.
Jura Insula.	Insulæ minores *Rum*, *Canna*,
Vistus.	*Muck*, *Egga.*

Insu-

Insularum Borealium *Tabulæ sunt.*

Orcadum & *Shetlandiæ* Tabula.
Nova *Orcadum* Tabula cum Stationibus & Portubus.
Alia nova accuratissima Domini *Wallisii* Pastoris in *Kirkwâ.*
Nova *Shetlandiæ* Tabula.
His adjecta Tabula Hydrographica Maritimam *Scotiæ* Oram ab Insulâ *Cocket* ad *Orcadas* exhibens.

SCOTIÆ
MODERNÆ ILLUSTRATÆ
PARS SECUNDA.

IN parte autem secundâ, quæ singularum Regionum, Præfecturarum & Insularum Descriptiones tradit, explicatur Regionis natura, & ejus Producta enumerantur; Sylvæ, Nemora, Vivaria, Fontes, Amnes, Lacus, cum variis eorum proprietatibus, apponuntur. Animalia singularia, Mineralia & Metalla, & substantiæ e Mari ejectæ traduntur.

Quod Fluvios autem spectat, eorum Origines & Ostia explicantur. In Mari autem adjacente Navium stationes, Sinus & Portus, cum eorum Descriptione, Scopuli, Brevia juxta Oram Maritimam notantur; Lunæ tempus, quod Æstum efficit, observatur.

Vetera etiam Monumenta, Munimenta & Castra Antiqua, Inscriptiones; Saxa figuris signata, aut literis sculpta; singularia, quæ jam ibi sint, vel aliquando reperta fuerint, enarrantur.

Monasteria, Ecclesiæ Cathedrales, Templa tam vetusta quam nova, Academiæ & Scholæ Publicæ.

Loca, quæ cuivis Nobili Titulum dederint, & quæ illic Nobilium Sedes conspiciuntur.

Urbes in eâ Regione insigniores, præsertim Municipia; Burgi Regii, Regalitates et Baroniæ; Eorum Magistratus; Urbium Delegati ad Regni Comitia, earum Commercia, Ædificia publica, Antiqua præsertim; qualis sit Urbium Jurisdictio, exponuntur.

In quâ Diœcesi Regio sit; Quis Præfectus Juridicus, Vicecomes sive Senescallus, aut Balivus. Quis Militiæ præpositus sit. Quas Arces, Munitiones, Sylvas; Quæ Vivaria, Nemora Regia Majestas ibi habeat: Regionis Regimen, sive Præfectura sit, sive Senescalli aut Balivi Jurisdictio.

Ritus et mores Incolarum cujusque Regionis, et quo ingenio sint, ubi eorum Artificia notantur.

Insignia Prælia ibi commissa, et memorabile quodvis factum et eventum enarrantur.

Ad Operis quoque illustrationem Nobilium Dignitates et Privilegia, et Familiarum Origines demonstrantur.

Regiorum Burgorum Constitutiones, eorum Jurisdictio et Privilegia, Longitudo et Latitudo Urbium exponuntur.

Academiarum quoque Constitutio, Privilegia, Fundationes, Bibliothecæ et Instrumenta rariora enarrantur.

Et quæcunque ex his enumeratis in Insulis occurrunt, eadem quoque in earum Descriptione traduntur.

Atque hæc secundam Partem absolvunt.

Catalogus Manuſcriptorum *quæ undique conquiſivi*, *ut* Atlantem Scoticum *melius concinnarem.*

MANUSCRIPTA LATINA.

1. Vindiciæ *Buchanani* contra *Cambdenum*, per D. H.
2. De Unione Inſulæ *Britanniæ* Tractatus ſecundus per *Davidem Humium.*
3. Epiſcopi *S. Andreæ* à tempore *Kennethi* ſecundi filii *Alpini Scotorum* Monarchæ, qui *Pictos* ejecit.
4. Collectanea quædam de Regiſtro Prioratus S. *Andreæ*, ubi, præter alia multa eſt Catalogus Regum *Scotorum* à *Fergusio* primo ad *Alexandrum* tertium; ubi etiam nomina ſunt ſexaginta Regum *Picticorum*, cum annis per quos regnârunt.
5. Excerpta varia è Fordoni *Scoto-Chronico*.
6. *Chronicon Melroſenſe* incipiens ubi *Beda* deſinit: anno ſcil. 735. et continuatum ad annum 1270.
7. Relationes quædam *Arnaldi Blair* Monachi de *Dumfermeline* & Cappellani D. *Willielmi Wallas* Militis ad annum 1307.
8. Cancellarii *Scotiæ*.
9. Clavis in *Buchananum*, *h.e.* Nominum propriorum aliorumque Elucidatio.
10. Rerum *Scoticarum* Compendium per *Alexandrum Humium*.
11. Catalogus Archiepiſcopatuum, Epiſcopatuum, Præpoſiturarum, Abbatiarum, Prioratuum et Cellarum, Monaſteriorum, Religioſorum, Clauſtrorum Monialium et Collegiorum Regni *Scotiæ*, unà cum Provinciis ubi ſint, eorum Ordinibus, omniumque eorum Fundatoribus.
12. Nomina Monaſteriorum, cum Prioratibus et Cellis, Monialium Clauſtris; Præpoſituris et Monachorum Ordinibus in Regno *Scotiæ*, unà cum Provinciis ubi ſita ſunt, et eorum Fundatoribus.
13. De Antiquitate Gentis *Scotorum* Manuſcriptum tradens Originem *Scotorum*, Religionem et Mores, Antiquitates et Regni Conſtitutionem, uſque ad tempora *Malcolmi Canmore*.
14. Analecta *Scoto Britannica* ex optimis quibuſque Hiſtoricis tam *Græcis* quàm *Latinis*, *Italis*, *Gallis* & *Anglis* per me collecta.
15. De Origine Familiæ *Hayorum* Carmen.
16. Literæ directæ ad Dominum ſummum Pontificem per Communitatem *Scotiæ*, datæ an. 1320.
17. Tractatus explicans modum, quo Reformatio Religionis in *Scotiâ* peracta.

Manuſcripta Anglica.

1. DEſcriptio Montanarum Regionum *Scotiæ*.
2. Nuncius *Scoto-Britannus*, ſive Fragmentum D. *Gulielmi Drummundi* de *Hawthornden*, quo *Scotiæ* Hiſtoriam vindicat à Cambdeni Calumniis.
3. Recenſio maximè vetuſtarum & inſignium Familiarum in *Scotiâ*.
4. Genealogia nobiliſſimæ & antiquiſſimæ Drummundorum Familiæ.
5. Familiarum Generoſorum in *Scotiâ* Inſignia deſcripta, cum Figuris.
6. Relatio Inſignium, quibus Nobilium in *Scotiâ* Familiæ antiquiſſimæ dignoſcuntur.
7. Nobiliores *Angliæ* Familiæ à Regno ſubacto, cum earum Inſignibus, ſub quibus floruerint *Regibus*, una cum ipſarum Collateralibus Proſapiis; Opus collectum per inclytum Fecialem *Robertum Cook*, alias Clarentium Armorum Regem, cum Figuris graphicè deſcriptis, unde variarum Familiarum ortus in *Scotiâ* elucidatur.
8. Hiſtoria *Scotiæ* Manuſcripta ad Religionis reformatæ tempus.
9. Hiſtoria *Scotiæ* Manuſcripta incipiens à *Scotis* in *Hiberniâ*, eamque deducens ad *Robertum Stuartorum* primum, quæ Hiſtoria videtur conſcripta olim fuiſſe in Monaſterio aliquo.
10. *Lindeſii* de *Pitſcotty* Hiſtoria *Scotiæ* incipiens à *Jacobo* ſecundo et deducta ad *Jacobum* ſextum.
11. Adverſaria commemorantia Donationes, quibus Sigillum Magnum appenſum eſt, ab anno 1623 ad annum 1635.
12. Relatio de Metallis in *Scotiâ*, quibus locis reperta; quomodo et à quibus effoſſa. Auctore *D. Atkinſono*, qui ibidem Auri et Argenti Conflator fuit.

13. Ob-

13. Observationes in nuperos *Scotiæ* tumultus; Auctore M. *Henrico Guthræo Caledoniorum* Episcopo nuper defuncto.

14. Alia *Scotiæ* Historia Manuscripta à primâ Gentis Origine ad annum 1611.

15. Catalogus Provinciarum, Abbatiarum et Nobilium *Scotiæ*, cum iis qui Proreges fuere.

16. Descriptio *Scotiæ* & Insularum Septentrionalium & Occidentalium.

17. Recensio vetustissimorum Nominum Familiarum in *Scotiâ*.

18. Status Regni *Scotiæ* per *Marcum Alexandrum Bodium*. Manuscriptum Gallicum.

19. Relatio de *Cassiliffæ* Familiâ & de *Kennedis*.

20. Relatio de iis quæ maximè notatu digna contigerunt ab anno 1588. ad annum 1641.

21. Adversaria Præliorum aliorumque facinorum quæ notatu digna sunt, tempore indicato quo contigerant.

Narrationes exhibitæ quæ Operi struendo inserviant.

1. Narratio de *Scotiæ* Regimine et Legibus per D. *Georgium Mackenzium* Advocatum *Regium*.

2. Narratio de *Ronâ* et *Hirtâ* per D. *Georgium Mackenzium* publicorum Archivorum Custodem.

3. Observationes per eundem Virum præstantissimum.

4. Narratio de Metallis & Mineralibus in *Scotiâ* per D *Borthwicum* Tribunum Militum.

5. Honores & Privilegia Celsi *Scotiæ* Constabularii.

6. Responsa ad Quæsita generalia de *Cathanesiâ* exhibita per M. *Gulielmum Dundasi* de *Wester Kincavile* Causidicum.

7. Narratio quædam de *Sutherlandiâ* & de Comitis *Sutherlandiæ* Familiâ, exhibita per D. *Duglassium*.

8. Narratio de rebus præcipuâ observatione dignis in *Orcadibus*, per M. *Matthæum Mackaile*, qui aliquot annis ibi commoratus est.

9. Narratio de Currentibus Æstuum apud eas Insulas, per eundem.

10. Observationes de variis rebus in *Cathanesiâ* notatu dignis, per eundem.

11. Memoriale de Mineralibus in *Scotiâ*, denotans loca in quibus reperiuntur, per D. *Borthwicum* Tribunum Militum.

12. Descriptio *Hethlandiæ*, et de ingenti apud eam piscatu, per *Jo. Smithium*, qui annum integrum ibi commoratus est.

13. Narratio de Burgo Regio *Hadinæ* exhibita per ejusdem Urbis Magistratus.

14. Narratio de miraculosa furiosorum sanatione ad Fontem S. *Ifacidæ* in *Jerniâ*, Extracta de Inquisitione super eâ re habitâ per Presbyterium *Sterlinense*.

15. Descriptio ejus Partis Præfecturæ *Abredonensis*, quæ versus Orientem Æstivum est, per Illustrissimam Heroïnam *Magni Constabularii Scotiæ* Conjugem, *Erollia* Comitissam & Nobilissimi Comitis *Perthensis* Sororem.

16. Relatio de Æstu Anomolo in Flumine *Forthâ*, per Reverendum Dominum *Wright* apud *Alloam* Pastorem.

Scriptorum Opera in lucem edita, quæ Scotiæ Historiam illustrant, & quæ ad manus meas pervenerunt.

1. Navigatio *Jacobi* ejus nominis quinti, *Scotorum* Regis, circa Regnum suum et Insulas *Hebridas* et *Orcadas*, navem gubernante *Alexandro Lindesio* Navarcho *Scoto* eximio. Tractatus *Gallicâ* linguâ conscriptus.

2. Theatrum *Scotiæ*, Auctore doctissimo illo Viro *Roberto Gordonio de Straloch*. Tractatus Latinâ linguâ compositus.

3. *Edinburgi* Descriptio, Auctore ejusdem clarissimi Viri Filio Ecclesiæ *Rothumaiensis* Rectore, quæ *Anglicâ* linguâ composita est.

4. Descriptio Regni *Scotiæ* et Insularum adjacentium, Auctore *Petruccio Ubaldini*. Tractatus *Italicâ* linguâ compositus.

5. *Hectoris Boethii* Historia *Scotorum*.

6. *Joannis Majoris* de Gestis *Scotorum* Libri.

7. *Gildas Britannus* de calamitate, excidio & Conquæstu *Britanniæ*.

8. Commentarioli *Britannicæ* Descriptionis Fragmentum, Auctore *Humfredo Lhuyd Cambro Britanno*.

9. Historiæ *Britannicæ* Defensio, *Joanne Priseo* Equestris Ordinis *Britanno* Auctore.

10. De Origine, Moribus & rebus gestis *Scotorum* Libri, Auctore *Joanne Leslæo Scoto*, *Episcopo Rossensi*.

11. *Georgii Conæi* de duplici statu Religionis apud *Scotos* Libri duo.

12. Apparatus ad Historiam *Scoticam Lib* 2. Auctore *Thomâ Dempstero*.
— Ejusdem Martyrologium *Scoticum*,
— Et Scriptorum *Scotorum* Nomenclatura.

13. Historia Ecclesiæ *Scoticanæ*, Auctore *Joanne Spotswodo* Fani *Andreæ Archiepiscopo*. Tractatus *Anglicâ* linguâ scriptus.

14. *David Camerarius* de *Scotorum* fortitudine, doctrinâ & pietate.

15. *Joannis Ionstoni* Heroes *Scoti*.

16. *Danielis Langhornii* Elenchus Antiquitatum *Albionensium*.
— Ejusdem Introductio ad Historiam *Angliæ*, *Anglice* scripta.

17. *Scotia Gallica*. Tractatus *Gallicus*.

18. Historia Bellorum *Scotiæ*, Auctore *Ioanne de Beaugué* Nobil. *Gallo*. Tractatus *Gallicâ* linguâ compositus.

19. Rerum *Scoticarum* Historia, Auctore *Georgio Buchanano*.

20. *Cambdeni Britannia*.

21. *Sammesii Britannia* Antiqua illustrata. Tractatus *Anglicus*.

22. *Burtoni* Commentarius in Itinerarium *Antonini*, quatenus *Britanniam* spectat. Tractatus *Anglicus*.

23. Historia *Angliæ*, *Scotiæ* & *Hiberniæ*, Auctore *du Chesne*. Tractatus *Gallicus*.

24. Respublica, sive status Regni *Scotiæ*.

25 Chronicorum *Scotorum* Epitome. Tractatus *Scoticus*.

26. Catalogus Nobilium *Scotiæ*. Tractatus *Scoticus*.

27. Appendix Historiæ Ecclesiæ *Scoticanæ*. Tractatus *Scoticus*.

28. Historia Familiæ *Duglassiorum*, Auctore *Davide Humio* Theagrio, Tractatus *Scoticus*.

29. Historiæ *Scoticæ* Nomenclatura Latino-vernacula, quam concinnavit *Christophorus Irvinus*.

30. Venerabilis *Bedæ* Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum.

31. De Præcedentiâ & Jure Feciali Tractatus *Anglicâ* linguâ conscriptus, Auctore D. *Georgio Mackenzio* Advocato *Regio*.

32. Glossarium ad Scriptores Mediæ & Infimæ Latinitatis, Auctore *Carolo du Fresne* Domino *du Cange*.

33. *Andreæ Melvini* Gathelus.
—— Ejusdem Topographia *Scotiæ*.

34. *Davidis Humii* de Unione Insulæ *Britannicæ* Tractatus primus.

35. *Petri Bertii* Theatrum *Geographiæ* Veteris, ubi sunt
Claudii Ptolomæi Alexandrini de *Geographia* libri octo Græco-latini.
Tabularum *Ptolemaicarum* Delineatio.
Gerardi Mercatoris Notæ in Tabulas *Ptolomaicas*,
Itineraria duo *Antonini Pii*.
Provinciarum *Romanarum* Libellus,
Tabula *Peutingeriana*,
Abrahami Ortelii Veteris *Geographiæ* Aliquot Tabulæ.

37. Idem *Claudius Ptolemæus* Edition. *Magini* in Quarto, &
—— Edit. *Basileensi* in Folio.

37. *Hornii* Introductio in *Geographiam* Veterem &
—— Veteris *Geographiæ* Tabulæ.

38. *Strabonis* Libri *Geographici* 17. Græco-Latini ex Editione *Is. Casauboni*.

39. *Dionysius Alexandrinus* de Situ Orbis Græco-Latin. cum Commentariis.

40. *Pom.*

40. *Pomponius Mela* de Situ Orbis cum Notis *Isaaci Vossii.*
41. *Stephani Byzantini* de Urbibus & Populis Fragmenta.
42. *Bernardi Varenii* Geographia Generalis.
43. *Philippi Ferraris* Novum Lexicon Geographicum, in quo Universi Orbis Oppida, Urbes, Regiones, Provinciæ, Regna, Emporia, Academiæ, Metropoles, Flumina, Maria, antiquis & recentibus Nominibus appellata suisque distantiis circumscripta recensentur. Ex Recensione *Antonii Baudrand* & Dominici *Magii.*
44. *Hannis Carthaginiensium* Regis Periplus.
45. *Philippi Cluverii* Introductio in universam Geographiam tam Veterem quàm Novam, cum Tabulis æneis.
46. *Gerardi Mercatoris Atlas* minor ex Recensione *I. Hondii.*
47. *P. Bertii* Tabularum Geographicarum contractarum Lib. 7.
48. Parallela Geographiæ Veteris & Novæ, Auctore *Philippo Brietio.*
49. *Io. Magini* universi Orbis Terreni, secundum recentiorem nostri temporis rationem, Descriptio.
50. *Io. Iansonii Atlas* contractior, in quo totum Universum quàm exactissimis Tabulis ante oculos ponitur, addistque Regionum omnium Descriptionibus illustratur.
51. Parallela Geographiæ Veteris ac Novæ, Auctore *du Val.* Tractatus *Gallicus.*
52. Orbis Terrarum Synoptica Epitome, unà cum Geographiâ Poeticâ *P. B. Cessii* operâ concinnata.
53. Descriptio omnium Insularum Mundi cum Tabulis, Auctore *Thomaso Porcacchi.* Tractatus *Italicus.*
54. *Samuelis Bocharti* Geographia Sacra cum Tabulis.
55. *Jo. Bleau Hibernia* cum Tabulis.
56. Relationes Universales, Auctore *Giovanni Botero.* Tractatus Italicus.
57. *C. Plinii* secundi Naturalis Historia cum Notis variorum.
58. *C. Julii Solini* Polyhistor Edit. Salmasii
59. *Cl. Salmasii Plinianæ* Exercitationes in Solinum.
60. *Josephi Scaligeri Jul. Cæsaris Fil.* Opus de Emendatione Temporum.
-- Ejusdem Thesaurus Temporum Eusebii Pamphili.
Chronicorum, Canonum Omnimodæ Historiæ Libri duo Interprete *Hieronymo* & Auctores omnes derelicta ab *Eusebio* & *Hieronymo* continuantes.
Item Chronicorum Reliquiæ Græcæ.
Notæ & Castigationes & Isagogicorum Chronologiæ Canonum Libri tres.
61. *Isaaci Vossii* de septuaginta Interpretum Translatione & Chronologiâ Dissertationes
62. *Io. Seldenus* de Dis *Syris.*
Ejusdem Analecta *Anglo-Britannica.*
63. *Elias Schedius* de Dis Germanis, sive veteri *Gallorum*, *Germanorum*, *Britannorum*, *Vandalorum* Religione.
64. Philippi *Cluverii Germania* Antiqua.
65. Iacobi *Usserij Episcopi Armachani Britannicarum* Ecclesiarum Antiquitates.
Ejusdem Annales veteris & Novi Testamenti & Chronologia Sacra & Dissertatio de *Macedonum* & *Asianorum* Anno Solari.
66. Dionysii *Petavii* Rationarium Temporum.
Ejusdem Tabulæ Chronologicæ.

Libri Impressi & Manuscripti, quos nondum mihi contigit videre. Quocirca omnes penes quos sunt, rogatos velim, ut eos ad me mittere non cunctentur: Nam, postquam ex iis collegero quantum huic operi inservire potest, eos restituendos curabo.

1. Navigatio *Iacobi* quinti *Regis circa* Regnum suum, cum Tabulis Geographicis; quocunque sermone tradita sit, & sive sit Libellus Manuscriptus sive Impressus.
2. *Cornelius Hibernicus.*
3. *Veremundus.*
4. Ioannes à *Campo bello seu Campbell.*
5. *Turgot.*

6. Liber *Sconæ*.
7. Liber *Pasletensis*.
8. Tractatus de Antiquitatibus *Scoticis*, Auctore *Gulielmo Elphinstonio* Episcopo *Abredoniensi*.
9. Historia Scotiæ, Auctore *Dempstero*, cujus ille mentionem fecit in suo ad *Historiam Scoticam Apparatu*
10. *Andersonus* de *Sanctis Scotis*.
11. Historia Familiæ *Gordoniorum*.
12. *Scotiæ* Regimen, Auctore *Roberto Gordonio de Straloch*.
13. Observationes à quodam factæ, qui plurimas ex *Æbudis* peragravit.
14. Nova *Hethlandiæ* Tabula cum accuratâ ejusdem Descriptione.

Et si quos alios apud se libros habeant (sive Manuscripti illi sint, sive impressi) qui aliquo modo conducere potuerunt ad hoc Opus promovendum & exornandum, eorum usum modico temporis spatio nobis concedi obnixè rogamus; atque honorifica recognitio de iis fiet, a quibus hoc beneficium in nos conferetur. Interim bonâ fide spondemus nos suos cuique libros reddituros. Cumque publicum sit hoc Opus, & non exiguum honorem Genti nostræ allaturum, speramus cunctos ingenio præditos contributuros necessarias suas Informationes, respondentes Generalibus Quæsitis, quæ sequentibus Propositis adjuncta sunt; atque hoc facientibus merita quibusque laus in Opere tribuetur.

ADMONITIO.

QVum Sacrosancta Regia Majestas Diplomate suo constituerit D. Robertum Sibbaldum *Equitem auratum, unum ex Medicis suis Ordinarius*, *Geographum suum pro* Scotiæ *Regno, & jubeat præcipiatque, ut edat* Scotiæ *Antiquæ &* Scotiæ *Modernæ Descriptionem, & Historiam Naturalem Productorum Antiqui sui* Scotiæ *Regni: Hisce obnixe rogantur omnes, quicunque illi sint, ut dignentur Responsa sua ad sequentes has Quæstiones, vel quaslibet ex iis, libere communicare, Ea inscribentes eidem* D. Roberto Sibbaldo, *qui* Edinburgi *habitat in propriis suis Ædibus; aut* M Jacobo Bruno *commoranti in domo suâ conductâ, in Vico cui nomen est* Bells-Winde, *Delegato ab eodem* D. Roberto Sibbaldo, *ut ea recipiat & in Commentarios referat; aut* Roberto Mean *ibidem τῶν γραμματοφόρων Magistro; quæ Responsa ad quemvis ex suprà nominatis mitti possunt. Simul etiam designent ipsorum Literæ locum ubi habitant, ut ad eos, si res postulet, rescribatur. Et honorifica de iis mentio in Opere illo fiet, pro eorum momento, de quibus instruunt.*

Quæstiones communes, ad quas petuntur Responsa.

I. QUæ sit Comitatus & loci natura? Aut quæ sint præcipua ejus Producta?
II. Quæ Plantæ, Animalia, Metalla, Substantiæ à Mari ejectæ sint loco illi peculiaria, & quomodo disponantur?
III. Quæ Sylvæ, Nemora, Vivaria? Qui Fontes, Amnes, Lacus, cum variis eorum proprietatibus, & an Medico usui conferant?
Quibus Piscibus repleti sint? Rapidi ne sint, an placido Cursu? &c. Amnium Origines & Ostia?
IV. Quæ Navium stationes. Qui Sinus & Portus, cum eorum Descriptione. Quæ Luna Maris Æstum efficiat. Qui scopuli, quæ Brevia juxta Oram ipsorum Maritimam.
V. Quæ vetera Monumenta, Inscriptiones, sculpta aut figurata Saxa, Munimenta & Castra antiqua? Et quæ Artificia singularia nunc sint, vel ibi aliquando reperta fuerint?
VI Quæ insignia Prælia ibi commissa fuerint, sive ullum aliud memorabile factum aut eventum?
VII. Quos Ritus & Mores sibi peculiares habeant cujusque comitatus aut urbis Incolæ, quove ingenio sint?
VIII Quæ Monasteria, Ecclesiæ Cathedrales, sive ulla alia Templa illic fuerint, & quomodo nuncupata?

IX. Quæ

IX. Quæ loca cuivis Nobili Titulum dent; vel antehac dederint?

Item, Quæ antiquæ Nobilium Familiarum sedes conspiciendæ occurunt?

X Quodnam sit Comitatus Regimen? Præfecturane.an Senescalli aut Balivi Jurisdictio?

XI. Quæ urbes insigniores in eo Comitatu, præsertim Municipia? Urbium nomina tam antiquiora quàm recentiora? Sintne Burgi Regii, Regalitaris, an Baroniæ? Municipiorum Magistratus, & quando illa in Municipiorum numerum ascripta? A quibus Urbes illæ Municipales conditæ? Quot Delegatos ad Regni Comitia mittant? Urbium enmmercia, quibus illæ Incolis repletæ sint, & quam habeant Ædificiorum formam? Quæ publica aut antiqua Ædificia? Qualis sit earum Jurisdictio?

XII In quo Episcopatu singuli comitatus sint, aut quælibet eorum pars? Quis præfectus Juridicus, Senescallus, aut Balivus? Quis Militiæ istius loci præsit? Quas Arces, Munitiones, Sylvas; quæ Vivaria, Nemora Majestas Regia ibi habeat?

Quæstiones speciales propositæ.

1.

Nobilium Ordini.

Quas Præfecturas, Balivorum aut senescallorum Jurisdictiones, Regalitates, Baronias sibi subditas habeant,& quos Burgos? Quod Militiæ Regimen? Quonam vestiti sint speciali Privilegio, Dignitate & Hæreditario Regimine? Unde Familia Originem traxerit, quamdiu duraverit, & quæ aliæ Familiæ ex eà germinàrint? Quæ sint illis Sylvæ, Nemora. Vivaria, Lacus, Fluvii, Mioeræ, Lapidicinæ? Qui Piscatus, &c. Qui Portus? Quos habeant Titulos? Quæ memoranda facinora ipsorum Familias erexerint, aut auxerint?

2.

Sacricolarum Ordini.

Quæ sint ipsorum privilegia & Dignitates? Episcopatuum Institutio? Diœceseos limites? capitulum? paræciarum in Diœcesi numerus? Eorum Jurisdictio & Fundationes ad publicos & pios usus, unà cum eorum Reditibus? Quæ prædia fide clientelari ex iis pendeant? Eorum Ædes?

3.

Ordini Equestri.

Cui Familia Originem suam debeat? Quæ sint eorum privilegia & Dignitates? Quas Baronias sibi subjectas habeant, aut quos Burgos? Qui sint ipsis Portus? Quæ Sylvæ, Nemora, Vivaria? Ipsorum Ædes, earum descriptio et nomina? Quis sit ex eo Nomine præcipuæ Dignitatis, et quæ aliæ Familiæ inde descenderint? quæ memoratu digna ab ijs gesta sint, et qui viri ejus Nominis illustriores? Eorum Hæreditaria præfectura et Jurisdictio?

4.

Regiis Burgis.

Quamdiu steterint? Regiminis constitutio? Eorum privilegià, Jurisdictio, et quàm latè pateat? publicæ ipsorum Ædes, Templa, Munimenta, Monumenta, Academiæ, Collegia, Scholæ Gerontocomia, Pædotrophia, Prochodochia, Nosocomia, Opificia, portus? quam Latitudinem et longitudinem habeant?

5.

Academiis & Collegiis.

Quamdiu steterint? Eorum privilegia, Jurisdictio, et quàm latè pateat Eorum constitutio? professorum numerus, nomina, et quid doceant? Fundationes et Fundatores? Eorum Dependentiæ? Eorum Ædes, Templa, Sacella, Ædificia et Monumenta? Eorum Bibliothecæ, Instrumenta rara? Celebriorum virorum recensio, qui in ipsis educati, aut Præceptores fuerint? quæ sint à præceptoribus et studiosis observata, quæ huic operi Lumen et Ornatum afferre possunt?

Responsa ad præcedentes hasce questiones in commentarios referenda sunt et propriis quæque locis inserenda. Hæc itaque Responsa etiam atque etiam petuntur, nequis injuriam sibi factam putet, si quid fortè omittatur, quod inseri ipsorum interest: Auctori enim deliberatum est nihil præterire, de cujus veritate et certitudine constabit.

F I N I S.

DIPLOMA REGIUM PRO OFFICIO GEOGRAPHI REGII CONCESSO

D^o. ROBERTO SIBBALDO

Equiti aurato Medico Regis ordinario, cum Privilegiis infrà Scriptis.

CAROLUS Dei gratiâ Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hiberniæ *Rex, Fidei Defensor, Universis & singulis Ligeis & Subditis nostris quos spectat, & ad quorum notitiam præsentes hæ Literæ perventuræ sunt, Salutem. Cum nos Regiâ nostrâ consideratione animadvertentes, Esse in antiquo nostro* Scotiæ *Regno abundantiam eximiarum & utilium Plantarum, Animalium, Quadrupedum, Volatilium, Piscium & Insectorum; Et Mineralium, Metallorum & Substantiarum repertarum in & ejectarum à Mari: Quæ si nota essent, & eorum natura, virtutes & usus, Plurimum conducerent ad variarum Artium & Artificiorum profectum, & Medicinæ ac Naturalis Historiæ Scientias multum promovere possent, quæ adeò necessariæ sunt ad Ligeorum nostrorum conservationem. Animadvertentes etiam futurum, ut progressu temporis tenderet ad dictum nostrum Regnum ditandum, conservando in eo pecuniam quæ foràs emittitur (cum maximam partem eorum* Simplicium, *quæ usurpantur, domi reperire liceat) Et conducendo operam variorum ex nostris Subditis in iis indagandis & præparandis, cum tanta sit eorum copia (Mineralium præsertim, Metallorum & Animalium) ut his finibus optimè responderi possit; Eademque etiam multò vilioribus pretijs venundari possent, quàm importari queant. Nosque expendentes, optimum medium ad eorum detectionem & profectum in eos fines esse, ut Naturalis illorum Historia edatur, quæ rationem reddat locorum in quibus invenienda sunt, & viam aperiat quà detegantur, modum ostendat quo præparentur, & eorum naturam, vires & usus explicet. Et nos quoque animadvertentes, in honorem nostrum & gloriam cessurum, ac magno usui dicto Regno nostro futurum, si justa & plena Descriptio detur veterum dicti Regni nostri Monumentorum, & Præfecturarum nostrarum, Regiorum Burgorum, Urbium, Fluminum, Fretorum, Sinuum, Portuum, Stationum, Lacuum, & Castellorum ac Munimentorum nostrorum, Ædium ad Nobiles & Generosos pertinentium, & quicquid aliud observatu dignum est in dicto Regno nostro. Et nos certiores facti de Integritate, Fidelitate, Eruditione & Qualitatibus fidelis & dilecti nostri* D. Roberti Sibbaldi *Equitis aurati Medicinæ Doctoris ad Opus illud suscipiendum idoneis, Et de Fidelitate & Perpessionibus Patris ipsius, aliorumque sanguine ipsi conjunctorum, eò quòd constanter permanserint in obsequio & observantiâ suâ erga Regium nostrum Patrem: Et quòd, postquam se melioràsset Studijs suis in celeberrimis* Academiis *tam domi quàm peregrè, Et diversorum annorum peregrinatione in locis* Europæ *maximè celebratis ob Eruditionem & Artes Liberales, Nunc ille, ex studio nobis inserviendi, per viginti annos elapsos suum effecerit negotium, se instruere de omnibus quæ ad Naturalem Historiam spectant dicti Regni nostri, Et de*

rebus

rebus antiquis & curiosis in eo observabilibus; Et multo labore & experientiâ fundamenta jecerit Naturalis Historiæ ejusdem, & Descriptionum cum Scotiæ Antiquæ tum Scotiæ Modernæ, Ubi vetera Monumenta, Inscriptiones & Ichnographiæ Castrorum describuntur, & variæ Provinciarum Tabulæ Geographicæ nunquam antea designatæ accuratè delineantur, earum Sinus & Portus distinctè notantur: Similiter designandas & incidendas curaverit in æneis Tabulis Figuras ejusmodi Subjectorum Naturalis Historiæ, quæ vel nunquam antea, vel non rectè factæ fuerant; justasque & plenas eorum Descriptiones formaverit; Et naturam, vires & usus explicet omnium Simplicium in Scotiâ inventorum, unâ cum modis quibus adhiberi possunt ad augmentum Scientiarum, Artium & Artificiorum, & ad utilitatem & commodum Ligeorum nostrorum. Sciatis igitur, Nos proprio nostro impulsu & inclinatione, & ex nostrâ curâ & tenero illo affectu quo felicitati dicti nostri Regni Studemus, & Regio amore quo prosequimur omne Eruditionis genus, & potissimum Medicinæ & Naturalis Historiæ Studium, ex quo tanta Emolumenta Nobis & Subditis nostris accrescere possunt, Nominâsse, constituisse & ordinâsse, Sicut & Nos per has præsentes Literas nominamus, constituimus & ordinamus dictum D. Robertum Sibbaldum Equitem auratum Medicinæ Doctorem, ut sit Geographus noster pro dicto Regno nostro, durantibus omnibus diebus vitæ suæ; Dando, concedendo & largiendo illi dictum Geographi Officium ab ipso possidendum & fruendum, plenè & liberè in omnibus respectibus & conditionibus, cum omnibus commodis, Beneficiis, Privilegiis, Libertatibus, immunitatibus, & cunctis adventitiis bonis quibuscunque dicto Officio debitis, Aut quæ posthac comperta erunt ad illud pertinere vel spectare, Cum plenâ potestate & auctoritate condendi Tabulas Geographicas & Descriptiones Provinciarum Regni nostri, & Regni nostri generatim, Fretorum, Sinuum & Fluminum ejusdem, Et Regiorum nostrorum Burgorum, Urbium, Castellorum ac Munimentorum, Ædiumque ad nostros Nobiles & Generosos pertinentium, Monumentorum, & aliorum quæcunque in eo observabilia sunt; Et scribendi Naturalem Historiam & Descriptionem omnium Naturalium Productorum dicti Regni nostri, eorum naturam, virtutes & usus, & obeundi omnia munia pertinentia ad nostrum Geographum, & fruendi omnibus honoribus illi debitis in eâ Relatione. Et speciatim Imperantes & ordinantes, ut dictus D. Robertus Sibbaldus Eques auratus edat dictas suas Descriptiones tam Scotiæ Antiquæ quam Scotiæ Modernæ, & Naturalem Historiam dicti nostri Regni Scotiæ, Cum plenâ Libertate & Privilegio dicto D. Roberto Sibbaldo Equiti aurato ea imprimendi in Latinâ vel Anglicâ Linguâ, vel utraque, & in quâ formâ sibi visum fuerit, sive universum Opus, sive ejus Prodromum, sive quamlibet eorum partem; Et adhibendi quemcunque vel quoscunque Typographos voluerit. Prohibentes hisce omnes alios Typographos in nostris Scotiæ Dominiis, sub pœnis usitatis, imprimere, per decem annorum spatium ab his datis, in quâcunque formâ vel lingua, Omnia, sive quamlibet eorum partem, absque consensu & approbatione dicti D. Roberti Sibbaldi Equitis aurati Datum sub Sigillo nostro Privato in Palatio nostro de Whitehall, tricesimo die Septembris, anno Millesimo, sexcentesimo, octogesimo secundo, & Regni nostri anno tricesimo quarto,

Per Signaturam Manu S. D. N. Regis suprà Scriptam.

PRÆ-

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

Mirari satis non possum, quòd, cùm plurimi Historiam rerum gestarum suæ gentis scripserint, tam pauci sint, qui naturalem cujusvis regionis Historiam aggrediantur; ut in omni antiquitate ne unus quidem ad manus nostras pervenerit, qui eandem tractârit: ac nostro quoque seculo unus tantum & alter regionis alicujus *Europeæ* Historiam Naturalem de industriâ tradiderint. Pauci quidem *Americæ*, *Mexicæ*, *Brasiliæ*, Insularum Caribearum, Indiarum Orientalium Historiam Naturalem accuratè satis scripserunt. Atque hæc nostra est vanitas, ut peregrinis & exoticis supra modum capiamur; quæ verò ad manus & sub pedibus sunt, omnino negligamus. Nec sufficit, quòd aliqui ex veteribus & modernis Historiam Naturalem Universalem construxerint: Laudandi quidem hi sunt ob nobiles conatus; sed, quod opus suis humeris impar aggressi sint, in eo defecisse videntur: Historia siquidem naturæ universæ iisdem, quibus hoc Universum, terminis circumscribitur. Et cùm olim Florentissimorum etiam Imperiorum curiositas Mundi tunc cogniti limites indagine suâ non attigerit, quantò minùs nostrâ rerum omnium naturalium comprehensio speranda? Nam ad ea pervenimus tempora, de quibus verè olim vaticinatus est *Seneca* Tragœdus; In *Medea*.

—— Venient annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat Tellus, Tiphysque novos
Detegat Orbes.

Quantula autem, & quam impar ad tanta molimina hominis est conditio, quæ tam fragilis & tam limitata est, ut inter illam & naturam rerum nulla proportio intercedat? Brevis enim & incertæ vitæ sumus, &, ut plurimum, certis terrarum plagis alligati; &, si totum tempus nostrum in peregrinatione insumeremus, ne Mundo quidem peragrando, nedum rebus omnibus naturalibus comprehendendis, sufficere poterimus. Plurima mare gremio suo involvit; multa Tellus suis visceribus abscondit; varia inaccessibiles Sylvarum recessus tenent; nonnulla sensus nostros præ tenuitate effugiunt, & nulla nobis ad harum rerum intellectum, nisi per sensus, via. Ut meritò dixerit sapientissimus Ecclesiastes, Hanc gravem occupationem dedit Deus filiis hominum, ut affligantur in eâ. (Eccl. 1:13. Cap. 3:11.) Et infra, Unumquodque fecit pulchrum tempore suo: mundum etiam posuit in animo eorum, adeo ut non inveniat homo opus quod operatus est Deus ab initio usque ad finem. Quod de studio naturalis Philosophiæ interpretatur celeberrimus *Vallesius*, (Lib. de Sacra Philosophiâ.) qui hinc infert, Studium Philosophiæ naturalis, & desiderium cognoscendi rerum causas insitum esse naturaliter hominibus, neque fluere ex aliquo vitioso affectu, ut multas rerum pravarum appetitiones, sed ab ipso Deo rerum omnium & Naturæ Parente & Auctore illis esse tributum; ut optimè *Seneca*, (De otio Sapientis. cap. 32.) Curiosum nobis ingenium natura dedit; & artis sibi ac pulchritudinis suæ conscia spectatores nos tantis rerum spectaculis genuit, perditura fructum sui, si tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta, tam nitida, & non uno genere formosa, solitudini ostenderet. Propterea, ut idem, (Id. ibid.) non erexit tantummodo hominem, sed etiam ad contemplationem factum, ut ab ortu sidera in occasum labentia prosequi posset; & vultum suum circumferre cum toto, sublime fecit illi caput; & collo flexibili imposuit.

Sanè, si vel rei dignitatem & usum spectes, vel impositum nobis officium à Deo optimo maximo perpendas, præferenda multis parasangis est Historia naturalis ei, quæ res gestas tractat. In hac hominum virtutes & vitia notamus; in illâ autem Dei celebramus opera, quæ, ut rei naturâ præcellunt; ita præstantiores multò usus nobis exhibent. Hinc enim Dei cognitio, animæ nostræ notitia, magna intellectus nostri perfectio, animorum confirmatio, multa in genus humanum beneficia, sinceraque & nunquam pœnitenda ex divinorum operum contemplatione voluptas, hauriuntur.

Humana certè mens corporeis hisce vinculis irretita nequit altam illam Divinitatis Lucem inspicere; sed nostræ imbecillitatis misertus Deus *Opt. Max.* (faciem cùm videre, & vivere non liceat) posteriora ostendit. (Exod. 33:19, ad finem cap.) Quæ profectò nihil aliud esse videntur, quàm pulcherrimum hujus mundi, hominisque Microcosmi Theatrum: Illic enim, ex ipsâ rerum magnitudine, motu, dispositione, constantiâ, utilitate, pulchritudine, temperatione, ea conspicere est Divinitatis suæ argumenta, quæ menti nostræ cognitionem ejus affundant, & in optimi & sapientissimi Parentis nostri amorem accendant, ut canit divinus Psaltes, (Psal. 19. Paraphrastæ Buchanano.)

Tot luce flammarum coruscum
Cerne oculis animoque cælum
Hinc disce, prudens quam fuit artifex
Qui Templa Olympi fornice Flammeo
Suspendit, & Terra capacem
Et Pelagi sinuavit arcum.

Quod verò ad animæ nostræ notitiam attinet, vide quid de eâ senserit *Plato*, qui cum *Socrate* suo maximè in ejus naturam ex omnibus Philosophis penetravit, ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; Animæ naturam absque totius naturâ sufficienter & dignè cognosci posse existimas? Ut enim gradum reliquis animalibus superiorem sortitus est homo; ita non nisi horum & hisce inferiorum omnium serià collatione nobilis humanæ animæ natura in lucem erui potest, quæ, explicatis reliquarum facultatibus, tum demum diviniorem suam naturam per sublimiores propriasque sibi operationes exerit.

Exhort. ad bonas Artes. Sallust. Quàm verò turpe est hanc ipsam rationis vim, quæ nobis cum Diis communis inest (ut *Galeni* verbis utar) caducarum rerum Studio teneri, aut vitam silentio transigere, veluti pecora, quæ natura prona atque ventri obedientia finxit? Talibus profectò anima pro sale tantummodo est, contraque naturam corpus voluptati, anima oneri est. Quin potius homines, qui sese student præstare cæteris animantibus, summâ ope niti decet, ut hanc divinæ particulam auræ (quantum in hâc vitâ possibile est) exornent & perficiant: Quod sanè, sive cognitionem & scientiam, sive firmitudinem & constantiam, sive denique voluptatem & tranquillitatem ejus Natural. Quæst. lib. 1. spectes, nullo meliùs quàm naturæ studio perficitur; Ut cum *Senecâ* arguam, Quid anhelo? Quid sudo? Nec multo opus est, nec diu. Ad hoc proderit nobis inspicere rerum naturam. Primò discedemus à sordidis, deinde animum ipsum, quo magno summoque opus est, seducemus à corpore. Deinde in occultis exercitata subtilitas, non erit in aperto deterior.

Nec spernenda beneficia, quæ quis ex rerum naturalium studio patriæ, imo generi humano præstare possit, cum vel latentes quorundam *Simplicium* facultates detegere queat, vel etiam *Simplicia* nonnulla invenire contingat, quæ patriæ morbis remedium, vel artibus incrementum contribuant, ipsumque mundum novo gloriæ additamento condecorent.

Nec tantùm in Medicinæ Indigenæ materiam cessuræ sunt res naturales, artiumque incrementum non spernendum allaturæ, sed & utilem & gratam materiam Disquisitionibus Philosophicis Academiarum nostrarum suppeditaturæ. Quantò enim meliùs institueretur Iuventus in naturali Historiâ Patriæ suæ versandâ, unde multa in vitam communem profutura ediscat, quàm in spinosis Quæstionibus discendis, quæ nulli quidem Disciplinæ inserviunt, nec ullum in vitâ usum habeant; quin & præjudiciis mentem offuscant; multumque ad Scientias aspirantibus impedimento sunt? Ab hac autem naturali Patriæ suæ Historiâ, in clarâ luce, & utilissimâ divinorum operum contemplatione, statui posset. Quis enim eas naturæ res aspicere potest, quin ad Dei, in quo vivunt & moventur, intuitum, sensus suos protinus convertat? Cùm cunctis manifestum sit, eas, quibus pollent, dotes; eum, quo reguntur, ordinem; artificiosam denique ipsarum conformationem nequaquam ab ipsis esse, sed ab eo, qui αὐτὸς ἐν τῷ πᾶν, ipse est omnia, cujus benevolentiâ tam egregia in nos ubertim destillant bona, ab iisque benignitatis suæ rivulis grati & alacres ad fontem deducimur.

Et ideo certè hominem inter tot sensu motuque prædita animalia cælesti altiùs emicantem aurâ in medio Universi posuisse videtur DEUS *Opt. Max.* ut ad cuncta mundi ambitu conclusa aciem oculorum convertens variam illam œconomiam, quam quæque mundi partes exercent, diligenti indagine scrutaretur, atque ita singu- Epict. in Dissert. larem Numinis ejus potentiam, sapientiam ac bonitatem certis æternisque argumentis agnoscens, sit ὁ μὲν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἔργα αὐτοῦ θεατής, καὶ ἐξηγητής. Non solum sui atque operum suorum contemplatorem, sed & enarratorem exhiberet.

Ps. 19.

Sic tota concors fabrica personat
DEI *tuentis cuncta potentiam, &c.*

Hinc nobiliores & oculatiores ab omni ævo Philosophi in DEI operibus investigandis, eorumque naturâ & usu enarrandis, hoc, quodcunque vitæ est, summo animi oblectamento insumpsere; & inde pulcherrima de DEO ratiocinia, inde utilissima generi humano inventa protulere. Ab illâ certè naturæ contemplatione & naturalis Religio, & tot egregiæ pro naturâ humanâ sublevandâ & ornandâ artes originem traxere, ut ex *Cicerone*, *Lucretio*, *Senecâ*, *Plinio* abundè constat; ut *Galenum* nostrum taceam, qui Libros suos de *usu partium*, *Hymnum in Creatoris Laudes* appellavit, & in partium singularum structurâ & usu potentiam, sapientiam & bonitatem Numinis agnoscit. Quis est, qui vel minimum operum DEI examinare velit, quin eam videbit omnium partium fabricam, eam harum inter se dispositionem, eum hisce consentaneum usum, quæ vel invitum in Conditoris laudem rapiant, qui vilem materiam tam artificiosè elaboraverit, & benignissimè in tot varios usus aptaverit? Ita quodlibet animal, fossile quodvis, imo

Præsentem monstrat qualibet herba Deum.

Et cum nos quoque in hoc Mundi Theatro, tanquam Personæ, nostras mirabilis illius Scenici operis partes peracturi, propterea immissi simus, ut DEO quidem in operibus suis enarrandis laudem debitam, hominibus verò in utilitate operum ejus explicandâ charitatem & amorem præstemus, seriò perpendebam mecum, quo potissimum modo id officii commodissimè absolvere possem. Variæ autem animum meum subibant rationes, id Patriæ meæ rerum naturalium Historiam scribendo optimè perfici posse.

Primò enim è re literariæ reipublicæ magis fore putarem, si ii quibus ejusmodi genium Deus indiderit, operam suam impenderent in naturali Historiâ Patriæ suæ adornandâ, quod ibi magis ex rei naturâ, quàm aliorum relatu cuncta expendi, plurima quoque latentia in lucem erui poterint: Patriæ quoque (cui post Deum & parentes maxima debemus) debita officia præstari, & obiter non spernenda auxilia pro universali Historiâ construendâ conferri, quæ tum certis firmisque fundamentis ex particulari Historiâ jactis in perfectiorem longè fabricam poterit erigi. Nec est, quod indignetur quis se arctiori spatio inclusum, cùm rerum naturalium cujusvis regionis scrutinium instituenti apparebit, eam adesse copiam, quæ ingeniis multorum virorum, etiam in plura secula, exercendis sufficiat.

Me, ut Patriæ meæ Historiam scriberem, varia suadebant argumenta: ea enim, siqua alia rerum gestarum suæ gentis Scriptoribus illustris, neminem tamen hactenus habuit, qui vel plantas in eâ nascentes, vel ani-

animalia, aut fossilia, quidvisve quod ad Naturalem Historiam spectaret, de composito scriptis tradiderit. Nec hoc præ rerum ejuscemodi naturalium inopiâ accidit (nulli enim, quod sciam, regioni in ejusmodi rerum affluentiâ cedit, ut postea constabit) sed nostrorum potius hominum fastidiu & incuriâ: plerosque enim tantus luxus & rerum nostrarum despectus tenet, ut nec Remedia placeant, nisi quæ ab extremis Indis petantur, abjectâque simplici Medicinâ (quæ paribus viribus morbum ejusque causam aggreditur) pompose tantum Medicamentorum moles in pretio sint; perinde ac si morbi non contrariis, sed numero superarentur, aut eâdem, quâ nos, luxuriâ capti solis peregrinis & exoticis colla darent.

Hoc ergo officium à me petit cum Patriæ dignitas, tum Christiana pietas. Cum enim non paucis morbis invadatur patria, iis tamen præsidiis, quæ in aliis regionibus pro tenuioris fortunæ hominibus provisa sunt, plane caret: nam, quod haud facilè quis credat, in antiquissimo Regno, in quo tam ampla Regio vix suo populo sufficiat, ne unum (proh dolor!) Nosocomium est; in quo ægri publicis impensis curentur. Et quotidie multi pereunt, qui, præ rei familiaris tenuitate, officinalia medicamenta ex exoticis, quod magno pretio væneant, comparare sibi non possint. Cùmque Regio nostra pars Insulæ sit à reliquo Orbe non parvo sævientis maris intervallo divisa, sæpeque cum exteris (propter suborta cum vicinis bella) commercium liberum non habeamus, divites quoque (nisi inveniantur indigena) remediorum inopiâ periclitabuntur.

Sed & morbi nonnulli apud nostrates grassantur, qui exotica illa medicamenta respuunt, indigenisque facilè curantur.

Et hæ quidem me movebant rationes, ut rerum naturalium patriæ meæ per viginti annos elapsos scrutinium, quantâ potui animi contentione, instituerem, & nullis laboribus aut sumptibus parcerem, donec, favente honestis meis conatibus Numine; eam ejusmodi rerum copiam deprehenderim, quæ patriæ nostræ dignitatem sustinerent, & Medicinæ Indigenæ sufficientiam abundè demonstrarent

Sed cùm earum, pro dignitate suâ, Historia arduum opus sit, quod magnos sumptus, & plurium auxiliatrices manus requirat, ea in longius tempus differenda est. Impræsentiarum, ut postulatis clarissimorum aliquorum virorum satisfaciam, Prodromum ejus primò in publicam lucem emitto; In quo prima quasi lineamenta totius Operis ac tegmen duco, colores & subtegmen postea (si Deus dederit) inducturus. Ipsum autem in duas Partes partitus sum. In primæ Partis Libro primo agetur de Aere, Aquis & Locis *Scotiæ*. In secundo Libro de Morbis, iisque medendi Methodo, & de Medicinâ Indigenâ. In secundæ Partis Libro primo agetur de Plantis *Scotiæ* Indigenis; ubi rariorum Descriptiones, quarundam figuras, & nonnullarum singulares vires à nostratibus observatas apponemus. In secundo Libro agetur de Plantis *Scotiæ* Hortensibus quæ Medici usus sint. In tertio Libro agetur de Animalibus *Scotiæ* tâm feris, quàm domesticis. In quarto Libro agetur de Mineralibus, Metallis, & de Marinis. Operis dispositio.

Tu verò, Lector benevole, mecum summi Numinis Majestatem & benignitatem, quâ decet venerantia & humilitate, adorato, & huic Hymno, quem ego in ejus laudes compono, mente voceque adesto, dum tibi exposuero, quæ sit ejus sapientia, quæ potentia, quæ bonitas. Quòd enim Insulam ad ultimos Septentriones remotam convenienti cultu exornare, nullamque ejus partem beneficiis suis privatam esse voluerit; & quòd omnia ad vitæ usus necessaria suppeditaverit; id perfectissimæ bonitatis specimen esse statuo. Hoc autem omne invenisse, quo pacto quæque potissimum adornarentur, summæ sapientiæ est; effecisse verò omnia quæ voluit, immensæ virtutis est & Insuperabilis.

Sed cùm per loca devia & solitudinem nullis calcatam vestigiis peragrem sine Duce & Præmonstratore, & in multis primus glaciem frangam; difficile admodum erit [illegible] Proinde tenuitatis meæ conscius obnixè rogabo, ut, quâ ego erga alios Scriptores moderatione & [illegible] usus sum, tu eâdem erga me utaris. Ignoscas autem velim, si Stylus neque tàm politus, neque tàm æqualis, neque tam uber ac copiosus est quàm decet. A me enim vitam activam agente, & alternis fere septimanis per varia loca excurrente non expectandum est Opus ad Scholæ [illegible] accuratum & exactum. Conabor autem, ut stylus materiæ congruens eam clarè exprimens & facilè intelligibilis quibusvis Lectoribus fit. *Vale.*

PARS

PARS PRIMA

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ

DE

Aere Aquis, Locis & Incolis SCOTIÆ

DE

Morbis in Scotiâ grassantibus

DE

METHODO MEDENDI ET

DE

MEDICINA INDIGENA;

IN

EXIMIUM HOC OPUS

Clarissimi Viri,

D. ROBERTI SIBBALDI Equitis Aurati.

Medici & Geographi Regii.

CUncti huc adeste, qui studetis *Patriæ*,
Audite Dotes, queis manu haud parcâ *Deus*
Ditavit hanc benignus, & simul Parens
Natura, quò possitis os occludere
Hosti maligno, Dente Famam livido
Qui *Scotiæ* rodit, feracem illam negans
Ullius esse Mercis aut Fructûs boni.
Nam doctus hic *Sibbaldus* has Calumnias
Abstergit omnes, dum Stylo compto gravi,
Dilucido Concivibus monstrat suis,
Non indigere *Scotiam* ullis Commodis
Queis Incolarum vita fulciri queat:
Ut non necesse sit Maria transcurrere
Gentes ad exteras, domi cùm suppetat
Satis superque, quo sibimet consulens.
Qualis sit Aër *Scotiæ*, quales Aquæ,
Venti Locaque sint, qualis & sit Incola,
Sermone puro pingit, imò melleo.
Locum *Dionis* pandit, obsurum priùs,
In quo *Britannos* fertur antiquos dies
Famem sitimque sustinere plurimos
Quivisse, sumptâ portione parvulâ
Cibi, probatque hunc esse Plantam *Scotiæ*
Radice dulci, parva cujus Tubera
Famem sitimque comprimunt his Incolis,
Qui confragosa possident Regni loca.
Morbos recenset, qui solent facessere
Popularibus perplurimum negotii;
Promptamque tradit his medendi formulam
Ex Pharmacis natis domi, haud Exoticis
Plantas in Agris sponte nascentes refert,
Et quas in Hortis nos vigentes cernimus,
Quas unaquæque possidet Vires docens.
Quæcunque *Terras*, *Aera* ac *Aquas* colunt,
Et quicquid abditus parit *Vestæ* sinus,
Felix recludit, omnibus communicans,
Quod difficulter & labore maximo
Opus peregit, & suis impendiis,
Bis bina lustra hos dum labores pertulit.
Is promovere publicum studens bonum,
Et Patriæ decus, sibi non prospicit,
Sed calcat aliis non probatum tramitem.
Laudem merentur illa certè duplicem,
Quæ Scripta prosunt & voluptatem movent.
Sibbaldus ille noster hanc laudem feret
Ubique Scriptis hæc suis interserens.
Non tempus ullum Nomen illud obruet,
Struxisse quod videtur hoc Præludio.
Ast ille longè grandiora cogitat,
Deo favente, cujus unius manu
Opem ferente ponit hæc fundamina.
Hæc interim dum tractat, & Vires notat,
Quas singula insitas habent, attollere
Nos à caducis tentat ad cœlestia;
Deique summam prædicat potentiam,
Qui Fons perennis solus est omnis Boni,
Et nos benignè nutrit ex suo Penu.

J. BRUNUS.

INDEX

I N D E X

Capitum Partis Primæ Prodromi Naturalis Historiæ SCOTIÆ.

LIBER PRIMUS.

De Aere, Aquis, Locis & Incolis Scotiæ.

LIBER SECUNDUS.

Ubi de Morbis in Scotiâ *grassantibus, de Methodo Medendi & de Medicinâ Indigenâ.*

SECTIO PRIMA.

De *Morbis in Scotiâ.*

*2 CA-

PARS PRIMA

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ *SCOTIÆ*. In quâ De

Aere, *Aquis* & *Locis*, *deque Incolis agitur*, & *de Morbis in* Scotiâ *grassantibus* & *eorum Medecinâ Indigenâ*.

LIBER PRIMUS.

De Aere, *Aquis*, *Locis* & *Incolis* Scotiæ.

CAPUT. I.

De BRITANNIA in Genere.

CUm *Scotia* nostra *Britanniæ* Magnæ pars Borealis sit, & quædam cum reliquâ Insulâ communia habeat; priusquam de *Scotiâ* agamus, quædam de *Britanniâ* prælibanda sunt.

Britannia magna (ad differentiam ab alterâ, quæ in *Galliis* est, dicta) generalius sumpta omnes Insulas suo nomine complectitur, quæ inter *Hispanias* & *Germaniam* magno terrarum spatio *Galliæ* prætenduntur. Ita *Albionem* & *Hiberniam* cum vicinis omnibus Insulis comprehendit, quæ *Aristoteli* νῆσοι Βρεταννικαί, tàm majores Albion & Jerna, quàm exiguæ αἱ τῶν Βρεταννῶν, & Iberiam, quæ quasi Coronâ hunc Orbem cingunt. *Britannia magna generalius sumpta quid complectitur.* *De Mundo Cap. 3.*

Britanniæ autem nomen antiquissimum *Albion* fuit, quod *Plinius* confirmat; *Albion* ipsi nomen fuit, cum *Britanniæ* vocarentur omnes. Id quoque nomen majori Insulæ ab *Aristotele* concessum loco citato, genuinum fuisse nomen ab ipsis Incolis usurparum, vel inde constat, quod *Scoti* Montani, qui priscorum linguam & mores conservant, communi Sermone se *Albanich*, suamque Regionem adhuc *Albin* vocant. Hinc, ad hunc usque diem, *Braid-Albin* & *Drum-Albin* Regionis in Præfecturâ *Perthensi* nomen est. *Hist. Nat. Lib. 4. cap. 16.* *Britanniæ antiquissimum nomen Albion.*

Britannia clara Græcis, clara Latinis monumentis, inter *Europam* & *Americam* formâ oblongâ jacet, *Belgio* & *Galliæ* vicina: à Mari Atlantico cingitur, & à toto reliquo Orbe dividitur, ut meritò Poeta dixerit,

Et penitus toto divisos orbe Britannos. *Virgil. Eclog. 1.*

Eam *Cluverius* magni nominis Geographus ita describit, Ipsa formâ triquetrâ in tres angulos se cuneat, quorum unus Septentriones prospicit, nullis contra terris, vasto atque aperto mari; Alter *Belgas* & *Rheni* ostia; Tertius *Hispaniam*. Unum latus in orien- *Britanniæ descriptio secundum Cluverium.*

orientem *Germaniæ* (intellige veteri, cujus pars *Norvegia*) obtenditur; alterum in meridiem, *Galliæ*; tertium in occideotem, *Hiberniæ*. Oceano undequaque alluitur, ab Occasu, *Hibernico*; a Septentriooibus, *Caledonio*; ab *Ortu*, *Germanico*; à Meridie, *Britannico*.

Britannia longitudo & latitudo.

Secundum eundem, Porrigitur Insula in longum à *Tarvidio*, seu *Orcade* Promontorio (vulgò nunc *Dunsby-head*) ad *Dubrim* portum (vulgò *Dover*) milliaria *Germanica* circiter CL. Latitudo maxima patet inter *Dubrim* ac *Bolerium* Promontorium (vulgo the *Lands-end*) milliaria *Germanica* LXX. Sed à Scriptoribus Anglicis major extensio tàm in longum quam in latum Insulæ tribuitur. A *Tarvidio* enim (sive *Dunsby-head*) ad *Dubrim*, *Sammesius* ponit milliaria DC & aliquot milliaria *Anglica*, quæ Longitudo Insulæ; & a *Dubri* ad *Bolerii* extremitatem (vulgò *Lands-end*) CCLXXX, quæ Latitudo ejus. Alii verò sic computant: A loco dicto *Lizard-point* in *Cornubiâ* (qui Latitudinis est L graduum & minutorum VI) ad *Stratium* Promontorium in *Scotiâ*, vulgò *Straithy-head* (quod Latitudinis est LX graduum, & minutorum XXX) in longum extenditur milliaria DCXXIV; & à loco *Lands-end* in *Cornubiâ* (qui Longitudinis XIV graduum & XXXVII minutorum) ad Insulam *Thanet* in orientali parte *Cantii* (quæ graduum XXII & XXX minutorum) in Latitudinem porrigitur CCCXL milliaria. Recenòores, qui cæli spatia terræ tractibus accuratius compararunt, partes Insulæ magis Australes ponunt in Latitudine L graduum & minutorum VI, in initio Paralleli XVI & octavi Climatis; partes autem maximè Boreales io Latitudine LX graduum & XXX minutorum, Parallelo vicesimo sexto & Climate decimo tertio. Ita ut dies longissimus in Australi parte sit horarum XVI, in Boreali XVIII cum semisse. Versus Boream & Austrum, in Oceanum dirigitur; versus Occidentem, *Hiberniam* habet; versus Orientem, ejusdem est Latitudinis cum parte *Galliæ*, *Flandriæ*, *Zelandiæ*, *Hollandiæ*, *Saxoniæ* Ioferioris & *Daniæ*, adeo ut illic per Continentem mensurari ejus exteosio possit.

Quid veteres de Britannia censebant.

Insularum certè omnium, quæ *Europæ* adjacent, quasque *Romana* notitia complexa est, communi Doctorum censu maxima, veteribus amplitudine suâ nomen alterius Orbis mereri visa est: *Cæsar* namque alium se terrarum Orbem reperisse scripsit, & *Solinus* de eâ tradit, Finis erat Orbis ora *Gallici* littoris, nisi *Britannia* Insula non qualibet amplitudioe nomen peoè Orbis alterius mereretur. Et hinc *Græcis* [illegible] ob magnitudinem, μεγάλη νῆσος. Insula magna dicta.

Figura Britanniæ.

Quod ad Figuram *Britanniæ* attinet, in eo conveniunt antiqui & moderni, quod formæ sit oblongæ. Ita eoim *Tacitus*, Formam totius *Britanniæ Livius* veterum, *Fabius Rusticus* recentium, eloquentissimi auctores, oblongæ scutulæ vel bipenni assimilavere. Et est ea facies citra *Caledoniam*, unde & in universum fama est transgressa: sed immensum & enorme spatium procurrentium extremo jam littore terrarum, velut in cuneum tenuatur. Recentiores autem, ut *Europam* magno *Draconi*, ita & *Britanniam* Angui magno comparavere. Et quidem, licet moltis malè cesserint hujusmodi similitudinum commenta, inspicienti accuratius figuram illius, magni propemodum Anguis reclinati, capite nonnihil elevato, ventre prominulo, & cauda adductâ, effigiem habere videtur; cujus caput *Scotia* patulo & hiante ore versus *Norvegiam* & *Daniæ* partem, cauda versus Occasum & *Indiam* Occideotalem torquetur.

In vitâ Julii Agricolæ.

Sheringam, de Orig. Angl. p. 2.

Sammes Antiquities p. 1.

Situs Britanniæ commodissimus commercii opportunitate.

Situs *Britanniæ* eam, commercii opportunitate, cælo, solo, & rerum naturalium affluentiâ, fortunatissimam definit. A Regiooibus enim circumjacentibus commodo undique intervallo disjuncta, & tanquam ad juvandos mortales avidè in mare omni ex parte se projiciens, patentibus gremiis pro universi Orbis commercio commodissime disposita est.

Camden in Brit.

Britannia cœlum salubre & temperatum.

Cœlo quidem felici & miti est, *Cæsari* etiam *Gallico* temperatiori: æstates enim minus fervidæ, auris perennibus calores mitigantibus, quæ cum terræ nascentia recreant, tum homini pecorique saluberrimè & jucuodissimè adblandiuntur. Hyemes quoque non ita penetrabili frigore sævientes: frigoris enim vim frequentes & sedatæ pluviæ ita retundunt, & mare circumfusum ita moderato tepore terram fovet, ut multò remissius sit apud nos Frigus, quàm in nonnullis *Galliæ*, *Italiæ* & *Belgii* Regionibus. In hujus autem temperati aeris ratione reddendâ, est qnod cum *Minutio Felice* summam Dei Provideotiam agnoscamus, quòd non Universitati solummodo, sed & partibus consulat. Si enim, propter Septentrionalem ejus situm à Solis orbitâ remotum, *Britannia* (ut ille) Sole deficitur, *h.e.* tam directos radios non accipit: at propterea quod in medio mari longè à terris sita diutius ejus radiis exponatur, nec aliæ terræ ioterpositæ ejus influxum intercipiant: & quod pro situ suo inter veterem & novum Orbem, tanquam Hemisphærii Centrum, inæquali terrarum suarum superficie à mari versus Insulæ meditullium assurgente, tanquam

In Octav.

quam Vitri urentis gibbosâ et convexâ superficie radios solis aliorumque Planetarum et Astrorum colligat, benignissimo et clementissimo cæli influxui subjicitur. Et hinc, siqua ab Arctoi Poli viciniâ frigoris sævitia incurrat, eadem (ut ait ille) circumfluentis maris tepore recreatur et temperatur. Accedit, quod (ut ait *Strabo*) aer imbribus magis est, quàm nubibus, obnoxius; ac sereno etiam cælo caligo quædam multum temporis obtinet, unde frigoris vis multùm obtunditur.

In loco supra citato.

Britannia solum.

Solum verò fertilissimum, etiam *Cornelii Taciti* tempore, præter *oleam vitemque*, et cætera calidioribus terris oriri sueta, patiens frugum, fœcundum: Ita ut *Cereris* sedem fuisse dixerit *Orpheus*, & (referente *Zozimo*) Occidentalis Imperii quasi horreum & cella penuaria fuerit, unde Nongentis navibus, quæ lembis majores erant, magnum frumenti numerum in *Germaniam* ad limitaneos exercitus alendos exportaverint Romani, ut notat *Virdungus*. Et hodie quoque fruges tantâ ubertate profert, ut & Incolis sufficiant, & magnâ quantitate exportentur ad exteros. Non enim solùm adest *Britanniæ* materia frugum ex humoris abundantiâ, sed & sufficiens calor ad eas maturandas, modò debito tempore sementem faciant.

Notis in Tacit.

Panegyric. Constantino Constantii filio dictus.

Britannia encomium ex Panegyricis.

Pro *Britanniæ* encomio duo tantum testimonia ex Panegyricis adducemus. Primum est hoc, O fortunata, & nunc omnibus beatior terris *Britannia*! Meritò te omnibus cæli ac soli bonis natura donavit, in quâ nec rigor est nimius hyemis, nec ardor æstatis; in quâ segetum tanta fœcunditas, ut muneribus utriusque sufficiat & *Cereris* & *Liberi*; In quâ nemora sine immanibus bestiis, terra sine serpentibus noxiis; Contra, pecorum mitium innumerabilis multitudo lacte distenta & onusta velleribus &c. Alterum est hoc, Et sanè non sicut *Britanniæ* nomen unum, ita mediocris erat jacturæ Reipublicæ, terra tanto frugum ubere, tanto læta numero pascuorum, tot metallorum fluens rivis, tot vectigalibus quæstuosa, tot accincta portubus, tanto immensa circuitu. Atque hinc, per illam frugum pecorumque redundantiam, factum est, ut ex cibo, corio, vellere, velut exundantis terræ muneribus, populus in ocio, & plerumque oblivione laboris ditescat. Et meritò quidem habita est *Britannia* velut alter Orbis extra Orbem constitutus: magni enim Orbis compendium est, & parva quasi imago, in quâ omnibus suis donis ornandâ eximium bonitatis, sapientiæ & potentiæ suæ specimen præbere voluit Magnificus rerum Parens *Deus Opt. Max.* Quæ enim stupenda sua opera per magnum Orbem latius diffuderat, ea cuncta in hâc Insulâ pulcherrimè contraxit. Nec mirum, cùm activa Elementa (ex quorum variâ mistione cuncta sublunaria proveniunt) Calor à Sole & ambientis maris tepidô vapore, Frigus ab Arctoi Poli viciniâ, hic æquis ferè viribus in se agant, cœlique benignus & liber influxus in hâc Insulâ, in vasti maris inter veterem & novum Orbem intertusi sinu sitâ, tanquam in Centro colligatur. Quæcunque singula aliàs sub singulis tantum cœli Cardinibus reperiuntur, ea quidem universa simul hic reperire est.

Panegyr. Maximiano Aug. dictus.

Bertius Icon Animorum.

Britannia dives Metallis, & aliis præstantissimi usus.

Et, pro innatâ quidem aëris clementiâ, *Britannicus* aget utriusque Orbis semina facilè concipit & servat; quæque soli felicitas est, quæ aliæ gentes ultimo Occidenti, Orienti, Meridiei, aut Septentrioni invident, in fertili *Britanniæ* gremio inveniuntur Aurum, Argentum, Ferrum, Stannum, Plumbum, Æs, Cuprum, Hydrargyrum, Antimonium, Plumbum nigrum, Sulphur, Auripigmentum rubrum & flavum, Cinnabarum naturale, Alumen, Vitriolum, Minium, Bitumen, Chrysocolla, Lapis mineralis ex quo conficitur Petroleum, Lithanthrax, Nitrum, Sal, Soda. Ut Plantas taceam, Fontes habet medicatos Thermasque; In mari Corallia, Ambram-griseam; in littore Succinum, Sperma ceti; in mari utriusque Orbis pisces, inter quas claræ olim Balenæ *Britannicæ*. In Insulas & Rupes marinas omnis generis Aves aquaticæ ex reliquo Orbe convolant: Quadrupeda & Insecta, mitiora & vitæ utilia ferè omnia habet; paucissima ex perniciosis; In fluviis Margaritas, etiam olim celebres. Ut verbo dicam, Incolis non solum cibum & amictum, sed & quæ Igni, Architecturæ, quæ Commerciis, quæ Bello, Voluptati denique Lucrove inserviunt, omnia suppeditat. Quin & Regionum sub diversis cœli Cardinibus variam quodammodo naturam imitatur ejus terra: Illic enim perpetuis ferè nivibus obducta riget, hic Lacus nunquam congelascit; alibi solum bituminosis plenum lapidibus ardet; hic optimarum frugum ferax, & pascuorum viriditate amœna; illic saxo sterili & lacubus horrida solam ericam producit. Denique *Britannia* per tot spatia diffusa, tam diversis pulsata fluctibus, tamen magis ad magnitudinis suæ fidem potest varios civium mores, quam tantorum littorum sinus & nomina proferre. Tanquam alium in Oceano Orbem faceret, omnis animi genera Incolis insevit. In eâ enim cernere licet populos linguâ, moribus, institutis, vivendi genere, habitu diversissimos: In Meridionali parte Anglos,

Variarum Regionum naturam imitatur.

Bert. Icon animorum.

Populus diversissimos intra se continet, &c.

Multos egregios viros produxit.

glos, *Wallos*; Io Boreali parte *Scotos* humilioris plagæ, & *Montanos Hibernos-Scotos* dictos; omnes sub uno *Britanniæ* Rege in obsequium & commercium amicè conspirantes. Ex his multos videre licet viros optimâ corporis constitutione, maximis animis, summis ingeniis, commodissimis moribus, tàm Marte quàm Mercurio, domi forisque claros.

Britanniæ divisio.

Britannia ... dividitur commodissimè per Flumina & Montes in *Valliam*, *Angliam* & *Scotiam*. *Vallia* triplex regionibus distincta includitur *Devâ* & *Sabrinâ* Fluminibus in Mare Hibernicum decurrentibus. *Anglia*, quicquid terrarum à *Sabrinâ* & *Devâ* interjacet Mare inter & *Scotiam*, comprehendit. *Scotia* autem ab *Angliâ* dirimitur *Tuedâ* fluvio, *Zeviotâ* monte altissimo, &, quâ mons deficit, Vallo, ac deinde *Escâ* & *Solvæo* fluminibus. Ab illo Limite, quicquid *Britanniæ Boream* versus excurrit, *Scotia* est.

Valliam & *Angliam* Scriptores Angli fusè descripserunt; & in iis repertas res naturales abundè explicârunt. Restat, ut nos, pro viribus, quam nacti sumus Spartam, *Scotiam* scilicet, ornemus.

CAPUT II.

De SCOTIÆ situ & positu.

Scotiæ vetustissimum nomen Albania.

Septentrionalis *Britanniæ* pars *Scotia* dicitur, *Tacito Caledonia*; sed vetustissimum nomen fuit *Albania*; quorum nominum rationes, propitio Numine, in *Scotiâ* Antiqua dabimus.

Scotiæ limites.

Angliam ab Austro habet; ab Occasu Mare *Hibernicum*, versus Boream Mare *Deucaledonium*, versus Ortum Mare *Germanicum*; Adeò ut, quâ *Angliam* attingit solùm, libera mari, reliquâ ex parte Oceano cingatur: Ea tàm longè se in Mare *Germanicum* diffundit, ut, quæ in Australi parte LIII Latitudinis gradui subest; remotissimam in Septentrione Insulam *Hethlandiam* (quorundam *Thulen*) sub gradu LXIII habeat. Continentis autem suæ (secundum quosdam) extimam partem sub gradus LIX & XL scrupulorum distantiâ ab Æquatore. Civitatis *Edinburgenæ* (quæ *Scotiæ* Metropolis est) Latitudo, secundum *Varenium*, LVI graduum, X minutorum; ejusdem Longitudo XIX graduum. Ast Urbis *Edinburgenæ*, secundum quosdam Astronomos nostrates, Latitudo est LVI graduum, IV minutorum; Longitudo verò XXI graduum, L minutorum.

Ejusdem Latitudo & Longitudo. *Edinburgi Latitudo & Longitudo.*

Scotiæ figura.

Figura *Scotiæ* oblonga est, ad ovalem quodammodo accedens, sed inæqualis admodum. Latior extremitas versus *Angliam*; Latus Occidentale versus Mare *Hibernicum*, Orientale versus Mare *Germanicum*; Extremitas arctior versus Mare *Deucaledonium*, nonnihil in Ortum versus Mare *Germanicum* deflexa.

Variis in locis, mari quasi intersecta, sæpe in altum excurrens, & quasi in totidem fimbrias ab intercurrente mari discissa; in medio latissima; quà in Septentrionem vergit, in arctius spatium constringitur, & in Mare *Deucaledonium* & *Germanicum* procurrit.

Continentis Scotiæ mensura.

Continentis *Scotiæ* Longitudo est à Meridie in Septentriones, *i. e.* à Promontorio, quod Accolis *the Mule of Galloway*, quâ Hiberniam spectat, ad Promontorium *Dunsby-head*, quod ab Orcadibus Insulis conspicitur. Longa est, secundum *Bertium*, milliaria Germanica LXVII, lata LII. At, secundum recentiores, qui accuratius observârunt; longa est milliaria Anglica CCCLXXX; lata ab Occasu in Ortum, *h. e.* à *Navantum* Promontorio (nunc *Ardermouth-head*) prope *Mulam* Insulam, ad *Buchanæ* Promontorium, vulgò *Buchan-ness* CXC milliaria *Anglica*. Aliàs Oceani Æstuariis ita intersecta est, ut nulla ferè domus in eâ sit, quæ ab aquâ marinâ ultra viginti Leucas distet. *Tab. Geog. p. 121.*

Longissimus dies, & brevissima nox.

Longissimus dies XVIII horarum, & XXV scrupulorum; brevissima nox V horarum, & scrupulorum XLV.

Æbudæ Insulæ.

Ab *Hiberniâ* longè in Mari quoque *Deucaledonio*, Lateri *Scotiæ* Occidentali prætenduntur *Hebrides* Insulæ (ut appellant) vel *Æbudæ*, vulgò *Occidentales* Insulæ.

Versus Septentrionem, partim in *Deucaledonio*, partim in *Germanico* mari, jacent

Orcades

Orcades Insulæ; & ultra has, versus Septentrionem, sitæ sunt Insulæ *Hethlandicæ*. Apud *Orcades* dies horarum XIX.

Orcades & Hethlandicæ Insulæ.

Lesleus in Hist. Scot.

In totâ *Scotiâ*, ad duos ferè menses, Radii solares totâ nocte conspiciuntur, & quidem apud *Orcades*, *Cathanesiam* & *Rossiam* tantâ claritate, ut horum beneficio scribi, legique haud difficile possit. Imo in montibus quibusdam *Hojæ*, quæ *Orcadum* una est qui tantæ sublimitatis sunt, ut navigantibus à terrâ longissimè distantibus cursum quò dirigantur rectà *Phari* quasi præstantissimi speciem & vicem præbeant) circa Solstitium æstivale consistentibus in apice horum montium hominibus ipsissimum corpus Solis, obscurius tamen paulò quasi nebulâ obductum, à mediâ nempe horâ undecimâ noctis ad mediam primam diei subsequuturi supra Horizontem conspicitur, resumptàque Statim suâ luce Radios suos fulgentissimos per totum hoc Hemisphærium diffundit. Adeo ut de *Scotiâ* & Borealibus suis Insulis intelligendum veniat illud Panegyrici, Certè, quod propter vitam diligitur, longissimæ dies, & nullæ sine aliquâ luce noctes, dum illa littorum extrema planities non attollit umbras, noctisque metam cœli & syderum transit aspectus, ut sol ipse, qui nobis videtur occidere, ibi appareat præterire. Quod & Juvenalem movebat ut diceret,

Lucidissimæ noctes circa Solstitium æstivum.

Atlas novus Bleau Part. 5. p. 139.

Panegyr. Constantino Constantii filio dict.

Sat. 2. *Minimâ contentos nocte* Britannos.

Ad quod vetus *Scholiastes*, Circa Solstitium in *Britanniâ* prope nox nulla est; hâc scilicet causâ, quia vicinus occasus & ortus ibidem Solis: ex obliquo enim terræ margine lux redundat & proximam sibi Insulam & noctibus & diebus illustrem reddit.

Nobis in Australi parte *Scotiæ* viventibus (*Edinburgi* scilicet) brevissimus dies octo aut novem horarum; longissima nox sedecim aut quindecim horarum. In extimâ Boreali parte haud dubiè dies multo brevior & nox longior.

Dierum & noctium spatium in Australi parte.

Scotia cum vicinis Insulis ei adjacentibus jacet in Zonâ temperatâ Septentrionali. Climati undecimo, duodecimo & decimo tertio subest. *Hethlandia* verò, quæ extima est Insula, decimo sexto subjacet. *Scotia* ipsa inclusa est Parallelis vicesimo secundo & vicesimo sexto: *Hethlandia* verò Parallelis tricesimo secundo & tricesimo tertio.

Zona, Clima, Paralleli.

Propter alluentis maris planitiem, & quod terræ longè remotæ sint, serenâ tempestate, multa idque clare videntur sydera, ea præsertim quæ magis Septentrionalia sunt.

Incolæ *Scotiæ Antipodes* sunt terræ Australi prope Fretum *Magellanicum*. Sunt etiam *Heteroscii*, quòd umbra Meridiana in plagam tendat Septentrionalem omnibus anni diebus.

Quibus Scoti Antipodes. Sunt Heteroscii.

Scotiam mediam intersecat Mons *Grampius* Romanorum scriptis nobilitatus. Hic in *Marriæ* atque *Merniæ* confinibus exoritur, non procul à Littore apud *Abredonios*, excurrens per Mediterraneas Regiones; nunc latior, nunc constrictior ad Mare occiduum, usque ad *Brittannodunum* & *Argatheliam*. Per *Taum* fluvium communiter dividitur *Scotia* in Australem, cis *Taum*; & Borealem partem trans *Taum*. Sed mihi magis secundum Naturæ mentem videtur illa divisio, quâ per tres Isthmos in tres Peninsulas dividitur. Primus est inter *Tuedam* & *Solvæum* fluvios; Secundus inter *Cludam* & *Fortham*; Tertius inter *Lochtoum* lacum & *Nessum* lacum. Quæ primum & secundum Isthmos interjacet Regio partem *Scotiæ* Australem constituit: & in eâ insigniores Provinciæ seu Præfecturæ sunt *Teviotia*, *Marcia*, *Evia*, *Lidalia*, *Escia*, *Annandia*, *Nithia*, *Tuedia*, *Laudería*, *Lothiana*, *Gallovidia*, *Carricta*, *Coila*, *Cunigamia*, *Glottiana*, *Levinia*, *Sterlinensis* Præfectura.

Mons Grampius.

Scotiæ divisio.

Insigniores Provinciæ in Scotiâ Australi.

Regio, quæ jacet inter secundum & tertium Isthmos, mediam illa *Scotiæ* partem constituit: & in eâ Præfecturæ sunt *Argathelia*, *Cantiera*, *Lorna*, Præfectura *Perthensis*, *Fifa*, *Angusia*, *Mernia*, *Marria*, *Buchania*, *Badenachiæ* & *Abriæ* pars, *Boina*, *Ainia* & *Moravia*.

Media & Boreali

Ultra tertium Isthmum est Borealis *Scotiæ* pars, quam in unâ *Tabulâ* exhibet *Gordonius* de *Straloch*, sub titulo Extimæ & Septentrionalis *Scotiæ oræ*. In eâ Præfecturæ sunt *Rossia*, *Sutherlandia*, *Stranavernia* & *Cathanesia*.

C A P U T. III.

De I G N E.

Totius Compositi Partes integrantes.

TOtum hoc, quo continemur, unum licet sit, ex quatuor tamen Membris sive Partibus integrantibus componitur, Igne viz. Aëre Aquâ & Terrâ. Et sic quidem Ignis cum Cœlestis à Sole, tum Subterraneus in Terræ visceribus natus considerandus venit. Aër etiam, subtile illud Corpus, quod inter Cœlum & Terram dissunditur, Anni Tempestates & Ventos comprehendit. Aqua Mare, Fontes, Fluvios, Lacus Aquasque Medicatas includit. Terra notat ficciorem & solidiorem Naturæ partem: adeoque Montes, Valles, Deserta; et in iis mineralia & Metalla sub se continet.

Regionis ergo alicujus rerumque in eâ Naturalium Historiæ necessariò præmittenda est horum consideratio, illi præsertim, qui Morbos illius Regionis & illorum curam scripto traditurus est.

Nam cùm (ut *Hippocrates* Medicorum Princeps asserit) Temporum varietates potissimæ sint, quæ Naturam ipsam permutant; deinde etiam Regio in quâ quis nutritur; postremùm autem Aquæ: invenias enim fere semper & formas hominum & mores Regionis naturæ compares. *Lib. de Aere, Aquis & Locis Sect. 57.* Quicunque igitur Artem Medicam integrè adsequi velit, primùm quidem temporum anni rationem habere debet, quantum potentiâ quodlibet eorum valeat: *Id ibid. Sect. 1.* non enim simile quicquam in illis existit, verum differunt invicem propter varias, quæ in iis fiunt, mutationes: deinde Ventorum Calidorumque & frigidorum, maxime, qui ex his omnibus hominibus sunt communes, & mox qui in unaquâque Regione sunt indigenæ & proprii. Neque verò negligentiorem se, circa Aquarum facultates cognoscendas, exhibere convenit: Quemadmodum enim gustu differunt, & pondere & Statione; sic quoque virtute aliæ aliis longè præstant. Et infrà paulò; Terra etiam ipsa consideranda, nudane sit & aquis carens, aut densa & aquosa; & an concava sit et æstuosa, vel alta & frigida. Hominum insuper diæta perquirenda, quâ maximè capiantur, an bibuli sunt et lurcones, et otio dediti; aut exercitiis variis utentes, et tolerantes laborum, ciborumque plus appetentes quàm poculorum: ex his enim singula sunt investiganda. Nam qui hæc omnia probe cognoverit, aut horum plurima, eum non latere possunt neque Morbi Regioni peculiares & patrii, neque communis Regionis natura, quæcunque tandem ea fuerit, ut non possit in cognoscendis Morbis diutius hærere, aut errare, sicubi ad Morborum medicationem adhibeatur: quæ ambo illis evenire solent, qui non prius providè hæc diligenter cognoverunt.

Nos itaque tanti Præceptoris vestigiis insistentes, de Igne, Aere, Aquâ et Terrâ, de Regionis naturâ, de Incolarum victu et moribus, ea scripturi, Auspice DEO sumus, quæ magis necessaria sunt ad complementum præsentis *Prodromi* Operis (in quo de Rebus *Scotiæ* Naturalibus tractatur, et Morborum illic grassantium per indigena curatio traditur) ab Igne incipientes.

Ignis duplex.

Ignis præcipuum Naturæ Organum et maximè actuosum, *Hippocratis* (ut mihi videtur) τὸ ἐνορμῶν, seu impetum faciens, primum et perpetuum Mobile, et subtilis illa materia, quæ partium suarum subtilitate et pernicissimo motu omnia penetrat, exagitat et movet, Duplex est; Innatus, et aliunde fluens. *Lib. 1. de Victus ratione.*

Innatus,

Prior omnibus rebus congenitus est, magis aut minus pro earum naturâ: in Animalibus maximè conspicuus est. Ut enim ait magnus *Hippocrates*, Omnia Animantia, tum Homo ipse, ex duobus facultate quidem diversis, usu verò consentientibus constant, Igne et Aquâ. Ubi per Aquam quatuor Humorum invicem permixtorum et simul attemperatorum massam intelligit; per Ignem verò intelligit Ignem in corde, qui circulari jugique motu, quem habet, per totum corpus distribuitur. *Quæst. nat. Lib. 3. cap. 15.*

Ignis aliunde fluens duplex est; Cœlestis à Sole, et Subterraneus in terræ visceribus natus.

Externus, qui & duplex. Cœlestis,

Et quidem, si, cum *Senecâ*, placeat naturâ regi mundum, ad nostrorum corporum exemplar, Sol princeps Mundi Sidus, naturæ miraculum, totius caloris et luminis fons et origo, Macrocosmi Cor est, quod æthereo suo calore motuque perpetuo vigorem et fœcunditatem omnibus corporibus suppeditat. Verùm et naturale Ignis Elementum, cujus Radii, tanquam totidem Rivuli, salutares ejus vires undiquaque diffundunt. Et cùm *Britannia* nostra in Oceani sinu inter Novum et Veterem Orbem

bem sita sit. Eam Sol lætissimis, quàm diutissimè potest oculis, intuetur, ac Radiis non magis illustrat, quàm fœcundam facit: Æstate enim longissimè producit diem, qui (ut suprà dictum est) in *Scotiâ* nostrâ octodecim horarum et viginti quinque scrupulorum est; et per totam noctem, per duos menses, in quibusdam locis Radii ejus conspiciuntur. Hyeme verò, cùm alter ei lustrandus est Orbis, quasi invitus avertens currum, septem horarum, cum brevissimus est dies, moram facit.

Sed præter hunc Cœlestem Ignem alius est Subterraneus in Terræ visceribus accensus. Subterraneus.

Kirch. Lib. 4. Mundi Subter. Est autem Ignis Subterraneus portio Ignis Elementaris, non puri, sed variâ combustibilium rerum miscellâ infecti intra terræ cavernas à *Deo Opt. Max.* ab ipso mundi exordio ad Sublunaris Naturæ tutelam, conservationem et omnium proventum conclusa. Fingitur autem variè hic ignis, pro diversa fomitis naturâ. Si Sulphuri puro jungatur, candicat; si Bitumini, fuscâ flammâ mæret; si Bitumini unà cum Ærugine, viret; rubet, si Minio aut similibus rubri coloribus Mineralibus jungatur; si Arsenico, Óchræ, Sandaracæ, flavet; si Uliginosæ materiæ, pingui et oleaginosæ applicetur, omni ferè luce destituitur, fumo tantum indolem suam prodens. Hic si violentus erumpat, transmutat quodcunque occurrit in sui substantiam, et terras, imò ipsa saxa montesque in suum pabulum convertit.

Montes ignivomi in *Scotiâ* nulli sunt; sed repèriuntur *Campi Phlegræi*, ex quibus per diem erumpunt fumi: per noctem verò flammæ, quales adsunt in *Lothianâ* Orientali, propè prædium de *Elphinston*, et in Provinciâ *Fifensi* paulò supra Oppidum *Dysart*; Utrobique planities larga, flammis perpetuis exhausta, foraminibus permultis cavernosa est, ex quibus passim fumi erumpunt. Quæ propè *Dysertum* oppidum planities est, mari vicina est, à quo milliare Scoticum vix distat; Ibi mihi à Pagi vicini Incolis relatum est, Ventorum tempestatibus ingruentibus, audiri illic magnos fragores et tremendos sonitus ardentis ignis, et flammas hinc inde erumpere. *Campi Phlegræi in Scotiâ.*

Ab Igne Subterraneo originem trahunt Igneæ Impressiones Fulmen, Fulgetrum, Coruscationes, Caumata, Ignes Fatui, similiaque.

Fulgura et Tonitrua nec ita frequentia, nec ita periculosa apud nos sunt ac in aliis Regionibus, quæ tamen quandoque summas feriunt Turres, easque tum impetu, tum flammis demoliuntur. Fulmen & Fulgur.

In Aquilonari parte *Scotiæ* observantur per noctem *Capræ saltantes*.

Sæpissime autem accidit in Mineris Carbonum, quæ in *Scotiâ* frequentes sunt, Carbonarios Operas ab Igne Subterraneo aduri et insigniter *vulnerari*. Perniciosissimus autem (ut mihi à Præfectis relatum) cum magno fragore, est hujus flammæ motus. Atque hæc de Igne sufficiunt: de Aere nunc agendum. Ignis Subterraneus in Mineris Carbonum.

CAPUT IV.

De Aere.

MAteria illa fluida et subtilis, quæ immenso spatio inter cœlum terramque diffunditur, *Aer* dicitur. Pars ejus superior et ordinatior et propinqua Syderibus (quæ, ut ait *Seneca*, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, & omni tumultu caret, utpote à terrâ remota, purissima, et à miasmate quovis terresti immunis) *Æther* appellatur. Altera, quæ Terræ propinqua incumbit, et quæ Vaporibus et Exhalationibus oppletur, *Atmosphæra* nuncupatur, Fluminum et Tempestatum sedes. Ex hac omnis inconstantia tumultusque est. Æther. Lib. 3. de Irâ Sect. 6. Atmosphæra.

Lib. 2. Quæst. Nat. Sect. 4. Ex Senecâ, Mundi pars est Aer, et quidem necessària: hic est enim qui cœlum terramque connectit, qui ima ac summa sic separat, ut tamen jungat. Separat, quia medius intervenit: jungit, quia utrique per hunc inter se consensus est. Supra se dat, quicquid accipit a terris. Rursus vim siderum in terrena transfundit. Et cœlo enim et terris cohæret, et utrique innatus est.

Permeat ab Æthere lucidissimo Aer in terram usque diffusus, agilior quidem, tenuiorque et altior Terris, nec nimis Aquis: cæterum Æthere spissior graviorque, frigidus per se et obscurus. Lumen illi colorque aliunde sunt, adeò ut in ipso sit corpus Aër ex spiritu & corpore constat.

quoddam et materia, aqua fortè expanſa et dilatata, et anima ſive ſpiritus. Dicebatur enim in ipſo Crearionis initio Spiritus Dei moveri ſuper Aquis; &, homine creato dicitur *Deus* inſpiràſſe in faciem ejus ſpiraculum vitæ: & *Hippocrati* Aer πνεῦμα ſive Spiritus dicitur.

Gen. 1. 2. & 2.7. Lib. 2. Nat. Quæſt. Sect. 10.

Aeris partes tres ex Seneca.

Aer per omne ſparium ſui ſimilis non eſt, mutatur enim à proximis. Summa pars ejus ſicciſſima calidiſſimaque; ob hoc etiam tenuiſſima, propter viciniam æternorum ignium & illos tot Siderum motus aſſiduumque cœli circumactum.

Pars ima & vicina terris deoſa & caliginoſa eſt, quia terrenas Exhalationes receptat. Media pars temperatior, ſi ſummis imiſque conferas, quantum ad ſiccitatem tenuitatemque pertinet, cæterùm utrâque parte frigidior: oam ſuperiora ejus calorem vicinorum Siderum ſenriunt, inferiora quoque tepent, primùm Terrarum halitu, qui multum ſecum calidi affert; deinde, quia Radii Solis replicantur, & quouſque redire potuerunt, duplicato calore benigniùs fovent. Deinde etiam illo ſpiritu, qui omnibus aoimalibus, arbuſtiſque ac ſatis calidus eſt: Nihil enim viveret ſine calore. Adjice nunc ignes manu ſactos & certos, ſed opertos terris: quorum aliqui eruperunt, innumerabiles in abſcondito flagrant & obſcuro ſemper. Etiamnum tot partes ejus fertiles rerum, habent aliquid teporis: quoniam ſterile eſt frigidum, calor autem gignit. Media ergo pars Aeris ab his ſubmota in frigore ſuo manet, ejuſque natura gelida eſt.

Aer, quem ſpiramus, *Mixtum* imperfectum eſt: cæruleus enim ejus color procedit à reflectione ſeu tefractione Radiorum, quæ fit in admixtis corpuſculis heterogeneis. Et cùm quorundam Tractuum Aer craſſior, aliorum tenuior, neceſſe eſt aliquid admiſtum eſſe halituum, qui ex *Sphærâ Terraqueâ* perenni effluvio ſurſum avolant.

Aer hyeme frigidior eſt, æſtate calidior, quia æſtate plures ſunt Ignis particulæ admixtæ: plures enim majoris vi æſtus è Terreſtri Globo tunc educuntur. Hyeme verò frigidior, tum quia præfatæ particulæ Ignis abſunt, tum quia major purioris Humoris vis admiſta eſt, quæ certè maximum frigus conciliat.

Aër optimus quis.

Aer optimus eſt, qui nec plus æquo calidus, nec plus æquo frigidus eſt, ut in illis Terrarum Tractibus, qui nec ſummos Montium vertices adæquant, nec ad imas Vallium profunditates deprimuntur, nec Fodinas Metallicas habent, nec Sulphure conſtant nec Bitumine, nec Subterraneas Specus tegunt, nec altas Rupes imminentes timent, nec pinguius ſolum vel aridius habent, nec Stagnantes aquas continent. Quibuſcunque ſitus eſt in Collis radice, Soli meridiano & purioribus Ventis expoſitus, ii Incolæ ſalubri Aere fruuntur.

Purior Hyeme quam Æſtate.

Aer Hyeme purior eſt quam Æſtate, quia ille Aër purior eſt, qui à permiſtione ſeu cootagione aliorum Elementorum liberior. Atqui Hyeme liberior eſt Aer: Æſtate enim major vis æſtus ſolum urget, ac proinde majorem halituum vim educit, quæ Aëri admiſta ipſum impurum reddit. Porrò halitus ex particulis Humoris, Ignis & Terræ conſtat, plùs minus, pro diverſâ illius qualitate vel ratione. Hinc Brumali nocte plures Stellas in Cœlo videmus, quàm Æſtate, quia, ſcilicet, Aer defæcatior radios Stellularum facile in nos tranſmittit, quibus impurior liberum tranſitum intercludit. Hyeme quoque *Hydrargyrus* in *Barometro*, etiam durante ſtrictiſſimo gelu, altiùs multò quam Æſtate aſſurgit, ut mihi veriſimile videtur, propterea quòd liberior ab omni alio corpore Aer partes ſuas magis unitas ſibi invicem habeat: adeoque fortior eſt vis ejus elaſtica, quæ *Hydraggyrum* ſurſum pellit.

Aër quanto uſui ſit mortalibus.

In *Atmoſphærâ* Animantia Terreſtria cujuſcunque generis verſantur, nec ultra ejus limites poſſunt ſubſiſtere, non magis quàm Aquatilia extra Aquas. Aëri tantum certè ab *Hippocrate* tributum eſt, ut mortalibus vitæ, morborum autem ægrotis auctorem eſſe pronunciàrit: imò etiam membris & motum & ſapientiam præſtare crediderit. Sic enim habet ille, Qui verò ad venas pervenit Aër, confert ad Ventriculos ingreſſus ad Cerebrum, atque ſic ſapientiam & motum membris exhibet. Ingenii certè operationes Organum ſupponunt debito modo diſpoſitum, quod Aer purus præſtat: Hic enim inſpiratus, ſubſtantiam Cerebri pervadendo; haud dubiè plurimum facit ad hoc, ut fibræ Cerebri magis flexibiles, ductiles, ſenſibiles ac dociles ſint, motibuſque proinde excipiendis, imprimendis & traducendis aptiores. Hinc facilior memoria, acutior ioventio, paratior ac prudentior diſpoſitio; etiam vis ſanguinis vegetior, & motus appetitùs liberior eſt. Quamobrem vitæ valetudiniſque noſtræ ſummoperè intereſt, ut optimo, *i.e.* temperamentis ooſtris maximè conducibili Aëre perfruamur. Tanta enim omnibus ſpiritus (ita Aër *Hippocrati* dicitur) neceſſitas exiſtit, ut, ſi

Lib. 2. de Morbo Sacro.

Lib. de Flatibus n.6.

quidem

quidem omnibus aliis abstineat homo, neque cibum sumat neque potum, possit tamen dies duos, vel tres & plures ducere: Si vero spiritûs viæ in corpus intercipiantur, brevi parte unius diei interit. Meritò proinde dicit *Hippocrates*, [illegible] Nec aliunde unquam verisimile est morbos evenire, quàm inde, si is aut plus minùs cumulatior, aut morbidis sordibus inquinatior in corpus se ingerat. Quocirca Aer per se Animantibus est necessarius ad vitam conservandum, & non infectus ad salutem.

Aeris mutationes unde.

Si enim Aër temperatus est, confert ad vitam conservandam & ad salutem. Verùm, cum temperamentum excedit, evadit calidior quàm opus est, vel frigidior, vel siccior, vel humidior. Hasque accipit facultates, aut à corporibus continentibus, à corporibus cælestibus, & ab Elementari Igne; aut a contentis, quemadmodum ab Aquâ & Terrâ. Ab his quidem causis alteratur Aer: siquidem à calido fit æstuosus, ac ab eodem & sicco fit squalidus, ut & à frigido. Ab humido & frigido fit caliginosus, nebulosus atque obscurus: nam in Aëre Exhalationes ac Vapores non condensantur nisi à frigore, & per accidens à calore. Hæ profectò Exhalationes, si à causis inferioribus corruptis aut putrefactis proficiscuntur, inficitur Aër ac sordibus inquinatur. Idem quoque corrumpitur à corporibus cælestibus, sed per accidens, si, viz. corpora eorum, ut *Hippocratis* est sententia, Aerem nimiùm alterent.

Lib. de Præcept. n. 11. Lib. de Morbo Sacro, n. 18. De Morbis vulgaribus in principio Com. 3.

Quomodo factæ, & quales.

Atque hæ alterationes sive mutationes vel sunt paulatim factæ, vel repentè: & utræque vel fortes, vel vehementes, vel debiles. Fortes nimirum ac repentinæ cavendæ sunt; ut vult *Hippocrates*. Nunc verò, si Aër mutetur, continens corpora Animalium, & ipsa alterabuntur.: Continens enim gerit vicem *Formæ*, ratione habitâ ad Contentum. Nam (ut *Galenus*) si continens nos Aër immoderatius calefiat, vel frigescat, corporum symmetriam (quæ sanitas est) confundit, interturbat, ac corrumpit. Si nimiùm est calidus, trahit in partem extrinsecam; si valdè frigidus, constipat & obstruit; & alia efficit, si humidus aut siccus.

Ex quibus partibus constant Atmosphæræ Vapores.

Constant *Atmosphæræ* Vapores partibus Sulphureis, Nitro-salinis & Aqueis; quorum duæ priores aptæ sunt in se invicem agere & effervescentias producere, nisi ab Aqueis temperarentur. Et hinc est quód, licet *Scotia* nostra multas bituminosas & Sulphureas Evaporationes ex se emittat, propter *Arctoi* quoque *Poli* viciniam cum Ventis Aquilonaribus plurimæ particulæ nitrosæ ad eam deferantur, & ex circumjecto Mari cum Ventis multæ quoque particulæ Salinæ advehantur. neque tamen vel Solis calore torretur, vel frigore extinguitur, propter copiosos Vapores Aqueos à Mari, Lacubus & Fluviis emanantes. Hi enim, cùm sulphureos & bituminosos halitus attemperant, tum & aculeata nitrosorum & salinorum copuscula obtundunt, &, ne altiùs penetrent, impediunt.

Cap. 38. v. 22. Ps. 135. v. 7.

Duæ Atmosphæræ Regiones.

Duæ sunt hujus *Atmosphæræ* Regiones, in quarum superiori Vaporum & Exhalationum *Apothecas*, seu (ut summus ille Philosophus *Jobus* exprimit) Thesauros Divina Sapientia condidit; unde, quoties libet, Nubium, Fulminum & Ventorum materiam depromit. Hinc *Regius Psaltes*, *Qui educit Ventos de Thesauris suis.* In inferiore autem Focum seminibus rerum fovendis idoneum, & eorum in vitam productorum conservationi aptum constituit.

Aeris nomina quid innuunt.

Universus Aer Hebræis *RAKIANG Firmamentum* ac *Expansum* dicitur. Quæ duæ voces insignes ejus proprietates innuunt: propter raritatem enim expansiblis est, *h. e.* facilè expanditur; & propter unitatem & continuitatem firmus & fortis est. Quapropter valdè expansus se denuò comprimit, & in pristinam unitatem restituit: atque hæc expansio & compressio nomine *Virtutis Elasticæ* communiter exprimitur, quam innuisse videtur Locus *Jobi*, *Num extendisti cum eo cælos, qui sunt fortes, sicut speculum fusum?* Quamvis enim, rarus, fluidus & tenuis Aër sit: ob unitatem tamen & continuitatem impetus ejus commoti prævalidus est, ut ex horrendo Tonitrus strepitu & violento ejus impulsu abunde constat.

Cap. 37. v. 18.

Virtus Aëris Elastica.

Virtutis Elasticæ Aeris causa.

Et licet causa hujus Elasticitatis non ita facilè eruatur, verisimile tamen est, eam profluere à spiritu Aeris in Nitrosalinam ejus partem agente. Nitrum enim (ut constat) violento motu concitatum, cùm robur & pondus ei à fixo quodam Sale accedit, vehementem impulsum cum sonitu magno producit. Atque hinc est, quod *Hippocrates* vult, Aerem externum motum præbere membris, & cum innatis spiritibus mistum esse causam motus. A vitali certe aurâ Aeris, cum Igne innato & spiritibus nostris commixti, tum primus cordis motus, tum omnes reliqui in corpore proveniunt: Vitalis enim Aër, quâ pollet vi [illegible] & Elasticâ, cordi vim, quâ se dilatat & contrahit, & in spiritibus vim insitam exsuscitat, & novas iis vires, novumque sanguini

guini vigorem affundit, quod apprimè convenit cum eo quod prius notavimus, DEUM post formarum corpus hominis inspirâsse in nares ejus spiraculum vitæ.

Observatum est à Clarissimo Viro *Dom. Gardeno*, Assurgente Mercurio in *Barometro* in Augmento Gravitatis *Atmosphæræ*, opacissimum & quasi fumosum fuisse Horizontem, objectaque remota undulantia apparuisse, Vaporesque copiosos ab Aquis & Stagnis elevatos fuisse; Solem verò rubicundum & facile inspiciendum longè ante Occasum: Mercurio verò depresso, existente *Atmosphæræ* Gravitate minore, nulla ex his visa fuisse: Sed è contrà Montes remoti conspicui, nullaque observabilis in Aere undulatio, nec ab Aquis Vapores. Constanti observatione quoque descendunt Vapores in Montium cacumina, & caliginosum cœlum est, pluviæque succeduntvel nives, subsidente Mercurio, minore, scilicet existente tùm Aeris gravitate.

Ex Observatione *Georgii Sinclari* Mathematici nostratis, In vertice illius Montis, cui nomen vulgò *Arthuri* sedes, ob id imprimis celebris, quod Civitati *Edinburgi* ob vicinitatem immineat, Mercurialis Cylindri Altitudo reperta est 28 digitorum cum Quadrante; apud Radices autem Montis, 29.

Atque hæc de Aere; nunc de Vento agamus.

CAPUT V.

De Ventis.

VEntus magno *Hippocrati* ἀέρος ῥεῦμα καὶ χεῦμα *Aristoteli*, ἀέρος κίνησις, Aeris impulsus. Utrumque conciliat *Seneca*, dum ait, Quid enim est ventus, nisi aer fluens impetu, aut cursus Aeris concitatior? Quæ Definitio etiam Neotericis placet, ut Ventus sit Motus & agitatio Aeris ab Exhalationibus & Vaporibus producta; Et Vulgo sanè quivis sensibilis Aeris motus Ventus dicitur. Ut autem Aer placidus & compositus Stagno aut Lacui comparatur, ita & violenter agitatus & motus Torrenti aut Fluvio similis est: unde Ventum *Hippocrates* χεῦμα appellavit. Et (ut ait *Seneca*) hoc interest inter Aera & Ventum, quod inter Lacum & Flumen. Et Ventus certe ipsius Aeris fluctus & unda est. Et siquis ad Analogiæ Leges mentis oculum rectà defixerit, is idem quod in Aquæ Elementaris motu, id & in Ventorum concitatione fieri comperiet. Quemadmodum enim Maria varias à Sole, Lunà atque Igne Subterraneo alterationes subeunt, ità et Venti. Mare Subterraneis Exhalationibus fœtum intumescit, variosque tumultus in extimà superficie concitat. Hinc ab Ortu in Occasum, ad Siderum ductum, cursum suum perficit; jam Currentibus innumeris agitatum, & ad varia terrenæ Regionis Littora et Promontoria illisum Circulos affectat; modò contrariis Fluctibus exacerbatum Turbines et Vortices agit. Pari prorsus modo, Halitus in Aeream Regionem, Siderum, aut Ignis Subterranei virtute sublimati, dum rarefacti majorem locum requirunt, summà violentià circundatum Aerem, nunc in hanc, nunc in illam Aeris partem magno impetu dispellunt, et Ventos, Procellas et Turbines excitant. Lib. de Flatu, n. 5. Nat. Quæst. Lib. 5. c. 1. Ibid. cap. 6. Kirch. Mun. Subt. lib. 4. Sect. 2.

Ventorum Apothecæ. De Matrice, unde Venti prodeant, non ita constat, Ut enim Sacrosanctus Salvator noster, Spiritus, inquit, ubi vult, spirat; sed nescis unde venit, aut quò vadit. Esse tamen Ἀποθῆκαι quædam, vel ex loco Regii Vatis apparet, *Qui educit Ventos de thesauris suis*. Et duæ quidem videntur esse Ventorum Apothecæ. Una est in superiori Atmosphæræ Regione; alia est in interiori Terrarum recessu. De primà non est dubitandum, cum Radii à Sole primario Motus Instrumento perpetuò emanantes, & per Æthera ad Aera transmissi illas Exhalationes & Vapores, qui Nubes constituunt, in transitu necessariò moveant, adeóque motum in ipso Aere concitent, & Ventos producant. De posteriore expressus est locus *Senecæ*, Non tota solido contextu terra in unum usque fundatur, sed multis partibus cava; Johan. 3. 8. Psal. 135. v. 7. Nat. Quæst. Lib. 5. cap. 14.

—— *Et cæcis suspensa latebris*,

Alicubi habet inania sine humore. Ibi, etiamsi nulla lux discrimen Aëris monstrat,

dicam

dicam tamen nubes nebulasque in obscuro consistere. Flumina illic scias licet, nostris paria, sublabi: alia leviter ducta, alia confragosis locis præcipitando sonantia. Quid ergo? Non & illud dabis, esse aliquos & sub terrâ lacus, et quasdam aquas sine exitu stagnare? Quæ si ita sunt, necesse est & illud, Aera onerari, oneratumque incumbere, et Ventum propulsu suo concitare. Ex illis ergo subterraneis Nubibus sciemus nutriri inter obscura Flatus, qui, cùm tantum virium fecerint, quanto aut terræ obstantia auferant, aut aliquod apertum ad hos Efflatus iter occupent, tunc per hanc cavernam in nostras sedes efferantur.

Materia Ventorum est Aer, vel qualiscunque è Terrâ effluxus: videmus enim agitatum à velocibus et penetrantibus Solis Radiis Aera, omnia conturbare infra se et circum se sita, eo impetu, turbine, tempestate et sonitu, ut fragore domos quatiat, arbores extirpet, sata convellat, susque deque convolvat converratque maria, et vastos ad cœlum tollat fluctus. Loca quoque, ubi magni Fluvii et multi Lacus, ubi multæ Mineralium et Metallorum Fodinæ (qualis nostra *Scotia* est) quòd plurimas de se fundant Evaporationes, Ventis maxime concitantur, propterea quod Aëris dilatatio et expansio, novæve materiæ accessio motus istos undulantes necessariò accersant. Quid enim aliud Ventus est quam Atomorum agitatio, lucta et pugna, quâ perturbata locum et situm sibi commodum sursus obtineant. Ventorum materia & vires. Quæ loca Ventis maxime obnoxia. Ventus quid.

Causa Ventorum est, quicquid *Atmosphæræ* Æquilibrium alterat, commodamque partium ejus ad se invicem positionem, adeò ut Aer in unâ parte densior sit quam in alterâ. Ideoque in Stagnis vel Lacubus, ubi frigus Aerem magis condensat, Vaporesque majori copiâ attolluntur, perpetuò ferè perflat aura quædam. Ventorum causa.

Natur. Quæst. Lib. 5. Cap. 5. Prima et maximè generalis Ventorum causa est Sol ipse (ut ait *Seneca*) fundens rigentem Aerem, et ex denso coactoque explicans. Hinc enim calore suo multos ex Aquâ & Terrâ Vapores & Halitus educit, sulphureos, salinos, præsertim nitrosos & aqueos, qui vicinum Aerem protrudunt & dilatant. Et sanè, siquis attentè consideret, quantum Aer dilatari possit, ita ut (demonstrante Clarissimo *Boylæo*) in millecuplum & amplius spatium citra calorem in *Machinâ Pneumaticâ* dilatetur; is mirari desinet, si Aer Solis fervore adeò dilatatus tantam *Atmosphæræ* mutationem interdum afferat, ac tantus fiat impetus irruentis Aëris in locum penè vacuum. Vehemens quoque Aëris motus Ventum persæpe efficit. Sic Nimbus cadens magnum Ventum excitat. Sæpe Ventus, instar Turbinis, pluviam impellit: & quandoque evenit, ut eam non antecedat, sed comitetur, &, cessante pluviâ, Ventus quoque subsidat. Cùm etiam Nubes se invicem comprimunt, Ventum de se protrudunt: & hinc Venti quidam violentiores pluviam immediatè præcedont, quod Nubes pluviis gravidæ & nimium oneratæ magis tunc comprimant Aera. Et ferè semper, cum incrassatur *Atmosphæra*, & ponderosius capitibus nostris incumbit, Ventum sentimus parùm indè distantem, qui, ingruente pluviâ, cessat. Virtus quoque Aeris Elastica, quâ pressus sese restituit, Ventos sæpius immediatè producit. Aer enim, sive à Vaporum aut Nivium incumbentium gravitate, sive ex materiæ redundantiâ, aut aliâ quâcunque causâ constrictus & oppressus subitò se expandit (instar Velleris lanei post compressionem) usque dum ad pristinam dimensionem suam accedat: & dilatatus, explicatus, & quasi remissus & relaxatus, necessariò debet corpora contigua agitare & propellere, quæ ipsum in eas redegerant angustias. Est autem Aer susceptibilis minimarum impressionum, ut patet ex propagatione Sonorum, cùm Campanarum aut Tormentorum majorum strepitus auditur: ea enim tempore imperceptibili Aerem per multa milliaria concutiunt, æquali præsertim existente Medio, per quod Sonus transferatur. Et hinc certè est, quod Ventorum mutationes ex ascensu & descensu *Hydrargyri* in *Barometro* conjicere possumus, ut disertè explicat *D. Mariotte*, & *Dominus Garden* Theologiæ in Academiâ *Abredoniensi* Professor, Amicus meus ingeniosissimus, rerum Naturalium Scrutator idem probat in eruditâ Epistolâ, quam scripsit ad Dominum *Scugall* in eàdem Academiâ Theologiæ quoque Professorem, de Observationibus suis circa insignes Aeris mutationes, scilicet pleraque circa Ventos Phænomena per Hydrargyri motus in Barometro explicari posse. Tentamine de Aere. Epist. sua ad D. Scugall.

Sed præcipua Ventorum causa est Vaporum dilatatio. Hinc Procellæ in Mari & crebriores sunt & magis pertinaces: nam maxima Vaporum copia de Mari erumpit, qui calore aut Solis aut subterraneo, penè ut in *Æolipylis*, cum impetu diffunduntur. His accedit, quòd *Seneca* meminit, Edi è specu Ventos, recessoq; interiore terrarum. Unde, qui in profundioribus laborant Fodinis, ex cœruleo candelæ accensæ colore, Vaporibus & aliis signis, futuras tempestates præsagiunt. Hinc spiritus flatulenti è succis Mineralibus prorumpunt; hinc sæpe, tranquillo Aëre, repentè intumescit Mare, et magno strepitu inclusus spiritus erumpit, ingentis Procellæ velut prænuncius. Nives quoque in Montibus & Vaporum dilatatio præcipua Ventorum causa.

Glacies exolutæ interdum Ventos generant: neque enim in ſolam Aquam diſſolvuntur. Sæpius accidit, ut Vapores in Ventos diffientur, antequam in Nubes coaleſcant; tumque cos Ventos tremulus ſoliorum. imò et arborum motus, Stellarum ſcintillatio, *Halo* ſeu *Corona* Lunam cingens imminentes præſagiunt. Interdum quoque evenit, ut flatulentæ Exhalationes in Nubes conereſcant. Hinc Nautæ, eum Nubes conglomeratas circa Horizontem, eaſque latiores er minùs opacas, ſed paulò ſplendidiores contuentur, angurantur fore ur Ventus ex eâ parte, et plerumque vehemens, brevi oriatur: ſive hæc Nubes ſubjectum Aera magis premat, ſive ex ea conſtet materiâ, quæ in Ventum facilè diſſolvitur.

Quando tranquillum eſt cœlum.

Cùm ſervet dies, plerumque tranquillum eſt cœlum, quòd nimiùm extenuati Halitus Ventum non creent: mediocris enim condenſatio ad Ventum requiritur. Hinc Auſtrales Venti ſæpius de nocte qoàm de die ſpirant; quod frigore nocturno Halitus in fervidis Regionibus, unde prodeant, nimis extenuati, moderato noctis frigore denſentur: atque, eam ob rationem, Vere & Autumno Venti ſunt crebriores. Cùm nimium denſantur Vapores, in Pluviam abeunt; cùm nimis extenuantur, ſtagnat Aer. In celſiſſimis etiam Montibus noſtris Venti fiunt.

Ventorum differentiæ.

Apparet itaque Ventos conſlari ex ſubtilibus ac tenuibus quibuſdam Vaporibus, qui è terrâ et aquis exhalantut, qui proinde ſine dubio tales erunt, qualia ſola et aquæ, ex quibus oriuotur; qualia item loca et regiones et unde efflabunt, et quò perflabunt. Quot igitur ſunt locorum differentiæ, tot et Ventorum: propter ſitum enim Regionum & locorum, per quæ Venti ad ſingulas Regiones acceduot, diverſi inter ſe fiuot, ſrigidiores, calidiores, humidiores, ſieciores, morboſiores, ſalubriores. Quoniam igitut Mundus in quatuor dividitur partes, & ab his partibus Venti exurgunt, eapropter quatuor erunt Ventorum ſpecies; ſcilicet Ventus Orientalis, Occidentalis, Auſtralis & Borealis: & quicunque inter hos medii exiſtunt, pro appropinquationis ad Cardinem gradu, naturam ſapiunt unius aut amborum.

Venti generales & certis locis affixi.

Sunt quoque Venti alii generales, alii certis locis affixi. Generalis eſt Ventus, qui magno Telluris Tractu per totum ferè annum in Mari ſpirat: quales in *Zonâ Torridâ*, qui plerumque ab Oriente ſpirant, qui Venti à Sole ſunt, qui eam viam inſiſtit: vegetior enim eſt de die quàm noctu. In noſtris autem Regionibus nulli penè ſunt conſtantes aut Anniverſarii Venti. Circa *Æquinoctium* utrumque crebriores ſunt Venti, quòd Halitus nec nimiùm extenuentur, ut in Æſtate; nec plus ſatis denſentur, ut in Hyeme; ſed mediocriter denſentur & ſrigeant. Tunc quoque Sol mediam *Zonæ Torridæ* viam inſiſtens utrinque Vapores magno impetu verſus *Polos* protrudat.

Locus, quem percurrunt Venti, videtur eſſe ſpatium inter Nubes & Terram intermedium. Regiones ſingulæ, pro ſitu & figurâ, Lacuumque, Fluviorum & Maris Æſtuariorum copiâ aut paucitate, magis vel minùs Ventis agitantur. Et cùm *Scotia* noſtra in medio Mari ſita ſit, niſi quà *Angliam* attingit, undique fluctibus circundata; multos quoque habeat Lacus, multos Fluvios, & Rivos; &, undique intercurrentibus Maris Æſtuariis, ſit veluti in Lacinias diſciſſa, *Regnum Ventorum* dici poteſt, in quo, per totum annum, imperium ſuum exerceant. Non quòd Turbines & Ventorum Tempeſtates in eâ frequentes ſint (vix enim in Hiſtoriâ traditum eſt, inſigne aliquod damnum Regioni accidiſſe à Ventis, niſi quòd intempeſtivi quandoque maturas fruges decutiant) ſed quòd eam Aeris tranquillitatem, quæ in aliis Regionibus per multos dies durat, nos vix per unam horam habeamus; quin vel lenis aura Aerem quaſi ventilet, vel violentior flatus ſtrepitum excitet horriſonum.

Scotia Regnum Ventorum, quo ſenſu dici poteſt.

Venti in Macrocoſmo idem, quod Spiritus Animales & Vitales in Microcoſmo.

Quod autem Spiritus Animales & Vitales agunt in corpore humano, hoc in Macrocoſmo facit Ventorum ſpirituoſa natura. Et quemadmodùm, ſpiritibus labefactatis & languentibus, varios Morbos patitur homo; ita &, ſilentibus Ventis, putreſcit Aër & corrumpitur.

Aëris Scotiæ puritas.

Et quoniam, quæ Exhalationes *Anglis* in Pluvias vertuntur, nobis ſæpius in Ventos reſolvuntur, quòd nudior & aſperior noſtra Regio ſit, ex quâ ſicciores & puriores fiunt Exhalationes, quas ſrequentiſſimæ Auræ magis quidem exaltant et depurant: ea ratio mihi videtur, quòd rarò ſæviat apud nos Peſtis præ vicinis Regionibus; et quòd Sudor Anglicus nunquam ad noſtrates pervaſerit, purioris et ſalubrioris Aëris non leve argumentum.

CAPUT

CAPUT VI.

De Anni Tempestatibus.

Ubi de Ventorum affectionibus agitur.

SCotia nostra ad ultimos ferè Septentriones detrusa est, nec arcto Freto à Continente divisa; sed, nisi quâ *Angliam* attingit, undique sævientis *Oceani* injuriis exposita est Montana Regio, ut plurimùm, est sæpe in Valles subsidens, rarò in Planitiem effusa. Hinc non ita freqnentes Pluviæ apud nos ut in *Angliâ*, quæ magis ad Planitiem vergit, longéque pluribus, iisque grandioribus multò Fluviis scatet. Cœlum ideò nos serenius et minùs caligine densâ obscurum habemus; cœlum quoque, easdem ob causas, inclementius experimur, Hyememque et longiorem et asperiorem, magisque nivosum, ut plurimùm, quàm pluviosum.

Ne tamen arbitreris planè inclemens cœlum nostrum esse: id enim, si non temperatum, tamen nostris corporibus accommodatissimum sentimus. Hic enim Activa Elementa (ex quorum variâ mistione cuncta sublunaria proveniunt) æquis ferè viribus in se mutuò agunt; scilicet Frigus ab *Arctoi Poli* viciniâ, & Calor à Sole & ambientis Maris tepido Vapore. Et, ob circumjecti Maris planam certè vastamque superficiem, largiùs de Solis influxu participat. Et hinc in totâ *Scotiâ*, ad duos ferè menses, Radii Solares totâ ferè nocte conspiciuntur, magnâ apud *Orcades*, *Cathanesiam* & *Rossiam* claritate. Hinc Hyems mitior, nec ita penetrabile Frigus adurit, ut in vicinâ Continente, ubi præ frigoris violentiâ ipsa Maris Æstuaria congelant.

Anni Tempestates. Hyems.

Anni autem Tempestates tales, ut plurimum, apud nos sunt. Hyems, licet non ita sæva, per quatuor menses durat, à medio scilicet *Novembris* ad medium *Martii*. *Constitutionem* potius *Hyemalem* dicam. Per Hyemem flant maximè *Boreas*, qui Gelu, & *Euro-Boreas*, qui Nives nobis adducit. Illis autem flantibus, Hydrargyrus in Barometro attollitur; sive quòd Aerem & graviorem & densiorem efficiant, sive quod in terram ex alto demissi Aërem inferiorem premant, & ejus Elaterium augeant. Et *Edinburgensibus* quidem *Boreas* siccior Ventus est; dumque is penetrantior est, observatum est Mercurium ad summitatem ferè Tabulæ æneæ In Barometro ascendisse, longè supra altitudinem quam Æstate, vel siccissimâ Tempestate attingit

Qualis Hyems, & cujus durationis.

Hyems nostra, ut plurimùm, magis nivosa quàm pluviosa est, intermedio præsertim tempore, scilicet Mensibus *Decembri*, *Januario* & *Februarii* parte. Quandoque tardius cadunt Nives, & tunc per *Februarium* & *Martium* partemque *Aprilis* durant. Longâ autem observatione compertum est Hyemes asperiores multa Nive & Gelu comitatas tum corporibus nostris, tum solo maximè conducibiles esse: Contrà Pluviosas mitioresque (quas *Apertas* vocant) & solo, corporibusque humanis pecorique valdè nocere. *Boreas* enim, qui tunc maximè flat in *Australi* & *Mediterraneâ* parte *Scotiæ*, quibus per terram flat, purus, subtilis & salubris Ventus est, qui licet frigidior & asperior sit, corpora tamen obfirmare & corroborare cernitur: Rheumaticis autem & phthisicis noxius est. *Euro-Boreas* et *Zephyro Boreas* tunc quoque flant.

Quæ Hyemes salubriores.

Ver.

Ver Mense *Martio* et per initium *Aprilis* sæpe Hyemalem constitutionem redolet, nivosum et asperius quandoque, reliquo tempore temperatum est, nisi quòd tunc frequentius cadant Pluviæ, et Venti violentiores sint. Venti *Eurus*, *Euro-Boreas* et *Euro-Notus* tunc maximè flant.

Æstas.

Æstas nobis temperatissima, à medio *Junii* usque ad medium *Septembris*: neque enim brevior est Æstas, quòd distantiam Solis à nobis longior super Horizontem mora compenset. Neque Solis calore torretur tunc terra, neque aquarum penuriâ resiccatur: sed rore multo, frequentibus imbribus et fontibus perennibus irrigatur. Et calor benignus est, et maturandis frugibus sufficiens, quemque perennes auræ mitigant, et, ob magnam Aëris puritatem et subtilitatem, in Montanâ utpote Regione, cum homini pecorique, ut gratissimum, ita saluberrimum reddunt. Venti, qui tunc magis flant, sunt *Zephyrus*, *Zephyro-Boreas* et *Zephyro-Notus*.

Zephyrus Orientali parti *Scotiæ* ad Mare *Germanicum* sitæ, per terram scilicet flans, saluberrimus est. Occidentali parti *Scotiæ* Mari *Atlantico* obversæ humidior et insalubris est.

Autumnus.

Autumnus nobis maximè inæqualis est, nunc perpetuis pluviis gravis, nunc caliginoso-

ginoſo Aere inamænus, nunc Ventorum Tempeſtatibus ferox; aliquando primis menſibus Æſtatem ſapit leni & temperato Aere.

Hac Tempeſtare flant maximè *Auſter*, *Euro-Notus* & *Auſter*, qui humidiores Venti ſunt, qui inferioris Aeris Elaterium imminuunt, unde Hydrargyrus in Barometro deprimitur, quod adventantis pluviæ indicium eſt: tùm enim Aer levior eſt, & minus comprimitur. Cumque Vaporibus ſuſtinendis ſit impar, ſuperiores delabuntur in ſubjectos, & Nubes denſant, quæ tandem in pluvias reſolvuntur Mare enim pertranſeunt hi Venti, adeoque multis Vaporibus ſunt prægnantes, & citò in pluviam coguntur.

Hac Tempeſtate, ut & medio Vere, Morbi maximè erumpunt, atque per aliquod tempus graſſantur: qui tamen nec ita frequentes, nec ita maligni hic, ut in vicinis Regionibus ſunt. Propterea enim, quod *Scotia* Montana Regio ſit, Lacubuſque tam marinis quàm aquæ dulcis abundet, frequentes idcirco ſunt Venti, aut Auræ perpetuæ Qui Venti cùm Aeris ſint fluxus, & (ut magno Verulamio placet) *Aeris Scopæ* (eam enim, atque ſimul Aerem evertunt & emundant) purior multò & defæcatior, nec ita aptus eſt putreſcere. Salubrior proinde, & minus morbidus eſt noſter Aer.

Eurus. *Eurus* (ut dictum eſt) Vere per multas Septimanas ſæpe flat. Hic Orientali parti *Scotiæ* marinus Ventus eſt, minuſque ſaluber: intermittentes enim Febres aut progignit in diſpoſitis ad eas, aut reducit. Is tamen Occidentali parti *Scotiæ*, quibus per terram ſtat, Ventus ſalubrior eſt.

Auſter. *Auſter* ſæpe moleſtus eſt, caliginoſus, ut plurimùm, & nimboſus, quique ingratum & gravem Aeris teporem inducit, quo Humores colliquantur, & homines [illegible] fiunt. Malignæ quandoque Febres tunc graſſantur; &, ſi diutius duraverit conſtitutio Auſtrina, Febres gignuntur Epidemicæ, ex quibus tamen plures convaleſcunt quàm moriuntur, & quæ *Scorbuticam* magis quàm *Peſtilentialem* ſapiunt naturam. Certè *Auſtro* ſtante, Aer Calore & Humore laxatur Putredinis Parentibus; Stupor & triſtitia homines invadunt.

Aquilo. Sed rarò diu durat *Auſter*, quin *Aquilo* ſupervenit, qui Poros adſtringat, Calorem Nativum contineat, nec facilè eum expirare patiatur. Is vegetiores homines efficit; Humores à putredine, & corpora ab Epidmicis Morbis tuetur. Aliquando tamen deſtillationes acriores & pungentes dolores per corpus excitat, dum inſenſibilium perſpirationem prohibet. Atque hæc de Anni Tempeſtatibus ſufficiant.

CAPUT VII.

De Aquâ in genere.

Aquæ definitio. AQua eſt Subſtantia quædam corporea, quæ ſuâ natura fluida eſt, liquida & reſolvi facilis. omnis liquationis cauſa in concretis; humida & humectans, & ſumme frigida.

Quid Aqua Thaleti. Aqua (ait *Thales*) valentiſſimum Elementum eſt, hoc fuiſſe primum, ex hoc ſurrexiſſe omnia putat. Ex terreſtri certè ſubſtantiâ producta mundi corpora, ſine aquâ, ſiccitatis ſuæ cauſâ, in pulverem converterentur, niſi illa, veluti mundi hujus gluten *Aqua quàm neceſſarium Elementum.* & vinculum indiſſolubile, eadem connecteret. Eadem aqua à Solis æſtu ſuâ frigiditate & humiditate defendit, & ab ejus inexhauſtis uberibus univerſa mundi machina neceſſarium ſibi nutrimentum trahit; &, quod nimio perennium ignium æſtu conſumitur, aqueæ humiditatis ſubminiſtratione reficitur & inſtauratur. Quin & quidam opinantur, quòd cœleſte illud infinitæ capacitatis Expanſum æthereum (quod perenni motu cæleſtes Aſtrorum Globi permeant) ſpatium nihil aliud eſt quàm tenuiſſimum, agillimum ſubtiliſſimumque Aqueæ Subſtantiæ effluvium, unde & Hebræi illud *Kircher. Iter Extat. 2. Dialog. 1* *SHAMMAJIM* (*i.e.* ibi Aquæ) indigitandum cenſuere. Ad quod facit, quòd divina ſapientia ineffabili ſpiritus ſui incubitu ante omnia Aquas fœcundaverit, & mox ad Chaoticæ Maſſæ diviſionem perrexerit: Unde primùm Lux educta eſt, & dein produxit Deus Firmamentum in medio Aquarum. Specialius verò dixit Deus, *Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cæli.* *Gen. 1. 20.* Quod in omnibus animan-

Lib. 1. de Victus ratione.

mantibus expressè tenet *Hippocrates*, dum ait, *Omnia animantia, tum homo ipse, ex duobus facultate quidem diversis, usu verò consentientibus, constant, igne* (inquam) *& aquâ.*

Aqua Geocosmi, sive terrestris Globi, non solum peripheriam, sive externam superficiem per Oceanum ambit, sed & interiores penetralium ejus recessus per subterraneos meatus permeat. Et, veluti Mundi Semen & Universi Menstruum, deciduis singulorum, quæ perreptat, corporum qualitatibus & δυνάμεσι (ut exprimit *Hippocrates*) potentiis fœta, ubicunque, pro locorum naturâ, dispositam materiam reperit, eam nunc in Metallum, modò in quandam Mineralium substantiam laboriosâ, at nobilissimâ, coagulatione transmutat.

Et insigne quidem divinæ bonitatis, sapientiæ & potentiæ specimen præbet Aqua, dum vel universam Telluris superficiem innumeris Fontium Rivorumque scatebris, veluti quibusdam Geocosmici Sanguinis Venarum Ductibus vestit, ornat, rigat & nutrit. Aquæ sunt veluti Telluris Venæ.

Sen Nat. Quæst. Lib. 3. Sect. 15.

Hanc autem Venarum appellationem auctoritate suâ sancit insignis *Philosophi Latini* locus, *Placet naturâ regi terram, & quidem ad nostrorum corporum exemplar, in quibus & venæ sunt & arteriæ: illæ sanguinis, hæ spiritus receptacula. In terrâ quoque sunt alia itinera, per quæ aqua; & alia, per quæ spiritus currit: adeoque illam ad similitudinem humanorum corporum natura formavit, ut Majores quoque nostri Aquarum appellaverint Venas.*

Et quoniam in externâ Terræ superficie illis Aquæ Fontibus & Rivis perpetuis rigatæ Plantæ crescunt, Aquâque inde depromptâ animalia omnis generis nutriuntur, hinc Veteribus habita est Aqua rerum omnium principium, semen mundi, Menstruum & Fermentum totius Naturæ. Aqua veteribus rerum omnium principium.

Aqua sub amplitudine suâ (ut prius dictum) *Mare, Fontes & Fluvios, Lacus, Aquas Medicatas*, & quæ *Meteora* dicuntur *Aquea* comprehendit. In hocce ergò Naturalis Historiæ *Scotiæ Prodromo* de hisce omnibus ordine agendum. A *Mari* autem incipiemus.

CAPUT VIII.

De Mari Scotico.

MAre quod & in Sacris Literis *TEHOM*, *i.e.* Abyssus, dicitur, est Immensa illa Aquarum congregatio & collectio, quam Deus tertio Creationis die fecit, Fluviorum & Aquarum per Terram sparsarum receptaculum, imo penu quoddam & thesaurus, è quo posteà emergunt & scaturiunt, secundum illud *Salomonis, Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum unde exeunt flumina revertuntur, ut iterum fluant.* Mare quid. (Eccl esiast. Cap. 1. v. 7.)

Quamvis autem latum sit Mare, & quâdam expansione (quæ vaga & effrænis esse videtur) effusum; certos tamen Terminos habet, quos non egreditur neque superat. Ut enim divinus *Jobus*, *Terminum præstituit Aquis* (Deus scil.) *dum consummarentur lux cum tenebris.* Quod quidam fieri putant propter incumbentes Mari Nebulas & Caliginem, quæ quasi Fasciis illud comprimunt & coërcent, ut longius Aqua effluere non possit, secundum illud *Iobi*, *Quis cohibuit mare valvis, cum erumperet ut egrederetur ex utero? Cùm ponerem nubem vestimentum ejus, & caligine illud quasi pannis infantiæ obvolverem. Circumdedi illud terminis meis, & posui vectem & ostia. Et dixi, Hucusque venies, & non procedes amplius: & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Alii Arenam ipsam, quæ est in Littore Maris, obstare credunt, quò minus Aqua, quanquam suâ naturâ fluida, longius vagetur & sese diffundat. Illam enim Arenam, tanquam fortissimum obicem, à Deo oppositam esse Mari, & idcirco eam præsertim in littore sparsam esse, secundum illud *Hieremiæ*, *Qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit: & commovebuntur, & non poterunt, & intumescent fluctus ejus, & non transibunt illud.* Mari Termini à Deo constituti. (Job. 26. v. 10.) (Job. 38. v. 8. ad 12.) (Cap. 5. v. 22.)

Mare hoc, quod & *Oceanus* dicitur, continuo tractu universam Tellurem partesque Terrestres ambit, neque ejus superficies per interpositas terras omnino alicubi interrumpitur, sed tantum latior continuitas & liber congressus impeditur. Oceanus.

Ejus aquæ species.

Oceani aqua in tres quasi species dividi potest, quæ sint 1. *Oceanus particularis* sive *Maria*. 2. *Sinus Maris*. 3. *Freta*.

Oceanus particularis.

Sic *Oceanus particularis* ad *Scotiam* est *Oceanus Atlanticus*, *Deucaledonius*, *Germanicus*, *Vergivius*, Hibernicus.

Oceanus Atlanticus.

Oceanus Atlanticus est ea pars Oceani, quæ inter Veteris Orbis Littus Occidentale & Novi Orbis Littus Orientale sita est: quo situ fit, ut in Mari *Scotico* utriusque Orbis Pisces & Aves marinæ reperiantur. Varen. Geograph. Lib. 1.

Sinus Maris.

Sinus Maris dicitur pars Oceani sive Aqua, quæ inter duas terras ex Oceano vel alio Sinu decurrit, donec ad aliquam terram sistatur.

Fretum.

Fretum dicitur pars Oceani vel Sinûs Oceani pars inter duas terras angusto tractu decurrens, & duo Maria connectens, sive ab utrâque extremitate cum Mari conjunctus: per quod ex uno Mari in alterum navigatur.

Oceani superficies.

Oceani atque omnium liquidorum superficies est rotunda, sphærica; sive est pars superficiei sphæricæ, cujus Centrum idem est quod Telluris totius sive Terræ.

Terra & Aqua ejusdem ferè altitudinis.

Oceanus non est majoris altitudinis quàm terræ littora; atque ideò Terra & Aqua ejusdem ferè sunt altitudinis ubique, exceptis Montibus altissimis.

Scotia ab Inundationibus & Aquarum Stagnatione maximè immunis.

Hinc, quæ Dei erga nos summa benignitas est, *Scotia* nostra ab Inundationibus Maris & Aquarum Stagnatione immunissima est, quòd ejus Terrarum altitudo à Littoribus versus Mediterranea accrescat, & in Meditullio per totam Insulam, tanquam in Umbilicos assurgat. Hinc quoque necessarius Aquarum in depressiora loca defluxus, quæ suas rursus in Mare, utpote Littori in Planitie æquum projiciunt. Unde pauciora ex nostris Fluminibus navigabilia sunt, quòd Aquæ ex alto defluæ tum velociter currant, tum Alveos minùs profundos habeant.

Salsedo Oceani.

Salsedo Maris oritur ex Salis particulis in Aquâ solutis: Sal enim ex aquæ marinæ exhalatione concrescit. Retulit mihi sanè Nauclerus quidam, in summitate Rupis, quæ Mari pleno aquâ tegitur, Mari recedente detegitur, Sal egregium reperiri Rupi adhærens. Est autem ea Rupes in Æstuario *Forthæ* ab Insulâ *Kethi* paulum versus Ortum remota. Apud nos [illegible] è regione *Angliæ*, Incolæ coacervando atque Arenam aquâ decoquendo Salem optimum conficiunt.

Illæ autem Salis particulæ Mari admistæ vel sunt Mari ipsi coævæ, vel Fodinæ Salis sunt in Mari dissolutæ: nec dubitari potest, quin in Maris Alveo Montes Salini reperiantur. Aqua Oceani eò minùs salsa est, quò proprior est Polis: contrà eo magis salsa, quò Æquatori vel Zonæ Torridæ magis vicina existit. Hinc præstantius multò Sal conficitur ex aquâ Oceani *Hispanici*, Insularum *Canariarum* et *Viridis Promontorii Africæ*, quàm ex aquâ Oceani *Germanici* et Septentrionalis. Nostrum certe Sal, quod ex aqua marinâ conficitur, licet ad usum ordinarium in cibis satis aptum sit, non tamen æque valet ad Piscium et Carnium conservationem diutinam. Id, quale est, tantâ copia apud nos conficitur, ut etiam ampli reditus ex eo in vicinas Regiones transportato, sint. Aqua marina non ita facile congelat, quàm aqua dulcis, idque propter Salem, qui congelationi resistit. Nulla pars Maris *Scotici*, quod sciam, congelat.

Motus Maris.

Tandem, ut de Motibus Maris agamus, Aqua nullum habet Motum naturalem, præter unum, quo ex altiori loco ad depressiora loca movetur. Et si vicinus locus vel vicinum corpus sit vel æqualis, vel majoris altitudinis quàm superficies Aquæ, tunc Aqua naturaliter quiescit, *h. e.* non movetur, nisi violentâ à causâ pellatur et protrudatur. Et tunc, cùm pars Oceani movetur, totus Oceanus movetur, sive omnes reliquæ etiam partes moventur; sed eò magis, quò parti motæ vicinior unaquæque fuerit. Motus Maris vel est directus, vel Vortex et Gurges, vel Concussio. Directus est, qui versus plagam aliquam tendit. Vortex, cùm aqua in gyrum agitur, et alicubi absorbetur et rejicitur. Motus Concussionis est, cùm tremit. Varen. Geograph. Lib. 1.

Motus directus vel est generalis, qui in omnibus ferè Oceani partibus deprehenditur, et quidem omni tempore; vel proprius et specialis, quo tantum quædam Oceani partes moventur. Isque duplex est, perpetuus vel Anniversarius: ille qui sine mutatione vel cessatione persistit, hic qui certis mensibus vel diebus in aliquo Mari deprehenditur. Est quoque Motus contingens, qui sine certo ordine modo cessat, modò incipit, cujus causa Ventus est impellens Mare versus plagam Vento oppositam. Generalis Motus Maris duplex est: unus continuus ab Oriente in Occidentem; alter compositus ex duobus contrariis Motibus, qui dicitur *Fluxus* et *Refluxus* Maris, quo Mare certis horis fluit ad Littora et certis horis refluit a Littoribus. Quidam *Accessum*, & *Recessum*; alii *Intumescentiam* & *Detumescentiam* Maris dicunt.

Motus reflexus est vel ex Motu generali, quo Mare ad oppositarum Regionum Littora

tora appellitur, vel Maris ad opposita Littora vi Ventorum refluxione in aliam partem factâ, quos *Currentes* vocant.

Motûs universalis ex Oriente in Occidentem causa est Solis ex Oriente in Occidentem motus, quòd in Zonâ Torridâ fortior & sensibilior sit hic motus: huic enim Zonæ maxima Oceani pars subjicitur, & Sol perpetuo ferè hanc Plagam alicubi normaliter Radiis suis ferit, atque adeò ingentem Aquarum molem quotidie Radiis suis attractam, attenuatamque vel in Aerem, vel in Vapores Nubesque convertit. Hinc necesse est, ut, in consumptarum attractarumque Aquarum locum, aliæ ab Ortu aut ab utroque latere substituantur. Cùm verò hæc Aquarum attractio semper continuetur, effectum hunc Fluxus Maris in Occidentem pariter duraturum videre est. Magnam autem Aquarum copiam Solis virtute ex Oceano attrahi, quotidianæ & copiosissimæ pluviæ iis in Regionibus, quibus Sol Verticalis est, abunde testantur.

Hunc Motum Maris generalem Venti sæpe immutant, imprimis stati illi, quos *Motiones* appellari dicemus. Quoniam enim hi spirant plerique ab Austro & Boreâ, vel ab horum Collateralibus, inde fit, ut Mare; quod propter generalem Motum tendit Versus Occidentem, moveatur versus Plagas Collaterales Occidentis, nempe versus Zephyro-Boream, vel Zephyro-Austrum. Imò generalis Ventus, cùm raro ab ipso Oriente, plerumque à Collateralibus Plagis Orientis spiret, immutat hunc generalem Maris Motum. Multò magis faciunt id Venti Septentrionales in Mari Septentrionali, ubi generalis Motus in paucis Oceani partibus est sensibilis

Secundus Maris Motus generalis est Maris Fluxus & Refluxus, quo Mare intervallo duodecim horarum cum dimidiâ circiter ad Littora pleraque fluere & ab iis refluere animadvertitur: affluere quidem, cùm Luna accedit ad Meridianum supremum vel imum; refluere, quando Luna recedit à Meridiano versus Occasum et versus Ortum.

Duplex hic Motus est: unus Diurnus, quo Motus Maris Motum Lunæ diurnum sequitur ex Ortu in Occasum, usque ad eum à quo mota fuit locum, spatio ferè viginti quinque horarum; Alter Menstruus, quo defluxus et affluxus Maris sequitur. Motum Lunæ proprium contra Signorum successionem, integro Mense Lunari, quo Mare bis paulatim crescendo, ad summum incrementum circiter octo dierum spatio pervenit, et bis Decrementum totidem diebus patitur. Tempore enim Novilunii Mare omnium maximè tumet fervetque usque ad quartum ferè ætatis Lunaris diem inclusivè: nam a quarto usque ad septimum notabiliter Aquæ incipiunt decrescere, ita ut circiter die à Novilunio octavo sint humillimæ usque ad undecimum, et ab hoc usque ad decimum septimum incrementum resumunt; à decimo septimo verò usque ad vigesimum secundum decrescunt, usque ad vigesimum quintum; et hinc usque ad Conjunctionis tempus continua incrementa denuò suscipiunt, durante perpetuò alternâ hac incrementorum decrementorumque vicissitudine.

Existimandum autem est, Æstum hunc reciprocum, seu Fluxnm et Refluxum Maris, Quo mare duodecim fere horarum spatio ad eadem littora fluit et refluit, ex priore Motu ab Oriente in Occidentem sic pendere, ut nihil sit nisi ejus affectio aut modus. Nam et in easdem partes, nimirum ab Ortu in Occasnm Oceanus movetur, & Æstus ille est tantum intumescentia et detumescentia Maris. Cùm Aqua ad certum locum majore copiâ fluit, tum *Fluxus* nominatur; deinde cùm ille impetus remittit sese, ac minus Aquæ advehitur, tum *Refluxus* vocatur. Atque hæc intumescentia et detumescentia in patenti et libero Oceano spectari debet, non tantum in ipsis Littoribus: nam in quamcunque partem moveatur Mare, cùm in loca decliviora Aqua profluat, semper ad Littora fertur, neque ex situ locorum, qui varius est et multiplex, judicare possumus in quam partem Oceanus moveatur. Verùm illud est vero proximum, in Fluxu Mare ab Oriente in Occidentem ferri: nam in Zonâ Torridâ longè à Littoribus non alius Oceani motus observatur. In Fretis etiam, quæ ab Oriente in Occidentem diriguntur, Mare intumescit sex horarum spatio: Tum aliquantulùm in eodem statu permanet, nimirum per duodecim unius horæ minuta; Deinde eodem temporis spatio detumescit. Sed continenter ab Oriente in Occidentem delabitur per Freti orificium, nunquam remeat in contrarias partes.

Jam, quæ sit causa hujus intumescentiæ aut detumescentiæ Maris, et cur certis temporibus aut locis ita sit adstricta, ut ferè intra viginti quinque horas Mare ad idem Littus bis accedat, et ab eo bis recedat; Cur in Noviluniis et Pleniluniis longè sit major aut minor, quàm in Quadraturis; Cur Lunæ motum adeò religiosè consequatur; Hæc sanè ab ipsa Naturâ omnino videntur involuta. Illud tamen omnes penè fatentur, hunc motum à Lunâ pendere, cum tanta sit inter Lunæ et Oceani motum connexio.

Causa intumescentiæ & detumescentiæ Maris.

Libro dicto Philosophia vetus & nova.

connexio. Cum enim Luna ad Meridianum nostrum non redeat, nisi post viginti quatuor horas & quinquaginta ferè minuta. Eodem prorsus temporis spatio æstus redit, adeò ut, si hodie Æstus horâ sextâ incipiat, eras post sextam horam, & quinquaginta minuta revertatur. Vix autem tanta inter res naturales occurrit necessitudo, quin una alterius sit causa, Cùm videmus Umbras ad motum Solis loca commutare, illas à Sole projici non dubitamus. Cum igitur Æstus Maris reciprocus cum Lunari motu adeò sit colligatus, vix negare possumus, quin Luna eum motum moderetur, quanquam id nos fugiat, quâ ratione Luna eum Maris motum temperet. Mirandam certè Dei Providentiam venerari decet, quæ tam regulariter Maris Fluctus excitat & excurrere jubet, & eosdem intumescentes rursus coercet, & in suum Alveum revocat, tamque fero Elemento potentissimè imperat.

Miranda Dei providentia.

Quandò hæc intumescentia major sit.

Tempore Æquinoctii Verni & Autumnalis, sive in Vere & Autumno intumescentia major & vehementior est, quàm aliis Anni temporibus; in Solstitiis minima.

In quibus locis nondum deprehensus sit hic Maris Fluxus & Refluxus.

In Mari Septentrionali ad *Norvegiam*, & *Groenlandiam* nondum deprehensus est Fluxus & Refluxus, sicut neque in *Pacifici* Maris Boreali littore. Causa nondum satis cognita, nisi dicas illam esse, quòd à Lunæ viâ longè remota sint illa Maria, & simul quod ab Occidente in Orientem & Septentrionem extendantur, præterea multæ Insulæ & procurrentes Terræ impediant.

Magnum est hoc Aquæ incrementum & decrementum in Mari Scotico.

In Mari verò *Scotico* magnum est incrementum & decrementum Aquæ in *Fluxu* & *Refluxu*, imò sensibilis est defluxus. An id ob situm Insulæ declivem eveniat, an quod Insula ab Occidente versus Septentrionem & Ortum magis porrigatur?

Qualis Motus sit Fluxus & Refluxus.

Affluxus Maris est violentus nempe impulsus; sed Refluxus est naturalis Aquæ motus, utpote a loco altiori ad depressiorem.

Mirum quoddam de Faucibus ubi Cantiera Cnapdaliæ conjungitur.

Mirum est quod de arctis Faucibus refertur, ubi *Cantiera* (*Argathelienfis* Præfecturæ pars) *Cnapdaliæ* conjungitur, quæ vix mille passus explent. Idque spatium nihil aliud quàm Arena est adeò humilis, ut per eam Naviculis traductis Nautæ plerumque navigandi compendium quærant. Illic enim, uno eodemque tempore, ex uno latere Mare fluit, seu accedit; ex opposito autem latere recedit & defluit: suspiciendo certè divinæ potentiæ spectaculo, quæ Maris impotentiæ fræna imponit, ne adversi ejus Fluctus tam brevem humilemque Isthmum perrumpant.

Insignes usus quos præstat Maris Motus.

Maris motus multos usus præstat in Universo. Per eum enim Oceanus, continuâ scilicet agitatione, ab omni putredinis pernicie expurgatur; & concitatus Oceanus, & magnâ Aquarum mole aggravatus illisusque in obviam terrestrium Regionum structuram, perque meatuum subterraneorum epistomia transiens perpetuam Aquarum per Universum circulationem efficit, semenque, quod in Aquis latet, per motum potentius ad omnium quæ in Terræ meditullio fiunt generationem excitat, ac singulis mixtis ad innumerabilem rerum in Geocosmo varietatem producendam aptè committit. Quin Maris motus vicem supplet Respirationis in Universo: Sicut enim lo corporibus nostris *Commercia* sunt *Spiritualia*; ita quoque in profundis vasti Oceani, Nares quasi Mundi constitutæ, per quas, remissi Anhelitus & reducti modo, efflent Maria cum impetu Aquas, quo modo effœtæ Universi vires restaurantur & exuscitantur, unde ejus Accolæ imprimis non parùm afficiuntur.

Specialis Motus Maris varietas.

Specialis seu proprii motus Maris, quo nempe una aliqua Oceani pars vel perpetuò & continuò, vel certis mensibus movetur, magna est varietas. Nos aliquot ejusmodi singulares motus in *Scotiâ* & Insulis *Scoticis* commemorabimus. Et imprimis enarranda venit exotica Æstus marini constitutio in *Æbudibus* à D. Roberto *Moravio* Equite aurato, & olim *Regiæ Societatis Londinensis* Præside observata, & ipsius quidem verbis:

Miri Maris Motus in Insulis Scoticis.

Rei, inquit, *Nauticæ perutile esset, historiam justam Maris Æstus & motus omnes tam regulares quàm anomolos ubivis occurrentes fusè explicantem condere. Quicquid hucusque de hac re videre contigit, mancum puto, &c. Miræ sunt in quibusdam locis Fluxus &* Refluxus *alternationes. Ego hic narrabo quod in Insulis Hebridum partim propriis oculis observavi, partim ab Incolis fide dignis didici. Est locus in* Freto *Insulis minusculis, Rupibus & Syrtibus frequentibus conspersis inter majores, vulgò* Eust & Herres *Insulas sito. Æstus maximi,* i. e. *tempore Conjunctionis Solis & Lunæ, quo plemmyra fit horâ sextâ, ordinatè procedunt: Fluxus ab oriente in occidentem, sex horarum spatio, sicuti & refluxus ab occidente in orientem perficitur. Hoc duobus diebus ante Plenilunium ejusque oppositum, ac totidem postea, semper sic se habet. Tertio autem die & deinceps longe aliter: toto enim tempore diurno, sive fluat, sive refluat cursus Aquæ semper occidentem versus dirigitur; nocte verò in orien-*

tem

tem vergit. Hoc *ego ipse deprehendi. Sed ferunt insuper Indigenæ, aliud adhuc magis mirum hic accidere: toto scilicet die, dum Sol Signa Borealia perlustrat, cursus Aquæ dictos in Occidentem tendere; totá autem* Hyeme *in contrarium.*

Difficile est tam mirandi effectus causam excogitare, ratio tamen quædam à Sole petenda videtur, cujus certè motus (ut suprà dictum) motûs Maris ab Oriente in Occidentem causa est. Dum ergo Sol propiùs ad Terras hasce accedit, videtur motum versus Occidentem concitare; ast, quando opposita Signa lustrat, tunc fieri potest, absente Maris impulsore Vento, aliàve pressurâ à Sole, Mare quidem, ob situm illius Terræ fundive Maris decliviorem, versus Ortum se movere.

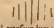
Miri hujus motus causa.

Proximo loco adjiciemus ea quæ D. *Matthæus Mackaile* Pharmacopœus Abredoniensis & Artis Spagyricæ peritissimus ex propriâ suâ observatione refert de Currente Æstuum circa *Orcadas*, quæ in hunc modum tradit. In *Faræ* Freto (quod est inter Insulas *Faram* et *Æstham* apud *Orcadas*) Mare movetur in Orientem æstivum, per trium tantùm horarum spatium, dum fluit, et horis novem in Occidentem Hybernum, dum refluit. Hic cursus Æstûs est in medio tantum Freto, quod mille passuum latitudinem non excedit.

De Currente Æstuum circa Orcadas.

In sula quæ *Faræ* proximè adjacet, versus Occidentem æstivum, *Westra* est, quinque circiter milliaria longa, et tria aut quatuor milliaria lata. In latere hujus Insulæ, quod Orientem æstivum spectat, sita est alia exigua Insula, mille passus a Littore distans, quæ non est, in ambitu, quingentorum passuum. Ab his duabus Insulis ad Austrum et Occidentem hybernum navigantibus occurrit *Westræ* Fretum, octo milliaria latum, inter illas & *Pansam* Insulam fluens. Hoc Fretum plerumque transeunt Anglicæ naves, dum *Islandiam* cursu petunt.

Per hoc *Westræ* Fretum Mari se movente ab Occidente in Orientem inter fluendum, non majores sunt Fluctus, quàm in ullo alio Maris loco; et quo die silent Venti, æque planum est hoc Fretum ac quivis Lacus, licet perpetuò rapidus sit illic Currens in Fluxu et Refluxu Maris. Cæterùm ad extremitatem exiguæ Insulæ suprà memoratæ, quæ Orientem æstivum spectat, quamprimùm Occidentem versus movetur Mare refluendo, Unda quædam se attollere incipit, quæ perpetuò augescit usque ad [illegible], *h.e.* donec media Recessus Maris pars præterierit, et dein decrescit, usque dum aqua omnino detumuerit, quo tempore nihil ejusmodi cernere licet. A latere ingentis hujus Undæ Orientali et Occidentali conspiciuntur minores aliquot Undæ, quæ ad hunc modum gradatim minuuntur.

Cùm aliquando hoc mihi Fretum in scaphulâ transeundum esset (dies erat tunc decimus *Aprilis* ad horam primam pomeridianam) postquam superatis Orientalibus Undis, mediam illam Vastissimam ascensuri eramus, Unda nobis opposita in eam altitudinem se efferebat, ut Solis aspectum et aliquot Firmamenti graduum supra se nobis adimeret: Unda hæc est circiter ducentos quinquaginta passus longa. Vento aliquo spirante, quo rumpuntur Undarum summitates, nequaquam illàc transire licet. Adeo vehemens est ibi Æstûs Currens, ut neque opus sit Velis neque Remis; sed solo Gubernaculo, quo Cymbæ cursus dirigatur.

Diligenti etiam consideratione dignum est, quod de *Forthæ* Æstuario ad *Alloam* observatur; quod scilicet, ante plenam Maris accretionem, postquam in aliquantum tempus fluxerit, denuò decrescat, idque tamdiu ut notari id possit: & tunc fluxum prius intermissum repetat, donec Mare ad plenum suum incrementum pervenerit. Atque hoc fortè evenire potest ab impedimento, quod Insulæ & sinuosi Alvei Mæandri aquæ cursui primùm objiciunt.

Observandum de Forthæ Æstuario ad Alloam.

Motus Maris, qui *Concussio* dicitur, provenit a spiritu subterraneo, qui vel Terram, vel ipsam Aquam agitat, vel ebullire facit. Similis intumescentia in Lacu *Lominio* apud nos deprehenditur.

Unde provenit Maris Concussio.

Motus Maris Circulares, quos *Vortices* appellamus & *Gurgites*, triplices sunt. Quidam enim Aquam tantùm in Gyrum circumagunt; quidam absorbent, sed non expuunt; quidam materiam absorptam rejiciunt.

Motus Maris Circularis triplices.

Ad Orientalem Insulæ *Sunæ* (quæ Orcadum una est) partem, Æstu ab Oceano *Deucaledonio* seu *Occidentali* fluente, aqua marina horrendum in modum circumgyratur, adeò ut, si grandior Navis in *Gurgites* hos *Sunenses* incidat, Trochi à pueris flagellis agitati adinstar, circumagitur. Hunc motum Maris circularem optime exprimit Virg. Lib. 1. Æneid.

Gurgites Sunenses.

E — *Illam*

— *Illam ter fluctus ibidem*

Torquet agens circum, & rapidus vorat æquore vertex.

Quo remedio utuntur Cathanesii & Orcadenses adversus hos Gurgites.

Cathanesiæ verò & *Orcadum* Incolæ talium periculorum gnari, eis obviam eunt, Dolium aliquod vetus vacuum, aut fasciculum straminum colligatum in Gurgitum horum fauces injiciendo; quibus immissis & absorptis, fauces hæ hiantes occluduntur, aqua complanatur. Navesque aut Scaphæ, unà cum Vectoribus, has difficultates exuperant salvæque evadunt. Injecta autem quæ fuerant, tractu longo, milliare unum, aliquando ultrà, subter Fluctus feruntur, rursusque, quasi vomitu, è Maris profunditate ejecta in Freti hujus soperficie apparent.

De fundo Maris.

Restat nunc, ut de fundo Maris quædam subjiciamus. Fundi Maris varia dispositio est: Ut enim in Terreno Globo ubique ingentia Montium cacumina assurgunt, Valles profundissimæ in alias & alias Valles discriminatæ longissimo spatio in innumeras Regiones deducuntur, Flumina ex Montibus evoluta innumerisque aliis ditata per immensas terrarum ambages sinuosis voluminibus decircinantur; idem intra Mare fieri verosimile est, in quo Insulæ Præcelsis suis verticibus Montes quasi altissimi sunt imo Maris fundo inserti, spatia verò Maris intra Insulas & Insulas Fretorumque submarinorum Gurgustia profundissimæ quasi Valles sunt. Sunt quoquæ Sylvæ submarinæ ex Corallis similibusque Fruticibus; sunt Prata submarina, in quibus variæ Plantæ crescunt, & videntur quoque esse sui generis Fodinæ, ex quibus Bituminosæ substantiæ, Succinum & Ambra-Grisea proveniunt, quæ è nostro quoque Mari quandoque ejiciuntur. Fundum certè nostri Maris, ut ex *Forthæ* Æstuario patet, in quibusdam locis valdè profundum est, in aliis Rupibus & Insulis scatet, atque adeo valde inæquale est.

Kircher. Mund. Subter.

Maris Scotici fundum.

Ut capiti de Mari finem imponam, hoc solùm *Taciti* addam, quod *Scotiæ* nostræ apprime convenit, Nusquam latius dominari Mare, multum Fluminum huc atque illuc ferre: nec littore tenus accrescere aut resorberi, sed influere penitus atque ambire, etiam jugis atque montibus inseri, velut in suo.

De Julii Agricolæ vit.

CAPUT IX.

De Aquâ dulci:

Ubi de Fontibus, Fluminibus & Lacubus.

Mira Dei benignitas.

MAgna *aquæ dulcis* necessitas est, ut haberent & homines, et feræ, et plantæ adeò ipsæ, unde et biberent et irrigarentur. Unde, pro suâ munificentiâ, benignitate et liberalitate, *Deus Op: Max:* multa passim *Hydrophylacia*, seu Aquarum Penuaria et Reconditoria construxit, ex quibus abunde supplerentur. Hinc non solùm in Terræ superficie multi scaturiunt Fontes, Flomina, Rivi, Torrentes et Lacus. sed et quidam existimant, Interiora terrarum abundare aquis dulcibus, nec minus illas stagnare, quàm apud nos Oceanum et sinus ejus: imò eò latius, quò plus terra in altum patet.

Seneca Quæst. Nat. Lib. 3. Sect. 8, &c.

Fons, & Puteus.

Fons autem est terræ locus, ex quo naturaliter *fluit* successivè, *i. e.* scaturit aqua. Si non emittat aquam, *Puteus* est.

Flumen, Rivus.

Flumen est ejus Fontis Rivus perennis, sed magnâ aquarum mole fluens.

Rivus est, si parva aquarum copia è Fonte fluit.

Torrens.

Torrens est, non continuè, sed per quædam tantùm temporis intervalla, vel anni tempestates fluens, maxime ex nivibus liquefactis, vel pluviâ cadente aquâ abundantior et copiosior: adeoque perennes et perpetuos Fontes non habet Torrens.

Lacus.

Lacus est aquarum consistentium et non fluentium, sed tamen naturaliter illic enascentium, locus et receptaculum.

Scotia plurimos undique Fontes habet, & quosdam in altissimorum etiam Montium summitatibus.

Scotia autem nostra eruptionibus Fontium abundanter irrigatur. Cùm enim montana et inæqualis admodum sit Regio, undique ferè ex Montibus et Collibus Fontes scaturiunt. Et, quod mirum est, in altissimorum etiam Montium cacuminibus Fontes vivi sunt, ut in *Lominuo* Monte altissimo Præfecturæ *Fifensis*, Et in *Hoia Orcadum* Insulâ

Vide Theatrum Scotiæ.

Insulâ tres, altissimi Montes sunt, qui sublimitate suâ mirandâ navigantibus à Terrâ longissimè adhuc distantibus, cursum quo dirigant recta, *Phari* quasi præstantissimi speciem et vicem præbent. In ipso cacumine unius ex hisce tribus Montibus hic contiguis Fons est ex ipso corde seu fundamento Montis ortus, miræ claritatis, raræ dulcedinis, siti sedandæ convenientissimus, et stupendæ adeò levitatis, ut, siquis potando integrum Dolium de illius aquâ in stomachum trajicere posset, nullatenus se graviorem inde effectum sentiret.

Fons miræ dulcedinis & levitatis.

In Insulâ *Bass*, quæ ingens Rupes videtur, Fons vivus est, et in Insulâ Sancti *Columbi* Puteus est aquæ dulcis. In *Buchaniâ*, propè Castrum de *Slaines*, quod sub ditione est nobilissimi Comitis *Errolliæ* Magni *Conestabularii Scotiæ*, aqua e naturali fornice guttatim destillans statim in lapidum Pyramidas vertitur. Lapis autem, qui ita gignitur, calcarius est et friabilis: nam per calcarii lapidis Mineram defluit aqua, quæ petrificans est, ut mihi relatum est à D. Matthæo *Mackaile* Pharmacopæo *Abredoniensi* et Chymistâ egregio.

Fons Petrificans.

Est etiam alius Fons petrificans in Sylvâ *Hamiltoniâ*. Habeo ex eo lapides quosdam, qui instar Musci putrefacti sunt. Quod insigne documentum est, dari in Macrocosmo, non minùs quam in Microcosmo, spiritum quendam (seu succum malis) lapidescentem, qui concretiones ejusmodi lapideas producat.

Item alius.

Monachopoli (quod Prædium est propè *Edinburgum*) ut mihi relatum est, Fons est vulgò *The routing Well* dictus, qui Tempestates prædicit, strepitu emisso ex illâ Fontis parte, quæ Cœli cardinem respicit, unde Tempestas oritura est.

Fons tempestates prædicens.

Et mihi quoque relatum est de Fonte ad Occidentale latus Montium *Campsey*, qui agrum *Sterlinensem* à *Leviniâ* Provinciâ dividunt, cujus aqua epota vim inebriandi habeat.

Fons inebriandi vim habens.

Flumina in *Scotiâ* multa sunt. Ex hisce celebriora sunt *Fortha*, *Glotta* & *Taus*, per multa milliaria navigabilia. *Fortha* olim *Bodotria* Fluminum totius *Scotiæ* nobilissimum & amplissimum, Non procul a *Lemonii* Montis radice oritur, & ab Occasu in Ortum currit, in transitu varios in se Amnes recipiens, sub Urbe *Sterlinensi* Pontem patitur. Inde in tot Mæandros se flectit, ut, cum terra quatuor tantum milliaria distet a *Sterlino* Urbs *Alloa*, viginti quatuor milliaria Fluminis cursus conficiat Aspectu, præ argenteo Fluvii nitore, & saturatâ terrarum, quas lambit, viriditate, amœnissimo,

Fluvii. Fortha descriptio.

> *Haud aliter Phrygiis ludit Mæander in undis:*
> *Sæpe fluit trepidans, sæpe recurrit aqua.*

Dein, laxato Alveo, in aliquot milliarium latitudinem inter *Fifam* & *Lothianam* currit, donec, ad locum *Queensferry* dictum, irrumpentibus utrinque in ejus Alveum Promontoriis in arctius spatium coarctetur, prospiciente ita Incolarum commodis divino Numine, ut fere semper tutus sit illic Naviculis transitus. Eluctatum demùm ex iis angustiis majorem semper acquirit latitudinem, variis pulcherrimisque Insulis conspersum, donec ad Promontorium S. *Ebbæ*, Mare *Germanicum*, quod illic *Scoticum* dicitur, ingrediatur.

Taus Fluvius *Cataractam* habet paulò infra Ædes nobilissimi Comitis de *Perth*, quæ *Stobhall* dicuntur. Cùm cursus concitatior est aquæ cadentis, fragor & strepitus per multa milliaria exaudiuntur; alias placido murmure aures delectant.

Cataracta Tai.

Insignes quoque Fluvii sunt, et Salmonum capturâ nobiles *Dona*, *Dea* sive *Deva*, & *Spæa*.

Spæa Fluvius limpidissimus, rapidissimus omnium & secundum *Taum* maximus, emergit ex Lacu sui nominis in Iugis quæ *Badenacham* & *Abriam* interjacent. Inde per sexaginta milliaria ad Mare decurrit, ut plurimùm, incitato cursu in Ortum æstivum, altis undique Montibus septus Sylvisque coronatus; multis Fluviis, innumeris Torrentibus è Montium præcipitiis auctus fertur, donec intra sex milliaria Mari appropinquaverit. Tum rectà in *Arctum* deflectens, plana & culta secans, Ostia subit, vix ad mille passus Æstum sentiens. Non raró æstivis caloribus, nullis imbribus, flantibus Zephyris, qui Undas impellunt, intumescit.

Spæa descriptio.

Fluvius *Shin* in *Sutherlandiâ* nunquam gelat.

Fluvius nunquam gelans.

In Præfecturâ *Perthensi*, *Ketha* Amnis abruptissimâ suâ Cataractâ celebris est: tanto enim impetu & fragore ruit aqua inter occursantes Scopulos, ut nimiâ sui vehementiâ auditus organum vitiet.

Cataracta Kethana.

Rivulus subterraneus.

In Præfecturâ *Limnuchensi*, à Lacu vulgò *Loch-coat Lough* dicto Rivulus effluens statim sub Monte *Budensi* mergitur, perque cautes irrumpentis murmur aliquando auditur, qui, postquam sub Monte Cuniculos per ducentos plùs minùs passus egit, magno impetu ex Fonte quodam duos tantùm aut tres pedes lato perrumpit; valloque coërcita ejus aqua Rotæ Molendinæ circumagendæ sufficit. Fons, è quo rursus emergit, in declive vergente terrâ interjectâ, præ Lacu valdè depressus est.

Lacus propriè quid.

Lacus proprie & in specie dicitur aquæ copia in aliquâ Mediterranei loci cavitate, insignis amplitudinis, & tractûs existens, undique terris cincta & mediocrem ad minimum profunditatem obtinens, qui fluvios recipit & emittit.

Stagnum, Palus.

Stagnum dicitur *Lacus* parvus, qui nec recipit nec emittit *Fluvios*.

Palus dicitur aqua in Mediterraneo loco existens, hinc inde extantes et eminentes terras habens, vel etiam terræ immixta.

Stagna in Scotiâ varia

Varia sunt *Stagna* in *Scotiâ*, in locis præsertim editioribus, quæ nec Rivos emittunt, nec recipiunt, aquâ tamen plena; quæ proinde necesse est habeant in fundo scaturigines, quæ aquam iis suppeditent, tantum saltem quantum Solis calor auferat.

Lacus etiam plurimi Fluvios emittentes.

Lacus, qui emittunt Fluvios et Rivos recipiunt, in *Scotiâ* plurimi sunt. *Lacus Taüs Fluvium* emittit *Taum*; sic *Nessus Lacus Nessum Fluvium*; *Levinius* in *Fifâ* Levinum *Amnem*, cursu ab ipso Lacu incitatiore; et *Lommius Lacus Levinum Amnem* in *Leviniâ*; *Lacus Iernus* in Præfecturâ *Perthensi Fluvium Iernam* cursu concitato emittit.

Lacus aliquot singularis naturæ.

Singularis naturæ sunt Lacus sequentes. *Nessus*, cujus aqua semper ferè tepida, nec unquam ita frigida, ut congelet: quin glaciei fragmina in eum asperrimâ hyeme injecta tepore aquarum breviter solvuntur; aliquando de ipso fumus ascendit. An tam mirandi effectus causa sit ignis quidam subterraneus? Neque *Lacus Taus*, neque *Iernus Lacus* congelant. Rarum autem est, quod de *Lacu Myrtoo* in *Gallovidiâ* refertur, cujus una pars hyeme congelat, altera nunquam congelare visa est.

Lacus quidam mir.

Refert D. Georgius *Mackenzeis* Eques, Archivorum publicorum Custos, auditum à se, Lacum quendam exiguum esse in loco dicto *Strath-errick*, in Domini *Lovetii* agris, cujus aqua nunquam tota congelascit (in vehementissimis etiam frigoris morsibus) usque ad *Februarium*: verum, post illud tempus, unius noctis Gelu totam Lacûs superficiem Glacie operiet. Quòd si per duas noctes duraverit Gelu, Glaciem efficiet non modicè crassam. De hoc cum integerrimos & maximè sobrios ex Incolis loco illi vicinos (inquit) studiosissimè percontatus essem, a tot testibus comprobatum inveni, ut nullus sit dubitandi locus de rei veritate relictus. Dicit idem se posteà audivisse de duobus aliis Lacubus, quorum alterum ait esse in agris ad se pertinentibus, vulgo dictum *Loch-Monar*, satis spatiosum, qui eundem semper tenorem servat cum Lacu jam memorato; Atque hoc etiam sibi a multis ex propriâ scientiâ comprobatum. Alter (inquit) Lacus in *Straglash* ad locum dictum *Glencanich*, in agris ad *Chisholmum* quendam pertinentibus. Situs est Lacus in solo quodam inter celsissimi Montis cacumina, adeo ut ipsum illud solum sublime satis sit. Lacûs hujus media pars nunquam est sine Glacie, cum maxime etiam fervet æstatis ardor, licet propè ejusdem Ripas regelet. Conspicitur in eo hæc glacies, etiamsi Radii Solares à Montibus in eâ Regione repercussi vehementem calorem excitent, & alii ejusdem Viciniæ Lacus in loco non minus sublimi siti nihil ejusmodi patiantur. Observatu etiam dignum est, quòd in locis Lacui proximè adjacentibus semper vireat gramen, quasi perpetuum ibi Ver esset; idemque gramen pecudes unâ tantùm septimanâ meliùs pascat & pinguiores reddat, quàm ullum aliud gramen id præstare potest.

Rivulus petrificandi vim habens.

Iis quæ jam recensuit hæc etiam addit clarissimus & ingeniosissimus hic Auctor; Quòd scilicet in *Glevelg*, ad locum dictum *Achigniglum*, Rivulus quidam sit, qui ita *Agrifolium* in lapidem subviridem mutat, ut plerumque ex eo *Formas* efficiant ad fundendas plumbeas Glandes Sclopetis inservientes: Fabri etiam illi, qui in Ære operantur, ex eodem conficiant suas *Formas* & *Ollulas Fusorias*, & Mulieres quoque rotundas suas *Verticulas*, quibus *Fusos* cingunt, ut eò commodiùs fila deducant à *Penso*. Deinde hanc suam de causâ istiùs mutationis conjecturam proponit. Annon fieri potest, ut diuturnâ hujus ligni infusione in aquâ de Montibus descendente, qui fortè *Margâ* abundant, materiâ quæ satis resolvi capax est in minutas particulas, continuâ aquæ collutione; annon (inquam) fieri potest, ut particulæ illæ minutæ sese insinuent in poros *Agrifolii* purgatos, & sic mollem illum Lapidem efficiant? Et quicquid substantiæ ligneæ in durissimâ illâ materiâ reliquum est, cum totum hoc *Margâ* incrustetur, annon ab Ignis actione ita muniri potest? Hæc ille.

In

D. *Andersonus* in tractatu de gelido Kingorni Fonte. In Rupe illâ præcelsâ Castri *Britannoduni* duo sunt Fontes, quorum alter ab altero duos aut tres tantùm pedes distat Superioris (cujus cursus est à Boreâ versus Austrum) aqua valde salsa est; alterius (cujus cursus ab Austro versus Boream) aqua dulcis est & limpida, quod mirandum satis Naturæ Phænomenon est. Inter duas Rupes quoque, quæ intra Castrum sunt, Lacus est (an Stagnum potius? nam stagnantis aquæ est) 50 Orgyias à Mari distans: unde erumpat, non apparet. *Duo Fontes diversissimæ qualitatis.*

Paludes duplices sunt. Quædam uliginosâ & mixtâ quâdam substantiâ ex aquâ & terrâ constant, ita ut hominum vestigia vix ferant & sustineant. Aliæ parva Stagna, vel Aquarum collectiones hinc inde parvis exstantibus terræ portionibus. Priores nostratibus dicuntur *Flow-Moss*; posteriores *Mires.* *Paludes duplices.*

Prioris (quæ *Flow-Moss* dicitur) rarum fuit hoc seculo Accidens. In Præfecturâ *Sterlinensi* ingens ejus plaga in tantam altitudinem, immissâ fortuitò aquâ, intumuit (ut *Kinardinus* Toparcha mihi retulit) ut aspectum *Karnoci* a *Kinardiâ* vicinâ auferret, dein rupta atque à priori loco delata terram per integrum ferè milliare *Scoticum* versus *Kinardiam* & *Lethenam* invasit, atque in hunc usque diem eam tegit. *Rarum quid à priori accidens.*

Nunc de usu Aquarum est agendum. Aquæ certè magna necessitas magnaque commoditas est: certum est enim, sine eâ nil crescere, nil vivere posse. Provida igitur Natura largam ejus copiam ubique præbuit. Et cùm Sitis à Calore & Siccitate oriatur, pro eâ sedandâ, Aqua (quæ frigida & humida est) omnibus liquoribus certè præferenda. Et Frigidæ quidem haustus mirum quàm citò Sitim naturalem, ut ut gravem, compescat. Et certe quâdam necessitate impulsa Natura, quam in potu Frigidæ persentiscimus, voluptatem indidit, quò ad ejus usum nos invitaret. Cujus usus vel ex eo necessarius est, ut per totum corpus permeans illud humectaret, & humorem assiduâ evaporatione transpirantem ac decidentem restauraret; cui perficiendo solus Humor, tanquam passiva Qualitas, non sufficit. Quocirca fortiori egebat adminiculo, activâ nempe Qualitate; hæc Frigus est in Potu, non Calor: quòd hic Humorem absumat, Frigus una & usum & voluptatem corpori afferat, ac Humorem è vestigio per corpus universum ita distribuat, ut singulæ partes, prout res earumque natura deposcit, ejus usum experiantur. *Aquæ necessitas & commoditas magna.*

Gal. lib. 1. de Facult. Medic. Simpl. Ætius Tetra. lib. 2. Serm. 1. cap. 72. Aqua autem frigida affatim hausta vires recreat, Naturam Siti inextinguibili oppressam levat, quæ alacrior facta humores optimos utilesque retinens, inutiles per Urinam, Alvum & Sudorem extrudit; æstuantem Calorem demulcet & contemperat, et, ob Oris Ventriculi corrugationem, appetitum ad cibum excitat; Calorem naturalem robustiorem efficit, actiones omnes roborat, ciborum assationem impedit, elixationi autem prodest; Labentes in Lipothymiâ spiritus excitat et extrà revocat, ut meritò de eâ cecinerit *Lucanus*. *Aquæ frigidæ vires.*

Lib. 4.

Discite quàm parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat. Non erigit ægros
Nobilis ignoto diffusus Consule Bacchus:
Non auro, murrhaque bibunt: sed gurgite puro
Vita redit. Satis est populis fluviusque Ceresque.

Sen. Epist. Et inter Philosophos *Epicurus* dixerit, Da mihi polentam et aquam, et cum Jove ipso de felicitate contenderim Certè, si vis mente & corpore acutiùs cernere, si vis sapere omnemque stultitiæ mixturam effugere, bibas aquam sapientiæ fomitem. Nutrit illa, coctionem juvat, vividos facit sensus, acre judicium, limpidum & aptum studiis ingenium; adeoque ut animantibus, imò & viventibus omnibus, sic cujuslibet ætatis, sexus & temperamenti hominibus [illegible]. (Patinus in Thes.)

Lib. de Aëre, Aquis & Locis Sect. 8. Videndum nunc est, quænam aqua maximè probanda sit, & *Hippocrates* quidem ita sentit, [illegible] h. e. *Deinde aquas, quæ ad Solis ortus sunt, omnes splendidas esse necesse est, & odoratas & molles, & amabiles oriri in hâc Civitate. Sol enim emergens ac illustrans ipsas castigat.* Et infrà (Sect. 14.) [illegible] *Optimæ verò sunt, quæ ex sublimibus locis ac terreis collibus fluunt.* Hæ enim & dulces sunt, & albæ, et vinum modicum ferre possunt; et hyeme calidæ fiunt, æstate verò frigidæ. Aqua optima est, quæ pellucida est et limpida; quam gustus judicat neque salsam, neque dulcem; nec amaram, nec acrem; sed insipidam omnique peregrino sapore privatam; quæ fœtidi nil oleat, nec *Quæ sit aqua bona notæ.*

G putri-

putrida sit, nec gustu abominabilis; quam visus turbidam non judicet, sed pellucidam & tenuem, id quod eam à purissimo Aere elaboratam evincit. Ea enim facilè distribuitur, incalescit minimo negotio, citóque refrigeratur. Adhæc, ceu Aere refertissima, levis admodùm est; eò melior, si contra Orientem fluat, per loca pura, non cœnosa, dummodo Aquilonem attingat, rapidi ac velocis cursus per Alveos calculis minutis & purissimâ arenâ refertos. Aquæ quoque bonæ nota est, carnes & legumina celeriter coquere & smegmati facilè immisceri. Præferenda autem semper est Aqua Fontana, cui proxime accedit Aqua ex Puteis; tertio loco Aqua Fluvialis, modò non turbida, aut inquinamento aliquo Minerali infecta. Aquas certe omni ex parte sinceras in *Scotiâ* Mineralibus abundante haud passim invenias; magna enim est Glebarum, quas transeunt, varietas: Quapropter Hydropotas decet accuratum aquarum examen instituere, ne damnum sibi accersant. Ex *Hippocrate* autem, quæcunque palustres sunt & stabiles ac Lacustres, eas necesse est æstate esse calidas ac crassas & olentes. Quùm enim non defluant, sed aqua pluvia semper nova inferatur, & Sol urat, necesse est ipsas decolores esse & pravas & biliosas; hyeme verò glaciatas & frigidas, ac turbatas præ Nive & Glacie, ut pituitosissimæ & raucosissimæ existant: Bibentibus autem splenes semper sunt magni ac pleni, & ventres duri, tenues & calidi, &c. Secundo verò loco eæ, quarum Fontes è Petris scaturiunt (duras enim esse necesse est) aut isthuc ubi calidæ aquæ existunt, aut ferrum nascitur, aut æs, aut argentum, aut aurum, aut sulphur, aut alumen, aut bitumen, aut nitrum: hæc enim omnia præ Caloris violentia nascuntur. Non utique ex hujusmodi terrâ aquæ bonæ prodeunt; sed duræ & æstuosæ, quæ & difficulter meiuntur, & ad Alvi egestionem contrariæ sunt. Inservire quidem possunt quædam ex iis ad morbos sanandos, sed ad communem potum aptæ non sunt.

Aquarum quæ electio.

Ibid. Sect. 10.

Sect. 12.

CAPUT X.

De Aquis Medicatis.

Telluris interioris corpus heterogeneum.

TElluris interioris corpus homogeneum non est, sed ex substantiis diversæ admodùm naturæ compositum, Inter quæ varia Salia variique Succi sunt. Dum ergo Aquæ Terræ meatus perreptant, diversas illæ vires induunt, pro diversâ constitutione terrestrium partium, quas in itinere suo subterrestri lambunt. Quandocunque enim Cavernas sale, vitriolo, sulphure, bitumine, alumine, similibusque Mineralibus refertas pertransit Aqua, certum est ejus Mineralis qualitate, cujus locus vi suâ nativâ ferax est, tinctum iri. Hinc ubique tanta Aquarum supradictorum Salium Mineraliumque virtute imbutarum varietas passim spectatur. Facile enim concipi potest, quod prima Metallorum exordia, quæ Vaporum specie lapidibus adhærescunt, cum Aquæ Vaporibus aut Rivulis etiam in Terra manantibus misceri possunt, cùm molliora sint; & Salia quidem in Aquâ solvi, reliqua, quoad minimas suas partes arctè conjungi possunt; atque ita, pro suâ indole, acidam, amaram, salsam, adstringentemve qualitatem Aquæ communicare queunt. Unde Aquæ Minerales aliæ sunt acidæ, aliæ salsæ; quædam amaræ, quædam acerbi saporis cum astrictione quâdam. Quas autem ferrum aut vitriolum imprægnat Aquas, illæ colorem ex rubro in atrum colorem degenerante Gallæ infusione induunt.

Fons S. Catharinæ, cum ejus usu.

Nos Aquas Medicatas, quæ in *Scotiâ* nostrâ celebriores sunt, enumerabimus. Inter illas agmen ducit Fons Sanctæ *Catharinæ*, qui duobus milliaribus ab *Edinburgo* ad Austrum scaturit, cui olei nigri guttæ innatant toti superficie. Ejus usus est, non solùm ad cutem molliendam & tollendam scabritiem; sed etiam experientiâ compertum est, bituminosum ejus liquorem ad dolores à causâ frigidâ valere, roburque & vigorem languentibus membris procurare, si frequentiùs eo calefacto inungantur. Dicitur vulgò hic Fons *the Oly Well*.

Fontes Moffetenses.

Fons Moffet. Matth. Mackaile.

Proximè considerandi veniunt *Fontes Moffetenses*, (bini enim sunt) siti in Rupeculæ cujusdam superficie à *Moffeto* Villâ, Septentrionem versus, per mille passus distantis. Inferior & major per duos vel tres pedes; superior autem per septem vel octo à præcipitio (per quod in Rivulum præterlabentem descendunt aquæ) distat. Superioris

aqua

aqua per lapides albicantes & cryſtallinos; inferioris autem per nigricantes (Antimonii Marcaſitæ non multùm abſimiles) ſcatet. Fontis autem odor ſimillimus eſt odori fœcum pulveris pyrii in Tormentis uſitatiſſimis remanentium. Aqua Fontium argentum nigro colore inficit. In Fonte ſuperiore lapidibus albis adnaſcitur materia Antimonii ſulphuri putido rubicundè flaveſcenti ſimilis. Fontis inferioris lapides Antimonii colorem referunt, eorumque quidam materiam continent quaſi metallicam, & (ut Antimonium) ſcintillantem. Quà Fontis inferioris aqua in Rivulum deſcendit, Rupibus adnaſcitur materia albicans & ſalina (forſan nitroſa) in quâ reſidet aquæ virtus diuretica. Habent hæ aquæ vim quoque alvum ſolvendi & vomitum ciendi.

Fontium Moffetenſium virtutes.

Horum Fontium multæ prædicantur virtutes; quòd, ſcilicet multùm valeant adverſus dolores Colicos & Nephriticos, & quòd Viſcerum obſtructiones referent potenter. Externus quoque uſus in ulceribus, juncturarum doloribus aliiſque morbis externis commendatur. Menſibus autem æſtivis & autumnalibus, cùm ſiccitas maxima terram occupat, magis ſuccedit eorum uſus; vernis & hybernis diebus virtus, pluviâ admiſtâ, debilitatur & vitiatur. Edidit de hiſce Tractatum D. *Matthæus Mackaile* Pharmacopœus inſignis.

Fons S. Mahoni.

Conſimilis facultatis ſunt aquæ Fontis apud Ædem ſacram Sancti *Mahoni*, qui iiſdem dicitur imbutus qualitatibus, quibus Fons *Moffetenſis*, ſed quæ non adeò fortiter operentur.

Fons apud Halyards.

Idem aſſeritur de Fonte nuper detecto apud Prædium de *Halyards*, ad ſextum ab Urbe *Edinburgenâ* lapidem.

Fons Kinghornenſis.

D. Anderſon. Tract. cui titulus, the Cold Spring of Kinghorn.

Fons *Kinghornenſis* olim admodùm celebris, cujus aqua ex ipſis Rupis commiſſuris erumpit limpidiſſima & frigidiſſima, quæque citiſſimè alvum permeat. Egregii uſûs ad appetitum deperditum reſtaurandum, multùmque, adverſus Renum ab arenis & calculis obſtructiones, indeque natos dolores Nephriticos commendatur. Externus ejus uſus valet multùm in lippitudine & prurigu oculorum, & adverſus faciei rubores cùm puſtulis. Ex eâdem Rupe exudat viſcidus quidam Liquor, albicans, qui Gelatinæ inſtar eſt: Hic eximium præbet Coſmeticum. Vires autem ejus videntur à Nitro & Cryſtallo provenire; multum certè Cryſtalli in viciniis locis reperitur: De hoc Fonte ſcripſit D. *Anderſonus* olim Medicus *Edinburgenſis*.

Fons Arthrey.

Fons *Arthrey* ad duo milliaria ab Urbe *Sterlino* verſus Septentrionem diſtans. Ex Monte, ubi Æris Fodina eſt, profluit. Æris illa Minera Argenti quoque & Auri particeps eſt. Aqua frigidiſſima eſt, &, cùm Mineralium, per quæ fluit, viribus tincta ſit ad varios externos affectus utilis eſſe poteſt.

Aquæ ferratæ & vitriolatæ. Fons apud Peterhead.

Aquæ ferratæ & vitriolatæ apud nos variæ ſunt: Ex quibus celebriores ſunt hæ; Fons apud *Peterhead* in Præfecturâ *Abredonienſi*, cujus aquæ vires prædicantur adverſus obſtructiones viſcerum & Nephriticos & Colicos dolores. De eo librum ſcripſit Dominus *Moor* Medicus *Abredonienſis*, &, dum viveret, ibi Medicinæ Profeſſor. Præcipuas ille partes Vitriolo, quo Fons impregnatur, tribuit.

Fons Abredonenſis.

Gul. Barclaii Callirrhoe.

Conſimilium virium eſt Fons apud *Abredoniam* de quo Tractatum ſcripſit eruditiſſimus Vir *Gulielmus Barclaius* Medicinæ Doctor et Practicus *Abredonienſis*, qui Virtutes ejus à Ferro & Vitriolo deducit, per quorum Mineras pertranſit. Comperitur multùm conducere Hydropicis, & Nephriticis & Colicis doloribus laborantibus.

Fons apud Novas Molendinas.

Celebris quoque Fons eſt apud Villam, quæ dicitur *Novæ Molendinæ* in Plagâ *Scotiæ* Occidentali, cujus aqua Ferri & Vitrioli Mineris tincta cenſetur. Ad affectus Hypochondriacos & Scorbuticos commendatur.

Præter hos multi alii in Scotia Fontes Medicati.

Et procul omni dubio multi alii Fontes Medicati in *Scotiâ* ſunt, licet nondum divulgata ſit eorum virtus. In omnibus enim *Scotiæ* Provinciis Mineralia & Metalla reperiuntur, quorum partes magis volatiles & ſpiritus aquæ perfluenti intimè commiſcentur, viresque eis, pro variâ ſuâ indole communicant. Atque hæ aquæ facilè ſuam naturam fatentur deſtillatione, vel Gallarum admiſtione, aliuſve rei, quæ Liquori mutationem [illegible] afferat.

Nullæ in Scotia Thermæ. Quomodo hic defectus suppleri poteſt.

Thermæ autem nullæ (quod ſciam) apud nos hactenus detectæ ſunt. Noſtrates enim, quibus ejuſmodi Aquis calidis & Balneis opus eſt, *Bathonienſes* inviſunt. In affectibus tamen frigidis illarum defectum aliquomodo ſupplere poteſt externus Aquarum *Moffetenſium* & Olei, quod Aquæ Fontis Sanctæ *Katharinæ* innatat, in Balneis & Fomentis uſus.

CAPUT XI.

De Meteoris Aqueis.

Ros.

EX *Meteoris Aqueis* Ros, pluvia, Nix & Grando consideranda nobis veniunt. *Ros* autem Vapor est nocturno frigore concretus: insensibiles enim Aquæ particulæ, tranquillo maximè & sereno cœlo, herbarum foliis adhærescunt, & collectæ fiunt sensibiles. Acrioribus corpusculis Ros abundat: hinc Segetum Rubigo, cùm Ros Spicâ exceptus ardore Solis putrescit. Fieri etiam potest, ut Nitrum subtilissimum in Rore contineatur: unde Insectorum procreationi multum confert. Vere & Autumno Ros est uberior: nimio enim Solis ardore humor consumitur, Hyeme parùm humoris evehitur. Ros Aquas omnes reliquas subtilitate, adeoque et penetratione antecellit, constans Liquore volatiliori Saléque acriori. Præfertur, *Majo* mense qui decidit. Philosophia vetus & nova.

Pruina.

Pruina est Ros quidam acerrimo frigore congelatus: hac cuniculos brevi saginari volunt, quòd, instar Roris, sit nitrosa et dulcis. Pruinæ autem *Scoticæ* olim celebres fuere: harum *Claudianus* meminit, De quarto Honorii Consulatu.

Ille Caledoniis posuit qui castra pruinis.

Crebræ enim uliginosis locis, Lacubus et Fluviis, ipsoque Mari, à quo nulla domus toto regno sexaginta milliaribus abest, Exhalationes eductæ Pruinas faciunt.

Filamenta.

Quæ Autumno *Filamenta*, instar Telæ Araneæ, volitant, et *Capillitium Veneris* vocant, nihil videntur esse præter Nebularum reliquias calore Solis exsiccatas.

Pluvia.

Pluvia ex Vaporum concretione, ferè ut in Aquæ destillatione cernimus, generatur: sublati enim Vapores in sublimem Aerem frigore densantur et in guttulas abeunt primùm insensibiles; sed inter cadendum primùm augentur, dum aliæ aliis consociantur, atque eò majores sunt, quò ex sublimiori loco delabuntur. Mediâ Æstate uberrimi Vapores attolluntur, qui sæpe hic, propter Ventos frigidos, in densissimam Pluviam coguntur; & quòd Nobes tunc sublimiores, hinc Guttæ majores cadunt. Hyeme autem vel statim Vapor etiam in infimâ Aëris Regione concrescit, hinc minutæ Guttulæ; vel, si altius ascendunt, in Nivem abeunt. Vere et Autumno calor est moderatus, magna quoque diurni æstus et nocturni frigoris inæqualitas: hinc pluviæ uberiores.

Quando Nubes pluviam fundunt.

Nubes Pluviam fundunt, dum densantur. Eæ autem à Vaporum ascendentium copiâ densantur, tum a Vento Australi & Orientali, qui nobis hic à Mari spirat, quod majorum Vaporum copiam suppeditat; interdum etiam ab oppositis Ventis Vapor constringitur. Altissimæ Nubes in Nivem potiùs quàm in Pluviam concrescunt: cumque in subjectis Vallibus pluit, eodem tempore in præcelsis Montium jugis ningit.

Pluviæ signum ex Barometro.

Certissimum futuræ Pluviæ signum ex Barometro colligitur, cùm magis in eo descendit Hydrargyrus.

Quibusdam Aqua pluvia in potu commendatur.

Aqua pluvia quibusdam in potu commendatur, præsertim Verna aut Æstiva, Meridie delata, utpote cæteris levior, pura & Radiis Solaribus excocta. Sed in ejus examine, Plagæ, unde oritur, ratio habenda: nam loci & cœli impuritatum participat, in locis quæ bono Solo & cœlo salubri fruuntur. Aqua pluvia, utpote pura & defæcata, commodè etiam cruda in potu usurpatur; sed meliùs destillata.

Scotia raro à Pluviis læditur.

Scotia, cùm maximam partem sit montana & siccior, rarò à Pluviis læditur, nisi sint loca quædam uliginosa in plano sita, è quibus Aqua descensum non habeat.

Nix.

Nix autem quædam Vaporis spuma est frigore concreta. Verisimile certè est, quòd Aëre vel spiritu quodam tepidiore turgeant innumerabiles Bullæ quæ Nivem componunt. Unde, cùm Nix imminet, frigus Aëris non mediocriter temperatur, ac plerumque caput gravedine laborat, & Destillationes Cerebri excitantur: quod *Fromondus* inde esse vult, quod spiritus quidam tepentes ac Nivium Prodromi deorsum exprimuntur. Ut ut sit, flocci Nivis non decidunt, nisi Vaporum filamenta frigore conglaciata in unum veluti globum plura conspirent; nec coeunt, nisi extrema veluti fila calore modico liquata floccum reddant et densiorem et graviorem. Quod si illi Globuli, priusquam terram attingant, calore solvuntur, non Nix ipsa, sed pluvia quædam frigidior delabitur. Sed ubi inter cadendum flocculi calore liquantur, atque iterum frigore

concrescunt, Grandinem præbent. Nix porrò in loco sublimiore quàm Pluvia generatur, cùm excelsorum Montium juga Nive perpetuâ obducantur, quæ nullâ Pluvia solvitur: certe quorundam etiam ex Montibus nostris juga Nive semper obtecta sunt. Mollis est Nix, quia ex tenuissimis compingitur Atomis. Frigus aliquantulùm remittitur, cùm Nix imminet, quia Nubes Nive prægnans coarctat Aerem Terræ finitimum atque Halitus e Terrâ erumpentes repercutit, qui Calorem augent. Postquam verò Nix delapsa est, tum Aer magis tepet: vel quia Sol Radios prius nubilo oppressos jam liberius vibrat; vel quod nubes antè pendula frigore subjectum Aerem infestabat. Non autem prætereundum est, quod Nix stellatâ plerumque formâ decidat. Hic sanè dicendum elucere æternam illam Sapientiam, quæ in Orbe terrarum ludens, ut intra Terræ viscera figuras hominum, piscium & alia id genus ex saxeâ materiâ conformat; sic supra Terram varia compingit ordinatissimis figuris. An rerum omnium naturalium ut peculiaria sunt semina, ita peculiares figuræ? Atqueadeò, ut animalia, ut plantæ, ut lapides non nisi certis delineantur formis, sic delineantur cœteræ res seminum suorum necessitate, ut proinde possit Nix quoque ratione illâ sibi propriâ concrescendo figurari? In Aquâ autem etiam gelidâ Nix facilè solvitur, non ob tenuitatem modò pellicularum suarum, sed maxime etiam ex solutione nitrosi Salis, quod & causa frigoris sit & compactionis proinde sive rigoris Bullularum. Et ideo Nivalis Aqua (etiamsi calefacta fuerit) in potu noxia est, quòd retineat semper complura corpuscula Halinitri, quæ meatus interaneos occupantia spirituum motionem inhibeant, effectúmque frigefactionis proinde præstantia calori nativo officiant.

Figura Nivis.

Gassendus de Meteoris.

Nat. Hist. Lib. 17. Cap. 2.

Sed illud observandum est, quod habet *Plinius*, quòd *Vota Arborum Frugumque communia sint, Nives diutinas sedere. Causa, non solum quia animam terræ evanescentem exhalatione includunt & comprimunt, retròque agunt in vires frugum atque radices: verum quòd & liquorem sensim præbent, purum præterea levissimumque, quando Nix aquarum cœlestium spuma est. Ergo humor ex his non universus ingurgitans diluensque, sed quomodò sititur destillans, velut ex ubere alit omnia quæ non inundat. Tellus quoque illo modo fermentescit & succi plena ac lactescentibus satis non effœta, cùm tempus aperit, tepidis arridet horis.*

Nives diu sedentes & sensim liquescentes multùm conducunt ad terrarum proventum.

Illud certè, quod in Nive nitrosum est, sensim terræ communicatum, constanti Agricolarum nostrorum observatione, ad proventum facit. Restat ut de Grandine pauca adjiciamus.

Grando est Gutta Pluviæ acerrimo frigore congelata: hinc perspicuitatem & rotunditatem suam obtinet. Verùm, ubi Nivem jam liquescentem Ventus frigidior corripit, ac multos flocculos in unum colligit, tum Grando & maxima & polygonia præceps ruit. Æstate frequentior est: nam Hyeme non satis est caloris, ut is ad Nubes usque sublimiores perveniat. Inferiores quidem attingit, sed citiùs Nix soluta decidit, quam congelari frigore iterum queat. Congelatur autem Grando in mediâ Aeris Regione, ubi frigus intensissimum regnat. Dum autem in Historiis legitur *pluisse lapidibus*, non videntur alii lapides intelligendi quàm Grandinei, ejusce magnitudinis, & ex eâ usque altitudine tantaque proinde vehementiâ decidui, ut stragem aliquam insignem memorabilemque edere potuerint. In nostrâ certè *Scotiâ* observati sunt cecidisse quandoque miræ magnitudinis, qui (ut à viris fide dignis habui) tres aut quatuor pollices in ambitu haberent, à quibus Rustici, qui sub DIO tunc erant, insigniter læsi fuerant.

Grando quid, & Cur Æstate frequentior quàm Hyeme.

Ubi congelatur.

Quid per Lapidum imbres in Historiis intelligendum.

CAPUT XII.

De locis Scotiæ.

E T

Primò de Montibus.

Terra quid.

TErra siccior, crassior solidiorque Mundi Globus est, humano generi ad inhabitandum a Deo destinatus, omnibus quæ desiderari possunt rebus ad bene beatéq; vivendum necessariis instructus, & in medio Universi constitutus, ut ab omnibus mundi corporibus Astrorumque Globis undique illuminari, supernis influxibus fœcundari & in Generationum

Ejus ... com... ...

omnigenarum fœtus animari poſſit, Aquarum diffuſione totus circundatus, ne ullibi tam neceſſarium deeſſet Elementum. In eo Montes Aquarum diffuſioni, veluti Repagula quædam, oppoſiti, tum ad retinendam Fluctuum contumaciam, tum ad eundem perpetuâ humoris nunquam deficientis copiâ irrigandum. In eo innumeri perfoſſi Cuniculi Cavernæque exculptæ, veluti *Naturæ Officinæ*, quâ ignibus, quâ aquis refertæ, ad varios Naturæ effectus exhibendos; ut quæ *Vulcanus* in vaſtâ Culinâ longo labore decoxit Naturæ Nutrimenta in abditis Antrorum Receptaculis per Canaliculos, veluti per magni Corporis Venas, omnibus & ſingulis partibus aptè diſtribuerentur. Ex quâ admirandâ diſtributione, uti innumerarum rerum, tum intra terrenæ molis viſcera, tum in externâ ejuſdem ſuperficie varietas naſcitur; ita pulcherrima rerum latifundia in uberrimis Metallorum promis condis, & inexhauſta pretioſorum lapidum penuaria, tum ad vitæ oblectationem, tum ad neceſſarium humani generis uſum, prodierunt. In extimâ verò ſuperficie immenſa Sylvarum Viridaria Montium jugis, veluti Turribus quibuſdam, diſereta, latè patentes Camporum Paradiſi, Arborum, Plantarum, Florum Fructuumque omnis generis copiâ luxuriantes innumeriſque Fontium, Fluviorumque ſinuoſis voluminibus irrigatæ emerſerunt. *Kirch. Mund. Subter.*

Terra firma & immobilis. Hic Orbis terrarum Globus mirandâ Dei manu fundatus, nullâ licet baſium mole, nullo ſubſtructionum fulcimento ſubſiſtat, ſuis tamen libratus momentis totus immobilis hæret ævo, ita divinæ virtutis efficaciâ confirmatus, ut nullum ſit tantæ potentiæ robur, nulla tanta furentium Ventorum rabies, nullus Maris Fluctuumque tumultuantium impetus tantus ſit, qui eum vel hilum, non dicam à ſede ſuâ dimovere, ſed ne quoad minimam quidem partem eam loco movere queat. Ita enim, pro immenſa ſuâ ſapientiâ & potentiâ, cunctos Mundi Globos pondere, numero et menſurâ ad ſe invicem temperavit immobileſque ſtabilivit *Deus Opt: Max:* ut nullo, niſi ejus ipſius, impetu deturbentur. Hinc divinus *Pſaltes*,

> — *Stat nullo mobilis ævo*
> *Terra, ſuper ſolidæ nitens fundamina molis,* Pſ. 104.
> *Pollenti ſtabilita manu.* —

Nos autem jam de Terrâ & Solo *Scotiæ* acturi de Montibus, Planitiebus, Vallibus, Fodinis Cryptiſque ea tradituri ſumus, quæ ad Operis, quod in manibus eſt, complementum neceſſaria ſunt.

Scotia tota ferè Montana. *Scotia* noſtra, ut ex ſingularum Regionum Tabulis patet, tota ferè Montana dici poteſt, undique Montibus elata, aut Collibus tumens: in Mediterraneis locis altiſſima, verſus Littus depreſſior; paucis tantùm à Littore milliaribus ſe in exactam Planitiem, idque quibuſdam tantùm in locis, complanat. In Mediterraneis rarò perfectæ Planities ſunt, plerumque cum declivitate quâdam ſunt. Fere omnibus Montibus Valles infunduntur, quæ ex utrâque parte in cavum, pro Fluvii Amniſve Alveo, declinant. In Montibus autem, Vallibus & Collibus perpetua ferè viriditas eſt, niſi quà Mineralibus Metalliſque ſcatent, ubi ſqualida ſunt, conſragoſa nigrâque Ericâ tecta; aliis in locis, præ Soli bonitate, paſcuis & Segetibus commodiſſima. Atl. 90 Pars.

Mons, Promontorium & Scopuli. Eſt autem Mons pars Terræ ad inſignem altitudinem pertingens, quæ, ſi minor, Collis dicitur & Clivus. Promontorium autem dicitur Mons in mare procurrens. Scopuli dicuntur partes extantes in Mari vel etiam Petris.

Tam Montes quàm Colles vel ſunt parvo circumſcripti intervallo, vel longo tractu ſe extendunt & progrediuntur.

Montes &. Montes parvo intervallo circumſcripti quidam ſingulares ſunt qui noſtratibus *a Law* dicuntur, quales varii per *Scotiam* univerſam, ut *Northberwick*-*Law*, *Drumpender*-*Law*, *Largo*-*Law*, *Dundee*-*Law*: plures quaſi ſimul glomerati, qui, cum Montes, proprio nomine non explicantur: tales propè *Edinburgum* Montes qui *Arcturi ſedes* dicuntur.

Colles. Colles, ſi ſingulares, noſtratibus dicuntur *a Hill*, ut in *Lothianâ* Occidentali *Deichmond-hill*; ſi glomerati, *Knowes* dicuntur.

Juga. Montes, qui longo tractu ſe extendunt et progrediuntur *Juga* dicuntur, quorum multi per Inſulam ſparſi. Horum multi in Ortu oriundi ad Occaſum pervadunt, *Scotiamque* mediam ſecant, ut *Grampii* Montes, *Lamyru* quoque verſus Limitem Orientalem ſurgentes, longo tractu verſus Occidentem progrediuntur. Hos ſequuntur *Pictlandici* dicti, qui aliis *Tuediæ* junguntur. Hi aliis per Inſulæ latitudinem. Ita ſiti ſunt Montes altiſſimi *Ocelli* dicti trans *Fortham*. Quidam Montes tranſverſim per Inſulam currunt,

currunt, ut & Colles quidam; Hi breviore Catenâ à Boreâ in Austrum progrediuntur. In Catenâ autem Montium, qui altissimus est, nostratibus *the Binn* dicitur, & in variis locis varias per adjectiones distinguitur. Porrò, quanta est Fluviorum declivitas tanta est locorum Mediterraneorum altitudo super loca Maritima. In Australibus ergò et Borealibus Plagis, Montes, ex quorum dorso Fluvii in utrumque Mare fluunt, totius *Scotiæ* altissimi sunt. Altitudine quoque insignes sunt in *Lothianâ* Orientali, *Drumpender-Law, Northberwick-Law*; in *Lothianâ Mediâ*, *Arthur-Seat*; in *Lothianâ* Occidentali, *Carnepapell*; in *Glottianâ Superiore*, *Tentocus*, qui, quòd Mediterraneus sit, est inter altissimos ejus Plagæ *Scotiæ*; in *Argatheliâ*, *Binnemore*; in *Fifâ*, *Ocelli* Montes, *Lomundii*, *Largo-Law*; in *Angusiâ*, *Dundee-Law* et *Grampii*; in *Cathanesia*, *Ord*; in *Orcadibus*, Montes *Hojæ*.

Montes Fluvios & Lacus emittentes.

Montes plurimi Fluviorum et Lacuum Fontes habent, ut *Tentocus*, qui tres Fluvios emittit in diversa Maria currentes, *Tuedam*, scilicet, *Anandum*, *Glottam*; *Badenachiæ* Juga *Speam* et *Luteam* in diversa quoque Maria; *Lomundi* Montes *Levinum*, *Grampius Lominium* Lacum emittit.

Aër serenus in Vallibus, cùm in Montium fastigiis frequentes, pluviæ, nebulæ, &c.

In Montium fastigiis Pluviæ, Nebulæ, Nivesque frequentes sunt, cùm in vicinis Vallibus et Planis Aer serenus est sine talibus Meteoris, Ob hanc rationem, quòd Vapores et Exhalationes, ubi in mediâ Aeris Regione (in quâ sunt plerique Montium vertices) condensantur in Guttulas, deorsum vergere incipiunt. Et quoniam Montium Vertices sunt illis viciniores quàm subjectæ Valles, ideò illæ Guttulæ, quæ supra Vertices illos existunt, priùs ad Terram pervenientes locum in Aeris Regione deserunt, quem vicinæ Guttulæ statim occupant, quia urgentur et truduntur ab aliis, vel ratione fugæ *Vacui*; vel quia Aquæ hæc natura est, ut ad illum locum fluat, ubi incipit fieri fluxus, vel ubi est locus magis depressus.

Quales sunt Montes.

Ex Montibus nostris quidam graminei, quidam Ericâ tecti; quidam in lateribus sylvosi, quidam Metalliferi, (de quibus posteà capite de Fodinis) quidam Nivibus continuè teguntur.

Qualia Juga.

Juga quædam nullum transitum seu aperturam præbent, quædam tantùm unum. Sic *Ord Cathanesiæ* Mons unum tantùm transitum habet, quique difficilis satis est.

Promontoria celebriora.

Promontoria apud nos celebriora sunt, in *Gallovidiâ Novantum*, *Mula*, sive *Rinnus* nostratibus; *Vervedrum* et *Betubium* in *Cathanesiâ*; in *Naverniâ* altissimum *Tarvedrum*, quibusdam *Orcas*.

Echo.

In Montibus frequens est illa Vocis repercussio, *Echo* dicta, quæ fit, si primâ voce auditâ et primâ vi soni sublatâ, facto gyro sonus versus aurem redeat. Haud dubiè secundò audietur, quia secundò aurem afficiet. Eandem autem vocem sæpiùs aliquando eadem Echo repetit, quòd plures quandoque gyros sonus efficiat. Echo vel simplex est, quæ vocem semel tantùm repetit; vel multiplex, quæ tum syllabas, tum voces Sæpius repetit. Ejusmodi *Echo* simplex in Septo Regio *Edinburgensi* est, quæ plures syllabas et *Musicos* etiam sonos repetit. Multiplex autem est in Prædio meo *Ciphiano* ad duodecimum ab Urbe *Edinburgo* lapidem versus Occidentem. Ea ter vocem repetit, & primò quidem distinctè octo syllabas, secundâ vice obscuriùs aliquot syllabas, tertiâ quoque ultimas syllabas; et considerabilis est distinctio inter repetitiones. Ego provenire censeo ex eo quòd Ædes meæ supra tres Fornices in una lineâ extructæ sunt. Centrum autem phonicum, *h. e.* verus loquentis locus, adjactum fere sagittæ ab Ædibus versus occasum est. Centrum phonocampticum primum, Ædes; secundum, Mons versus Septentrionem *Coclereuf* dictus; tertium, hiatus inter colles ad ejus Montis radices, qui versus Orientem æstivum est. Ultrà paulò, convertendo faciem ad Occidentem æstivum, ubi in Convalle inter Montes Lacus est dictus *Loch-coat*, Echo est; quæ vocem circulariter repetit.

Echo simplex & multiplex.

Lib. 2. Mun. Subter.

Montium usus insignes.

Usus Montium egregiè explicavit *Kircherus*: Quod in Microcosmo Ossa, hoc in Geocosmo Montium structura facit, qui totum terreni Globi molem ita stringunt, ut dissolvi minime possit. Cùm enim terra non unius generis Glebam in utero suo contineat, sed innumeris diversarum rerum speciebus, uti Mineralibus et Metallicis fluoribus *fœta* sit, certè illa consistere non possent, nisi firmâ structurâ intra intimas concavitates, Montium compage, veluti Dolia circinis, continerentur. Secundò, cùm Mare terræ circumfluum perpetuo æstu, tum fluxu refluxuque, tum Ventorum impetu agitetur, certè sine Montium repagulis Terra durare non posset: hisce enim intra sinus suos Alveosque, veluti Vectibus et Ostiis, ne Terram immodicâ diluvione devastet, continetur, juxta locum *Jobi* priùs citatum. Tertiò Montes ad Fontium Fluviorumque propaginem prorsus necessarii erant: his enim Terra declivior facilem in Mare fluxum præbet; Quod si Terra plana fuisset, fieri non potuisset. Sunt itaque Montes veluti Mammæ quædam in Geocosmo protuberantes, et tanquam Naturæ quædam Penuaria et Re-

Cap. 38 v. 10. 11.

H 2 cond-

conditoria, tum ad Liquorem perpetuò suppeditandum, tum ad subjectas Montium Regionumque Convalles beneficii Liquoris undiquaque diffusi munere alendas fœcundandasque à provida Naturâ instituta. Quartò, Montes, tum ad rabiem Ventorum coërcendam, tum ad Herbarum, Arborum Plantarumque varietatem, quæ sine Montibus cæteroquin non provenirent, producendam; cùm denique ad æstum Solis temperandum Aerisque salubritatem (quæ omnia non nisi in altioribus Montium recessibus obtinentur) mirum in modum conferant. Quintò Montes sunt Metallicorum corporum Repositoria, in quorum Concavitatibus per abditos Meatus, ignis subterranei virtute & energiâ, veluti in Fornace quadam decocta & ad maturitatem deducta, in usum mortalium egeruntur. Ut taceam hic de amœnitate prospectus, de utilitate, quam Umbrâ suâ in subjectis agrorum planis, Vallibus conferunt.

In Naturâ locorum constituendâ tanti certe momenti Montes sunt, ut diversarum Regionum, Provinciarum Urbiumque proprietas qualitasque non nisi a Montium circumsitorum constitutione proveniat.

Unum est quod Natura provida in Montium constitutione & partium Terrestrium exasperatione potissimum intendit, Caloris, scilicet, proportionatum incrementum, sine quo nihil rectè disponi potuisset. Hinc enim fit, ut Solares cœterorumque Siderum Radii intra Montium anfractus saxosarumque Molium dispares conditiones, vario reflexu, vehementer intendant calorem; halitus vaporesque ad Meteorologicas impressiones efficiendas eliciant, ex quibus innumera in Geocosmi OEconomiâ emolumenta nasci necesse est. Cui non experientiâ constat Plana Montibus supposita mox ad primum Solis in *Arietis* ingressum solutis Nivium, quibus Vertices Montium operti sunt, Molibus, Terram circumsitam mirum in modum fovere & ad fœturam sollicitare. Et, ne humore nimio Terra inebriaretur, declivitate suâ humorum stagnationem impediens Montium Eminens tumor humorem continuo fluxu intra Alveos fluminum coactum in Mare detrudit, ut sic superfluo humore Terra exonerata apta reddatur proventibus.

Et quidem non minimam suæ felicitatis partem Montibus debet *Scotia*: ab hisce enim est, quòd fortiori Solis influxu fruatur, Aere salubri & sereno gaudeat & Aquarum libera Inundationibus, propter declivem à Montibus situm, nec ab irrumpentibus, Animantium suorum strages, nec a stagnantibus & putrescentibus, pestilentiales corruptiones metuat.

CAPUT XIII.

De Desertis, Sylvis, Fodinis & Cryptis.

Deserta. DEserta dicuntur Terræ Tractus, qui ab hominibus non coluntur, propriè quorum solum seu terra sterilis & infœcunda est. Hæc vel sunt arenosa, petrosa, ericosa; vel paludosa Arenosa & petrosa Deserta, quod sciam, in *Scotiâ* nulla sunt.

Deserta Ericosa. Deserta nostra Ericosa sunt, quæ *Moors* nostratibus dicuntur. Plurima ex hisce in plerisque Regionibus sunt: sed minora ea, nisi in extimis Regionibus; præsertim versus Septentrionem. Hæc præterquam quòd pastum præbeant ovibus commodissimum, quem Armenta quoque experiant, ingentem alunt numerum Sylvestrium Avium, quæ delicatissimos cibos præbent Venationique comparata sunt.

Soli asperitas quomodo mitigata. Nuper quoque à nostratibus multis in locis ejus Soli asperitas mitigatur, eo Aratro proscisso, Algâque marinâ aut calce, &, ubi suppetit, fimo consperso, Frugum fertile reddunt.

Paludosa loca, *Moss* dicta. Paludosa propriè sunt quæ nostratibus *Moss* dicuntur. Eorum terrea substantia æstate in Tessellas, Ligone ad id operis concinnato discissa probe exsiccatur & pro ignis fomento usurpatur, iis in locis, in quibus carbones & ligna desunt. Videtur autem paludosa ista terra, quæ *Moss* dicitur, nihil aliud esse quam nigra quædam Terræ superficies ex Sylvis vetustate putribus Aquâ lutosâ & Musco Arborum & Terrestri corruptis & in unam massam subactis coalita. Ea breviore gramine *Ling* nostratibus dicto plerumque vestitur, quod Armentis Ovibusque maximè in escam cedit. Ex ejusmodi

Palu-

Paludibus sæpe eruuntur Arbores tum Abietinæ, tum Quercinæ Ebeni instar nigricantes, quæ nullo modo corruptæ aut exesæ sunt.

Sylva & Nemora.

Sylva est Arborum multitudo longo & continuo tractu Terræ protensa & sine culturâ propagata. Nemus minore ambitu terminatur.

Sylva Caledonia. *Quid ea quæ Moss dicuntur videntur esse.* *Sylvæ celebriores in Meridionali Plagâ & Boreali.* *Deipnosoph. Lib. 5.*

Plurimæ erant in *Scotiâ* olim ingentes Sylvæ: imprimis celebris erat *Caledonia*, cujos nunc obscura admodum sunt vestigia. Verisimile est quæ *Moss* dicuntur Sylvas olim fuisse, quod ea Terra (ut supra relatum) Sylvas putrescentes materiam ex quâ sit agnoscat. Et in hunc usque diem sæpissimè Arbores grandes ex talibus Paludibus eruuntur, quædam Abietinæ, quædam Quercinæ, &c. Nunc rariores sunt Sylvæ in Meridionali *Scotiæ* parte, Celebriores sunt *Hamiltonia*, *Kalendaria*, propè *Varium Sacellum*, *Torwood* propè *Sterlinum*. In Plagâ Boreali ingentes Sylvæ sunt, præsertim in Præfecturâ *Perthensi*, *Abriâ*, *Badenachâ*, *Rossiâ*, & *Marriâ* superiore; quædam viginti & triginta Milliaria *Scotica* longæ, Abietibus præsertim stupendæ magnitudinis refertæ. Et quidem videntur Sylvæ nostræ *Abietinæ* olim apud Græcos claruisse. *Athenæus* enim, ubi ingentem *Hieronis* Navim describit, hæc habet, *Ex Malis Navis secundus & tertius facile reperti sunt, primus difficulter, in Britanniæ Montibus ab homine quodam subulco* Quod certe de Boreali hac parte *Scotiæ* intelligendum venit, cùm in hac solum & olim fuerint & nunc sint Sylvæ Abietinæ prodigiosæ magnitudinis. Juniperus quoque ibi ad justam Arborem adolescit, quæ in plagâ Meridionali repens est:

Ex quibus Arboribus hæ Sylvæ & Nemora constant.

Nemora multa passim per *Scotiam* reperiuntur. Constant autem Sylvæ & Nemora nostra Quercu, Abiete, Alno, Fago, Iunipero, Acere, Fraxino, Ulmô, Salice, Betulâ, Corylo, Agrifolio, &c.

Fodinæ.

Fodina dicitur Locus in Terrâ, ex quo Terræ Metallicæ, vel Minerales, vel aliæ Terræ species, Metalla, Lapidesque effodiuntur. Ideò varias quoque denominationes Fodinæ recipiunt, quoniam varia sunt quæ ex Terrâ effodiuntur, ut *Auri Fodinæ*, *Argenti Fodinæ*, *Cupri Fodinæ*, *Ferri Fodinæ*, *Plumbi Fodinæ*, &c. Cumque omnes hæ in *Scotiâ* nostrâ reperiantur, operæ pretium erit celebriores enumerare, ex quibus Metalla effossa fuerint. In hisce autem Manuscriptum Domini *Atkinson* Metallurgi egregii sequemur: ille enim Observationes suas circa Auri & Argenti Fodinas fideliter tradidit, simulque suam & Præfectorum Metallis Opiniones de Metallis in *Scotiâ* repertis.

Leslæus De script. Scotiæ p. 12. Rom. Edit. *Aurifodina Crafordiæ.*

Celebertima imprimis est Aurifodina in *Crafordiæ* Tesquis, vulgo *Crawford-Moor*, tempore *Iacobi* quarti reperta. Hanc (ait *Leslæus*) Auri fluvium potius appellare libet: siquidem non tam arte & labore, quàm suâ sponte per agros fluit. Illud autem, quod *Azurum* dicunt, sine ullo labore illic eruitur.

† Lib. 9. p. 452. Rom. Edit.

Idem *Leslæus* in historia *Jacobi* quinti refert, quòd in *Crafordiæ* Tesquis subterraneæ quædam Venæ auro copiosissimo oppletæ inveniebantur. Id quod cùm *Germani* quidam Metalli effodiendi, aurique à reliquis generibus & singula Metalla à singulis internoscendi partim usu, partim perceptione gnari intellexissent, pecuniosissimi in *Scotiam* hoc circiciter tempore transmiserunt, ut exoratâ a Rege veniâ Terræ viscera diligenti indagatione explorarent, & quicquid esset purioris Auri implicitum solertissimâ ac laboriosissimâ suâ operâ eductum ad humanos usus traducerent: in quo labore plurimis conductis Operis, ingentem Terram in Globulos quosdam artificiosè coegerunt. In his Globulis maximam purissimi Auri vim inclusam fuisse exploratè cognovimus, quod illi grandi pecunia à Rege conduxerant, ut secum inde in Germaniam importarent. Constans autem apud nostrates traditio est, Nummos aureos nostros, qui *Pileati* (vulgò *Bonnet-pieces*) dicuntur, ex hoc Auro confectos fuisse. Hujus Ramenta quædam habeo à Patre meo P.M. ad me transmissa.

Aurum colligendi modus.

Modus autem, quo colligitur, hic est. Ad Flumen aliquod, cum cujus Avenâ Aurum mixtum invenitur, certum Fodinæ spatium determinant: deinde ad pedes unum atque alterum Glebam effodiunt & in Fossam, Fluminis aquam immittunt, quæ postquam per aliquod tempus illic steterit, Glebam effosam affusâ aquâ per cribra trajiciunt, ut elutione limus ab Arenis Aureis separetur. Si verò nonnihil adhuc terrestris limosæque materiæ relictum fuerit, id iteratâ elutione expurgatur, donec sola Aurea Ramenta Scobemque relinquat, quod purum Aurum summæ bonitatis est. Quandoque, ubi magni incidunt imbres, pauperes ejus loci Arenam & Limum colligunt & ex his per Cribra trajectis Auri Ramenta eluunt & pulvisculum. Inventum autem est illic frustum (Bolus potius) auri, qui quinque Uncias pendebat. Mihi quidem duos Auri Bolos monstravit Dominus *Hope* de *Hopetoun* (quem infelici Navis Glocestriensis naufragio sublatum dolemus) ab Operariis Aurifodinæ hujus illic repertos, qui duas drachmas pendebant. Fusiorem hujus Fodinæ relationem in Historiâ Naturali trademus.

Argentifodina in Lothianâ Occidentali.

In *Lothianâ* Occidentali, ad tria milliaria à *Limnucho* Austrum versus, in Monte qui *Carnepapel* dicitur, tempore *Iacobi* sexti primi *Britanniæ* Monarchæ, ab

Alex-

Alexandro *Mund* Carbonario inventa eſt Argentifodina, ubi purius Argentum, idque majore proportione, ex Lapide rubro extractum fuit. Ejus Hiſtoriam ex Manuſcripto fuſiùs trademus in *Hiſtoriâ* noſtrâ *Naturali*.

Cupri Fodina. In Terrâ dicta *Airthrey* (quæ pertinet ad Dominum *Hope* de *Hopetoun* & ad duo milliaria à *Sterlino* diſtat) Mons eſt, ex cujus Auſtrali latere effodiuntur Glebæ Minerales Cupri: Habent illæ Cruſtam Metallicam, reliquum Glebæ Venis viridibus, cæruleis, violaceis aliorumque colorum pulchrè diſtinguitur. Ex centum autem libris hujus Glebæ quinquaginta libræ optimi æris conficiuntur. Quidam ajunt Argentum quoque notabili proportione ex eâ Glebâ elici. Accuratam ejus Hiſtoriam in *Hiſtoriâ Naturali* trademus: neque enim plura nunc admittit *Prodromum* hoc *Opus*, in quo prima tantum lineamenta *Hiſtoriæ* noſtræ *Naturalis* ducuntur.

Plumbifodinæ. Multæ ſunt Plumbi fodinæ paſſim per *Scotiam*, quas in *deſcriptione* noſtrâ *Scotiæ* ſingulatim trademus. Omnium vero celeberrimæ ſunt, quas in ſuperiore *Glottianæ* Præfecturâ poſſidet dictus dominus *Hope* de *Hopetoun*, qui opimos Reditus habet ex illâ quantitate, quam ſingulis annis ad *Batavos* tranſmittit.

Ferri Mineræ. Ex lapidibus prope *Fermulodunum* excoquebatur Ferrum, ut & in Inſulâ *Leogo* & paſſim per Montana *Scotiæ*.

Carbonum Fodinæ. Per totam ferè *Scotiam* ſparſæ ſunt Carbonum Fodinæ, qui optimi paſſim eruuntur, & multis in locis Maritimis tantâ copiâ, ut ingens reditus ſit ex iis, qui Navigiis ad vicinas gentes transportantur.

Lapidum Fodinæ. Multæ etiam ſunt ejuſmodi Lapidum Fodinæ, quæ noſtratibus *Free-ſtone* dicuntur, quorum in ædificiis extruendis uſus eſt. Marmor quoque optimum variorum colorum multis in locis eruitur, & ubique Lapis calcarius, Lithoſtrati etiam ſive Tegulæ tum nigri, tum cœrulei coloris. Atque hæc de Fodinis *Scotiæ* nunc ſuffecerint.

Barathra, Specus & Abyſſi. Huc quoque ſpectant Barathra, Specus & Abyſſi; cujuſmodi inter Montes Borealis Plagæ multa reperiuntur adeò profunda, ut aſpicientibus horrorem inducant.

Cryptæ naturales. Cryptæ quoque Naturales in *Scotiâ* reperiuntur, qualis illa, cujus meminit *Buchananus* in Inſulâ *Seutâ Æbudarum* unâ: ad Orientale latus hujus Inſulæ iter eſt ſubterraneüm supernè fornicatum longum ultra Sagittæ jactum, ſub quam Cryptam minores Naviculæ Velis aut Remis agi ſolent, dum fugiunt violentiam æſtûs, qui ad propinquum Promontorium magno cum fragore & navigantium periculo ſævit. Rerum Scot. Lib. 4.

In Inſulâ quoque *Leogo Æbudarum* unâ Spelunca eſt ingens, in quâ, recedente Æſtu, Aqua duas Orgyias alta manet: ubi vero redit Æſtus, ſupra quatuor eſt profunda.

Inſula etiam *Baſſana* in *Forthæ* Æſtuario ingentibus ejuſmodi Speluncis ferè perfoſſa eſt.

CAPUT XIV.

De Terrâ Agriculturæ *propriâ*,

Ubi de Granis Scotiæ.

Terra etiam ſtrictiùs ſumpta varia Naturæ Corpora complectitur, Arenam nempe, Sabulum, Glaream, Argillam; & varias Minerales; Ochram, Terram Lemniam, Cimoliam aliaſque multas. Propriè Terra eſt Corpus foſſile, quod irrigatum ab humido primùm emolleſcit, mox avito humido redditur liquidum. Terra autem pura magis ſpecialiter Sal eſt coagulatus: per Salem enim eſt, quòd Terra Corporibus præbeat [illegible], conſiſtentiam, firmitudinem & durabilitatem. In terræ etenim Centro eſt Salis quidam ſpiritus, qui virtute ſuâ omnia figit, denſat & animat, ita ut Sal, ſit Terræ quædam anima. Nam ſi Terræ Salem ſubtrahas, unà te virtutes fixandi, pullulandi, germinandi enutriendique dempturum certum eſt: quod reliquum eſt, tantùm *Caput mortuum* eſt, ut vocant Chymici. Omnia verò reliqua Terræ corpora impura dici poſſunt, & nihil aliud ſunt quàm veluti excrementum & menſtruum quoddam Terræ eo à Naturâ fine inſtitutum, ut Ortus & Interitus rerum ſucceſſivâ quâdam

dam alteratione perennique transitu unius ad aliud promoti incessanter in Mundi conservationem incumberent. Sic particulæ Auri, Argenti, Plumbi in Fodinis reperiuntur cum inutili terrâ mixtæ secundum minimas particulas sic, ut non primo aspectu, sed aliis indiciis deprehendant Artifices, quid in quâvis Terrâ Metallicâ contineatur. Sic in Agris miscetur Arenæ, Argillæ, Limo, Sali, &c.

Arena fossilis.

Arena vel est fossilis, vel Fluvialis, vel Marina. Fossilis est illa, quando Lapidosa substantia, aut Metallicis Glebis vel acri humore excisa in subterraneis fossis collecta, vel alluvione, intra Montium Fodinarum vacuitates congeritur.

Fossilis & Marina.

Fluvialis & Marina est, quæ Fluminum Mariumque Ripis fluctuum agitatione advolvitur; & videtur nihil aliud esse quàm Lapidum & variarum Glebarum Terrestrium & Mineralium Ramenta ex perpetuâ allambentis Aquæ attritione abrepta: hinc Arenæ Lapidis aut Glebæ quam atterunt colorem referunt. Unde ex Arenis de Minerâ, per quam defluunt Arenarum devectrices Aquæ, indicium sumi potest. Et hinc patet Auriferarum Arenarum in nonnullis Fluminibus ingens proventus. Sic nostræ in suprà dictis *Crafordiæ* Tesquis Arenæ auriferæ sunt; aqua enim præsertim salsuginosa per Mineras Auri fluens semper nonnihil ex ambesis Ramentis devehit; & hinc Fontes Rivique vicini Fluminaque tantò in se majorem aurearum Arenarum copiam continent, quantò aut Flumina Fontibus, aut Fontes Cuniculis auriferis fuerint viciniores. *(Arenæ nostræ auriferæ.)*

Arena autem naturam & proprietatem ejus Substantiæ assumit, ex quâ detrita est. Si ex lapidosâ substantiâ, sicca; si ex bituminosâ materiâ terrâque crassâ, pinguis erit; si ex nitrosâ terrâ, nitrosa erit. Et hinc quidem fertilissimæ illæ Planities sunt, quæ ad Fluminum confluentiam, aut in Mare ingressum sitæ sunt. Et pro omnibus Lætaminibus ad agros meliorandos maximè conducit Arenosa illa Terra cum Fluminibus advecta, quod quintam quasi essentiam & Salia volatilia contineat, omnium Lapidum, Glebarum & Mineralium, per quæ Fluminis Aqua perrepravit.

Arenæ usus.

Arenæ usus est in Ædibus construendis, quod ex eâ & Calce cæmentum fiat, ad quem usum siccissima & tenuissima Arena maximè commendatur. Ad Vitri quoque confectionem Arena inservit & secandis Marmoribus confert. Figuli etiam in coquendis Vasis, ut plurimùm, Arenæ mixturâ utuntur: Argillaceam massam enim roborant Crystallina Arenæ Corpuscula Ignis vehementiâ in Fornace liquefacta.

Sabulum.

Sabulum Arenæ species est, sed illâ crassius, durum & molle Hortorum Ambulacris sternendis servit.

Glarea.

Glarea Arenâ & Sabulo adhuc crassior est, rotundæ, ovatæ & lenticularis figuræ.

Argilla.

Argilla, uti omnis Terra quæ in Figulorum usum cedit, debet esse crassa, lenta, spissa & mollis. De Terris Medicis & Metallicis posteà agemus. Nunc de eâ, quæ ad usus Agriculturæ servit, est agendum.

Terræ Agriculturæ utiles.

In *Scotiâ* omnes Terræ Agriculturæ utiles reperiuntur; in Vallibus quidem, & ad Mare præsertim, Pinguis, modicè nigra, quæ omnibus Frugibus & Leguminibus ferendis perідonea est; Solis elatioribus, pinguis & rara, quæ facilè arabilis est; pinguis & spissa, pinguis mediocriter, quæ ex Seminum genere Secale & Hordeum maximè amat; ex Leguminibus, Fabam, Linum, Cannabim. Macra mediocriter, in quâ optimè proveniunt Avenæ nostræ. Spissa mediocriter requisita, quæ Rapas & Raphanos amat. Et quæ ad culturam agrorum nobis quoque suppetunt, Marga scilicet, pinguis illa & spissa Terra agris fœcundandis aptissima; Fimus quoque Sale & Nitro suo commendabilis. Pro agris fœcundandis quidam Terram spissam & lutosam effodiunt, & ex eâ cum Fimo commixtâ Lætamen parant.

Agrorum in multis Scotiæ locis fertilitas.

Ea autem est multorum Agrorum fertilitas, ut pro singulis Granis sedecim, imò in quibusdam locis octodecim reponant. Pleraque ex his Sola Arenosa sunt, in quibus Alga marina pro lætamine conspersa est. Restat, ut de Granis agamus.

Grana. Triticum, Idemque præstantissimum.

De Segetibus *Britanniæ* olim observavit *Panegyricus* Scriptor, *Segetum tanta fæcunditas, ut muneribus utriusque sufficiat & Cereris & Liberi.* Magnâ quoque quantitate ad exteros exportantur. Apud nos autem feliciter proveniunt meliora Grana. Triticum optimè provenit, cujus laudes pro me recensebit *Julius Scaliger*, qui in *Scotiâ* fuit, cujus verba sunt, *In Angliæ parte ultimâ, quam Scotiam vocant, adeò probum oritur Triticum, ut cum eo pane nullus præterea totâ ex Europâ comparari mereatur.* Et iterum: *Quin ea Insulæ pars, quæ Scotia dicitur, longe quam hæc, quæ nobis adjacet, septentrionalior, adeò bonarum frugum ferax est, ut optimo universæ Europæ vescantur pane, candidissimo, levissimo, maximè solutili.* Hordeum quoque optimum est, atque communis Incolarum potus ex eo conficitur. Præstantissimæ hic nascuntur Avenæ, ex quibus saluberrimus panis conficitur.

Exercit. 140. Exercit. 200.

Hordeum, ex quo potus conficitur. Avenæ.

Pisa & Fabæ. Secale.

Pisa & Fabæ quoque optimè proveniunt, quibus Operarii maximè vescuntur, quòd robustioris nutrimenti sint. Nascitur hic quoque Secale, quo plures quoque utuntur.

In locis quoque cultis optimè proveniunt plantæ culinariæ & omnis generis fructus, delicati satis saporis.

In agris autem sponte proveniunt innumeræ Plantæ, quarum complures Medici usus sunt; sed de his posteà.

CAPUT XV.

De INCOLIS:

Ac primò de Moribus in genere, quòd Corporis Temperamenta sequantur; illa autem Regionis naturam & proprietatem.

Naturæ peritia in operibus suis elaborandis.

EA providæ est & sagacis Naturæ peritia, ut quod opus destinat producere, illud eà ex materià eoque artificio elaboret, quæ illud muneri præstituto aptum & obtemperans reddant. Renitantur licet obluctenturque Legibus humanis quidam homines, primis tamen & divinis Naturæ Legibus (liberè, an necessario, magis, dubites) parent, imò favent omnes & præmonstrantem sequuntur *Deum*. Nec aliam ob causam videre est tantam ingeniorum varietatem (nam sicut facies diversa, ita diversum in singulis ingenium) quam quod sapientissima, potentissima prima ut ultima Causa, quam in se possidet perfectionem infinitam, eam in Operibus suis, varià dispensatione, singulis quidem proprià, universis verò immensâ & ineffabili, tributâ, adumbrare & demonstrare voluerit.

Unde sit tanta ingeniorum varietas.

In primo hominum seminio securæ vitæ fundamenta posita.

Nec magis in Semine tota Plantæ ratio, quàm in primo hominum seminio securæ vitæ, sive bona sive prava sit, fundamenta posita sunt. Sic enim temperavit vitæ Artifex seriem sui operis, ut præcedentium Causarum Catena præsentes quosque Nexus sibi conjungat, &, quam illi à prioribus derivant temperiem, illam inevitabili fato futuri operis regulam agnoscant & causam.

Quæ ad hominis formationem concurrunt.

Ad futuri Hominis formationem concurrunt Semen & Menstruus sanguis. Nec eadem illa in omnibus, sed in singulis proprio charactere signata, decidua ab omnibus partibus sunt, Verum in conceptaculis suis novum Fermentum acquirunt & miro artificio perficiuntur in novam Formam.

Mores & Studia Corporis Temperamentum sequuntur.

Hæc sunt, quæ pro suâ conditione Fœtum immutant & quæ Telam illam texunt, quæ Vitæ filum brevius aut longius, crassius aut tenuius habeat, Virtutum pulchris clarum, aut Vitiorum fœdis coloribus obscurum: Hinc Mores & Studia semper sequuntur Corporis Temperamentum. Possunt quidem extrinseca coercere Naturæ impetum, si contraria sint; incitare magis, si faveant: sed mutare non valent. Quippe illa, pro dispositione subjecti, operantur, & positas ἰδιοσυγκρασίας Leges stabiliunt magis quàm oppugnant; & semper

Naturæ sequitur semina quisque suæ. Propert. Lib. 3. Eleg. 9.

Et (ut habet Seneca) *Quæcunque attribuit conditio nascendi & corporis temperatura, cum multum se diuque animus composuerit, hærebunt. Nihil horum vitari potest, non magis quàm accersi.* Epist. 11.

Et quemadmodum ab Humorum permistione peculiari, varia fluunt hominum Temperamenta, quæ Ingenia & Mores proprios efformant, ita tale hominum Temperamentum, qualis Soli natura & proprietas, ut pluribus cum rationibus tum exemplis probat *Hippocrates*. Temporum itaque varietates potissimæ sunt, quæ Naturam ipsam permutant; deinde etiam Regio, in quâ quis nutritur; postremùm autem Aquæ: invenias enim ferè semper & Formas Hominum & Mores Regionis naturæ compares. Lib. de Aere, Aquis & Locis per totum. Textu 57.

Regionis Scotiæ natura & Incolarum mores.

Cum autem *Scotia* nostra eas conditiones habeat, ut in eà magnæ sint & frequentissimæ temporum mutationes, ipsaque Regio agrestis & maximè inæqualis sit, Montes plurimos & densos, itemque Campos et Prata habeat: hinc mentes percelluntur sæpe, corpora quoque fortem transmutationem incurrunt, à quibus verisimile est

iram

iram exasperari, cognitionemque & calorem amplius excitari. Mutationes enim sunt, quæ hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Hinc vivida certè *Scotorum* ingenia: magnanimi quoque sunt *Scoti*, & bellicosiores ob eandem rationem sunt. Et certè tum Regionis nostræ naturæ tum Incolarum ejus moribus apprimè conveniunt illa *Hippocratis* in fine ejusdem libri: *Ubi autem regio est nuda, naturâ munita & aspera; quæque & a frigore hyberno prematur, & à Sole æstivo exuratur, ibi duros & robustos, & articulis probè disjunctis, vegetosque & hirsutos reperias homines, & in quibus à naturâ laboris tolerantia & vigilantia insit, quique mores habeant pertinaces, ad iram procliives & contumaces, magisque feritate participantes quàm mansuetudine: insuper ad artes etiam acutiores & plus solertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Quin & omnia, quæ è Terrâ proveniunt, Terræ ipsius naturam resipiunt & sequuntur.*

Ibid. Textu. 58.

Fortitudinis autem eorum insigne argumentum est, quod meminit *Hippocrates* ε διηρθρωμενα [illegible] conspicui enim Articuli & firmi corpus firmius atque robustius significant. Siquidem ubi natura opus habet validis & gravibus functionibus, ibi non solum magna facit, sed etiam dura ligamenta; ubi autem levibus, ut in fœminis, imbecilla atque tenuia, latentes enim & modici sunt earum Articuli. Et generaliter Natura tria hæc fermè semper servat, ut magnis actionibus grandia ac firma ossa accommodaret; grandibus Ossibus grandia Vincula & Musculos, tum firma adnecteret; & ut firmis & magnis Ossibus etiam Appendices robustæ adnecterentur.

Gal. lib. 2. de usu par. Item lib. de usu partium.

Articuli firmi & conspicui corpus firmius ac robustius significant, quod fortitudinis Scotorum insigne Argumentum.

Sunt quoque aptiores ad Disciplinas, quòd in nudâ & Montanâ Regione purior & subtilior sit Aer, unde defœcatiores & agiliores generantur spiritus; qui cùm Animæ immediata Instrumenta sint in ejus facultatibus obeundis, hinc ejus Regionis Incolæ ad Artes acutiores & plus solertes, ut habet *Hippocrates*. Nunc autem de *Scotorum* tum priscorum, tum modernorum moribus specialiùs est agendum.

Scoti ad Disciplinas aptiores.

CAPUT XVI.

De Moribus & Victu priscorum Scotorum.

Descript. Scotiæ Fol. 11.

PRiscorum nostrorum *Scotorum* Mores & Victum optimè describit *Hector Boëthius* noster: proinde ejus verbis ea tradam, quod rariora jam sint Libri ejus Exemplaria. Sic autem ille: Domi belliqueMajores nostri cùm reliquas Virtutes, tum earum omnium Matrem imprimis coluere Temperantiam. Similes somni, cibi potusque etiam ex facilè parabilibus obviisque comparatorum parcissimis. Panem enim domi faciebant ex iis frumentis in quâque Regione, quorum ager ferax erat, atque ut ea Terra producebat. Carne vescebantur aut Ferinâ (in Venatione plurimum capientes voluptatis, roburque haud exiguum per eam corporis adjicientes viribus) aut animantium Domesticorum, idque maximè Bubulâ. Piscium autem frequens usus erat, non modò quòd abundantem copiam Maria Fluminaque suppeditarent, sed, quòd, per continua bella vastatis agris, deserta rursum occupare loca protinus (etsi pecora deerant) licebat, victum Mari Fluminibusque abundè suppeditantibus. Ex his igitur tenue sumentes jentaculum in cœnam usque sustentabantur, nec cibis pleno ventre gravatus animus ad munia sua obeunda erat ineptus. Cœnâ utebantur largiore, ut tamen unum non excederent Ferculum. Si quando verò animos exhilarare libebat, potùs genus, quam *Aquam vivam* vocant, non ex Aromatibus exoticis, sed patriis Herbis Thymo, Mentâ, Aniso similibusque odoratis, per destillationem, ut nunc quoque fit, conficiebant. Vulgaris alioqui illis quoque potus in usu quotidiano fuit, quam *Cerevisiam* appellamus. Sed in Castris Potum Latices præbebant, Panem, sibi quisque, tantâ acceptâ in diem Farinâ, quanta uni satis erat; eaque aquâ mixta subactaque atque in massam compacta, subjectis Carbonibus, faciebant: quod & *Romanos* aliquando & ipsum etiam *Antoninum Caracallam* Imperatorem apud *Herodianum* factitâsse legimus. Carnium illic rarus usus, nisi quas ex prædâ accepissent, easque semicrudas desumebant, succi ita optimi plurimum inesse asserentes. Piscium verò siccatorum ad Solem crebrior, atque adeò solus usus, si pecora nulla hostilis præbuisset ager.

Priscorum Scotorum diæta domi.

Diæta in Castris.

Pisa & Fabæ. Secale.

Pisa & Fabæ quoque optimè proveniunt, quibus Operarii maximè vescuntur, quòd robustioris nutrimenti sint. Nascitur hic quoque Secale, quo plures quoque utuntur.

In locis quoque cultis optimè proveniunt plantæ culinariæ & omnis generis fructus, delicati satis saporis.

In agris autem sponte proveniunt innumeræ Plantæ, quarum complures Medici usus sunt; sed de his posteà.

CAPUT XV.

De INCOLIS:

Ac primò de Moribus in genere, quòd Corporis Temperamenta sequantur; illa autem Regionis naturam & proprietatem.

Naturæ peritia in operibus suis elaborandis.

EA providæ est & sagacis Naturæ peritia, ut quod opus destinat producere, illud eâ ex materiâ eoque artificio elaboret, quæ illud muneri præstituto aptum & obtemperans reddant. Renitantur licet obluctenturque Legibus humanis quidam homines, primis tamen & divinis Naturæ Legibus (liberè, an necessario, magis, dubites) parent, imò favent omnes & præmonstrantem sequuntur *Deum*. Nec aliam ob causam videre est tantam ingeniorum varietatem (nam sicut facies diversa, ita diversum in singulis ingenium) quam quòd sapientissima, potentissima prima ut ultima Causa, quam in se possidet perfectionem infinitam, eam in Operibus suis, variâ dispensatione, singulis quidem propriâ, universis verò immensâ & ineffabili, tributâ, adumbrare & demonstrare voluerit.

Unde sit tanta ingeniorum varietas.

In primo hominum seminio futuræ vitæ fundamenta posita.

Nec magis in Semine tota Plantæ ratio, quàm in primo hominum seminio secuturæ vitæ, sive bona sive prava sit, fundamenta posita sunt. Sic enim temperavit vitæ Artifex seriem sui operis, ut præcedentium Causarum Catena præsentes quosque Nexus sibi conjungat, &, quam illi à prioribus derivant temperiem, illam inevitabili fato futuri operis regulam agnoscant & causam.

Quæ ad hominis formationem concurrunt.

Ad futuri Hominis formationem concurrunt Semen & Menstruus sanguis. Nec eadem illa in omnibus, sed in singulis proprio charactere signata, decidua ab omnibus partibus sunt, Verum in conceptaculis suis novum Fermentum acquirunt & miro artificio perficiuntur in novam Formam.

Mores & Studia Corporis Temperamentum sequuntur.

Hæc sunt, quæ pro suâ conditione Fœtum immutant & quæ Telam illam texunt, quæ Vitæ filum brevius aut longius, crassius aut tenuius habeat, Virtutum pulchris clarum, aut Vitiorum fœdis coloribus obscurum: Hinc Mores & Studia semper sequuntur Corporis Temperamentum. Possunt quidem extrinseca coercere Naturæ impetum, si contraria sint; incitare magis, si faveant: sed mutare non valent. Quippe illa, pro dispositione subjecti, operantur, & positas [illegible] Leges stabiliunt magis quàm oppugnant; & semper

Naturæ sequitur semina quisque suæ. Propert. Lib. 3. eleg. 9.

Et (ut habet Seneca) *Quæcunque attribuit conditio nascendi & corporis temperatura, cùm multum se diuque animus composuerit, hærebunt. Nihil horum vitari potest, non magis quàm accersi.* Epist. 11.

Et quemadmodum ab Humorum permistione peculiari, varia fluunt hominum Temperamenta, quæ Ingenia & Mores proprios efformant, ita tale hominum Temperamentum, qualis Soli natura & proprietas, ut pluribus cum rationibus tum exemplis probat *Hippocrates*. Temporum itaque varietates potissimæ sunt, quæ Naturam ipsam permutant; deinde etiam Regio, in quâ quis nutritur; postremùm autem Aquæ: invenias enim ferè semper & Formas Hominum & Mores Regionis naturæ compares. Lib. de Aere, Aquis & Locis per totum. Textu 57.

Regionis Scotiæ natura & Incolarum mores.

Cùm autem *Scotia* nostra eas conditiones habeat, ut in eâ magnæ sint & frequentissimæ temporum mutationes, ipsaque Regio agrestis & maximè inæqualis sit, Montes plurimos & densos, itemque Campos et Prata habeat: hinc mentes percelluntur sæpe, corpora quoque fortem transmutationem incurrunt, à quibus verisimile est

iram

iram exasperari, cognitionemque & calorem amplius excitari. Mutationes enim sunt, quæ hominis mentem semper excitant, neque sinunt quiescere. Hinc vivida certè *Scotorum* ingenia: magnanimi quoque sunt *Scoti*, & bellicosiores ob eandem rationem sunt. Et certè tum Regionis nostræ naturæ tum Incolarum ejus moribus apprimè conveniunt illa *Hippocratis* in fine ejusdem libri: *Ubi autem regio est nuda, naturâ munita & aspera; quæque & a frigore hyberno prematur, & à Sole æstivo exuratur, ibi duros & robustos, & articulis probè disjunctis, vegetosque & hirsutos reperias homines, & in quibus à naturâ laboris tolerantia & vigilantia insit, quique mores habeant pertinaces, ad iram proclives & contumaces, magisque feritate participantes quàm mansuetudine: insuper ad artes etiam acutiores & plus solertes, & ad res bellicas gerendas aptiores. Cum & omnia, quæ è Terrâ proveniunt, Terræ ipsius naturam resipiunt & sequuntur.*

Ibid. Textu. 38.

Fortitudinis autem eorum insigne argumentum est, quod meminit *Hippocrates* ε ἀρθρέμβολ ε ἰσσονα conspicui enim Articuli & firmi corpus firmius atque robustius significant. Siquidem ubi natura opus habet validis & gravibus functionibus, ibi non solum magna facit, sed etiam dura ligamenta; ubi autem levibus, ut in fœminis, imbecilla atque tenuia, latentes enim & modici sunt earum Articuli. Et generaliter Natura tria hæc fermè semper servat, ut magnis actionibus grandia ac firma ossa accommodaret; grandibus Ossibus grandia Vincula & Musculos, tum firma adnecteret; & ut firmis & magnis Ossibus etiam Appendices robustæ adnecterentur.

Gal. Lib. 2. Usu par. Item Idem Lib. de Usu partium.

Articuli firmi & conspicui corpus firmius ac robustius significant, qui ad fortitudinem Scotorum insigne Argumentum.

Sunt quoque aptiores ad Disciplinas, quòd in nuda & Montanâ Regione purior & subtilior sit Aer, unde defœcatiores & agiliores generantur spiritus; qui cùm Animæ immediata Instrumenta sint in ejus facultatibus obeundis, hinc ejus Regionis Incolæ ad Artes acutiores & plus solertes, ut habet *Hippocrates*. Nunc autem de *Scotorum* tum priscorum, tum modernorum moribus specialiùs est agendum.

Scoti ad Disciplinas aptiores.

CAPUT XVI.

De Moribus & Victu priscorum Scotorum.

Descript. Scotiæ Fol. 11.

PRiscorum nostrorum *Scotorum* Mores & Victum optimè describit *Hector Boethius* noster: proinde ejus verbis ea tradam, quod rariora jam sint Libri ejus Exemplaria. Sic autem ille: Domi bellique Majores nostri cùm reliquas Virtutes, tum earum omnium Matrem imprimis coluere Temperantiam. Similes somni, cibi potusque etiam ex facilè parabilibus obviisque comparatorum parcissimis. Panem enim domi faciebant ex iis frumentis in quâque Regione, quorum ager ferax erat, atque ut ea Terra producebat. Carne vescebantur aut Ferinâ (in Venatione plurimum capientes voluptatis, roburque haud exiguum per eam corporis adjicientes viribus) aut animantium Domesticorum, idque maximè Bubulâ. Piscium autem frequens usus erat, non modò quòd abundantem copiam Maria Fluminaque suppeditarent, sed, quòd, per continua bella vastatis agris, deserta rursum occupare loca protinus (etsi pecora deerant) licebat, victum Mari Fluminibusque abundè suppeditantibus. Ex his igitur tenue sumentes jentaculum in cœnam usque sustentabantur, nec cibis pleno ventre gravatus animus ad munia sua obeunda erat ineptus. Cœnâ utebantur largiore, ut tamen unum non excederent Ferculum. Si quando verò animos exhilarare libebat, potùs genus, quam *Aquam vivam* vocant, non ex Aromatibus exoticis, sed patriis Herbis Thymo, Mentâ, Aniso similibusque odoratis, per destillationem, ut nunc quoque fit, conficiebant. Vulgaris alioqui illis quoque potus in usu quotidiano fuit, quam *Cerevisiam* appellamus. Sed in Castris Potum Latices præbebant, Panem, sibi quisque, tantâ acceptâ in diem Farinâ, quanta uni satis erat; eaque aquâ mixta subactaque atque in massam compacta, subjectis Carbonibus, faciebant: quod & *Romanos* aliquando & ipsum etiam *Antoninum Caracallam* Imperatorem apud *Herodianum* factitâsse legimus. Carnium illic rarus usus, nisi quas ex prædâ accepissent, easque semicrudas delumebant, succi ita optimi plurimum inesse asserentes. Piscium verò siccatorum ad Solem crebrior, atque adeò solus usus, si pecora nulla hostilis præbuisset ager.

Priscorum Scotorum diæta domi.

Diæta in Castris.

Eorum Exercitia.

Rurſum, ubi Pax & ab Hoſtibus otium erat, corpora non molli ſegnitie corrumpebant; ſed aut Venatu (cui plurimus apud nos ſemper honor habitus fuit) aut curſibus longinquis, imò impetu Montium Juga ſuperantes, rurſumque dicto citiùs in planum ſeſe præcipitantes; aut Luctis reliquiſque Palæſtricis Certaminibus aſſiduis exercebant: Nudis ſemper capitibus idque tonſis, relictâ modò in fronte, veteri *Hiſpanorum* more, Tortulâ capillorum ac citro quodam, niſi ægritudo obſtaret, incedebant. Hinc nullus, propter continuam capitis tonſuram, calvus olim apud nos viſus eſt. Pedibus verò aut nudis, aut in calceamentis de induſtriâ humefactis, idque potiſſimùm hyeme, ut, calvariâ ad Solem induratâ & pedibus ad nives & caloris et frigoris ubique patientes eſſent.

Veſtitus.

Veſtimenta autem non ad luxum, ſed ut maximè uſibus accommoda eſſent, ferre gaudebant: Caligas non ultra genua ſurſum ductas, quas ex lino aut lanâ fecerant, Femoralia plerique ex Cannabe; Chlamydes Æſtate quidem ex lanâ ſubtiliore, Hyeme verò ex rudiore contextas, complicatas et in idoneam figuram conſutas.

Cubile.

Cubili Pavimentum, aut ſtrata Sacco Scamna probebant.

Liberorum educatio.

Eam liberis curam parentes ab ineunte ſtatim ætate adhibebant. Neque enim accerſebant lactandis infantibus Nutrices, ſed ſuo ipſæ ſucco Matres Proles ſuas educabant, probri id loco ducentes, nec Adulterii ſuſpicione carere, ſiqua, fortè fortunâ, lacte deficiente, ad nutricationem haud ſufficeret. Hoc enim pacto legitimas proles probari ajebant, ſi, quas utero foviſſent, eaſdem in lucem editas enutrire natura non recuſaret, Matriſque munus ſolæ implentes nullam liberorum partem Nutricibus cederent. Degenerare item nonnihil prudentiſſimi homines à parentum naturâ filios arbitrabantur, familiari Matris in Utero alimento aſſuetos, ubi ad aliena Ubera admoverentur.

Diſciplina Caſtrenſis.

Itaque ferendis omnibus ex aſſuetudine laboribus pares, cùm opus erat, non Æſtate Solem, non Hyeme Frigus metuere, pedibus plerumque iter facere; impedimenta ſua ac ſarcinas interdum onerariis equis, interdum humeris ipſimet ſuis ferre; nullum laborem recuſare, quem Duces aut Caſtris faciendis, aut itinere præceperant. Si quando verò Mars cecidiſſet adverſus, pernici curſu, quo plerique equis haud erant inferiores, Montium Iuga ſuperantes, incumbentium manus Hoſtium evadere. Acceptam autem contumeliam pariter omnibus æqualem inuſtam exiſtimantes, non priùs unquam dolere ceſſabant, animumve curâ laxabant, quàm ignominiam ſanguine hoſtium eluiſſent. Id quod ſingularis efficiebat Militiæ Diſciplina: certatim enim Nobiliſſimus quiſque in primâ Acie verſari, ac, dum facinus aliquod egregium perpetraret, conſpici, pro magnâ gloriâ ducere; benevolentiâ invicem Primates fideque ſubditi ſuperare contendere. Hac re, ubi Nobilium quiſpiam periculoſè medio prælio verſari conſpectus erat, qui illum ad bellum ſecuti fuerant, Dominorum diſcrimine commoti, in medios ſeſe hoſtes immittere, & aut pro Domino, aut cum ipſo animam profundere ſæpe niſi ſunt.

Virtus Bellica.

Sepulchrorum ornatus.

Nobilium Sepulchra Obeliſcis decorare mos erat, totidem affixis, quot ipſorum ductu hoſtium occidiſſent Nobiles.

Armatura.

Si quiſpiam autem, aut in itinere, aut in Caſtris, Igniario non inſtructus, & Gladium non lateri accinctum, nec manu geſtare deprehenſus eſſet, Loris per magnam ignominiam cædebatur.

Levis tum ferè Armatura erat. Loricam aut ferream aut ex corio, Lanceam aut Arcum & Gladium oblongum individuè lateri accinctum, Umbone à Zonâ, propendente, ferebant. Ita enim ad invadendos hoſtes expeditos, nec quicquam, ubi ſuccumberent, fugæ impedimento fore arbitrabantur. (a) Ea autem Arma magnâ cum curâ colebant, præcipuas clariſſimaſque opes in illis ponentes, neque id temerè. Nam ſi quiſpiam Gladium oppignoraſſet, exauctoratus mox commilitii conſortio, ut indignus, prohibebatur, quæ perjuro quoque pœna erat, eaque longè maxima ignominioſiſſimaque. Qui verò metu aut aciem deſeruiſſet, aut Caſtris quòpiam, non obtento à Duce commeatu, profugiſſet, impunè à quovis necabatur, omneſque ejus Fortunæ Fiſco aſcribebantur.

(a) Idem de *Hibernis* refert *Solinus* cap. 22. Qui ſtudent cultui, dentibus mari nantium Belluarum inſigniunt Enſium capulos: candicant enim ad eburneam claritatem: nam præcipua viris gloria eſt in armorum nitelâ.

Mulierum Virtus bellica.

Nec minor propè tùm imbecilliori ſexui virtus inerat, quàm ipſis viris. Nam aut Virgines, aut unà cum Maritis Uxores, ſi nec gravidæ eſſent & ætate etiamnum florerent, ad Militiam dabant nomina, haud parvo rebus gerendis auxilio. Cæterùm ad bellum exeuntes, occiſo quod primum obviam ocurriſſet animali, ſanguine ejus gladii cuſpidem tingentes deguſtabant, ea ſibi proſpera fore auſpicia pollicentes. At ſi in pugna

gna

gnâ proprium effundi vidissent sanguinem, non statim prostrato animo concidebant, sed, irritato potius, viribus omnibus in hostes, velut furentes, incurrebant. (b)

(b.) Solinus ibid. Puerpera, si quando Marem edidit, primos cibos gladio imponit Mariti, inque os parvuli summo mucrone auspicium alimentorum leviter inferens, & Gentilibus votis optat, non aliter, quàm in bello & inter arma, mortem oppetat.

Virorum generositas & sinceritas.

In bellis autem gerendis, aut privatis etiam inimicitiis, nihil dolo, nihilque fraude agebant, aperto Marte decernere ac vincere, generosum ducentes. Turpe verò arbitrabantur inimicitias blandiloquio occultantes per dolum posteà nec opinantibus insultare, censentes id imbecillum esse, nec suis viribus confidentium. Simplicitatem omnes sinceritatemque ex æquo semper colebant.

Sumptus bellici.

Quum ad bellum esset proficiscendum, unusquisque proprio sumptu & id ferè absque conductitio Milite (qui mos adhuc à nostris observatur) sub Rege militabat.

Severitas in Morbidos.

Morbo Comitiali, amentiâ, maniâ aut simili Tabe (quæ facilè in prolem transfunditur) laborantes inter eos, ingenti factâ indagine inventos, ne genus fœdâ contagione ab iis qui ab illis prognati forent læderetur, castraverunt: Mulieres hujusmodi morborum quâvis tabe Lepráve infectas procul a virorum consortio ablegaverunt. Quod si harum aliqua concepisse inveniebatur, simul cum Fœtu nondum edito defodiebatur viva.

Helluones & Ebriosi.

Voraces, Manducones, supra quàm erat humanum, Helluonesque & perpetuæ Ebrietati indulgentes aut addictos, ne tam fœda Monstra in Patriæ dedecus superessent, flumine mergentes, priùs, quantum libuit & cibi & potûs vorare ac ingurgitare, eis præbentes, miti supplicio exterminârunt.

Justitia.

Iustitia, ut belli temporibus penè exulabat, ita cum pace reducta primas ubique partes agebat, usque adeo, ut in hanc essent partem plus æquo interdum severiores. At in privatis Contractibus ita suum unicuique reddunt, ut ad definitam mensuram Auctarium semper quoddam accedat.

Disciplina.

Disciplinis utebantur *Ægyptiis*, unde & oriundi erant, Characteribus in rebus secretioribus non vulgaribus, sed figuris animantium quod (c.) Monumenta etiamnum ostendunt Epitaphia depictorum animalium præ se ferentia. Cœterùm ea Ars nescio quâ hominum negligentiâ intercidit.

(c.) Quale adhuc extat in Angesis in Cœmiterio Ecclesiæ de vico Angel.

Literæ quibus usi sunt.

Remanent autem peculiares adhuc literæ, quæ tum illis vulgares erant, Sed apud eos, qui priscâ utuntur Linguâ, aspirationes diphthongosque omnes & quantumvis barbaras voces optimè exprimentes. Non autem eis nunc vulgò utuntur, sed sunt qui eas ruri profitentur, magnis ceremoniis Poetas Regiâ auctoritate creantes.

Medicina eaque ex Indigenis.

Præter autem varias Artes, quas in eam Linguam aut traductas, aut à Majoribus traditas acceperunt, imprimis Medicinam excolunt, nec mediocriter cæteris præstant, qui ab illis didicerunt herbarum illic natarum naturas, viresque perspectas habentes, easque propè solas curandis Morbis adhibentes. Nulla enim Regio adeò aversa à Sole infœcunditatis sterilitatisque damnata est, quin ad usus humanos omnibus abunde per divinam Providentiam cuncta suppeditentur, si sit modò qui uti sciat. Huc usque *Boethius*.

Quantùm nos à Majorum disciplinâ recessimus, idque maximo nostro damno.

Hæc erat antiqua Majorum nostrorum sapientia, hæc illorum virtus inclyta fuit. Nunc, postquam docti prodiêrunt, boni desunt. Simplex enim illa & aperta virtus in obscuram & solertem scientiam versa est, docemurque disputare, non vivere. Nosque tam rigidâ ac pertinaci Disciplinâ, quæ priscos illos penè aeternos & ἀνδρείους efficiebat, prætendimus mundi senium, sub quo nostra hæc tractari molliùs ætas imbecilla velit. Adeò nempe nostram amamus intemperantiam, eam ut excusare quàm excutere malimus; sicque nunc plures interimat Gula quàm Gladius.

CAPUT XVII.

De Cibo, quo parvâ quantitate sumpto dicit Dion *veteres* Britannos *famem & sitim per plures dies toleràsse.*

Cibi minimum genus apud Britannos & famem & sitim arcens.

Hist. Rom. Lib. 76.

DIon *Cassius* de *Severo* scribens hæc de *Britannis* habet; Famem frigusque & labores omnes perferunt. Nam mersi paludibus capite tenùs, per multos dies inediam sustinent: in sylvis autem, corticibus atque radicibus Arborum aluntur. *Certum cibi genus parant ad omnia, quem si ceperint, quanta est unius fabæ magnitudo, minime esurire aut sitire solent.*

Sæpiùs autem animum meum subit cogitatio, Quisnam cibus sit à *Dione* memoratus, adeò ut operæpretium censerem inquirere de iis quæ ἄλιμα καὶ ἄδιψα, eâ observatione commendata sint, quòd parvâ quantitate sumpta famem & sitim sedent, ut, si fieri possit, eum cibum deprehenderem a *Dione* memoratum.

Quid Græcis ἄλιμα καὶ ἄδιψα.

Nat. Hist. lib. 21. cap. ult.

Nat. Hist. lib. 22. c. 9.

Græci ἄλιμα καὶ ἄδιψα vocant, quæ famem & sitim arcent Pharmaca. Sic Ἄδιψος Palmæ genus *Ægyptiæ*, quæ gustata sitim sedat. Et verisimile est Glycyrrhizam ἄδιψον ab effectu dici, quod admorsa famem prohibeat. Ita enim censet *Plinius*, *Quædam exiguo gustu famem sitimque sedant, conservantque vires, ut Butyrum, Hippace, Glycyrriza.* Idem dicit, *Glycyrrhizam* ἄδιψον *appellari.*

Quid nomen ἄλιμα καὶ ἄδιψα meretur.

Certè nomen ἄλιμα καὶ ἄδιψα meretur: id solum, quod exiguo gustu famem sitimque per diutinum tempus arceat, ut in hoc a vulgaribus cibis distinguatur, quòd alii cibi magnâ quantitate & sæpiùs sumantur; illa parva idque uno die sumpta, vel rariùs, id muneris præstent, ut posteà videbimus.

Cibus cur adeò necessarius.

Magna cibi necessitas est quòd Corporis nostri compages ex contrariis tum substantiâ, qualitate, tum figurâ composita mutuâ partium componentium luctâ & pugnâ perpetuò dissolvatur & interitui obnoxia sit, nisi Natura sagax & provida alimentum, seu præsens quoddam particularum exhaustarum supplementum dedisset, ut egregiè *Lucretius*,

Multaque per sudorem ex alto pressa feruntur,
Multa per os exhalantur, cum languida anhelant.
His igitur rebus rarescit corpus & omnis
Subruitur Natura, dolor quam consequitur rem.
Propterea capitur cibus, ut suffulciat Artus
Et recreet vires interdatus, atque patentem
Per Membra & Venas ut amorem obturet edendi.

Alimenta necessaria facilè parabilia.

Cùm enim perpetuo substantiæ nostræ fluore imminuuntur vires, & partium omnium inde imbecillitas consequatur: ideò restauratione occurrendum, quæ ciborum assumptione peragitur. Quorum multiplex subsidium liberali manu nobis suppeditavit Natura benigna, ut fluxam & momentaneam vitam alimentorum varietate proferre possimus: nec ad hoc longe petitis cibis, & qui magni constant, opus est; sed εὐπορίστοις facilè parabilibus & ad manum, ut canit Poeta,

Petron. Arb. Fragment.

Omnia quæ miseras possint finire querelas,
In promptu voluit candidus esse Deus.
Vile olus, & duris hærentia mora rubetis
Pugnantis stomachi composuere famem.
Quod satiare potest, dives Natura ministrat;
Quod docet infrænis gloria, fine caret.

Ex cibo multiplici & copiosè ingesto multi oriuntur Morbi.

Sed, cùm ex cibo multiplici affatim sumpto multi oriantur Morbi tum animi tum corporis, & vita nostra multis obnoxia reddatur. Rectè *Seneca*, *Magna pars libertatis est bene moratus venter & contumeliæ patiens.* Et, ut idem aliàs, *Nunquam major est animus, quam ubi aliena seposuit; & fecit sibi pacem nihil timendo, fecit sibi divitias nihil concupiscendo.* Via igitur ad tranquillitatem animi & bonam corporis valetudinem maximè expedita erit per sobrietatem, si discamus membris nostris inniti, & usu,

Epist. 123.

usu, rerum ornamenta metiamur; si cibus famem sedet; potio sitim; eaque fugiamus quæ excitant alliciuntque veluti præstigiis captam appetentiam: cibus enim & potus vitæ & mortis viaticum sunt, quæ ita sumenda sunt, ut simus ad animi & corporis functiones ritè perficiendas alacriores. Subtilis animus molem ventris refugit; corpore meliusculè habito ad cognatas illi actiones inclinatur, venterque repletus despumat in libidinem. Mens sicco corpore fulget, ut stella nitido cælo, quóque ipsi minus est commercii cum corpore, minus est & vitii. At corpus hesternis cibis onustum

Horat. lib. 2. Sat. 2.

— Animum quoque prægravat unà,
Atque affigit humo divinæ particulam auræ.

Certè in hoc beati Angeli, quòd nullo alimento egeant. Ab hoc proximum, quàm minimum requirere. Os regi patiens, pro centum Medicis est. Eximii ergo usus erit hæc Disquisitio tum Philosophis, tum Religiosis, tum Militibus & cujusvis conditionis hominibus peregrinantibus, quà ejusmodi cibos explicemus, qui exiguo gustu famem sitimque per multum tempus arceant, præsertim cùm faciles paratu sint & ubiq; reperiantur.

CAPUT XVIII.

Ubi varia enumerantur, quæ exiguo gustu famem sitimque sedent.

Primordiali hominum alimenta.

Fast. Lib. 4.

MOrtalibus alimenta primùm suppeditârunt Herbæ & teneriores Radices, deinde Arborum fructus: adeò ut Glandibus promiscuè, pecorum instar, vescerentur, priusquàm panis usus inventus esset, quod eleganter expressit *Ovidius*,

Panis erant primis virides mortalibus herbæ,
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modò carpebant vivax è cespite gramen;
Nunc epulæ tenerà fronde cacumen erat.
Postmodo glans nata est. Benè erat jam glande repertà,
Duraque magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homini ad meliora alimenta vocato
Mutavit glandes utiliore cibo.

Frumenta saluberrimum firmissimumque alimentum, & minimè fastidium pariens.

Plin. Nat. Hist. Lib. 18. Cap. 8.

Frumenta certè saluberrimum firmissimumque nobis alimentum præstant; neque unquam illorum satietas, vel in maximà copià subit, cum cæteri vel suavissimi cibi statim fastidium pariant. Priusquàm vero panis conficiendi ratio innotuerat, *Pulte* vescebantur *Romani*. Pulte *autem, non Pane vixisse Romanos manifestum, quoniam inde & Pulmentaria hodieque dicuntur*. Et *Ennius* antiquissimus Vates Obsidionis famem exprimens, *Offam eripuisse plorantibus Liberis Patres* commemorat. Et hodie *Sacra prisca* atque *Natalium* Pulte fritillà conficiuntur. Parabatur autem Puls ex farre, Polenta ex hordeo mediocriter frixo. Posterioribus etiam seculis in Castris Pulte usos fuisse *Romanos* Auctor *Ammianus Marcellinus*, Et *Imperatori Juliano, cui non cupidiæ ciborum regio more, sed sub columellis tabernaculi partius cœnaturo Pultis portio parabatur exigua*. Hinc *Pultiphagi* & *Pultiphagonides* dicti apud *Plautum*. Apud *Scotos* ex avenà & aquâ parabatur, & in usu ad hunc usque diem est. Hinc D. *Hieronimus*, quendam Adversarium suum dicit *Scotorum Pultibus prægravatum*. Mox Panis usus successit, qui ex omni quidem frumento conficitur, sed ex Tritico præstantissimus: & multi quidem populi Pane & Aquâ cum paucis Leguminibus & Fructibus contenti sunt. Sed relictis alimentis propriè dictis, videamus quæ facultate suà [illegible] sunt.

Puls veterum cibus ex quibus parabatur, & ex quibus Polenta. Puls Scotorum. Panis usus.

In Mostellarià & Pænulo. Præfat in 4. Comment. Hieremiæ.

Hist. Plant. Lib. 9. Cap. 13.

Et primò quidem Theophrastus hæc habet, [illegible] Et infra paulo, [illegible] H. e. *Sitim quoque extinguit, si teneatur in ore. Quà de causà tum eà tum Equestri vocatà Scythas undecim & duodecim dies tolerare affirmant sitim*, [illegible] reddi debet transigere ut ex *Plinii* loco patet. Est autem *Hippace* caseus equinus, ut explicat *Dioscorides*,

Lib. 2. Cap. 80.

qui

qui quidem virus redolet, at magnoperè alit. *Plinius* autem fallitur, dum Herbam facit. Invenere Herbas universæ gentes: *Scythia* eam quæ *Scythice* vocatur. Magna & ea commendatio, quòd in ore eam habentes famem sitimque non sentiunt. Idem præstat apud eosdem *Hippice*: traduntque his duabus herbis *Scythas* etiam in duodenos dies durare in fame sitique Ab eodem *Plinio* Butyrum & Glycyrrhizon commendantur, quòd exiguo gustu famem ac sitim sedant. Nat. Hist. Lib. 25. Cap. 8.

Tabaci usus apud Indos ad famem sitimque sedandam.

Nicolaus Monardes in Historiâ Medicamentorum Novi Orbis refert, quòd usus sit etiam *Tabaci* apud *Indos*, famis sitisque sedandæ gratiâ, hoc modo: Conchylia quædam Cochlearum Fluviatilium urunt; deinde atteruot calcis modo. Hujus & foliorum Tabaci æquas partes sumunt manduntque, donec ex utrisque massa fiat, quam in Pilulas Piso majores atque in umbrâ siccatas in usum reponunt. Facturi iter per deserta, ubi neque cibum neque potum inventuros se putant, harum Pilularum secum delatarum unam inter labrum inferius & dentes reponentes, ejus liquorem assiduè sorbent; quâ absumptâ, aliam reponunt, atque item aliam, donec peregrinationem triduanam aut quatriduanam absolvant. Istaque ratione toto isto tempore neque famem sibi molestam esse neque sitim asserunt. Cujus causam esse puto, quòd sorbentes assidue Pilulas illas etiam Humores pituitosos e cerebro eliciunt, qui deglutiti & in ventriculum demissi naturalem ejus calorem humectant, sed ab eo tandem absumuntur, aliorum ciborum defectu, ut in multis animalibus observare licet, quæ totâ hyeme se in suis Latibulis continent sine alicujus alimenti copia, quia calor naturalis occupatus est in pinguedine absumenda, quam Æstatis tempore collegerunt. Hist. Simpl. Medicament.

Nicotiana ad eosdem usus conducit.

Hodie quidem Nicotiana fumans a multis præsens & certissimum famis sævientis levamen prædicatur. Imò dicunt quidam se expertos masticatam quoque esse ad famem & sitim remedium.

Xyris aliaque herbæ.

Vir admodùm doctus *Hen: Mundy* Med. dicit se à puero expertum esse famis aciem posse à Xyride aliisque rebus *herbis* retundi, sed non vires inde servari, nedum Fatiscentes refici. Comment. de Esculentis.

Vinum.

Vinum generosum aliique liquores generosi modicè sumpti optimè id præstant. De Vino generoso ita *Horatius*. Lib. 1. Epist. 15.

Ad mare cum veni, generosum & lene requiro,
Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
In Venas animumque meum, quod verba ministret,
Quod me Lucanæ juvenem commendet amicæ.

Alia adversus sitim remedia.

Raymundus Mindererus in Medicinâ suâ Militari varia ad famem & sitim arcendam exiguo gustu commendat: ea sunt panis secalini crusta masticata adversus sitim remedium. *Imperatoriæ* & *Carlinæ* frustum masticatum idem præstat, ut & *Costus* verus Indicus, Radix Officinalis, pisi magnitudine masticatus idem præstat.

Recens Mulsum.

Recens Mulsum apud *Plinium* commendatur, qui hæc habet, *Invenio apud Authores hunc potum bibendum alsiosis, item animi humilis & praeparcis, quos illi dixere Micropsychos. Est & ratio subtilitatis immensæ a* Platone *descendens. Corpusculis rerum levibus, scabris, angulosis, rotundis magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus, ideò non eadem omnibus amara aut dulcia esse; sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam & in siti. Ergò & hæc animi asperitas, seu potius animæ, dulciore succo mitigatur, lenit transitum spiritûs & molliores facit meatus, ne scindant euntem redeuntemque. Experimenta cuique in se. Nullius non ira luctusque, tristitia & omnis animi impetus cibi mollitur. Ideoque observanda sunt, quæ non solum corporum medicinam, sed & morum habent.* Nat. Hist. Lib. 22. Cap. 24. *Pliniani* autem Argumenti vis in eo sita esse videtur, quòd fames sitisque ab acidis, acribus & salsis sive Humoribus, sive Vaporibus excitentur. Quamdiu enim sufficit iis temperandis, frænandis & coërcendis Humidum dulce sanguini cum chylo affusum, tamdiu sopiti & compositi sunt isti Appetitus: at illo in partium nutritionem absumpto, assurgunt Halitus isti, commoventur & fermentantur & effervescunt; & nisi sedetur æstuantium à cibo potuve assumpto tumultus, efferati evadunt, vellicant mordentque superius Ventriculi orificium, ipsum partium Humidum primigenium deprædantur, multasque turbas excitant, imò debilioribus Lypothymias accersunt. Quæ omnia, ut pulchre *Plinius* ex *Platone* innuit, ab angulosis eorum partibus minùs ad aliorum naturam accedentibus, & poros proinde distendentibus. Eaque omnia, ut ille ait, dulciore succo assumpto mitigantur: illorum enim asperitas hujus oleosis partibus oblinitur, & commodior an rotundior redditur. Acrimo-

nia

nia parte spirituosa edulcoratur, aquea diluitur, terrestri figitur & concentratur. Ideò ira, luctus & graviora quæque animi pathemata cibo molliuntur, imò franguntur & ad temperiem reducuntur.

CAPUT XIX.

Ubi accuratiùs expenditur Locus Dionis *nostræque de Cibo illo Conjecturæ traduntur.*

Xiph. in Severo.

JOannes *Xiphilinus*, qui Epitomen *Dionis* scripsit, dum *Severi* Expeditionem in *Britanniam* tradit, *Britannorum* duo facit genera *Caledonios* & *Meatas*: nam cæterorum (inquit) nomina ad hos ferè referuntur. Incolunt *Meatæ* juxta cum Murum, qui Insulam in duas partes dividit. *Caledonii* post illos sunt. Possident utrique Montes asperrimos, &c. Quòd *Caledonii Picti* fuerint, voluit *Buchananus*. Quæritur autem, quinam *Meatæ*? Et ego quidem *Scotos* eos fuisse contendo, eosque ex iis esse, qui Senecæ dicuntur *Scoto-Brigantes*. Sed quoniam quidam contendunt esse aliter legendum *Senecæ* locum, & sic quidem,

Caledonii & Meatæ duo Britannorum genera.

Rer. Scot. Lib. 2.

In Apocolocyntosi.

Ille Britannos *Ultra noti Littora Ponti,*
Et cæruleos Scuta Brigantas *Dare Romuleis*
Colla Catenis Jussit, & ipsum Nova Romanæ
Jura Securis Tremere Oceanum.

Alii Catis

Ego duorum clarissimorum hujus seculi Criticorum Testimonia pro nobis adducam. Primus est *Iosephus Scaliger*: is enim Notis ad Lib. 4. *Tibulli* Panegyrico ad *Messalam*, ad hunc Versum

Josephi Scaligeri Testimonium.

Te manet invictus Romano Marte Britannus,

Hæc habet, *Invictus sanè adhuc eo tempore: nam hactenus ne Cæsar quidem eos subjugavit. Primus Cæsarum Claudius de eo triumphavit, quod testatur* Seneca *in Apocolocyntosi in Choricis Anapæstis.* [*Et Cæruleos Scoto-Brigantes*] *pro quo ineptissimè hodie editur Scuta Brigantas.* Alter locus *Iosephi Scaligeri* est in Animadversionibus ejus in Chronologica *Eusebii*, p. 190. *Seneca & cæruleos Scoto-Brigantes*, ut olim feliciter à nobis emendatum esse asserimus. *Brigantes* sunt populi *Hiberniæ* *Ptolomæo*, qui in *Britanniam* trajecerunt. De his Juvenalis,

Dirue Maurorum Attegias, castella Brigantum.

Ab *Antonino* Pio in ordinem redacti finibus suis sese continuerunt, adhucque *Hibernicam* linguam retinent, homines semiferi, quos *Sylvestres Scotos* vocant. Pausanias Arcadicis de *Antonino* Pio. [illegible] Hodieque Inscriptiones in *Scotiâ* extant, in quibus mentio est Legionis II. & Cohortis cujusdam, quâ *Antoninus*. *Pius* indomitæ feritati illius gentis frænum imposuit. In Pago Miniabruch: D.M. C. Julii MARCELLINI. PRÆF. COH. I HAMIOR. In Turri quâdam pervetustâ in *Glasco Imp. Cæs.* TITO. ÆLIO. HADRIANO. ANTONINO. AUG. PIO. P. P. LEG. II. AUG. PER. M. P. III. DCIX. VI. S. Ibidem in elegantissimo Saxo LEG. II. AUG. FEC. Has tres *Scoticas* Inscriptiones habuimus ab optimo & ornatissimo Viro *Crispino Gericio Elbingensi Borusso*. Et infra; Quos hodie *Wilde Scotten* vocant qui sunt veri *Brigantes*. Et inferius adhuc; Qui igitur *Brigantes* dicuntur *Pausaniæ*, *Ptolemæo*, *Juvenali*, illi *Claudiano* & inferioris Seculi Auctoribus sunt *Scoti*.

Alter est magnus *Salmasius*, qui in Exercitationibus suis *Plinianis* ad *Solinum* p. 189. hæc habet: Et sane *Pictos*, sive *Agathyrsos*, sive *Gelonos*, haud aliter interpretari licceat, quam aliquo colore fucatos. Sic *Picti Scoto-Brigantes* Senecæ, & *Picti* populi *Britanniæ* ab eadem ratione dicti.

Salmasii Testimonium.

Geograph. Lib. 2. Cap. 2. 3. & 6.

Certe *Ptolomæo* in *Hiberniâ Brigantes*, & in *Albione* quoque *Brigantes*. Sub *Elgovis* & *Ottadinis* ad utraque Maria habitant *Brigantes*, in quibus Urbes *Epiacum*, *Vinnovium*, *Caturactonium*, *Calatum*, *Isurium*, *Rhigodunum*, *Olicana*, Eboracum;

&

& in *Hispaniæ Tarraconensis* Septentrionali latere F*lavium Brigantium*. Nam *Brigantes Britanniæ* ἄποικοι fuere *Brigantum Hiberniæ*; Qui quoque, & eorum in *Britanniâ* vicinis *Silures*, ex *Hispaniâ* utrique venerunt. Pingebantur veteres *Britanni*, non ad decorem, sed ut cæruleus color terribiliorem pugnantium speciem in Acie hostibus offerret. Is verò color quomodo in angusto Scuto terribilis videri posset, non intelligo. Itaque verisimile est, ab homine doctissimo & *Britannicarum* rerum perito, ut qui totam Insulam, juxta *Dionem*, usuris oppressam teneret, *Scoto-Brigantes* scriptum fuisse, ut diversi ab *Hispanis* & *Gallis Brigantibus* intelligerentur. Eodem quoque pertinet illud, quòd eodem carmine *Britannos* & *Brigantes* separavit, velut diversas nationes: quod a nonnullis *Britannicis* scriptoribus est factum, qui *Britanniæ* finem *Humbrum* faciunt. Ipse certè *Cæsar*, dum de Incolis *Britanniæ* agit, huic divisioni dat locum, dum ait, Interior pars ab iis incolitur, quos natos in Insulâ ipsi memoriâ proditum dicunt: maritima pars ab iis, qui, prædæ ac belli inferendi causâ, ex *Belgio* transierant, qui omnes fere iis nominibus civitatum appellantur, quibus orti ex civitatibus eò pervenerunt, & bello illato ibi remanserunt, atque agros colere cœperunt. Buch. Rer. Scot. Lib. 2. De Bello Gal. Lib. 5.

Quòd verò *Claudius* de *Britannis* triumphaverit, præter hunc locum *Senecæ*; confirmat alter *Seneca* in *Octavia* Tragædiâ,

Et qui Britannis *primus imposuit jugum.*

Historici præthereà, Lapides & Nummi. Eadem verba *Cassiodorus* retulit, *Crispino* & *Tauro* Coss. Hoc ipso anno. Debellatæ *Britanniæ* autem ductu *Plautii* Præfecti virtute *Vespasiani*. Inde summam Victoriæ ei attribuit *Valerius Flaccus* Poeta,

Tuque ô Pelagi cui major aperti
Fama, *Caledonius postquam tua carbasa vexit*
Oceanus, *Phrygios prius indignatus Julos.*

Manifestò ait *Britanniam* à C. *Julio Cæsare* frustra tentatam, à *Claudio* repetitam & domitam fuisse, ejusque Victoriæ majorem partem ad *Vespasianum* pertinere. *Pomponius Mela*: *Britannia qualis sit*, *qualesque progeneret*, *mox certiora & magis explorata dicentur*: *quippe tamdiu clausam aperit ecce* Principum *maximus. Nec indomitarum modo ante se*, *verùm ignotarum quoque gentium victor*, *qui propriarum rerum ut bello affectavit*, *ita triumpho declaraturus portat*. *Isaacus Vossius* celeberrimus Criticus legit, *Qui propriarum rerum fidem ut bello adfectavit*: & notat, quòd sic omnes etiam antiquissimi Codices locum hunc exhibent: Sensus est, *Claudium Cæsarem* affectasse bello istud efficere, nequis in posterum de *Britanniâ* & rerum suarum fide dubitaret. Antequàm enim *Claudius* eam patefaceret, incerta erant omnia, quæ de *Britanniâ* ferebantur, nec constabat, utrum esset Insulâ, an alterius Orbis initium, an Nomen vanum: quia non satis credebatur iis, quæ de hâc scripsit *Cæsar*. In veteri Epigrammate ad *Claudium* de captâ *Britanniâ*, In Observat. ad' ompon. Mel. Lib. 1. C. 6.

Fabula visa diu, *medioque recondita* Ponto
Libera victori quam cito colla dedit.

Addit dein *Mela* illum etiam triumpho declaraturum *Britanniam* non esse Nomen tantùm.

Posteà autem, cùm iidem *Scoto-Brigantes* (ut habet *Pausanias*) *Genunios* P.R. Socios armis lacessiêrant, ab *Antonino Pio* magna agri pars iis adempta: unde magis Septentrionem versus sedes suas movere coacti sunt. Et ex hisce necessariò fuere *Mæatæ*, quos dicit *Xiphilinus* incolere juxta *Murum*. Doctissimus *Langhornius* dictos *Mæatas* dicit, quod orti sint à *Mæotis*. Et quidem verisimile admodùm est, & argumentum nobis præbet *Scotos* fuisse, ut habet quoque Epistolâ ad Pontificem *Romanum* scripta a Communitate *Scotiæ* data apud Monasterium de *Aberbrothok* 6. *Aprilis* 1320, cujus Originalem Membranam cum appensis Nobilium Sigillis per aliquod tempus, concessione illustrissimi Comitis de *Hadingtoun*, habui. Talis illic traditur *Scotorum* Origo; *Scimus sanctissime Pater*, *& ex Antiquorum gestis & libris colligimus*, *quod inter cæteras nationes egregias nostra scilicet* Scotorum *natio* multis præconiis *fuerit insignita*, *quæ de Majori* Scythiâ *per* Mare *Tyrrhenum & Columnas Herculis transiens*, *& in Hispaniâ inter ferocissimos per multa temporum curricula residens.* Et infra In Arcadicis Lib. 8. In tractatu, cui Titulus Introduction to the History of England pag. 40.

Qualis fuit Scotorum Origo apparet ex Epistolâ scriptâ ad Pontificem Romanum à Communitate Scotiæ an. 1320.

infra: *Indeque veniens post mille & ducentos annos à transitu populi Israelitici sibi sedes in Occidente, quas nunc obtinet, adquisivit,*

Hinc constat *Meatas* illos (*Mæotas* legendum) *Scotos* fuisse, ita dictos, quòd ex locis circà *Mæotidem* Paludem exorti sunt. Illa enim loca in Majori *Scythiâ* sunt. Et (ut Capite præcedente observatum est) *Scythica* illa herba, quam *Theophrastus* ad sitim tolerandam commendat, nascitur ad *Mæotim*; ut nunc restet tantum inquirendum, num *Scoti* nostri prisci simile quid in usu habuerint. Et primò quidem, Cibus ejusmodi in usu apud eos fuit, quem ita describit Hector Boethius, *Semper autem massam quandam ex farinâ, butyro, caseo, lacte atque aceto temperatam contra extremam famem domo asportabant, multos nonnunquam dies, ubi extrema commeatûs inopia premebat, ejus suctu appetitum lactando, vitam sustinentes.*

Hist. Plant. Lib. 9. Cap. 13.

Fol. 11,

Mæotæ Scoti, & unde sic dicti.

Scythica herba supra memorata ad Mæotidem Paludem nascitur.

Quo cibi genere prisci Scoti diu famem tolerabant.

Sed quoniam Xiphilinus ex *Dione* tradit, quòd Corticibus atque Radicibus Arborum aluntur, ne ille quidem à Boethio appositus cibus mihi videtur esse is à *Dione* & *Xiphilino* memoratus. Et cùm in hunc usque diem *Scoti* nostri Montani (qui priscorum victum & mores magis retinent) Tubera rotunda & nigra adnascentia radicibus Plantæ cujusdam (quæ apud illos *Karemyle* dicitur, quæ Tubera adnascentia saporem habent *Glycyrrhizæ*) ad famem & sitim tolerandam masticant, & aquam cum iis temperant pro potu, ut mihi relatum est à plurimis, præsertim a nobilissimo & doctissimo Viro D. *Georgio Mackenzio* de *Tarbut* Equite et *Archivorum Regni Custode*; ejus ego Plantæ Tubera cibum fuisse sentio à *Dione* memoratum. Utque id credam, inde persuasus sum, quod docti communiter Plantam à *Theophrasto* traditam interpretantur esse *Glycyrrhizam vulgarem*: quod ideo probabile est, quod in illis locis & vicinis sponte proveniat *Glycyrrhiza*; quæ cum non sponte nascatur in ullâ *Britanniæ* parte (in cultis quidem plantata lætè et copiosè ubique provenit et magnâ quantitate exportatur) Majores nostri, qui ex *Majori Scythia* oriundi sunt, ubi *Glycyrrhiza* sponte provenit, cùm hujus Plantæ Tubera invenirent esse saporis *Glycyrrhizæ*, eaque ad eosdem usus valere, eadem usurpârunt.

Cibus Dionis fuit Planta indigena *Karemyle* dicta.

Planta autem ea est, quæ *Astragalus Sylvaticus Thalii* dicitur; *Sylvaticus foliis oblongis glabris* B. P. *Astragaloides sive Astragalus Sylvaticus Fuchsii, vel Chamæbalano leguminoso* affinis Planta J. B. *Orobus sylvaticus nostras perennis siliquis propendentibus radice tuberosâ Historiæ Oxoniensis Morisonii* nostri; Cujus Iconem libro tertio dabimus atque fuse de eâ agemus.

CAPUT XX.

De *Modernorum* Scotorum *Moribus*.

SCoti in *Montanos* (qui se *Scotos* priscos dicunt) & *Scotos inferioris plagæ* dividuntur, qui linguâ, vestitu, vivendi modo, institutis & moribus vitæque genere admodùm differunt.

Scoti Montani & inferioris plagæ.

Scotis Montanis planè conveniunt illa *Sidonii Apollinaris*, *Pedes primi perone setoso, talos adusque, vinciebantur, genua, crura suræque sine tegmine. Vestis alta, stricta, versicolor vix appropinquans exertis poplitibus: Manicæ sola Brachiorum principia velantes; viridantia Saga limbis marginata puniceis; penduli ex humero Gladii: Lanceis uncatis securibusque missilibus dextræ refertæ, clypeis lævam partem adumbrantibus, quorum lux in orbibus nivea, fulva in umbonibus, ita censum prodebat ut studium.* Eorum mores graphicè describit *Buchananus* noster in hunc modum, In victu, vestitu, totâque rei domesticæ ratione, antiquâ utuntur parsimoniâ. Opsonatio illis est venatus & piscatio. Carnem aquâ in omasum, aut cæsi pecoris pellem infusâ coquunt: in venationibus interim, sanguine expresso, crudâ vescuntur. Pro potu est jus carnium elixarum. Serum lactis aliquot annos servatum in conviviis etiam avidè bibunt. Major pars aquâ sitim sedat. Panem ex avenâ et hordeo (quæ sola frugum genera in illis regionibus proveniunt) conficere non injucundum ex diuturno usu peritiâ quadam adhibitâ consueverunt. Manè ex eo paulum degustant, eóque contenti

Lib. 4. Epist. 20.

Rer. Scot. Lib. 1.

Scotorum Montanorum descriptio.

M ,,ve-

„venantur: aut, ſiquid aliunde operis eſt objectum, uſque ad veſperum cibo abſti-
„nent. Veſte gaudent variâ, ac maxime virgatâ. Colores amant maximè purpureum
„ac cæruleum. Majores ſagis verſicoloribus plurifariàm diſtinctis utebantur, ut adhuc
„pleriſque mos eſt. Verùm plures nunc magis fuſcas, & ericæ frondes proxime imi-
„tantes, ne in ericetis cubantes luce floridâ veſtis agnoſci poſſint, ferunt. His involuti
„potius, quam tecti ſæviſſimas tempeſtates ſub dio tolerant, ac interdum nivibus ob-
„ruti ſomnum capiunt. Domi etiam ſuæ humi cubant. Subſternunt filices aut ericam,
„ſed hanc radicibus deorſum, frondibus ſurſum verſis: adeòque ſcitè hàc ratione le-
„ctos concinnant, ut mollitie cum plumâ certent, ſalubritate longè ſuperent. Erica
„enim naturali ſiccandi vi prædita ſupervacuos humores exhaurit, nerviſque eorum
„moleſtiâ liberatis ſuum vigorem reſtituit, ita, ut qui veſpere languidi & laſſi decubue-
„runt, manè vegeti & alacres reſurgant. Omnibus non negligentia modò in culcitris &
„ſtragulâ veſte, ſed affectatio inculti horroris & duritiei ſumma eſt. Siquando uſus,
„aut neceſſitas eos in peregrinum ſolum trahit, culcitras & hoſpitum ſtragula humi
„provolvunt, ac ſuis veſtibus involuti ſe quieti componunt: ſolliciti videlicet, ne bar-
„bara illa (ut ipſi vocant) mollities patriam & ingenuam duritiem contaminet. In
„bello autem, quibus corpora tegunt, arma ſunt caſſis ferrea & lorica ferreis annulis
„confecta, plerumque ad talos uſque demiſſa. Tela adverſus hoſtem arcus & ſagittæ,
„maximâ ex parte hamatæ, ferreis utrinque barbulis eminentibus, quæ niſi vulnere la-
„tè patefacto è corpore extrahi non poſſunt. Sunt qui enſibus latis, aut ſecuribus pu-
„gnent. Loco tubæ tibiâ utuntur utriculari. Muſicâ maximè delectantur, ſed ſui gene-
„ris fidibus, quarum aliis chordæ ſunt æneæ, aliis è nervis factæ, quas vel unguibus
„prælongis, vel plectris pulſant. Unica illis ambitio eſt, ut fides multo argento exor-
„nent & gemmis. Tenuiores pro gemmis cryſtallum adhibent. Accinunt autem car-
„men non inconcinnè factum, quod ferè laudes fortium virorum contineat. Vetere
Gallorum ſermone paulum utuntur. Itinerantes aſperrimâ hyeme, intenſiſſimis frigo-
ribus, lagenulâ aquæ vitæ & caſeolis aliquot muniti (nam de opſonio aut pane parum
ſolliciti ſunt) longiſſima itinera ſine incommodo pedibus emetiuntur.

Orcadenſium deſcriptio ex Barb. libro citato.

Orcadenſes quoque linguâ a *Scotis* & *Anglis* diverſâ utuntur, & quæ à *Gotthicâ* non multùm diſcrepet. In convictu quotidiano multum è vetuſtâ parſimoniâ adhuc vulgus retinet; itaque perpetuâ ferè corporis & animi ſanitate omnes fruuntur. Rari morbis, plerique ſenio ſolvuntur; pluſque apud eos deliciarum ignorantia, quàm apud alios Medicorum ars & diligentia, ad ſalutem tuendam prodeſt. Eadem parſimonia & ad formæ elegantiam & ad ſtaturæ proceritatem plutimùm facit. Frugum proventus eis exiguus eſt, præterquam avenæ & hordei, ex quibus eis & panis & potus ſuppetit. Ex gregalibus animantibus oves, boves & capræ non infrequentes, unde multis eis lactis, caſei & butyri eſt uſus, aves marinæ innumeræ: ex his ferè & piſcibus victus eorum magnâ ex parte conſtat. Nullum ibi venenatum animal, ac ne deforme quidem aſpectu apparet. Sunt eis equulei, ſpecie quidem contemptibiles, ſed ad omnes uſus, ſuprà quam credi poteſt, ſtrenui. Nunc autem, vicinis nationibus invaleſcente luxuriâ corruptis, paulatim diſciplinâ vetere labefactatâ, blandientibus quoque deliciis ipſi ſeſe dedidere. Multum etiam præcipitantem temperantiam impulere Piratarum commercia, qui ex Inſulis aquantur, & vina merceſque alias aut commeatibus mutant, aut vili pretio diſtrahunt. Inſulani autem non omnino inviti ſecuritatem cum lucro conjunctam, adblandiente etiam voluptate, vel receperunt vel non rejecerunt.

Hethlandicorum deſcriptio ex eodem lib.

Victus quoque ratio *Hethlandicis* eadem quæ *Orcadenſibus*, niſi quod juxta copias domeſticas paulo aſperior. Veſtiuntur *Germanico* ritu, ſed juxta facultates non indecorè. Proventus illis eſt ex panno ſui generis craſſo, quem *Norvegis* vendunt, ex oleo è piſcium inteſtinis confecto, è butyro, è piſcatu. Piſcantur naviculis duorum ſcalmorum, quos factos è *Norvegis* coemunt. Quos ceperint piſces, partim ſale condiunt, partim vento ſiccant. Ex iis ferè rebus divenditis pecuniam conficiunt. Menſuris, numeris ac pondere, ad morem *Germanicum*, utuntur. *Germanicus* etiam, aut penè vetus *Gotthicus* eſt illis ſermo. Ebrietatem ignorant, niſi quod ſingulis menſibus ſe mutuò invitant, eoſque dies hilarè & ſimpliciter, ſine rixis & cæteris, quæ fert ebrietas, vitiis tranſigunt, eamque conſuetudinem ad mutuam amicitiam retinendam facere ſibi perſuadent. Salubritatis firmitudo in *Laurentio* quodam noſtrâ ætate apparuit, qui poſt centeſimum annum uxorem duxit. Centeſimum quadrageſimum annum agens ſæviſſimo mari in ſuâ naviculâ piſcatum prodibat, ac nuper nullâ vi gravioris morbi labefactatus, ſed ſenio ſolutus deceſſit.

Qui-

Inferioris plagæ populus ex quibus compositus, & ad quorum mores proximè accedat.

Qui inferiorem plagam *Scotiæ* habitat populus, mixtus est ex antiquis *Scotis*, *Gallis*, *Anglis*, *Danis*, *Germanis*, *Hungaris* aliisque. Et gentium, ex quibus oriundi sunt, naturam redolent, ad *Gallorum* autem temperaturam & mores maximè accedunt, propter longum fœdus inter utramque gentem *Caroli Magni* & *Achaii* nostri tempore initum, mutuaque inde commercia & connubia, & mutua quoque rebus periclitantibus subsidia. Accedit, quòd, qui scientiis & belli artibus se applicant, prima tyrocinia ferè omnes in Galliâ ponunt.

Parel. Icon. animorum. — *Scotorum Ingenia & mores.*

Scotis autem est animus ad humanæ consuetudinis culturam facilis, & corporis habitus supra molras gentes. Præceps iis ad omnia animus, quæ spes semel persuasit, cui maxime credunt: Iracundia in promptu, sed quam facilè post primos impetus mitigant. Ingenia *Scotorum* vivida sunt, excitata, ignea, sapientiæ capessendæ maximè idonea. Animi illis, in quæcunque studia inclinant, mirifico successu inclyti, ut nullis major patientia Castrorum, vel audacia pugnæ, & Musæ nunquam delicatiùs habeant, quam cùm inciderunt in *Scotos*. Etiam urbanis negotiis pares, ad omnis fortunæ vitæque genera suam industriam aptavere. Nihil est, quod non superare potuisset ingenium *Ioannis Duns-Scoti*, si tempora modò cultum animi elegantiorem ipsi non invidissent. Nunc in Scholastico illo (curiosone magis an utili) de rebus sacris disputandi genere nihil eo acutius, nihil accuratius, nihil absolutius. *Subtilem Doctorem* vulgus, *Scaliger* etiam *Limam veritatis* vocat. Alterum *Scotiæ* Lumen fuit *Geo. Buchananus*, Poeta incomparabilis, qui Odâ, Elegiâ, Tragœdiâ non solùm nostri seculi homines superavit, sed antiquissimos æquavit. *Ioannes* quoque *Barclaius Argenide* suâ immortale sibi nomen peperit. Illos nominâsse sufficit qui extra omnem controversiam summa seculi sui ornamenta fuere.

Joan. Duns-Scotus. — *Exercit. 324.* — *G. Buchananus.* — *Jo. Barclaius.*

Scotorum varia exercitia.

Scoti omnis generis exercitiis utuntur. Jactu brachia, saltu crura, cursu pedes exercent. Quidam ad scopum jaculantur. Nobiliores, præter Venationem, quâ valde delectantur, discunt equos in gyrum flectere, ac pilâ, choreis, hastiludiis, militaribusque Velitationibus se exercent. Sed maximè sese oblectant certaminibus de cursu equorum, quos parant in eam rem velocissimos, & diætâ & exercitiis alunt, quò magis dispositi ad cursum sint. Hoc certè præ multis gentibus laudis habet *Scotia*, quod invicta bello, viginti jam Seculis *Imperii* formam longâ serie ad hunc usque diem servavit. Centum enim & decem Reges numerantur à *Fergusio* ad *Carolum* secundum, qui nunc regnat, quem diu sospitem conservet Deus, & faxit, ut in perpetuum regnet ejus Stemma.

CAPUT ULTIMUM.

De Αὐτάρκεια SCOTIÆ.

Seu de ejus fœcunditate in iis producendis, quæ ad vitæ usus necessaria sunt.

Scotia diversarum Regionum indolem redolet. — *Ejus Soli felicitas.*

SCotia nostra, arcto licet spatio conclusa sit, propter Soli sui inæqualitatem, tamen Regionum etiam sub diversis cœli cardinibus variam indolem redolet. In quibusdam enim locis terra pepetuis ferè nivibus obducta riget; in aliis Lacus nunquam congelascit, solum bitumine accenso fumat. Hic Saxo sterilis ac Lacubus horrida, adspectu tristis est, solamque Ericam producit; illic optimarum Frugum ferax felicibus quoque Pascuis abundat. Nec superficie tantùm suâ varias diversasque Terras imitatur: sed &, quoniam eam benignioribus Radiis Sol per Æstatem diutius fovet, quæcunque ferè sunt in Regionibus aliis cœlo & solo diversissimis (quasi utriusque Orbis opes in hoc Terræ punctum congereret liberalis Natura) ea omnia in fertili ejus gremio inveniuntur.

Fruges.

Et summâ quidem copiâ proveniunt optimæ Fruges Triticum, Hordeum, Avena, Secale; & Legumina meliora Fabæ et Pisa, quæ in cibum et potum nobis cedunt, ut, licet (quæ nostra fœcunditas) abundet populus, levi tamen pretio quilibet ea, quæ ad vitam necessaria sunt, comparare possit.

Potus varii.

Vino quidem caremus magno noſtro commodo, quòd frequens ejus uſus plurimorum inæquali temperamento non conveniat, in quibus ſcilicet exteriora frigeant, interiora urantur. Varios autem potus habemus, nobis certe cum commodiores tum ſalubriores, Zythum & Cerviſiam, quæ ex Hordeo quoque, ſed cum Lupulo paratur. Noſtri autem *Montani* bibunt ſerum lactis aliquot annos ſervatum, etiam in conviviis, idque potionis genus B*landium* appellant. Nobiles Pomaceum quoque bibunt,ex patriis pomis expreſſum, quod quidem in Scorbuticis & Melancholicis Morbis aliiſque valdè commendatur: nervoſum autem genus minùs quàm Vinum tentat, & ſtomacho gratus potus eſt. Nobiles quoque potùs genus è Groſſulis & è Rubi Idæi fructibus parant refrigerans & gratum. *Montani* autem *Scoti* ſpiritum ex hordeo & herbis quibuſdam indigenis & hortenſibus parant, qui multi uſus apud illos eſt. Illi quoque aquam fontanam (quâ ſolâ ferè apud illos plebs utitur) temperare ſolent Tuberibus illis rotundis, quæ Radicibus *Aſtragali ſylveſtris Thalii* adnaſcuntur, in ea maceratis, quæ dulcem Glycyrrhizæ ſaporem ei conciliant.

Butyri copia,

Oleo quoque caremus: ſed ejus defectum abundè ſupplet magna Butyri abundantia, quod nobis quidem & uberius alimentum, & ſuavius & gratius condimentum præbere videtur. Et, ſi ſublato quandoque per Bella commercio, ſaccharo & aromatibus privemur, Mel ſatis abundè habemus & Sal, quæ ejus uſum commodè ſatis ſupplere poſſunt: Rhaphanum autem Ruſticanum, Angelicam, Caryophyllatam, Scorzoneram, Roſmarinum, Betonicam, Mentham, Abſinthium, Lilii Convallium flores, Crocum, Cepam *Askelonicam*, Allium, Cochleariam & Naſturtia, quæ magis corporibus noſtris quam Aromata conveniunt.

Mellis & Salis.. Plantæ aromaticæ.

Succi acidi, qui nobis abundant.

Et, ſi Citriis, Limonibus, Malis Granatis & Aurantiis careamus, præter Pruna varii generis Ceraſaque, non minùs utiles & gratos ſuccos nobis conceſſit Naturæ benignitas, cùm Acetoſam, Acetoſellam, Berberim, Ribeſia & Uvas criſpas dederit.

Plantæ culinariæ.

Quæ verò Culinariæ Plantæ ſunt, Cepa, Allium, Moly, Porrum, Napus, Rapum, Raphanus, Beta rubra, Tragopogon, Siſarum, Paſtinaca tenuifolia, Apium ſeu Petroſelinum, Braſſica, Naſturtium, Eruca ſativa, Beta vulgaris, Spinachia, Lactuca, Cichoreum, Intybus, Urtica minor & major, Cerefolium, Tanacetum, Thymum, Satureia, Borago, Bugloſſum, Portulaca, Pimpinella ſpicata minor, Valerianella, Dracunculus hortenſis, Crithmum, Naſturtium *Indicum*, Sinapi, Fœniculum, Cuminum, Carvi, Aniſum, Coriandrum, Anethum, Aſparagus, Lupulus, Sambucus, Cinara ſativa, Malùs variæ ſpecies, Pyrus, Cydonia, Perſica, Armeniaca, Nux Juglans, Corylus, Rubus *Idæus*, Rubus, Ribes, , Uva criſpa, Myrtillus *Germanorum*, Fragaria, eæ omnes læte & copioſe apud nos proveniunt.

Animalium quadrupedum carnes.

Quæ in cibos veniunt animalia omnis generis, ea magno proventu apud nos ſunt, & quidem egregii ſaporis, Boves, Oves, Capreæ, Sues, Lepores, Cuniculi, Cervi.

Lac, Butyrum, Caſeus.

Et, quæ ex mitioribus Animalibus Bove & Ove proveniunt, Lac, Butyrum, Caſeus magnâ copiâ ſunt.

Aves.

Aves autem, quæ cibum ſuppeditant, Gallinaceum genus, Columbæ, Urogallus major, Gallus paluſtris, & qui niger dicitur, Perdices, Gallinagines, Turdi, Alaudæ, Coturnices, Rallæ, Anſeres domeſtici & feri, Anates quoque domeſticæ & feræ. Quædam etiam marinæ aves, noſtræ peculiares Regioni, egregii ſaporis, Lyræ, Anas Arctica & Anſeres *Solanæ*, quæ mixto ex carne & piſce ſapore, gulæ mirè adblandiuntur.

Piſces.

Mare verò noſtrum piſcibus adeò ſcatet, iiſque optimæ notæ, ut non ſolùm nos habeamus, quæ uſui noſtro ſufficiant & quæ exteris divendamus, ſed & *Batavi* ex piſcatu è noſtro Mari, quæ ipſis pro victu inſerviant, & quæ vel ad remotiſſimas oras diſtrahant, nanciſcuntur. Valdè enim apud nos abundant Tructæ variarum ſpecierum, Lucii, Percæ, Anguillæ, Salmones, Sturiones, Aſelli, Haleces, Scombri, Squatinæ, Soleæ, Rhombi, Lupus marinus *Schonveldii*, Eperlani, Cancri, Aſtaci, Oſtrea, Mituli, Cochleæ, Pectunculi.

Metalla & Mineralia.

Sed & Mineralia & Metalla omnis generis apud nos reperiuntur Aurum, Argentum, Cuprum, Ferrum, Plumbum, Sulphur, Alumen, Vitriolum, Et, quæ inſtrumenta Luxuriæ ſunt, Non ſolum apud nos Lapides Architecturæ utiles, ſed & Marmora omnis generis & Alabaſtrum, Achates, Jaſpis, Corneolus, Talcum; & quæ Terræ, Artificibus utiles, Ochra, Rubrica, paſſim reperiuntur.

Quæ Fluvii, Mare & Fontes Medicati ſuppeditant.

Fluvii Margaritas ſuppeditant, etiam melioris notæ; & Mare in uſus noſtros evomit Sperma Ceti, Succinum et *Ambram Griſeam* fatiſcentis naturæ ſubſidium.

Fontes

Fontes quoque Medicati variis in Morbis salutares passim ebulliunt.

Magnam verò pro commerciis opportunitatem præbent Flumina insigniora & ferè undique circumfluum Mare.

Quod Regionis incommoda attinet, si Aëris intemperiei frigidæ diu expositi videmur, in Montanis Regionibus frequentes Sylvas, in humiliori plagà Carbones fossiles, aut aridæ illius Terræ *Mosi* dictæ Tessellas habemus, ex quibus peti possunt optima ignis fomenta. Quòd si ex salsuginoso crassiorique Maris vapore attracto, & impeditâ, propter Aëris frigiditatem, diapnoë, sanguis diathesin Scorbuticam aliosque Morbos à redundante sero contrahere aptus est, etiam adversus hæc mala provisum est nobis Plantis Indigenis sponte nascentibus, ut Cochleariâ, Nasturtio & Trifolio Aquaticis, Acetosellâ, Rhaphano Rusticano & aliis, quæ contractam sanguinis labem emendent. Proindéque nos summi Numinis bonitatem omnibus viribus nostris laudare, ejus sapientiam mirari, potentiam adorare decet, operumque ejus non solum contemplatores, sed & gratos enarratores nos exhibere.

Optimè adversus Regionis incommoda provisum est.

Psal. 8. v. 3. ad finem.

Luce quum cælos vitreâ serenos,
Pollentis opera dextræ
Cerno: quum Lunam nitidasque stellas
Per te creatas conspicor;
Quantulus (mecum tacitus revolvo)
Homo est, ut ejus sis memor?
Quantula humanæ est sobolis propago,
Dignere ut illam visere?
Hunc Deo æqualem propè reddidisti;
Ornâsti honore & gloriâ:
Et tuæ dextræ super universa
Opera creâsti principem:
Cuncta, vitalis quibus haustus auræ est,
Illi dedisti sub pedes.
Huic boves parent & oves, pecusque
Quodcunque campis pascitur.
Quique pennarum celeri volatu
Metitur ales aëra:
Quique pinnarum celeri natatu
Piscis pererrat æquora.
Gentis humanæ pater atque custos,
Quàm sancta Majestas tui
Nominis terras stupefecit omnes,
Sol quas recurrens adspicit!

Partis primæ Libri primi

F I N I S.

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ *SCOTIÆ*, PARTIS PRIMÆ LIBER SECUNDUS:

Ubi de

***MORBIS** in **SCOTIA** Grassantibus,*

De Methodo medendi & de Medicinâ Indigenâ.

SECTIO PRIMA

*De **MORBIS** in **SCOTIA**.*

CAPUT PRIMUM.

De MORBIS in genere.

HOMINEM primævâ ab origine, ab omni labe immunem, in Voluptatum Deliciarumque Horto ex limo terræ coagulatum divinoque Spiritu animarum posuerat Altissimus. Illi erat πυλωρὸς vitæ custos *Arbor Vitæ*, cujus fructus aderat homini cibus, ne esuriret; potus, ne sitiret; & lignum vitæ, ne Senectus eum deprimeret ac dissolveret: *Vitæ*, inquam, *Arbor*, Medicinæ modo, homini corruptionem prohibebat. (Morborum origo.) At, fractis Potentissimi Legibus, Anima ab origine primâ sceleris pura & convenientem sibi sortita Basilicam, simul atque, supra modum, insolescente genio ad deteriora deflexit, in aurâ cœlesti caliginem, in mole terrenâ mortem, inter utrumque bellum assiduum miser homo expertus est. Unde lucidus Intellectus interiores primùm tenebras sensit, & Appetituum regina Voluntas Sensuum illecebris delinita Rationem despexit commonentem; tandemque divina licet Anima, tanquam *Apellis* Tabula demersa cœno, propter Corporis impuritatem, aliquâ mortalitatis maculâ fœdata est: ab eo tamen, sine maximo cruciatu, sejungi non potest; quòd amet iis in partibus stabulari, quarum operâ diutius usus est. Hinc perfecta, æterna & immaculata apud *Deum* & *Angelos* permansit Sanitas; homini vero naturalis vitreaque, quæ tantùm constans in suâ levitate, & innumeræ Morborum species, morsque inevitabilis fuit illi ex peccato hæreditas.

Morbus est affectus præter naturam, actionem per se lædens. (Morbus quid.)

Morborum differentiæ

Morborum alii σποράδες, *h. e.* dispersi, qui singulos separatim corripiunt. Sunt plures
simul Morbi vagantes & genere diversi, quorum alius alium invadit; non ab Aere,
sed à ratione Victûs nascuntur, quam singuli habent propriam & peculiarem:

Alii κοινοὶ, *h. e.* commones, qui certi sunt morbi & singulares, qui alicubi va-
gantur et multos æquè simul corripiunt. Causam habent hi communem, ut Ae-
rem, Aquæ malæ potum, vel cibum aliquâ de causâ vitiatum, gravem tetram que Ex-
halationem, vel simile quid, quod vitari nullo modo potest.

Atque hi communes sunt ἐνδήμιοι, *h. e.* Patrii, Vernaculi, & alicui Regioni familia-
res. Hi in aliquâ Regione frequentes sunt & perpetui, & omnes ex æquo corripiunt,
ob causam quæ omniom communis est. Atque de his maximè in hoc libro agitur.

Vel ἐπιδήμιοι, qui communes quidem Morbi & a commuoi causâ nati; non tamen
Patrii & familiares, sed potius externi & adventitij. Hi sunt vel λοιμώδεις pestilentes,
qui contagiosi & omnium perniciosissimi; vel non pestilentes, sed pestilentibus mi-
tiores.

Causa Morborum

A malâ corporis dispositione variæ Morborum differcotiæ oriuntur. Nam ut bo-
na valetudo videtur esse à sanguine & partibus ritè constitutis; ita mala seu mor-
bus à sanguine peccante, vel partibus à proprio naturalique statu recedentibus. San-
guis autem comprehendit Limpham quoque & succum Pancreaticum, aliosque humo-
res qui sanguini admiscentur. Hâc de re egregius est locus *Hippocratis*; At verò cor- Lib. de Natura humana, Text. 5. & 6.
„pus hominis habet in seipso sanguioem, & pituitam, & bilem duplicem, flavam viz.
„& nigram: atque hæc sunt ipsi corporis natura, & per hæc & ægrotat & sanus est.
„Sanus equidem maximè est, ubi temperamentum hæc inter se habuerint moderatum,
„tum facultate, copiâ, & ubi maximè fuerint permixta. Ægrotat autem, cùm ho-
„rum quid minus aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, & non fuerit reliquis
„omnibus contemperatum. Necesse est enim, cùm quid horum secretum fuerit et per
„se steterit, noo solum eum locum, onde secessir, morbidum fieri, sed etiam eum,
„in quo stat, et in quem propter nimiam copiam diffusum est, dolore ac morbo vexa-
ri. Hinc si sanguis spiritibus orbatus et effœtus evadat, debilitas pulsus, virium lan-
guor, partium refrigeratio, et totius corporis hebetudo præstò sunt. Ut macies et ta-
bes, si amisso glutine solvatur; si verò vel acidus, vel acer, vel motu celerior fiat,
inflammationes, pustulas et similes morbos affert. Si plus justo serosus evadat, hy-
dronosi vel aquei morbi exoriuntur.

Ad partes quod attinet, si à propriis locis recedant, magnitudine augeantur, scin-
dantur, corrumpantur, vel obstruantur illorum ductus, aut alio modo afficiantur, luxa-
tiones, tumores, ulcera, putredines, obstructiones et alia hujusmodi emergunt.

In semine quoque latent morborum et mortis germina, quæ & paria his ex quibus
orta sunt faciunt, et citius corpore adolescunt. In illo viget repugnantia primordiorum
quæ ut vivendi causa sunt, ita et viæ mortis, vitæque tam sanæ quam ægræ stamina,
nec mioùs morborum Elemeota quàm corporum. Ac licet in permistionem quodam-
modò paria venerint, brevi tamen impari prælio sese vehementer exagitant: et dum
in nos intus forisque sæviont, sanitatem quam fecere subvertunt, adeò infida est ex con-
trariis origo. Est et à semine iositus calor, qui eàdem manu nos fovet ac conficit:
et quia salutarem humorem suâ efficientiâ furtim, sed avidiùs carpit, ipsum quoque se
perimit, ita ut qui auctor est vitæ idem sit et necis.

Procatarctica præcipuè morborum causa est intemperantia, postquam (ut scribit Epist. 95.
„*Seneca*) cœpit cibus non ad tollendam, sed irritandam famem quæri, et inventæ sunt
„mille condituræ, quibus aviditas excitaretur: quæ desiderantibus alimenta erant, one-
„ra sunt plenis. Inde pallor et nervorum vino madentium tremor, et miserabi-
„lior ex cruditatibus quam ex fame macies. Inde incerti labantium pedes, et sem-
„per qualis in ipsâ ebrietate, titubatio. Inde in totam cutem admissus homor distentusque
„venter, dum malè assuescit plus capere quam poterat. Inde suffusio luridæ bilis et de-
„color vultus, tabesque in se putrescentium, et retorti digiti articulis obrigescentibus.
„Nervorum sine sensu jacentium torpor, aut palpitatio sine intermissione vibrantium.
„Quid capitis vertigines dicam? quid oculorum auriumque tormenta, & cerebri æstuan-
„tis verminationes, & omnia per quæ exonerantur internis ulceribus affecta? Innu-
„merabilia præterea Febrium genera, aliarum impetu subeuntium, aliarum tenui peste
„repentium, aliarum cum horrore et multâ membrorum quassatione venientium? Quid
„alios referam innumerabiles morbos supplicia Luxuriæ?

CAPUT

CAPUT II.

Ubi enumerantur Morbi, qui in Scotiâ *maximè grassantur.*

Cùm (ut suprà tradidimus) *Scotia* nostra ad ultimos ferè Septentriones detrusa sit, & reliquo Orbe divisa, nisi quâ *Angliæ* jungitur, omni ex parte sævientis Oceani injuriis pateat; Aerque sæpius crassus, nebulosus pluviosusque sit; Hyems etiam diu duret, & frigus penetrantius sit; Tellus quoque valdè inæqualis sit, ubique aut montium verticibus elata, aut humilioribus vallibus iisque declivioribus depressa: necesse proinde est, varias temporum mutationes in eà frequenter accidere. Quæ *mutationes temporum* (ut ait magnus *Hippocrates*) *maximè pariunt morbos: & in ipsis temporibus magnæ mutationes aut frigoris, aut caloris.* Fieri igitur non potest, quin nos *Scoti* maximè inæquali simus temperamento, multique apud nos morbi sint: cum per totam *Scotiam* nunc tellus suo gremio mare excipiat, nunc (quasi indignata restringi) fluctibus prævaleat longéque in mare excurrat; hic montes emineant, illic minùs profundum mare cum terrâ luctetur. Hæc enim terræ facies, figura & situs multis evaporationibus inter hosce anfractus semet involventibus & magis in se incumbentibus originem præbent, causamque & materiam tempestatum dant, quæ suâ inconstantiâ & inæqualitate debitam corporum diapnoen impediunt & morbos procreant: ut verissimum sit, quod habet *Galenus*; „ [illegible]

„ *h.e.* Quum nec optimo temperamento, nec inculpabili constitutione ullum corpus in „ iis Regionibus, quæ à temperamenti modo recesserunt, gigni possit; sicuti tum ratio „ docet, tum experientia commonstrat. Quippe sicci, graciles & veluti torrefacti in „ æstuosis tractibus homines fiunt; Rursus frigidioris Plagæ incolæ inæquali tempera„ mento visuntur, ut quibus exteriora frigeant, interiora, atque in his viscera, immodicè caleant.

Aphor. Sect. 5. Aph. 1.

Lib. 2. de Sanitate tuenda cap. 7. Edit. Charterii.

Telluris inæqualitas (unde temporum mutationes) morbos parit.

Olim quidem, pro Majorum nostrorum temperantiâ & validis exercitiis, quibus utebantur, tum pauciores, tum minus graves erant morbi. Ab Historicis enim nostris relatum est, quod ignota fuere nostris Majoribus tot morborum genera, quot nostrâ ætate conspiciuntur. Vix quispiam tum elanguebat, nisi aut calculo, aut exundante pituitâ, similive morbo frigido aqueove humanum vincente temperamentum causam præbente: probè enim degebant, parsimonia corpora ab adversâ valetudine tutabatur, vitamque nostratibus in longum ævum protraxit. Morbi autem ex frigore & pituitâ redundante enati erant: qualis fuit morbus *Kennethi Keyr Corvali* Regis filii, qui Catarrhi in Tracheam Arteriam defluxu subitariâ morte est extinctus. Paralysis & ventris profluvium à frigore quoque quosdam invadebat. Primus autem *Congallus* Rex notatur Articulari Morbo, seu Podagrâ correptus, quem ex frigore ac multis laboriosis expeditionibus in juventute peractus contraxisse in ultimâ senectute dicitur. Febres quoque ex nimio labore nonnullos invaserunt. At ubi, patrio victu posthabito, omnium deliciarum genere defluxere, simul cum peregrinis deliciis peregrini & eatenus incogniti erupere morbi. Ordinarii autem morbi præcipuè sunt illi, qui *Hippocrati Hyemales & Autumnales* dicuntur. Imprimis vero Hyemales, qui enumerantur Aph. 23, scil. Pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, gravedines, raucedines, tusses, dolores pectorum, laterum ac lumborum, capitis dolores, vertigines, siderationes. Frequentes etiam sunt morbi Autumnales Aph. 22. enumerati; *viz.* Febres erroneæ, splenes, & hydropes, & tabes, & urinæ stillicidia, & intestinorum lævitates, & dysenteriæ, & Coxendices, et anginæ, & anhelationes, & volvuli, & comitiales, & insaniæ, & atræ biles.

Boeth. Hist. Scot. Lib. 2.

Id. Lib. 9. Fol. 171.

Aph. 22. & 23. Sect. 3.

Corpus paucioris & minus graves morbi Majores nostrorum.

Morbi Hyemales.

Morbi Autumnales.

Causæ autem morborum nostrorum ferè semper sunt aliquæ ex his, Aeris scil. vitium, soli cælique natura, victus, constricti nimio frigore pori, redundans in massâ sanguineâ serum, aut ejus in caput aliasve partes raptus; sanguis ipse vel nimium redundans, vel in motu concitatior aut segnior, vel acrior aut acidior, vel miasmate scorbutico contaminatus.

Morborum nostrorum causæ.

CAPUT III.

Accuratior Morborum in Scotiâ *grassantium expositio.*

MOrbi alii caput, alii thoracem, alii ventrem inferiorem; quidam artus, nonnulli totum corpus afficiunt; aliqui externas tantùm partes; quidam epidemici.

Capitis Morbi. Morbi autem capitis, qui frequentius apud nostrates occurrunt, sunt hi; Catarrhus, gravedo, odontalgia, auris dolor, tumor genæ, parotis, aquosi tumores circa maxillas, visus debilitas, *Scotoma*, hypochyma, parasynanche, hydrocephalus, capitis dolor, hemicrania quandoque periodica, vertigo, caros, apoplexia levis quæ in paralysin mutatur, apoplexia fortis, lethargus periodicus seu hydrops cerebri, epilepsia, erysipelas capitis & faciei.

Pectoris morbi. Morbi pectoris, Raucedo, tussis, dyspnæa; asthma periodicè recurrens, continuum; pleuritis, lateris dolor, peripneumonia, phthisis, syncope, palpitatio cordis, hydrops thoracis, sanguinis sputum, vomitus sanguinis.

Morbi Ventris inferioris. Ventris inferioris morbi, Diarrhœa serosa, vomitus aquei, ventriculi cruditas, oppressio, cardialgia, cholera, colicus dolor, colica in paralysin desinens, hydrops ascites, tympanites; affectus hypochondriacus, hystericus; scorbutum, affectus quidam spasmodici; calculus renum, vesicæ; ischuria, hydrops uteri, lumbrici, obstinata alvi constipatio, sanguinis nimii fluores.

Artuum Morbi. Morbi Artuum, Arthritis, Rachitis, scrophulæ & strumæ, Arthritis vaga scorbutica, ischiadicus dolor, artuum tremor.

Morbi totum corpus afficientes. Morbi, qui totum corpus afficiunt, sunt Febres, rheumatismi, dolores qui membranaceum & nervosum genus afficiunt, leucophlegmatia & habitus aquosus cum tumore, icterus, chlorosis, exanthemata, scabies, paralysis fortior, stupor circa partes nervosas, tabes.

Febres variæ. Febres autem variæ sunt; diariæ, quales hemicraniam & similes affectus comitantur, & erysipelata præcedunt, synochi quoque imputres & putres, febres catarrhales; nervosum genus afficientes, comatosæ, cum deliriis, spasmis & similibus symptomatis comitatæ; febres malignæ, purpuratæ, pestilentiales; hecticæ, lentæ febres; febres puerperarum; variolæ & morbilli, iique regulares vel anomali; Febris *Scarlatina*, Febres intermittentes, Quotidiana, Tertiana, rarior Quartana, Semitertiana, intermittentes Anomalæ

Morbi externi. Morbi externi, Tumores Scirrhosi, œdematosi; Hydrocele, Cancer, sphacelus scorbuticus, gangrenæ post febres, spina ventosa, ulcera mali moris.

Morbi Epidemici. Morbi Epidemici, Febres quædam malignæ Autumno maxime grassantes, & Vere febres intermittentes, quæ singulis ferè annis differentibus comitatæ symptomatibus, Dysenteriæ, Parasynanche, Tussis ferina, Variolæ, Morbilli.

CAPUT IV.

De Causis Morborum in genere.

UT commodiùs de causis agam, Incolæ *Scotiæ* dividendi sunt in Plebem & Nobiles. Plebs iterum in eos qui in Urbibus, & eos qui in Agris degunt: quoniam victu, exercitiis & toto vitæ genere inter se differunt.

Quomodo Nobiles. Nobiles tam majores quàm minores splendidè, ut plurimùm, vivunt, & venationibus & equitationibus satis exercentur, vinoque è *Galliâ* & *Hispaniâ* delato multùm utuntur. Hi paucioribus morbis tentantur, hisque, ut plurimum acutioribus, et qui feliciùs terminantur, nisi sint qui Venere et Crapulâ graviores sibi morbos progignunt.

&

Plebeii morbos sibi accersunt. Plebs, quæ in Urbibus degit, paucis utitur exercitiis, & non pauci ex iis vino deditì temperamentum, quod in illis non ita validum est, nimio potu et desidiâ corrumpunt, et multos sibi morbos accersunt intempestivo cerevisiæ potu sæpèque spiritus vini, manè præsertum, jejuno etiam ventriculo: unde fibræ stomachi nimium solvuntur,

calor

calor imminuitur, fermentum ſtomachi diluitur & obtunditur, omniſque digerendi vis infringitur. Cruditates etiam ſtomachi, Inflationes, oppreſſiones, imò cachexia, paralyſis, convulſio, tabes, multique alii morbi oriuntur. Videre etiam eſt frequenter inter eos febres erraticas mali moris, pleuritidas nothas, anhelitûs difficultates, totius abdominis turgeſcentiam & ſaburrationem, hydropes, imò ſtupores, Lethargos & Apoplexias.

Plebs autem ruſtica, licet tenui admodùm victu validiſque exercitiis utatur, ex quo tamen maleſana libido reditus augendi noſtrates invaſit, non paucioribus nec levioribus morbis infeſtatur. Teſqua enim, Ericeta & ſimilia, quæ anteà in Paſcua (dicam etiam cum non ſpernendo proventu) cedebant, nunc calcis cumulis conſperguntur, ſicque conſperſa aratro proſcinduntur, ut ſanè fruges producant, quæ ſoli calciſque naturam reſipiant, calidaque (ut jam dictum de Septentrionalibus populis) viſcera magis inflamment & accendant, novamque morborum ſuppellectilem quotidie produceant. Hinc ventriculi æſtuationes, vigiliæ, deliria, affectus hypochondriacus, mania, dyſenteria, ſcrophulæ, cancer & dira morborum cohors, quæ Agricolas olim à morbis immunes nunc paſſim invadit.

Plebs ruſtica non minùs, quàm urbana, morbis obnoxia.

Morborum autem enarratorum cauſa, ut plurimùm, à victu eſt, quod pravi cibi potuſque aſſumantur majori quantitate, quam commode à nativo calore concoqui & à nutritivæ facultatis adminiſtris diſtribui queant, & quòd corpora non ritè exerceantur. Et qui non ab hac cauſâ fluunt, ii, ut plurimùm, ab impeditâ tranſpiratione fluunt, quod inæquali tempeſtatum anni conſtitutioni tribuendum eſt. Quæ tempeſtates ſæpe pervertuntur, ita ut Hyemis conſtitutio quandoque Auſtrina ſit & Ver magis redoleat; Veris autem Borealis, & Hyemem ſapiat. Nec Æſtates ipſæ hac à perverſione immunes, quæ Vernam aut Autumnalem ſapiunt conſtitutionem, non ſine frigidiſſimis Ventis quandoque. Quin in unâ eâdemque anni tempeſtate ſummus quandoque urget calor, quem ſtatim frigus penetrantiſſimum ſequatur: unde, conſtipatis à frigore poris, fit anadrome & raptus ſeri verſus caput, et multi progignuntur morbi rheumatici et ſebres catarrhales, quæ nervoſum maximè genus afficiunt. Nec aliter fieri poteſt in Regione tam inæquali, in quâ tot ſint evaparationes corporum valdè inter ſe differentium, quæ tempeſtates pro ſuâ naturâ alterant et graves in corporibus noſtris mutationes inducunt.

Morborum enarratorum cauſa ſæpe à victu eſt, vel ab impeditâ tranſpiratione; atque hoc tempeſtatum inæqualitati tribuendum eſt.

Aer quoque ſæpe craſſus et (quòd magna pars *Scotiæ* Mari vaſtiſſimo exponatur) ſalſuginoſus eſt, à quo inſpirato ſanguinis craſis corrumpitur: acrior enim et fœculentior evadit. Et cum ſal in fluore reliquis prævaleat; concitatior evadit et efferveſcere incipit: unde venatum [illegible] per quam tranſlato in varias partes ſanguine, rheumatiſmi, dolores vagi, imò phthiſis ſatis frequens aliique conſimiles morbi ab humorum [illegible] oriuntur; et a craſſo fœculentoque ſanguine, ob acredinem ad nutritionem inepto, viſcerum infarctus et obſtructiones, humorum in præcordiis congeſtio, ſcorbutus, atrophia, tabes, hydropes, febres lentæ, icterus, calculus, et morbi, qui a tartaro in partibus depoſito; et in iis qui liberaliùs indulgent corpori illudque ſaginatum et ſaburratum nimis reddunt; adeo ut regendis humoribus impar natura ſit, copioſæ accidunt ſanguinis et humorum ejectiones per vomitum, et per alvum aliaſque vias. Imò humorum abundantiâ ſic opprimitur natura, ut Apoplexiæ, Syncopæ et ſubitaneæ mortes ſequantur, à quibus omnibus immunes vivunt, qui appetitibus irregularibus fræna imponunt, et temperatè ſobrieque vitam tranſigunt.

Aër craſſus & ſalſuginoſus eſt etiam horum morborum cauſa.

CAPUT V.

Obſervationes quædam rariores de Morbis, & primo de Febribus quæ in Scotiâ *graſſari ſolent.*

MUltæ ſunt Febres, quæ in *Scotiâ* graſſantur, Vere quidem intermittentes magis (nam rariſſimæ apud nos Quartanæ Autumno invadere ſolent) Vere quoque quædam etiam malignæ, quandoque Epidemicæ ſunt: ſed Autumno ſæpiùs malignæ Epidemicæ ſuboriuntur, & tunc mali moris ſunt.

Febres Verno & Autumnali tempore.

Febres nostræ intermittentes irregulares & anomalæ. Intermittentes nostræ sæpe irregulares & anomalæ sunt: non enim suas servant periodos, sed ex Tertianis Quotidianæ fiunt & ex Quotidianis nonnunquam Tertianæ. Aliquandò septimo, imò etiam decimo quarto die recurrit Paroxysmus; ut in nobili quodam viro observavi, qui Paroxysmus acutissimus erat, cum deliriis & magna corporis jactatione. Quinetiam aliquando continuæ evadunt, summo Ægrotum periculo.

Febres continuæ. Continuæ autem rarissimas habent crises apud nos. Superveniunt quidem plures sudores; aliquando alvi fluxus, & maxime in iis salutaris, salivatio copiosa: sed, his non obstantibus, aliquando ad 15.17.21.25 29. imò 31 dies producuntur. Sæpè autem accidit, ut, priore febre in [illegible] desinente, nova quædam lenta febris suboriatur cum exacerbationibus; unde diu languent Ægri. Imò cum hanc lentam alvi fluxus, aut frequentiores sudores comitantur, hectici fiunt Ægri.

Febres Purpuratæ. Febres Purpuratæ dictæ (ut & Variolæ & Morbilli,) apud nos aliquando maculas Lividas, imo nigras purpureis admistas habent: neque illæ tunc adeo periculosæ sunt, nisi maculæ latiores sint. Maximum apud nos periculum est à subito macularum recursu, cùm febris cum dyspnœa intenditur & alvi fluxus supervenit: rarò enim tunc Ægri mortem effugiunt.

Aliæ Febres. Et generatim quidem Febres nostræ miasma quoddam scorbuticum magis, quam pestilentiale virus redolent, nec ita frequentes ardentes Febres sunt, ac illæ quæ Lympham & genus Nervosum afficere videntur, in quibus non tam accenditur & conflagrat sanguis, quam à raptu colluviei serosæ spiritus opprimuntur & perturbantur.

Sunt etiam Febres à sanguine accenso, sed mitiores plerumque, nisi in iis, in quibus magnus humorum apparatus: iis enim putrescentibus pestilentiales febres suboriuntur quandoque, quarum unam hic apponam.

Observatio de Febre quadam pestilentiali. Nobilem quendam virum tenuis & rari corporis habitus febris anniversaria invadere solebat, semper fere Mense *Aprili* (quo natus est) aut *Majo*; à quâ tamen per duos annos, ob cœlum forsan & solum mutatum, quod tunc peregrinaretur, immunis fuerat. Sed anno sequente, dum primo *Junii* apud Consanguineum ruri ageret, & in Valle quâdam ad Amnem reclinatus cum Amico confabularetur, loci amœnitate captus (planities enim fere rotunda erat, quam Rivus placidè fluens interfluebat, quæ ambientibus undique collibus arborum varii generis sylvâ tectis & per gradus in fastigium assurgentibus, Amphitheatri ingentis caveam et gradus repræsentabat) sensit subitò turbatos sibi spiritus, impeditos & in [illegible] quandam actos fuisse, nullo se prodente signo exterius; consurrexit & domum reversus est. Sequente die, pluviosa tempestate et flante in faciem subsolano, in urbem reversus est sine ocreis, quod multum sibi nocuisse putavit. Tertio die alterationem sensit. Quarto die subortus est supra Laryngem tumor durus indolens primùm magnitudine cerasi, qui exinde quotidie magis augebatur. Sexto et septimo die magna aderat anxietas. Purgatus tunc fuit leni medicamento. Die ab invasione septimo, circa horam quintam matutinam, rigorem in regione lumbari, posteà per totum corpus sensit. Duabus post horis levem lipothymiam passus est, quàm secutus est vomitus humoris serosi amarescentis, quæ prima febris invasio erat. Die nono dolor in tumore subortus, auctus autem tumor pugnum superabat. Ægrè panem deglutiebat Æger, et febris sensim crescebat. Decimo die cibum fastidiebat et magnum calorem per totum corpus sentiebat; nec dormire poterat noctu, sed huc illuc se jactabat. Volebar sanguinem mittere statim, percepto tumore; sed amici impediebant. Advocatus Medicus censuit abstinendum etiam tunc à venæ sectione, nisi tumor magis augeretur. Die sequente auctus tumor, et tunc sanguis ad uncias sex è brachio missus. Sanguis spumosus erat, putridus et serosior; crustâ quoque cæruleâ aliquâ ex parte obductus. Tumor magis magisque augebatur, adeò ut ab illo die per sex aut septem sequentes panem deglutire non licuerit. Jusculum aut Ptisanam tantum, Julapium et similia, potulenti formâ, stillatim hauriebat. Tumori varia applicata fuere Emplastra; Diachylum simplex cum æquâ parte Diachalciteos: dein Emplastrum de Mucilaginibus, Diachylon magnum, cum Gummi cum Unguento Basilico. Auctus magis tumor, unàque aucta febris, cum vigiliis perpetuis; dejectus planè appetitus; collum anterius & regio thoracis usque ad mammas inflammata, valdè dolebant et inquietudinem augebant. Applicatum fuit tumori Cataplasma de foliis Acetosæ Hortensis, cum Ficubus tostis. Febris sensim augebatur, et mille rerum species menti obversabantur; quærebaturque sibi non solùm species rerum occurrere, sed et populi clamores et strepitus: quæ tamen phantasiæ illusiones esse satis clarè perspiciebat. Imaginatio (ut ipse referebat) valdè exaltata erat, adeò ut sibi temperare nequiret, quin Orationes mente tacitus versaret.

ſaret. Oculi rubicundi erant et phrenefin minabantur, quod *Deus* pro ſuâ miſericordiâ avertebat. Advocati in conſilium alii Medici, ex quorum conſilio Clyſter injectus; & ſub noctem Potio ſomnifera cum grano Ladani exhibita. Turbata fuit mens à Ladano, ita ut deliraret: dormiebat parùm tamen. Quoniam cum tumoris incremento valdè augebatur febris, ſuadebant quidam tumoris apertionem Cauterio aut Lanceâ; ſed alii malebant ejus maturationem expectare. Injectus ſub noctem Clyſter, in quo reddendo Lipothymiâ correptus eſt, & per tres horas pòſt, pulſus intermittebat, delirabatque Æger: dicebat enim ſe ad Ripam Rivi cujuſdam inter Cautes jacere, auxiliumque, ut inde eriperetur, implorabat. Die ſequente ruptus eſt tumor, & per quinque ſequentes dies multum puris effluxit. Remiſere ſenſim omnia Febris Symptomata, & ſedatior factus Æger dormiebat paulùm, nec menti obverſabantur illæ rerum ſpecies. Poſt ruptionem tamen exorti infra mammillam dextram intra coſtas tumores duo piſi magnitudine, qui adeò dolebant, ut nec Linteorum tactum paterentur, inflammatâ quoque circumcirca cute. Poſteà etiam in axillâ dextrâ duo tumores ſimiles exorti, qui tamen poſt duos dies omnes evanuere. Ruptionem quoque ſtatim inſecuta copioſa ſalivatio per aliquot dies, quâ multa phlegmata craſſa per ſputum reddebat. Eam ſecuta eſt tuſſis ſicca, quæ Ægtum valdè quaſſavit, ut à debilitate per morbum contractâ per ſex ſeptimanas poſteà non niſi baculo innixus incederet, quamvis ptiſanâ laxativâ purgatus fuiſſet & bechicis multùm uteretur. Divinæ benignitatis certè munus fuit, quod evaſerit, cùm multi robuſtiores paſſim tunc morerentur ex febribus minùs mali moris: hæc enim per hauſtum in illâ Convalle miaſma quoddam putridum, quod ſpiritus & totam ſanguinis maſſam corrumpebat, contracta, Febris planè Peſtilentialis typum expreſſit. Nunc de novâ Febris ſpecie agemus.

Quemadmodùm indies creſcit hominum luxuria, ita & novi ſuccreſcunt morbi, ſi non veteribus incogniti, intacti ſaltem. Nec mirum, cùm ab inſolitis cibis & variâ eorum mixturâ novæ oriuntur humorum depravationes. Inter multos autem morbos, qui huic Seculo originem debent, nuperrimè Febris obſervata eſt, quæ *Scarlatina* dicitur a coccineo colore (noſtratibus *Scarlet* linguâ Vernacula appellato) quo cutis ferè univerſa tingitur. Hujus Morbi non ita frequentes Obſervationes ſunt, ut inde accurata ejus theoria tradi & curandi methodus extrui poterit. Unam Obſervationem apponam: reliqua accuratior obſervatio poſtea complebit. *Obſervatio de Febre Scarlatina.*

Puella quædam nobilis Senatoris in Foro Juridico filia, octavum plùs minùs agens annum, cœpit de dolore gutturis queri, quem ſecuta eſt Febris. Vocatus deprehendi pulſum valde concitatum; magnus quoque aderat ad tactum calor; facies ſummè rubebat, ita ut Variolas metuerem; delirabat & ſe in lecto jactabat. Sequenti die eam viſens videbam rubedinem quandam non ſolum per faciem, ſed et per brachia & pectus, unà cum levi quodam tumore ad tactum aſpero, per cutem undiquaque diffuſam. Perſeverabat delirium. Ego ejuſmodi temperata Cardiaca ſuadebam, quæ in Variolarum eruptione familiaria ſunt. Die tertio reperi Febrem minorem, quarto adhuc leviorem; & evanuerant rubedo et tumor. Quinto ſurrexit è lecto Febre libera.

In adultis autem obſervavi cuticulam ferè per totum corpus decidiſſe. Quibuſdam quoque (ut ab aliis Medicis mihi relatum eſt) poſt rubedinem illam puſtulæ per totam cutem eruperunt, minimæ quidem illæ inſtar capitis aciculæ, quæ tamen maturaverint, et areſactæ cruſtam depoſuerint. Videtur autem à ſalis in ſanguineâ maſſâ fluore miaſma quoddam Scorbuticum in hâc Febre prævalere, à quo fermentante et efferveſcente natura materiæ tenuioris efflorefcentiam in corporis Ambitum protrudat, quæ pro materiæ ſubtilitate et raritate, citius et tutius periodum ſuam abſolvat: pauciſſimi enim ex hâc Febre mortui ſunt. *Aliæ de hâc Febre Obſervationes.*

CAPUT VI.

De Miris quibuſdam Affectibus Spaſmodicis.

Puella quædam undecim annorum, filia Coloni prope *Limnuchum* in *Lothianâ Occidentali*, poſt malignam Febrem cœpit horridis Spaſmis agitari, ita ut, cùm muſculi *[illegible]* à motibus convulſivis agerentur, à viris robuſtiſſimis vix teneri poterit, quin ad ipſum domûs tectum ſe levaret. Parentes et qui in Viciniâ degebant rei novitate obſtu- *Miri motus convulſivi in Puellâ quadam.*

P pefacti

pefacti eam Dæmoniacam judicabant, & quòd illi horrendi motus à Dæmone corpus ingresso excitarentur. Cùm ego tum in iis oris agerem, à Parentibus vocatus sum, ut Ægram inviserem: ita autem illam affectam inveni. Jacebat in pavimento supinus Pater, eamque brachiis & pedibus arctissimè adstringebat. Erat illa tunc Paroxysmo libera: sed vix per quadrantem horæ assederam, cùm illa primùm cœpit [illegible] & sonum inconditum proferre; dein per totum corpus horrendum in modum convelli. Facies versus colli posteriorem partem retorquebatur, manus pedesque quoque retrò vertebantur; & tunc cœpit motibus convulsivis violentissimis agitari cum maximis subsultibus, adeò, ut, quamvis Pater vir robustus illam omnibus viribus deprimeret, se tamen ad trium pedum altitudinem à solo unà cum Patre elevaret. Qui adstabant narrabant eam aliàs multò altius evectam fuisse. Duravit hic Paroxysmus per horæ dimidium, quo durante murmur quoddam inarticulatum edebat, donec sensim se remitterent motus convulsivi; & tunc per aliquod tempus ab iis immunis erat. Ego in eo eram animo, quod morbus esset contractus ex recrementis acribus quæ Febris reliquerat: decumbebat enim Ægra in tugurio adversus Aëris injurias parùm munito, unde à frigore impediebatur sudor, per quem Febris judicari solet, & transpiratione læsâ magna serosi humoris erat in cerebro (ad quod maximè in iis Febribus rapitur) coacervatio. Unde vellicatæ cerebri fibræ illos spirituum animalium motus inordinatos inducebant. Cerebrum certè primò affectum fuisse argumento est, quòd facies primùm, dein totum corpus convelleretur. Suasi igitur, ut Parentes bono essent animo, morbus eum esset intra naturæ vires, nec ab ullo Dæmone excitatus: sperare me, quòd ordinariis remediis debellari possit, modò in eorum usum consentirent & Ægram ad Urbem vicinam deducerent. Consensere, & exhibita meo jussu fuere ea Medicamenta, quæ in affectibus Spasmodicis maximè valent, quorum usu, aspirante divino Numine, ab illis motibus convulsivis planè liberata fuit. Sed diu erat, antequam artus firmi evaderent, quòd à frequentibus convulsivis motibus nervi admodum debilitati essent.

Motus Spasmodici Abdomen afficientes. Sunt etiam motus quidam Spasmodici, qui cum sævis doloribus Ventrem inferiorem afficiunt; quales in Cive quodam *Limnuchensi* vidi, qui sævissimis cruciatibus in Abdomine ferè per annum integrum affectus erat, qui nullis remediis nec Opiatis cedebant, sed miserum Ægrum primò ad tabem, dein ad mortem ultimum malorum remedium deduxere.

Multi dolores Spasmodici Splenetici, Hysterici, Nephritici perperam appellantur. Multi ex his doloribus Splenetici dicuntur vulgò, quidam Hysterici, quidam Nephritici; in quibus tamen Splen, Renes, Vesica & Uterus ab omni labe immunes sunt Peritonæum autem & Nervi sexti Paris per Abdomen sparsi ab acrium humorum recrementis vellicantur, indeque motus illi Spasmodici dirique dolores proveniunt. Scorbuticis autem maximè familiares sunt, à quibus etiam Appellatio *Germanica* SHORBUTT originem traxit.

CAPUT VII.

Observatio de Dolore Rheumatico in Dorso periodicè cum Paraxysmo Febrili recurrente, & in Tabem Lethalem desinente.

Rarus quidam affectus. QUidam honesto apud suos loco, validæ & robustæ Constitutionis vir [illegible], circa ætatis annum tricesimum sextum, cœpit Ventriculi debilitate & doloribus Colicis laborare, cum dispositione quâdam Scorbuticâ, ut apparuit postea ex laxiore facto corporis habitu obesioreque, alvique nunc constipatione, nunc mollitie, in Diarrhæam trium aut quatuor dierum erumpente.

Circa quadragesimum annum invaserunt dolores Nephritici, qui per sex aut septem septimanarum periodos primò leniùs, dein sæviùs, tandem atrocissimè infestabant. Dolores colici, nephritici & alvi fluxus cum frequentiùs, tum atrociùs vexabant, postquam gravissimam animi ægritudinem contraxerat propter illatam sibi à potentiore quodam Cive injuriam, nonnullaque in se publicè cum multâ indignatione exprobrata: ab

ab eo enim tempore, rebus suæ partis indies pejus cedentibus, gravissima animi pathemata contraxit, quæ dolores illos & alvi fluxus sæpe excitabant. Demum ex lapsu de Curru dolorem in Hepatis regione contraxit, à quo tempore cæpit doloribus Rheumaticis cruciari, sine ullo semper tumore, aut cutis discoloratione. Et hi quidem primo pectus invadebant; dein, mense elapso, dolor humeros & interscapulium invasit, urgentibus simul Colicis & Nephriticis doloribus; & dolor versus lumbos tunc repebat, qui posteà Os sacrum occupavit.

Postquam vero Rheumaticus hic dolor Os sacrum occupaverat, ita pertinaciter huic parti inhæsit, ut per tres ferè menses nec Venæ sectionibus, nec Anodynis cederet, donec tandem applicatis binis Cucurbitulis cum Scarificatione remitteret quidem parùm, & versus Ischium sive Coxendicem magis vergeret. Sanguis de Venâ, ut & Scarificatione eductus statim colorem albo-pallescentem instar seri lactis contraxit, eamque visciditatem, ut vix scindi posset.

Dolor hic rebellis, sine tumore aliquâve partis coloratione, dextræ quandoque, aliquando sinistræ natis partem interiorem invasit, & inde in crus, ac tandem in pedem ipsum prorepsit. Et (quod mirum) primò, instar Paroxysmi Febris alicujus intermittentis, statis horis invadebat, citato & pleno, robustoque sub initium Paroxysmi pulsu, qui sub finem rarus, debilis & tenuis evadebat. A dolore liber, bene se habebat ad oblata, cibumque & appetebat & digerebat, donec invalescente morbo & tabescentibus viribus dejiciebatur Appetitus.

Ultimo extenuatum vigiliis & doloribus Febris Hectica invasit, quæ vix posteà remisit, licet semper de frigore conquereretur, & frigidæ manus tactum non pateretur. Hanc tussis cum sanguinis excreatione secuta est. Quatuor ante mortem diebus Febris leves delirationes inducebat, pulsus autem, qui alias ad miraculum validus perstiterat, debilis & tenuis evasit.

Omnia ferè solamina, quæ Æger admitteret, ex Medicorum consilio tentata sunt; sed vel levem, vel nullum effectum habuere, abeunte sensim affectu in tabem, quæ mihi videtur, si non eadem, consimilis certe illi, cujus meminit *Hippocrates* sub nomine *Tabis dorsalis*, ab humoris in Spinalem Medullam defluxu, qui ita apud eum describitur.

Lib. de Glandulis, Sect. 18.

„Alius morbus oritur ex defluxione Capitis per Venas in Spinalem Medullam: „inde autem in Sacrum Os impetum facit, quò Medulla ipsa fluxionem perducit, & „in Coxendicum acetabula sive juncturas deponit; &, si tabem fecerit, homo marcescit. Atque hoc modo contabescit & vivere non expetit: statim enim scapulæ do„lent amboque pedes & crura consequuntur, & semper tandem pereunt multo tem„pore curati; atque sic deflorescit homo & moritur. Idem ait: Quam vero in Me„dullam fluxio contigerit, tabes occulta ac inconspicua oboritur. Quod apprimè in hoc morbo tenebat: nam per totum morbi decursum nunquam vel tumore, vel cutis discoloratione se prodebat dolor.

Affectus hujus Ætiologia ex Hippocrate.

Lib. de locis in homine, Sect. 10.

Ut autem tam rari affectus Ætiologiam ex divini Senis mente instituam, mirari primùm subit tanti Viri judicium: in morbi enim hujus Descriptione ea apposuit signa Pathognomonica, quæ causas cum antecedentes, tum proximas, tum ab aliis morbis differentiam abunde denotent. Inter [illegible] quidem se offert [illegible], quæ non solùm laborem et immoderatas actiones (ut Interpretes vocem communiter reddunt) sed et ærumnas ex miseriâ perceptâ, luctum, animi afflictionem et ægritudinem significat. Et, quantam vim habeat mœror & tristitia in tabe procurandâ, ostendit Regum sapientissimus, *Solomon*, dum ait, *Lætum cor exhilarat vultum: at in mœrore cordis languescit spiritus.* Et, *Animus gaudens ætatem facit floridam: spiritus tristis exiccat ossa.* Et, *Sicut tinea vestimento, & vermis ligno; ita tristitia viri nocet cordi.* Ea enim est tristitiæ vis, ut cor constringat arctius quam decet, arteriarum motus comprimat ita, ut nec sanguini recipiendo, nec expellendo et diffundendo sufficiant. Hinc à diminuto cordis et arteriarum motu, sanguinisque acceptione et expulsione et per corpus diffusione, primò languor virium totius corporis consequitur, dein præcipuarum functionum notabilis læsio: quin & mœror ipsis humoribus alimentariis acidam, lentam et fixiorem qualitatem imprimit motui et nutritioni ineptam, unde partes suo nutritio succo defraudantur.

Ταλαιπωρία quid.

Prov. 15.13. Cap. 17.22. Cap. 25.20.

Causam autem affectus proximam optime explicat *Hippocrates*, dum ait, Tabescit autem similiter à cavis Venis; hæ verò pituitâ hydropiformi et bile replentur. „Patitur autem eadem, ab utris tandem tabescat, et homo statim niger fit ac subtu„midus, et partes sub oculis pallidæ fiunt. Et venæ in corpore pallidæ, distentæ sunt;

Lib. de internis affectionibus Sect. 13.

„quædam verò valdè rubicundæ. Et infra: Ubi revomuit, levior sibi esse videtur; „deinde, modico tempore interposito, io iisdem doloribus jacet. Hic etiam acutiùs „loquitur, quàm cùm sanus esset; & rigor ac febris interquiescens rurfus sudorosa corripit. Quæ ut speciem morbi egregiè delineant, ita et causam ejus proximam optimè demonstrant: quod ut magis constet, aliqua ex eodem divino Sene altius repetere operæpretium erit.

„Corpus hominis (ut ille refert) habet in seipso sanguinem et pituitam et bilem du- Lib. de natura hominis Sect. 5.
„plicem, flavam *viz.* et nigram: atque hæc sunt ipsi corporis natura, et per hæc ægro„tat et sanos est. Sanus equidem maximè, ubi temperamentum hæc inter se habuerint, „moderatum tum facultate, tum copiâ, et ubi maximè fuerint permixta. Ægrotat ao„tem, cùm horum quid minus aut amplius fuerit, aut separatur in corpore, et non „fuerit reliquis omnibus contemperatum. Tunc enim quodcunque fuerit, quod in uno„quoque fortè [illegible], et humanâ naturâ poten- Lib. de vetere medicina Sect. 24.
„tius est, quodque non possit superare, hoc ipsum lædere duxerunt, et hoc auferre „quæsiverunt. Fortissimum est autem inter dulcia dulcissimum, inter amara amarissi„mum, inter acida acidissimum, et in omnibus adeò rebus, [illegible], vigor ipse ac sum„mum. Hæc enim in homine inesse viderunt, et hominem lædere. Inest enim in ho„mine et amarum et salsum, et dulce et acidum, acerbum et fluidum, et alia infini„ta omnigenas facultates habentia, copiamque ac robur. Atque hæc quidem mixta, „ac ioter se temperata neque conspicua sont, neque hominem lædunt. Ubi verò quid „horum secretum fuerit, atque ipsum in seipso fuerit, tunc et conspicuum est, et ho„minem lædit. Ampliùs porrò etiam alia quæcunque mala homo patitur, omnia à fa- Ibid. Sect. 34.
„cultatum potentiis [[illegible],] proficiscunrur. Itaque cùm amaritudo quædam dif„fusa fuerit, quam bilem flavam appellare solemos, quales statim anxietates, et æstus, „et impotentiæ occupant? Verùm, ubi liberati fuerimus ab illâ et purgati, aut spon„te, aut per medicamentum, si modo tempestivè quid ipsorum fiat, manifestè et à „doloribus et à calore liberamur. Quanto autem tempore eadem elevata fuerit, et „cruda, et metaca ac intemperata, nullâ arte neque dolores, neque febres sedare pos„sis. Et quos quidem acuta actisque ac æruginosa bilis affligit, quales mox rabies, & „morsus viscerum ac pectoris, & desperatio? Non sedantur autem hæc, priosquam Id. ibid.
„eadem expurgetur & prosternatur, & aliis permisceatur. Cæterùm & hæc cognosce- Textu 39.
„re oportere mihi videtur; nimirum, quæ affectiones homini ex facultatibus & poten„tiis, quæ item ex figuris adveniunt, [illegible]. Quod autem dico tale est: Nempe „facultatem quidem esse, bumorum summas vires ac robur nosse. Figuras autem di„co, quæ in ipso homine insunt: aliæ enim cavæ sunt, & ex amplitudine in arctum „coactæ; aliæ expassæ; aliæ solidæ & rotundæ; aliæ latæ & pensiles; aliæ extentæ; „aliæ longæ; aliæ densæ; aliæ raræ & hiantes; aliæ spongiformes ac molles. Et infra: „De potentiis autem humorum, quid singuli ipsorum in homine facere possint, per- Textu 42.
„spectum habere oportet; quomodò cognationes inter se habeant, an *viz.* dulcis hu„mor in aliam speciem mutetur, non à contemperamento, sed ipse descifcens & „immutatus ab ipso, qualis primùm fuerat, amarus, aut salsus, aut acerbus, aut aci„dus. Sit sanè acidus: ergo acidus humor cæteros præcellens, maximè incommodus „fuerit, si utique dulcis omnium commodissimus existit.

Et hæc siquis sonnsecus qoærens consequi possit, is semper, quod melius est, ex omnibus eligere queat. Et cum contraria contrariis curentur, is qui de humorum potentiis, quid singulæ ipsorum in homine facere poterint, perspectum habet; etiam quomodò miouantur, temperentur, expellantur, aut in aliam speciem mutentur, scire poterit.

Hioc autem justa causarum proximarum hujus affectus delineatio elici potest. Prævaluisse enim tam biliosos quam pituitosos humores io hoc Ægro, Argumenta sunt Colici dolores sub initium morbi frequenter invadentes: dein à gravissimo illo animi pathemate, acidum in sanguine prævaluisse arguit rum passionis species mæror & animi ægritudo, tum doloris species; obtundens scil. & gravativus primùm fuit, ut & rebellis naturæ, in viscidâ tenacique pituitâ hospitans, quæ acidi, ut plurimùm, sedes est & materia. Accedit, quòd per totum morbi progressum oullos Spasmodicos motus expertus sit, qui acriorem & volatiliorem causam arguunt. Sed & sanguis oniversus in pallidam & lentam piruitam degeneraverat, ut ex autopsiâ apparuit, in quâ necessariò eminebat acidum, quod recrementa multa de se demittens dolores pariebat, cum præsertim per totum morbum de frigore (quod acidum potens esse declarat) conquereretur, nec frigidæ manûs tactum pati potuerit. Acidum tamen hoc unà cum bilis sale

lixivioso

lixivioſo fermentationem ſubiiſſe probat Paroxyſmus Febrilis, & lancinantes atrociter tunc dolores, qui tandem, bile quoque ſanguinem corrumpente, Hecticam & ſanguinis ſputum induxere. Modum autem, quo dolores afficiebant, ex *Hippocrate* ſic elicimus, cum Venas diſtentas narrat: illa enim Venarum tenſio fuit inde, quòd acidum à reliquis humoribus ſecretum potenſque factum tum qualitate tum quantitate ſuâ [illegible] fuerit, bili in maſſâ ſanguineâ occurrerit, unà cùm eâ ferbuerit & exæſtuaverit, adeóque ſimul exaltati fuerint humores acidi & bilioſi. Hinc ſecutæ [illegible] Venarum, Nauſeæ, *h.e.* ſanguinis ex Venis refuſiones, cùm Venæ tam ex propriâ imbecillitate, quàm ex acribus recrementis ab iſtâ humorum luctâ depoſitis irritatæ, velut nauſeabundæ, ſanguinem humoreſque effundunt aut evomunt. Sic enim neceſſe fuit, non ſolùm ſanguinem, unde ſeceſſit, malè ſe habere à ſolutâ partium ejus unitate; ſed & locum, in quo depoſitus humor, propter humoris cum copiam, tum qualitatem potentem. Recrementa enim illa acria unà depoſita, nervorum fibras & oſſium membranas vellicando, atroces illos dolores producebant; primò quidem periodicè, p... ciùs ſcil. ſecretis & congeſtis recrementis; demum corrupto toto ſanguine, iiſque perpetuò in partes illas ſtillantibus, conſtanter excitabant. Quòd autem tam pertinaciter in dorſo, lumbis, Oſſe Sacro & Coxendice inhæſerint, cauſa fuit illarum partium figura ad eos recipiendos & hoſpitandos opportuna. Pro variâ autem humorum metaſtaſi, nunc pectus, nunc crura, tibias ipſumque pedem afficiebant. Agmen claudat Prognoſis *Hippocratica*, *Et ſemper tandem pereunt*, quod hic Æger quoque expertus eſt.

CAPUT VIII.

Obſervatio de Pyloro concretione Cartilagineâ obturato.

LEctiſſima & laudatiſſima quædam Domina variis Ventris torminibus per aliquot menſes miſerè divexata, cum Abdominis inſigni diſtentione, & miris rugitibus & βορβορυγμοῖς (qui Tonitrûs ſonum æmulabantur) immani etiam vomitu omnium aſſumptorum & non rarò humorum viſcidorum, & totali Alvi ſuppreſſione laborabat, ita ut vix Enemiatum uſu quicquam excerneret (conquerebatur enim nihil aſſumptorum ultrà Umbilicum deſcendere unquam) menſes etiam toto illo tempore ſiſtebantur; de pondere in Ventriculo conqueſta ſæpe eſt; appetitus non imminutus tantùm, ſed abolitus ferè. Varia Medicamentorum genera, purgantia, carminantia, roborantia, anodyna incaſſùm exhibita & adhibita, toto ægritudinis decurſu, vocatis in conſilium Dominis Doctoribus D. *Haio* & D. *Sibbaldo*: tandem die ſexto *Novembris* anni 1678 cruciari & vivere deſiit. Conſenſu mœſtiſſimi Mariti & reliquorum Amicorum, Cadaver aperuimus, cauſam abditam tam miſerandi caſus & obſtinati morbi rimaturi. Non ultra infimam corporis regionem ſecando progreſſi ſumus, cùm ibi morbi & mortis cauſa abundè pateſceret. Inteſtina inſigniter erant diſtenta, & flatibus cum liquore fœcibus liquidis aliquantùm fœdato (forte à Clyſteribus injectis reſtitante) repleta, qui ex Inteſtinis cultello leviter apertis magnâ vi & ſonitu ad diſtans exilut. Ventriculus non tantùm valdè tumidus à contentorum copiâ, ſed flatuum vi & torſionibus ita figuram, quam ſecundum naturam ſolet habere, amiſerat, ut vix ab Inteſtinis diſcerni potuerit, divulſis ferè ejus tunicis. Pylori ſitus (vi eorundem flatuum ibi contentorum) immotatus, & in lævam corporis partem detruſus. Sed (quod maximè obſervandum, & cui fatalis mali initium & finem aſcribere viſum eſt) loco Sphincteris Pylorum ſecundum naturam aperientis & conſtringentis, aderat Circulus ferè Cartilagineus, immobilis, latus circa pollicem unum, craſſus circiter digitum unum, in quem cultellus non ſine magno conatu potuerit adigi, quique ipſum Pylorum ita coarctaverat, ut non niſi exili ſtylo tranſitum concederet. Hinc Ventriculi capacitatem invenimus fœcibus liquidis & fœtidiſſimis repletam: unde demirati ſumus Dominam Ægram nec iſta Stomachi contenta evomuiſſe unquam, nec de fœtore unquam queſtam. Utero aperto, Gravidam obſervavimus Maſculo Embryone, quod ab initio ſuſpicati ſumus, contra ipſius Dominæ opinionem.

Relatio hæc mihi communicata fuit à D *Gilberto Rule* celebri Practico *Berviceusi*, qui Dominæ ægrotæ Medicus ordinarius fuit. Narravit autem mihi ipsa Domina, narrarunt Propinqui, Maritus & Pater Dominæ, ipsam æstate prægressâ pruna multa immatura & adhuc viridia comedisse, nec ab eorum esu abstinuisse monitam de periculo: unde congesta fuit in Ventriculo magna humorum acidorum & viscidorum saburra.

CAPUT IX.

Relatio de Muliere Cornutâ.

MUlieris Cornutæ meminit *Thomas Bartolinus*: Similem casum obtulit hæc Urbs. *Elizabetha* quædam Cornu (cujus Iconem vides Tabulâ VII.) excisum habuit decimo quarto die *Maij* anno 1671 à Chirurgo hujus Urbis satis celebri *Arcturo Temple*. Accreverat autem capiti ad tres pollices supra dextram auriculam, & per septem annorum spatium, in eam magnitudinem & formam crevit.

Fama erat abscissum renasci, licet quinquaginta annorum esset, cum abscinderetur. Ipsum autem Cornu abscissum in Bibliothecâ Academiæ *Edinburgensis* conservatur, ubi illud vidi, ejusque Iconem ab ingenioso Mathematico & Mechanico *Ioanne Adair*, depingendam curavi.

Similem Substantiam, si non planè corneam (quam & in eâdem Tabulâ depictam videre est) super digitos pedum accrescentem habet paupercula quædam in Urbe *Selkirk*. Hujus Icon ex ipsâ substantiâ derasâ delineata quoque est.

CAPUT X.

Observatio de Venæ sectione ante Variolarum eruptionem.

Variolæ cum sanguinis vomitu erumpentes.

SOlent nostrates à Venæ sectione in Variolis abhorrere, quæ tamen, ubi magna febris est, &, præ sanguinis æstuantis nimiâ copiâ, in nobiles partes metastasis metuenda, sæpe salutaris est, ut ex sequente casu videre licet. Mercatoris *Edinburgensis* filius *Ioannes* nomine, quintum agens ætatis annum, satis benè se habuit, dum horâ ordinariâ se somno componeret. Circa tertiam verò matutinam cœpit malè se habere & sanguinem vomere. Hoc subito affectu consternati Parentes me accersiverunt; reperi vomentem adhuc purum sanguinem. Parentes autumabant, aut in Scholâ ab uno ex Sodalibus ictum fuisse, aut ex casu læsum, cùm nulla alterius affectûs se proderent indicia. Ego tam periculoso morbo præsens suadebam remedium Venæ sectionem. Proinde de Medianâ Brachii Chirurgus quatuor plùs minùs uncias emisit: dein ex temperatis adstringentibus Julapium exhibitum est pro sanguine sistendo, à quo assumpto sistebatur Vomitus. Horâ decimâ sputum sanguine leviter tantùm tinctum erat; Ante undecimam, sputum sanguinis planè expers fuit. Sed circa duodecimam accrevit Febris, & post meridiem secuta est Variolarum eruptio. Trepidabat tunc Mater, & de suo Filio actum esse clamabat. Ego contrà omnia tuta fore promittebam, quòd sanguis eâ quâ gravabatur plenitudine levatus faciliùs, quod concoqui erat habile, esset concocturus; quod expelli habile, expulsurus. Nec me fefellit animus: optimè enim eruperunt Variolæ, & ab earum eruptione febris remisit, & sine ullis ferè Medicamentis adhibitis. Reliqua pro voto successerunt, & citissimè convaluit Æger Ubi ergò corpus plethoricum est, summaque est sanguinis ebullitio & effervescentia, & ruptionis alicujus vasis est metus, locum habere potest sanguinis missio, si vires ferant & nulla adsit malignitatis suspicio.

Sed ubi subita virium prostratio est, humorumque summa putredo & corruptela adest, abstinendum est à Venæ sectione, quòd ab eâ tum minuantur vires, miasma venenatum se latius spargat, totamque sanguinis massam inficiat. In quo casu Cardiaca & Alexipharmaca temperata, quæ spiritus resocillent & restaurent, corruptelam sanguinis emendent, putredinem arceant & expellant, maximè ex usu erunt.

Inter

Inter quæ, acida & pulveres testacei primum locum tenent. Cautè tamen naturæ motus observandus est, ut laboranti suppetias, non afflictæ ταραχὴν addamus; & summâ curâ sunt vitanda, quæ vel sanguinem nimium colliquare, vel magis accendere possint.

CAPUT XI.

De immani sanguinis vomitu & ejusdem sanguinis per insolitas vias rejectione.

SAnguis sæpe inordinatos motus affectat, quando vel nimia copiâ redundat, vel æstuat & effervescit nimiùm, vel ab humorum acredine stimulatur. Sanguinis quando inordinati sunt motus.

Nobilis quædam Virgo, annorum nunc viginti quatuor, per tres annos Vere ingruente Vomitum sanguinis immanem passa est, quo plures patinas sanguine puro, quandoque in magna frusta coagulato, replevit. Cùm vires essent inde imminutæ, suasi ego, ut Diætâ refrigerante & incrassante uteretur; & Iulapium refrigerans, adstringens & roborans præscripsi, pro sanguinis effervescentiâ nimiâ & motu nimio comprimendis. Nihilominus tamen Vomitus perseverabat, etiam (quod mirum) erumpentibus Menstruis & per aliquot dies fluentibus, quod bis in hâc Ægrâ accidit. Vomitum præcedebat angor & dolor in pectore gravativus. Nunc, ex quo nupta est, nullæ de eo Vomitu querelæ. Vomitus sanguinis immanis.

Solet certè sanguis in Vasis æstuans & ebulliens (quando præ obstructione, vel materiæ dispositione se nequit διὰ τῶν συμφερόντων χωρῶν exonerare) insolitas quandoque vias tentare, per quas se deponat. Dum rure agerem, venit ad me ancilla annorum viginti, auxilium in gravi affectu petitura: conquesta enim est, periodo menstrui fluxûs recurrente, se, loco Menstrui per Uterum fluxûs, magnam pati hæmorrhagiam ex auriculâ, nec aliud præctereà pro Menstruis habere. Ego, ut motum sanguinis naturalem reducerem, consului ut purgaretur & eis uteretur Medicamentis, quæ cursum sanguinis per Uteri vias restituerent. A quibus usurpatis Menses ordinatè fluebant; usque dum ingruente Autumno servitiis in agro occuparetur, præsertim in frugibus demetendis: quo opere calefacto (ut verisimile est) nimiùm corpore, præternaturalem per aurem cursum sanguis ebulliens repetebat, eóque nimium fluente exhaustis viribus brevi periit. Sanguinis per aurem rejectio.

CAPUT XII.

De Hydrope Tubæ Uteri.

MArgarita quædam honesto loco nata apud suos, annum agens decimum sextum, postquam halecem salitam comederat, circa decimam noctis horam valdè sitiens aquæ frigidæ largiorem haustum sumpsit, nec aliam ipsa narrabat fuisse sui Morbi originem. Ab eo tempore cœpit male se habere, licet & tunc, & (quod mirum) ad mortem usque rite fluerent Menstrua & periodum servarent. Venter sensim tumere incipiebat, & per octennium augebatur magis magisque, ita, ut anno postremo tumor vel quatuor Infantibus Gravidæ molem longe superaret: adeò enim distentum Abdomen, ut super Umbilicum sederet, idque in sedili absque fundo substrato: Nec præ tumore per aliquot annos Tibias suas videre poterat. Ita autem augebatur indies tumor mensibus aliquot mortem præcedentibus, ut præ pondere aquæ contentæ ambulare nequiret, & valde metueret, ne præ nimiâ tensione Venter rumperetur. Quapropter rumore ad eam delato, Virum quendam Hydropicum in Comitatu *Perthensi* à D. *Moraviæ* Vicecomitis de *Stormont* fratre, D. *M. Perthi* Praxin tunc exercente, institutâ Paracentesi fuisse ab Hydrope liberatum, dies noctesque amicos rogabat, ut suprà dictum Dominum accerserent, quò Paracentesis in ipsâ perficeretur: aliquam enim spem sibi affulgere per eam se liberatum iri, cùm dira mors aliàs præ foribus instaret. Accitus ergo fuit D. *Moravius*, & unà cum eo consultantibus D. *Junio* D. M. Celeberrimo Practico, Clarissimo D. *Balfurio*, & expertissimis Chirurgis *Iacobo Borthvico* & *Gulielmo Borthvico*, Paracentesis

facta fuit per *Gulielmum Borthvicum*, & parum tantùm aquæ primâ vice eductum, consultò, ne vires laberentur. Eâ nocte ad Urbem veni, & sequente manè me parabam ut Operationi interessem (inter alios enim me advocaverat in consilium) cum ecce horâ nonâ, quæ erat constituta pro Operatione, nobis relatum est, illam manè solito maturius è lecto surrexisse & bono alacrique animo, omnia benè sibi successura ominatam suis manibus crines capitis compsisse: à quo motu (uti verisimile est) conquassata aqua amurcam in fundo excitaverat, unde putridi malignique Vapores elevati convulsivos motus ei procurârunt, qui horâ ejusdem diei undecimâ ipsam è vivis abstulerunt. Sequente die concessum ab Amicis, ut Abdomen Cadaveris aperiretur, ut tam prodigiosi tumoris causam scrutaremur, quod factum præsentibus suprà nominatis Dominis, me etiam præsente. Et (quod vix credibile est) ne una quidem aquæ gutta in Abdominis cavitate reperta: imò Viscera omnia sana, nullâ labe tacta reperta sunt. Sed Tuba Uteri (quæ & *Fallopii* dicitur) dextra in eam molem extensa erat, ut totam Abdominis mirè distenti cavitatem repleret. Figurâ autem accedebat ad sacculum coriaceum largissimum, quo Causidici Chartas recondunt. Erat autem plus quam duos pedes longa, pedem & dimidium lata, prodeuntibus è lateribus saccis minoribus instar perarum majorum, quibus in femoralibus utimur. Ex illo sacco vidimus eductas quadraginta quatuor Pintas *Scoticas* (Pinta autem *Scotica* continet quinque Libras Medicas & Uncias quatuor) aquæ atro-rubentis. In fundo autem aderat magna quantitas materiæ crassioris & lentæ, instar amurcæ, quæ erat atro-virentis coloris.

CAPUT XIII.

De *Impotentiâ ad rem Veneream humoris è Gutture ad Testes translationem sequente, Medicamentis feliciter curatâ.*

QUidam Theologiæ Candidatus temperaturæ aliàs in Venerem pronioris, circa quadragesimum ætatis annum, ex commoratione in domo humidissimâ, palustri loco ad *Fortham* sitâ, passus est ingentem humorum decubitum in fauces & guttur; ex quo tumor subortus, quem paulò post Testium tumor & resolutio secuta. Tumoribus discussis, remansit absoluta ad maritale debitum persolvendum impotentia, de quâ gravissimè mihi conquestus est, Se jam per aliquot menses ad hoc munus planè ineptum esse, & obnixe rogavit, ut in tam deplorato affectu opem ferrem. Ego cùm ex sympathiâ, quæ inter Testes & Organa Vocis intercedit, facilè posse contingere ejusmodi humorum μετάστασιν intelligerem, jussi bono esse animo, sperare me, ipsum restitutum iri, modò obsequentem se præberet præscriptæ methodo pro valetudine ipsius recuperandâ, quod ille quidem alacriter suscepit se peracturum. Institutâ ergo primùm diætâ, ut scil. ab omnibus piscibus, à salitis & exiccatis carnibus avibusque palustribus abstineret, cibisque boni succi & multi nutrimenti uteretur, vinoque ad cibos generoso, corpus aliquoties purgavi; et tum quæ partes illas flaccentes et evanidas corroborarent tam intus quam foris utenda imperavi; quibus peractis pristino vigori restitutus est, sæpiusque gratias mihi quàm potuit maximas egit.

Ætiologia hujus affectus. Ut hujus Affectùs causam explicem operæpretium erit Sympathiæ inter partes rationes reddere. Et quidem nihil in rerum naturâ majorem sui parit admirationem, quàm, quæ passim observatur, rerum aliquot diversarum, quarundamque omni sensu carentium

Variæ enumerantur Sympathiæ. συμπάθεια & ἀντιπάθεια. Conspicua illa συμπάθεια in Magnete ad *Polum Arcticum* se non aliter, quàm flamma sursum, lapis deorsum, convertente; ad se verò ferrum vi non minus abditâ attrahente. Sic Electrum Paleæ conjungi amat. Hinc etiam animalium τὴν οὐσίαν totam demorsi corrumpunt substantiam: nonnulla alicui tantum parti bella indixere, ut vesicæ Cantharides. Quin et feras ipsas præsentissimo veneno turgentes, atque imprimis Scorpionem, suæ plagæ remedio esse non impositas tantum, sed et comestas, Veteres prodiderunt, ipsaque Viperarum carne constans Theriaca convincit.

Causa Sympathiæ & Antipathiæ. Causa autem est illa, quæ ex variâ Elementorum permistione intercedit. Substantiarum

tiarum similitudo et dissimilitudo, cujus tamen [illegible] humanum intellectum hucusque effugit. Multum sanè efficit hic perpes & assiduum (quod dari constat) ex quolibet corpore tenuium & spirituosarum partium effluvium & [illegible] quam ab animatis tanta cum sagacitate indagat & insectatur canum ἰχνευμόνων industria: quippe naturali instinctu & pondere partes hæ à corpore egressæ desiderant ad illud, tanquam ad suum centrum & locum remeare, quod sæpe non vacuæ revisunt; Sed impregnatæ corpore aliquo ipsarum tanquam aculeis transfixo, sicut filamentum subtile et invisibile partium à Succino evaporatarum ad illud secum revehit paleam, & à Magnete exhalantes particulæ ponderosum secum ferrum apportant.

Quæ in nostro corpore est Sympathia fit, cum superstite priore foco pars in alterius affectum trahitur. Et talis vel est absolutè & positivè, vel privativè. *Sympathia in nostro corpore quid.*

Absolute et positivè talis (quæ etiam κατ' ἐπιγένεσιν dicitur) fit materiæ scil. morbum committentis propagatione, cum vapor nempe, vel humor à parte primariò affectâ in aliam effertur. Sic vitiosi vapores è Ventriculo vel Utero ad Cerebrum delati dolorem vel delirium inferunt; ad oculos delati, in iis excitant similia, quæ per suffusiones cernuntur. Sic clausis Vesiculæ Bilariæ ductibus, Corycio tincta croco, præ cæteris, oculi funda, auratur corporis superficies, cessat naturalis Clyster, argillacea dejiciuntur, cum [illegible]. Sic Aura ex parte inferiore sublata Epilepsiam. *Sympathia positiva.*

Privative talis est, quoties, parte aliquâ primariò affectâ, pars alia privatur affluxu materiæ, vel facultatis ad agendum necessariæ. Sic Larynx per Sympathiam læditur, eùm, perfosso Thorace, vocis materia illi præripitur. Sic Spinæ dorsi obstructio crurum resolutionem infert; nervi Optici, cæcitatem: quia facultas Opifex influere prohibetur. *Sympathia privativa.*

Compatitur autem pars alteri tribus modis. Primò γειτνίᾳ, seu Vicinitate, propter quam Uterus compatitur Recto Intestino & Vesicæ, vicissimque illa Utero. Unde Utero vel Intestino Recto inflammatis, ἰσχουρία, δυσουρία; et vicissim Vesicâ ab Ulcere, Phlegmone vel Calculo obsessâ, Tenesmus oritur, qui Stranguriam et Abortum inducit, ut Pleuritis Febrem. Ad hanc spectant Continuitas, Contiguitas, Cohæsio et quæ medio aliquo copulantur. *Tribus modis pars alteri compatitur.*

Secundò τῇ κατ' ἔργον κοινωνίᾳ, operis societate, quæ spectatur in partibus communem actionem habentibus. Sic Abortum facturis Mammæ graciles fiunt. Sic Musculis congeneribus in unâ parte resolutis, in aliâ convelluntur, ut in caninâ resolutione sana oris pars affectæ compatitur. Hinc facilis [illegible]. Hâc difficilior evadit Respiratio, malè affectis Hepate & Liene; in Sympathiâ Renis alterius urina crebrè & parcè mittitur.

Tertiò τῇ κατὰ γένος κοινωνίᾳ, generis communione. Huc reducitur Vasorum communio, quâ nervosa nervosæ, glandulosa glandulosæ, arteriosa arteriosæ, membranosa membranosæ condolet. Hinc Vomitus læso Cerebro, aut Meningibus; Cephalagia, Ventriculo impurâ quâvis illuvie (præsertim biliosâ) referto supervenit. Hâc Diaphragma inflammatum, generis similitudine & societate, principium, *i. e.* Cerebrum, in contagionem adducendo, paraphoricum affectum; nam [illegible] percussum, risum accersit Sardonium. Hâc Musculus Temporalis, læso oculo, læditur, fit Syncope, læso Ventriculo; Vesica, Vertebris Ossis Sacri affectis, læditur; ac denique Vox Testibus malè constitutis.

Dum viget mirabilis illa Elementorum in corpore nostro Harmonia, dum temperatæ exinde consurgunt Qualitates, partesque principes suum pro debito in inferiores exequuntur imperium; & eæ non minùs morigeræ partes suas quoque agunt: neutræ præ nimiâ felicitate superbiunt, valet Natura, & suas omnes ad salutem animantis functiones obit, immutabili constantiâ ex cibis ingestis idoneum partibus concoctione præparat humorem; præparati portionem utilem et familiarem ab inutili secernit; illum deducit & exportat in partes; earum substantiam supremâ concoctione mox futuram, hanc in ea, quæ huic muneri destinavit conceptacula, recondit, donec per vias convenientes foras exturbet. Quem ardenti stomacho hærens cibus imperfectus languorem pepererit, hunc, nisi novi exhibitione cibi distrahatur, perfectè summovet; ac siquid crudi congeratur humoris, qui eas Mesenterii vias, per quas Chylus traducitur, inferciat, hunc subigit, mutat, coquit, aut mitigat. Quin & impuros humores omnium ferè Morborum causas continentes in Vasis majoribus conclusos, aut in cavis Viscerum delitescentes, Venisque minoribus coercitos pristinæ restituit bonitati; lentos detergit, crassos incidit, compactos imminuit et variè disjungit; ferocientes, turgentes & quoquoversum impulsos compescit; exustos blandè repurgat, & quovis alio modo contaminatos, nisi quid peccatum fuerit quod ejus gestiones interpellet, ab utilibus segregat, secretos per cæcos aliquando arctosque recessus extrudit, sæpius per ductus tritos & idoneos bonis ægri rebus excernit. Hinc illæ in Morbis subitæ ad salutem ægrotantis, præter spem imperitorum, mutationes; in quibus quamvis, *Natura benè se habente, omnia rectè succedunt in nobis.* *Multi Morbi à naturâ nostrâ superantur.*

rituum officinâ, suffocatus obiit. Dissecto Cadavere præsente Medico Ordinario, vix credibile est, quàm magnus Calculus, duarum prorsus unciarum ponderis ejusdemque pariter cum Corde figuræ, Ventriculos ipsius ambos undiquaque occupans sit intus repertus.

Calculus in Corde.

In Vesiculâ quoque Felleâ Viri nobilissimi Domini *Sinclair* lapis repertus figurâ & quantitate ad Nucem Moschatam accedens, quæ in Musæo clarissimi Viri D. *Andreæ Balfurii* Equitis aurati servatur.

In Vesica Fellis.

Lapidem è Renibus Viri nobilis D. *Dromundi* de *Ricarton* extractum ostendit mihi Consanguineus meus D. *Patricius Dromundus* ὁ μακαρίτης Philosophus Christianus Puritatis primævæ æmulus, qui, quam alii profitentur verbis, vitâ & moribus simplicitatem expressit, summâ quoque doctrinâ & rerum variarum peritiâ præditus. Erat is Lapis tantæ magnitudinis, ut Renem in quo erat impactus ita dilataret, ut alterum adversi lateris attingeret. Fuit autem inæqualis admodùm figuræ, cum appendicibus quibusdam, quæ formâ Renis erant.

Lapis in Rene maximus.

Vidi quoque Lapillum ex apostemate digiti cum pure ejectum; & reperti sunt in Linguæ radice adnati Lapides.

Lapillus in digiti apostemate, &c.

Habeo etiam Lapidem ex Intestinis, post ingentes in Ventre dolores, à Mercatore quodam cum fœcibus alvi depositum. Eum videre est delineatum in Tabulâ nonâ, unà cum dimidio alterius minùs duri per secessum quoque ejecti. Sed hic, de quo nunc agimus, fungosus dici potest. Coloris est fusci &, si leviter tangas, mollis instar panni holoserici cernitur, quem tamen unguibus penetrare nequeas. In quibusdam partis silicei coloris & duritiei est.

Lapis in Intestinis.

Lapides, qui in Renibus et Vesicâ reperiuntur, variæ naturæ sunt. Quidam friabiles et facilè solubiles, aliæ siliceæ planè duritiei; et hi variis Tunicis seriatim coagmentatis constant ita ut, detritâ exteriore Tunicâ, quæ tactu asperior est, interior durissima et lævoris politissimi cernatur.

Lapides in Renibus & Vesica variæ naturæ.

Cùm frequentissimus sit in *Scotiâ* Morbus *Lithiasis*, operæpretium certè erit in ejus naturam et causas accuratius inquirere. „Calculo verò maximè laborant homines (inquit *Hippocrates*) et ex renum affectionibus, et urinæ stillicidio, et coxendicum „morbo corripiuntur, et herniæ fiunt, ubi aquas omnigenas bibunt, et de magnis flu„minibus, in quæ alia deferuntur, & de stagno, in quod fluxiones multæ ac omnis „generis deveniunt; & qui aquis invectitiis utuntur, quæ ex longo & non brevi loco„rum intervallo afferuntur. Non enim fieri potest, ut alia aqua sit similis alii: sed „aliæ dulces sunt, aliæ salsæ & aluminosæ, aliæ de calidis fluunt. Ubi verò hæ simul „inter se miscentur, dissident, & quæ fortissima est semper superat: prævalet autem „non semper eadem, sed alias alia.

Lib. de Aere, Aquis & Locis, Sect. 21.

Hujus affectus Ætiologia ex Hippocrate.

Et quidem cùm multæ Aquæ Minerales ubique in *Scotiâ* sint, quæ tartareas salinasque partes Mineralium, per quæ fluunt, secum devehunt; & cùm illâ aquâ tum cibus tum potus paretur: hinc certè est, quod tot Calculosi hic reperiantur. Inter Mineralia autem, quæ eam virtutem λιθοποιητικὴν maximè aquæ communicant, præcipuè sunt Marmora, ea præsertim species, quæ Lapis Calcarius dicitur, & ex quâ Calx communiter conficitur; tum Crystallum, Alumen, Vitriolum, Bitumina quædam, & Marga, & Argilla; ipsæque arenæ, sabulum lutumque. Ab his enim deraduntur ab aquâ ramenta et tenuissimæ particulæ, quæ cum aquâ haustæ infarctus primò et obstructiones in partibus producunt: dein congesta magis magisque illa materia, accedente quoque succo petrifico, in lapidem coagulatur. Et cùm rectè licet argumentari à causâ, quæ lapides in Maerocosmo sive Universo conficit, ad eandem quæ in Microcosmo seu Homine idem peragit, quandoquidem autopsiâ constet lapidem illum Stalagmitem, qui in Speluncâ apud *Slains* reperitur, ut & alios plures, qui ad me transmissi fuere è Mineris ex quibus Lapis Calcarius effoditur, quæ præsertim in *Limnuchensi* Præfectutâ sunt in loco propè Argentifodinas, qui *Knock-hill* dicitur, ex succo lapidescente esse, qui ab ipsis Calcariis lapidibus destillet: crediderim ego frequentissimam Calculorum in nostratibus causam esse aquam ramentis Lapidis Calcarii imprægnatam. Quod eò magis adducor ut credam, quòd is morbus frequentiùs Agricolas invaserit, ex quo receptus est usus Calcis pro lætamine ad agros meliorandos. Necesse enim est Terram et Aquas Calcis qualitates imbibere, ac proinde grana, quæ ibi nascantur, tum materiam, tum efficientem Calculi in sinu gestare, eò potentiora quidem, quòd Calx (quæ ex Lapide igne fortissimo ex carbonibus combusto constat) præter Tartaream substantiam, sal coagulativum in se habeat, in quo verisi-

Mineralia aquis virtutem λιθοποιητικὴν communicant.

 mile

mile eſt δύναμιν ſeu facultatem λιθοποιητικῇ ſitam eſſe, quæ à calore noſtro magis in actum reducitur. Et, ſi aggeſti ſimul ſint viſcidi & tenaces humores, tum par eſt illum in firmiorem & indiſſolubilem Calculum coagmentari. Non diffitebor tamen ab Argillâ, ſabulo, alumine, vitriolo, ſulphure aliiſque Mineralibus, concurrente virtute petrificâ iſtâ, lapides ſiliceæ conſiſtentiæ & duritiei quoque confici poſſe; imo & ſalem communem pani & potui ab eorum confectoribus nequiſſimè commixtum ſuas quoque partes in Calculo ſtruendo habere. Atque hæc de Morbis ſufficiant; nunc ad methodum iis medendi tranſibo.

SECTIO SECUNDA

De

METHODO

Medendi MORBIS, qui apud nos graſſantur.

CAPUT I.

De Methodo medendi in genere.

Medicina quid. MEdicina quondam (ut ait *Seneca*) paucarum fuit Herbarum ſcientia, quibus ſiſteretur ſanguis fluens & vulnera coirent paulatim. Nunc poſtquam tot Morbos, qui in humanum genus graſſantur, multa induxit luxuria, eſt adjectio deficientium & detractio ſuperfluentium, ſingulare φιλανθρώπου θεοῦ in homines beneficium. Ejus finis eſt ſanitas, quæ omnium actionum integritate concluditur; officium eſt, citò, tuto & jucundè curare, quod legitimè minimaque morâ perficit, cum paucis judicio delectis & uſu probatis remediis, temperatis quidem, ſed morbo valentioribus & morbi cauſam penitus evellentibus. Epiſt. 95.

Medicinæ faciendæ planè neceſſaria ſunt hæc duo lumina, Ratio atque Experientia. Utrumque per ſe indigens, alterum alterius auxilium poſtulat, & ex iis duobus vera morborum curandorum methodus elicita eſt, à quâ ſua Medicamina *Dei* manus depromunt Medici.

In perfectâ Methodo ritè adminiſtrandâ pars affecta, cauſæ Morbi ejuſque ſpecies ſedulò ſunt indaganda, cùm ex eorum propriis ſignis certa indicatio ſequatur, & inde ad Morborum curationem deveniendum, quæ tota ſic perficitur, ut Contrariorum contraria exiſtant Remedia.

Et cum principales communiſſimæque Morborum cauſæ, apud nos præſertim, ſint Plethora & Cacochymia; ſic & totidem ſunt prima & communiſſima remedia, ſanguinis miſſio & purgatio. Et quia Plethora nimio ciborum maximè nutrientium uſu acquiritur, & Cacochymia ab uſu eorum, quæ [illegible], minus corpori proportionata ſunt, præſertim congeritur: priori vitio Diætâ quoque ſeu recto Alimentorum uſu, poſteriori verò etiam alterantibus Medicamentis occurrit, quæ peccantes illas [illegible] in ſanguinem introductas attemperent et in ordinem redigant. De his ergo nunc erit agendum; et primò quidem de Diætâ, ut, unde communiter oriunda ſunt mala, inde pro iis primum petatur remedium.

CAPUT II.

De Diæta.

QUidam Morbi non, niſi ferro et igne, curantur; quidam Medicamentis evacuantibus et alterantibus; nonnulli ſolâ Diætâ.

Quid per Diætam intelligitur.

Per Diætam verò intelligimus, primò quidem et largiùs ſumendo, rectum ſex rerum naturalium (ut ea vocant) uſum. Strictiùs verò ſumentes intelligimus non ſatiari cibis, impigrum eſſe ad labores, et vitale ſemen conſervare. Senſu autem ſtrictiſſimo cibum quendam certo Morbo appropriatum, qui qualitate ſuâ morbo contrariâ naturam aberrantem ad ſtatum ſuum temperatum reducit. Priuſquam autem agamus de eâ in hac tertiâ acceptione, de quâ fuſiùs agendum erit, quædam de Exercitatione et Balneatione (quæ ſub laxiore ſenſu comprehenduntur) tradenda ſunt.

(a) Libro de Sanitate tuenda.
(b) Lib. de Arte Gymnaſtica.
Exercitatio. Exercitii commoda.

De Exercitatione fuſe agit (a) *Galenus* et (b) *Mercurialis*; cujus quidem commoda multa ſunt: nam tum ad Excrementorum inanitionem, tum ad ſolidarum partium bonam & firmam habitudinem confert. Etenim, quoniam exercitatio vehementior motus eſt, inſtrumentorum duritiem, genuini caloris augmentum & ſpirituum valentiorem motum neceſſariò inducit. Ex inſtrumentorum duritie ſequitur robur ad labores & renitentia; ex calore autem aucto diſtributio validior, immutatio expeditior, nutritio abſolutior, omniumque corporum fuſio, ob quam ſolida molleſcunt, craſſa tenuantur & exigui meatus laxiores fiunt. Sed & ex valentiori ſpiritûs impetu, & purgati omnes hos meatus neceſſe eſt, & excrementa expelli.

Balneatio. Ejus commoda.

Balneatio quoque varii uſûs eſt: iis enim quibus, ob excrementa fumida ſub cute collecta cohibitaque, febris excitatur, utiliſſimum eſt balneum aquæ dulcis, cum & fumidum evocet & univerſum corpus commodè humectet. Ex balneis quoque commoderatis, ſiquis eis opportunè utatur, *viz.* ubi defeſſi fuerimus, incaluerimus, refrigerati, reſiccati, nauſeave affecti, aut inæquali intemperie fuerimus, aut denique evacuationem deſideraverimus, manifeſtè corpus juvatur. Nam corpori reſtituunt mediocritatem temperamenti, vires corrigunt, opportunum calorem augent, denique unâ cum ſudoribus nonnihil flatuum diſcutiunt.

Lib. de attenuante Victus ratione.

Solis autem alimentis ritè adhibitis multi morbi curantur. De Diætâ certè magnificè ſentit *Galenus*, ubi ait, „Victûs ratio attenuans pleriſque diuturnis morbis, ut „Arthritidi, Dyſpnœæ, tumoribus lienis & hepatis, nec non morbo comitiali incipienti adeò confert, ut ſolâ eâ, ſine ullo alio Medicamento, ſublati ſæpe ii fuerint.

Diætâ multi morbi curantur.
Sect. 2. Aph. 22.
Lib. 2. Cap. 16.

Morbi, qui à nimiâ repletione fiunt, abſtinentia aut parciſſima diætâ optimè cu„rantur, ſecundum Aphoriſmum *Hippocratis*, Quicunque morbi ex repletione fiunt, „evacuatio ſanat, & quicunque ex evacuatione, repletio, & aliorum contrarietas. Et „(ut habet *Hippocrates Latinus* nobiliſſimus *Celſus*) initia morborum famem ſitimque „deſiderant, ipſi deinde morbi moderationem, ut neque aliud quam expedit, neque „ejus ipſius nimium ſumatur. Et infra, Neque ulla res magis adjuvat laborantem, „quam tempeſtiva abſtinentia.

Diætâ certè ſecundum quantitatem & qualitatem cibi exactâ multos morbos curari, vel hinc apparet, quod quæ aſſumuntur victu ritè inſtituto talia ſint, quæ facile ſubigi, diſſolvi & confici a Ventriculo poſſint. Hinc in ſanguinem deducta ſpirituoſum eum reddunt, à quo ſanguine ſpirituoſo cruda digeruntur, aut perſpiratione foras amandantur & eliminantur: ſic enim Natura ſufficienti copiâ proborum ſpirituum inſtructa pravam ſanguinis diatheſin in meliorem commutat. Hoc ſane modo tabes aliique affectus chronici frequenter curantur, & multi alii morbi ſuperantur à Diætâ materiæ peccanti contrariâ: ſic plurimæ febres ſolâ Ptiſanâ, Hecticæ Lacte, tabes quædam Limacibus variè præparatis, morbi quidam calidi humectante & refrigerante Diætâ, frigidi & humidi calidâ et ſiccâ curantur. Quidam morbi imminuuntur et compeſcuntur, imò curantur, ſubtrahendo de Alimenti parte liquidâ, ut Catarrhi. Et à quibuſdam Auctoribus relatum eſt, Hydropicos quoque totali abſtinentiâ à potu per aliquod tempus curatos fuiſſe. Alii verò morbi partem Alimenti liquidam augendo curantur, ut de horribili illo morbo conſtat, qui Cholera morbus dicitur, in quo ſi Æger magnam quantitatem Poſſetæ, vel dilutioris Juſculi ex pullo Gallinaceo hauriat, horrenda illa Vomitûs et alvi fluxûs ſymptomata brevi ceſſant, liquore illo diluente et dilatante corroſivam et acerrimam illam materiam ſalinam, quæ, Ventriculi tunicas ut et Inteſtinorum irritando et pungendo, violentas illas ſurſum deorſumque humorum rejectiones producebat. Et hoc quidem præſentaneum eſt, et ſemper ferè in hoc morbo ſalutare remedium.

Chamæmori Norvegicæ vires contra Scorbutum.

Clus. Lib. 1. Hist. rariorum plantarum, Cap 85.

Quidam etiam cibi sunt, qui specificâ quâdam qualitate Morbos curant. Sic refertur de *Norvegis*, quòd desperatissimi Scorbutici apud illos in Insulas quasdam amandantur, in quibus copiosè proveniunt baccæ ejus plantæ, quæ Botanicis *Chamæmorus Norvegica* dicitur, quibus solis per aliquod tempus victitant, & ab eo victûs genere valetudinem pristinam recuperant. Sic & apud nos Scorbutus, qui super mari à Nautis contrahitur à salso Aere inspirato & salsis cibis assumptis, ad quæ summum frigus aut calor excedens concurrunt quoque, etiam cùm incurabiles videantur Ægri, ciborum recentium & præcipuè eorum quæ ex viridibus plantis conficiuntur usu, is quoque planè profligatur. Imò constat terrâ quoque contractum Scorbutum similesque Cachexias pravas à cibis salsis, succo tritici usurpato facilè sanari. Nautarum verò Scorbutum, pisorum tenellorum variè præparatorum usu, præsertim verò succo jusculis misto certissimè curari.

CAPUT III.

De usu Aquæ in Morborum curâ.

Gal. Lib. de Euchymia & Cacochymia.

INter sanos Aqua maximè convenit pueris & juvenibus, fœmellis, biliosis & iis qui rari habitûs sunt, actuosam vitam agentibus, & consuetis eam potare: horum enim corpora calidiora sunt, & hi quoque commodiùs eam trajiciunt. Videndum nunc, quibus in morbis ejus usus maximè conveniat.

Quibus in morbis aquæ usus maximè conveniat, ostenditur ex Hippocrate.

Lib. de Corde Sect. 3.

Et *Hippocrates* quidem de vento & aquâ crudâ loquens hæc habet, Sed sunt magis cognatæ affectionis Castigatio & Medela. Affectiones autem prævii motus ad morbum sunt, quæ cognatæ dicuntur, quoniam ab Elementis sibi ipsi cohærentibus ad formationem fœtûs producuntur, quibus in posterum carere non possunt sic permixta, usque dum dissolvantur. Affectiones igitur emendat aqua, quæ cognatæ natæque cum partibus jam pathos & pathemata sustinentibus. Sic bilis humectatur ab aquâ, sanguis frigescit ab eàdem, paulum a temperaturâ decedentes.

Et quidem libros *Hippocratis* de affectionibus, de morbis, de internis affectionibus legentibus apparet satis, *Hippocratem* in multo usu apud Ægros aquam habuisse, aliquando puram, aliquando cum polline maceratam; aliquando aceto mixtam, aliqoando melle. Sic enim bilem aliosque acres in sanguine humores, imò acidum & alias in sanguine potentias (ut verbo utar *Hippocratis*) optimè temperat, diluit & corrigit aqua humidâ suâ substantiâ; & frigidâ suâ qualitate Viscerum exæstuantem calorem lenit & ad mediocritatem redigit. Et ob has sane rationes cum multo fructu usurpari poterit à nostratibus, utpote Septentrionalibus, quibus viscera ut plurimùm immodicè caleant, & in quibus sanguis retorridus est & aptus ad effervescentias nimias. Iis quoque valdè conducet aquæ potus, qui granis vescuntur, quæ acriorem qualitatem ex calce agris conspersâ contraxerint, & in quibus, ob vim calcis glutinantem, humores viscidiores & tenaciores sunt. Salsedo etiam ab ambientis nos maris vapore attracto massæ sanguineæ & humoribus inducta optimè edulcoratur aquâ sincerâ, quæ frigidâ & humidâ qualitate salis tum calorem acrem, tum siccitatem ejus apta nata est corrigere. Experientiâ quoque compertum est, multos Arthriticos, qui nimio vini usu eum morbum, sibi accersunt, solo aquæ potu (vitatis aliis potûs generibus) planè à tam sævo morbo liberatos fuisse. Et qui aqoæ potu utuntur (ut multi ex Montanis *Scotis* & inferioris quoque Plagæ Rusticis eam solam pro potu adhibent) ii tum melius cibum concoquunt, tum à morbis immuniores & longæviores multò sunt. Otiosis tamen, non assuetis, obstructione laborantibus ægrotisque pravâ corporis intemperie præditis; iis qui Ventriculo sunt debili, qui plurimùm utuntur re Venereâ; Asthmaticis quoque & iis qui Thoracis infirmitate laborant, nervorum item morbis nocet potus frigidæ. Et ideò tales ab eâ abstinere debent; aut, si eâ uti volunt, eam debent iis medicamentis corrigere, quæ illis proficuum ejus usum reddant. Et omnibus omnino cavendum est, ne aquam impuram, aut Minerali aliquo succo infectam pro potu ordinario usurpent.

CAPUT

CAPUT IV.

De usu Lactis in Morbis curandis.

Lib. 2. de Re Rustica, Cap. 11. Lib. 4. Fast. v. 169.

LAc (inquit *Varro*) omnium rerum, quas cibi causâ capimus, liquentium maximè alibile: & hinc mortalium antiquissimis non minùs in cibum, quàm in potum, ordinariò cedebat. Testis *Ovidius*; Lac prisci seculi hominibus usitatus cibus.

Lacte mero veteres usi memorantur & herbis,
Sponte suâ si quas terra ferebat, ait.

Quæ consuetudo mansit apud plures gentes, & apud nullos frequentiùs, quàm apud Majores nostros priscos *Scotos*, & *Montanos*, qui eorum mores tenaciùs retinent, quorum multis, per omnem fermè vitam, lac cum caseo & butyro & potûs & cibi loco servit. Et ex Rusticis multi bibere solent serum lactis, aut lac ebutyratum. Nullibi frequentiùs usurpatum quàm apud priscos Scotos &c.

Et quidem naturæ nostræ alimentum est maximè [illegible] accommodatissimum, propter triplicem substantiam corporis alendam: pro solidis enim partibus est caseus, pro humidioribus serum, pro spiritibus butyrum. Alimentum est accommodatissimum.

Bubulum lac maximè nobis est in usu cibario. Crassum est & pingue, eique plus materiæ butyraceæ inest, quàm aliorum Animalium lacti: quocirca etiam magis nutrit, & corporibus humanis maximè convenit. *Varia* lactis genera.

Ovillum terrestris seu caseosæ substantiæ plus continet.

Asininum post humanum omnium tenuissimum est. Proximè ad illud accedit Equinum.

Lac Caprinum medio se loco habet.

Lac certè optimum alimentum: temperatæ enim & humidæ naturæ, sanguineque nostro pauló frigidius est.

In Medicinâ multi usûs est, quod ei & ejus sero omnes insint medendi intentiones, quæ adeò apud *Cnidios* percrebuerunt Medicos, ut, aliis quibuscunque relictis Pharmacis, in omnibus morborum generibus, in quibus purgatione, alteratione, aut nutritione opus esset, hisce solummodò usi sint. Lacti insunt omnes medendi intentiones.

Prodest autem ad humorum acrimoniam abluendam et attemperandam; in urinæ ardore, mictione purulentâ & arenosâ, faucium inflammatione, dyspnœâ cum sputo sanguinis, scabie ferâ & ulcere fistuloso salutiferum est. Multùm quoque adversus venena valet, quæ præsertim acerrima & caustica sunt. Hecticis autem et Phthisicis imprimis commendatur. Os lacte colluere anginosis prodest. Si ferrum in eo sit extinctum, diarrhœæ & dysenteriæ medetur. Arthriti quoque & rheumatismo conducit. Quibus morbis medetur.

Betteus de Ortu & natura sanguinis.

In Ægris autem, quibus purgatione & detersione opus est, maximè commendatur Asininum; post hoc Equinum.

In Catarrhis & Fluxibus coctum lac maximè convenit.

Lactis autem nutritiva facultas eximii usus est Hecticis & iis, qui diuturnis lentisque laborant febribus, Tabem dorsalem patientibus & similibus.

Coagulum quò vetustius, eò magis acessit atque efficacius est ad quemcunque sanguinis & alvi fluxum sistendum.

Lac autem in calidis et biliosis temperamentis fit nidorosum: et ideò febrientibus et capite dolentibus malum est.

In ventriculis quoque frigidis, qui acidis humoribus scatent, coagulatur, non sine periculo. Sed huic incommodo occurritur saccharo, melle, aquâ, sale, Lacti admistis, quæ coagulationem impediunt.

CAPUT V.

De Venæ Sectione.

QUi morbi igne curantur, eos videre est fusè tractatos apud M. *Aurelium Severinum* libro de *Chirurgiâ efficaci.*

Inter Curas, quæ ferro perficiuntur, maximè celebris est Venæ sectio, de quâ nunc agendum.

Quando adhibenda est Venæ sectio.

Ubi succorum omnium æquabilis redundantia est, sive sanguinis sincerioris summa ubertas in venis & corporis habitu, Plethora dicitur, cujus unicum & proprium remedium est Venæ sectio. Omnium quoque tum interiorum tum exteriorum partium inflammationibus medetur: imprimis autem sanguinis sputo, incipienti tabi, sanguinis vomitioni & eruptioni, quæ ex naribus, utero, vel hæmorrhoide pleniùs erumpit. Febribus quoque omnibus saluberrima est, in quibus non est subita virium prostratio, aut alia malignitatis signa non adsunt. Sed & in apoplexiâ, cordis palpitatione & acribus oculorum fluxionibus summi usûs est.

Sed ratio habenda est temperamenti & virium in iis, in quibus instituenda est: nam qui pleniore victu & lautiore utuntur, ut Nobiles, de quibus jam dictum est, ii meliùs Venæ sectionem ferunt; ut & Agricolæ, qui firma & robusta habent corpora. Sed Plebeii, qui in urbibus degunt, & qui ut plurimùm cacochymici sunt, corpusque humorum saburrâ onustum est, & vires debiles, ii non ferunt Venæ sectionem, quin animi deliquia et convulsiones ab eâ patiuntur.

CAPUT VI.

De Purgatione.

Cacochymia quid.

CAcochymia vitiositas humoris est in omnes et singulas corporis partes diffusa. Ejus proprium & accommodatum remedium purgatio est.

Purgatio per Clysteres.

Facillima purgandi via per Clysteres absolvitur, qui non modo inferiora expurgant, sed et superiora consecutione exonerant, dum pressa viscera et præcordia liberant. Sæpe etiam valde conducit purgatio per [illegible], quæ Ptisanis laxantibus perficitur. Sed etiam duro nodo necesse est ut durus sit cuneus, et valentioribus purgantibus in rebelli morbo opus est. Adeoque Vomitio, quoties facilis et moderata est, eximii usûs in morbis alioquin obstinatis est. Sed et tunc præstat sæpiùs Medicamentum evacuans repetere, quàm mochlico validiori Ægri vires nimium prosternere. Inter varias autem Evacuationes, ea Evacuatio, quæ per urinas et sudores perficitur, nostris morbis accomodatissima est, qui ut plurimùm à læsâ diapnoë et seri anadrome sunt. De variis autem evacuandi modis posteà dicetur; nunc de alterantibus agendum est.

CAPUT ULTIMUM.

De *Alterantibus Medicamentis.*

Quid sint Facultates Hippocrati.

H*Ippocrates* (ut loco supra citato videre est) ait, Quæcunque mala patitur homo, omnia à facultatum potentiis proficiscuntur. Istæ autem facultates (ut ipse explicat) humorum nostri corporis summas vires et robur designant, recitatis saporibus

ab

ab eo definitas. Inest enim in homine & lædit & amarum & salsum, & dulce & acidum, & acerbum & fluidum, & alia infinita omnigenas facultates habentia, copiamque & robur: quæ quidem mixta inter se & temperata neque conspicua sunt, neque hominem lædunt. Ubi verò quid horum secretum fuerit, atque ipsum in se ipso fuerit, tunc & conspicua sunt, & hominem lædunt. Restituuntur autem & curantur, ubi temperatæ fuerint & concoctæ, & ab omni acrimoniâ liberatæ hæ facultates: atque tunc febres & alia hominem lædentia solvuntur.

Temperatio autem δυνάμεων, sive Potentiarum *Hippocraticarum*, & coctio et edulcoratio Medicamentis perficiuntur, quæ *alterantia* dicuntur. Summo ergo studio ea investiganda sunt, quæ præsertim acidum et amarum validissimos naturæ hostes oppugnant et subigunt, et ad temperiem redigunt. Inquirendum quoque in ea est, quæ Humoribus supra modum fluidis consistentiam tribuant, et quæ acriores, et volatiliores, et concitatiores partes obtundant, figant et compescant: et quæ e contra crassos, tenaces, & torpentes humores incidant, attenuent et excitent, ut motus debitos perficiant. Qualiscunque denique humoris proprietas est, quæ nos excessu suo lædit, ea adhibenda sunt, quæ eam naturæ nostræ proportionatam et commodam reddant. Medicamenta alterantia.

Et hæc quidem Alterantia è triplici Regno petenda sunt, Vegetabili seu Animali et Minerali, de quibus in Libris sequentibus proinde agemus. Nunc ad Medicinam Indigenam in genere accedendum est.

SECTIO TERTIA,

DE

MEDICINA

INDIGENA in genere.

CAPUT I.

Quod antiquissima fuerit Medicina Indigena.

NOvum et ab hujus seculi genio planè alienum videbitur de Medicinâ Indigenâ scribere, cùm tantus nos luxus teneat, ut nec remedia placeant, nisi quæ ab extremis Indis et diverso Orbe petantur. Sed, cùm Medicina, quæ hodie in usu est, Medicamentorum exoticorum lenocinio multùm fucata sit, operæpretium erit primævam inspicere. Primævi enim homines ut sese magis ad Naturæ ductum componebant et Rationis Legibus magis obtemperabant, ita et Medicinam puriorem et saniorem habuisse eos censendum est. Medicina primæva.

Qui autem voluerit antiquissimos quosque in rè Medicâ Scriptores versare, et Historicos, qui de Medicinæ Origine et Progressu tractârunt, inspicere: quid multa? Ipsos Medicinæ Fontes purissimos, in *Hippocratis*, *Celsi*, *Dioscoridis*, *Galeni*, aliorumque Medicinæ Principum monumentis scaturientes adire; is certè non aliam reperibit Medicinam quàm quæ à facilè parabilibus, iisque ut plurimùm Indigenis desumeretur. Et siquæ alia ab *Hippocrate* et memoratis Medicorum Principibus usurpabantur, ea ejusmodi fuerunt, quæ facili cultu in agris aut hortis regionis lætè provenirent, aut à vicinis facili trajectu recentia et viribus integra apportarentur. A remotissimis certè oris alio solo & cœlo gaudentibus nulla advehebantur: non enim, nisi multis postea seculis, detecta fuit *India Occidentalis*, ex quâ tot exotica ad nos deferuntur. Argumento sanè irrefragabili, benè sine peregrinis istis subsistere posse Medicinam, quod nec horum quidem somniârunt Principes Medici; et, quæ etiam à non ita remotis Regionibus petebantur, non nisi pauca quædam apud illos extant, præ Indigenorum Medicamentorum numero. Tantus iis Patriæ suæ & Medicinæ, quam Patria benignè de se fundebat, amor fuit. Veteres & celebriores Medici Indigenis, ut plurimum usi sunt.

Quando Medicina Indigena exulavit.

Et hæc quidem Medicina tamdiu obtinuit, quamdiu virtus & sobrietas apud mortales valuerunt. Ut verò labentibus seculis mores labefactari, & prodiga luxuries diraque habendi cupido animos hominum invadere cœperunt, simul & Medicina vacillare cœpit & illis Luxuriæ fucis inquinari, ut merito hic illud Poetæ usurpare liceat,

Namque ut opes nimias mundo fortuna subacto
Intulit, & rebus mores cessere secundis;
Prædaque, & hostiles luxum suasere rapinæ:
Non auro tectisve modus, mensasque priores
Adspernata fames, cultus gestare decoros
Vix nuribus, rapuere mares: fœcunda virorum
Paupertas fugitur, totoque arcessitur orbe,
Quo gens quæque perit.

Lucanus Lib. 1.

Cùm enim ii plurimùm apud Principes tunc valerent, qui libidinis eorum ministri essent, nec aliud curarent illi, quam ut rebus suis vili adulatione consulerent, opes scil. & honores sibi accumulando: hinc factum est, ut quemadmodum morbos plurimos antea incognitos malis suis artibus arcessirent Principibus, ita & quò plus apud eos possent, quotidie nova quædam excogitabant, quæ quod præ raritate & novitate iis blandirentur, falsò iisdem Remediorum nomina & vires tribuebant. Sic demum prævalente Luxuriâ &, quæ illam comitari solet, fœdâ ignorantiâ & bonarum disciplinarum incuriâ, irruentibus præsertim in eas Barbaris, corrupta Medicina fuit. Et tunc

Ignotum vobis Arabes *venistis in Orbem.*

Arabes Medicinæ corruptores.

Cùm enim *Græci Romanique* (apud quos cultiores Disciplinæ florebant) sævissimis bellis diu attriti tandem Barbaris Gentibus Imperium cederent, Rationalis etiam Medicina Empiricæ cessit, eamque *Arabes* Barbarum & infidum genus occupârunt. Et hi maximè Medicinam corruperunt, invectis in illam tot inutilibus & tot pomposis Medicamentis, ut nec ipse *Hippocrates* & *Galenus*, redivivi si essent, eam ita conspurcatam agnoscere possent.

Car. Gall. lemeau Th. Paris. Sect. 4.

Mercatoribus tribuendum, quod exotica nunc plus placeant.

Nunc verò postquam Luxuries eò processit, ut nostra nobismet sordeant, nec ulla nisi a remotissimis oris devecta nobis arrideant, dolosi Mercatores lucrum ex nostrâ stultitiâ captantes singulis annis nova Medicamenta apportant, &, confictis, de eorum viribus in variis morbis curandis, fabulis, Mundo, qui vult decipi, imponunt et illudunt. Tantum Arti salutari detrimentum attulisti

—— O prodiga rerum
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quæsitorum terrâ, pelagoque ciborum
Ambitiosa fames, & lautæ gloria mensæ!

Lucan. Lib. 4.

Quàm probè instructa sit Scotia iis omnibus quæ præcipui sint in Medicinâ usus.

Ut itaque veræ Medicinæ nativus splendor & vetus gloria restituerentur, & simul Patriæ nostræ & egenis in eâ præsertim consuleretur, Medicinam pro nobis Indigenam extruere conatus sum, cùm illa apud antiquissimos et celeberrimos omni tempore Medicos recepta fuerit, et apud consultiores Medicos adhuc in multo usu sit. Plantæ namque jam repertæ plùs minùs septingentæ sunt sponte nascentes; Animalia autem supra quadringenta; et Mineralia omnis generis, præcipuè cunctaea, quæ aliquem usum in Medicinâ præstare possint. Nec desunt Fontes Medicati ad morbos varios utiles, ut priore libro videre est.

Quæ nobis desunt, aliis non minùs utilibus supplentur.

Priusquam autem agam de Plantis, Animalibus et Mineralibus, quæ sunt materia Medicinæ Indigenæ, quædam tradenda sunt de Medicinâ Indigenâ in genere; cum ut ostenderem eam unicuique Regioni sufficere, sicque ejus dignitatem illustrarem; tum ut difficultates de purgantibus et cardiacis, quæ deesse illi putabantur, clarè diluerem; et non deesse populis, qui vino, oleo et saccharo carent, æquè commoda, quæ illorum vicem supplerent, demonstrarem; & Methodum quandam generalem Simplicium facultates deprehendendi traderem. Et sic ad particularem nostræ Regionis Medicinam Indigenam deventum est, quæ in amplam satis molem excrevit. In numerosâ enim, quæ occurrit, materiâ Medicâ Simplicis cujusvis nomina, vires probatissimæ, et si prius descriptum non esset, descriptio quoque accurata adjicienda erat; et, num apud Veteres in usu fuerit, ostendendum erat, quod multi temporis et non exigui laboris opus erat.

Plantæ

Plantæ enim non tantum sylvestres in Indigenarum censum veniunt, sed & hortenses, præsertim quæ facilè & lætè hic proveniunt in hortis, & quæ in agris satæ nascuntur. Plantæ.

Animalia quoque tam fera quàm domestica, sive ea semper hic extiterint, sive aliunde devecta, commode hic vivunt & fœtus de se producunt. Et hic quidem Patriæ nostræ gratulandum est, quòd, cùm omnia ferè ad usus salutares utilia producat, nulla venenata, nec sæva & truculenta alat, Busone & Colubro exceptis, quorum venenum non ita noxium hic ut in aliis Regionibus est. Animalia.

Idem quoque in Mineralibus observandum est: cum enim ferrum, cuprum, plumbum, argentum & aurum in variis locis reperiantur; alumen quoque, vitriolum & sal commune ex aquâ marinâ, & multæ etiam terræ & lapides, quæ salubris usûs sint, nullibi tamen, quod sciam, videre est arsenicum, aliave quæ perniciosa sunt. Mineralia.

Postquam itaque tot Plantæ, tot Animalia & tot Mineralia Medici usûs in Patriâ nostrâ reperiuntur, Medicinam certè nostram Indigenam ad multos ex morbis nostris curandos sufficientem admiserit is, qui meminerit plurimos morbos tam ab antiquis quàm modernis Medicis ferro, & igne & diætâ (ut supra traditum) curari.

Seneca. Exotica certè quisquis accuratè ponderaverit, is ea plerumque ex eo genere reperiet, cui (ut ait Philosophus *Latinus*) non ex naturâ suâ, sed ex opinione nostrâ magnitudo est. Sanè debita est humorum nostri corporis temperies, seu [illegible], quæ sanitatem facit, sicut eorundem præter naturam dispositio morbum. Eos autem ad temperiem & citiùs & tutiùs & jucundiùs multò reducunt, quæ familiaria & amica nostræ naturæ sint, ut quæ solo & cœlo cum eo conveniunt, qualia Indigena sunt: ea enim commodiùs à naturâ nostrâ subigi & confici possunt. Illa verò exotica, licet pretio vel raritate commendabilia sint, sæpe nullas, vel exiguas vires habent, easque a naturâ nostrâ alienas; imò sæpe fictitia, sæpe carie & situ corrupta sunt. Quid sanitatem tueatur, & quid morbos afferat. Indigena exoticis præferenda.

Optandum ergo esset (cùm multa ex illis exoticis parùm, aut nihil juvent, imò multum si non noceant) ut clarissimi quique in Medicinâ facienda viri Indigena Medicamenta magis in usum reciperent, quæ & nullo aut facili pretio haberi possint, cum exotica non parum damni patrimoniis inferant. Certè sperandum esset multos tunc morbos curabiles fore, qui nunc, quòd minùs proportionatis Medicamentis oppugnantur, non cedunt remediis, & tanquam deplorati & incurabiles prognostico relinquuntur.

Et si minùs apud eos possint nostra vota, humanitas certè & Christiana pietas pauperibus & egenis nos succurrere jubet, quibus non adsunt sumptus pro peregrinis illis emendis, ut vel in illorum gratiam recipienda sit Medicina Indigena, ex qua multum emolumenti percepturi sunt illi, cùm familiaria illorum naturis remedia passim ferè gratis reperiantur. Pauperibus & egenis consulere decet.

Nec timere debent Pharmacopæi, ne, si admittantur semel Indigena, de eorum lucro sit actum: longe enim aliter se res habet. Pauci nunc sunt, qui sumptus in valetudinem necessarios impendere possunt; tunc autem omnes poterint, nec amplius Vetulas, Circumforaneos et Empiricos quosque consulent, sed Medicos veros et doctos adibunt; qui pro iis Medicamenta (ut moris est) apud Pharmacopæos præscribent, qui proinde, licet minore pretio pharmaca sua vendant, ex minore sanè impenso majores reditus habituri sint. Nihil de Pharmacopæorum lucro imminuetur recipiendo Medicinam Indigenam.

Medici autem illud boni inde consecuturi sint, quòd de Medicamentorum operationibus futuri sint certiores, cum pauca eaque recentia præscribant, quorum vires illis exploratæ sint: nec metus est à succedaneis, quæ peregrinis sæpe malè à Pharmacopæis substituuntur. Medicina Indigena Medicis etiam utilis futura est.

Atque hæ me rationes movebant, ut Medicinam Indigenam exponerem, ut repræsentatâ Indigenorum Medicamentorum copiâ, tum eorum etiam convenientiâ in morbis cujusvis Regionis curandis, peritiores ad ea in praxi adhibenda excitarem. Hoc si minùs possim, aliquem saltem usum mihi et ægris, qui me vocant, inde derivarem.

CAPUT II.

Cujusque Regionis αὐτάρκεια *adstruitur.*

Philosophia cum Theologiâ conspiratio.

IN eo mihi videtur Philosophia cum sacrâ nostrâ Disciplinâ conspirare, quòd ad vitam beatè agendam ubique præcipiat, ut sorte nostrâ contenti simus. Et eadem certè Sapientum mentes omni ævo versavit cura: siquidem omnis stultitia laborat fastidio sui, at Sapiens apud se necessaria quærit & invenit, nec alienis bonis inhiat. Fortunam ille nec venientem sentit, nec recedentem: terras omnes tanquam suas videt, suas tanquam omnium; unumque se à naturâ donatum credit omnibus, omnes uni sibi. Et quidem Natura, si eâ sapienter utamur, omnibus favet: & quanquàm haud pari modo mortalibus sua munera admetiatur, singulis tamen sufficientia contribuit. Æquissimus certè idemque liberalissimus Parens *Deus Opt. Max.* unicuique nostrum, ut proprium ingenium, ita & conditionem nascendi accommodatissimam dimensus est. Quamvis enim singulæ Regiones diversâ Aeris Solique temperie gaudeant, & vario cælestium corporum influxui subjiciantur, variisque proinde diversisque Naturæ donis præditæ sint: Sol tamen undique supra, statasque annorum vices omnibus mundi plagis designat; nec patitur, ut, præter Incolarum genium, vel frigus nimis infestum habeamus vel æstum; sed ad cujusque Regionis conditionem caloris frigorisve vim ita temperat, ut ad sustentanda omnia & gignenda, mirabili *Dei* providentiâ, hanc terrarum solique varietatem excogitatam suspiciamus.

Deus singulis Regionibus sufficientia largitus est. — Th. Bartbol. Dissertat. 1. de Medicinâ Danorum.

Hominum ingenia plurimum de Regionis naturâ participant. — Barcl. Icon. Animorum.

Ad Regionum quoque temperiem ingenia hominum se attemperant, & in omni gente, per succedentium seculorum lapsus mores animosque mutantium, hæret quædam vis inconcussa, quam cujusvis terræ Incolis, in quâ nasci contigit vel educari, sua fata diviserunt. Et merito quidem: quòd, licet aliæ terræ præ aliis pluribus naturæ bonis abundent, nulli tamen terrarum angulo tam Noverca fuit Parens Natura rerum, ut profutura indigentiæ foris cogatur emendicare. Quascunque Barbarorum sedes glacieque perpetuò rigentes cogitatione adeamus, ubique experiemur Incolas, sine exterorum commercio, suo more splendide vivere, patrii soli & cœli beneficio grandem ætatem attingere, sibique in pomposâ rerum penuriâ & climatis solitudine adeò placere, ut fortè in cultiorem terrarum orbem delati, propter mutatum vitæ institutum, Patriæ desiderio, quasi furiis agitati, inquietentur & lentè contabescant.

Amor Patriæ omnibus ingenitus.

Rona Incolæ. — Buch. Rerum Scot. Lib 1.

Id certè satis apud nos constat de *Ronæ* Insularum *Æbudarum* unius Incolis, quibus Dominus Insulæ certum familiarum numerum finit, qui eam colant, eisque majorum & minorum pecorum assignat, quantum satis videtur, unde & ipsi commode vivant, & vectigalia solvant. Quod ultra victum provenit, *Leogum* singulis annis ad agri sui Dominum mittunt. Et quando multitudo capitum abundat, supernumerarios quoque Domino annumerant. In hoc certè beati, quod illis nihil unquam deest, omnia ad satietatem redundant. Juxtà luxûs & avaritiæ ignari, innocentiam sanè & animi tranquillitatem, quam alii magnis laboribus ex institutis & præceptis sapientiæ petunt, hi ex ignoratione vitiorum comparatam habent. Tantâ autem hujus Insulæ Patriæ suæ dulcedine capiuntur, etiam ad hæc usque tempora, ut supernumerarios illos, qui ad Dominum amandantur, tanquam omnium infelicissimos lachrymis prosequantur, quòd à dulci suâ Patriâ exules futuri sint.

Semedo Hist. Chinæ. — D. Drakistein Hortus Malabaricus. — Lib. 4. de Beneficiis.

Naturæ in nos benignitas.

Testis quoque ejusdem est Novus Orbis à nostris mercibus tantùm, quantùm à nostris vitiis remotus. Illic integræ gentes telluris suæ dotibus contentæ vivunt, sibique de suis & Victum & Medicinam provident. Et in nostro Orbe *Sinenses* politissimi, *Indi*, *Persæ*, *Turcæ*, omnes dicam Asiatici & Africani iis quæ offert tellus sua utentes, exoticis facilè carent. Summâ enim naturæ benignitate, non solum ad vitam necessaria ubi-
„que prostant, sed (ut optime *Seneca*) Usque in delicias amamur. Tot arbusta non
„uno modo frugifera, tot herbæ salutares, tot varietates ciborum per totum annum di-
„gestæ, ut inerti quoque fortuita terræ alimenta præberent. Jam animalia om-
„nis generis, alia in sicco solidoque, alia in humido innascentia, alia per sub-
„lime demissa: ut omnis rerum naturæ pars tributum aliquod nobis conferret.
„Flumina hæc amœnissimis flexibus campos cingentia, illa præbitura commerciis viam,
„vasto & navigabili cursu vadentia: ex quibus quædam statis diebus mirabile incremen-
„tum trahunt, ut anhela & ferventi subjecta cœlo loca, subita vis æstivi torrentis ir-
„riget Quid medicatorum torrentium venæ? Quid in ipsis littoribus aquarum calen-
„tium

„tium exundatio ? Et infra Tot metalla defodit, tot flumina emisit in aera, super „quæ decurrunt sola aurum vehentia; argenti æris, ferri immane pondus omnibus lo-„cis obrutum, cujus investigandi tibi facultatem dedit, ac latentium divitiarum in sum-„mâ terrâ signa disposuit. Ingens domicilium sine ullo incendii aut ruinæ metu struxit, „in quo vides non tenues crustas, & ipsâ quâ secantur laminâ graciliores, sed integras „lapidis pretiosissimi moles, sed totas variæ distinctæque materiæ, cujus tu parvula „frusta miraris; tectum verò aliter nocte, aliter interdiu fulgens. Injustissima ergo foret in *Deum* accusatio si limites Naturæ figeremus, aut *Dei* Majestatem huic illive Circulo circumscribi posse existimaremus, cùm necessaria, imò & utilia pleraque ubique suppetant, & incommodis telluris, siquæ sint, abundè provisum sit.

Hujus veritas in omnibus regionibus ac populis quam maximè elucet. Oræ Orientis, quas Sol ferventibus & acutis vallatus radiis majorem in modum æstuare facit, gratissimâ quotannis Ventorum frigidorum aurâ recreantur. *Ægyptum*, ubi raræ è cœlo pluviæ, *Nilus* irrigat; & postquam totâ æstate obrutam oppletamque tenuit, cùm recedit, mollitos atque oblimatos relinquit agros, *h e.* pingues et veluti stercore saturatos. Proinde (ut ait *Seneca*) sterilis annus aut fertilis est, prout ille magnus influxerit, aut parcior. *Russis* et aliis sub Septentrione degentibus, quorum corpora penetrabile frigus adurit, abundè provisum est villosis pellibus. Sic in humiliori *Scotiæ* parte rariores Sylvæ; sed Lignorum inopiam egregie compensat Carbonis fossilis et ustibilis Tessellæ, sive Cespitis, summa abundantia, quæ passim è terrâ eruuntur.

Beverovicii [illegible] Batavia.

Cujusque Regionis incommodis abundè provisum est.

Adversus æstum & frigus remedia.

Optimum alimentorum panis, quo nomine ideo Servator peti à Deo voluit ea omnia, quæ ad vivendum hominibus necessaria. At in regionibus, quæ tritico carent, panis loco Oryzam comedunt, aut pani quid analogum ex castaneis aut esculentis radicibus conficiunt, quod etiamnum hodie apud *Indos* obtinet.

Quid panis loco sumant, quibus deest triticum.

Aquâ solâ, aut cum Astragali Sylvatici radicum tuberibus temperatâ pro potu utuntur *Montani* nostri, et vegeti ac robusti sunt. Humilioris plagæ Rustici serum lactis, ut lac ebutyratum, sive oxygala bibere solent; Et plerique ex omnibus ordinibus Cerevisiam, quem potum verisimile est nostrates ab *Ægyptiis* habuisse: nam parum differt a Zytho veterum, quo *Alexandrinam* plebem usam fuisse author est *Strabo*, Unde *Columella*,

Potus Scotorum varii.

Lib. 17. Lib. 10. de Cultu Hort.

Ut Pelusiaci *proritet pocula Zythi.*

Inventor autem fuit *Osiris* seu *Dionysius*, ut refert *Diodorus Siculus*. Ex cerevisiâ nostrâ spiritus elicitur, quem *Aquam vitæ* vulgò vocant, quâ multùm utuntur *Montani* nostri *Scoti*.

Biblioth. Lib. 1. & 4.

Zythi Inventor. Aqua vitæ, in multo usu Scotis Montanis.

Optimum panis omniumque ciborum condimentum est Sal, unde *salus* derivari putatur, et pro sapientiâ usurpatum, quòd sit præditum siccitate ingenio appropriatâ. Inter præcipuas ejus facultates est, quòd unit et densat: unde in fœderibus unionis tessera. Sal præterea à putredine conservat. Gentes tamen sunt quæ eo carent, et aliunde hunc defectum ex suo supplere nôrunt. Sic scribit *Varro*, in *Galliâ Transalpinâ* intus ad *Rhenum* suo tempore aliquas regiones fuisse, ubi salem nec fossitium, nec marinam haberent, sed ex quibusdam lignis combustis, carbonibus salsis pro eo uterentur. Quod non de atris & sordidis Carbonibus, sed de sale ex cinere eorum admixtâ aquâ tepidâ extracto, colato et exsiccato intelligendum est. Ex memoratis ergò constare poterit, nullam esse Regionem, quæ inquilinis suis non contra æstum et frigus, contra famem et sitim subministret remedium.

Salis facultates. Quomodo ejus defectum suppleant gentes, quæ eo carent.

1. de Re Rusticâ, Cap. 7.

Nunc videndum pariter, num etiam adversus Morbos singulæ Regiones sua habeant remedia. Nec de hoc dubitare patitur summa *Dei* bonitas: quæ enim ad vitam necessaria, cuncta benignè providit, etiamque ad bene esse conducentia subministravit, cum (ut *Martialis*.)

Lib. 6. Ep. 70.

Non est vivere, sed valere, vita.

Haud sanè dubitandum, quin beneficum Numen *Opt. Max.* cuique Regioni elargitum sit contra morborum sævitiem solatia, neque miseros cogere voluerit mortales ex terris remotissimis ea petere. Certè quandoquidem homo peccator jure morti, et (qui via ad mortem) morbis obnoxius, ab immensâ *Dei* misericordiâ, pro ægritudinibus remedia impetraverit: æquum pariter est, ista ubivis terrarum æquè ac pro ratione morborum [illegible] pene [illegible] provenire. Sic observare licet morbis epidemiis sive communibus medicamenta

Cuique Regioni parata sunt adversus morbos remedia.

omnia omnem ferre tellurem, ad endemios verò ſive proprios abigendos in ſingulis Regionibus ſingula & propria gigni ſponte. Sic nobis Septentrionalibus, quibus Sol parciorem calorem metitur, quique craſſiore & ſalſuginoſo maris vapore verberamur, plantis indigenis paſſim ſponte naſcentibus, Cochleariâ, Naſturtio & Trifolio Aquaticis, Trifolio aceroſo aliiſque, quæ contractam inde ſanguinis labem & noxam emendent & corrigant, abunde proviſum eſt. Cum *Italia* tamen, quæ ex *Columellâ* curæ mortalium obſequentiſſima eſt, ut quæ totius penè orbis fruges adhibito ſtudio Colonorum ferre didicerit: quod tamen morbus ibi ignotus non ferat Medicamenta illa Antiſcorbutica, & illata in eâ ægerrime propagentur, ac vix in alterum annum conſervari poſſint. *Africa*, quæ (ut proverbio conſtat) ſemper quiddam mali apportat, atque aliquid venenati monſtri alit, ſimul alit editque pharmaca & aromata. Lues venerea vernaculum & peculiare *Occidentalibus Indis* malum: & tale *Guajacum* apud illos iſti morbo remedium præſentaneum.

[illegible]

Non fruſtra ſunt tot plantæ in Scotia ſponte naſcentes.

Porrò quandoquidem nihil pulchri temerè & fortuitò naſcitur, ſed ab Arte aliquâ Opificè efficitur; & natura nihil ſupervacuum, nihil fruſtra agit: cui veriſimile fieri queat, ſapientiſſimum ſimul & potentiſſimum ac benigniſſimum *Deum Opt. Max.* quem *Galenus optimum Artificem* vocat, in pratis, montibus, paludibus ſylviſque noſtris, imo & in Ericetis ipſiſque Arenis ſupra ſeptingentas plantas ſponte naſcentes nulli uſui producere? Quis credat tam varias plantas multigenis figuris diſtinctas, tot amœnos flores, quorum alii purpureo lucent colore, alii nitent candido, alii fulgent aureo, quidam flagrant igneo, nonnulli ipſum cœlum cœruleo, atque Arcum cœleſtem varietate referunt, hos (inquam) fruſtra naſci, cùm tantâ omnes colorum diverſitate animum & oculos reficiant ac recreent, & odore, guſtu formâque non obſcura virium ſuarum præbeant indicia? Si delectamur artificioſis hortis, in quibus nihil niſi humanâ manu coactum creſcit, quantò magis affici debemus naturali horto divinâ veloti manu conſito, qui omnia ſponte, & nullo cogente, ubertim producit? Admiramur vires, quas *Deus* peregriois infuderit, merito quidem; ſed admiremur magis, nec ingrati, quas non minus, imò magis efficaces experimur in noſtris, *Non maria plus temerata Medicinæ, non in rubrum littus Indicumve petitæ merces, quàm rus noſtrum & loca inculta conferre poſſunt.* Et quænam profecto ratio, cur tot plantæ ſalutares ubique floreant, niſi in uſum Medicinæ deſtinatæ ſint ab optimâ illâ rerum parente, quæ nihil ſine ingentibus cauſis genuit, & quæ nec fruſtra quicquam facit, nec deficit in neceſſariis? Cur voluerit illa populo Orientis eſſe tam pia Mater, ut etiam ſuperflua largiatur; nobis vero tam dura Mater aut injuſta Noverca, quibus ne neceſſaria quidem ad ſalutem concederet, eaque nos cogeret petere velut ex alieno Orbe? Terra ſanè *Apollonio* apud *Philoſtratum* dicitur *Communis omnium mater, propterea quod juſta* eſt. At juſti eſt unicuique ſuum tribuere. Quomodo igitur juſtè noſtra potuere tribui *Indis*?

Proverb. L. ſuprà citato.

—— Quando omnibus omnia largè
Tellus ipſa parit, Naturaque Dædala *rerum.*

Lucret. Lib. 5.

Quælibet Regio instructa eſt iis rebus, quæ ad vitæ uſus neceſſaria ſint & ſanitati conducant.

„ Rectè *Columella*, Si rerum naturam velut acrioribus mentis oculis intueri velimus, „ reperiemus parem legem fœcunditatis eam dixiſſe virentibus, atque hominibus, cæteriſque animalibus: nec ſic aliis nationibus, regionibuſve proprias tribuiſſe dotes, ut aliis in totum ſimilia munera denegaret. Et rem ita ſe habere conſtat: *Americani* enim ſuis Medicamentis ſponte naſcentibus ad Morbos ſuos feliciter utuntur, ut videre eſt ex *Piſone*, & *Margravio* aliiſque; & *Indi* quoque, præſertim *Chinenſes* & *Malabarici* non aliis niſi Patriis Remediis utuntur, quorum vires exploratiſſimas habent, ut apud Hiſtoricos videre eſt. Ac fuſè in *Horto Malabarico Drakeſteinii* eæ traduntur ab ipſis *Brachmanis*. Majores quoque noſtri Morbos apud ipſos graſſantes, adhibitis Herbis illic natis feliciter curabant. Refertur enim de *Joſinâ* Rege, quod *Herbarum vires, quibus ſolis eo tempore noſtrates in Morbis Vulneribuſque medendis utebantur, probe admodum calleret.* Et ubique terrarum hæc Medicina ex Indigenis reperitur, ut ait Celſus, Hæc nuſquam quidem non eſt: ſiquidem etiam imperitiſſimæ „ gentes Herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum morborumque noverunt. Et „ *Plinius*, Ne ſylvæ quidem, horridiorque naturæ facies Medicinis carent, ſacrâ illâ „ Parente rerum omnium nuſquam non remedia diſponente homini, ut Medicina fieret „ etiam ſolitudo ipſa. Et infra, Hinc nata Medicina hæc ſola Naturæ placuerat eſſe Re- „ media

Lib. 5. de Re Ruſticâ, Cap. 8.

Joſina Scotorum Rex Herbarum vires callebat.

Boeth Hiſt. Scotorum Lib. 2.

De Medicina Præfat. Lib. 1.

Nat. Hiſt. Lib. 24. Cap. 1.

„ media parata vulgo, inventu facilia, & sine impendio, ex quibus vivimus, quæ re-
„ media vera pauperrimus quisque cœnet.

Cornelius Boy.

Prospexit natura sibi. Quod habere necesse est,
Sub quovis Cœli Climate mundus habet.
Est stupor in nobis, gravis ignorantia mentes
Possidet, & quæ sunt proxima spernit homo.
Quod procul est curat, longinquis quærit in oris,
Sponte licet tellus det meliora domi.

Primus, quod sciam, qui hanc Medicinam Indigenam excoluit, fuit *Symphorianus Campegius* Eques auratus, ac *Lotharingorum* Archiater, qui fusè Medicinam Indigenam pro *Galliâ* tradidit Libris suis, scil. Horto *Gallico*, pro *Gallis* in Galliâ scripto; & in *Campo Elysio Galliæ amœnitate referto* (in quo Medicinæ compositæ, herbis & plantæ virentes: in quo, quicquid apud *Indos*, *Arabes* & *Pœnos* reperitur, apud *Gallos* reperiri posse demonstratur) & in Libello de *Theriacâ Gallicâ*. Hanc etiam Medicinam Indigenam pro Patriâ suâ adornârunt *Antonius Constantinus* D.M. Libro, cui Titulus *Pharmacie Provinciale & Familiere*; Joannes *Beverovicius* Libro, cui Titulus *Autàgna Batavæ*; & nuperrimè Th. *Bartholinus* libro, cui Titulus *Medicina Danorum Domestica*. Medicinæ Indigenæ Scriptores.

Horum ego vestigiis insistens Medicinam Indigenam pro *Scotiâ* nostrâ tradere conabor, ad quod me ducit Regionis situs & fabrica: non enim Montibus, sed æstuoso & sæviente Mari à reliquâ Continente dissita est, quæ proinde Indigenam & propriam sibi Medicinam petit. Cujus quoque materiam (ut in sequentibus libris patebit) *Deus Opt: Max.* benignissimè suppeditavit: Prius autem eam, quæ ex cujusque loci Indigenis petitur, Medicinam, apud antiquissimos & omnis ævi celeberrimos quosque Medicos in usu fuisse demonstrabo. Scotiæ situs Medicinam Indigenam postulat.

CAPUT III.

Quænam Medicina in usu fuerit apud antiquissimos & celeberrimos omnis ævi Medicos, exquiritur.

APud *Ægyptos* Medicina in primis floruit, apud quos, ex *Herodoto*, singuli Morbi suos Medicos habebant. Hi autem Plantis Indigenis utebantur, si *Plinio* fides Singulis Morbis apud Ægyptios sui Medici erant, qui Plantis Indigenis utebantur.

Hist. Nat. Lib. 25. Cap. 2.

„ habenda sit: Ita enim ille; *Homerus* quidem, primus Doctrinarum & Antiquitatis Pa-
„ rens, multus alias in admiratione *Circes*, gloriam Herbarum *Ægypto* tribuit. Her-
„ bas certe *Ægyptias* à Regis uxore traditas suæ *Helenæ* narrat, &c

Ægyptii autem omnem suam sapientiam, quanta quanta fuit, ab *Hermete Trismegisto* Auditore *Noachi* ac *Chusi* Pædagogo ejusque Liberorum *Isidis* ac *Osiridis* Præfecto, & ab *Asclepio Hermetis* Discipulo acceperunt. Hanc apud eosdem fovit *Abraham* cùm ex *Phœniciâ* in *Ægyptum* se contulisset. Similiter *Jacob* & *Joseph* Prorex ille *Ægypti* conservârunt & plurimum auxerunt istam *Ægyptiorum* sapientiam, Inter *Ægyptios* longè ante *Trojanum* Bellum excelluit *Apollo*, de quo Poeta, Unde Ægyptii Sapientiam suam hauserunt. Apollo floruit in Ægypto longè ante Bellum Trojanum.

Ovid. Lib. 1. Metamorph.

Inventum Medicina meum est, Opiferque per Orbem
Dicor; & Herbarum subjecta potentia nobis.

Ipsius Filius *Æsculapius* ex *Ægypto* in *Græciam* transtulit Medicinam, de quo *Heurnius*. Sed dubium non est eum apud *Ægyptios*, aut eorum Magistros *Judæos* dico, Artem didicisse, & inde Græciæ intulisse. Est & nomen ipsum peregrinum ab *Ex* & *Keleph* factum, quorum illud *Capram*, hoc *Canem* significat: nam Caprillum Lac intus, & Canis Lingua ad Ulcera foris, Medelæ loco erant. Et quæ de *Æsculapio* exposito, à Capra lactato, à Cane custodito Græci fabulantur, omnibus nota sunt. Æsculapius Apollinis Filius unde Medicinam didicit. Æsculapii nomen peregrinum & ejus Etymon.

Veterum Græcorum Medicina Indigena.

Ante Empiricam conditam Sectam *Græci* eos, qui hac Arte excellebant, Deorum Filios vocabant, qui profectò Herbariam potiùs quandam Experientiam habuisse videntur, quam Artem Medendi. Ejusmodi apud *Græcos Chiron Centaurus* & ab eu eruditi Heroës noverant: nam Principibus viris tantùm Medicinam exercere licebat, eamque suis Posteris per manus tradebant, ut scribit *Ælianus*. Ea autem tunc fuit (ut ex *Senecâ* relatum est) paucarum Herbarum scientia, quibus sisteretur sanguis fluens, & vulnera coirent paulatim; & tunc, ut ait *Ovidius*,

Auxilium multis succus & herba fuit. De Remed. Amoris.

Judæorum etiam Medicina ex Indigenis.

Quoniam autem *Judæos Ægyptiorum Magistros* fuisse legimus, nunc videamus, quænam Medicina apud ipsos in usu fuerit: certè non alia, quàm quæ ex Plantis Indigenis constat. Hinc sapientissimus Rex *Salomon* exactâ erat instructus notitiâ Herbarum, Fruticum, Arborumque à Cedro ad Hyssopum, & quibus viribus prædiræ essent in numerato habebat. Verùm non comperimus eum peregrinas Herbas è longinquis Regionibus devehendas curâsse, sed tantùm sanitatis causâ usum fuisse maximè vulgaribus, sobrio victu, &, si aliquando stomachus saburratus esset, Vomitu. Nec Esaias Propheta aliter curavit ulcus Regis *Ezechiæ*, quàm Cataplasmate scil. è Ficubus fructu inquilino. *Tobias* junior Patris cæcitatem persanavit felle Piscis è vicino Flumine. Samaritano præterea suffecit ad vulnus à Latronibus sauciati oleum & vinum, quæ peregrinanti ad manum erant. De vini autem & olei usu in vulneribus curandis integrum Tractatum scripsit Doctor *Petrus Paris* Medicus & Philosophus *Drepani* in *Sicilia*. Apostolus *Iacobus*, præcipit, ut Ægri, invocato Dei nomine, oleo inungantur. *Nunquid resina non est in Galaad?* inquit Propheta *Ieremias*. Et quis negabit Mentham, Rutam, Anethum, Cuminum, Plantas inquilinas in usu Medico fuisse, cùm ita distraherentur præ frequenti usu, ut *Pharisæi* pro suo commodo Decimas de iis exegerint? Taceo argumentum esse, Plantas Indigenas in usu fuisse, quod ubique videre est in Sacris Literis Similitudines ab iis desumptas fuisse: hæ autem, nisi sint à rebus vulgò notis ob frequentem usum, non illustrant, quæ illarum intentio est.

1 Reg. 4. 33. ἀυτάρκεια βοτάνων. 2 Reg. 20. 7. Tob. 11. 11. &c. Luc. 10. 34. Epist. cap. 5. v. 14. Cap. 8. v. 22.

Reliquæ etiam Gentes hac Medicinâ usi sunt.

Eadem quoque Medicina Indigena apud reliquas olim Gentes obtinuit, ut jure merito laudet *Plinius* in sponte nascentibus observandis & investigandis curam & diligentiam Antiquorum.

„Ipsa, inquit, quæ nunc dicetur, Herbarum claritas. Medicinæ tantùm gignente „eas tellure, in admirationem curæ priscorumque diligentiæ animum agit. Nihil ergò „intentatum inexpertumque illis fuit, nihil deinde occultatum, quod non prodesse Po„steris vellent. Non æquè hæc cura eorum mira esset in his, quæ satu blandiuntur, „aut cibo invitant: sed culmina quoque montium, invia & solitudines abditas, om„nisque terræ fibras scrutati invenere, quid quæque radix polleret, ad quos usus her„barum folia pertinent, etiam quadrupedum pabulo intacta ad salutis usus vertentes. „Et idem *Plinius*, Hæc, inquit, erat Antiqua Medicina, quæ tota migrabat in *Græ*„*ciæ* Linguas: ut specialiùs ostendit idem, *Hippocratis* certè, qui primus medendi „præcepta clarissime condidit, referta herbarum mentione invenimus volumina. Nec „minùs *Dioclis Caristii*, qui secundus ætate famaque extitit: item *Praxagoræ* & „*Chrysippi*, ac deinde *Erasistrati*. *Hierophilo* quidem, quanquam subtilioris Sectæ „Conditori, ante omnia celebratam rationem eam.

Plin. Hist. Nat. Lib. 25. Cap. 1. Hist. Nat. Lib. 25 Cap. 2. & Lib. 26. Cap. 2.

Hippocrates Indigenis usus est, ut suo ipsius testimonio constat.

Et *Hippocrates* quidem vix ullis quàm Indigenis cujusque Regionis usus est, ut libros ejus legentibus constabit. Unum tantùm pro omnibus locum insignem adducam, qui „in Epistolâ ad *Cratevam* habetur. Verba autem sunt, Scio te, amice, optimum „radicisecam esse, & propter tuam ipsius exercitationem, & propter Progenitorum „gloriam: adeò ut in hac facultate *Crateva* Proavo minimè cedas. Proinde nunc, „si unquam aliàs, herbas collige, quot & quales poteris (urget enim necessitas) at„que has mihi transmitte, ad virum toti Civitati comparandum, *Abderitam* quidem, „verùm *Democritum*. Ægrotare enim ipsum dicunt, & purgatione valdè opus habe„re, ut qui insaniâ sit correptus. Non utemur fortassis Medicamentis, quemadmodum „etiam credo: Attamen undiquaque instructum esse oportet. At verò rem Herbariam „apud te sæpe admiratus sum. Et infrà, Tu verò, quod fieri potest, nobis monta„nas maximè & in altis collibus nascentes herbas radicitus reseca. Conare tamen, ut „etiam de his, quæ circa stagna nascuntur, & de palustribus, & fluviatilibus flores „colligas, &c. Si unquam certè aliàs Exoticis usus fuisset *Hippocrates*, hic verisimile usurum fuisse, ubi ad tam celebrem Ægrum, decem Talentis ab *Abderitis* promissis, invitabatur. At hic solis Indigenis usus est, nec alia fere per universos ejus Libros conspiciuntur.

Dioscorides commendat faciliè parabilia.

Lib. de Venen. C. 19.

Dioscorides celeberrimus Rei Medicæ scriptor non alia ferè, quàm quæ Indigena fuere Regionum, per quas peregrinatus est, describit, & quæ ex iis εὐπόριστα, facilè
„ parabilia sunt, maximè commendat, ut ex hisce verbis apparet, *Erasistratus* autem
„ non injustà reprehensione eos incessit, qui incognitas ad hunc usum facultates con-
„ scripserunt, ut Elephanti fel, Crocodilive sanguinem, ovaque Testudinis & simi-
„ lia: nam cùm juvantia quædam literis tradidisse videotur, planè in hæc sola inciden-
„ tibus imposuerunt. Quare talia devitanda sunt, cum difficile nisi regiis facultatibus
„ pervestigari & redimi possint, neque, quo nostra fides iis obstringatur, frequenti ob-
„ servatione sufficiens experimentum præstiterint. Quæ autem ad communem usum
„ pertineat, quæque facilè suppeditari, & omnibus à Serpente percussis auxilium ferre
queunt, subjungenda videntur. De facilè autem parabilibus tam Simplicibus, quàm
Compositis Medicamentis idem duos Libros conscripsit.

Multus est etiam Plinius in Horum commendatione.

Hist. Nat. Lib. 24. Cap. 1.

Plinius certè multus est in commendatione Indigenæ Medicinæ. Hinc nata, inquit, Me-
„ dicina, hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo, inventu facilia, ac sine
„ impendio, ex quibus vivimus. Posteà fraudes hominum & ingeniorum capturæ Of-
„ ficinas invenere istas, in quibus sua cuique homini venalis promittitur vita. Et in-
„ frà, *Arabia* atque India in medio æstimantur, ulcerique parvo Medicina à rubro
„ Mari imputatur, cùm remedia vera quotidie pauperrimus quisque cœnet. Et nos

Hist. Nat. Lib. 22. Cap. 23.

„ nec *Indicarum Arabicarumque* mercium, aut externi Orbis attingimus Medicinas.
„ Non placent remediis tam longe nascentia, non nobis gignuntur: imò ne illis qui-
„ dem, alioquin non venderent. Odorum causà, Unguentorumque & Deliciarum,
„ si placet, etiam superstitionis gratià emantur, quoniam Thore supplicamus & Costo.
„ Salutem quidem sine his posse constare, vel ob id, probabimus, ut tantò magis sui
„ Delicias pudeat.

Mithridatis Antidotum ex Indigenis.

Hist. Nat. Lib. 23. Cap. 8.

„ Non aliis autem, quam *Indigenis* constabat nobile *Mithridatis* Antidotum: sic
„ enim *Plinius*, In Sanctuariis *Mithridatis* maximi Regis devicti *Cn. Pompejus* inve-
„ nit in peculiari Commentario ipsius manu compositionem Antidori e duabus Nucibus
„ siccis, item Ficis totidem, & Rutæ foliis viginti simul tritis, addito Salis grano: &
„ & qui hoc jejunus sumat, nullum venenum nociturum illo die. Quod ita Serenus
tradit,

> *Antidotus verò multis* Mithridatica *fertur*
> *Consociata modis. Sed Magnus Scrinia* Regis
> *Cum caperet Victor, vilem deprendit in illis*
> *Synthesin, ut vulgata satis Medicamina risit.*
> *Bis denum Rutæ folium, Salis & breve granum,*
> *Juglandesque duas, totidem cum corpore Ficus.*
> *Hæc oriente die parco conspersa Lyæo*
> *Sumebat, metuens dederat quæ pocula Tutor.*

Galenus Medicinà Indigenà usus est.

Quomodo Arthriticum, cui Tophi in Articulis, sanavit,

Lib. 10. de Simplic. Medicam. Facultatibus Edit. Charteriu.

Nunc videndum, quænam Medicina apud *Galenum* obtinuerit. Maximo autem in
usu apud illum fuisse Medicinam Indigenam, universa ejus Scripta comprobant, & in-
„ ter alia celebris hic locus. Interea cum ad me Arthriticus quispiam in curru conve-
„ ctus esset, Tophos in Articulis habens, subiit mihi, crure suillo salso, quod erat in-
„ tus, decocto, Caseum eo decocto macerare, ac probè in Mortario subigendo unitum
„ Tophis imponere. Et sanè Arthriticus ab hoc Medicamento magnificè adjutus est:
„ ruptà sponte suà cute, absque incisione videlicet, effluxere quotidie citra dolorem
„ Tophorum particulæ. Ubi autem totus, qui apud me (erat autem Bubulus vetu-
„ state acris) erat, Caseus fuisset absumptus, talem sibi alium comparans Arthriticus,
„ in posterum servavit, & posteà rursum usus est inveterato. Atque ubi tunc quoque
„ idem percepit commodum, sæpius deinceps uti perseverabat, & quosdam amicorum

Et quomodo alium quendam vulneratum.

„ similiter docuit. Porrò recentem, qui inveterato contrarii est temperamenti, quan-
„ doque homini in agro degenti, moderatæ magnitudinis vulnus habenti imposui, an-
„ tea viz. ad lævorem tritum. Extrinsecùs autem illi imponebam folia Lapathi. Pos-
sint verò etiam, si hæc non adsint, folia superponi Vitis, aut Platani, aut Betæ, aut
„ Lactucæ. At ipse quidem Caseus vulnus glutinavit, eratque etiamnum mollis. De

Lib. 2 de Medicam. Compos. per genera, Cap 2.

„ vulneribus Nervorum quoque agens, Novi (inquit) etenim meipsum in agro propo-
„ lim recentem, liquidam & pinguem, quam Agricola habebat, Vulneri imposuisse,
„ interdum fermentum solum, interdum ambo commixta. Et passim similia habet ex
Indigenis petita Medicamenta.

Galeni Insignes Curationes per Indigenam Medicam. — Galenus.

Nos quasdam tantùm Curationes ejus insigniores iis peractas adducemus. Sic Achores exustâ chartâ aceto dilutâ loco affecto illitâ sanati. Lib. 1. de Compositio. Medicam. Secundùm loca Cap. 8 in principio.

1. Achores sanati.

Convulsio ex humore æruginoso in ore Ventriculo sito prognata, curatur vomitu ex aquâ tepidâ exhibitâ concitato. Lib. 12. Method. Cap ult.

2. Convulsio.

Ophthalmia Balnei usu curata. Lib. 6. Aphoris. Comment. 31.

3. Ophthalmia.

Linguæ tumor, purgato corpore, collutione ex succo Lactucæ sedatus. Lib. 14. Method. Cap. 8.

4. Linguæ tumor.

Uvæ inflammatio cortice nucum externo cum melle percocto curatur. Lib. 6. de Composit. secundum loca, Cap. 1. Ad idem commendatur stercus Caninum Lib. de Simpl. Med Facult. 10.

5. Uvæ inflammatio.

Ibidem Stercus Humanum adversus Anginam commendatur.

6. Angina.

Ventriculi languor vini Absinthitis potu sanatus. ;Lib. de Theriacâ ad *Pisonem*, Cap. 2.

7. Ventriculi languor.

Ventriculi dolor ob pituitæ copiam Medicamentis ipsam incidentibus, Sinapi, Porro, Betâ sumptis.curatus. Lib. 1. de Aliment. Facult. Cap. 1.

8. Ventriculi dolor.

Fames Canina copiosi vini generosi potu curata. Lib. 2. Aphor. Comment. 21.

9. Fames Canina.

Rusticus Colico dolore correptus Allii esu sanatur. Lib. 12. Meth. Cap. ult. Ad Colici doloris præservationem & curationem utilissimum Stercus Lupinum. Lib. 10. de Simpl. Med. Facult.

10. Colicus dolor.

Sero Lactis, Sale & Melle condito Murmur Hypochondriorum mitescit. Lib. 5. Aph. Comment. 64.

11 Murmur Hypochondriorum.

Urinæ retentio ex Perinæi inflammatione suborta, aquâ calidâ affusâ, oleoque peruncto curatur. Lib 1. de locis affectis, Cap. 7.

12. Urinæ retentio.

Priapismo laborantes, venâ sectâ, cerato ex simplici Rosaceo facto, ac aquâ frigidâ imbuto, lumbis imposito curantur. Lib. de Locis affectis, Cap. ult. & 14. Meth. Cap. 7.

13. Priapismus.

Gonorrhæa nocturna Balneo, Omphacio & Rosaceo, succisque Psyllii, Solani, Sempervivi, Umbilici Veneris, Polygoni, Tribuli & Portulacæ & Lini semine, Laminaque Plumbeâ super Renes gestatâ, mollibus Rutæ & Amerinæ frondibus. Lib. 6.de Sanitate tuendâ, Cap. 1.

14. Gonorrhæa nocturna.

Dolore Articulorum laborantes quidam, Ossium humanorum pulvere assumpto curantur. Lib. 11. de Simpl Facult. tit. de Ossibus.

15. Dolor Articulorum.

Gracili corpore præditus & Tophis affectus, Prisanæ cremore & piscibus saxatilibus, tum qui in alto mari degunt, aliisque in quibus nihil est glutinosum, Lacte solo Asinino concesso curatur. Lib. 6. de Sanitate tuendâ, Cap. 11.

16. Gracile corpus & Tophi.

Diaria ex meatuum constipatione Balneo & Diætâ curatur, Lib. 8. Meth. cap. 2. Alia oleo Rosaceo sincipiti admoto & Balneo. Lib. de Causis Procatarcticis, Cap. 1.

17. Diaria.

Febris ardens Gelidæ potu sanatur. Lib. 10. Meth. Cap. 5.

18. Febris ardens.

Quidam Marasmo laborans Lacte Asinino, Balneo aliisque humectantibus auxiliis curatur. Lib. 7. Method. Cap. 6.

19 Marasmus.

Syncope & alia sævissima Symptomata ex esu fungorum suborta Oxymeli per se sumpto, tum Hyssopo & Origano ipsi mediocriter incoctis, vomitu excitato curantur. Lib. 2. de Alim. Facult. 69.

20. Syncope.

Saliva humana adversus mortiferos Animalium ictus præsentaneum est Antidotum. Lib. 10. Simpl cap. 16

21. Mortiferi Animalium ictus.

Viperarum usu curatur Elephantiasis. Lib. 6. Aph. Comm. 47.

22. Elephantiasis.

Extremè refrigeratus vini potu servatus. Lib. 3. de Simpl. Med. Facult, cap. 20.

23 Extremè refrigeratus.

CAPUT

CAPUT IV.

Ostenditur quid posteriores Latini, Græci & Arabes *etiam Medicamentis Indigenis usi sint in Morbis etiam difficillimis.*

Celsus. INter *Latinos* sommum illum Medicinæ Principem *Celsum* adducam, qui varias tradit Curationes Indigenis Medicamentis peractas: ut

Struma Anguis esu Sanata. Lib. 5. cap. 28. Struma.

Asininum Lac ad Arthritidis præservationem utilissimum. Lib. 4. cap. 24. Arthritis.

Diaria Febris ex ebrietate orta aquæ frigidæ potu sanata. In Præfatione. Febris Diaria.

Puer ab Aspide ictus aceto superbibito liberatur. Lib. 5. Aspidis ictus.

Paulus. *Ex* Græcis Paulus *varias habet.*

Hemicrania radice Cucumeris sylvestris & Absinthio, hydrelæo incoctis parti illitis. Lib. 3. cap 5. Rubr. 2. Hemicrania.

Ventriculi debilitas ob Pituitæ copiam Rhaphanis ex Oxymelite sumptis, incredibili crassioris Pituitæ copiâ vomitu egestâ curatur. Lib. 1. cap. 41. Ventriculi debilitas.

Colicus dolor pestilens ac contagiosus, ex quo plerique in morbum comitialem, alii in artuum resolutionem sensu incolumi, nonnulli in utraque sunt prolapsi, Lactucis non coctis refrigeratisque Intyboque, Uvis, Malis, Piscibus durâ carne præditis, crustaceis, pedibus bubulis, aliisque non solùm facultate sed & tactu frigidis curatur, vino raro exhibito, eique frigidâ mistâ, imò & poscâ frigidâ exhibitâ. Lib. 3. cap. 43. Colicus dolor.

Arthritis Hermodactylorum ope curatur. Lib 3. cap 78. Arthritis.

Ætius. *Ætius* quoque celebris Medicus Indigenis usus est, ut ex sequentibus Curationibus constabit.

Dolor dentium, nivis cum melle rosaceo mistæ in ore detentæ usu sanatus. Tetrabibl 2. Serm. 4. cap. 17. Dolor dentium.

Ad lapidem Renum Passerculus Troglodytes remedium laudatissimum. Tetrab. 3. Serm. 3. cap. 11. Lapis Renum.

Mola sanguinea provocantibus Menstrua Rutâ & Anetho exhibitis expellitur. Tetrab 4. Serm. 4. cap 80. Mola sanguinea.

Tumor antiquus genu stercore equino cum poscâ & farinâ hordeaceâ in Cataplasmate adhibito curatur. Tetrabibl. 1. Serm. 2. cap. 94. Tumor antiquus genu.

Podagricus, immissis in frigidam aquam pedibus & aliquando in eâ detentis, præclaram opem tulit. Tetrabibl. 3. Serm. 4. cap. 28 Ad quem usum Aqua marina præstat Podagra.

Febris Lipyria gelidæ potu curatur. Tetrab. 2. Serm. 1. cap. 89. Febris Lipyria.

Stercus Caprinum ad Viperæ morsum auxilium celeberrimum. Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 94. Viperæ morsus.

Senex quidam morsos a Cane rabido acido rumice (Oxalidem vocant) curabat. Tetrabibl. 2. Serm. 2. cap. 24. Canis rabidi morsus.

Agrorum terra, quæ colitur & pinguis est, utilis est ad curationem omnium partium resiccatione indigentium. Quare in *Alexandriâ* & *Ægypto* eâ utuntur Lienosi & Hydropici. Tetrabibl. 1. Serm. 2. cap. 3. Lienosi & Hydropici.

Trallianus. *Trallianus* etiam Indigenis usus est, ut videre est in variis Morbis. .

Lethargus Castorei potu curatus. Lib. 1. cap. 14 & Balneo ex Aquâ calidâ. ibid. Lethargus.

Epilepsia Rutæ sylvestris odore curata. Lib. 1. cap. 15. Epilepsia.

Oculi densitas Mulsi beneficio curata Lib. 2. cap. 4. Oculi densitas.

Sanguinis sputum usu Lapidis Hæmatitis, cum succo Mali Punici & granis & succo Polygoni curatur. Lib. 7. cap. 1. Sanguinis sputum.

Quidam sputo puris laborans Lactis usu cum Frumentaceo aliquo aut Similagine, aut Alicâ, aut Panico incocto liberatus est. Lib. 7. cap. 1. Sputum puris.

Dysenteria cum Tabe Balneis & refrigerantibus auxiliis, ut Pepone sine medullâ, Intybis, &c. curata Lib. 8. cap. 9. Dysenteria cum Tabe.

Dolor ex ulcere Vesicæ exortus ovis crudis recentibus absorptis mitigatus. Lib. 9. cap. 5. Dolor ex ulcere Vesicæ.

Pedis œdema Salis fomento curatum. Lib. 11. cap. 1. Pedis œdema.

Febris ardentis accessio succo Peponum curata. Lib. 12. cap. 6. Febris ardentis accessio.

Tertiana exquisita. Tertiana exquisita Peponibus, Lactucis & Ptisanâ, victuque humectante & refrigerante curatur. Ibid.

Actuarius. Quod autem Indigena Medicina maximi usûs fuerit apud *Actuarium*, patet ex ejus Lib. 5. Meth. cap. 2. de Potionibus febricitantium.

Febricitantium Potiones. „Simplicissimum igitur inter Potiones febricitantium est Medicamentum, quod ex „saccharo & aquâ coquentes paramus. Verum, cùm frigus magis prævalet, præstat „cum melle Potiones concinnare. Ex Violarum succo dein, quod Thoracis vitiis ob „suum lentorem opitulatur, atque alioqui Bilis acrimoniam obtundit, ex Nymphææ „floribus, imò & solo aceto, vel ex cortice radicum Apii, Fœniculi & Intybi sativi „in eo coctis. Ex Cotoneis quoque, ex Rosis, è Malis dulcibus & acidis, ex Uvis „acerbis. Si tantùm refrigerandum est, Violis, Lactucæ semine, ac Nymphææ flo„ribus peragitur. Quòd si calidam putremque materiam ad Urinas deducere volo„mus, iis Intybi sativi vel erratici radicem, & Asparagorum coliculos, & Cucumerum „semina, nec non Solani fructum, atque alia ejusmodi admiscemus. Si ventrem mol„lire est animus, tum Portulaca integra, Atriplex, Mercurialis & Malva in usum ve„niunt. Quod si alvum sistere, & corpus refrigerare tentemus, tum suprà dictis re„frigerantibus Rosas & Myrti baccas adjicimus, &c.

Epilepsia. *Scribonius.* Epilepsia Ebore sumpto cum melle curatur apud *Scribonium Largum*, Lib. de Composit. Medic. cap. 16.

Iliacus dolor. Iliacus dolor Clystere ex Oleo prius Rutâ & Aphronitro decocto parato sanatur. Lib. de Comp. Medic. Comp. 118.

Oribasius. Familiaris quoque illa Medicina *Oribasio* fuit.

Ulcus cancrosum. Ulcus cancrosum Helleboro assumpto curatur. Lib. 7. Collectan. cap. ult.

Coctio debilis. Ventriculus Vulturis ad debilem coctionem juvandam strenuum auxilium. Lib. 14. Collectan. cap. 37.

Ascarides. Adversus Ascarides Auriculæ muris succus. Celebre auxilium faciunt quoque Muria, vel Centaurii decoctum, vel Absinthii, vel Lupinorum. Lib. 1. Synops. cap. 19.

Avenzoar. *Arabes* quoque Medicinam Indigenam multùm in usu habuere, ut *Avenzoar*.

Melancholia ex potu vitiosæ aquæ. Melancholia ex potu vitiosæ aquæ contracta Aquâ Rosaceâ cum succo Pomorum, & Aquâ Menthæ cum modicâ quantitate pulveris Santalorum & Mastiches levata. Lib. 1. Theiz. Tract. 9. cap. 9.

Aurium inflammatio. Aurium inflammatio cum acuto dolore oleo ex Vitellis ovorum tepido in aurem injecto, aliisque facilè parabilibus persanata. Lib. 1. Theiz. Tract. 4. cap. 1.

Phthisis. Phthisis usu Panis benè fermentati cum Oleo Olivarum & cum Saccharo Rosaceo curatur. Lib. 1. Theiz. Tract. 11. cap 2.

Hepatis dolor. Hepatis dolor Unguento ex Oleo Nucum & de Vitellis Ovorum facto persanatur Lib. 1. Theiz. Tract. 13. cap 4.

Avicenna. Medicinâ quoque Indigenâ usus est *Avicenna*, ut ex sequentibus apparet.

Convulsio. Convulsio Gelidæ perfusione sanata. Tem. 23. Tract. 1. cap. 7.

Phthisis. Phthisis solius Sacchari rosati usu omnino persanata. Fen. 10. Tract. 5. cap. 18. & cap. ult.

Spleneticus. Spleneticus Urinâ suâ epotâ sanatur. Lib. 2. Tract. 2. cap. 725.

Hydrops. Hydrops Malis Granatis comestis curatur. 14, 3. Tract 4. cap. 13.

Apum ictus. *Albaravius.* Apud *Albaravium*, ictus ab Apibus cinere superposito curatus. Lib. 29. Pract. Sect. 2. cap. 29.

Rhasis. Medicinâ quoque Indigenâ usus est *Rhasis*, ut ex sequentibus videre est.

Alopecia. Alopecia frictione cum Cæpis curata. Lib. de Mirabilibus raris.

Vigilia. Vigilia Oleo Nenupharino naribus apposito, & Lactucarum esu sanata. Lib. 3. Aph. io fine.

Melancholia antiqua. Melancholia antiqua radice Bryoniæ albæ curata. Lib 1. Cont. Tract. 18. cap. 2.

Convulsio Canina. Convulsio Canina Cataputiæ majoris corticis superioris usu sanata. Lib. 1. Cont. Tract. 11. cap. 2.

Phthisicus. Phthisicus Lacte & pane Similæ victitans curatur. Lib. 9 Cont. cap. 2.

Ventriculi dolor diuturnus. Ventriculi dolor diuturnus ex frigore originem ducens vini generosi potu curatur. Lib de Mirabil. Curis.

Sitis. Sitis orta ex phlegmate salso Capparibus cum Sale datis curatur. Lib. 2. Contin. Tract. 1. cap. 2.

Hydrops. Hydrops Laureolæ vi persanatur. Lib. 1, Contin. Tractat. 19. cap. 1.

Ulceris Vesicæ dolor. Ulceris Vesicæ dolor semine Hyoscyami, Citrullorum & Lactucæ & Portulacæ & Opio usurpatis lenitus. Lib. 23. Contin. Tract. 3. cap. 1.

Diabetes

Diabetes mitigatur infrigidantibus, ut Salicibus foliisque roratis, cum aquâ Nivis super dorsum adhibitis, ferique Lactis usu. Lib. 23. Contin. Tract. 2. cap. 3.

Diabetes.

Ischiadicus dolor tempestivo Enematum acrium usu et Emplastro ex Sinapi curatur. Lib. de Mirabil. Curis.

Ischiadicus dolor.

Anchæ dolor Clystere ex aquâ Piscium salitorum curatur. Lib. de Mirabil. Curis.

Anchæ dolor.

Coxendicis dolor Colocynthidis usu curatur. Ibid.

Coxendicis dolor.

Semitertiana maligna Ptisanâ et Syrupo acetoso, vomituque horâ Paroxysmi excitato curatur. Lib. de Mirabil. Curis.

Semitertiana maligna.

Atque hæc quidem suffecerint pro Antiquitate et Dignitate Medicinæ Indigenæ asserenda.

C A P U T V.

Afferuntur Argumenta pro Medicinâ Indigenâ.

IN variis Regionibus varii Morbi contingunt, variaque est hominis vita, prout Regionis natura à temperie declinat. Hac ratione, qui frigida et humida loca occupant, sunt Capitones, obeso corpore, labris tumidis, buccis protuberantibus. Quædam Regiones Pumiliones producunt et coactæ brevitatis homunculos, ut *Lapponia*; aliæ gutturosos et strumis deformatos; quædam simis naribus, variis repandisque cruribus producunt homines; aliæ corpora ad Phthisin parant, ad ferinas Tusses et Destillationes, quæ *Britanniæ* nostræ vernacula mala sunt. Quædam Regiones corpora ad Pestem disponunt, quædam ad Elephantiasin. In aliis accidit pilorum implexio intricata, quâ affecti *Poloni* quidam prælongas capillorum tricas et cincinnos mirifice intricatos, digiti sæpe crassitie ex reliquo capitis et barbæ capillitio ad humeros, pectus et aliquando ad Umbilicum usque demissos gestare solent: idcirco *Plicæ Polonicæ* nomen illi affectui inditum est.

Variant Morbi, et hominum Constitutiones, pro Regionum varietate.

Imò et eodem modo ex Regionibus, quantum ad timiditatem et audaciam, voluptatem & dolorem spectat, non parvam in moribus hominum extare differentiam certum est, quasi affectus animi motionis corporeæ affectionem (quam ex aliis Continentis temperatura non parùm contigit variari) subinde consequantur, ut 5. de Placitis cap. 5. dicit *Galenus*.

Affectus animi motionis corporeæ affectionem sequuntur.

Et hujus quidem varietatis plurimæ causæ sunt. Prima et præcipua est Aer, qui, ob Solis accessum et recessum, et Planetarum varium influxum, perfusus calore, frigiditate humiditate & siccitate corpora nostra afficit & pro sui ratione immutat. Sicut enim moderatus nostri intimi caloris conservator est optimus; sic si calidus est et à temperie deflectit, sudorem æstumque parit, urinam minuit, sitim infert, coctionem perturbat, vires debilitat. Frigidus contrà refrigerat, densat, adstringit, coctionem caloris intro repercussi robustiorem facit. Humidus corpus emollit, lenit, pigros facit, ingenio tardos. Siccus corporis habitum resolvit, excrementa minuit. Turbidus corpus pravis humoribus implet.

Aer præcipua hujus varietatis causa.

Alimenta quoque corpora alterant et suis qualitatibus imbuunt. Cùm enim solum pro varietate Regionum varium sit, varios quoque superiorum corporum influxus patiatur, illud etiam suas Qualitates Vegetabilibus et Animantibus communicat, quibus cùm vescatur homo, necesse est pro illorum conditione varias alterationes subeat. Corpus enim „(ut ait *Hippocrates*) à cibis æqualibus æqualiter nutritur, a corpore verò cibi superantur. „Postquàm verò plus aut minus in ipsum ingestum est, aut alia quæpiam transmutatio fa„cta est, superatur: superant autem cibi. Et quum sane superatur corpus ab his quæ ipsi „offeruntur, florere hæc ipsa facit, et superant hæc simul corpus & contraria ipsi faciunt.

Corpora ab alimentis alterantur.

Lib. de Locis in Homine, Text. 52.

Certè cum alimentum in corporis nostri substantiam mutetur, et vires suas in sanguinem transferat, Aer quoque inspiratus (sine quo nec temporis momentum vivere possumus) Qualitates etiam suas sanguini communicat. Hinc sanguinis variæ exurgunt alterationes et varii motus, qui varios morbos, imò pathemata varia et mores varios pro Regionis conditione producent.

Quæ cum ita sint, et Medicatoriæ Indicationes secundum *Galenum* sumantur à Morbo ipso, a corporis temperamento et ambiente nos Aëre (siquidem corporis temperies, quæ illo tempore fuit, quo ægrotare id cœpit, quæque ad invenienda remedia est utilis, ex natura, ætate, consuetudine et ambiente nos Aëre ortum habet: ambiens verò ipse ejusmodi est redditus propter tum Regionem ipsam, tum anni tempus, tum cœli statum, qui proinde necesse est in

variis Regionibus valde differat) hanc certè ob rationem dicendum est cum *Celso* differre „quoque pro naturâ locorum genera Medicinæ, & aliud opus esse *Romæ*, aliud in *Æ*„*gypto*, aliud in *Galliâ*. Quòd si morbos hæ causæ facerent, quæ ubique eædem essent, remedia quoque ubique eadem esse debuisse. In Præfatione Libri de Medicinâ.

Medicina Rationalis,

Empirica.

Et quidem cum de Medicinâ agimus, Rationalem intelligimus, quæ Morbi speciem, peculiarem Ægri naturam, Aeris ambientis conditionem, Regionis situm & qualitatem, victûs rationem, & Ægri mores & exercitia considerat: non Empiricam, quæ ne uni horum innititur, sed soli Experientiæ, quâ similem morbum tali remedio curatum viderit, unde necesse est, ea periculosa plena aleæ sit, & experimenta per mortes faciat.

Rationalis Medicinæ præscripta.

Hæc autem Rationalis Medicina semper ea præscribit, quæ Ægrorum temperaturæ maximè accommodata sunt. Nam ea Facultas, quæ corpus nostrum regit, talis est, quæ familiaria, proportionata & (ut cum *Hippocrate* loquar) [illegible] facilè amplectatur, digerat & in suos usus convertat (quippe illa apta nata sunt vires naturæ deficientes, vel oppressas restaurare & refocillare) & iis ad causas morbificas debellandas & expellendas uti possit. Sed quæ peregrina, [illegible], imò fortiora sunt calore nostro, sive calor illorum nostrum calorem longè excedat; sive alia quædam qualitas iis insit, quæ naturæ nostræ repugnet, nec commodè concoqui & subigi à calore nativo possit: illa necesse est naturæ nostræ ταραχὴν exhibeant, tantumque abest ut ei corroborandæ inserviant, ut potiùs forti & exoticâ sua qualitate molestiam creent, & naturæ opus perturbent & impediant. Si enim natura nostra in statu sano cibum insuetum & minus familiarem minùs commodè concoquat, peregrinum verò planè respuat & aversetur: quantò magis debilis illa, cui cum Morbo lucta est, & cujus vires ferè prostratæ sunt, a Medicamento peregrino opprimetur? Et hæc certe ratio est, propter quam tot Ægri Medicinam, quæ in usu est, aversentur, & non nisi coacti eam admittant, quòd illa, ut plurimùm, ex exoticis constet, quæ ingrata & illorum naturis valdè contraria sint. Quòd si illa ex Indigenis reciperetur in usum, procul dubio magis succederent Curationes, quòd eam sine aversatione sumerent, & naturæ grata effectum suum faciliùs attingeret. Apud Historicos certè videre est, Medicinam primam *Diæteticam* fuisse: illa enim amica naturæ Morbum sine molestiâ Ægri commodè expugnabat; &, quæ *Hippocratis* aliorumque Principum Medicorum seculo floruit, ex illis maximè constabat, quæ facilè à natura conficerentur, ut, tum antiquitate, tum commoditate & summâ pro morbis curandis aptitudine, præferenda sit *Medicina Indigena*.

Medicamenta peregrina molesta sunt & incommoda; non ita Indigena.

Medicina prima Diætetica.

Domi nata Medicamenta aptissima.

Propria certè & domi nata & adulta Medicamenta optatiori eventu Regionis cujusvis affectionibus oppugnandis seliguntur: illa enim & qualitate temperatiora & naturis Incolarum ejus magis amica. Et, quod maximè expetendum est, quum cœlo soloque cum illis conveniant, ad Morbos illorum magis proportionata & efficaciora sunt: inest enim in Morbis omnibus, qui Regiones quasvis infestant, miasma quoddam ab Aeris vitio contractum solo cœloque peculiare, quod illa maximè oppugnant & expugnant. Medicamentorum certè qualitates non totius naturæ, sed hominum respectu definiendæ sunt, quatenus corpus nostrum afficere possunt: & quidem non quatenus hominem in genere, qui nullus est; sed ut tali temperamento præditum, talem Aerem inspirantem, & tali cibo gaudentem, talique morbo detentum, ut constat ex *Galeno*. Hac ratione experimento fidissimo compertum est in quibusdam Regionibus, ut in *Galliâ* & *Hispaniâ* copiosè esse Venam secandam: nam in his, ob soli cœlique temperiem & alimenta ubertim nutrientia, sanguis abundat in corpore, & ab ejus nimiâ copiâ & multitudine morbi plerique illic emanant. Quem si sectâ iterum atque iterum venâ emittere recuses, vel ægrotantes in graviora conjicies pericula, vel nativus ignis, præ copiâ sanguinis, veluti ignis congerie lignorum suffocatus, extinguetur. Contrario modo in Septentrionali Tractu sanguis parcè mittendus: nam sanguis in corpore genitus ut plurimùm est aquosus, qui nec ita valenter nutrit, nec vires roborat, & præ Regionis frigore alii humores serosi ex alimentis frigidis & non ita succulentis prognati in corpore abundant, qui magis purgante medicamento quàm Venæ sectione sunt extrahendi. Quòd si liberales in utroque Sexu ætate & temperamento vacuationes exerceas Phlebotomiæ ope, vel Ægros ad frigidorum cruditatem, extracto sanguine in quo calor nidulatur, deduces; vel, exhaustâ & evacuatâ purissimâ hac substantiâ, plurimâque spirituum copiâ effusâ, ipsos præcipites dabis in mortem.

Lib. 3. de Simpl. Medicam. Facult.

Sanguis parciùs in Septentrionalibus quàm in aliis Regionibus mittendus.

Cuique Regioni aptanda Remedia.

Hoc modo in variis Regionibus hæc vel illa vacuatio, ob Aeris varietatem magis confert; in hac Vomitus, in illâ Medicamentum per alvum expurgans, in aliâ quod

urinam

urinam movet, in plurimis quod ſudorem provocat eſt ex uſu; & ſic de cæteris præſidus eſt judicandum. Quapropter Medici uſu edocti eo utuntur alimento & remedio in unaquaque Regione, quod experimento in pluribus feliciter contigiſſe obſervant.

Singulis Regionibus peculiaria Medicamenta largitus eſt Deus.

Quamobrem ſane ſingulis Regionibus peculiaria quædam Medicamenta conceſſit *Deus Opt. Max.* quæ apud illos paſſim proveniant ſponteque naſcantur; apud alios cultu & mangonio non creſcant, niſi quod horum morbi ea petant Remedia, aliorum verò Morbi diverſa expetant & his non indigeant.

Maximum eſt inter nos & Orientales diſcrimen.

Certè diſſident toto cœlo Morbi noſtri a Morbis populorum Orientalium. Diverſa eſt corporum temperies, aliud prorſus ſolum, ut felicem ſucceſſum ex Medicamentis ibi natis ſperare apud nos vix poſſimus, niſi in pauciſſimis iiſque contagioſis ferè Morbis. Propter ſoli enim cœlique ſtatum, & victùs rationem, quæ apud illos valde ſobria eſt, purgatiora longè habent corpora; & propter poros apertos & liberam perſpirationem, ſiquod iis inhæſit ex errore in victu vitium, facilè diſcutitur. Maximam iis imminet à veneoatis Animalibus periculum, & (quæ illorum pravitas eſt) pernicioſiſſimis, quæ paſſim ibi reperiuntur, Toxicis in mutuam perniciem ſæviunt. Et hiſce ſanè malis aliiſque, quæ ab Aeris, Regionis cœlique oaturâ profluunt, Indigenis Medicamentis, quæ apud ipſos ſunt, conſultum eſt. Licet enim illa calidiora ut plurimùm ſint, cùm tamen ſpirituoſa & adverſus illorum Morbos peculiari quodam ſubſtantiæ modo alexipharmaca ſint, deperditos ex nimiâ Venere, aut Solis nimio calore abſumptos, aut quâdam malignitate venenata aut peſtilentiali proſtratos aut oppreſſos ſpiritus ſine noxâ reſtaurant, redintegrant, & adverſus peſtiferos inſultus eos communiunt. Illis enim illorumque morbis familiaria & aſſueta ſunt iſta Medicamenta, cœloque & ſolo cum illorum naturis conveniunt. Et non ſpernendum argumentum pro Medicinâ Indigenâ eſt, quòd illis ſua ſufficiant Medicamenta, & quod noſtris non indigeant. At, quæ apud illos tam ſalutares ſortiuntur effectus, naturis noſtris plerumque non conveniunt, quod inæquali ferè temperamento ſimus, & pleriſque exteriora frigeant, interiora, atque in his viſcera, immodice caleant. Et quidem calidiſſima illa Medicamenta, quæ ex ultimo Oriente & Occidente petuntur, inſtar fomitis & ſuccendiculi, præternaturalem iſtum Septentrionalium calorem magis accendunt et inflammant, et torpentes languenteſque illorum ſpiritus longe lateque devaſtant. Quilibet enim videre poteſt Boreales illos, qui Aromatibus plurimum utuntur, aut Vino ejuſque Spiritui nimium dediti ſunt, variis Morbis detineri, vitamque laborioſam cum morte brevi commutare coactos eſſe.

Non nobis conducunt, quæ Orientalibus.

Qualeſ ſint morbi noſtri.

Morbi quoque noſtri ſeroſæ, ut plurimùm, colluviei fœturæ ſunt, qui, ob conſtrictos â frigore poros et hauſtum craſſiorem et pravum Aerem, plurimùm nos infeſtant; et frigidiori Aeris conſtitutioni aſſueta corpora calidiora iſta non admittunt, nec ea commode in ſuos uſus digerere poſſunt. Accedit, quòd iis non indigeamus, cùm nec venenata iſta animalia, nec illa ex Plantis venena naſcantur. Et Dei benignitate abſunt longè a nobis pernicioſiſſimæ iſtæ Artes in aliorum vitas per venena graſſandi, adeò ut decantatis iſtis Alexipharmacis opus non habeamus. Sed eſto, ſint quædam ex iis præclara Medicamenta, in contagioſis quibuſdam morbis et obſtinatis valde efficacia, Qui, quæſo, certi eſſe poſſumus, quæ ad nos e longinquis Regionibus deferuntur ea ipſa eſſe, quorum vires ab Antiquis deſcriptas legimus, cùm in ſignis ſæpe tam parci ſint Veteres, ut incerti ob eam rem certare cogantur Botanographi, et de multis adhuc ſub Judice lis ſit? Cui jam notum Amomum Veterum? Quis monſtrare poteſt verum Opobalſamum? Quis Unicornu decantatum hoc adeo Alexipharmacum? *Bezoar* Orientale rariùs (ut referunt quidam) in *Indiâ* et *Perſiâ* quam apud nos; et, ſi clariſſimis viris credimus, nullæ ejus deprehenſæ vires, nulli ab eo exhibito obſervati effectus ſalutiferi. Etiam ex iis, quæ ſummis Europæ Principibus, quæ Pontifici Maximo habere licuit, multa fictitia artificio quodam conficta fuiſſe deprehenſa ſunt.

Exoticis Remediis non indigemus.

Incerti ſumus vera-ne ſint, an fictitia.

Guillemeau in Theſi & Obſervat. *Collego* de In Sorna lib. de Infantis alendi ratione.

Exotica ſitum contrahunt, at Indigena recentia haberi poſſunt.

Sed eſto ſumamus nec varietate, nec diſſimilitudine, aut jejunâ Plantarum deſcriptione nos decipi, ſed certis et indubitatis ſignis ipſiſſimas Veterum ad nos Plantas apportari; non dubium eſt, quin in tam longo itinere, apud Mercatores vel Pharmacopolas, dum utrique Emptorem præſtolantur, ſitum et cariem paulatim contrahant. At Indigena recentia haberi poſſunt, et in noſtro ſolo cœloque diu viribus integra conſervantur.

Exotica ſæpius adulterantur & magni conſtant, cùm Indigena facilè comparantur.

Sed advehant illa Exotica recentia, Quis affirmare auſit ſincera ea eſſe, nec vilioris ſucci miſtione adulterata, quod paſſim ab Impoſtoribus fit? Quin & Exotica iſta tanti conſtant, ut vulgus impenſis impar ſæpe cogatur Morbi vehementiam & quoſvis tolerare dolores, donec naturæ vi victa ſymptomata labaſcant, aut ipſa eorum vehementiâ ſuccumbat. Sed quod apud nos naſcitur vili ære comparari poteſt, et

Æque pauperibus prodeſt, locupletibus æquè.

CAPUT VI.

Probatur, Sufficientia Medicamenta Alterantia ex Indigenis dari.

POstquam in superioribus ostensum est, Medicinam Indigenam *Hippocrati* aliisque Antiquissimis Medicis in usu fuisse, eamque ob varias rationes in Morbis cujusvis Regionis curandis Exoticæ Medicinæ præferendam esse, tempus est oune, ut, disquiramus, num sufficientia Medicamenta Indigena in Regione nostrâ reperiantur.

Medicamenta autem vel sunt Alterantia, vel Purgantia, vel Cardiaca & Alexipharmaca.

Medicamenta Alterantia duplicia.

Medicamenta Alterantia ea sunt Simplicia, quæ Qualitatibus suis humani corporis humores præter naturam affectos ad temperiem debitam reducere apta nata sunt. Et ea quidem duplicia sunt.

Alterantia Prioris generis.

Quæ scil. apertis suis Qualitatibus Caliditate, Frigiditate, Humiditate, Siccitate, attenuante, incrassante, adstringente, relaxante, & similibus Qualitatibus id præstant. Cujus generis sunt Aqua Fontana, Serum Lactis, Nymphæa, Acetosa, Acetosella, Rubus Idæus, Fraga, Rosæ, Portulaca, Plantago, Semina recentia Cucurbitæ, Cucumeris, &c. Quorum vires in sequentibus Libris secundæ Partis trademus.

Medicamenta appropriata partibus.

Vel sunt specifica (ut vulgò vocantur) quæ figurâ & conformatione suâ & totius substantiæ proprietate parti vel affectui alicui magis accommodata & quodammodo appropriata sunt.

Capiti.

Sic capitis cerebrique peculiaria Medicamenta sunt Betonica, Primula veris, Nymphæa, Verbena, flores Tiliæ, Lilii Convallium flores, Violatricolor, Cynoglossum, Pœonia, Majorana, & Rosmarinus, Salvia.

Oculis.

Oculis dicata Euphragia, Chelidonium majus.

Auribus.

Auribus dicata Alsine, Anagallis, Geranium tuberosum, Acanthus, Aparine.

Dentibus.

Dentes in Alveis confirmant, aut eorum dolores mitigant Hyoscyamus, Millefolium, Rubus Idæus, Argentina, Plantago, Pentaphyllum, Onoois, Equisetum.

Faucibus.

Gulam et fauces juvant Rubi Idæi fructus succisus, Trachelium, Jacæa nigra, Auricula Judæ, Verbena, Nummularia, Ligustrum, Equisetum.

Pectori.

Pectori conducunt Hyssopus, Lapathum, Pulmonaria utraque, Veronica, Tussilago, Viola Martia, Consolidæ majoris radix, Urtica, Caryophyllata, Scabiosa, Marrubium album, Ruta muraria, Hedera terrestris, Bellis major, Sonchus, flores Papaveris Rhæados, Saponaria, Scordium.

Cordi.

Cordi robur conferunt Angelica, Calendula, Petasites, Rosa, Pentaphyllum, Cardiaca, Borago, Buglossum, Geranium Robertianum.

Ventriculo.

Ventriculo conducunt Mentha, Absinthium, Angelica, Portulaca palustris, Hieracium.

Intestinis

Intestinis prosunt Pulmonaria petræa, Bursa pastoris, Plantago, Quercus, Tormentilla, Lysimachium, Myrtilli nostri, Regina prati, Argentina, Rubus, Millefolium.

Hepati.

Hepati Hepatica, Acetosa, Agrimonia, Cichoracei generis Plantæ, Genista, Lupulus, Centaurium minus.

Lieni.

Lieni prosunt Fumaria, Filix, Polypodium, Lonchitis.

Renibus & Vesicæ.

Renibus & Vesicæ Parietaria, Fragaria, Lithospermum, Eruca, Rhaphanus, Chamæmelum, Lappa major, Eryngium, Carduus lacteus, gramen caninum, Ononis, Malva, Althæa, Serpyllum, Erica, Lupulus, Alliaria, Scordium, Hedera terrestris, Nymphæa lutea, Valeriana, Salvia sylvestris, Nasturtium Aquaticum, Virga aurea, Genista.

Utero.

Utero prosunt Matricaria, Artemisia, Cotyla fœtida, Leucoion luteum, Rubia, Carduus Mariæ, Hypericum, Daucus, Atriplex olida, Senecio, Pulegium, &c.

Appropriata Indigena Scorbuto.

Inter ea, quæ Affectibus dicata sunt, primò occurrunt, quæ Scorbuto sunt appropriata ex Indigenis Remedia.

Scorbutum sanant Abies, Cochlearia, Becabunga, Nasturtium hortense et aquaticum, Sinapi, Erysimum, Acetosa, Acetosella seu Trifolium acetosum, Pisa viridia, Panis Cuculi, Nummularia, Trifolium aquaticum, Eruca, Scorodonia, Rhaphanus rusticanus, Rubi vulgaris mora et Rubi Idæi fructus, Rapa, Chamæmorus *Norvegica*, Chelidonium majus, Sorbus sylvestris, Ros Solis; et in externo usu Illecebra et Ranunculus palustris.

Rachitidi

Rachitidi Filix, præcipuè Mas & florida, ſeu Oſmunda Regalis, & Adiantha, ſeu Capillares herbæ apud nos. Rachitid.

Colico dolori reſiſtunt Trifolium pratenſe, Argentina, Erica, Verbena, Atriplex, Malva, Melilotus, Herba *Gerardi*, Anethum, Avena cum Sale, Baccæ Agrifolii, Iuniperi, Chamæmelum, Ruta, Serpyllum, Tanacetum. Colicæ & Ventris torminibus,

Convulſivo motui Chamæmelum, Ceraſa nigra, Helenii radix, Lilium Convallium, Phyllitis. Convulſivo motui,

Epilepſiæ conducunt Ceraſa nigra, Eryngii radices, Pæoniæ radices, ſemen Sinapi, radices Valerianæ ſylveſtris, Viſcus, Lilium Convallium, Filipendula, Ruta, flores Tiliæ, flores Roſmarini & Lavendulæ, oleum Succini, Cranium humanum Epilepſiæ,

Ad ambuſta valent Hyoſcyamus, Populi albæ cortex, Sambuci cortex interior, Sedi minoris ſuccus, Solanum vulgare, Filicis mucilago, Telephium, Tiliæ folia. Ambuſtis;

Anginæ Fragaria, Fungus Sambucinus, Prunella, Ribes nigrum, Papaver Rhœas, Scabioſa, Sedum majus Succiſa, Trachelium. Anginæ;

Apoplexiæ conducunt Eruca, Crocus, Ceraſa nigra, Leucojum luteum, Lilium Convallium, Pœoniæ ſemina, Primula Veris, aqua florum Tiliæ. Apoplexiæ,

Arthritidi Barbaræa, Braſſica, Bryonia nigra, Caryophyllata, oleum è nucleis Ceraſorum, Chamædrys, Conſolida major, Ebulus, Erica, Geniſtæ ſemen, Geranium, Helenii radix, Hyoſcyamus, Hypericum, Lens paluſtris, Pentaphylli radix, Primula Veris, Rhamnus catharticus, Scabioſa, Sambucus, Sedum majus, Ulmus. Arthritid.,

Arthriticis doloribus Artemiſia in Cereviſia vel aquâ marinâ decocta, Herba *Gerardi*, Bellis, Hedera terreſtris, Aſcyron, Radix Bryoniæ. Arthriticis doloribus,

Ad Aſthma valent Bellis major, Crocus, Eryſimum, Lichen Arborum, Marrubium album, Origanum, Periclymenum, Petaſites, Pimpinella ſaxifraga, Saponaria, Scabioſa, Sonchus, Urticæ ſemen. Aſthmati,

Ad Calculum valent radix Caryophillatæ, Acori, Cardui, Fullonum, Eryngii, Graminis, Helenii, Filipendulæ, vulgaris Filicis, Peucedani, Pimpinellæ ſaxifragæ, Rhaphani ruſticani, Rubiæ, Tragopogi, Urticæ, Radix & folia Althææ, ſemen & radix Ononidis, Aſparagus, Avellanæ ſylveſtris cortex, Capillares herbæ, Virga aurea, Carduus ſtellatus, Parietaria, Cerefolium, Percepier, ſive Alchimilla montana, Perſicaria, Piloſella, Saxifragia alba, Thalictrum, Veronica, flores Chamæmeli, Ericæ, Geniſtæ; ſemen Bardanæ majoris & minoris, Dauci ſylveſtris, Irionis, Juniperi baccæ; ſemen Lithoſpermi, Oxyacanthi, Roſæ ſylveſtris, Peucedani, Solani, Halicacabi fructus, Violæ purpureæ ſemen, Gummi Ceraſi, oleum è nucleis Ceraſorum. Calculo;

Diarrhæam alioſque Fluxus quoſcunque tam maris quam fœminæ ſiſtunt Argentina, Althæa, Auricula Muris, Berberis, Biſtorta, Burſa paſtoris, Cotonea, Cannabis, Equiſetum, Hepatica alba, Juli nucum, Lagopus, Lapathum acutum, Lunaria, Millefolium, Nummularia, Perſicaria maculoſa, Pimpinella, Plantago, Polygonium, pruna ſylveſtria, Pſeudo-iris, Pyra, Quercûs folia, Muſcus, Quinquefolium, Roſa rubra, Symphytum majus, Tormentilla, Virga aurea, Sorbus, Lens paluſtris, Ulmaria. DiarrhϾ & Fluxibus quibuſcunque,

Dyſuriæ conducunt Daucus, cineres Spongiolæ Roſæ Caninæ, Syrupus Mororum Rubi vulgaris. Dyſuriæ.

Febri Acetoſa, Acetoſella, Cichoreum, Ceraſa arida, Ribes, Dens Leonis, Papaver Rhœas, Portulaca, Roſæ Caninæ fructus, Mora Rubi Idæi, Vaccinia, Violaria. Appropriata Indigena Febri,

Tertianæ Caryophyllata, Centaurium minus, Pentaphyllum, Verbena. Tertianæ;

Quartanæ Hypericum, Lunaria vulgaris, Pentaphyllum, Sambuci baccæ. Quartanæ,

Quotidianæ Lupulus in Epithemate. Quotidianæ,

Profunt Flatibus ſemen Cari, Mei, Fœniculi, radices Ari ſiccatæ, Tanacetum. Flatibus;

Fluori albo mulierum conducunt flores Lamii albi, Paronychia folio Ruraceo, Tanacetum. Fluori albo,

Gonorrhœæ Cichoreum, Cynogloſſum, Millefolium vulgare, Nymphæa, Plantago, Polygonum. Gonorrhœæ,

Spuro ſanguinis Argentina, Conſolida major, Aſplenium, Plantaginis ſuccus, Urticæ ſuccus, Vinca pervinca, ſemen Hyoſcyami. Spuro ſanguinis;

Hæmorrhagiæ Biſtorta, Clematis Daphnoides, Gallium Luteum, Geranium ſanguineum, Gnaphalium, Glaſtum, Pentaphyllum vulgare, Ros Solis, pulvis baccarum Tiliæ. Hæmorrhagiæ,

Hæmorrhoidibus Chamædrys, Chelidonium minus, Cynogloſſum, Fungus Betulæ, Fungus pulverulentus Equiſeti, Galeopſis ſuccus, Filipendula, Linaria, Scrophulariæ radix, Sidentis, Verbaſcum, Vinca pervinca, Veronica. Hæmorrhoidibus,

Herniæ & Inteſtino prolapſo conducunt Alchimilla, Bugula, Conſolida major, Cruciata, Herniæ & Inteſtino prolapſo,

Dentaria, Equisetum, Filix florida, Geranium Columbinum, Herniaria, Lens palustris, Lunaria, Nummularia, Persoliata, Polygonatum, Valeriana major, Telephium, Typha, Verbasci flores.

Hydropi, Hydropi prosunt Absinthium, Alnus nigra, Ebulus, Genistæ semen & summitates, Kali, Linaria, Bryonia, Centaurium minus, Fraxinus, Fumaria, Lupulus, Polypodium, Rhamnus Catharticus, Solanum lignosum, Soldanella, Sambucus.

Ictero, Ictero Apium, Aquilegia, Asparagus, Asperula, Berberis cortex interior, Centaurium minus, Chamædrys, Chelidonium majus, Crocus, Cyani flores, Cichoreum, Chrysanthemum segetum, Eryngium, Eupatorium *Avicennæ*, Fumaria, Fragaria, Hedera terrestris, semen Genistæ, Lichen, Hypericum, Mercurialis, Origanum, Oxylapathi radix, Pulegium, Rusci radix, Thalictrum, Urtica.

Lienteriæ, Lienteriæ farina Fabarum.

Lui Venereæ. Ad Luem Veneream valent Lignum Buxi, Saponaria, Scorodonia, Succisa.

Lumbricis, Ad Lumbricos valent Absinthium, Allium, semen & succus Cannabis, Centaurium minus, Corallina; filicis semen, radix, Gramen Caninum, Petasitidis radix, Scorzoneræ radix, Lupuli semen, Hypericon, Juniperus, Marrubium album, Artemisia, Carduus benedictus, Sabina, Senecio, Scordium, Tanacetum, Enula, Nux Iuglans, Ruta Capraria, semen Urticæ.

Melancholiæ, Melancholiæ Epithymum, Hypericum, Melissa, Fumaria, Poma dulcia, Pimpinella, Scorzonera.

Odontalgiæ. Odontalgiæ Argentina, Chelidonium minus, Clematis Daphnoides, Lepidii radices, Primula Veris, Ptarmica.

Paralysi, Paralysi Cerasa nigra, Ericæ flores, Lavendula, Salvia, Leucoium luteum, Lilium Convallium, Primula Veris, Majorana, Baccæ Iuniperi, Sinapi.

Pesti, Contra Pestem valent Anagallis mas, Arum, Hederæ baccæ, Herba Paris, Petasites, Scordium, Scorodonia, Scorzonera, Thalictrum.

Phthisi, Prosunt Phthisi Bellis major, Consolida major, Crocus, Glycyrrhiza, Helenium, Tussilago, succus Betulæ, Scabiosa, Urtica, Papaver Rhæas, Violaria.

Scabiei, Scabiei Anagallis, Chamædrys, Fumaria, Scabiosa, Scrophularia, Veronica, Radix Lapathi, Succisa, Helenium, Brassica.

Scrophulis, Scrophulis Aparine, Bardana minor, Bellidis minoris radices, Chamædrys, Clematis Daphnoides, Cynoglossæ radices, Digitalis, Genista, Lamium album, Malus sylvestris, Paronychia folio Rutaceo, Scrophularia, Persoliata, Umbilicus Veneris, radix Xyridis.

Surditati, Surditati Fraxini lignum & semen, Lavendula, Majorana, Alsine, Fœniculum.

Tabi, Ad tabem valent Anagallis, Eryngium, Marrubium album, Parietaria, Pimpinella, radix Tragopogi.

Tussi, Ad Tussim Helenium, Erysimum, Glycyrrhiza, Marrubium album, Scabiosa, Tussilago, Verbena, Violaria, Urticæ radix & semen.

Catarrho sereno, Tussi convulsivæ sive Catarrho sereno prosunt Muscus Pyxidatus, succus Pulegii, Origanum, Rosmarinum, Mala dulcia.

Variolis & Morbillis, Ad Variolas & Morbillos conducunt Aquilegia, Crocus, semen Rapi.

Vomitui, Contra Vomitum valent, Sal Absinthii, Mentha, Polygonum, Rubus Idæus, Vaccinia.

Vertigini, Vertigini Primula Veris, flores Tiliæ, Viscus.

Urinæ ardori, Ad acrimoniam Urinæ prosunt Malva, Glycyrrhiza, Portulaca, Lac recens, & serum Lactis & tenuis Cerevisia

Tumoribus, Tumoribus Malva, Althæa, Mercurialis, Absinthium, Lappa major, Galeopsis, Cerefolium, Cicuta, Fagi folia, Lamium, Chamæmelum, Cynoglossum, Linum, Orchidum radix, Parietaria, Rapum, Sphondylii radix, Urtica, Saponaria.

Erysipelati, Erysipelati Fimus Bovinus; Lens palustris, Mali sylvestris succus, Malva hortensis, Solanum vulgare, Tussilago, Umbilicus Veneris.

Ulceribus, Ulceribus Brunella, Bugula, Veronica, Millefolium, Anagallis aquatica, Hypericum, Ascyron, Trifolium aquaticum, Verbena, Lunaria, Marrubium nigrum, Rubia, Equisetum, Hedera terrestris, Nummularia, Polygonatum.

Phagedænis, Phagedænis Persicaria, Geranium Robertianum, Chelidonium majus, Chamædrys Scordium, Consolida major, Filix, Lepidium, Plantago, Filago, Carduus Mariæ.

Cancro ulcerato, Cancro ulcerato Elatine, Pimpinella, Solanum, Cicuta.

Anodyna, Anodyna Lac, Farina Tritici, Melilotus, Plantago, Sambucus, Violaria, Malva, Althæa, Chamæmelum, Verbascum, Crocus, Cynoglossum, Telephium.

Narcotica, Narcotica, Crocus, Hyoscyami semen, Papaver hortense & erraticum, Lactuca sylvestris, Lolium, Cynoglossum. Primulæ Veris flores.

Adstrin-

Adstringentia. Adstringentia, Radix Acori adulterini, Bistortæ, Consolidæ majoris, Geranii cujusque, Pentahylli, Tormentillæ; folia Alchimillæ, Argentinæ, Bursæ pastoris, Chamæcisti vulgaris, Gallii, Glasti, Gnaphalii, Herniariæ, Lunariæ minoris, Millefolii, Musci; Quercûs, Pilosellæ, Plantaginis, Polygoni, Saniculæ, Ulmariæ, Ulmi Cortex & folia, fructus & semen Berberis, Castaneæ nucis membrana interior, Glandium calices, Pruna sylvestria, Pyra sylvestria, Mora Rubi immatura, Sorba.

Vulneraria. Ad Vulnera valent Agrimonia, Alchimilla, Anagallis aquatica, Androsæmum, Argentina, Bellis major & minor, & Betonica, Bonus Henricus, Bugula, Centaurium, Chamædrys, Cicuta, Consolida major, Cynoglossum, Eupatorium *Avicennæ*, Geranium, Hedera terrestris, Hypericum, Jacobæa, Lamium, Lilium Convallium, Lunaria minor, Millefolium, Nummularia, Ophioglossum, Panax Coloni, Parietaria, Pentaphyllum, Pilosella, Plantago, Prunella, Salvia agrestis, Sanicula, Scordium, Sophia Chirurgorum, Succisa, Tanacetum, Telephium, Tormentilla, Valeriana, Verbena, Virga aurea, Veronica utraque.

CAPUT VII.

De Cardiacis & Alexipharmacis Indigenis.

ANtequam de Cardiacis Medicamentis agamus, videndum primò, quænam verè Cardiaca dicenda sint.

Cardiaca Hippocrati & Galeno quæ. Et quidem *Hippocratis* & *Galeni* Monumenta legentibus nihil occurrit, quod facultates illas vulgò dictas *Cardiacas* tantopere extollat atque commendet. Solis Alimentis verè ea tributa gloria est atque commendatio: illa enim = [illegible]. Optima scil. & laudabilia Alimenta, quæ in corporis nostri substantiam facillimé facessunt, atque convertuntur, Spiritus purissimos generant, quorum ope noxii humores alterantur & emendantur; & restitura natura, suis tandum recreatis viribus, insurgit potentiùs ad redundantium nimis & sibi gravium humorum expulsionem. Atque tum demum restituitur Natura sibi ipsi, & perfectior sanitas evadit, nullis insuper indiga præsidiis.

Jo. Gerrtus Thes. de Meth. Parisiensi. Gallemean Obserr. 3. Galbe. in Thesin suam.

Novos certè & puros Spiritus, sive ab humorum redundantium copiâ oppressum, sive à laboribus aut evacuationibus nimiis exhaustis spiritibus imbecillum & invalidum cor, pro suis viribus restaurandis & corroborandis postulat. Quod sola Alimenta laudabilia præstare possunt: illa enim Naturæ amica statim in probum sanguinem convertuntur, qui puros & validos spiritus gignat. Spiritus autem puri & validi sunt, qui humorum illic appellentium [illegible] arcere & eorum putredines dissipare possint. Ac proinde in omnibus ægritudinibus, in quibus spiritus vitales opprimuntur & deficiunt, Juscula temperata optima Cardiaca sunt, quòd præ omnibus spiritus maxime reficiant, neque ab excedenti aliquâ in iis qualitate metus est, ne Natura perturbetur.

Juscula temperata optima Cardiaca.

Cardiaca minùs propriè dicta. Cardiacorum quoque titulo digna, quanquam minùs propriè, quæcunque medentur Spirituum & Corporis nostri dissipationi nimiæ atque immodicæ, propter acerbissimos dolores, evacuationes immoderatas, aut quæ levant & solantur ægrorum lassitudines, aut quæ Humorum putredinem exhauriunt, qualia sunt Venæ sectio & Purgatio. Vel ea quæ blandam corpori [illegible] conciliant, reclusis meatibus & exclusis excrementis fuliginosis per sudores, frictiones atque balnea, sicque corpus perspirabile cum grato sensu reddunt. Vel quæ Humorum putredini obsistunt, aut quâ pollent vi noxios & impuros humores & vapores à corde arcent. Denique, quæ quovis modo corporibus nostris utilia & grata sunt, quòd se illorum usu levatos, refectos & solatos dicant Ægri, ea ipsa Cardiaca quidem jure, quanquam minus propriè appellaveris. Nos igitur Cardiaca in varias Classes distribuemus.

Cardiacorum in varias Classes distributio.

1. Reficientia & restaurantia. Primo loco ponenda sunt ea, quæ spiritus reficere & restaurare possunt, imprimis boni succi Alimenta, & quæ Naturæ similitudine cum spiritibus nostri corporis ita conveniunt, ut ea solentur valde & excitent, imò reficiant quoque & restaurent, ut Vinum generosum cujuscunque generis, Ala & Cerevisia fortior, Spiritus Vini, & Spiritus Hordei, Ambra Grisea, Spiritus Succini, Spiritus Salis Armoniaci, Spiritus Cornu

Cervi;

Cervi; Cortices Citri, Limonum, Aurantiorum; Flores quatuor *Cordiales* dicti, scil. Boraginis, Buglossi, Rosarum, Violarum; flores Lilii Convallium, Ulmariæ, Leucoii lutei.

2. Refrigerantia. Secundo loco ponenda sunt, quæ frigiditate suâ, aciditate & concentrante, sive fixante suâ qualitate humorum effervescentias comprimunt putredini resistunt, & malignitatem coercent, ut succus Limonum, Granatorum, Aurantiorum, Acetosæ, Acetosellæ, Berberis, Grossulariæ, Ribesiorum, Spiritus Sulphuris, Vitrioli.

3. Calida, Diaphoretica & Alexipharmaca. Tertio loco sunt Calida & Diaphoretica, quæ propriè Alexipharmaca dicenda sunt, quòd venenatos vapores & humores à corde expellunt, eosque à Centro ad Circumferentiam educunt; ut radices Allii, Bistortæ, Carlinæ, Caryophyllatæ, Eryngii, Helenii, Petasitidis, Pimpinellæ vulgaris & Saxifragæ, Succisæ, Tormentillæ; folia Absinthii, Agrimoniæ, Calaminthæ Montanæ, Cardiacæ, Centaurii minoris, Pimpinellæ, Sanguisorbæ, Pentaphylli vulgaris, Rutæ, Scabiosæ, Scordii, Veronicæ, Ulmariæ; flores Centaurii minoris, Croci, Ericæ, Hyperici, Nymphææ; fructus & semina; Acetosæ, Hyperici, Herbæ Paridis, Nux Juglans; Baccæ Juniperæ, Sambuci. His accenset *Prævotius* Argemonen, Boni Henrici succum, Cruciatam, Cyanum minorem, Helleborinen, Irionis semen, Mentastrum, Personatæ succum cum Vino haustum, Rapi semen, Sparganii & Valerianæ minoris radices.

4. Sicca, terrestri & adstringente substantiâ operantia. Quarto loco, quæ qualitate suâ frigidâ, & siccâ terrestrique ac adstringente suâ substantiâ Serum imbibendo & exhauriendo putredinem cohibent, humorum acrimoniam mitigant, cor firmant & roborant, venenum coercent, ne tam facile in totum corpus diffundatur, sanguini consistentiam & robur & [illegible] quandam tribuendo nimiam ejus rarefactionem impediunt, partiumque dissolutioni compressione quadam obsistunt. Cujusmodi sunt Terræ quædam pingues, rasura Cornu cervi, Cranium humanum, Margaritæ, oculi & chelæ Cancrorum, Auri Argentique folia, pulviscula; Tormentilla, Bistorta, Caryophyllata, Myrtilli nostri, Pentaphyllum.

5. Sanguinem depurantia. Quinto loco, quæ sanguinem corrigunt, in quo tanquam in subjecto spiritus siti sunt, eumque à bile adustâ & lymphâ incrassatâ alteratum temperant. Qualia Buglossus, Borago, Cichoracea, radix Scorzoneræ, Fumaria, Papaver, Rubus Idæus, Cerasa nigra, flores Caryophylli.

6. Causam morbificam evacuantia. Sexto denique loco, quæ affectum, ipsius causas atque symptomata [illegible] & velut armis paribus exterminant. Talia sunt Venæ sectio & purgatio conveniens. Sic quoque, si spiritus depravati fuerint, ac imaginatio læsa, præ Seri Bilisve abundantiâ, prosunt Helleborus uterque, Lapis Cœruleus, Polypodium, Diuretica, Sal Prunellæ, Corallium et Margaritæ, ob Salem, qui putrefactionem prohibet, acidum imbibit, transpirationem promovet, ac Serum per Urinam detrudit.

Quò verò magis appareat satis *Scotiæ* nostræ de Indigenis Alterantibus & Cardiacis provisum, eaque omnes intentiones implere; sequentem Tabulam, in quâ Exotica et Indigena παραλλήλως posita sunt, placuit apponere.

CAPUT

CAPUT VIII.

Tabulam exhibens in quâ, è regione Exoticorum, ex Indigenis ponuntur quæ consimiles vires habent.

Tabulâ Exoticorum & Indigenorum παράλληλως positorum.

ALTERANTIA Et CARDIACA.

Exotica.	Indigena.
Vinum ejusque spiritus.	Ala, Cerevisia & spiritus hordei.
Saccharum.	Mel, Sal commune.
Piper.	Piper Aquaticum, Nasturtium hortense, Indicum, Rhaphanus rusticanus, Cæpa, Sinapi, Coriandrum, Levisticum, Cæpa Ascalonica.
Been album & Costus.	Angelica, Caryophyllata, Eryngium, Scorzonera, Tormentilla, Pastinaca sylvestris.
Baccæ Lauri, Cubebæ.	Baccæ Juniperi, Hederæ.
Bezoar.	Cornu Cervi & ejus spiritus, Margaritæ.
Origanum *Cretense*	Origanum nostrum.
Scordium *Creticum*.	Scordium nostrum.
Scorzonera *Hispanica*, quæ etiam in Hortis nostris lætè provenit.	Scabiosa, Radix Chærephylli.
Succus Citri, Granatorum, Aurantiorum, Limonum.	Succus Acetosæ, Acetosellæ, Berberis, Ribesiorum, Uvæ Crispæ.
Nicotiana & ejus pulvis.	Petum nostrum, Majorana, Hyssopus, Thymus; pulvis Pulsatillæ, Majoranæ, Chamæpityos, Liliorum Convallium Florum.
Meum.	Meum nostrum, Daucus, Radix Imperatoriæ.
Macer.	Summitates Mespili vel Potentillæ.
Iris *Florentina*, quæ etiam lætè provenit in hortis nostris.	Iris nostra, Cyperus hortensis.
Chermes Grana & ejus Confectio.	Rob Sambuci & Rubi Idæi.
Radix Chinæ, Sarsaparillæ.	Semen Fraxini, Sal Absinthii, Ulmaria, Carduus Mariæ; aqua, Sal, semen Cardui benedicti.
Lignum Guajacinum.	Lignum Fraxini, Sambucus, Fumaria, Radix Lapathi acuti, Saponaria.
Lignum Nephriticum	Lignum Fraxini nostræ.
Castaneæ.	Glandes terrestres & Quercinæ.
Asa fœtida, Castoreum.	Radix Coronæ Imperialis, Cotylæ fœtidæ, Ungulæ Equorum, Pennæ Anseris & Perdicis.
Semen Anisi.	Semen Fœniculi, Anethi, Cumini, Dauci.
Herba Theé.	Chamæleagnus, folia Betonicæ
Terra sigillata et Bolus Armena.	Argilla quævis sicca.

Exotica.	Indigena.
Cardamomum.	Carum.
Caryophylli Indici.	Radix Caryophyllatæ.
Capparis.	Flores Genistæ conditi Aceto & Muriâ ita præparatæ.
Acacia.	Prunus sylvestris.
Nux Moschata.	Juglans, Globi ex pulvere Uvæ Quercinæ & pane biscocto, in succo Rubi, Cydoniorum, vel Plantaginis.
Oleum Amygdalarum dulcium.	Ex Nuce avellanâ succus.
Oleum Olivarum.	Butyrum, Oleum Ovorum; Adeps Anserinus, Vervecinus, Suillus.
Opobalsamum.	Oleum ex Corticibus Radicum Juniperi arte Chymicâ extractum.
Zingiber.	Rhaphanus rusticanus.
Stœchas.	Lilium Convallium.
Zedoaria.	Rhaphanus.
Opium.	Extractum florum Papaveris, Rhœados, Semen Papaveris albi.
Myrrha.	Scordium, Chamædrys.
Mastiche.	Rosa, Bistorta, Succinum.
Thus.	Rosmarinum.
Nardus.	Valeriana sylvestris.
Cinnamomum.	Angelica, Caryophyllata, Tormentilla, Pentaphyllum, Melissa, Buglossum, Rosæ, Violæ, Borago.
Anacardia.	Majorana, Betonica.
Schœnanthum.	Acorus verus.
Lignum Aloes.	Crocus.
Santala.	Flores Nymphææ, Plantago, Geranium Robertianum.
Dictamnus.	Flores Calendulæ.
Ammoniacum.	Centaurium minus, Rubia Tinctorum.
Elemmi.	Hypericum, Ascyrum, Androsæmum.
Galanga.	Absinthium.
Gentiana.	Mentha, Cyperus.
Macis.	Radix Petasitidis, Flores Rosmarini
Moschus.	Ambra Grisea, Ruta, Flores Lilii Convallium, Spiritus Cornu Cervi.
Lapis infernalis.	Cinis Fraxini, Calx viva.
Lapides pretiosi.	Corneolus, Margaritæ, Oculi & Chelæ Cancrorum.
Corallia.	Creta, Margaritæ.
Contrajerva.	Scorzonera, Cochlearia, Ros Solis.
Curcuma.	Centaurium minus, Becabunga, Nasturtium Aquaticum.
Cortex Peruvianus.	Allium, Eryngium, Carduus Benedictus, Vincetoxicum Carduus Mariæ, Succisa, Veronica, Chamæmorus, Millefolium, Rubus Idæus.

C A P U T IX.

De Medicamentis Indigenis Evacuantibus.

Medicamenta Evacuantia quæ.

MEdicamenta Evacuantia sunt quæcunque Medicamenta materiam peccantem è corpore educunt, adeò ut in hac latitudine purgantia propriè sic dicta, sudorifera & diuretica, imò menogoga & vesicantia comprehendant.

Quoniam autem maxima difficultas, quæ contra Medicinam Indigenam urgetur, ea est, quòd purgantibus careat: primò de purgantibus agemus, deinde de reliquis.

Purgantia propriè sic dicta.

Purgantia propriè sic dicta alia deorsum movent, alia Sùrsum. Priora dicuntur Purgantia, Posteriora Vomitoria.

Purgantia deorsum moventia.

Ex hisce, quæ deorsum movent, quædam leniter alvum emolliunt et subducunt, quædam mediocriter alvum solvunt, quædam vehementer purgant.

Purgantia non electivè, sed per irritationem duntaxat agunt.

Creduntur vulgò Purgantia electivè agere, et appropriatos Humores singula evacuare. Sed elective purgantia auctoritatem suam Antiquitate magis quàm Veritate tuentur: magnis enim et emunctæ naris viris creditur Electio ista falsa, cum per ἐρεθισμὸν, sive irritationem duntaxat agant purgantia, et irritata natura expellat quemcunque humorem. Ita Rhabarbarum pari effectu purgat Serum ac Jalappa; hæc bilem æque ac illud; folia Senæ utrumque; et singula horum omnes Humores expellunt, si in procinctu sint, vel moveri possint. Et si Electio illa tenenda esset in Purgantibus, Morbi certè Boreales, quia plerique à Sero nati sunt, ob pororum obstructionem, sursum rapto, aut in partes deposito, petunt Hydragoga maximè, qualia multa Indigena Purgantia suppetunt: sudorifera item et urinam cientia. Imò multi ex illorum Morbis fortiora Purgantia non ferunt (ut Tabes, Phthisis, Hectica, Atrophia, et in quibuscunque gracilis et tenuis venter est) sed siquid Hypochondriis obstructis tentandum, per ἐρεθισμὸν satius est, vel Enematis sollicitare Intestina ad Expulsionem.

Corporis purgandi et Morbi summa ratio est habenda in Medicamento exhibendo.

In Medicamento exhibendo habenda summa ratio est corporis purgandi, et Morbi quo quis laborat: ex proportione enim, quam ad præsentem Ægroti statum habent, Medicamenta suos effectus sortiuntur. Videre enim est sæpe illos, qui à fortiori Medicamento non moventur, sed laborem et molestiam multam exinde sentiunt, exhibito leviori, sed convenientiore pro illorum temperaturâ, commodè et facilè purgari. Peregrina namque et ab illorum temperie aliena tantum aversatur Natura, ut in iis subigendis et suas et Medicamenti vires atterat et consumat; atque ita, quod Alvum ducere debuerat fortè per insensibilem Transpirationem, per Sudorem, aut Urinæ vias, sæpius per Vomitum evacuat. E contrario nihil in Operatione certius, nihil nobis familiarius est Indigenis, quæ cœlo & solo cum Naturis nostris conveniunt, et, quod quotidie videtur, facile est cognoscere. Ut jure dicat *Plinius*, Multò memorabilius „duxerim id, cujus experiundi quotidie occasio est. In cæteris (ut idem alibi) nihil, „præter nobilitatem longinquitate factam, memorandum occurrit, et hinc minor nobilitas Picæ quàm Psittaco.

Indigena in operatione certissima & nobis maximè familiaria.

Nos igitur de Purgantibus Indigenis acturi memoratum ordinem servabimus; Et primò de Eccoproticis, sive leniter moventibus Alvum, dein de iis quæ mediocriter solvunt, postremò de Mochlicis & vehementer purgantibus agemus.

Leniter purgantia.

Quæ leniter movent et (nisi sæpius, aut magnâ quantitate sumantur) parum educunt, ea sunt, Rosæ pallidæ, Violæ, Syrupus florum Persicorum, Spinachia, Beta, Acetosa, Brassica, Urtica, Lupulus, Atriplex, Mercurialis, Blitum, Malva, Filix, Thalictrum, Bonus Henricus, Centaurium minus, Fumaria, Absinthium, Pruna, Polypodium, Hydromel, et Serum Lactis, in quibus istæ herbæ commodè decoqui possunt; Jus Galli veteris (teste *Dioscoride*) & quæ Celsus habet, Panis „fermentatus, magisque si cibarius vel hordeaceus est, Brassica, si subcruda est, La„ctuca, Anethum, Nasturtium, Ocimum, Urtica, Portulaca, Radicula, Capparis, „Allium, Cæpa, Malva, Lapathum, Beta, Asparagus, Cucurbita, Cerasa, Mora, „Poma omnia mitia; Ficus etiam arida, sed magis viridis; Uvæ recentes pingues, mi„nutæ Aves, Cochleæ, Garum, Salsamentum, Ostrea, Pelorides, Echini, Musculi, „& omnes ferè Conchulæ, maximèque jus earum; Saxatiles & omnes teneri Pisces, „Sepiarum atramentum. Siqua caro assumitur pinguis, eadem vel jurulenta vel elixa;

Lib. 2 Cap. 32. Lib. 2. Cap. 29.

„Aves quæ natant; Mel crudum, Lac, Lactentia omnia, Mulsum, Vinum dulce „vel salsum, Aqua; omnia tenera, tepida, dulcia pinguia, elixa, jurulenta, Salsa, „diluta.

Enemata Inter leniter Purgantia, & ex quibus composita. Enematum Laus.

Huc Enemata spectant, quibus inserviunt Aqua marina, vel Lac, vel jus Carnium, vel Decoctum Herbarum Inquilinatum, Hordei, Betæ, Violariæ, Malvæ, Mercurialis, Parietariæ, Senecionis, Chamæmeli, Meliloti; Mulsa quoque. Magna certe laus Enematis debetur, quæ repetita vicarias purgantium operas præstare possunt; & non tantùm inferiora expurgant, sed & superiora consecutione exonerant, dum pressa viscera præcordiàque liberant, faciuntque meliùs spirantia. Materiam certè in Intestinis hærentem, factà deobstructione, educunt, nec corpus turbant, nec debilitant. *Enematum Instrumenta.* Instrumenta autem ubique ad manum sunt Vesicæ Suillæ vel Bubulæ fortiores, Syringa ex Ligno, quæ Pennà Anserinà suppleri quandoque potest.

Mediocriter purgantia.

Mediocriter alvum solvunt Lapathum palustre (quod nonnulli Rhabarbarum Monachorum appellant) Decoctum ligni Dulcamaræ, semen vel succus Polygonati, teneri surculi aut radices Bryoniæ; surculi, flores, baccæ, folia, semina, radices Ebuli & Sambuci, Lapathum acutum, Colurea, Aqua Florum Cerasorum nigrorum, medius cortex Berberis arboris, jus Brassicæ, Decoctum Lichenis, radix Imperatoriæ, Linum Catharticum.

Vehementer purgantia.

Vehementer purgant ramorum Sambuci medius cortex, Frangulæ corticis decoctum, succus seu pulvis Rhamni solutivi, Soldanella, semen Genistæ, radix Pseudohellebori nigri, succus Illecebræ; succus, semen, radix, & imprimis cortex Tithymali; radix Esulæ in aceto macerata & siccata, radicis Cyclaminis succus, succus radicis Iridis nostratis.

Quomodo horum acrimonia corrigatur, & violentia minuatur.

Quædam ex his acriora sunt, alvum validè movent & universum corpus turbant: sed hæc non minori violentià efficiunt tertii ordinis Exotica. Et quemadmodum eorum acrimonia corrigitur lenitúrque aliorum mixtione, idem hic commodè fieri potest, aut exhiberi queunt parvâ quantitate, aut cum butyro, vel pingui jusculo, in quibus acris illa & mordicans vis sopitur

Panchymagoga.

Panchymagogum præstans ad Bilem, Pituitam & Serum expurgandum spondent folia Ebuli in Oleribus sumpta. Pari laude commendatur succus Iridis nostratis cum Melle & Lacte Caprino mixtus, ut & Aqua Corticum Sambuci; Frangulæ Corticum Decoctum, cum corrigentibus Seminibus, sursum deorsumque ex Ventriculo eliminat congesta omnis generis Excrementa.

Externa purgantia.

Externa pro Umbilico purgantia, ex felle bubulo cum adipe Suis confici possunt, ut & ex Cylamine, quorum tamen usus non ita tutus est. Nunc brevem Tabulam subjiciemus, in quà purgantia Indigena è regione Exoticorum apponuntur.

Tabula, in quâ Purgantia Indigena è regione Exoticorum apponuntur.

Exotica.	Indigena.	Exotica.	Indigena.
Rhabarbarum.	Rhabarbarum Hortense nostras, Lapathum acutum, Rosæ pallidæ, Syrupus Violaceus, Jus Brassicæ.	Cassia, Tamarindi, Pruna, Myrobalani.	Pruna nostra, Mercurialis, Malva, Polypodium, Atriplex.
Sena.	Colurea, surculi Sambuci, semen Polygonati, semen Genistæ, Epithymum, radix Bryoniæ.	Manna, Carthamus.	Linum Catharticum, Medius cortex Berberis arboris, Syrupus florum Persicorum, Syr. Ros. solutivus.
Mechoacana & Jalappa.	Succus Iridis nostratis, semen Ebuli, Syrupus de Rhamno Cathartico.	Agaricus, Turbith, Elaterium, Colocynthis.	Soldanella, Cortex Frangulæ, Cyclaminis radix, Ramorum Sambuci medius cortex.
Aloë.	Semen Sambuci, radix Imperatoriæ, Centaurium minus.	Scammonium, Hermodactyli, Gutta Jemu, Euphorbium & Sagapenum.	Radix Esulæ, Tithymali; Hellebori nigri, Pseudo-hellebori nigri radix.

CAPUT

CAPUT X.

De Evacuantibus per Vomitum, Sudorem aliasque vias.

PRæter ea, quæ deorſum movent, quædam ſunt quæ ſurſum expurgant humores & Emetica dicuntur; Quædam etiam per Nares, quæ Sternutatoria; quædam per Sudores, quæ Diaphoretica & Sudorifera; & nonnulla per Urinas, quæ Diuretica. Alia per Uteri vias, quæ Emmenagoga, ſeu Menſes moventia. Quædam denique Veſicas excitant, è quibus multum ſeri effluit, & Veſicantia dicuntur. Et de hiſce quoque agendum, ut oſtendamus ſufficientia Medicamenta etiam ad hoſce uſus nobis ex Indigenis ſuppetere. Alii Evacuandi modi.

Quæ Vomitum excitant, ex iis quædam leniter, alia violentiùs id præſtant. Inter lenia *Hippocrates*, poſt tepentium Balneorum uſum, aſſumi jubebat omnis generis edulia, donec gravatus ſtomachus ea rejiceret. Inſuper & aderant variorum vinorum potiones cum Lenticularum Decoctis additis, nonnunquam Melle & Aceto. Nobis quoque in uſu pro lenioribus Vomitoriis Aqua tepens, Serum Lactis tepens affatim hauſtum: cui ſi Oxymel, quod ex Aceto & Scillâ (quæ in hortis noſtris provenit) adjicias, optimum & tutiſſimum paratur Emeticum, per quod tenaciſſimi humores omnis generis expurgantur. Aqua tepida cum Butyro magnâ quantitate hauſta, plumâ Anſerina faucibus inditâ, Vomitum commodè excitabit. Idem præſtat aqua mulſa calida, Juſcula quoque pinguia & aqua Hordei cum Oxymelle ſimplici et Syrupo Aceroſo. Augent conatum ſummitates Sambuci, radices Juglandis, ſuccus Rhaphani, Urtica in Mulſa vel Sero cocta. Leniter Vomitum moventia.

Si uſus fortiora poſtular, id præſtant Aſari folia, Atriplicis radix et ſemen, Diaſarum *Fernelii*, Betonicæ radix, Digitalis flores, Ebuli radices, Eyonymi baccæ, Eupatorii Cannabini radices, Geniſtæ ſemina et flores in mulſa, additis (ne Ventriculo noceant) floribus Roſarum. Hederæ baccæ, Juli et cortex interior Juglandis radicis, Laureola, Narciſſi Lutei bulbus, Polygonati baccæ, Sambuci Aquaticæ baccæ, Sedi minimi ſuccus, Senecionis herba, Spergulæ ſemen, Radix Bryoniæ, Raſura Unguis, et quæ ex Vitriolo et Antimonio parantur. Quæ violentius Vomitum exciant.

Ea, de quibus nunc agemus, minùs propriè Purgantia dicuntur: quoniam autem Humores peccantes evacuant, de iis quoque tractandum.

Diaphoretica ſeu Sudorifera, quæ poros corporis aperiunt et per Sudorem Humores peccantes eliminant. Qualia ex Indigenis ſunt Sambuci baccæ, Petaſitidis radix, Cornu Cervi et ejus maximè Spiritus; Fraxini ſemen, cortex et lignum; Buxi ligni Decoctum et Extractum, Crocus et ejus Extractum, Oculi Cancrorum, Carduus Mariæ, Carduus benedictus, Bardana, Sal Abſinthii, Aqua Linariæ, Cuſcuta, Chamædrys, Chamæmeli Decoctum, Aqua Chelidonii majoris, Fumaria, Juniperi ligni Decoctum et Extractum, Lupuli radicis Decoctum, Milii Decoctum, Pimpinellæ radix, Polygoni ex vino Decoctum, Saponaria, Tormentillæ radix, Veronica, Ulmaria. Diaphoretica.

Lotium cient et per Urinæ vias evacuabunt Abſinthium, Acorus, Adiantum, Agrifolii ſummitates, Anonis, Apium, Aquilegia, Aſparagus, Barbaræa, Bryonia nigra, Carduus quicunque, Cereſolium, Chamæmeli flores, Cichoreum, Caprifolium, Crocus, Daucus, Eryngii radix, Eryſimum, Filipendula, Fœniculi radix et ſemen, Geniſtæ flores, Baccæ Iuniperi, Hedera terreſtris, Iris noſtra, Fraga, Ebulus, Linaria, Semen Lithoſpermi, Hypericum, Kali, Lupulus, Meum, Percepier, Perſicaria ſiliquoſa, Rubia, Ruſcus, Salvia agreſtis, Saxifragia alba et pratenſis, Sium, Solani, Halicacabi baccæ, Valeriana, Veronica, Urticæ ſemen et racemuli. Diuretica.

Menſes moventia, quæ per Uteri vias redundantem ſanguinem et humores expurgant, radix Acetoſæ, Alliaria, Apium, Artemiſia, Arum, Aſarum, Aſparagi radix, Calamintha, Cardiaca, Cæpa, Centaurium minus, Chamæmelum, Chamæpitys, Crocus, Eupatorium *Avicennæ*, Filicis radix, Graminis radix, Helenii radix, Hypericum, Leucoii lutei flores, Matricaria, Meliſſa, Mentaſtrum, Mercurialis, Meum, Naſturtium, Phyllitis, Polytrichum, Praſium ſive Marrubium nigrum, Pulegium, Salvia agreſtis, Sabina, Saponaria, Serpyllum, Tanacetum. Emmenagoga.

Quæ ſternutationem excitant, atque per Nares purgant, ſunt Radicis Hellebori albi pulvis, Ptarmica, Saponaria, Sinapi, Betonicæ folia, Violariæ folia, Thlaſpios ſemen; Roſmarini, Majoranæ pulvis, florum Lilii Convallium pulvis. Sternutatoria.

Veſicas excitant, atque ita humores ſeroſos educunt ſequentia, Ranunculus, præſertim Flammula dictus, Chamelæa, Pulſatilla, Sinapi, Naſturtium Tithymalus. Veſicantia.

Bb CAPUT

CAPUT XI.

Probatur Mel, Butyrum & Hordei Spiritum commodissimè pro Sacharo, Oleo & Vino substitui.

QUi Medicinæ Indigenæ minùs favent, objicere solent, quòd Medicina sine Sacharo, Oleo & Vino subsistere nequeat. Videndum ergo est, an nostra Regio, quæ his caret, ea habeat, quæ illorum locum supplere commode possint. Et de Sacharo primò agendum est, quòd id ad Medicamentorum compositiones & varios usus apprimè necessarium videatur.

Recens est apud *Europæos* Sacchari usus, neque illud antiquissimis Medicis in usu fuit.

Et primò quidem constat, recentem planè esse Sacchari apud *Europæos* usum. Antiquissimis certè Medicis in usu non fuit; & apud *Hippocratem* mentio solùm fit Herbarum decoctarum in Aquâ, in Hydromeli, in Vino; & pulveres cum Melle miscebantur. Et *Galenum* ipsum, pro præparandis ad Purgationem Humoribus, usum legimus Melicrato solo, in quo decoctum sit aliquid Hyssopi vel Origani, vel Tragorigani, vel Thymi, vel Pulegii, sive alterius cujusvis, quod vires haberet extenuandi. Et celeberrimi quique ex modernis Medicis Juscula ex Alterantibus & in Purgantibus infusa & decocta præferunt Compositionibus istis Saccharatis: illa enim longè gratiora sunt Ægris & à naturà facilius multò subiguntur & conficiuntur.

Comment. 1. in Aph. 24.

Polypharmacia à Sectâ Empiricâ introducta, & unde.

Et quidem obiter inquirendum est, undenam Polypharmacia ista profluxerit? *Hippocrates* enim paucissimis utitur Medicamentis, hisque Indigenis & iisque juxta Morbi Indicationes & Ægrorum Temperamenta commode mixtis & temperatis. Secta fuit Empirica, quæ operosam Medicamentorum molem introduxit. Nam (ut arguit „*Galenus*) si aut corporis naturam invenire possent, aut adhibiti Medicamenti facul„tatem, non esset fortasse iis tali varietate opus, ut quibus unum illud Medicamentum, „quod uni corpori conveniret, in promptu semper esset. Nunc quum ignorant utrum„que, male omnia miscent; unum scilicet, quod omnibus naturis quadret, moliri Me„dicamentum studentes. Et hinc pompofæ illæ Medicamentorum moles ex tot pugnantibus inter se mistis. Et hunc Medicinæ faciendæ modum secuti sunt *Arabes*, qui tot componendi formulas induxerunt, quæ ferè omnes cum Saccharo parantur.

Lib. 3. Method. Cap. 2. Edit. Chart.

Arabes hunc modum secuti sunt.

Saccharum quid.

Saccharum autem Sal Plantæ *Indicæ* est, ex Arundinis *Indicæ* specie quadam variis coctionibus paratum, Hepati, Dentibus, imò & Pulmoni inimicum. In *Britanniâ* certè, ubi humidior & crassior est Aer, Visceraque obstructa plurimis sunt, & corpora Humoribus Serosis & Pituitosis scatent, eximia quâ pollet acredine Viscerum substantiam corrumpit, & aciditatem & acrimoniam humoribus inducit. Hinc rectè observat Dom. *Clarenciers*, Tabem Pulmonum maxime grassari in *Angliâ* & *Lusitaniâ*, ubi frequentior Sacchari usus etiam in cibis est: nec mirum, cùm in eo dealbando calcem admisceant, quod Viscera adurat & Sanguinem corrumpat.

Tractatu de Tabe, qui Flagellum *Angliæ* inscribitur.

Nimia suavitas multorum Medicamentorum vires obtundit.

Paucissima Medicamenta diu à Saccharo conservantur.

Sed videamus cui bono cum Medicamentis misceatur, ut scil. suavitate suâ gratiorem gustum iis conciliet, & ut ea conservet a putredine. Primum quod attinet, certe nimia suavitas multorum Medicamentorum vires obtundit & minuit; Dulcia quoque in Bilem facilè vertuntur: & proinde quibusdam naturis & morbis quibusdam noxia est dulcedo. Ad alterum vero quod spectat, paucissima diu a Saccharo conservantur: acidum enim quid ex Aere attrahit, quod lentorem primò, dein corruptelam parit. Et inde est, quòd ingeniosissimus *Franciscus Redi* Iconem habet horrendi cujusdam Insecti, quod *Conditorum* & *Pharmacorum Vermem* appellat Tab. 17. apud eum. Suavitatem certè Medicamentis tutius multò Glycyrrhiza, Passulæ & Ficus conciliant, & utrique scopo, tum ad gratum saporem procurandum, tum ad præservandum a putredine, Mel sanè, quod ab Apibus nostris è Plantis Indigenis conficitur, multò utilius est. Nam quod ad saporem, nihil Melle dulcius, & quidem proprio sapore. Hinc, quicquid suave, gratum, amabile, Melli comparant Poetæ, ut habet *Volusenus* noster,

Tract. de Insectis.

Glycyrrhiza, Passulæ & Ficus tutiùs adhibentur ad gratum Medicamentis saporem conciliandum.

Nihil Melle dulcius.

Hæc rursus mage dulcia
Sunt, quæ mella imitantur redolentia.

De Animi Tranquillitate Od. in fine.

Veteribus loco Sacchari in opere dulciario erat, & hoc illis quæ erant acriora, saporis gratia conciliabatur. Multi ex Veteribus vehementer eo delectabantur, & ab ipso maximè vitam cre-

debantur

Hist. Nat. Lib. 22. Cap. 24.

Multis ex veteribus Mellis usus vitam produxisse creditur.

debantur protraxisse. *Zeno* modicè eo cum pane utebatur. *Pythagoram* solo, sive favo & pane contentum quidam autumant. *Democritus* in annum centesimum & nonum diem fati distulisse creditur, quòd eo oblectaretur. De *Pollione* ita *Plinius*, Mul-„ti Senectam longam mulsi tantùm nutritu toleravere, neque ullo alio cibo, celebri „*Pollionis* exemplo. Centesimum annum excedentem eum Divus *Augustus* Hospes „interrogavit, quanam maximè ratione vigorem illum animi corporisque custodisset. At ille respondit, Intus Mulso, foris Oleo. Apud *Lacedæmonios* initium cœnæ fuit, sed & in secundis mensis apponebatur.

Mel optimè Medicamenta conservat.

Hist. Nat. Lib. 22. Cap. 24. In Sylvis.

Acrimoniam Mellis Aqua temperat, cum quâ Mel ad Medicamenta conficienda decoqui solet. Mel certè Medicamenta conservandi egregiâ facultate præditum est, ut patet ex Theriacâ & Mithridatico, quæ quàm diutissimè ætatem ferunt, modò Mel bonum, benè coctum & ritè mixtum sit, cum quo conficiuntur. Hinc *Plinius*, *Mellis quidem ipsius natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Et Veteribus in usu erat cum aliis pro conditurâ mortuorum, ut de *Alexandri* Cadavere testatur *Statius*,

> *Duc & ad* Æmathios *manes, ubi belliger Urbis*
> *Conditor* Hyblœo *perfusus nectare durat.*

Lib. 1. de Re Culinaria. Lib. 3. de tuendâ Valetudine. Diosc. Lib. 4. Cap. 94. Gal. Lib. 4. ad Glauconem.

Condita sua omnia ex Melle conficit *Apitius*, & Cardos ex Aceto et Melle diluto condit *Platina*. Veteres etiam Melle in Medicamentis præparandis usi sunt. *Dioscorides* semen Urticæ cum Melle delinctum in orthopnœâ lateris et pulmonum inflammationibus commendat. *Galenus* Absinthium cum Melle ad Ventriculum laudat. Mel enim Medicamentis, quibus miscetur, commodum affert: præparantibus nimirum aperiendi et attenuandi facultate, purgantibus abstergendi qualitate. Syrupi proinde, qui hos scopos habent, utilius è Melle quam Saccharo conficiuntur.

Ad nostros usus multò conducibilius Mel, quàm Saccharum.

Cum itaque Mel habeamus à nostris floribus petitum, ab Apibus nostris confectum, cœlo soloque nobis conveniens, Saccharo carere possumus. Certè ad nostros usus multò conducibilius est Mel. Nunc de Oleo et Vino agendum.

Oleum et Vinum multæ Regiones *Europæ* producunt, et ad eas, quæ iis carent, facillimè multâ satis copiâ devehuntur. Sed quoniam, exorto inter Vicinos bello, non apportantur ita commode, videndum est, num ea adsint, quæ illorum usum commodè supplere possunt.

Lib. 28. Cap. 9. & 10. Lib. de Medicam. Facult. 10.

Butyrum Olei vicem commodè supplet.

Et Oleo quidem facilè carere possumus, cùm tam abunde nobis suppetat Butyrum. Butyrum apud *Plinium*, *Gentium Barbararum laudatissimus cibus* dicitur et *qui* „*divites à Plebe discernat.* Si Oleum (inquit) non sit, vicem ejus repræsentat. Ma-„gnarum esse virium apud *Galenum* et *Dioscoridem* prædicatur, Butyrum (inquit *Ga*-„*lenus*) ex eo quòd in Lacte pinguissimum est, facultatis est concoquentis, paulum „habens etiam digerendi potentiæ, in mediis nimirum corporibus secundum duritiem „et mollitiem. Quæ enim in mollibus sunt Phlegmonæ, eas et concoquit et digerit „perfacilè: nam Parotidas et Bubones et oris Phlegmonas illo solo curavimus, ni-„mirum puerilibus corporibus et muliebribus perpetientibus. Sed et gingivis pue-„rorum dentientium assiduè illitum nihil imbecillius Melle gingivas extenuat, per quas „exitus est dentibus, Et alios omnes in ore Affectus Phlegmonosos, posteaquam fluxio „restiterit, digerit pariter & concoquit: proinde Cataplasmatibus inditur, quæ extrin-„secus imponuntur Parotidibus, Hypochondriis et Bubonibus. Sed et in ventrem de-„voratum, et ex eo distributum magnificè confert expuitionibus ex pulmone, idque in „Pleuriticis et Peripneumonicis affectibus, cum hoc quod eos etiam concoquat. *Dio*-„*scorides* verò ita de eo Molliendi facultate præditum est, vimque habet Olei: un-„de et largiùs epotum et alvum relaxat, et contra venena, si desit Oleum, usurpatur. „Et infra. Foris illitum corpus reddit habitius, et ad Dysenterias et Coli ulceratio-„nem infunditur. Denique in Suppuratoria Medicamenta utiliter additur. Recens „etiam Opsoniis pro Oleo admiscetur, uti et Placentis Adipis vice. *Montani* certè *Scoti*, etiam qui inter eos Praxin Medicam exercent, & olim et ad hunc usque diem cum multo successu Butyrum ad omnes usus (ad quos alii Oleum) usurpant; nec minor ei, quàm Oleo, emolliendi et maturandi facultas est. Diu autem (etiam sine Sale) servari potest, si in Vitro Soli oppositum, quotidie ab emergente Sero liberetur: et utiliter tum miscetur Linimentis, Cataplasmatis, Emplastris.

Lib. 2. Cap. 81.

Vinum.

Restat nunc de Vino agendum. Vinum quidem utilissimus Potus est, et de Opsoniis omnibus gratissimum palato nostro,

Quæque hilarent mentes jucundi pocula vini. *Buch. Ps. 104.*

Vini incommoda. Voluptatis tamen, non necessitatis potus est, & dolosus luctator. Hepar captat primùm, mox caput atque pedes. Splendet color ejus: sed statim mordet ut Coluber, *Pastius in Thesi.* & tanquam Regulus venenum suum in totum corpus diffundit; ab eo non solos Reges, sed etiam, si quisquam sibi Rex esse debet, cœteros homines abstinere satius foret. Merum nulli non noxium: quò potentius, hoc nocentius. Mel est ori, fel capiti. Sapit in ore, ardet in ventre, fumat in capite, suique amantissimis jugulum petit. Et sanè summâ *Dei* Providentiâ factum est, ut in magis Borealibus *Europæ* Plagis Vinum non producatur, cùm (ut ex *Galeno* observavimus suprà) Incolæ earum Regionum Viscera calidiora habeant, & iis Morbis plurimùm obnoxii sint, qui à Vino exacerbentur. Vinum certè amatores suos aridos reddit & exuccos, & propter Tartari copiam Calculorum Articularisque Morbi causas accelerat.

Vini succedanea. Videndum ergò quid commodè in ejus locum substitui posset. Et varia quidem illa sunt, Ala, Cerevisia, Hordei Spiritus, Herbarum Indigenarum Spiritus, Pomatium, Hydromel, Acetum & Spiritus ex eo confectus. Et illa quidem iisdem viribus prædita deprehenduntur, licet quædam ex iis minore gradu eas possideant cum Vino collata. Vires certè reficere, imò animum exhilarare possunt; sitim multò meliùs extinguere queunt. Quædam ex iis, cùm temperatè frigida sunt, abundant quoque partibus pinguibus & spirituosis, quæ vires istas Vino conciliant, nec tantum salis habent, *Cerevisia.* quod in Vino acrius nervosis partibus ioimicum valdè est. Cerevisia certè si vetustior, non alit tantùm nutritque, sed & Ventriculo robur addit, Podagram ab Articulis avertit, Calculos expellit, Viscerum Oppilationibus inservit, si Absinthio vel Lupulo con- *Pomatium.* diatur: affectionibus denique internis & externis, Balsami instar, medetur. Pomatium *Spiritus Hordei.* insigne adversus Calculos Renum remedium est. Spiritum Hordei pro languente stomacho viribusque celerrimè resocillandis valde commendant etiam illi, qui Liberi Patris Patriæ assueti sunt: cui si Herbarum Indigenarum Spiritus jungantur, insignes in Morbis *Mulsum.* nostris curandis vires acquiret. Et si Vinum dulce ad Tussim commendetur, Mulsum certè in affectibus pectoris & retardandâ morte generosissimis etiam Vinis Palmam præripit, quòd moderatâ dulcedine, remissi caloris, nec pulmonibus officit, nec insitum *Lib. 3. Cap. 9.* partibus calorem depascitur, etiam lentis Febribus à *Celso* concessum.

Ad omnes in Medicinâ usus Vino carere commodè possumus. Quod autem Medicamentorum præparationes spectat, constat Alam & Cerevisiam nostram & Hydromel aliaque supra memorata æquè Simplicium Medicamentorum infusorum vires trahere; &, quâ Qualitatum moderatione prædita sunt, nostris corporibus longe convenientiora sunt, ut proinde Vino quoque ad omnes usus in Medicinâ carere commodè possimus.

CAPUT XII.

Quòd pro novis Morbis nova possint excogitari Remedia: ubi Methodus Simplicium Medicamentorum facultates deprehendendi traditur.

Abundè à Deo provisum est de Remediis Indigenis adversus Morbos cujusvis Regionis. QUidam Medicinæ ab Exoticis petitæ necessitatem hinc astruunt, quòd singulis ferè annis novi quidam Morbi suboriuotur, quibus multiplici illâ Medicinâ, quæ ab exteris Regionibus devehitur, sit occurrendum. Sed si attentiùs res penderetur, faciet magis hoc Argomentum à novis Morbis pro Medicinâ Indigenâ, cum illi Morbi ferè semper tales sint, ut peculiarem Aeris constitutionem, Incolarum victum & vivendi rationem sequantur: Indigenis proinde Medicamentis commodiùs curandi. Et si jam inventa Remedia minùs sufficiant, possunt nova ex Indigenis excogitari. Multa certè adhuc latent Indigena, multa apud solos Rusticos in usu sunt, ex quibus oovorum Morborum Remedia peti possint: non enim permittit divina bonitas Morbos in ullâ Regione grassari, nisi simul & de Remediis provisum sit. Sic antequam Scorbutus & Rachitis in hac Regione sævirent, spreta latebant illorum Remedia, quæ nunc vulgò nota sunt.

Sed

Sed quoniam latebunt diu iſta novorum Morborum Remedia, niſi diligenti ſcrutiniô eruantur, hoc capite videndum eſt, quâ Methodo Simplicium facultates optimè deprehendantur.

Et cùm novi iſti Morbi unam aut plures ex functionibus humani corporis lædant, ex functionum læſarum notitiâ ad morbi notitiam pervenire poterimus. Sed non ita facile in conſpectum veniunt Simplicium facultates, quæ proinde magnâ diligentiâ inveſtigandæ ſunt.

Cum autem Contrariorum contraria ſunt Remedia, & Morbi plerique (ut ait *Hippocrates*) à potentiis, *h.e.* ab humoribus quibuſdam à Sanguinis maſſa ſeparatis, & in [illegible] & robur exaltatis profluant: eorum certe Morborum aptiſſima Remedia illa erunt Medicamenta, quæ contrariis hiſce potentiis facultatibus maximè gaudent. Conſiderandæ ergo veniunt Simplicium facultates, & quidem non per ſe & naturâ ſuâ abſolutè conſideratæ; ſed quatenus in nobis operantur hos aut illos effectus: *h e.* non quatenus in genere calidæ, frigidæ, humidæ, ſiccæ ſunt, ſed quatenus corpora noſtra ejuſmodi qualitatibus mutare poſſunt. *Simplicium facultates quomodo conſiderandæ veniunt.*

Simplicium vires atque facultates in tres ordines diſtribuuntur. Primus ordo eſt primæ Qualitatis, quæ cæteris in miſto antecellit: quomodo Planta dicitur calida, frigida, humida, ſicca. Secundus Materiæ eſt, & eâ ratione dicitur eam habere tenuem, craſſam, mediocrem. Tertius Ordo ſeu tertia Facultas ex prioribus deducenda, licet gradus miſtionis & qualitas non ita innoteſcat. Hæc in Purgantibus, Alexipharmacis & iis quæ Specifica dicuntur ſpectatur, et non niſi experientia deprehendi poteſt. Omnes has Qualitates detegunt Senſus, ut rectè *Lucretius*, *Simplicium Facultatum tres ordines.*

Lib. 4.

Invenies primis à ſenſibus eſſe creatam
Notitiam veri, neque ſenſus poſſe refelli,
Qui niſi ſint veri, ratio quoque falſa ſit omnis.

Qualitates Simplicium à Senſibus deteguntur.

[illegible] Et quidem *Hippocrates*, *Theophraſtus*, *Dioſcorides*, *Galenus* petiere omnes ſigna facultatum è Saporibus: cùm enim illi prodeant ex Plantarum materiâ primis Qualitatibus inſtructâ, indicare poſſunt, Calidumne quippiam an Frigidum ſit, tenuis an craſſæ materiæ. Novem autem Saporum differentiæ Guſtui ſe offerunt, Acer, Acidus, Pinguis, Salſus, Auſterus, Dulcis, Amarus, Acerbus, Inſipidus. Qui omnes quod per contactum Linguæ fiant, & Tactu *Galenus* certiſſimè Temperamenta judicari demonſtraverit: de his primo agendum eſt, & ex quibus conſtant, quid ſint, & quomodò qualitates manifeſtas indicent, explicandum eſt, ut demum de Odoribus, de Coloribus & Figuris agamus, quantumque Experientiæ in Simplicium Facultatibus inveſtigandis tribuendum ſit, exponamus. Ex hiſce autem novem tres primi è tenui materiâ prodeunt, ſecundi è mediocri, poſtremi è craſſâ atque terrena. Hanc autem doctrinam optimè tradit egregius ille Medicinæ Reſtaurator, *Fernelius*, cujus proinde veſtigiis inſiſtemus, noſtram obiter opinionem inferentes. *Novem Saporum differentiæ.*

Lib. de Temperamentis.

Meth. Med. Lib. 4. C. 3. Sapor acris eſt, qui linguam & os acrimoniâ ſerit atque compungit, ſimulque calefacit & interdum quaſi exurit. Is maximè conſpicuus eſt in Pipere, Pyrethro et Euphorbio: In eo, tenui & ſubtili materiæ junctum eſt Sal lixivioſum, et pro dominio hujus acrior eſt, adeoque incidit et attenuat, acidum corrigit; ſed et in ſummo gradu veſicas excitat, et corrodit Acre. 1. *Sapor acris.*

Acidus ſapor guſtum quoque penetrat et tenuitate ferit, ſed citra ullum ſenſum caloris. Talis maximè in Aceto deprehenditur et in ſucco Mali Citrii. In hoc acidus ſpiritus prævalet, qui tum attenuat et incidit, tum etiam volatiles nimiùm humores figit et comprimit, et lixivioſum Sal in Acri temperat; aliàs excedens lancinat et pertundit, et ſiccæ et terreſtri ſubſtantiæ junctus coagulat, et ita obſtruit Acidum. 2. *Acidus Sapor.*

Pinguis ſapor nec calore nec acrimoniâ guſtum ſollicitat, ſed linguam oriſque partes lentore quodam oblinit. Is in Oleo maximè percipitur, in Butyro et Adipe, in Althæâ, Pſyllio et Tragacanthâ. In eo aereæ partes magis prævalent, adeoque tum Acidum, tum Sal lixivioſum obtundit et corrigit. Propriâ autem facultate relaxat, emollit et humectat Pingue. 3. *Pinguis Sapor.*

Salſus Sapor linguam acriter ſiccando corradit. Hic imprimis elucet in Sale atque Nitro, et moderatiùs in Crithmo herbâ. In eo Sal aqueis et terreis partibus adjunctis temperatur et mitigatur. Penetrat quidem et incidit mediocriter, et abſtergendo expurgat, Acidum corrigit, Ichores ſiccitate ſuâ abſorbet, et à putredine corpora conſervat. Si tamen prævaleat Sal, corrumpit Sanguinem, et minùs nutritioni proprium et ad motum ineptum reddit. Quæ Salſi qualitates ſunt. 4. *Salſus Sapor.*

5. Auſterus Sapor. Auſterus Sapor os & linguam moderatè conſtringit, & quadam aſperitatate coarctat, immaturis fructibus peculiaris. In eo terreæ & aqueæ partes magis prævalent: proinde refrigerat, fluxiones moderatè ſiſtit atque repellit id, in quo is Sapor prævalet.

6. Dulcis Sapor. Dulcis Sapor guſtu ſuavis atque jucundus oblectat, conſpicuus in Melle, Saccharo, Glycyrrhizâ, Polypodio & fructibus variis. In hoc materia magis terreſtris eſt, quam aut aerea aut aquea. Acidum et acre corrigit: lenit enim, maturat et concoquit id quod dulce eſt.

7. Amarus Sapor. Amarus Sapor dulci ex adverſo oppoſitus, inſuavis ac triſtis ſenſum ipſum velut divellit. Is apparet in Aloe, Abſinthio, Centaurio minore et Colocynthide. In eo materiæ terreſtri partes igneæ junctæ ſunt, magnâ ſatis copiâ. Unde conſpicua ſunt in ipſo calor et ſiccitas. Hinc detergit et meatus expurgat, ulcera quoque detergit. Siccitate quoque ſuâ id, in quo is Sapor dominatur, putredinem arcet et corpora diu conſervat.

8. Acerbus Sapor. Acerbus Sapor Auſtero finitimus, eo tamen gravior moleſtiorque eſt, ac magis linguam omnemque guſtum conſtringit et exaſperat, magiſque ſiccat et refrigerat. Is in Malicorio, Gallâ et Nucibus Cupreſſi conſpicitur. In eo terrenæ partes dominantur: Adeoque frigidum eſt, repellens ideò et aſtringens humorum impetum ſiſtit et cohibet, incraſſat quoque et vulnera cicatrice obducit id, in quo ejuſmodi Sapor prævalet.

9. Inſipidus Sapor. Inſipidus Sapor [illegible] dictus propriè Saporis privatio eſt: nullâ enim manifeſtâ qualitate guſtum ferit. Quale Farris genus univerſum eſt, Cucurbita, Citrullus. In hoc materia terrena humore perfuſa eſt. Lenit exaſperata, ſoluta agglutinat, meatus obſtruit Inſipidum.

Dicti ſunt hi Simplices Sapores. Et hi quidem ſimplices Sapores ſunt, ex quibus Medicamenti temperatura et materia cognoſcuntur, et quibus tum primis tum ſecundis Qualitatibus præditum ſit.

Sapores miſti. Cœterùm ex prædictis Simplicibus Sapores Miſti componuntur, qui omnibus ferè Medicamentis inſunt. Raro enim ſimplex Sapor ſolus percipitur ſine alio Sapore comite, etſi prædominans nomen ſibi aſciſcit: et quoniam Simplices variis modis miſceotur, inde peculiares Medicamenti cujuſque Sapores fluunt.

Ubi varii Sapores, ibi diverſæ etiam Subſtantiæ ac Facultates. Quibus autem Medicamentis varii Sapores ineſſe deprehenduntur, in iis diverſæ quoque Subſtantiæ ac Facultates inſunt: in quibus verò Sapor non exprimit Medicamenti vim atque facultatem, Experientia ſuccurrit ac ſupplet.

Saporum gradus. Ad gradus autem Saporum attendendum, prout intenſiores aut remiſſiores fuerint: Qualitates enim ſuas eò potentiores aut debiliores habent, quò Saporis gradus intenſior aut remiſſior eſt. Nunc de Odore agendum.

Odor. Odor quidem Sapore incertius præbet indicium; quoniam Sapor immediatè tangit objectum ſuum; ſed in Odore Aer intercedit, qui ſæpius nobis non ſentientibus mutatur ab aliquo alio quàm quod odoramus: & Medicamentorum ſubſtantia plerumque inæqualis eſt, ac proinde non poteſt uno Odore exhibere ſignom facultatis. Nonnulli è Veteribus omnia, è quibus ſuavis vel gravis odor afflatur, calida & ſicca credidere.

Color & Figura. Similitudo à recentioribus inter ſigna facultatum adducitur, ut, quos humores colore referunt, eos corrigere & purgare magis apta ſint Medicamenta. Sed non multùm coloribus fidendum eſt At magis urget ſimilitudo Plantarum cum partibus corporis & morbis. Sic radices Chelidoniæ minoris medentur Hæmorrhoidibus, ſimilitudine id ipſum indicante. Papaver, Juglans, Pæoniæ flos concluſus habent ſignaturam capitis, & ideò ejus affectibus conducunt. Alleluja in cauliculorum ſummo profert folia Cordis figurâ, & Meliſſophyllon Cordis ſpecie fert folium: & ideò harum Plantarum eximiæ vires ad Cordis affectus. Sic Capillares Capillis, Hepatica Hepati, Lingua Cervina Spleni, Satyria Teſtibus proſont, quarum partium ſimilitudinem gerunt. Sed nec ex hoc, nec ullo alio uno ſigno protinus de Simplicium viribus judicandum eſt; ſed quando plura amicè conſpirant, & in idem conveniunt. Et hic Experientiâ maximè opus eſt, quæ ex memoriâ hominibus fit, quâ non quid in uno vel altero Experimento fiat, verum quid in pluribus certâ ratione proveniat, Obſervatio inſtituatur.

Ratio & Experientia vera judicandi [illegible]. Et cùm Veteres Ratione & Experientiâ veris judicandi [illegible] Herbarum vires in ſuis Regionibus didicerint, eadem nobis patet via, quâ & nos noſtrorum Simplicium vires & Facultates detegamus.

CAPUT

CAPUT ULTIMUM.

Primæ Partis Epilogus.

IN primo Libro abundè mihi videtur probatum, peculiarem nostræ Regionis situm, Aëris temperiem & locorum in eâ dispositionem apta esse, quæ Morbos quoque peculiares & proprios progignant, qui in secundo Libro enumerati sunt. Et (quæ *Dei* erga Patriam nostram benignitas est) ostensum quoque est, omnia nobis adversus illos Morbos Remedia summâ copiâ suppetere, nec opus esse ut externas adeamus Regiones, quo Medicamenta nobismet paremus. Certè Majores nostri feliciter Morbos suos Indigenis Remediis curaverunt, cùm pauciora essent cognita Simplicia. Quòd nos non nisi Exoticis capimur, Luxuriei tribuendum est. Hac enim

Petron. Arbit. Cap. 93.

Ales Phasiacis *petita* Colchis,
Atque Afræ *volucres placent palato*,
Quod non sunt faciles: at albus Anser
Et pictis Anas enovata pennis
Plebeium sapit. Ultimis ab oris
Attractus Scarus, atque arata Syrtis
Siquid naufragio dedit, probatur,
Mullus jam gravis est: amica vincit
Uxorem: rosa cinnamum veretur.
Quicquid quæritur, optimum videtur.

Paucioribus certè Morbis obnoxii erimus, si sobriè vivamus, &, spreto externo luxu, secundum Naturæ leges, patrio alimento & antiquo Majorum nostrorum victu contenti fuerimus. Ingluvies enim illa, cui multi dediti sunt, onerat stomachum & copiam Excrementorum cumulat, quæ per tot purgantia educi debet. Etiam peregrinus luxus, peregrina fercula, peregrina aromata, Majoribus nostris felici illo seculo ignota, accendunt in corpore nostro Ignes, naturam nostram depravant, & novos & incognitos Majoribus nostris Morbos progignunt, ad quos ferè solos peregrina illa Medicamenta advocanda sunt. At si nostræ Patriæ bonis sapienter & moderatè frueremur, *Montanorum* nostrorum *Scotorum* more, qui Majorum instituta & vivendi morem sequuntur, integrâ essemus valetudine, nec alienis Medicamentis & valide pugnantibus alienam in corpore colluviem expurgare cogeremur. Pœnæ loco nobis Exoticarum Medicinarum imponitur necessitas, quia vivendi mos, quo Canos meruerunt Majores nostri, nescio quo morum Domesticorum fastidio exolevit.

Sen. de Tranquillitate Animi Sect. 9.

„ Assuescamus à nobis potius removere pompam, & usu rerum ornamenta metiri. „ Cibus famem domet, potio sitim. Discamus membris nostris inniti: cultum victumque non ad nova exempla componere, sed, ut Majorum suadent mores. *Dei Opt. Max.* in nos munificentiâ fruamur, nostris Patriæ bonis sobriè utendo; &, quâ decet nos venerantiâ grati, benignitatem ejus adoremus.

Buch. Ps. 103. v. 13. ad finem.

Qualis in natos placidi parentis
Lenitas, talis Domini *benigni est,*
Quisquis illius pietate verâ
Nomen adorat.

Tu sinus mentis penitus repostos,
Tu pater nôsti penetrale cordis:
Quippe nos terræ memor è Rubentis
Pulvere factos.

Herba ceu, lactens pueri venustas
Prodit, occultoque adolescit ævo,
Donec ut fœnum cadat arefactum
Falce Senectæ.

Instar aut Floris Tyrio *comantis*
Murice, ut vultu modicè sereno
Risit, afflatu tepidi repente
Concidit Austri.

Sed Dei *æternâ bonitate in ævum*
Tutus æternum, remanet piorum
Cœtus, & longâ serie propago
Sera nepotum:

Si nec æternas violabit icti
Fœderis leges; memorique jussa
Mente servârit, referatque vitâ
Pariter actâ.

Ille flammantis super altâ cœli
Culmina immotum solium locavit,
Et suo nutu facilè universum
Temperat Orbem.

Angeli jussis Domini *ministri,*
Sub jugum jus est quibus & potestas
Cuncta cogendi, Domino Deoque
Pangite laudes.

Quique Castrorum comites meretis
Sub Ducis tanti imperio, audientes
Sedulo dictis, Domino Deoque
Pangite laudes.

Quæque per vastos ubicunque fines
Imperi pollens Opifex creavit,
Plaudite, auctori Domino Deoque
Pangite laudes.

Mens Deo *grates cane, redde grates*
Mens Deo*: hunc sensus petat, et remotis*
Quisquis est fibris vigor, & beatum
Nomen honoret.

Partis Primæ F I N I S.

PRODROMI

I N D E X

Locupletissimus rerum præcipuarum, quæ in Parte Primâ Prodromi Naturalis Historiæ* Scotiæ *continentur, ubi agitur de Aere, Aquis, Locis & Incolis* Scotiæ, *de Morbis in* Scotiâ *grassantibus, de Methodo medendi & Medicinâ Indigenâ.

A

B.

Britannia

C.

D.

E.

F.

Fons

N.

O.

P.

Pruina

Tabula

PARS SECUNDA
SPECIALIS.

TOMUS PRIMUS

DE

PLANTIS SCOTIÆ

TAM INDIGENIS
QUAM HORTENSIBUS

QUÆ IN LIBRO PRIMO ET SECUNDO TRACTANTUR.

EDINBURGI,
Ex Officinâ Typographicâ JACOBI KNIBLO, JOSUÆ SOLINGENSIS & JOHANNIS COLMARII, Sumptibus Auctoris:
Anno Domini M. DC. LXXXIV.

Nobilissimo & Illustrissimo Domino

JACOBO PERTHI

Comiti, Regni SCOTIÆ Justitiario Generali & STRATHJERNÆ Senescallo Hæreditario, Nobilis & Inclytæ DROMUNDORUM

Gentis Principi,

Patrono suo plurimùm colendo.

VT *Historiæ Naturalis Scotiæ eam Partem, quæ de Plantis tam Indigenis quam Hortensibus agit, Nomini tuo inscriberem, Illustrissime Comes, multæ eæque maximæ me movebant rationes. Imprimis, ut aliquo modo animi mei gratitudinem pro tot in me collatis beneficiis omnibus significarem. Tu Operis qujusce magnus promotor modestiam, quæ me retinebat, ne publicæ luci id exponerem, pro benigno tuo in me affectu expugnasti, &, ut quamprimum ederem Auctor fuisti: ut siquid inde emolumenti in publicum redundet, id totum tibi debeatur. Cùm te etiam distinerent publica Regni negotia, non rarò tamen Horto Medico interesse dignabaris, ut Plantarum contemplatione te recreares. Adeoque spes affulget, te quandam animi à gravioribus curis remissionem ex Historiæ hujus lectione capturum. Nec tacere possum summam tuam in Regium Medicorum Collegium benevolentiam, quam & quavis occasione testaris. Accedit, quod tanquam propitium Sidus Favoris tui Radios in omnes Disciplinarum Liberalium cultores munificè diffundas, & tuis in omnes officiis benignis efficias, ut cum Poetâ Ævo nostro gratulemur, quod*

— Sub Teste benigno
Vivitur: egregios invitant præmia mores.
Hinc priscæ redeunt Artes, felicibus inde
Ingeniis aperitur iter, despectaque Musæ
Colla levant.

Suppressis quoque Furibus & Latronibus, eam Regni partem pacatam, & Legibus obedientem & morigeram reddidisti, quæ aliàs Barbarie & Sævitie infamis erat: & unà Viatoribus & Domibus securitatem procurasti, magnumque Regionis Tractum Possessoribus legitimis utilem & Gregibus tutum fecisti. Sed in immensum Æquor delatus sum, si tuas Laudes propalare vellem, cùm

ex Nobilissimâ tuâ Domo per ANNABELLAM DROMUND *ejus Filiam* ROBERTO SECUNDO *Regi Scotiæ nuptam potentissimi* Europæ *Reges Genus traxerint. Natalitiæ autem Virtutes à præclaris tuis Majoribus cum ipso Sanguine in te derivatæ sunt erga* Deum *Pietas, intemerata in Regem Fidelitas, & erga omnes conditionis homines Æquitas: Doctrina quoque & bonarum Disciplinarum peritia, Affabilitas & Urbanitas summa. Quæ cùm in te conspiciantur maximè, omnium bonorum ad te corda trahunt.*

Ut te Patriæ *Decus, doctorum quotquot sunt & bonorum præsidium diu incolumem & felicem conservet* Deus Opt. *Max. Votis ardentissimis precabitur*

Dominationi Vestræ addictissimus Servus
ROBERTUS SIBBALDUS.

INDEX

Capitum Libri Primi & Secundi Partis Secundæ Prodromi Naturalis Historiæ Scotiæ.

LIBER PRIMUS.

De Plantis in Scotiâ *sponte nascentibus.*

SECTIO PRIMA.

Quæ de Plantis in genere agit.

SECTIO SECUNDA.

Plantæ in Scotiâ *sponte nascentes Ordine Alphabetico apponuntur.*

LIBER SECUNDUS.

De Plantis Scotiæ Hortensibus, quæ Medici aut Mechanici usûs, specie insignes, aut rariores sunt.

PRODROMI NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ PARS SECUNDA,

Quæ de PLANTIS, ANIMALIBUS, MINERALIBUS & MARINIS *agit*.

LIBER PRIMUS

De PLANTIS *in* SCOTIA *sponte nascentibus.*

SECTIO PRIMA,

Quæ de PLANTIS *in genere agit.*

CAPUT I.

Ubi varii Plantarum usus explicantur.

IN hoc vasto pulcherrimoque Orbis Terrarum Theatro nihil est, quod non Creatoris sui *Dei Opt. Max.* bonitatem, potentiam & sapientiam demonstret. Ea tamen potissimùm in Plantis elucent, quod hæ innumeris modis mortalibus in usum veniant, & tum absolute ad vitam necessariæ, tum ad vitæ commoda & oblectamenta utilissimæ sint. *Dei bonitas, potentia & sapientia potissimùm in Plantis elucent.*

Alimenti certè præcipuam materiam Triticum, Secale, Hordeum, Avenam, Oryzam, cæteraque Frumenti genera abundè largiuntur, è quibus Panis ille quotidianus paratur, quem à Deo petere nos edocuit *Christus* sacrosanctus Salvator noster. *E Plantis Alimenta.* *Cibus è Plantis.* Et ad cibi condimentum innumera è Plantis petuntur, Lactuca, Portulaca, Nasturtium, Sinapi, Capparis, Genista, Legumina, Fructus varii, Allium, Cæpæ, & Radices multæ esculentæ, Acetum,

Buch. Ps. 104.v.15. *Quique hilaret vultus succus viridantis Olivi.*

Potum quoque subministrant Plantæ, è Pomis, Pyris, è Vitis Uvis, Cerasis Vina, & saluberrimam è Lupulo & Hordeo Cerevisiam & Alam. *Potus è Plantis.* Et verisimile admodùm est, quòd vetus illa Ætas, quæ Aurea dicebatur,

Fœtibus arboreis, & quas humus educat herbis
Fortunata fuit, nec polluit ora cruore.

Sed ſaluberrimo è Plantis victu contenti vitam ad ſtupendam ætatem produxerunt priſci illi viri.

Pharmaca.

Præſtantiſſima etiam Pharmaca è Plantis petuntur: illa enim, ut plurimùm, ſunt Radices, Ligna, Cortices, Folia, Fructus, Semina, Succi, Liquores, Gummi, Reſinæ, &c.

Amictus.

Quin & Indumenta & Amictum Plantæ ſuppeditant, non ſolùm illa prima corporis tegumenta ex foliis Ficulneis, ſed quæ è Lino & Goſſipio parantur, nobiliſſimis etiam Gentibus adhuc in uſu.

Domus.

Materiam quoque pro Domibus ſtruendis exhibent Plantæ: ex Lignis enim, ſi non totæ domus (ut quibuſdam Gentibus in more eſt) nobis extruuntur, ſpecioſiores ſaltem Ædificiorum partes, Columnæ, aliaque Ornamenta conficiuntur.

Naves.

Sed & Quercus & Abietes materiam pro Navibus conſtruendis ſuppeditant; Rudentes Cannabis, & Vela Linum.

Supellex domeſtica.

Supellex quoque domeſtica, quoad maximam partem, è Plantis deſumitur.

Deliciæ vitæ.

Vitæ etiam oblectamento inſerviunt Plantæ: nihil enim eſt, quod colorum varietate & figuræ elegantiâ oculos delectet magis, quàm jucundus Florum intuitus. Ut taceam Glaſtum, Rubiam, Gallam, Coccum baphicum, aliáque, quibus Tinctores pro pulcherrimis Coloribus conficiendis utuntur. Pigmenta quoque varia Oleo aut Gummi macerato contrita, queis artificioſa Pictorum manus (Naturæ æmula) Tabellas ad miraculum illuſtrat.

Odores.

Odores, qui inter vitæ delicias ſunt, miniſtrant Plantæ: nec flores tantum odoratiſſimos, ut Roſæ, Violæ, Lilium Convallium; ſed & folia, Majorana, Thymum Citratum; Radices, Iris; Ligna quoque, Cortices & Gummi, Fructuſque.

Plantæ multis Artificibus materiam ſuppeditant, ideoque Reipub. utiles.

Plantæ multis Artificibus materiam ſuppeditant, ex quibus multa in Rempublicam redundant commoda, quæ obiter tangemus in ipſâ Plantarum enarratione hocce & ſequente Libro. Hic ſolùm commemorabimus, ex Plantis paratas eſſe optimas merces, ex quibus opimi reditus tum ad Rempublicam, tum ad privatos quoſque homines perveniunt; Triticum ſcil. Hordeum, Glaſtum, Crocus, Rubia, Goſſipium, Linum, Gallæ, Saccharum, Ficus, Uvæ paſſæ, Vinum, Oleum, Quercûs trabes, Filix, Alga, Kali pro Vitris conficiendis materiam præbent; pro Coriis perficiendis Rhus Coriariorum, & (quæ paſſim in Ericetis noſtris creſcit) Tormentilla inſerviunt.

Quum igitur Plantæ Cibum, Potum, Medicamenta, Veſtes, Ædes, Naves & variam ſupellectilem ſuppeditent, ac etiam omnes Senſus ſummâ delectatione afficiant; Artificibus quoque materiam, à Mercatoribus merces exhibeant: operæpretium certè erit de iis, quas Regio noſtra producit, agere, ut videant noſtrates, quæ apud ipſos ad uſus prædictos conducentes vel ſponte naſcantur, vel in Hortis noſtris cultu lætè proveniant.

CAPUT II.

Plantæ Definitio traditur; & partes Plantarum explicantur.

Planta quid.

PLantæ nomen hic ſumitur pro omni genere Stirpium, ſive pro eo omni corpore naturali, quod è terrâ erumpit, vel etiam ex aquis ſtagnantibus et limoſis, aut quoquo modo ità procreatur, ut vegetet, nutriatur & augeſcat, ſive cum Radice naſcatur, ſive non; vel cum fibris, caule, germine; ſive cum foliis, ſive non; ſive cum floribus et fructu, ſive cum radice ſolâ, ut Tubera.

Eſt igitur Planta Corpus Phyſicum perfectè ac exquiſitè mixtum, Organicum vegetans, quod ut plurimùm e terrâ, ſed interdum extra terram & ſine terrâ, item ex aquis, ſed parciùs exoritur et erumpit, atque ibi nutritur et augeſcit, ubi et unde ortum eſt, ac ſibi generat ſimile, et quadam ſemper pene viriditate nitet.

Plantæ partes.

Planta autem certis partibus diverſo modo temperatis et conformatis conſtat, quæ ipſum Plantæ corpus conſtituunt. Atque hæ partes ſunt ſimilares, vel diſſimilares.

Partes ſimilares.

Similares dicuntur, quæ ſunt ſimplices, neque ex aliis componuntur; ſed ex iis quaſi ex principiis aliæ, ita ut ſint ejuſdem rationis, et dividantur in particulas ſimiles. Partes ſimilares ſunt Humor, Nervus, Trachea, Caro.

Hu-

Humor quid.

Humor eſt pars liquida per Plantæ ſubſtantiam diffuſa, ſive ſuccus & quaſi ſanguis Plantæ: qui ſuccus, ſi exudet ſtilletque è parte aliquâ Plantæ, ſive ſponte ſuâ aut calore Solis, ſive ſectione vel abſciſſione, Lachryma appellatur.

Gummi. Reſina.

Lachryma autem duplex eſt. Una aqueæ veluti naturæ, ſed quæ ſimul terrenam quandam habeat conſiſtentiam, et vocatur Gummi; eſtque Liquor ille concretus et craſſior, qui è truncis arborum prodit, lentè fluendo atque corticibus adhæreſcendo. Altera oleaginoſa & pinguis, quæ dicitur Reſina.

Succi nutritii in Plantis circuitus.

Et quidem veriſimile admodùm eſt, ſuccum hunc, qui Plantæ quaſi ſanguis eſt, pro Plantæ nutritione Circulatione quadam præparari: non enim concipi poteſt, quomodo is variis Plantæ partibus nutriendis aptus eſſe poſſit, niſi circuitu quodam jugi motu agitetur, diſſolvatur & percoletur. Probabile proinde eſt, ſucco à radice in truncum ſublato partes Plantæ, quæ extra terram eminent, ali; ſuccum verò à trunco reducem nutriendis radicibus deſtinari. Qui ſurſum nititur ſuccus, magis eſt elaboratus & volatilis; qui refluit, crudior eſt, ſed percolatione & fermentatione cum puriore ſucco excoquitur, & radicibus nutriendis idoneus efficitur. Et ſuccus ille crudior, qui à trunco refluit in radices, facilè cum aquâ pluviæ & humore Aëris, quòd ſint conſimilis naturæ, conſociatur, & in radicibus cum ſucco à terrâ in radices penetrante fermenteſcit, maximè cùm terra fertilis eſt, & ſucco pingui & ſale volatili imprægnato diteſcit. Tunc enim aſcitis ſibi ſpiritibus novis, ſurſum rurſus viam affectat, donec in tranſitu depoſitâ ſpirituoſâ & oleoſâ ſuâ parte, pro partium nutritione, curſum deorſum ſumere cogatur, pro novo ſpirituum ſupplemento. Hic autem ſucci nutritii circuitus ex mechanicâ Fibrarum ſtructurâ pendet, quæ variâ ſuâ diſpoſitione eum motum abſolvere poſſunt.

Unde pendeat hic Circuitus.

Nervi.

Fibræ autem illæ ſeu Nervi in Plantâ conſpicui ſunt ſimilaris ſc. pars continua, prælonga, exilis; quæ non ſolùm mollioribus partibus conſiſtentiam & robur tribuit, ſed etiam per hos humor nutritius aſcendit: ſpiritus enim fibram contrahit & impetum humori conciliat, ut aſcendat; deſcendit autem per utriculos & membranoſos ductus.

Malpigh. Anatom. Plantarum. — Spiritus.

In Plantâ autem, præter corpus ſenſibile, ineſt corpus ſubtile & vegetum, motionis opifex, Spiritus ſcil. qui per univerſum ejus corpus diſcurrit. Atque hi Spiritus per fibrillas et ſui generis veſiculas per omnes Plantæ partes deferuntur, et vigorem et motum Plantæ contribuunt.

Tracheæ.

Similaris quoque Plantæ pars eſt Trachea, quæ Vas patulum et amplum eſt, lamellis aut ſquamatim diſpoſitis, aut in ſpiræ modum contortis et tenuibus conſtans, colore plerumque argenteo, quæ Aere diſtenditur. Hæ diſtendi, premi et flecti facilè poſſunt. In Trunco ſurſum, ut Fiſtulæ ligneæ, excurrunt; in foliis, inſtar Retis, ſe mutuò implicant, ubi ampla occupant ſpatia; ac potiſſimùm in ſurculis erumpentibus in ſpiras contorquentur, unde et Vaſa Spiralia à *Malpighio* vocantur. Tanta nempe Perſpirationis neceſſitas eſt, ut nec Plantæ Vaſculis carere poſſint, per quæ perficiatur, Et ſuccus quidem à terrâ nitroſo Aere permiſtus trahitur, qui Plantæ Tracheas implet et diſtendit, qui non ſolùm Perſpirationi, ſed et Vegetationi Plantæ inſervit.

Caro. Cortex. Corticula. Liber. Medulla.

Caro pars ſimilaris Plantæ eſt, craſſior quidem, ſed mollicula, Hanc exteriùs veſtit Cortex, quaſi Cutis Plantæ, quæ ſub ſe continet tenuiorem pelliculum, quæ dicitur Corticula et ligno Arborum immediate adhæreſcit, diciturque Liber.

Medulla intima pars eſt Plantæ veluti Cor. Carne conſtat et humore, unde vitalis vigor, robur et fœtificandi facultas præcipuè emanant in Plantam. Spongioſa eſt Medulla, ex innumeris velut Bullis compoſita. Ampli ſunt illius Pori.

Partes Plantæ diſſimilares.

Partes diſſimilares maximè propriæ ſunt hæ compoſitæ et organicæ, ut Radix, Caulis, Ramus, Folium, Flos, Fructus, quæ explicandæ quoque ſunt.

Ex partibus Plantæ diſſimilaribus enumeratis quædam permanentes et perennes ſunt, aliæ caducæ et anniverſariæ.

Radix.

Permanentes et perennes ſunt 1. Radix. Ea eſt pars Plantæ intra terram recondita ſuccum àlimentitium attrahens ad totius Plantæ nutritionem. Comparatur Radix nunc Ori animalis, quatenus ſc. trahit alimentum; nunc Ventri, quatenus illud aſſervat, atque ut poteſt concoquit, ad aliarum partium alimoniam.

Caulis.

2. Caulis eſt pars Plantæ diſſimilaris ſupra terram è radice conſurgens, è quâ alimentum excipit, ut eo nutriatur primò caulis ipſe, et illud alimentum perfectius excoquat, et quocunque tranſmittat, diſtribuatque in alias partes nutriendas. Dicitur quoque Caudex, Truncus, Stipes, Scapus, Thyrſus. Sed Caulis, Scapus et Thyrſus ferè attribuuntur Herbis et Fruticibus; Caudex verò, Truncus et Stipes Arboribus. Truncus conflatur ex fibris lignoſis et inſertionibus, quæ ſunt ductus à cortice per li-

gnoſum corpus in ipſam medullam penetrantes. Fibræ lignoſæ ſunt inſtar Tegminis et inſertiones inſtar ſubtegminis; et ſe mutuò interſecant.

Ramus. 3. Ramus eſt pars e Caule explantata et in Surculos diſtributa. Rami comparantur cum Brachiis humani corporis, quæ veluti e Trunco ipſius corporis humani explantantur, expanduntur et in digitos terminantur et deſinunt.

Lignum. Ad Ramum et Caulem pertinet Plantæ Lignum, quæ pars Plantæ durior et fiſſilis eſt, Cortici et Corticulæ ſubeſt. Pars autem hæc lignoſa nihil aliud fere eſt, quam Tubulorum congeries. Sic Inſertionum meatus Fibrarum lignoſi corporis poros interſecant, ſuntque breviores & magis interciſi. Medullæ verò meatus ſunt mellis favis non diſſimiles: hinc exiccata Medulla adeo levis eſt.

Plantæ partes caducæ. Partes caducæ, annuæ & viciſſitudinariæ in Plantâ, quæ viciſſim oriuntur ac pereunt, caduot ac renaſcuntur ſingulis annis, ſunt Folium, Flos, Fructus.

Folium. Folium eſt pars diſſimilaris Plantæ, ignobilis, è Caule, Ramo, Surculo exiens, & fructum cuſtodiens, aliaſque partes, ad totius Plantæ munimentum & ornamentum. Ex iiſdem partibus prædictis conſtat Folium, quibus reliquæ diſſimilares, licet tenuiores eæ & minus conſpicuæ ſint. Neque è ſummâ duntaxat Trunci ſuperficie, ſed & ex intimis partibus prodit. Purior ſuccus è Medullâ ipſâ proficiſcitur, & ex eo Gemmæ paulatim formantur.

Gemmæ. Gemmæ autem inter Truncum ipſum aut Ramum, ex quo prodeunt & Folii pedunculum naſcuntur, quo magis eorum ſecuritati caveatur. Tum in Ramulos paulatim creſcunt, ac ſimul Foliis veſtiuntur, quæ iiſdem prorſus partibus conſtant, quibus Truncus aut Rami: eadem eſt pellicula magis dilatata. Nervi per Folium diſperſi nihil ſunt præter corporis lignoſi fibras, eæque interfuſo parenchymate opplentur. Foliis in multis ſuccreſcunt ſpinæ, & aliquando pilis inſtar lanuginis veſtiuntur. Globuli quoque Foliis adnaſcuntur.

Surculus. Surculus eſt pars Plantæ foliata, Arborum propria & Frondes gerens, è Ramo quotannis prodiens.

Pediculus. Pediculus autem ea particula eſt, à quâ dependet Folium vel Frondes, Flos & Fructus: eoque tanquam adminiculo, aut nervo, aut funiculo nituntur, indeque prodeunt

Flos. Flos eſt pars Plantæ pulcherrima ac nobiliſſima, paucis durans diebus, e calycibus ſive utriculis prodiens & quaſi ſtella emicans, ſive radius aut flamma. Floris cujuſque folia cor ipſum, imo & fructum tegunt, ut calyx florem conſervat & tuetur. Præcipua autem floris pars cor eſt. Plerumque id in granula diſtinguitur, ut in Lilio & Tulipâ, quanquam illa cava ſunt, non ſolida, & pulvere quodam implentur.

Fructus. Fructus ea Plantæ pars eſt, quæ ſemine & carne conſtat ſive pulpâ, ultimóque producitur, & idoneo ac juſto tempore exilit è theca & alitur ad perfectam maturitatem.

Plantarum Partus & Educatio. Parere dicuntur Plantæ, dum florent, floſque ruptis exit utriculis; ſed educatio in fructu eſt, cujus ſe gratiâ vivit Planta, quæ ſuorum fructuum mater eſt ac nutrix. Ex divinâ enim ordinatione et lege eſt, ut germinet terra herbam virentem et facientem „ſemen, et lignum pomiferum faciens fructum, juxta genus ſuum, cujus ſemen in „ſemetipſo ſit ſuper terram. Gen. Cap. 1. v. 11.

Ex quibus partibus Fructus conſtant. Fructus ex membranis, parenchymate et lignoſis partibus coaleſcunt: pellicula ex Rami ipſius membranâ dilatatâ, pulpa ex parenchymate oritur, quæ initio dura eſt, ſed paulatim miteſcit. Fibræ nihil ſunt, niſi corporis lignoſi ſoboles. Interior pars Nuclei ex parte medulloſâ prodit. Baccæ omnes, Uvæ et alia hujus generis conſtant itidem pelle, parenchymate et fibrillis.

Semen, cum ſuis involucris. Ut fructibus folia, ſic ſemini fructus ſerviunt et illius ſecuritati cavent. Granum enim et ſemen quatuor, ut plurimùm, involucris tegitur. Primum dici poteſt Capſula, atque ex eâ duæ ſeminis pelliculæ oriuntur. Exterior et penè cartilaginoſa (quæ in variis ſeminibus variam nacta eſt figuram, eaque vegetationis tempore granum tuetur ab Aëris injuriis, et fermentationi ipſi famulatur) ſemper aliquâ ſui parte perforatur, vel in peduoculi veſtigio, vel in ipſo apice, quà Fibræ nutriendo ſemini idoneæ ſubeunt. In multis radicula ſub vegetationis exordium per illud patens foramen erumpit, quòd ea duriorem membranam non poſſit pertundere. Huic exteriori membranæ alia interior ſubjicitur. In eam fibra, quæ ſemini nutriendo deſtinatur, ſpargitur. Intima ſeminis tunica admodùm tenuis et pellucida eſt. In omnibus penè granis texturæ conſimilis et omnium fibrarum expers eſt. Hæc pellucidum liquorem complectitur, ex quo ſemen ipſum concreſcit. Quemadmodum autem ſemen ab omnibus Plantæ partibus deciduum eſt, ita et in eo totius Plantæ ratio eſt: non ſolùm ſubtiliores eorum partes, in ſe convolutæ et conglomeratæ, quæ ſenſim per vegetationem extenduntur et explican-

explicantur in juſtas dimenſiones & figuras. Quod ut meliùs præſtetur, ex ſecundâ membranâ duæ fibræ, quaſi Vaſa Umbilicalia, per illam membranam intimam propè baſin in utrumque lobum ſeminis diffunduntur.

Malpigh. Anatome Plantarum.

Itaque ſuccus tam multiplici coctione & fermentatione expurgatus in radice, trunco & foliis, quod adhuc craſſiuſculum reſtat, in fructu aut ſiliquis deponit, dum pars defæcatior per cæcos meatus & fibram altricem ſeminis deducitur. Hinc in membranas, velut in uterum perfertur, in intimâ tunicâ percolatur, fitque ovi colliquamentum. Interim liquor ille puriſſimus leni fermentatione in bullulas (ferè ut panis, dum coquitur) intumeſcit, atque ita ſenſim omnes Plantæ partes de ſe fundit.

CAPUT III.

Diviſio Plantarum adducitur, & modus ritè eas diſtinguendi exponitur.

PLanta, prout eſt genus quoddam ea quæ è terrâ gignuntur vegetantque ſolùm comprehendens, dividitur in ſpecies ſive genera ſubalterna omnino tria, quæ ſunt hæc, Arbor, Frutex, Herba.

Arbor eſt Planta princeps & omnium perfectiſſima, altiſſima, craſſiſſima, è cujus radice unus ac ſimplex conſurgit & attollitur Caudex, ſive Truncus. E Trunco autem Rami quaſi Brachia explantantur. E Ramis vero Surculi, in quibus Folia, Flores & Fructus ſuo tempore erumpunt. Arbor quid.

Frutex eſt Planta perfecta inter Arborem & Herbam media, ut & Suffrutex, è cujus Radice plures, ut plurimum exurgunt Caudices, iique graciliores; & ex iis Ramuſculi, è quibus & in quibus Folia, Flores & Fructus erumpunt. Frutex quid.

Herba eſt Planta in ſuo genere perfecta, omnium minima, a radice foliata, ſine Caudice quidem erumpens, ſed Caule unico ſemen ferens; quæ poſtquam ſemen ſuum protulit in multis ipſa perit. Quod de annuis & biennalibus, &c. Intelligendum venit: non paucæ enim Herbæ ſunt, quæ radicem perennem habent. Herba quid.

Ad Herbas accedit Suffrutex qui eſt Planta Frutice minor, eique ſuppar minimæ inter Lignoſas altitudinis & craſſitiei, cum Caudice perenni, multiplici et ſarmentaceo Suffrutex quid.

Sicut autem tria illa Plantarum ſumma genera egregie ſtabilita ſunt, ſic et ſtabiliri poſſe meritò videntur genera ſubalterna, ſpecieſve ac ſubdiviſiones tam Herbarum, quàm Arborum et Fruticum ex variis Seminum et Fructuum generibus, ita ut pro differentiis ac ſimilitudinibus Fructuum et Seminum abſolutè varient, ac ſpecie vel genere diſtinguantur aut conveniant Herbæ, Frutices, Arbores. Unde, cùm in Fructuum et Seminum gratiam Natura varias in Plantis partes et organa effinxerit, propterea in quibuſcunque Plantis partes et organa illa eſſentialia (Fructus et ſemen ſc.) ſimili vel diſſimili modo conformata videbuntur, ex ſimilitudine illâ vel diſſimilitudine colligendæ erunt variæ vel eædem Plantarum ſpecies aut genera. Hunc ſi modum diſtinguendi Plantas Veteres ſecuti fuiſſent, non eſſent tot hodie controverſiæ de Plantis Veterum. Sed cùm, ut plurimùm, eas comparatione foliorum ad alias deſignarent, hinc factum eſt, ut cùm illæ Plantæ (quod tunc vulgo notæ eſſent) ad quas cæteras compararent, non deſcriberentur ab iis, ipſæ quoque, quas explicare voluerint, Plantæ incertæ et, ut plurimùm, ignotæ planè manſerint. Hunc autem optimum modum diſtinguendi Plantas ex Modernis primus *Andreas Cæſalpinus* ſecutus eſt. Poſt eum lynceus ille Botanicus *Fabius Columna*; et nuperrimè omnes, quotquot præceſſerunt, ſuperavit *Robertus Moriſonius* noſtras celeberrimus hujus Ævi currentis Botanicus. Quam viam quoque inſiſtit in Hiſtoriâ Naturali peritiſſimus Dominus *Ioannes Rajus*. Noſque quàm poſſumus accuratiſſimè eandem Methodum obſervabimus in Hiſtoriâ noſtrâ rerum in *Scotiâ* Naturalium, ſi *Deus Opt. Max.* vitam et ad id præſtandum facultates dederit. Nunc autem in hoc Prodromo Ordine Alphabetico Plantas apponemus, quarundam tantum notam Characteriſticam adjicientes.

Modus diſtinguendi Plantas optimus.

Et qui illum primi ſecuti ſunt.

Prius autem monendum eſt, quòd libro hoc primo Plantas tantùm ſylveſtres, quæ paſſim in Sylvis, Montibus, Vallibus et Pratis noſtris ſponte Naturæ proveniunt, et ſine hominum culturâ, ſimus tradituri: Libro autem ſequente eas, quæ in Agris Hortiſque hominum

Aliæ Plantæ ſponte naſcentes.

Aliæ Hortenſes.

arte excoluntur. Neque de omnibus in *Scotiâ* ſponte naſcentibus et Hortenſibus in hoc Prodromo agemus; ſed de iis quæ Medici uſûs, aut Artificiis utiles ſint, aut quæ non priùs deſcriptæ, vel figuris expreſſæ fuerint, vel quæ ſpecie inſigniores ſint.

SECTIO SECUNDA.

PLANTÆ

In SCOTIA ſponte naſcentes, Ordine Alphabetico apponuntur.

CAPUT I.

PLANTAS tradit à Literâ A. incipientes.

Abies. ABIES ALBA ſive *fœmina.* B. P. *The Fir-tree.*

Ejus Nota Characteriſtica ex J. Bauhino. Nota Characteriſtica ſecundum clariſſimum *J. Bauhinum* eſt, quòd Conos ferat oblongos, ovatos ferè, ſurſum vergentes, Piceæ vulgaris Conis breviores et craſſiores. Squamæ verò latiores multò brevioreſque, et velut hirſutæ, vel levi exiccatione, caducæ. Inter ſquamas ſingulas veluti lingua quædam eminet a ſquamæ radice exorta, ad cujus latera ſemina hærent alata, majora quam in Piceâ, odorata, mollia, oleoſa. Ex Conis Reſina quoque liquida extillat.

Hæc noſtra Abies ergo eſt ex Coniferis Reſiniferis una, perpetuâ fronde virens, fructu ſquamoſo, foliis pectinatim utrinque diſpoſitis, Conis brevibus erectis, ſeu ſurſum ſpectantibus.

Locus natalis. Vaſtiſſimæ ejus ſylvæ ſunt in Montanis *Scotiæ* locis verſus Boream ſitis.

Abietis vires. In deſperatâ fame poſſe & ſolere homines ex integris Conis, ſeu Fructibus Abietis Farinam ſuam adaugere, quò largius cibentur, Auctor eſt *Struppius.* Abies pro Navibus aptiſſima eſt, ut & pro Ædificiis extruendis. Uſus tabularum ex Abiete apud Veteres erat non infrequens in Libris conſervandis, ut apud Martialem obſervare licet, *J. Bauhinus de Abiete.*

Hæc Abies Chartis tempora longa dabit. *Lib. 4 Epigram. 84.*

Ipſa cacumina viridium Abietum & minutuli Coni maximoperè adverſus Scorbutum inveteratum commendantur in Vino vel Cereviſia. Abietis liquida Reſina calida ſiccaque ordine tertio acrimoniâ quadam ſuâ tergendi vim obtinet, & ad veræ Terebinthinæ qualitates proximè accedit, ſumpta ſemunciæ pondere per Alvum bilioſos humores vacuat, renes abſtergit, ulceratos ſanat, urinam ciet. Nucis magnitudine devorata cum Nuce moſchatâ & Saccharo ſtranguriam ſanat, pudendorumque ulcerationi maximè ſuccurrit.

Reſina Abietis arida qualitatibus ac viribus aridæ Pini Reſinæ valdè ſimilis eſt, ſed paulò acrior magiſque detergens. Uſum Thuris æmulatur ejus ſuffitus: ad corrigendam Aeris graveolentiam inſervit.

Abſinthium. ABSINTHIUM *PONTICUM*, ſeu *Romanum* Officinarum, ſeu *Dioſcoridis*, B. P. VULGARE MAJUS J. B. *Common Wormwood.*

ABSINTHIUM SERIPHIUM BELGICUM. B. P. *Engliſh Sea-Wormwood.*

Integros de Abſinthio Tractatus ſcripſerunt varii. Inter hos eſt *Joannes Bauhinus,* qui de Plantis Abſinthii nomen habentibus ſcripſit. Cum ejus Libro conjunctus eſt *Claudii Richardi* Tractatus de Abſinthiis. Poſt hos *Pompejus Sprecchus* ſcripſit de Abſinthio *Alpino* Umbellifero. Et nuperrimè *Joh. Michael Febr.* ſcripſit Analecta de Abſinthio, ubi fuſiſſimè ejus vires enumeravit.

AB-

ABSINTHIUM autem Herba Corymbifera eſt flore diſcoide nudo, ſeu non radiato, caule indeterminato, floribus eum non finientibus, verùm ſecundum ejus longitudinem velut in ſpicas diſpoſitis, foliis diſſectis, amarore inſignis, odore vehementiore, folio incano.
Ejus Nota Characteriſtica ex J. Rajo.

Naſcitur ſponte ad utrumque Littus Æſtuarii *Forthæ*.
Locus natalis.

Calidum eſt primo, & ſiccum ad tertium uſque gradum; facultaſque ei ineſt detergendi, apeтiendi & diſcutiendi. Subaſtringit etiam, præſertim *Ponticum*. Hinc & Ventriculo et reliquis Viſceribus concoctioni potiſſimùm dicatis perquàm amicum eſt & conveniens, Stomachicum nimirum, Hepaticum et Spleneticum: adſtrictione enim illâ moderatâ roborat, acrimoniâ autem & tenuitate ſuâ bilem et alios excrementitios humores per Alvum, Menſes & Urinam eliminat, obſtructiones Viſcerum ac Meſenterii expedit; Tertianarios, Quartanarios, Ictericos, & ex Morbis diuturnis convaleſcentes juvat, Inflammationes diſcutit; Lienteriam et Fluxum Menſium compeſcit; Sudorem ciet, putredini Veneris ac ipſi etiam Peſti adverſatur. Obeſitatem minuit, fœcunditatem parit. In Paralyſi et ſurditate præſtans, Hydropicorum et Arthriticorum Ichores abſumit, Vermes enecat; Crapulam et maris Nauſeam, et alia Stomachi faſtidia tollit, ſomnumque inducit Vaporum copiâ, quos confertim emittit, præſertim cum vino ſumptum.
Vires.

ACER MAJUS, multis falſò PLATANUS, J. B. MONTANUM CANDIDUM, B. P. *The great Mapple:* commonly, yet falſly *the Sycomore* and *Plaintree*.
Acer.

ACER CAMPESTRE et minus, B. P. VULGARE MINORI FOLIO, J. B. *the leſſer Mapple.*

Arbor eſt ex iis, quæ habent vaſcula ſeminalia membranacea, ipſaque eſt cum vaſculis durioribus binis junctis, membranis extantibus alatis, foliis anguloſis aut laciniatis.
Ejus Nota Characteriſtica.

Majus frequens eſt ubique, minus rarius. *It is found amongſt the Planting at Kinfawns near Perth.*
Locus natalis.

Aceris radix, *Plinio* prodente, contuſa (è vino) Jecinoris doloribus utiliſſimè imponitur. Plerumque lautioribus dicatur Supellectilibus, Orbibus et Menſis. Ab Arcuariis quoque expetitur.
Vires.

ACETOSA PRATENSIS, B. P. OXALIS VULGARIS FOLIO LONGO, J. B. *Common Sorrel.*
Acetoſa.

ACETOSA ARVENSIS LANCEOLATA, B. P. PARVA AURICULATA REPENS, J. B. *Sheeps Sorrel.*
Ejus Nota Characteriſtica ex Moriſonio.

ACETOSA ROTUNDIFOLIA REPENS *Eboracenſis*, FOLIO IN MEDIO DELIQUIUM PATIENTE. Hiſt. *Oxon. Moriſoni.*
Acetoſæ Vires.

Herba molliens eſt, flore herbaceo, ſemine triangulari donata.

Acetoſa autem digerit, aperit et incidit nonnihil humores lentos; Ventriculum æſtuantem refrigerat, appetitum ciborum excitat, jecinoris calorem contemperat, bilioſis ac peſtilentibus Febribus adverſatur. Radix Hepatis ac Meſenterii ſolvit obſtructiones, in Febribus quoque utilis. Semen Medicamentis additur Cordialibus. Aqua deſtillata et ſuccus in frequenti ſunt uſu Febrientibus contra æſtum, ſitim et lapſam appetentiam, Æſtivis menſibus Acetoſa ciborum multorum utile condimentum.

ADIANTUM ἀκρόστιχον ſeu furcatum *Thalii*, Filix ſaxatilis *Tragi*, J. B. Saxatilis corniculata, B. P. *Horned Maiden-hair*. Provenit in Septo Regio *Edinenſi*.
Adiantum.

ADIANTUM album *Tab.* Ruta muraria, B. P. J. B. *Wal-rue.*

ADIANTUM album folio Filicis, J. B. Album *Plinii*, *Lob.* Filicula fontana major, ſive Adiantum album Filicis folio, B. P. *White Stone-Fern*, or *Maiden-hair*.

Adiantum iſtud album noſtras foliis eſt dilutè virentibus, non pulverulentis, pediculo viridi. Quædam ejus diverſitas apud nos eſt. Vulgare folio craſſiori paſſim reperitur in Montanis et Saxoſis; alterum in Cryptis *Vemienſibus* à D. *Chriſtophoro Irvino* repertum folio tenuiori et magis viridi eſt. Aliud foliis criſpis in Montibus Pictlandicis invenit D. *Sutherlandius.*
Ejus Nota Characteriſtica.

Adianto vero affine Adiantum noſtras majus Coriandri folio, in apice nonnihil rotundo, pediculo pallidè rubente, in Cryptis quoque *Vemienſibus* invenit prædictus D. *Irvinus.*

ADIANTUM nigrum Officinarum, J. B. foliis largioribus pulverulentis, pediculis nigris, B. P. Onopteris mas, *Ger. Common black Maiden-hair.*

Reperitur idem Majus apud nos foliis Vulgari duplo longioribus et latioribus, fatu-

ratæ magis viriditatis, cauliculis quoque longioribus et nigrioribus, in *Loch-coat Hills near Linlithgow.*

Adiantum aureum. ADIANTO vero affine noſtras minus, folio obtuſo ſaturatè viridi, altius inciſo, cum pediculo viridi minore inveni in hiatu Saxi in Colle ad Occidentem Lacûs dicti *Loch-Coat* prope urbem *Limnuchum.*

ADIANTUM aureum majus, *Ger.* Polytrichum aureum majus, B. P. Polytrichum *Apuleii* majus quibuſdam, J. B. *Great golden Maiden-hair*, or *Goldilocks.*

ADIANTUM aureum minus *Tab.* Polytrichum aureum minus, B. P. Polytrichum *Apuleii* minus quibuſdam, J. B. *little Goldilocks.*

ADIANTUM aureum humilius foliis latis rotundis, *I. Raii.* *Dwarf broad leaved Goldilocks.*

De ADIANTO vero integrum Tractatum ſcripſit *Petrus Formius* M. D.

Nota Characteriſtica. ADIANTUM noſtras eſt inter Plantas acaules, *epiphyllosſpermas* dictas, quòd ſemina earum adverſæ foliorum parti adnaſci credantur, in punctis illis, ſeu lineolis ferrugineis ibidem conſpicuis, craſſioribus et viridioribus, et foliis ſeu pinnulis.

Locus. Paſſim in locis montanis & ſaxoſis reperiuntur.

Vires. Tartaream & viſcoſam mucilaginem in pulmonibus contentam diſcutit, adeoque prodeſt tuſſientibus & difficilius reſpirantibus. Valet & ad renum obſtructiones, urinam clementer ciet, & calculos & arenulas expellit,

Ruta muraria multùm commendatur ad puerorum Enterocelas.

Alcea. ALCEA VULGARIS, J. B. Vulgaris major, B. P. *Vervain Mallow.*

Nota Characteriſtica. Planta eſt molliens, pentapetala, ſeminibus multis rotatim cingentibus ſtylum nutritivum.

Locus. Ad agrorum margines frequens.

Vires. Ex Emplaſticorum Medicamentorum numero eſt. Celebratur ad Caliginem oculorum in aquâ vel vino decocta; torminibus inteſtinorum remedio eſt; ruptis quoque & convulſis conducit, & ad calidos corporis dolores apprimè valet.

Alchimilla. ALCHIMILLA VULGARIS, B. P: Perennis viridis major foliis ex luteo virentibus, Hiſt. *Oxon.* Pes leonis, ſive Alchimilla, J. B. *Ladies Mantle.*

ALCHIMILLA perennis incana, argentea ſeu ſericea ſatinum provocans, Hiſt. *Oxon.* Tormentilla *Alpina* folio ſericeo, B. P. Pentaphyllum, ſeu potius Heptaphyllum argenteum flore muſco, J. B. *Silver-leafed Tormentill*, or rather *Satin-leafed Cinque-foile-Ladies Mantle.*

ALCHIMILLA annua minima hirſuta foliis infernè albicantibus, Hiſt, *Oxon.* Minima montana, *Col.* Percepier *Anglorum* quibuſdam, J. B. Chærephyllo oonoihil ſimilis, B. P. *Parſly piert*, or *Parſly breakſtone.*

Nota Characteriſtica. ALCHIMILLA Planta eſt ſubrotundis floſculis & ſeminibus in ſummis caulibus & ramulis, marginibus foliorum eleganter denticularis. Minimæ autem montana, ſc. *Percepier* floſcula & ſemina ad latera caulium è foliorum alis exeunt.

Locus. Prima & tertia in Septo Regio *Edinburgenſi* naſcitur; Media reperitur in *Calendar* Weſt-from *Perth.*

Vires. ALCHIMILLA Vulneraria inſignis eſt. Calefacit, ſiccat & adſtringit: ſed præcipua vis adſtrictoria eſt.

Alliaria. ALLIARIA, B. P. Heſperis ſepiaria allium redolens, Hiſt. *Oxon.* *Sauce alone*, or *Iack by the Hedge.*

Nota Characteriſtica. Herba eſt ſemine teretiuſculo, oblongo; flore minore tetrapetalo; foliis ſubrotundis Allium olentibus.

Locus. Naſcitur in aggeribus foſſarum.

Vires. Craſſos humores extenuat, & lentos incidit; vetera ulcera purgat, et ad cicatricem ex melle perducit. Ad venena efficax. Urinam quoque ciet.

Allium. ALLIUM latifolium paluſtre, Hiſt. *Oxon.* Sylveſtre latifolium, B. P. Urſinum bifolium, vernum, ſylvaticum, J. B. *Ramſons.*

ALLIUM campeſtre juncifolium capitatum purpuraſcens majus, B. P. *Crow-Garlick.*

Nota Characteriſtica. ALLIUM eſt inter Plantas hexapetalas, tricapſulares, radicibus bulboſis propriè dictis.

Locus. Naſcitur in ſylvis et nemoribus.

Vires. Traduntur vires in Sativo Allio, lib ſequente.

Alnus. ALNUS VULGARIS, J. B. Rotundifolia glutinoſa viridis, B. P. *Common Alder.*

Alnus nigra baccifera, B P. *Black Alder*.

Alni effigie lanato folio major, B. P. Sorbus *Alpina*, J. B. Aria *Theophrasti* dicta, *Parkins.* The white Beam tree.

Alnus nigra, & quæ lanato folio, bacciferæ arbores sunt. Vulgatis autem inter coniferas succo aqueo præditas; Foliis majoribus Coryli, conis aliquantum majoribus.
 Nota Characteristica ex Raio.

Vulgaris in aquosis locis nascitur, reliquæ in Sylvosis. *Locus.*

E cortice Alni Vulgaris color ater conficitur: Infectores namque & Pilearii cortices Alni & ferrum vetus aquâ per aliquot dies macerant, hinc color efficitur niger atramenti similis. Aliqui etiam cortice Alni & fructu viridi utuntur, Gallarum vice, ad Scriptorium atramentum conficiendum, addito Gummi & Chalcantho. Alnus sub aquis durat nec putrescit, quòd humidum habeat communis naturæ cum humore adventitio: & idcirco ad ædificiorum fundamenta à *Vitruvio* commendatur.
 Vires, ad usus Mechanicos, &

Alni cortex refrigerantem & adstringentem cum siccitate facultatem obtinet, & conducit ad oris & tonsillarum inflammationes ac tumores. Alnum autem nigram bacciferam quod attinet, ejus cortex interior (potissimum radicis) purgat humores noxios omnes, maximeque serum; unde & Hydropicis prodest. Debet autem in umbrâ siccari.
 ad usus Medicos.

ALSINE MEDIA, B P Vulgaris, sive Morsus Gallinæ, J B *Common (hick-weed.* *Alsine.*

Ejus multæ species sponte apud nos nascuntur, quas enumerare non hujus est loci.

Alsine inter Pentapetalas ad medium bifidas unicapsulares est. *Nota Characteristica.*

Humentia loca maxime amat. *Locus.*

Refrigerantem & humectantem obtinet facultatem. *Vires.*

AMBROSIA campestris repens, B P. Coronopus *Ruellii*, sive Nasturtium verrucosum, J. B Verrucosum capsulâ bivalvi asperâ seu hirsutâ, Hist. *Oxon. Swines Cresses.*
 Ambrosia; Coronopus Ruellii.

Est siliculosa, Tetrapetala, Bicapsularis. *Nota Characteristica.*

In uliginosis & ad vias erescit. *Locus.*

Nasturtii speciebus annumeranda est, flore, semine, sapore & qualitate iis similis. Cruda esturin Acetariis, & cocta cum aceto manditur. *Vires.*

ANAGALLIS flore Phœniceo, B P. Phœnicea mas, J. B. *Male Pimpernell.* *Anagallis mas.*

Simplex habet seminis conceptaculum semina in medio continens, florum petalis ad ungues junctis, in singulis foliorum alis singulis. *Nota Characteristica.*

In marginibus agrorum provenit. *Locus.*

Vulneraria est, & adversus pestem commendatur. Aqua ejus aut succus cum melle valet ad suffusiones. Aqua quoque ad Phthisim & Tabem Pulmonum commendatur, cum lacte vaccino & saccharo permista. Quibusdam in usu est pro torminibus recens natorum.
 Vires.

ANAGALLIS LUTEA nemorum, B. P. Lutea Nummulariæ foliis, J. B. *Yellow Pimpernell.* *Anagallis lutea.*

In sylvis & umbrosis frequens. *Locus.*

Anagallis aquatica major folio oblongo, B P. Aquatica flore cæruleo, folio oblongo maj. J. B Veronica aquatica major folio oblongo, Hist. *Oxon. the greater long-leafed Brook lime.*
 Anagallis aquatica.

Anagallis aquatica minor folio subrotundo, B. P. Aquatica flore cæruleo, folio rotundiore, J. B Aquatica vulgaris sive Becabunga, *Park.* Veronica aquatica minor folio subrotundo, Hist. *Oxon. Common Brook-lime* falsly called *Water-purpy.* Hæcque est, quæ in Officinis recipitur.

Anagallis aquatica rotundifolia, *Ger.* Aquatica folio rotundo, non crenato, B. P. *Samolus Valerandi*, J B. Verònica aquatica folio subrotundo, non crenato, Hist. *Oxon. Round-leaved Water-Pimpernell.*

Anagallis aquatica angustifolia, J B. Aquatica angustifolia scutellata, B. P. Veronica angustifolia aquatica minor Polygoni instar, Hist. *Oxon. Narrow-leaved Brooklime.*

Anagallis aquatica floribus & seminis conceptaculis cum Veronicis convenit, floreque est tetrapetalo, parvo, petalis ad ungues junctis, floribus è foliorum alis exeuntibus singulatim.
 Nota Characteristica.

Anagallis aquatica in rivulis nascitur & palustribus locis. *Locus.*

Calefacit & humectat moderatè. Viribus cum Nasturtio convenit, nisi quòd imbecillior sit. Multi usus est in Scorbuto & Calculo Renum. Extrinsecùs opitulatur Phlegmonis & Erysipelati.

ANCHUSA DEGENERIS, facie Milii Solis, *Ger.* Lithospermum arvense radice rubrâ, B. P. Nigrum flore Albo, semine Echii. J. B. *Bastard Alkanet*, or *Bastard Gromell.*
 Anchusa degeneris.

Inter Herbas asperifolias est, quibus folia in caulibus alterna, flores monopetali, marginibus quinque partitis; incisuris alias profundioribus, aliàs levioribus; seminibus ad singulos flores quaternis, perianthio breviore & ad modum floris expanso; seminibus asperis, rugosis, caput viperinum referentibus; radicibus rubris, florum laciniis acutis.
 Nota Characteristica.

Locus. Inter ſegetes naſcitur.

Androſæmum. ANDROSÆMUM *Campoclarenſe Col.* Bifolium glabrum perfoliatum, non perforatum, Hiſt. *Oxon.* Aſcyrum, ſive Hypericum glabrum bifolium, non perforatum, B. P. Hypericum elegantiſſimum non ramoſum folio lato, J. B. *Matthiolus his Tutſan*, or *Elegant S. John's wort not perforate.*

ANDROSÆMUM alterum hirſutum, *Col.* Hirſutum, B. P. Androſæmum Aſcyrum dictum caule rotundo hirſuto, Hiſt. *Oxon. Hairy Tutſan.*

Nota Characteriſtica. Genere conveniunt Aſcyrum & Hypericum. Nota flos flavus, Coma terentium digitos velut cruentans, & pericarpium tribus carinis compoſitum.

Vires. Vulneraria planta eſt.

Anemone. ANEMONE nemorum, *Ger.* Nemoroſa flore majore, B. P. Ranunculus nemoroſus flore majore, Hiſt. *Oxon.* Ranunculus phragmites albus vernus, J. B. *White flowred Wood-anemonie.*

Nota Characteriſtica. Nota Characteriſtica communis eſt cum Ranunculis, in quibus enumerandis traderur.

ANEMONE nemorum flore carneo. Hanc aliaſque varietates inveni in nemore apud Caſtrum de *Drummond*, in nobiliſſimi Comitis *Perthenſis* ditione.

Angelica. ANGELICA major ſylveſtris, B. P. Sylveſtris magna vulgatior, J. B. *Wild Angelica.*

Locus. Naſcitur in aquoſis & ad rivulos paſſim.

ANGELICA ſylveſtris minor, ſive erratica, B. P. Sylveſtris repens, J. B. Herba *Gerardi Ger.* Podagraria vulg. *Park. Herb-Gerard*, *Goutwort*, or *Aſhweed.*

Locus. Ad ſepes naſcitur.

Nota Characteriſtica. Angelica umbellifera eſt, ſemine craſſiore, ſtriato, breviore, majuſculo & tumidiore, per maturitatem albente.

Vires. Minoris, ſive Podagrariæ vires in Podagricis commendantur. Radix aliquot diebus ex vino pota febres putridas ſanat. Vulneraria quoque Planta eſt; adduntur folia recentia tenera oleribus.

Sylveſtris magna vulgatior corrigit proventum ſaburramque craſſorum & viſcidorum humorum, atque fœtidum halitum emendat. Exhibita viridis in potu vel ſicca in morbis equorum, pecorum & Suum celebratur.

Anonis. ANONIS ſpinis carens purpurea, B. P. Non ſpinoſa purpureo flore, J. B. Non ſpinoſa repens, Hiſt. *Oxon. Purple Reſt-harrow without prickles.* Et hæc eſt, quæ in Officinis uſurpatur.

ANONIS non ſpinoſa flore albo, *White flowered Reſt-harrow without prickles.*

ANONIS ſpinoſa flore purpureo, B. P. Anonis ſive Reſta bovis vulgo purpurea et alba ſpinoſa, J. B. Vulgaris ſpinoſa flore purpureo, ſiliquis lentiformibus, Hiſt. *Oxon. Prickly Reſt-harrow.*

Nota Characteriſtica. Herba eſt Anonis flore papilionaceo, trifolia propriè ſic dicta, quæ terna duntaxat folia habet in extremo pediculo, floribus ſparſis & rariùs ſitis, ſiliquis brevioribus, ſemine reniformi.

Vires. Radix et ejus cortex urinam provocat, calculos renum et veſicæ atterit.

Locus. In paſcuis ſterilibus et agrorum marginibus naſcitur.

Aparine. APARINE, J. B. Vulgaris, B. P. *Common Gooſe-Graſs.*

Locus. Naſcitur paſſim in ſylvoſis.

Nota Characteriſtica. Inter herbas ſtellatas eſt, foliis ad caulium nodos aſperis, caulibus longis infirmis, cum plurimis ſeminibus, floribus albis.

Vires. Ad ſtrumas et Icterum commendatur, ad calculum etiam in vino albo decocta.

Artemiſia. ARTEMISIA VULGARIS, J. B. Vulgaris major, B. P. *Common Mugwort.*

Locus. Paſſim in agris naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter corymbiferas eſt, flore diſcoide nudo, caule indeterminato, floribus ſecundum ejus longitudinem velut in ſpicas diſpoſitis, foliis diſſectis fruticeſcens, folio ſubtus incano, ſuperne virente.

Vires. Menſes, fœtum et ſecundinas pellit; ſordes abſtergit. Artemiſia latifolia ſiccata vera Moxa eſt.

Arum. ARUM, J. B. Vulgare non maculatum, B. P. *Cuckow pint.* Eſt Planta Officinalis.

Locus. In umbroſis provenit.

Nota Characteriſtica. Inter bulboſis affines eſt, monopetala, flore ſedi fructûs cohærente, radice tuberoſâ, piſtillo pro ſtylo in medio, flore nudo, ſapore acri, foliis integris.

Radix

Radix adversus venenum & pestem commendatur. Diuretica quoque est, & in morbis pectoris utilis. In Scorbuto & affectibus Lienis & Ventriculi frigidis, flatibusque eximii usûs. Vires.

ARUNDO VULGARIS, sive Phragmites *Dioscoridis*, B. P. Vulgaris palustris, J. B. *The Common Reed.* *Arundo.*

Herba culmifera major & elatior est grano minore, Nota Characteristica.

In lacubus nascitur. Locus.

Abstergentem facultatem possidet radix in vino decocta, Menses & urinam ciet. Radix trita fistulis & ulceribus inspersa prodest. Quidam ex Arundinum radicibus tusis, aretactis & in farinam molitis panem non insuavem conficiunt Vires.

ASPERULA, sive Rubeola montana odora, B. P. Rubiis accedens Asperula quibusdam, aut Hepatica Stellaris, J. B. *White flowered Woodroof.* *Asperula.*

In sylvis & dumetis nascitur. Locus.

Herba stellata est floribus albis caules terminantibus in quasdam velut umbellas congestis, foliis asperiusculis. Nota Characteristica.

Ad Hepatis affectus commendatur, Icterum præsertim. Vires.

ASPHODELUS minimus luteus palustris Acori folio, *Lob.* Hist *Oxon.* Luteus Acori foliis palustris *Anglicus*, Lob. J. B. *Lancashire Asphodill*, or *Bastard Asphodill.* Asphodelus.

In palustribus nascitur. Locus.

Inter bulbosis affines est, hexapetala, flore minore stellato, semine triquetro, radicibus fibrosis. Nota Characteristica.

Vulneraria eximia est, quemadmodum sæpiùs experimento comprobavit nobilissimus D *Georgius Mackenzius* de *Tarbet* Eques auratus, Archivorum Regni Custos. Vires.

ASPLENIUM, sive Ceterach, J. B. Asplenium sive Scolopendria, Ceterach Officinarum, B. P. *Spleenwort* or *Milt-wast.* *Asplenium.*

In saxorum crepidinibus nascitur. Locus.

Est inter Herbas epiphyllospermas, folio angustiore laciniato & velut dentato. Nota Characteristica.

In obstructione lienis & hepatis adhibetur extrinsecus mundificat ulcera & vulnera. Vires.

ASTRAGALUS sylvaticus foliis oblongis glabris, B P. Astragaloides, sive Astragalus sylvaticus, Astragalo magno *Fuchsii*, vel Chamæbalano leguminosæ affinis planta. J. B. Orobus sylvaticus nostras perennis siliquis propendentibus, radice tuberosa, Hist. *Oxon. Wood-pease*, or *Heath pease.* *Astragalus sylvaticus.*

Passim in montibus nostris reperitur. Locus.

Inter legumina est, sive siliquosas papilionaceas bivalves, non scandentes, siliquis propendentibus donatas. Nota Characteristica.

Radice est fibrosâ, cui tubera parva pisi aut fabæ magnitudine adnata sunt. Folia habet alata costis conjugatim adnascentia, uno extremum claudente. Costæ foliis e regione sic onustæ alternatim e cauliculis prodeunt eo intervallo, quo distinguuntur genicula ipsa. Siliquas habet bivalves unicam seriem seminum includentes, easdemque propendentes. Ejus Icon habetur Tabulâ primâ. Descriptio ex Morisonio.

Saporem habent hujus radicis tubera ad Glycyrrhizam accedentem, iisque utuntur *Montani* nostri ad eosdem thoracis affectus, quibus Glycyrrhiza convenit. *Karemyle* illis dicitur, & ea tubera cum aquâ temperata ad famam & sitim diutius tolerandam utilissima experiuntur: dulci enim sua substantiâ humores in ventriculo acidos & acres corrigit & mitigat, imò figit & compescit, adeoque famis & sitis remedium est. Et propterea, si non sit eadem Planta, quæ *Theophrasto Scythica* dicitur (quæ *Glycyrrhiza* esse communiter à doctis censetur) ei certè consimilis est, leguminosa, siliquosa quoque & facultatis ejusdem. Et verisimile admodum mihi videtur, hujus Plantæ tubera cibum esse a *Dione* in *Severi* Imperatoris vitâ memoratum, quo usos dicit *Britannos*, ut per aliquot dies (ab hostibus pressi) famem et sitim tolerarent. Hæc enim vires Glycyrrhizæ pares habet, passimque in montibus nostris sponte provenit planta, et ad hunc usque diem a *Montanis* nostris (qui priscorum *Scotorum* mores et vivendi rationem retinent) ad eosdem usus ejus tubera usurpantur. Glycyrrhiza autem (quod sciam) nullibi in tota Insulâ, nisi plantata, nascitur. Vires.

ATRIPLEX sylvestris latifolia, B. P. Atriplex dicta Pes anserinus, J. B. *Goose-foot.* Passim reperitur. *Atriplex.*

Atriplex sylvestris latifolia acutiore folio, B. P. Atriplex dicta Pes anserinus alter, sive ramosior, J. B.

Atriplex fœtida, B.P. Pusilla olida hircina vulvaria vocata, Garum olens, *Lob.*

Stinking Orach. Sponte provenit in Rupe marinâ in Æstuario *Forthæ* dictâ *Hayſtack.*

Atriplex ſylveſtris anguſto oblongo ſolio, B. P. Vulgaris anguſtifolia cum folliculis, J. B. *Narrow-leaved wild Orach.*

Atriplex marina noſtras, J. Ray. *Engliſh Sea-Orach.*

Nota Characteriſtica. Atriplex eſt inter mollientes, floribus muſcoſis, luteis, ſemine nigro.

Vires. Vires in Atriplice ſativâ traduntur. Atriplicis olidæ folia Hyſtericis utiliſſima.

Avena. AVENA ALBA, J. B. Vulgaris ſive alba, B. P. *White Oats.* Scritur in agris communiter.

Avena nigra, B. P. J. B.

Nota Characteriſtica. Culmifera eſt, caule terete, geniculato, concavo, paniculata ſeu jubata, grano oblongo glumâ craſſiore tecto.

Vires. Avena alimentum ſatis commodum multis noſtratium exhibet. Ejus farina ad Cataplaſmata utilis eſt: caliditatis enim particeps eſt, nec ventrem ſupprimit, quin multis aperit potius. Avena toſta in ſacculo dolenti parti applicata anodyna eſt.

Auricula muris. AURICULA muris pulchra flore albo, J. B. Lychnis caulibus ad genicula folioſis, Hiſt. *Oxon. Mouſe-ear with a large white flower.*

Auricula muris pulchro flore albo, folio tenuiſſimo, J. B. Lychnis minima foliis Laricis, ſeu tenuiſſimè diviſis, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter pentapetalas ut plurimùm ad medium bifidas, non capſulares.

CAPUT II.

Plantæ incipientes à Literâ B.

Barba capri. BARBA CAPRI floribus compactis, B. P. Ulmaria, J. B. Regina prati, *Ger. Meadow ſweet*, or *Queen of the Meadow.* Planta Officinalis eſt, quæ naſcitur in pratis humidis et ad rivulos paſſim.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas ſemine nudo polyſpermas, flore nudo, polyphyllo, caule indeterminatè foliato ſpecioſum florum thyrſum proferente, radicibus fibroſis, ſeminibus incurvis in globulum congeſtis.

Vires. Planta ſudorifera et alexipharmaca eſt. Folia vino aut cerevisiæ immiſſa gratum ei ſaporem et odorem conciliant, non ſecus ac Pimpinellæ folia. Flores odoris grati cor exhilarant.

Bellis. BELLIS MAJOR, J. B. Major ſylveſtris caule folioſo, B. P. *The great or wild white Daiſy.* Officinalis eſt. In montanis et paſcuis naſcitur.

Bellis ſylveſtris minor, B. P. Minor ſylveſtris ſpontanea, J. B. *Common ſmall wild Daiſy.* Officinalis eſt. In paſcuis provenit.

Bellis pratenſis duplici florum ſerie, Hort. Reg. *Bleſenſis.*

Bellis minor ſylveſtris flore pleno.

Bellis minor ſylveſtris flore cæruleo.

Bellis minor ſylveſtris ſimplex, flore albo, prolifera. Eam inveni in colle prope Villam *Welhouſe* dictam in viciniâ *Torphichen.*

Deſcriptio. Ex quatuor foliis humi repentibus oblongo-rotundis aſſurgit caulis tres digitos altus, quem ſex cingunt foliola, in quorum medio eſt flos, è cujus centro duo novi caules floribus albis ſimplicibus inſigniti protenduntur.

Nota Characteriſtica. Inter corymbiferas eſt Læves diſco radiato.

Vires. Majoris caule folioſo uſus eſt eximius in Phthiſi et Aſthmati. Minor frigida et ſicca eſt inſignis vulneraria. A quibuſdam exhibetur herba cum floribus infantibus ad alvum laxandam. Radices exteriùs ad Strumas et ſcrophulas cum ſucceſſu exhibentur.

Beta maritima. BETA ſylveſtris maritima, B. P. Spontanea maritima communis viridis, Hiſt. *Oxon.*

Nota Characteriſtica. Inter mollientes eſt, foliis ſpiſſis, floribus herbaceis, ſemine rugoſo aut aculeato donatas.

Laxat

Laxat alvum ob nitroſitatem. Errhinum eſt, præcipue radix: Succus ejus naribus exceptus ſternutamenta proritat, & humores pituitoſos e cerebro magnâ copiâ elicit. Plantulæ recentes cum radicibus leviter bullitæ ex aceto devoratæ cibi appetentiam afferunt, ſitim compeſcunt, choleram in ventriculo reprimunt. Vires

BETONICA purpurea, B P. Vulgaris purpurea, J B. *Common Betony*. Officinalis Planta eſt. In a Bank near to *Echlin*, above the *Queensferry* in *West-Lothian*. Betonica.

Inter Plantas verticillatas floribus in ſpicas diſpoſitis eſt denſiores, verticillis proximè admotis, folio crenato, elatior. Nota Characteriſtica.

Calefacit & ſiccat, acris eſt & amara; diſcutit, attenuat, aperit & abſtergit. Cephalica eſt, etiam vulneraria. Folia in uſum veniunt maximè. Vires.

BETULA, B. P. Betula *Plinii* & *quidam Theophraſti*, J. B. The *Birchtree*. Officinalis eſt. In ſylvis humidis naſcitur. Betula.

Inter coniferas eſt ſucco aqueo præditas, foliis minoribus, conis minimis. Nota Characteriſtica.

Folia calefaciunt, ſiccant, attenuant, & abſtergunt & aperiunt, in Hydrope utilia. Cortex, quia bituminoſus, adhibetur in ſuffitibus aeri corrigendo dicatis. Fungus ejus vi pollet adſtrictoriâ, & ejus ramenta Hæmorrhoidibus inſperſa fluxum cohibent. Veteres ante repertum chartæ uſum in hujus cortice candido ſcribere ſoliti erant. Vires.

Ventriculi pecorum; quibus coagulum lactis parant, ſucco Betulæ conditi & macerati caſeos omnes, qui eo coagulo coeunt, à vermibus aſſerunt. Trag.

Veris initiis, antequam folia prodiere, in trunco aut ramis vulnerata Betula dulcem ſuccum copioſè effundit, qui multum ad calculum commendatur à quibuſdam. Eodem ſucco partim mero, partim cum melle coctо Phthiſin Scorbuticam non ſemel curavit D. *Needham* apud *Raium*.

BIFOLIUM majus, ſive Ophrys major quibuſdam, J. B. Ophrys bifolia, B. P. *Tway-blade*. In ſylvis naſcitur. Bifolium.

Inter bulboſis affines eſt, monopetala, radicibus fibroſis, foliis nervoſis binis in caule oppoſitis; floribus labiatis & galeatis eleganti thyrſo diſpoſitis, quibus utriculi ſuccedunt pulviſculo referti. Nota Characteriſtica.

Herba glutinans & vulneraria eſt. Vires.

BISTORTA major radice magis intortâ, B. P. Major rugoſioribus foliis, J. B. *Great Biſtort*, or *Snakeweed*. Officinalis planta eſt. Biſtorta.

Biſtorta Alpina minima ſobolifera, Hiſt *Oxon*. J. B. In the Park of *Drummond*.

Inter herbas pentapetalas eſt ſemine triangulari donatas. Nota Characteriſtica.

Adſtringit validè radix & roborat. Alexipharmaca quoque eſt & vulneraria. Vires.

BLITUM polyſpermum, B. P. Erectius ſive 3. *Tragi*, J. B. *Upright Blite*, or *All-ſeed*. Blitum.

Inter mollientes eſt, floribus herbaceis, ſeminibus nigris, lucidis. Nota Characteriſtica.

Refrigerat & emollit. Vires.

BRASSICA maritima monoſpermos, B. P. Monoſpermos *Anglica*, J. B. Maritima major repens multiflora alba monoſpermos, Hiſt. *Oxon*. *Sea-Colewort*. Quidam pro olere edunt. Braſſica.

Braſſica ſylveſtris, J. B. Arvenſis, C. B.

Notæ Characteriſticæ & vires Braſſicæ in Sativâ tradentur Libro ſequente.

BRUNELLA major folio non diſſecto, B. P. flore minore vulgari, J. B. *Common Self-heal*. Officinalis eſt. Variat floris colore albo, carneo. In paſcuis provenit paſſim. Brunella.

Inter verticillatas eſt denſiores, ſpicatas. Nota Characteriſtica.

Vulneraria inſignis eſt, multi uſus in Anginâ & oris affectibus. Ardorem faucium & gutturis extinguit. Vires.

BUGLOSSUM ſylveſtre minus, B. P. Echium *Fuchſii*, ſive Borago ſylveſtris J. B. *Wild*, or *Corn-Bugloſs*. Bugloſſum.

Bugloſſum ſylveſtre caulibus procumbentibus, B. P. Borago minor ſylveſtris, *Col.* Alyſſum *Germanicum* Echioides, *Lob*. *Small Wild Bugloſs*. In arvis naſcitur.

Nota Characteriſtica & vires in Sativo tradentur.

Cordiales cenſentur hujus quoque flores. Vires.

BULBOCASTANUM, J. B. Minus, B. P. *Common Earth-nut*. Bulbocaſtanum.

Umbellifera eſt, ſemine minore & minus tumido, radice tuberoſâ. Nota Characteriſtica.

Radix eſtur cruda, cocta in jure carnium. Venerem ſtimulat, cruenta mingentibus & ſequentibus auxiliatur. Vires.

BURSA paſtoris, J. B. Major folio ſinuato, B. P. Major capſulâ cordatâ, foliis laciniatis, Hiſt. *Oxon*. *Common Shepherds-purſe*. Offic. Paſſim reperitur. Burſa paſtoris.

Burſa paſtoris minor foliis inciſis & *Thalii*, B. P. Parvo folio glabro ſpiſſo, J. B. Minor capſulâ brevi cordatâ, foliis ſinuatis. Hiſt. *Oxon.*

Burſa paſtoris minor loculis oblongis, B. P. Hiſt. *Oxonienſis*. Burſa paſtoria minima oblongis ſiliquis, ſive verna loculo oblongo, J. B. Paronychia vulgaris Alſinefolia, *Park Nail-wort*. or *Whitelow-graſs.*

Burſæ paſtoris ſimilis ſiliquoſa major, B. P. Burſa paſtoris, ſive Piloſella ſiliquoſa, J. B. Drabæ ſiliquoſæ ſimilis planta præcox annua, Hiſt. *Oxon. Great Nail-wort*, or *Codded Mouſe-ear.*

Vires. Burſa paſtoris refrigerat, exiccat, adſtringit, reprimit, in fluxibus alvi cruentis & ſputo ſanguinis utilis. Vulneraria eſt.

CAPUT III.

Plantæ incipientes à Literâ C.

Calamintha. CALAMINTHA arvenſis verticillata, B. P. Mentha arvenſis verticillata hirſuta, J. B. *Water Calamint with whorled Coronets.* In arvis naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter verticillatas eſt, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus pediculis innitentibus, oblongis foliis & odore Menthæ.

Vires. Calefacit, ſiccat, attenuat; Menſes, urinam movet, ſtomachum corroborat, hepar reſerat, tuſſi medetur.

Caltha paluſtris. CALTHA PALUSTRIS, J. B. Paluſtris flore ſimplici, B. P. *Single Marſh Marigold.* In aquoſis & ad fluviorum ripas naſcitur.

Nota Characteriſtica. Thecas habet membranaceas, Aconiti inſtar, ſemenque inibi contentum.

Vires. Apum ictui foliorum ſuccus illitus ſuccurrit. Decocta planta inſeſſu infantium torminibus muliercularum experimento medetur. *Schwenckfelt* de Stirpibus *Sileſiæ.*

Campanula. CAMPANULA minor ſylveſtris rotundifolia vulgaris, B. P. Parva *Anguillaræ Cantabrica*, J. B. Vulgaris minor, foliis imis rotundioribus ſinuatis non ferratis, Hiſt. *Oxon. The leſſer round-leaved* Bell-flower. In montoſis naſcitur.

Nota Characteriſtica. Inter herbas eſt flore monopetalo, uniformi, vaſculo diviſo in loculamenta terna, ſeminibus in ſingulis cellulis pluribus exiguis, lucidis. Lacteſcens & erecta flore campanam referente, margine in quinque plurimùm lacinias ſecto, flore ejuſque calyce vaſculo ſeminali inſidentibus, conceptaculis ſeminum brevibus & habitioribus, foliis levioribus, radice lignoſiore aut tenuiore.

Vires. Succus ex Campanulâ cæruleo flore expreſſus viridem efficit colorem, *Schwenkfelt* de Plantis *Sileſiæ.*

Trachelium. CAMPANULA pratenſis flore conglomerato, B. P. TRACHELIUM pratenſe flore conglomerato, Hiſt. *Oxon.* Trachelium minus multis, J. B. *Little Throat-wort*, or *Canterbury-bells.*

Campanula maxima foliis latiſſimis, B. P. Hiſt. *Oxon.* Pulchra à *Toſſano Carolo* miſſa, J. B. *Giant Throat wort.*

Nota Characteriſtica. Convenit cum priore, niſi quòd ſit Trachelium hirſutis foliis.

Vires. Trachelium exiccat & aſtringit: unde decoctum illius ad oris, uvulæ et tonſillarum inflammationes et exulcerationes incipientes, aliaque ejuſmodi mala, quæ adſtrictione indigent, confert: Radix tenera in acetariis apta, jejunio verno præſertim. *Lob.*

Cannabis. CANNABIS ſativa, B. P. Mas et fœmina, J. B. *Hemp male* and *female.* Officinalis eſt. Seritur in agris.

Nota Characteriſtica. Inter herbas eſt flore imperfecto ſeu ſtamineo, erectis ſeminibus ex adverſo binis, digitatis.

Vires. Semen lacte decoctum tuſſi opitulatur. Emulſio ſeminis ictero prodeſt. *Perſæ* ſemen pro Veneris incentivo uſurpant. Herbæ ſuccus inſtillatus aurium dolores ab obſtructione natos ſanare traditur.

Ex ejus corticibus linteamina fiunt.

CAR-

CARDUUS vinearum repens folio Soochi, B. P. Serpens lævicaulis, J. B. *Common Way-Thistle*, or *Creeping Thistle*. In arvis frequens. *Carduus.*

Carduus viarum repens flore albo.

Carduus albis maculis notatus vulgaris, B. P. *Marianus*, sive lacteis maculis notatus, J. B. *The milkie Thistle*, or *Our Ladies Thistle*. Officinalis est. Ad agrorum margines nascitur.

Carduus nutans, J. B. Cirsium tertium totâ suâ stirpe magis spinosum, *Dod. Thistle with a bending head.*

Carduus polyacanthus primus, Ger. Polyacantha, *Tab. Thistle upon Thistle.*

Carduus Polyacanthus secundus, Polyacantha, *Lob. Welted Thistle with small flowers.*

Carduus palustris, B. P. Caule crispo, J. B. *The Marsh Thistle.*

Carduus palustris flore albo.

Carduus lanceatus latifolius, B. P. Lanceatus sive sylvestris, *Dod.* J. B. *The Spear Thistle.*

Carduus stellatus, sive Calcitrapa, J. B. Stellatus sive Stellatus foliis Papaveris erratici, C. B. By the Sea-side betwixt *Blackness* and the *Queensferry*.

Carduus tomentosus Corona fratrum dictus, Park. Capite tomentoso, J. B. Sphærocephalus quiotus, sive Carduus capite rotundo tomentoso, C. B. cum priore.

Ex plagâ Australi *Scotiæ* allatus est mihi carduus monstrosus in agris sponte nascens, capite pyramidali a caule in latam basin assurgente, flore quoque fasciato & compresso innumeris capitulis referto.

Inter herbas capitatas est, flore ex flosculis fistularibus composito. *Nota Characteristica.*

Hist. Nat. Lib. 22. Cap. 6. Egregius est locus *Plinii* de Aculeatis, „Rerum naturam certè non defuisse nobis „docebimus, & invisis quoque herbis inseruisse remedia: quippe cum Medicinas dede-„rit etiam aculeatis. Hæc enim proxime restant ex his, quas priori libro nomioavi-„mus, in quibus ipsis providentiam Naturæ satis admirari amplectique non est. De-„derat, quas diximus, molles cibisque gratas. Pinxerat remedia in floribus, visuque „ipso animos invitaverat, etiam deliciis auxilia permiscens. Inde excogitavit aliquas „aspectu hispidas, tactu truces, ut tantùm noo vocem ipsius fingentis illas, rationem-„que reddentis exaudire videamut, ne se depascat avida quadrupes, ne procaces ma-„nus rapiant, ne neglecta vestigia obterant, ne insidens ales infringat, his muniendo „aculeis, telisque armando, remediis ut tuta ac salva sint. Ita hoc quoque, quod in „in iis odimus, hominum causâ excogitatum est. *Egregius Plinii locus de Aculeatis.*

Cardui cujusque semen diureticum est. *Vires.*

Cardui viarum semen potum laterum doloribus remedio est. Cardui *Mariæ* decoctum datur utiliter ad jecinoris & vasorum infarctus & remorantes urinas. Aqua è foliis destillata laterum morbo medetur. Semen usus est eximii io Emulsionibus. Aqua destillata præcipuè usus est in phagedænis & ulceribus erodentibus, si linteamina probè humectentur illâ aquâ & ulceribus imponantur.

Folia tenera, demptis aculeis, oleribus adduntur à quibusdam.

CARYOPHYLLATA montana purpurea, *Ger.* Aquatica nutante flore, B. P. Aquatica flore tubco striato, J. B. Aquatica nutante flore purpureo Calathi effigie, Hist. *Oxon. Purple Mountain-Avens.* *Caryophyllata.*

Caryophyllata montana purpurea, flore uno alteri innato, sive duplici.

Reperta est à me hæc Caryophyllata, flore triplici, secundo primi, tertio secundi Calyci innato in *Carribber-Bank in West-Lothian.*

Caryophyllata vulgaris, B. P. Flore parvo luteo, J. B. *Avens, Herb Bennet.* Officinalis est.

Caryophyllata flore majore, C. B. Montana vulgari similis *Camerarii*. In the *Den of Bethaick.*

Caryophyllata Pentaphyllæa, *Ger.* Alpina quinquefolia, B. P. In the *Den of Bethaick*, & elsewhere.

Est inter herbas semine nudo polyspermas, flore decaphyllo, seu io decem segmenta diviso à flore superstite, seminibus caudatis appendicibus uncinatis aut plumosis adhærentibus, foliis pinnatis radice aromaticâ. *Nota Characteristica.*

Subadstringit, roborat, discutit in vino pota; cor exhilarat, cerebrum roborat, spiritus tum vitales tum animales recreans. Ventriculi intestinorumque dolores à flatibus subortos lenit, concoctionem provocat. Etiam contra venena utilis est, cephalica & cardiaca est. Radix cerevisiæ infusa viscera & articulos roborat, eximii usus quoque in Febri- *Vires.*

 bus

bus Tertianis Dysentericis & sanguinem expuentibus radicis pulvis epotus prodest. Vulneraria Planta est.

Caryophyllus. CARYOPHYLLUS virgineus, *Ger.* Sylvestris humilis flore unico, B. P. Sylvestris pusillus omnium minimus unico flore, Hist. *Oxon* Betonica coronaria, sive Caryophyllea repens rubra, J. B. *Maiden Pink.* Upon a hill near *Perth.*

Caryophyllus pratensis laciniato flore simplici, sive flos cuculi, B. P. Lychnis Pratensis flore laciniato simplici, Hist. *Oxon.* Flos cuculi, Odontis quibusdam, J. B. *Meadow Pinks, wild Williams.*

Caryophyllus arvensis glaber flore minore, B P. Lychnis arvensis glabra flore minore, Hist. *Oxon.* Gramini *Fuchsii* Leucanthemo affinis & similis herba, J. B. The *lesser Stitch-wort.*

Caryophyllus minimus muscosus nostras, *Park* Saxifraga *Anglicana* Alsinefolia, *Ger. Chick-weed Break stone.*

Caryophyllus montanus minor, B. P. Caryophyllus flos aphyllocaulos vel junceus minor, J. B. *Thrift*, or *Sea-Gilloflower.*

Nota Characteristica. Inter pentapetalas est ut plurimùm ad medium bifidas unicapsulares.

Vires. Caryophyllus sylvestris à *Schwenckfelt* adversus calculum & morbum comitialem commendatur.

Caucalis. CAUCALIS semine aspero, flosculis rubentibus, B. P. Anthriscus quorundam semine aspero hispido, J. B. *Hedge-Parsly.*

Caucalis segetum minor Anthrisco hispido similis, *I. Ray. Small* Coro Parsly.

Caucalis *Anglica* flore rubente, *Park.* Lato Apii folio, B. P. Lappula canaria latifolia, sive Caucalis, J. B.

Caucalis nodosa echinato semine, B. P. Nodosa echinato semine Anthrisco hispido affinis, si non ejus varietas, J. B. *Knotted Hedge-*Parsly.

Locus. Inter segetes & in agrorum marginibus nascitur.

Nota Characteristica. Inter umbellatas est semine echinato seu aculeato dentatas.

Vires. Urinas & menses ciet, calculos & arenulas dissolvit.

Centaurium. CENTAURIUM minus, B. P. Minus flore purpureo, J. B. *Small Centaury.* Officinalis planta est In agris siccioribus nascitur.

Centaurium minus flore albo.

Nota Characteristica. Inter Anomalas est flore pentapetaloide, pericarpiis semine minutissimo refertis, nullâ intus lanâ, floribus in summis caulibus & ramulis crebris, sapore amaro insignes, flore è tubo oblongo in quinque segmenta acuta expanso.

Vires. Alvum purgat, bilem crassam pituitamque educit, jecoris & lienis obstructiones tollit, tertianam & icterum sanat, putredini resistit, alvi tineas pellit, menstrua movet. Vulneraria est, ulcera detergens. *Schwenckfelt* de Plantis *Silesiæ.*

Cerasus. CERASUS sylvestris fructu rubro, J. B. *Common wild Cherry.*

Cerasus sylvestris fructu nigro, J B. Major ac sylvestris fructu subdulci nigro colore inficiente, B. P. *The common black Cherry.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Cerasus racemosa fructu non eduli, B P. Racemosa quibusdam, aliis Padus, J. B. Avium nigra & racemosa, *Ger. Birds-Cherry.* In sylvis.

Vires. Intèr pruniferas est, unoquoque seorsim privato suo pediculo hærente, pluribus ex eodem nodulo erumpentibus confertis pulpâ copiosâ.

Recentia cerasa alvum laxant, dulcia alvum subducunt, acida & austera refrigerant & adstringunt parùm. Aqua acidorum stillatitia, ut & cerasa ipsa, febrilem ardorem compescunt, sitim extinguunt & cibi appetentiam conciliant.

Cerasa dulcia, ut & aqua ex iis destillata, in Epilepticis, Paralyticis & Apoplecticis multùm commendantur. Melancholicis & Calculosis conducunt.

Oleum è nucleis Cerasorum per expressionem maculas & lentigines aufert. Utile quoque Arthritidi, Calculo Renum et Vesicæ. Gummi quoque Cerasi celebratur ob vim lithontripticam.

Chærephyllum sylvestre. CHÆREPHYLLUM sylvestre, B. P. Anthriscus *Plinii* quibusdam, semine longo Cicutariæ aut Chærephylli, J. B. *Common wild Cherevill.*

Nota Characteristica et vires in Sativo traduntur.

Chamæcistus vulgaris. CHAMÆCISTUS vulgaris flore luteo, B. P. *Dwarf Cistus*, or *little Sun-flower.* Passim. Reperitur flore albo quandoque.

Nota Characteristica. Est inter herbas flore pentapetalo, foliis integris in caule conjugatim dispositis, calycibus triphyllis seu trifidis, vasculis seminalibus trigonis.

Vires. Vulneraria Planta est et adstringens, in sputo sanguinis et alvi profluvio utilis.

CHA.

CHAMÆDRYS ſylveſtris, *Ger.* Spuria latifolia ſive fœmina, J. B. Spuria minor rotundifolia, B. P. Veronica minor foliis imis rotundioribus, Hiſt. *Oxon. Wild Germander.* In ſylvis. *Chamædrys ſylveſtris.*

Eſt inter plantas ſiliculoſas, tetrapetalas, bicapſulares, ſepto medio ſiliculam dirimente: eſt enim Veronicæ ſpecies.

CHAMÆMELUM inodorum, B. P. Inodorum ſive non fœtidum, J. B. *May-weed, or Dogs-Camomile.* *Chamæmelum ſylveſtre.*

Chamæmelum inodorum . ſive Cotula non fœtida flore pleno.

Chamæmelum fœtidum, B. P. Fœtidum ſive Cotula fœtida, J. B. *Stinking May-weed.* Paſſim.

Inter herbas corymbiferas eſt, flore compoſito diſcoide, floribus ſparſis, foliis multifariam in ſegmenta tenuiſſima diviſis. *Nota Characteriſtica.*

Cotulæ fœtidæ decoctum à nonnullis ad ſcrophulas cum ſucceſſu pr..pinari ſolet. Bilem atram atque pituitam per inferna ducit. Aſthmaticis, Calculoſis, Melancholicis & Vertiginoſis prodeſt. Vino decocta bibitur adverſus Hydropem, Cachexiam & uteri ſtrangulationem, & Icterum curat. Lotio pedum ex ejus florum decocto Hyſtericis prodeſt. Guſtu amara eſt, odore fœtido, ſubviroſo. *Schwenckfelt.* *Vires.*

Cotula non fœtida ad vulnera commendatur.

CHAMÆMORUS foliis Ribes *Anglica*, B. P. Rubo Idæo minori affinis Chamæmorus, J. B. *Knot-berry*, or *Cloud-berry.* *Chamæmorus.*

Inter Frutices bacciferos eſt foliis Ribes, fructu minore flavi coloris, Rubi Idæi fructui affini. *Nota Characteriſtica.*

Multum commendantur ejus fructus adverſus Scorbutum. *Vires.*

Chelidonia rotundifolia minor, B. P. Scrophularia minor, ſive Chelidonium minus vulgò dictum, J. B. Ranunculus præcox rotundifolius granulatâ radice, *Pilewort*, or *Leſſer Celandine.* In humidis. *Chelidonium minus.*

Nota Characteriſtica tradatur in Ranunculis.

Extrinſecùs ſpecificè mariſcas ſive ficos ani curat, dentiumque putredini maximoperè ſubvenit. *Schroderus.* *Vires.*

CHRYSANTHEMUM ſegetum, folio minùs ſecto glauco, J. B. Bellis lutea foliis profundè inciſis major, B. P. *Corn-Marigold.* Inter ſegetes provenit. *Chryſanthemum.*

Inter corymbiferas eſt, radice fibroſâ, foliis laciniatis. *Nota Characteriſtica.*

CICERI ſylveſtri minori affinis, ſi non idem, B. P. Glaux *Dioſcoridis*, Ger. *Hiſpanica Cluſii*, Hiſt. *Oxonien. Cluſius his Spaniſh Milk-wort.* *Cicer ſylveſtre.*

Inter legumina eſt non ſcandentia ſiliquis erectis. *Nota Characteriſtica*

CICHOREUM pratenſe luteum lævius, B. P. Hieracium luteum glabrum, ſive minus hirſutum, J. B. *Cichoreum pratenſe.*

Character & vires in Hieracio tradentur.

CICUTA major, B. P. Cicuta Veteribus & Neotricis, J. B. *Common Hemlock.* Officinalis eſt Paſſim propè urbes provenit. *Cicuta.*

Cicuta minor Petroſelino ſimilis, B. P. Cicutaria Apii folio, J. B.

Inter umbelliferas eſt, ſemine craſſiore, terreſtris fœtida, ſucco viroſo. *Nota Characteriſtica.*

Facultatis extremè refrigerantis eſt, venenata. Lac extinguit mammis impoſita. Succus Emplaſtro Splenetico incoctus extrinſecùs adhibetur in tumore Lienis. Anodyna eſt; tumores duros & Ganglia potenter diſcutit in Cataplaſmatis & in Emplaſtro de Cicuta cum Ammoniaco. *Vires.*

Alutarii noſtri Lixivio Cicutæ ad id genus Corii parandum (quod *Chambo* dicitur) utuntur. *Uſus Mechanicus.*

CIRSIUM majus ſingulari capitulo magno, vel incanum variè diſſectum, B. P. *Anglicum* radice Hellebori nigri modo fibroſâ, folio oblongo, J. B. The *Engliſh ſoft or gentle Thiſtle.* In paludibus provenit. *Cirſium.*

Inter capitatas eſt, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito. *Nota Characteriſtica.*

Pabulum, dum tenellum & recens, pecori gratum. *Vires.*

Clinopodium Origano ſimile, B. P. Quotundam Origani facie, J. B. Acinos, *Ger. Great Wild Baſill.* In *Buden-hill* near the *Kippis* in *Weſt-Lothian.* *Clinopodium*

Inter verticillatas eſt, verticillis denſè ſtipatis, multis floribus congeſtis. *Nota Characteriſtica.*

Calefacit, ſiccat, caput & viſcera roborat, partes imbecillas confortat. *Schwenckfelt.*

COCHLEARIA folio ſubrotundo, B. P. Cochlearia, J. B. Major *Batavica* ſubrotundo folio, Hiſt. *Oxon. Dutch Scurvy-graſs.* Officinalis eſt. *Cochlearia.*

Cochlearia minor rotundifolia, *The lesser round-leaved Scurvy-grass.*

Cochlearia folio sinuato, B. P. *Britannica* folio sinuato, Hist. *Oxon. Common* Sea-Scurvy-grass. Officinalis est. In the North by the Sea-side, and upon the Rocks of *Inch-Columb.* Rotundifolia in montibus quoque *Tuediæ* provenit.

Nota Characteristica. Est inter siliculosas tetrapetalas bicapsulares.

Vires. Cochlearia calefacit & siccat. Sale volatili abundat. Morbis medetur, qui oriuntur à sale fixo redundante. Scorbuto imprimis. Infusa aut succus expressus efficaciora sunt.

Consolida. CONSOLIDA media pratensis cærulea, B. P. Media quibusdam Bugula, J. B. *Common Bugle* Passim provenit. Officinalis est.

Nota Characteristica. Reperitur etiam flore albo.

Verticillata est ex Galeâ carentibus labiatis.

Vires. Vulneraria est tam intrinsecus quàm extrinsecùs adhibita. Hepatis quoque obstructioni confert.

Convolvulus. CONVOLVULUS minor arvensis, B. P. Vulgaris flore minore albo vel purpureo, Hist. *Oxon.* Helxine Cissampelos multis sive Convolvulus minor, J. B. Small Bind-weed. In arvis.

Convolvulus minor semine triangulo, B P. Helxine semine triangulo, J. B. Frumentum *Saracenicum* alterum Convolvuli modo scandens, semine triangulo minore nigro, Hist. *Oxonien. Black Bind-weed.* Inter segetes.

Convolvulus major albus, B. P. Major, J. B. Vulgaris major albus, seu flore majore albo, Hist. *Oxon. Great White* Bind-weed Near the *Abbay.*

Nota Characteristica. Est inter Herbas scandentes, campanulatas, lactescentes, flore monopetalo, uniformi, vasculo diviso in loculamenta terna, seminibus in singulis cellulis binis majusculis.

Vires. Major Melancholiam purgat. Semen è vino Stranguriæ medetur. *Schwenckfelt.*

Niger alvum, ut Atriplex, lubricare creditur. Vulgus decocto contra tormina ventris utitur. *Schwenckfelt.*

Minoris arvensis succus alvum subducit. Cum sale & aceto illitus cutis sorditates & scabiem delet. Folia miscentur insessibus ad Calculum & Stranguriam. *Schwenkfelt* de Plantis *Silesiæ* sponte nascentibus.

Quibusdam, ob vim Catharticam, Scammonium *Germanicum* dictum.

Prævotius in *Medicina Pauperum* inter benignè Bilem evacuantia enumerat decoctum a M. j ad ij.

Corallina. CORALLINA. Vide Muscus.

Cornus. CORNUS fœmina, B. P. Fœmina putata Virga sanguinea, J. B. *The female Cornell or Dog-berry-tree.* In sepibus & dumetis.

Nota Characteristica. Inter pruniferas est, flore luteo aut herbido, ossiculo fructûs duriore, tereti.

Usus mechanicus. E Cornùs fœminæ baccis *Ananiensia* rura in agro *Tridentino* oleum conficiunt ad Lucernarum usum, expressis Torculari, decoctis priùs in aquâ. *Matthiolus.*

Coronopus sylvestris. CORONOPUS sylvestris hirsutior, B. P. Coronopus, sive Cornu Cervinum vulgo, spicà Plantaginis, J. B. *Buck horn-Plantain.* Officinalis est. Passim reperitur locis aridioribus

Nota Characteristica. Inter Herbas est flore tetrapetalo uniformi anomalas. Ipsa autem flores habet staminosos in spicas congestos. Flosculorum tubi in vascula seminalia elliptica intumescunt, seminibus intus binis pulicitormibus.

Vires in Plantagine traduntur.

Corylus CORYLUS sylvestris, B P. Corylus, sive Nux Avellana sylvestris, J. B. *Common Hasle nut.* Frequens in nemoribus.

Nota Characteristica. Inter nuciferas est arbores, nuce fragili & durâ seu testaceâ, tegumento exteriore summâ parte aperto, tenui & membranaceo.

Vires. Juli refrigerant & siccant cum adstrictione, ventris fluxiones sistunt.

Nuces Avellanæ ex *Plinio* pinguedini corporis conferunt.

Usus mechanicus. Ex virgis seu stolonibus Coryli Circuli doliares confici solent. Ex ligno ejus Carbones parant Pictores ad delineationes commodos. *Raius* in Catalogo Plant. *Angliæ.*

Cotyledon. COTYLEDON hirsuta, J. *Raii Hairy Kidney-wort.* Loca humida sectatur.

Nota Characteristica. Inter pentapetalas est, foliolis albis, mucrone acuto, duabus maculis flavis versus ungues notatis. Stamina decem purpurantibus apiculis coronata continent flores. Vasculum seminale breve est, crassum, bicorne. Semen parvum, rotundum, obscuriùs russum.

Crithmum. CRITHMUM, sive Fœniculum marinum minus, B. P. Crithmum multis, sive

Fœnicu-

Fœniculum marinum, J. B. *Sampier*. Officinalis. It groweth upon the Rocks towards the Sea in *Galloway*.

Inter umbelliferas est semine striato majore donatas. Nota Characteristica.

Crithmum in muriâ conditum ventriculo prodest, estque palato admodùm gratum. Urinam moderatè provocat. Viscera ab obstructionibus expedit, & appetentiam ciborum excitat. Vires.

CRUCIATA vulgaris hirsuta, B. P. Gallium latifolium, Cruciata quibusdam flore luteo, J. B. *Cross-wort*. Ad sepes & in dumetis. Cruciata.

Inter stellatas est floribus quadrifoliis, floribus & seminibus caules ad genicula verticillatim ambientibus. Nota Characteristica.

Siccat, adstringit, vulneraria est. Ad ramices valet in vino pota. Vires.

CYANUS, J. B. Segetum, B. P. *Common Blew-bottle*. Inter segetes. Cyanus.

Inter herbas est capitatas, calyce squamoso in ventrem extumescente, capitulis mollibus seu spinis carentibus, flosculis marginalibus minùs profundè dissectis. Nota Characteristica.

Refrigerat, siccat, glutinat. Venenis resistit, præstat ad pestilentiales & perniciales febres. Aqua quoque in oculorum inflammationibus magnæ commendationis. *Schwenckfelt*. Succus florum instillatus valet ad putrida ulcera. Vires.

Flores in spiritu vini aut aquâ communi macerati suo eam colore imbuunt, itemque Saccharo elegantem colorem communicant. J. *Raius*.

CYNOGLOSSUM majus vulgare, B. P. Vulgare, J. B. *Common* Hounds-tongue. Officinalis est. Passim ad vias. Cynoglossum.

Cynoglossum majus flore albo, *White-flowered Hounds-tongue*.

Est inter Herbas asperifolias, flore monopetalo, marginibus quinque partitis. Singulis floribus succedunt semina quaterna perianthio breviore, & ad modum floris expanso, feminibus asperis & lappaceis, foliis graviter odoratis. Nota Characteristica.

Manifestè refrigerat & siccat, incrassat, dolorem lenit & majorem affluxum prohibet. Radix sanguinem excreantibus ex aquâ Plantaginis aut Prunellæ coctâ exhibetur. Fotu dolorem Hæmorrhoidum demulcet egregiè. Folia igni sacro medentur, ad canis rabidi morsum valent. Flores Saccharo conservantur adversus Pleuresin & Hæmoptysin. *Schwenckfelt*. Usus ejus quoque est in sistendo fluxu alvi, Gonorrhœâ ac Catarrhis exiccandis. Ad omnis generis ulcera & vulnera conducit. *Matthiolus*. In Strumis & Scrophulis Cynoglossæ radix cum intus in Decoctione, tum extra in Cataplasmatis formâ summo cum successu adhiberi solet. Vires.

Nobilis Vir D. *Patricius Moravius* Baro de *Leviston* Rei Botanicæ studiosissimus cultor (dum viveret) magno cum successu Emplastro & Linimento (quorum ipse Auctor fuit) & in se & in aliis scrophulosis & strumosis usus est. Quæ hic apponenda duxi, quòd Cynoglossum unum ex Ingredientibus esset, & quòd pro gratâ clarissimi Viri memoriâ Monumenta publica futura sint Remedia ista Euporista, multæ in tumoribus & ulceribus scrophulosis debellandis efficaciæ. Mihi autem communicata fuit eorum descriptio à Nobili Dominâ de *Eliefton* dicti Baronis Sorore.

Linimenti descriptio.

Sumantur tres Talpæ, quæ coquantur in tribus pintis Alæ ad remanentiam unius Chopinæ. Dein fiat expressio, colatura erit consistentiæ Linimenti. Hoc pars affecta ungenda est. Linimentum *Moravii* ad Scrophulas.

Dein applicetur sequens Emplastrum. Ejusdem Emplastrum ad scrophulas.

Recipe *Axungiæ porcinæ* Libra unica
Solvatur moderato ignis calore.
Tunc
Recipe *Foliorum Scrophulariæ*,
Cynoglossi,
Lamii flore albo,
Digitalis; ana partes æquales, *q. s.*

In minutas partes conscindantur & in Axungiâ porcinâ coquantur igne temperato, repetendo ter aut quater coctionem, usque dum Unguentum saturati viroris sit. Tunc appendatur in Librâ Unguentum, sumendo dimidium pondus ejus, Ceræ & Resinæ tantundem, Terebinthinæ uncias duas, viridis æris unciam unicam. Dissolvantur simul omnia, tunc per linteum colentur, & fiat Emplastri Massa.

E 2 Cujus

Cujus sufficiens quantitas pro parte affectâ extendatur super Alutâ, & applicetur parti affectæ.

Et cùm hæc ex Indigenis Medicamentis constent, facili certè pretio parari possunt à cujusvis conditionis hominibus.

CAPUT IV.

Plantæ incipientes à Literâ D.

Dens Leonis. DENS LEONIS latiore folio, B. P. Hedypnois, sive Dens Leonis *Fuchsii*, J. B. *Dandelion.* Officinalis est. Passim provenit.

Nota Characteristica. Inter Herbas est flore composito, naturâ pleno lactescentes, feminibus pappofis, minoribus foliis laciniatis, caule nudo, flore magno.

Vires. Adstringit, roborat, amaricat, abstergit; hepatis obstructiones referat, urinas ciet. Herba contrita & imposita omnem inflammationem nigricantium & adurentium pustularum compescit. Liquor stillatitius cum succo Violarum à fœminis infantibus Epilepticis instillatur, medetur Pleuriticis & Tussientibus, & somnum conciliat. *Schwenckfelt.* Usus quoque ejus est in Febribus putridis.

Digitalis. DIGITALIS purpurea folio aspero, B. P. Purple Fox-gloves. Officinalis. Passim inter saxa in montibus.

Digitalis vulgaris flore albo. Said to grow in the *Forrest.*

Nota Characteristica. Bicapsularis monopetala est. Vasculum autem ejus pyramidale seu coniforme multa minuta semina continet.

Ephemerum Dioscoridis. Ex mente *Fabii Columnæ* Ephemerum est *Dioscoridis*, cum quo in multis tum figurâ tum viribus convenit.

Vires. Digitali vis calefaciens & siccans inest, & vulneraria est. Unde *Itali* dicunt, *Aralda* (quod Digitalis nomen apud illos est) *tutte piaghe salda*; Omnium sc. vulnerum est ferruminatrix, ut tradit *Columna. Cæsalpinus* quoque dicit herbam gustu amaram, & subacrem glutinosamque ad omnia vulnera consolidanda celebrem.

Aliqui Digitalem purpuream ad purgationes adhibent, sed eæ minùs tutæ sunt: mihi enim retulit Clarissimus Vir D. *Brisby* M. D. Observatum à se ex quinque Ægris propè *Britannodunum*, qui Decoctum Digitalis ex consilio cujusdam Empirici assumpserant, tres ex superpurgationibus sursum et deorsum mortuos fuisse, duos ægrè admodùm valetudinem recuperasse.

Narravit mihi illustris Matrona apud suos in curationibus quorundam Morborum celebris, Se cum fructu usurpare Digitalem vulgarem in Epilepsiâ curandâ. Plura adjicere noluit secreto suo confisa.

Sed mihi non placet internus ejus usus, cùm violentè nimis operetur: nec usus interni Ephemeri *Dioscoridis* (quod sciam) ulla mentio fit apud Veteres.

Externus usus egregius est tam in vulneribus quam ulceribus sanandis, præsertim in scrophulosorum et strumosorum ulceribus humidis et purè manantibus, quibus unguentum ex floribus aut plantæ primis germinibus summæ efficaciæ est.

Narravit mihi illustris Matrona, Filiam suam natu maximam (quæ nunc aliquot liberorum mater est) infantem à Rachitide, quâ valde afficiebatur, curatam fuisse à Milite Anglo usu Unguenti ex Digitali parati, quo partes affectæ inunctæ fuerunt, tempore operationis Medicamenti ad summas angustias redactam fuisse, evasisse tamen à Morbo liberam.

Dipsacus. DIPSACUS sylvestris aut Virga pastoris major, B. P. Sylvestris, sive Labrum *Veneris*, J. B. *The great wild Teasel*, or *Venus Bason.* Officinalis est. Upon a Brae below the Castle of *Abercorn.*

Nota Characteristica. Inter capitatas est, capitulis è squamis sinubus suis semina amplexis, in mucrones longos, rectos, molles exeuntibus.

Vires. Usus, præcipuè in Rhagadibus ani solidandis (decoctæ in vino) commendatur, et in Verrucis abigendis. *Schroderus.* Aqua, quæ in foliorum concavo reperitur, caliginosis et rubentibus oculis prodest. Eadem maculas faciei emendat et exterit. *Tragus.*

DRA-

DRACUNCULUS pratensis ferrato folio, B. P. Ptarmica *Ger.* Vulgaris folio longo ferrato, flore albo, J. B. *Common Sneese-wort*. Officinalis est. In pratis nascitur. *Dracunculus pratensis.*

Inter corymbiferas est. Nota Characteristica.

Gustu est acri & fervido. Siccæ pulvis naribus inditus sternutationem movet. Radix commansa caput purgat, & dentium dolores mulcet, pituitam eliciendo. Herba cruda additur Acetariis, ad frigiditatem eorum temperandam aut corrigendam. Vires.

CAPUT V.

Plantæ à Litera E incipientes.

ECHIUM Scorpioïdes arvense, B. P. Scorpioïdes Solisequium flore minore, J. B. *Mouse-ear* Scorpion-Grass. *Echium.*

Echium Scorpioïdes minus flosculis luteis, B. P. Myosotis Scorpioïdes minor flosculis luteis, *Park. Small yellow flowered Scorpion-Grass.*

Echium vulgare, B. P. *Common Vipers-Buglose.*

Echium flore albo.

In campestribus & inter segetes. Locus.

Echium est inter herbas asperifolias, floribus monopetalis, marginibus quinquepartitis, seminibus ad singulos flores quaternis, perianthio breviore, seminibus rugosis caput viperinum referentibus, flore corniculato parte superiore longiùs excurrente, inferiore breviore. Nota Characteristica.

Adversus Serpentum & viperarum morsus commendatur. *Schwenckfelt.* Vires.

EQUISETUM arvense longioribus setis, B. P. Minus terrestre, J. B. *Common horse-tail.* Officinalis est. Passim in arvis provenit. *Equisetum.*

Multæ ejus species apud nos reperiuntur, quas hic enumerare non est opus.

Est inter herbas, semine minutissimo, vix conspicuo, polyphyllas, foliis teretibus caules ad nodos in orbem ambientibus radiorum in modum, foliis et caulibus pyxidatim articulatis. Nota Characteristica.

Siccat et adstringit validè. Vulneraria est, ad Dysenteriam et alios ventris fluxus utile Hæmorragias sistit. Vires.

Rusticæ mulieres utuntur ad purganda vasa stannea, æneaque, atque etiam lignea. Pictoribus quoque in usu est. *Schwenckfelt.* Usus Mechanicus.

ERICA baccifera procumbens nigra, B. P. Baccifera, *Matth.* J. B. *Berry-bearing Heath.* *Erica.*

Erica vulgaris glabra, B. P. Vulgaris humilis semper virens, flore purpureo & albo, J. B. *Common Heather.*

Erica Myricæ folio, tomentosis et incanis foliis *Clusio*, J. B. Myricæ folio hirsuta, B. P.

Erica humilis cortice cineritio, Arbuti flore, B. P. Ramulis ternis floribus saturatioribus purpureis, J. B.

Erica ex rubro nigricans scoparia, B. P. Brabantica folio Coridis hirsuto quaterno, J. B. *Low-Dutch-Heath*, or Broom-Heath.

Inter Frutices est seminibus, vasculis inclusis, foliis semper virentibus, parvis & angustis flosculis in plerisque speciebus urceoli figurâ. Nota Characteristica.

Apud *Dioscoridem* Ericæ coma & flos imposita Serpentum morsus sanant. *Galeno* digerendi per habitum facultatem obtinet. *Paulo* vi pollet discutiente citra rosionem. Vires.

Florum Decoctum lumborum ac ventris dolores lenire potest. Succus ex foliis floribusque elicitus oculis imbecillibus guttatim instillatus, aut foris inunctus confert. Aqua stillata ruborem oculorum tollit & dolorem mitigat. Aqua, in quâ Erica decocta sit, sumpta tepidè tam manè quàm vesperi triginta dies, quinque unciarum pondere, tribus horis ante cibum valet ad Vesicæ calculos comminuendos & expellendos, si Ægri in Balneo ejusdem Ericæ Decocti super Ericam decoctam sederint aliquoties. Ex Ericæ quoque floribus Balneum paratur ad Podagram Sudatorium, quo viscida materia doloris Articularis causa dissipatur. Valent etiam ex iis Balneum & somenta ad Paralytica membra roboranda. Oleum

ex Ericæ floribus confectum ad tollendos Herpetes fœdos & inveteratos faciem occupantes conducit. Calefacit & digerit, & in Lienis affectibus quoque commendatur, imò & Colicâ laborantibus utiliter exhibetur.

Flores Ericæ candido flore ex vino rubro poti album menstruorum fluxum immodicum absumunt, muliercularum experimento.

In *Hithlandiâ* (quæ *Schetlandia* nostra est) ubi cœli rigiditas & soli asperitas, duræque & longæ hyemes nullam sinunt arborem, & quæ egenos admodùm plantarum fœtus, parca medicamina suppeditat, illic benigna Natura Panaceam ex Ericâ Incolis mostravit, qua hæc Insularum pauperies undique locupletatur. Ex hujus foliaceis florulentisque capitulis Unguenta aliaque ad plerosque morbos medicamenta faciunt. *Willelmus Ten Rhyne M. D. Dissertatione de Arthritide.*

Usus domestici & mechanici. Ericeta *Scotiæ*, referente *Jacobo Cargillo* M. D celebri Scoto apud J. *Bauhinum*, supplent in ignibus fovendis sæpe lignorum vicem. Materiariî è terrâ pullâ inculcato stramine ex aquâ subactâ leviter & alternis Ericæ stratis, extrorsum utrinque spectantibus comis, concurrentibus in medio lignosis radicibus, parietes tum Casarum rusticarum, tum hortorum artificiosè extruunt, qui vinculo straminis & Ericæ nec pluvias metuentes, nec atterentium jumentorum affrictibus concussi in multos annos durant. In multis locis per *Scotiam* rusticæ ædes Ericâ teguntur. Quidam olim, & aliqui etiam nunc Potum suum communem *Alam* dictam summitatibus Ericæ unà decoctis grati admodum saporis reddebant. Quidam ex radicibus Ericæ Calices affabrè componunt.

Montani pro lecto substernunt sæpe Ericam, radicibus deorsum, frondibus sursum versis: adeòque scite hac ratione lectos concinnant, ut mollitie cum plumâ certent, salubritate longè superent. Erica enim naturali siccandi vi prædita supervacuos humores exhaurit, nervisque eorum molestiâ liberatis suum vigorem restituit, ita ut, qui vespere languidi & lassi decubuerunt, manè vegeti & alacres resurgant. *Buch. L. 1.*

Erica ingentes ovium greges salubeirimo pabulo nutrit, & à pulmonis, lienis jecorisque obstructionibus præservat & carnes laudatissimas reddit.

Nec Mel, quod de ejus floribus legunt Apes, adeò improbum est, sed paulò duntaxat coloratius.

Eruca. ERUCA lutea latifolia, sive Barbarea, B. P. Latifolia lutea, seu Barbarea major, Hist. *Oxon.* Barbarea, J. B. *Winter Cresses*, or *Winter Rocket*.

Eruca sylvestris minor luteo parvoque flore, J. B. Sylvestris, seu palustris minor procumbens & repens, luteo parvoque flore, Hist *Oxon.* Eruca quibusdam sylvestris repens, flosculo parvo luteo, J. B. *Small Water-Rocket*.

Eruca maritima *Italica* siliquâ hastæ cuspidi simili, B. P. Cakile quibusdam, aliis Eruca marina & Rhaphanus marinus, J. B. *Sea-Rocket*. In the Sands of *Leith*.

Nota Characteristica. Est inter herbas siliquosas, tetrapetalas, bicapsulares. Eruca calefacit & siccat intensè. Antiscorbutica est egregii usus in Apoplexiâ præservandâ. Pituitam è cerebro

Vires. prolicit in Apophlegmatismis, &, ut ait Poeta,

Excitat ad Venerem tardos Eruca Maritos.

Eryngium. ERYNGIUM maritimum, B. P. Marinum, J. B. *Sea-Holly*, or *Eringo*. Officinalis est. By the Sea-side in several places, but most abundantly near *Dumbar* and near *Largo* upon *Fife side*.

Nota Characteristica. Est inter herbas flore composito anomalas minores & humiliores, foliis laciniatis, & per margines spinis acutis minacibus armatis, capitulis è squamis echinatis compositis.

Vires. Radix Eryngii marini Sacchara condita in frequenti usu est. Censetur Veneris incentiva; utilis etiam adversus pestem & aeris contagionem; tabidis et macilentis proficua: valdè enim restaurat vires. Ad luem Veneream commendatur. Insigne Diureticum est, et obstructiones potenter reserat.

Erysimum. ERYSIMUM vulgare, B. P. Erysimum *Tragi* flosculis luteis juxta muros proveniens, J. B. *Common Hedge-Mustard*, or *Bank-Cresses*. Officinalis est. Passim ad vias.

Erysimo similis hirsuta non laciniata alba, B. P. Erysimum minimum annuum, Hist. *Oxon.* Barbarea muralis, J. B. *Hairy Hedge-Mustard with uncut leaves*, or *Daisy-leaved Wall-Cresses*.

Nota Characteristica. Siliquosa, tetrapetala, bicapsularis est.

Vires. Usus præcipue in mucilagine contumaci pulmonum incidendâ, attenuandâ et expectorandâ. Extrinsecùs in Cancro non exulcerato tumoribusque renitentibus commendatur.

Euonymus. EUONYMUS vulgaris granis rubentibus, B. P. Euonymus multis, aliis Tetragonia, J. B. *The Spindle-tree*. Multis in locis.

Inter

Nota Characteristica.
Inter Arbores bacciferas eſt, foliis deciduis, pinnatis, floribus ſimplicibus, ramulis tetragonis, baccis per maturitatem rubris, tetracoccis.

Vires.
Hujus tres quatuorve baccæ tam per Vomitum quàm per Seceſſum purgant. Pulvis exiccatarum in uſu apud Mulierculas eſt; ad pediculos interimendos, & furfures capitis abſtergendos. Lixivium ex eo capillos ſplendidos facit.

Uſus Mechanicus.
Ex hujus ligno Fuſi muliebri netu celebres in *Germaniâ* detornantur.

Eupatorium five Agrimonia.
EUPATORIUM Veterum, five Agrimonia, B. P. Eupatorium Veterum, five Agrimonia inodora, ſeu minus odora, Hiſt. *Oxon.* Agrimonia five Eupatorium, J. B. *Common Agrimony.* Officinalis eſt. Paſſim reperitur.

Nota Characteristica.
Eſt inter Plantas flore perfecto, ſeminibus nudis ſolitariis, *h. e.* ad ſingulos flores ſingulis, in ſpicâ congeſtis, tenuiores & productiores; floribus hexaphyllis flavis, foliis pinnatis.

Vires.
Aperit, incidit, abſtergit, citra manifeſtum calorem exiccat & moderatè adſtringit, obſtructiones reſerat viſcerum, hepatis præſertim, intemperiemque omnem corrigit. Nervos luxatos reſtituit, vulgato uſu; urinas ciet & menſtrua provocat. Recens vel ſicca cum furfure triticeo in vappâ decocta luxatos articulos impoſita emendat. Vulneraria quoque inſignis eſt. Pulvis Agrimoniæ ſiccatus in idoneo vehiculo multùm commendatur in mictu involuntario.

Eupatorium cannabinum.
EUPATORIUM cannabinum, B. P. Adulterinum, J. B. *Common Hemp-like Agrimony.* Ad rivos.

Nota Characteristica.
Papposa eſt, flore diſcoide nudo, foliis digitatis velut in umbellam diſpoſitis.

Eupatorium Aquaticum folio integro, *Park.* Cannabina aquatica folio non diviſo, B. P. Verbeſina pulchriore flore luteo, J. B. *Water Agrimony with undivided leaves.*

Eupatorium cannabinum, fœmina, *Ger.* Cannabina aquatica folio tripartito diviſo, B. P. Verbeſina, five Cannabina aquatica flore minùs pulchro elatior & magis frequens, J. B.

Vires.
Primum, quod Mas *Gerardo* dicitur, amaricantis eſt guſtûs, viribuſque accedit ad Agrimoniam. Hepatis ac Lienis affectibus, tumoribus ac obſtructionibus citra calefactionem mirè prodeſt. Datur Tertianâ ac Quartanâ laborantibus, nec non bile ſuffuſis poſt principia. Suffitus animalia fugat venenata. Additur Balneis ad uteri affectus, & Lixiviis adverſus inveteratos capitis dolores. *Schwenckfelt.* Radicibus vim purgativam ineſſe ſuo experimento confirmat *Geſnerus*, cui earum decoctum vomitum excitavit. Vulneraria eximia eſt.

Nota Characteristica.
Eupatorium Cannabinum fœmina inter corymbiferas eſt, flore nudo, herbacea, ſuperficie annua, foliis in caule bijugis, ſemine cornuto ſeu bidente.

Euphraſia.
EUPHRASIA, J. B. Officinarum, B. P. *Eye-bright.* In arvis & agrorum marginibus.

Euphraſia pratenſis rubra, B. P. Parva purpurea *Eye-bright Cow-wheat.* In pratis.

Nota Characteristica.
Eſt inter herbas flore monopetalo difformi, galeato, florum calycibus minutioribus, foliis ad margines ſerratis.

Vires.
Alba calefacit parùm & deſiccat, abſtergit, roborat. Ad oculorum caligines & morbos pituitoſos multi uſûs. Ex vino pota Icterum tollit. Additur utiliter Cephalicis decoctis. Vinum Euphragiatum aufert omne oculorum impedimentum, memoriam quoque roborat. Valet ad Scotomiam & Imagines.

CAPUT VI.

Herbæ à Literâ F. *incipientes.*

Fagus.
FAGUS, B. P. Fagus *Latinorum*, Oxya *Græcorum*, J. B. *The Beech-tree.*

Nota Characteristica.
Inter nuciferas eſt, tegumento exteriore ſummâ parte aperto, pluribus nucibus communi tegumento incluſis, foliis brevioribus per margines æqualibus, cortice albente levi, nucleis triquetris.

Vires.
Folia refrigerant, adſtringunt, ſiccant; calidis tumoribus et inflammationibus incipientibus

pientibus profunt, imbecilles nervos roborant. Aqua, quæ in cavis Fagis et Quercubus quandoque reperitur, fingulare eft remedium ad omnis generis fcabiem, Lichenas et Impetigines.

Ufus Mechanicus & Domefticus.

Fructu Sues faginantur.

Lignum in tenuiffimas laminas flexiles diffectum enfium vaginis firmandis inferfeitur. Sedilia quoque ex eo parantur. Oleo ex nucibus expreffo paupercula plebs quibufdam io regionibus tempore Quadragefimali loco Butyri utitur.

Feftuca.

Feftuca avenacea fterilis elatior, B. P. Ægilops Matthiolo fortè, J. B. *Great wild Oat-grafs.*

Feftuca utriculis lanugine flavefcentibus, B. P. Ægilops quibufdam ariftis recurvis, five Avena pilofa, J. B. *Bearded wild Oats*, or *Haver*. Inter fegetes.

Nota Characteriftica. Vires.

Eft inter Culmiferas grano minore, minores paniculatas. Ut Avena calida et ficca eft, tenuium partium.

Filipendula.

FILIPENDULA, J. B. Vulgaris, an Molon *Plinii*, C. B. *Common Dropwort*. In pafcuis montofis.

Nota Characteriftica.

Eft inter Umbellas impropriè dictas, floribus in paniculæ modum fparfis, ochroleucis; femine afpero, compreffo, Rhombi irregularis figurà.

Vires.

Radix amara eft, abftergit cum levi adftrictione, urinas ciet; calefacit & ficcat pota Dyfuriæ ae urinæ ftillicidio prodeft, renum item ac calculi doloribus. Stomachi inflationes difcutit, tormina inteftinorum tollit & flatus refolvit. Singulare, naturæ ductu, contra Ficarias remedium. *Schwenckfelt*. Diuretica infignis eft. In albo mulierum profluvio commendatur, extrinfecùs in tumore Hæmorrhoidum. Pulvis radicis cum melle, aut ejus decoctum valet adverfus morbum comitialem. Radix Filipendulæ in Lochiorum Fluxu nimio ufus eft eximii.

Filix.

FILIX ramofa non dentata florida, B. P. Floribus infignis, J. B. Florida, five Ofmunda regalis, *Ger. Flowring Fern*, or *Ofmund Royal*. Officinalis eft. It groweth in great plenty in *Haining-Wood* in *Stirling-fhire*.

Filix ramofa major, pinnulis obtufis non dentatis, B. P. Major & prior *Trago*, five Ramofa repens, J B. Fœmina vulgaris *Parkinf. Female-Fern*, or *Common Brakes*. Offic.

Filix non ramofa dentata, B. P. Vulgò Mas dicta, five non ramofa, J. B. *Male-Fern*. Officinalis eft.

Filix mas ramofa, pinnulis dentatis, *Ger.*

Filix mas non ramofa, pinnulis anguftis raris, profundè dentatis, *Ger*. Mollis, five glabra vulgari Mari noo ramofæ accedens, J. B. *Male-Fern with thin-fet deeply dented Leaves.*

Filix mas non ramofa pinnulis latis, auriculatis, fpinofis, *Ger*. Lonchitidi affinis, J. B. Mas aculeata major, B. P.

Filix paluftris, five aquatica, J. *Ray*. Minor non ramofa, J. B.

Filix Querna, B. P. Filix minor non ramofa, J. B.

Filix faxatilis ramofa nigris maculis punctata, B P. Ramofa minor, J. B.

Filix faxatilis non ramofa nigris maculis punctata.

Filix faxatilis caule tenui fragili, J. *Ray*. Filicula Alpina crifpa, B. P.

Filicula montana florida perelegans, feu Adiantum album floridum, J. *Raii*.

In fylvis & agris incultis nafcuntur.

Locus. Nota Characteriftica.

Inter epiphyllofpermas pleræque Filices funt. Differentiæ In nominibus appofitæ funt. Filicibus femen averfæ foliorum parti adnafcitur in punctis illis aut lineolis pulverulentis ferrugineifve, quæ ibi vifuntur.

Ufus Medici.

Apud *Diofcoridem* radix Filicis latum lumbricum, quem *Tæniam* vocant, excutit. Sumpta drachmis quatuor ex aquâ mulfâ eadem laborantes ex Liene efficaciter reftituit. Quinetiam cum axungiâ contrita & impofita ictis ab arundine efficaciter auxiliatur.

Filix florida five Ofmunda nonnihil calida & acris eft, odoris non ingrati. Radix *Dodonæo* calida & ficca ad hernias & ulcera exploratiffimi commodi eft, quinetiam Colicis & Spleneticis plurimùm confert. Imò pars ejus media fubcandida efficaciffima putatur non modò vulneratis, fed & cæfis, ruptis ex alto deturbatis, decocta vel etiam tufa & cum liquore aliquo fumpta; & propterea Decoctis Vulnerariis additur. Sunt qui tantam hujus potentiam exiftimant, ut fanguinem alicubi intra corpus hærentem ac concretum diffolvere queat, & foras etiam per vulnus expellere. Rachitidi morbo remedium præftantiffimum, & quafi proprium aut fpecificum cenfetur, cui percurandæ vel fola hæc radix fufficiat. Ex Afparagis feu germinibus hujus teneræ & primò erum-

pentis

pentis Conserva patatur eximii in Rachitide usûs, ad quem morbum Conserva ex germinibus Filicis maris, vel Asplenii, vel Phyllitidis apprimè valet.

Filicis ramosæ majoris, pinnulis obtusis non dentatis, radix naturâ suâ siccæ temperaturæ in pulverem redacta, ac pondere semunciæ, ex aquâ mulsâ sumpta latis tineis ventris enecandis conducit. Eadem in vino decocta, ac per aliquot dies pota, laborantes lienis excremento recreat. Ad ambusta, vel igne, vel servidâ aquâ, aut oleo; singulari experimento radicis succus expressus facit, mistâ ei aquâ Rosatum, aquâ è fimo Vaccino, aut è flore Tiliæ, vel, si non suppetant, ipsâ aquâ fontanâ.

Usus Domesticus & Mechanicus.

Refert *Joannes Bauhinus* ex *Dalechampio Armoricos* & *Neustriorum* ultimos, qui vastas sylvas colunt, in frugum inopiâ è radice Filicis panem conficere, ejusdemque cineribus nitri loco injectis saxa liquare, & vitrea vasa fingere colore viridi & subobscuro.

Usus Medicus & Domesticus.

Propter sal nitro simile in Filicibus in quibusdam Regionibus Agricolæ cumulos Filicum comburunt, & cineres combustorum agris minùs fertilibus pro lætamine egregio inspergunt.

Filicis maris non ramosæ folia tenera adhuc decocta & comesta ventrem emolliunt. Radix in pulverem redacta humidis ulceribus & cicatrici repugnantibus inspergitur. Pari ratione jumentis adhibetur. Filices siccatæ vice straminis asservantur pro pecoribus, maxime in iis locis quæ à cultâ terrâ longiùs absunt.

Filix certè splenetica est, subastringit, aperit. Usus præcipue in obstructionibus viscerum, imprimis lienis & uteri. Mucilago ad ambusta commendatur. Insulæ *Fero* incolæ, referente *Simone Paulo*, radices Filicis in Cerevisiâ coquunt, certoque experimento hoc decoctum adversus Calculum usurpant. Folia aspersa Cimices necant.

Fragaria.

FRAGARIA vulgaris, B. P. Ferens Fraga rubra, J. B. *Common Strawberries.* Officinalis est.

Fragaria sterilis, B. P. Sterilis seu minimè vesca, hirsuta minimè incana, Hist. *Oxon.* Non fragifera vel non vesca, J. B. In sylvis & nemoribus.

Fragariæ sylvestri affinis planta flore luteo.

Hæc planta (quod sciam) non descripta est. Transmissa fuit ad Hortum Medicum à Regione *Iernensi*, ubi in sylvis sponte provenit. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Nota Characteristica.

Trifolia est, pentapetala, fragifera.

Vires.

Fraga rubra refrigerant, alimentum conferunt exiguum, tenue & aquosum; biliosis æstuantibusque ventriculis prosunt; humectant quoque & venenis resistunt. Aqua Fragorum destillata cor consortat; vitia Thoracis expurgat, Morbum Arquatum discutit, sanguinem purgat & emendat, ulceribus oris & anginæ auxiliatur gargarizatu, faciei ruborem & maculas tollit collutu, calculum renum comminuit, referente J. B. Aqua ex infusione Fragorum in aquâ ardente ad Calculum efficacissima est.

Rob Fragorum siticulosis opem fert, febrientibus gratissimum. Eadem præstat aqua stillatitia.

Folia modicè amara adstringunt, refrigerant, siccant. Diuretica, ususque crebri in Ictero, in Gargarismis, in Cataplasmatis, ad sistendos sanguinis fluxus, ad ulcera sordida purganda, & ad destillationes cohibendas. Plantæ integræ Decoctum optimo successu Ictericis exhibetur.

Fraxinus.

FRAXINUS excelsior, B. P. Fraxinus vulgaris, Μελία *Dioscoridis*, Μελίας genus excelsum & procerum *Theophrasto*, J. B. *Common Ash-tree.* Officinalis est.

Nota Characteristica.

Est inter Arbores vasculis seminalibus membranaceis, folliculis seminalibus singulis singula semina claudentibus oblongis, semine extremum quod ad pediculum est occupante, foliis Arboris pinnatis.

Vires.

Folia siccant validè, curantque ictus Serpentum. Cortex & lignum siccant itidem & attenuant; Splenis duritiem specificè emolliunt, diuretica sunt & lithontriptica. Sal Fraxini sudores movere dicitur.

Semen calefacit & siccat tertio gradu, urinam ciet, Venerem stimulat, potum auxiliatur Calculosis, Hepaticis & Pleuriticis. Pulvis seminum ad Lienem tumidum, Icterum & Hydropem insigne remedium est, aquam quæ cutem subiit extrahit.

Radix Vulneraria est.

Andreas Cæsalpinus acris & subacti ingenii Auctor dicit quosdam esse, qui Decocto Scobis Ligni Fraxini utantur vice ligni Guajaci cum felici successu. Cortex internus aquam, in quâ maduerit, cœruleam reddit, quam apponunt Gallinis, cùm morbis vexantur.

Usus Mechanicus.

Tantus est materiei usus, ut Fraxinum præ aliis copiosissimæ materiæ causâ Naturam generasse, scribere non dubitarit *Plinius*, quippe quæ obedientissima sit in quo- Lib. 2. c. 13.

cunque opere, tandemque pro hastis Corylo melior, Corno levior, Sorbo lentior. Est sane Fraxini lignum tenacissimum ac durissimum. Ad Ephippia & Sarissas conficiendas passim expetitur. Abacis, mensis, cochlearibus, poculis conficiendis commodissimum. Quicquid ex Ligno fieri debet subtile forteque fabrefactum, ut magnam vim sustinere queat, non meliùs ex alio quam ex isto Ligno parabitur: ad Cochleas proinde expetitur. Rhedæ quoque ex eo parantur. Ex radice Pugionum manubria, ex sylvestri præsertim, quæ pro undulatâ striarum varietate præfertur. Observandum autem, quod *Oribasius* ex *Heliodoro* monet, Bases, crura, latera, transversaria, cubitos, testudines, adjunctaque crura, cæteraque, quæ in Organis Chirurgicis ampliora expetuntur, ex lignâ vel Fraxineâ materiâ conficienda.

Fumaria. FUMARIA Officinarum & *Dioscoridis*, B. P. Vulgaris, J. B. Vulgaris latifolia siliquis curtis, Hist. *Oxon. Common Fumitory.*

Fumaria major scandens flore pallidiore. J. *Ray.*

Fumaria claviculis donata, B. P. Hist. *Oxon.* Fumaria cum Capreolis, J. B.

Nota Characteristica. Inter Siliquosas est bivalves, foliis tenuiter dissectis, glaucis, floribus ad papilionaceos accedentibus, in spicas congestis.

Vires. Acris simul & amaræ qualitatis est, abstergit, aperit, educit bilem, omnesque salsos & adustos humores: vis enim ejus non modò ad jecur, sed ad venas permeat & sanguinem expurgat. Scabiem, impetiginem, Morbum Gallicum & alias cutis infectiones curat. Succus acris visum acuit. Conserva florum in Melancholicis affectibus & Cachecticis valde salutaris. In Scorbuto quoque herba valdè efficax esse dicitur.

Succus Fumariæ cum succo Lapathi acuti, admixto modico Aceti & Melle temperatus, ita ut Unguentum fiat, ex relatione *Tragi*, omnis generis Scabiem persanat illitu.

Fucus. FUCUS longissimo, latu crassoque folio, C. B. Prodr. Fucus Balteiformis J. *Ray, Sea-Belt.*

Fucus phasganoides & polyschides, *Ger.* emac. Arboreus polyschides, C. B. *Sea-girdle* and *Hangers.*

Fucus, sive Alga Angustifolia 3. sive longo crassoque folio, C. B. Quercus marina 2. *Gesneri.*

Fucus maritimus Gallo pavonis pennas referens, à Domino *Cargillo* in *Scotiâ* inventus.

Fucus maritimus, vel Quercus maritima vesiculas habens, C. B.

Fucus marinus rotundis, tenuibus longissimisque loris, an angustifolius ligulas referens, C. B.

Fucus nostras latissimus, edulis, dulcis.

Lactuca marina, sive Intybacea, J. B. Fuci quoque species.

Nota Characteristica. Inter Plantas imperfectas marinas, teneriores, cauliferas.

Vires. Fucus nostras latissimus, tenui folio, edulis est grati saporis mixti inter salsum & dulcem. Iostar Acetarii comeditur.

Ex Lactucâ marinâ in locis Borealibus jusculà parant pro cibo. Ea commodè in Arthritide applicatur.

Fucus sive Alga marina pro pinguissimo lætamine habetur, non secus ac Marga. Est in frequenti usu apud nostros maris accolas ad agros emaciatos reficiendos.

Fungus. FUNGUS campestris albus supernè, infernè rubens, J. B. Esculentus 13. sive pileolo lato & rotundo livido, C. B. *The most common esculent Mushrome*, or *Champignon.* In the *Kings* Park at *Edinburgh.*

Fungus pulverulentus dictus *Crepitus Lupi*, J. B. Noxius 42. sive Rotundus orbicularis. In the *Kings* Park at *Edinburgh.*

Fungus Sambucinus, sive Auricula *Iudæ*, *Ger.* Noxius, seu membranaceus auriculam referens, sive Sambucinus, C. B. Fungus Auriculæ *Iudæ*, coloris ex cineraceo nigricantis, perniciosus, in Sambuci caudice nascens, J. B. *Iews-ear.*

Fungi arborei ad ellychnia, J. B. Noxius 3. sive Fungus in caudicibus nascens, unguis equini figurâ, C. B. *Touch-wood.*

Fungus phalloides, J. B. Noxius 38. seu Fœtidus penis imaginem referens. *In the Sands by the Sea-side upon both sides of* Forth, *and at Carriber* Bank *among Planting.*

Nota Characteristica. Inter Plantas imperfectas est extra aquas nascentes, substantiæ crassioris, ad carnes aut ligna accedentes.

Vires. Fungus pulverulentus dictus. Ejus pulvis siccat admodum & astringit, unde vulneribus inspersus sanguinem sistit. Ulcera inveterata deficcat, Hæmorrhoidum fluxum cohibet. Oculis perniciosus est.

Fungus Sambucinus in Lacte decoctus, aut Aceto maceratus, in Anginâ & oris aut gutturis

gutturis tumoribus aut inflammationibus exhibetur multo cum successu pro Gargarismo. Oculorum affectibus medetur maceratus in aquâ appropriatâ & impositus.

Fungus esculentus in aquâ coquitur, & Butyro & Aromatibus conditur. Quidam super carbones assant & sale aspergunt. Oportet autem detrahere membranulas lividi coloris antequam in cibum veniunt.

Fungi phalloidis mucus, frigidissimus & lentus in scroto sive volva coagulatus ad podagram utilis esse dicitur.

Fungus arboreus ad Ellychnia in lixivio cum nitro & sulphure decoquitur & siccatus tunditur, rursusque nitro coquitur, ut igni concipiendo idoneus evadat.

CAPUT VII.

Herbæ incipientes à Literâ G.

GALLIUM album, J. B. Palustre album, B. P. *White Ladies Bed-straw.* Gallium.
Gallium sive Mollugo montana minor Gallio albo similis J. *Raii.*
Gallium luteum, B. P. Verum *Dioscoridis* & *Galeni*, J. B.

Inter Herbas stellatas est, floribus tetrapetalis, quorum singulis bina semina succedunt. Nota Characteristica.

Herba aut pulvis Gallii lutei Hæmorrhagiam & sanguinis profluvia sistit, commendaturque contra Cancrum & cancrosa ulcera. Miscetur Acopis. Fotu Articulos luxatos restituit. Vires.

Hujus coma coaguli modo lac condensat.

GENISTA spinosa major longioribus aculeis, B. P. Genistellæ spinosæ affinis Nepa quibusdam, J. B. *Common Whins.* Genista spinosa.

Genista minor Aspalathoides, seu Genista spinosa *Anglica*, B. P. Genistella minor Aspalathoides, J. B *Needle Furze*, or *Petty Whin.*

Inter Frutices est flore papilionaceo, filiquosos, spinosos. Nota Characteristica.

Genistæ spinosæ adstringentem cum amaritudine facultatem possident & valenter exiccantem. Semen ejus Serpentibus adversari tradunt. Decoctum foliorum profluvium Menstruorum sistit. Idem etiam potum ventris fluori succurrit. J. *Bauhinus* & *Schwenckfelt.* Vires.

GENISTA angulosa & scoparia, B. P. Angulosa trifolia. J. B. *Common Broom.* Genista.
Genista tinctoria *Germanica*, B. P. Tinctorius flos, J. B. *Dyers Broom.*

Frutex est flore papilionaceo, filiquosus, non spinosus. Nota Characteristica.

Genistæ flores apud Officinas in usu sunt. Sunt ex secundo ordine calefacientium & siccantium, incidendi & aperiendi vi commendabiles: eximii proinde usus in obstructione hepatis lienis & mesenterii. Iidem in Hydromelite propinati pondere duarum drachmarum tartareos humores vomitu educunt. Seminis quoque Decoctum vomitum excitat, sed (ne Ventriculum lædat) additis Rosis & Mastiche corrigendum. Vires.

Succo Genistæ pediculi enecantur, si cutis eo inungatur.

In Quadripartito Botanico. *Jul. Cæsar Claudinus* Cineres seu secretum in Hydrope cum Sale Absinthii commendat. *Simon Pauli.* Valet etiam ad Calculum Genista, & serosos humores educit, tam per Vomitum, quàm per Alvum & Urinas; quod de Semine intelligendum venit. Pulvis Seminum cum Hydromelite exhibitus in Hydrope & Ictero utroque mira præstat. Electuarium Florum Genistæ pulvere & melle Rosato exceptum ad Scrophulas commendatur.

Florum gemmæ mense Aprili collectæ, antequam explicentur, cum Aceto & Sale, Capparum modo, condiuntur mensisque adhibentur, Appetitum augent, obstructiones reserant, & à Calculo præservant.

Genistæ Tinctoriæ flores inserviunt ad vestes lineas & laneas luteo colore tingendas. Usus Mechanicus.

GENTIANELLA autumnalis Centaurii minoris foliis, *Park.* Gentianellæ species quibusdam, an *Cordo* Pneumonanthe, aut Gentiana fugax altera *Clusii*, J. B. *Dwarf Autumnal Gentian.* Gentianella.

Geranium. GERANIUM Batrachoïdes, Gratia *Dei Germanorum Lobelio*, B. P. Batrachoïdes violaceum, Hiſt. *Oxon. The Blew Crowfoot Cranes-bill.*

Geranium Batrachoides folio Aconiti, B. P. Batrachoides aliud folio Aconiti nitente *Cluſii*, J. B.

Geranium ſanguineum maximo flore, B. P. Sanguineum, ſive Hæmatodes craſſâ radice, J. B. *The red Roſe Cranes-bill.*

Geranium lucidum ſaxatile, B P. Lucidum, J B. Annuum montanum rotundifolium ſaxatile lucidum, Hiſt. *Oxonien. Shining Rock-Cranes-bill.*

Geranium folio Malvæ rotundo, B P. Folio Malvæ rotundo majus, Hiſt. *Oxon.* Folio rotundo multùm ſerrato, ſive Columbinum, J. B. *Doves-foot Cranes-bill.*

Geranium Columbinum tenuius laciniatum, B. P. Columbinum annuum minus tenuius laciniatum, Hiſt *Oxon.*

Geranium Malacoides flore albo, Hort. Reg. *Bleſ.*

Geranium Columbinum majus flore minore cæruleſcente, J. *Raii.*

Geranium Columbinum diſſectis foliis, pediculis florum longiſſimis, J. *Raii.* Columbinum annuum minus folio tenuiſſimè laciniato, flore pediculo longiſſimo inſiſtente, Hiſt. *Oxon.*

Geranium Cicutæ folio inodorum, B. P. Annuum Cicutæ folio inodorum, Hiſt. *Oxon.* Moſchatum folio ad Myrrhidem accedente minus, J. B.

Geranium Moſchatum inodorum flore albo, *Park.* Arvenſe album, *Tab.*

Geranium Robertianum primum, B. P. Robertianum flore dilutè rubello, Hiſt. *Oxon.* Robertianum murale, J. B.

Geranium Robertianum flore albo.

Nota Characteriſtica. Geranium eſt ex pentapetalis Quinquecapſularibus.

Vires. Geranium omne Vulnerarium eſt: ſed præcipui uſûs ſunt Robertianum & Columbinum. Fluxum ſanguinis ſiſtunt, ipſumque ſanguinem coagulatum reſolvunt. Vulnera quoque & ulcera mundificant. Calculum & arenulas pellunt, & Colicos dolores ſedant, auctore *Lobelio.*

Decoctum in vino Arthriticos dolores lenit. In fomentis pulvis radicis & foliorum Geranii Columbini in vino veteri ſumptus ad Hernias & Rupturas ſanandas commendatur.

Uſus omnium Geraniorum vulgaris eſt in Cataplaſmatis plantis pedum cum Sale & Aceto applicandis ad febrilem æſtum compeſcendum *Schrod.*

Robertianum mediocriter calefacit, refrigerat & ſiccat cum adſtrictione, abſtergit & conſolidat. Recens tritum peculiariter commendatur ad Eryſipelata, Mammarum inflammationes, oris & pudendorum ulcera. Aquæ incoquitur, & pecori cruenta mingenti potui datur, *Schwenckfelt.*

Columbinum mediocriter calefacit & ſiccat cum levi adſtrictione. Uſus ejus eſt ad vulnera et fracturas et fiſtulas ſananda. Percommodè quoque ad inteſtinorum tormenta additur. Fotu Articulorum dolores juvat.

Glaux. GLAUX maritima, B. P. Exigua maritima, J. B. *Sea Milk-wort.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore perfecto, ſeminibus nudis ſolitariis pappo carentibus ad ſingulos flores maritimas, foliis ſimplicibus, crebris, adverſis.

Glycyrrhiza ſylveſtris. GLYCYRRHIZA ſylveſtris floribus luteo-palleſcentibus. B. P. Fœnum Græcum ſylveſtre, ſive Glycyrrhiza ſylveſtris quibuſdam, J. B. Aſtragalus luteus perennis procumbens, ſive Vulgaris, Hiſt. *Oxon. Wild Liquorice* or *Liquorice-Vetch.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Legumina ſiliquis gemellis duplicem ſeminum ſeriem continentibus donata.

Gnaphalium. GNAPHALIUM vulgare majus, B. P. Gnaphalium Germanicum, J. B. *Common Cudweed*, or *Herb impious.* In locis ſiccioribus.

Gnaphalium majus anguſto oblongo folio alterum, B. P. Rectum J. B.

Gnaphalium medium, B. P. Gnaphalio vulgari ſimilis, J. B.

Gnaphalium minus repens, B P. Minimum, J. B.

Gnaphalium montanum flore rotundiore, B. P. Piloſella minor quibuſdam, aliis Gnaphalii genus, J B.

Gnaphalium montanum flore purpureo.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore diſcoide nudo papposas, minores, tomentoſas & incanas foliis integris.

Vires. Adſtringit, ſiccat. Dyſenteriam, Diarrhœam, menſeſque mulierum immodicè fluentes potum ſiſtit. Succus lacte & vino permixtus gargarizatu Anginis prodeſſe creditur.

ditur. Gnaphalii minoris aqua deſtillata ad Cancrum mammillarum magni eſt uſus: continet enim occultos Cancros, ne exulcerentur, cum linteolis ſemel in die impoſita. Gnaphalium montanum flore rotundiore peculiari proprietate Pulmonum exulcerationi & ſanguinis expuitioni cónferre ſtatuitur formâ Syrupi exhibitum.

Gnaphalium minus, ſive Herba impia jumentis ruminantibus utile exiſtimatur ad rumen amiſſum revocandum. Valet etiam ad Intertrigines.

Gnaphalii medii herbâ contuſâ (inquit *Lobelius*) oleo maceratâ & coctâ ad livores, contuſiones, cæſa & verbera quidam utuntur.

GRAMINIS multæ ſpécies apud nos ſunt. Eas enumerare non opus eſt, quòd nullius uſûs ſint. Quæ alicujus uſûs, ſunt ſequentia. *Gramen.*

1. GRAMEN caninum arvenſe, ſive Gramen *Dioſcoridis*, B. P. Repens Officinarum forte triticeæ ſpicæ aliquatenus ſimile, J. B. *Common Dogs-graſs.* Officinalis eſt. *Gramen caninum.*

Inter herbas culmiferas eſt grano minore humiliores. *Nota Characteriſtica.*

Radix mediocriter frigida & ſicca eſt, ſapore dulcis; tenuis, incidentis & aperientis ſubſtantiæ. Aperit, attenuat, viſcerum renumque infarctus, citra calefactionem. Urinam ciet, & colluviem calculoſque propellit & detergit. Vulnera glutinat decocta, pota vermes puerorum enecat & excludit. *Vires.*

2. GRAMEN pratenſe paniculatum majus, B. P. Minus album & rubrum, J. B. *The greater Meadow-graſs.* *Gramen pratenſe.*

Potum ad obſtructiones viſcerum valet, & ad diſcuſſionem pertinacium humorum & flatuum. Admotum Nephriticum & Colicum dolorem fotu & inceſſu reſolvit. *Vires.*

3. GRAMEN Parnaſſi flore albo ſimplici, B. P. Parnaſſi *Dodonæi*, quibuſdam Hepaticus flos, J. B. *Graſs of Parnaſſus.* In paluſtribus. *Gramen Parnaſſi.*

Pentapetala eſt uniformis alba, vaſculo conoide, foliis Hederæ. *Nota Characteriſtica.*

4. GRAMEN Sparteum ſpicatum foliis mucronatis, vel ſpicâ ſecalinâ, B. P. Spartum ſpicatum pungens Oceanicum, J. B. *Sea Matweed*, & noſtratibus *Bent.* *Gramen ſparteum ſpicatum.*

Eo Conclavia ſternuntur virenti, Æſtate pro frigore conciliando, Hyeme autem ſiccato pro calore ſovendo. *Uſus domeſticus.*

5. GRAMEN Typhoides maximum ſpicâ longiſſima, B. P. Gramen cum caudâ muris majoris longâ, Majus, J. B. *The greateſt Cats-tail Graſs.* *Gramen Typhoides.*

CAPUT VIII.

Herbæ incipientes à Literâ H.

HALIMUS, ſive Portulaca marina, B. P. Marina fruticoſa, quæ Halimus ſecunda *Cluſii*, J. B Maritima anguſtiſſimo folio, Hiſt. *Oxon. Common Sea-Purſlain.* *Halimus.*

Eſt inter mollientes floribus muſcoſis luteis, ſemine nigro. *Nota Characteriſtica.*

Hujus foliis & tenellis ramulis Crithmi modo muriâ conditis hyberno tempore ad excitandum appetitum in Acetariis quidam utuntur. *Vires.*

HEDERA arborea, B. P. Communis major & minor, J. B. *Berry-bearing Ivy.* Officinalis eſt. *Hedera arborea.*

Hedera major ſterilis, B. P. *Barren* or *Creeping Ivy.*

Inter Frutices bacciferos ſemper virentes eſt, baccis in corymbos coactis. *Nota Characteriſtica.*

Folia recentia in pilei formam conſuta papuloſis et exulceratis infantium capitibus utiliter imponuntur; ad ulcerationes igne factas, Herpetes et Eryſipelata valent; cum vino cocta grandia vulnera conjungunt et maligna ſanant. Hodie Fontanellis adhibentur: humores enim et ichores ad eas partes alliciunt, inflammationes verò ab iiſdem arcent recenter decerpta. Succus putrida narium ulcera emendat. Acinorum tritorum pulvis Drachmæ unius pondere hauſtus ex vino calculum expellit. *Schwenckfelt.* *Vires.*

Baccæ purgant per ſuperiora et inferiora.

Pulvis baccarum Hederæ plenam maturitatem adeptarum largâ doſi exhibitus Arcanum eſt contra Peſtem. D. *Boyl* de utilitate Philoſophiæ Experimentalis ad Medicinam.

Uſus Mechanicus. Lignum Hederæ de radice diſſectum, ubi craſſius eſſe conſuevit, à Sutoribus in eum uſum parari ſolet, ut poſtquam cultellos ſuos ad corium diſſecandum idoneos exacuerint, aſperiores etiam tunc illos æquales lævigatoſque reddant, ad dictum lignum ultrò citróque ducendo, quòd præ aliis ad hunc uſum idoneum judicetur, fortè ob mollitiem ſubſtantiæ ipſius, quæ etiam ſenſu percipitur, J. B.

Hedera terreſtris. Hedera terreſtris vulgaris, B. P. Chamæciſſus, ſive Hedera terreſtris, & Hedera ſylvatica *Romanorum*, J. B. *Ground-Ivy*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Plantas verticillatas herbaceas, floribus galeatis & labiatis ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus, minoribus & minùs denſis, flagelliſque reptatricibus, foliis ſubrotundis crenatis, calycibus florum anguſtis et oblongis.

Vires. Sapore amaro mediocriter acris aperit, abſtergit, urinam pellit, calculum frangit, expurgat pectus & uterum, menſeſque tardiùs fluentes provocat, Peſtilentiæ adverſatur & Morbum Regium expellit. Herba ex vino cocta fotu ſurditatem & tinnitum aurium aufert. In Cataplaſmate Lienis tumores reſolvit. Additur quoque inſeſſibus ad Menſtrua provocanda, et ad Calculum. Inſignis Vulneraria eſt, et propterea Potionibus Vulnerariis additur. In Clyſteribus ad dolores Colicos conducit.

Succus Plantæ naribus attractus Cephalalgiam etiam vehementiſſimam & inveteratam non lenit tantùm, ſed et penitùs aufert.

Ventri appoſita torſiones poſt partum lenit.

Contuſa cum Avenâ data vermes equorum expellit.

Uſus Mechanicus. Hederam terreſtrem *Angli*, præſertim Septentrionales in Dolia immittere ſolent, ad depurandam ſeu clarificandam Cereviſiam, quod brevi tempore, viginti quatuor nempe horarum ſpatio, præſtare ſolet, J. *Raius*.

Helleborus. Helleborus niger ſylveſtris adulterinus, etiam hyeme virens, J. B. Helleboraſter maximus. *Ger. Great-Baſtard black Hellebore*, or *Bearsfoot*.

Helleborine. HELLEBORINE minor flore albo, latifolia montana, B. P. Helleborine *Dodonæi*, J. B. *Common Baſtard* or *Wild white Hellebore*. In the Wood of *Cumrie* in *Strathearn*.

Nota Characteriſtica. Inter bulboſis affines eſt monopetalas, figurâ floris galeatâ, aut labiatâ, radicibus fibroſis, pluribus alternis foliis nervoſis.

Hieracium. HIERACIUM Dentis Leonis folio obtuſo majus. B. P. Macrocaulon junceum, ſive minus primum *Dodonæi*, J. B. *Long rooted Hawkweed*.

Hieracium Chondrillæ folio radice ſuccisâ majus, B. P. Minus præmorſâ radice, ſive *Fuchſii*, J. B. *Yellow Devils-bit*, or *Hawkweed with bitter roots*.

Hieracium murorum folio piloſiſſimo, B. P. Piloſella major quibuſdam, aliis Pulmonaria flore luteo, J. B. *French* or *Golden Lungwort*.

Hieracium murorum laciniatum minus piloſum, B. P. Piloſellæ majoris, ſive Pulmonariæ luteæ ſpecies magis laciniata, J. B. *French Lungwort with ſmoother and more cut leaves*.

Hieracium fruticoſum minus, B. P.

Hieracium minus folio ſubrotundo, B. P. *Small Swines-Succory*.

Nota Characteriſtica. Hieracium eſt inter lacteſcentes, flore compoſito ſeu aggregato, planifolio, naturâ pleno, papposis ſeminibus, caule ramoſo, floribus minoribus in ſingulis caulibus pluribus, ſemine citrino aut ruffo majore, nigrove minore.

Vires. Planta inde nomen habet, quòd Accipitres ejus lacteo liquore oculorum acies acuere exiſtimentur. Refrigerat, ſiccat, adſtringit, abſtergit, mordicat, ſtomachum purgat, inflationes diſcutit, concoctiones adjuvat, ſomnum conciliat, Venerem inhibet, urinæ difficultati ſuccurrit, ad ambuſta cum ſale recens illitum valet, eruptiones papularum ex vino et polentâ abſtergit. Succus oculorum ſanat vitia; ad nebulas, caligines et epiphoras utilis. Ad pecorum vermes enecandos commendatur. Inſigne quoque Vulnerarium eſt, *Shwenckfelt*.

Holoſteo affinis. HOLOSTEO affinis Cauda muris, B. P. Myoſuros, J. B. *Mouſe-tail*.

Hordeum. HORDEUM diſtichum, J. B. Diſtichum, quòd ſpica binos ordines habeat, *Plinio*, B. P. *Common Barley*. Officinalis eſt.

Hordeum polyſtichon, J. B. Polyſtichum Hibernum, B. P. *Bear-Barley*.

Nota Characteriſtica. Inter Culmiferas eſt caule terete geniculato concavo eſculentas ſpicatas, grano cortice craſſiore tecto, ſpicâ compactâ ſimplici.

Vires. Hordeum quidem minùs alit quàm Triticum, egregiè abſtergit et urinam ciet. Farina OEdemata et Inflammationes diſcutit. Ex hordeo torrefacto Zythus paratur.

Maltum toſtum fervenſque in ſacculo appoſitum Ventris Torminibus ex cauſâ frigidâ ſuccurrit.

Horminum. HORMINUM pratenſe foliis ſerratis, B. P. Gallitrichum ſylveſtre vulgò, ſive

ſylveſtris

sylvestris Sclarea flore purpureo cæruleove magno, J. B. *Common Wild Clary*. Officinalis planta est.

Est inter Plantas verticillatas, floribus in spicas dispositis, floribus hiantibus, verticillis paulò a se invicem remotioribus. Nota Characteristica.

Semen fordes, abstergendo oculos, purgat & mundificat. Vires.

HYACINTHUS oblongo flore cæruleus major, B. P. Floribus oblongis pendulis major *Anglicus* seu *Belgicus* cæruleus, Hist. *Oxon. Anglicus* sive *Belgicus*, J. B. *English Hares-bells*, or *Spanish Iacinth*. In sylvis passim. *Hyacinthus*

Hyacinthus *Anglicus* albus, *Ger*.

Inter hexapetalas tricapsulares est, radicibus bulbosis propriè dictis. Nota Characteristica.

HYOSCYAMUS vulgaris, J. B. Niger vel vulgaris, B. P. *Common black Henbane*. Officinalis est. Passim ad vias. *Hyoscyamus.*

Est inter monopetalas uniformes, vasculo in bina loculamenta diviso, operculo tecto, foliis in caulibus alternis. Nota Characteristica.

Frigidam & humidam sortitur naturam, venenosæ & deleteriæ facultatis. Semen fotu dentium dolores mulcet. Oleum ex foliis ad Inflammationes & calidas Podagras commendatur, dolores sedat. *Schwenckfelt*. Adversus Arthritin folia in lacte decocta *Duretus* extollit. Semen Hæmorrhagiam sistit. Ad dolorem Ischiadicum herba in fomentis adhibetur; acres calidasque oculorum defluxiones & sanguinis eruptiones, & profluvia muliebria compescit. Vires.

HYPERICUM vulgare, B. P. Hist. *Oxon*. Vulgare, sive Herba perforata caule rotundo. foliis glabris, J. B. *Common Saint Iohns-wort*. Officinalis est. Passim provenit. *Hypericum.*

Hypericum minus supinum, vel Supinum glabrum, B. P. Minimum supinum, J. B.

Hypericum minus erectum, B. P. Minus erectum glabrum pulchrum, Hist. *Oxon*. Pulchrum *Tragi*, J. B.

Hypericum Ascyrum dictum caule quadrangulo, J. B. Androsæmum Ascyrum dictum caule quadrangulo glabro, Hist. *Oxon*. *Common S. Peters-wort*.

Inter pentapetalas est foliis integris, seminis conceptaculo è tribus carinis composito, flore flavo terentium digitos cruentante. Nota Characteristica.

Tenuis est essentiæ, calefaciens & siccans. Aperit, resolvit, agglutinat; menses & urinas provocat, calculum frangit & venenis adversatur, medetur ruptis, convulsis, ambustis. *Schwenckfelt*. Diureticum & Vulnerarium insigne est. Decoctum excreationes sanguinis sistit, vulneribusque & erosionibus internis auxiliatur. Oleum ex floribus in vulneribus sanandis egregii usûs, ut semen in pericarpiis. Vires.

Tinctura florum Hyperici egregium est Medicamentum in Maniâ & Melancholiâ intrò sumpta.

Herbæ Decoctum quadraginta diebus potum, vel etiam seminum pulvis Icterum & Podagram sanat; Calculo apprimè conducit, interaneorum vermes necat & Balsamicâ qualitate sanguinem imbuit.

CAPUT IX.

Herbæ incipientes à Literâ I.

JACEA nigra pratensis latifolia, B. P. Nigra vulgaris capitata & squamosa, J.B. *Black Knap-weed*. *Iacea.*

Jacea pratensis latifolia flore albo.

Jacea nigra laciniata, B P. Centaurium Collinum *Gesneri* flore purpureo, J. B.

Est inter capitatas non spinosas, flosculis fistularibus. Nota Characteristica.

Calida est & sicca cum adstringente vi. Commendatur ad faucium, tonsillarum Uvulæque tumores. Ad Hernias quoque & Vulnera utilis est. *Schwenckfelt*. Vires.

JACOBÆA vulgaris, J. B. Vulgaris laciniata, B. P. *Common S. Iame's-wort*. Officinalis est. *Iacobæa.*

Jacobæa Alpina laciniata flore Buphthalmi, B. P. Pannonica latifolia, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas pappoſas flore diſcoide, foliis laciniatis & floribus in ſummis caulibus velut in umbellam diſpoſitis diſco radiato.

Vires. Planta hæc calefacit, ſiccat, aperit, abſtergit & digerit. Mihi autem à Colono relatum eſt, Se curatum fuiſſe ab Ictero Decocto Jacobeæ cum floribus, eſſeque id remedium plurimis Ruſticis in hoc morbo ſalutare. Ex relatione Clariſſimi viri Domini *Thomæ Burneti* noſtratis, Medici Regis Ordinarii, Jacobæâ ſolâ mulier Ruſtica in Anginis curandis feliciter utitur. Plantam integram in aquâ decoquit, & cum Butyro tuſam, Cataplaſmatis inſtar externè applicat.

Commendatur quoque ad Inflammationes, Vulnera & Ulcera in Unguentis; itemque ad dolorem Iſchiadicum alioſque inveteratos dolores.

Ilex aculeata. ILEX aculeata baccifera, folio ſinuato, B. P. Aquifolium, ſive Agrifolium vulgò, J. B. *The Common Holly-tree.* In *Torwood.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Arbores bacciferas, foliis ſemper virentibus aculeatis, baccis rubentibus, quatuor in ſingulis granis, duris, triangulis, ſtriatis.

Vires. Baccæ ad Colicos dolores commendantur, craſſos ſiquidem & pituitoſos humores (referente Dodonæo) per alvum educunt, decem aut duodecim numero aſſumptæ. Zythogalum factum ex Cereviſiâ & Lacte, in quo docoċti ſunt hujus foliorum aculei, mirè conducit ad dolorem Colicum & tormina Inteſtinorum.

Uſus Mechanicus. Arbor hæc Operibus Topiariis in Septentrionalibus præſertim Regionibus præ aliis opportuna eſt, cum ſit frigoris patientiſſima, & perenni foliorum virore aſpectui grata, nec tonſuram reſpuat. Interim tamen, cùm tardiſſime creſcat, neqoe importunâ Ramorum luxurie, neque Radicum reptatu Hortulano moleſta eſt.

Viſcus ex Ilice Aculeatâ quomodo paretur. Ad viſcum parandum, delibratis Junio aut Julio menſibus hoc genus Arboribus, quotquot opus fuerit, cortices detracti per ſeptem aut octo horas continuas in aquâ coquantur, donec tenerrimi evadant. Coctos in acervum cum Filice ſuprà ſtratum componas, & per duas aut tres ſeptimanas fermentari ſinas. Exemptos deinde in Mortario tandiu tundas; donec fingi formarique poſſint inſtar maſſæ farinaceæ. Tandem in aquâ fluente ſubmerſos manibus verſes & diligenter ſubigas. Aqua brevi ſordes omnes & recrementa ſecum auferet, reliquo viſco puro & defæcato. J. *Raius.*

Imperatoriæ affinis. IMPERATORIÆ affinis umbellifera maritima *Scotica.*

Nota Characteriſtica. Foliis eſt quàm Imperatoria minoribus & obtoſioribus, ſemine ſtriato majore, floribus pentapetalis albis in umbellam diſpoſitis radice non repente. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Iris paluſtris. IRIS paluſtris lutea, ſive Acorus adulterinus, J. B. Acorus adulterinus, B. P. *Yellow Water-flag* or *Flower de Luce.* In paluſtribus paſſim naſcitur.

Nota Characteriſtica. Eſt inter hexapetalas tricapſulares, radicibus tuberoſis, geniculatim et per juxta-poſitionem conſtructis.

Vires. Planta inſignem adſtringendi facultatem obtinet: unde ad Dyſenteriam alioſque fluxus Alvi et Uteri commendatur. Sanguinem etiam undecunque manantem cohibet; Hinc extrinſecùs ad Dyſenteriam alioſque Sanguinis fluxus præcavendos appenditur.

Uſus Mechanicus. Ex relatione nobiliſſimi Equitis Domini *Georgii Mackenzii* Archivorum Regni Cuſtodis, *Montani* noſtri ex hujus Plantæ radice per viginti quatuor horas in aqoa infuſâ aut parùm coctâ, perpetuò in iſtâ aqua fricando calculum album aſperioris ſuperficiei ſupra cultellum aut purioris chalybis fruſtum per aliquot horas Atramentum optimum conficiunt.

Juncus. JUNCUS lævis paniculâ ſparſâ major, B. P. *Common hard Ruſh.*

Juncus maximus et Scirpus major, B. P. Maximus Holoſchœnus, J. B. *Bul-ruſh, or Great Water-ruſh.*

Juncus aquaticus capitulis Equiſeti major, B. P. Capitulis longis ſive clavatus, J. B. *Club-Ruſh.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas graminifolias non culmiferas, flore ſtamineo, foliis teretibus medullâ farctis.

Vires. Juncus conſtat ex terrenâ eſſentiâ leviter frigidâ et aqueâ. Alvum ſiſtit et crebra, fœminarum profluvia, quod maxime præſtat ſemen uſtum ex vino ſtyptico. Urinam ciet. Junci recentes per cubiculum ſparſi temperant Aerem et frigidos vapores ad caput ſubmittunt, quibus ſomnolentos efficiunt.

Uſus Mechanicus. Medulla ad Ellychnia et Turundas expetitur.

Juniperus. JUNIPERUS vulgaris baccis parvis purpureis, J. B. Vulgaris fruticoſa, B. P. *Common Juniper.* Officinalis eſt.

Eſt

Est inter Arbores bacciferas foliis semper virentibus, angustis mucronibus acutis, granis in singulis baccis, ligno odorato. Nota Characteristica.

De Junipero integrum Tractatum scripsit nuper *Benjamin Scharfius.*

Baccæ vitia pectoris expurgant, tussique medentur. Urinam efficaciter ducunt et venenum à corde repellunt, unde ad arcenda Pestis contagia à multis usurpantur. Frigido Ventriculo prosunt pituitam digerendo, calculos frangunt et menses promovent. Valent adversus Inflationes, tormina Intestinorum. Oleum Chymicum ex Baccis contra Calculum et Pestem magnæ commendationis est. Vires.

Lignum suavèolet, Martio præsertim mense cæsum, unde incensum ad Aerem emendandum et contagium depellendum Commendatur, rasura ejus. Cephalica est.

Ex Ligno Pocula Torno artificialiter excavantur et Pyxides odoriferæ parantur. Usus Mechanicus.

Vernix Fabris et Pictoribus utilis est ad Tectoria.

Gummi ejus discutit et condensat, et utile est in capitis, dentium, pectoris, uteri, nervorum catarrhosis affectibus, internè et externe adhibitum, et viribus aliquo modo succinum æquare à quibusdam creditur. Gummi Juniperi vires.

CAPUT X.

Herbæ à Literâ K *incipientes.*

KALI geniculatum majus, B. P. Kali geniculatum sive Salicornia, J. B. *Glasswort* or *Salt-wort.* Near *Blackness* Castle. Kali.

Kali spinosum cochleatum, B. P. Kali affinis spinosa Planta, Hist. *Oxon.* Tragus spinosus *Matthioli*, sive Kali spinosum, J. B. *Prickly Glass-wort.* In *Leith-sands.*

Kali minus album semine splendente, B. P. Minus, sive Sedum minus arborescens vermiculatum, J. B.

Est inter Plantas mollientes succulentas, floribus muscosis luteis, semine nigro. Nota Characteristica.

Kali geniculati exigua quantitas intrò assumpta urinas & menses potenter evocat, fœtum ejicit, aquosos per alvum humores educit & Hydropicos purgat. Sal causticum est. Vires.

Eodem ad modum Crithmi præparato & muriâ condito ad acuendum appetitum hyberno tempore in Acetariis *Angli* utuntur, & Marsh-Sampier, *i. e. Crithmum palustre* vocant.

Ex Kali conficitur *Sal-Alkali*, seu *Sode* ad vitrum conflandum aptum, sic. Scrobiculo effosso propè mare transversim assulas ligneas imponunt, quibus superaggerant cumulatim herbam prædictam, ex quâ accenso igne stillat in subjectum scrobem liquor, qui tandem concrescens fit *Sal-Alkali*, coloris partim nigri, partim cinericei, valde acre & cathæreticum. J. B. Usus Mechanicus. Sal-Alkali quomodò conficiatur.

CAPUT XI.

Plantæ à Literâ L *incipientes.*

LACTUCA sylvestris costâ spinosâ, B. P. Sylvestris sive Endivia multis dicta, folio laciniato, dorso spinoso, J. B. *Cut-leaved Wild Lettuce.* Lactuca.

Lactuca sylvestris odore viroso, B. P. Sylvestris lato folio, succo viroso, J. B.

Est inter herbas lactescentes, flore composito, planifolio, naturâ pleno, semine papposo, caulibus gracilioribus, capitulis minoribus. Nota Characteristica.

Vires. Narcotica & ſoporifera eſt, appetitum ad Venerem irritat potiùs, referente Clariſſimo Viro *D. Liſter.*

Lamium. LAMIUM album non fœtens folio oblongo, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners floribus albis, J. B. *White Archangel.* Officinalis eſt.

Lamium purpureum fœtidum folio ſubrotundo, ſive Galeopſis *Dioſcoridis*, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners folio & flore minore, J. B.

Lamium folio caulem ambiente majus, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners folio caulem ambiente, J. B.

Lamium maximum ſylvaticum, B. P. Galeopſis, ſive Urtica iners magna fœtidiſſima, J. B. *Hedge-Nettle.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas verticillatas, quarum caules non perennant, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus & in ſpicas diſpoſitis.

Vires. Herba eſt calida & ſicca. Folia durities, ſtrumas & carcinomata diſcutiunt, ad putreſcentia ulcera, gangrænam & nomas utiliter cum Sale illinuntur.

Lamii albi herba jecoris obſtructiones pota ex vino adimit. Flores alba menſtrua abſumunt. Decoctum Lamii rubri ad Dyſenteriam commendatur.

Lapathum. LAPATHUM folio acuto plano, B. P. Acutum ſive Oxylapathum, J. B. *Sharp-pointed Dock.* Officinalis eſt.

Lapathum folio acuto criſpo, B. P Acutum criſpum, J. B.

Lapathum minimum, B. P. Acutum minimum, J. B.

Lapathum folio acuto, flore aureo, B. P. Aquaticum ramoſum, folio anguſto, acuto, flore aureo, Hiſt. *Oxon.* Lapathum anthoxanthon, J. B.

Lapathum aquaticum folio cubitali, B. P. Maximum aquaticum, ſive Hydrolapathum, J. B.

Lapathum vulgare folio obtuſo, J. B. Folio ſubrotundo, B. P.

Lapathum pulchrum *Bononienſe* ſinuatum, J. B. Lapathum ramis procumbentibus, ſeminis involucro dentato, foliis inferioribus fidium inſtar, Hiſt *Oxon.*

Lapathum unctuoſum, B. P. Bonus Henricus, J. B. Blitum perenne Spinachiæ facie, Hiſt. *Oxon.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Lapathum eſt inter mollientes, flore herbaceo, ſemine triangulari donata.

Lapathum autem unctuoſum eſt inter mollientes, floribus herbaceis, ſeminibus nigris lucidis.

Vires. Lapathum miſtam habet facultatem, digerit & nonnihil repercutit, conſtringit & abſtergit. Dyſenterias, Diarrhœas ſanat pulvis ſeminum Lapathi & hepar roborat. Radix uſûs crebri eſt in ſcabie extergendâ & ſiccandâ, extrinſecus potiſſimum applicata, lepraſque, impetigines & ſimiles cutis affectiones illita curat. Aqua Oxylapathi deſtillata puſtulas omneſque cutis maculas delere creditur. Lapathi acuti radix cereviſiæ infuſa laudatiſſimum Antiſcorbuticum habetur. Eadem cocta eximii uſûs eſt in Ictero ſanando.

Paluſtris maximi radix alvum lenit (quod & de foliis prædicatur) Icteritiam diſcutit. Folia Podagris calidis & Ulceribus fluentibus utiliter imponuntur.

Uſus Mechanicus. Caro quæcunque, quantumvis vetus & dura, ſi cum Lapatho cujuſcunque generis coquatur, mollis & tenera evadit.

Lappa. LAPPA major, Arcium *Dioſcoridis*, B. P. Perſonata, ſive Lappa major aut Bardana, J. B. *The great Bur-dock.*

Nota Characteriſtica. Lappa minor, Xanthium *Dioſcoridis*, B. P. Xanthium, ſive Lappa minor, J. B. Officinalis eſt.

Inter herbas capitatas eſt, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito, foliis mollibus ſeu ſpinis carentibus, capitum ſquamis in mucrones aduncos deſinentibus.

Vires. Majoris folia moderate reſiccant, diſcutiunt, nonnihil adſtringunt. Radix pota ad Calculum & Dyſenteriam utilis. Purulenta & cruenta extuſſientibus auxiliatur. Trita cum modico Salis morſui rabidi canis medetur. Folia inveteratis ulceribus utiliter imponuntur. Luxatis et confractis membris proſunt. *Schwenckfelt.*

Bardanæ majoris ſemen tum diaphoreticum, tum inſigne lithontripticum eſt. Extrinſecùs imponnntur folia vulneribus inveteratis, articulis luxatis, ambuſtis.

Caules, antequam lappæ gignantur, in Acetariis numerat *Laurembergius*, iiſque validam vim frangendi Calculum, augendi ſemen, excitandi Venerem tribuit.

Bardana minor calefacit, ſiccat, digerit. Radix, ut & ſemen, tumorum ſtrumarumque pertinaciam frequenti admotu delet. Herba Cancrorum ardori extinguendo efficax.

Uſus Mechanicus. Fructus ex aquâ tepidâ madefactus & illitus capillos luteos efficit. *Schwenckfelt.*

LATHYRUS

LATHYRUS latifolius, B. P. Major latifolius flore majore purpureo speciosior, J. B. *Everlasting Pease.* *Lathyrus*

LENS palustris, J. B. Lenticula palustris vulgaris, B. P. *Common Ducks-meat.* *Lens palustr.*

Inter Aquaticas Anomalas est. Nota Characteristica.

Humectat & refrigerat, glutinat & puerorum Enterocelas sanat. Inflammationibus & Podagræ convenit, & capitis doloribus. Quidam pro Secreto habent ad Icterum infallibili infusionem Lentis palustris in vino albo per novem dies ad sex uncias exhibitam. Vires.

LEUCOIUM luteum vulgare, B. P. Luteum vulgò *Cheiri* flore simplici, J. B. *Small Wall-flower.* Officinalis est. *Leucoium.*

Est inter Herbas siliquosas, tetrapetalas, bicapsulares. Nota Characteristica.

Flores cordiales sunt, menses cient, Secundinam expellunt. Oleum ex floribus præservat ab Apoplexiâ, & Paralyticos juvat. Aqua quoque destillata in usu est. Vires.

LICHEN, sive Hepatica Fontana, J. B. Lichen Petræus latifolius, sive Hepatica Fontana, B. P. *Common Ground Liver-wort.* Officinalis est. *Lichen.*

Lichen Petræus cauliculo calceato, B. P. Alter minor folio calceato, *Park. Small Liver-wort with crumpled leaves.*

Lichen Petræus stellatus. B. P,

Lichen cinereus terrestris, J. *Raii.*

Est inter Herbas caule carentes, semine minutissimo, foliis in superficie terræ reptatricibus latè se diffundentes, pediculis semina sustinentibus e foliis enatis. Nota Characteristica.

Usus eximii est in Hepatis obstructionibus. Extrinsecùs sistit sanguinem in vulneribus. Vires.

LILIUM convallium album, B. P. Convallium vulgò, J. B. *The white flowered Lilly of the Valley.* Officinalis est. At *Scotland Wald* and in *Methven-wood.* *Lilium Convallium.*

Est inter Herbas bacciferas flore Campaniformi. Nota Characteristica.

Flores odoris eximii exiccant, calefaciunt, attenuant, digerunt, cor juvant & cerebrum, omnesque principes facultates. Idcirco resolutis Comitialibus, Convulsis, Vertiginosis, animi deliquium patientibus auxilio sunt. Venenis adversantur, tormina sedant & menstrua evocant. Succus oculorum Inflammationibus utilis. Aqua florum eximii usus in palpitatione cordis, ægrè parturientibus auxiliatur. Vires.

LINARIA vulgaris lutea flore majore, B. P. Lutea vulgaris, J. B. *Common Toad-flax.* Officinalis est. *Linaria.*

Est inter herbas flore monopetalo difformi, pericarpio, seu vasculo subrotundo bivalvi, flore rictum exprimente, calcari posterius donato. Nota Characteristica.

Calefaciens, siccans, aperiens & abstergens herba est. Urinas & menses pellit, hepatis obstructiones solvit, ad Icterum & Hydropem prodest, cutem & maculas faciei extergit lævigatque. Sudores in Balneis pellit, insessu urinam retentam provocat. Succus vulnera, ulcera & fistulas vulgato experimento curat. *Schwenckfelt.* Vires.

Extrinsecùs apponitur abdomini in Stranguriâ, ano in Hæmorrhoidum dolore.

Aqua destillata, aut succus ejusdem oculis inditus Inflammationes eorum & ruborem tollit. *Tragus.*

LINGUA Cervina Officinarum, B. P. Phyllitis sive Lingua Cervina Vulgi, J. B. *Common Harts-tongue.* Officinalis est. *Lingua Cervina.*

Est inter Herbas Acaules epiphyllospermas, foliis integris oblongis. Nota Characteristica.

Magnis lienibus medetur, Diarrhœas, & Dysenteriam & Sanguinis sputum pota juvat. In vino Serpentum morsibus auxiliatur. In Gargarismo usurpata Columellam prolapsam erigit. Extrinsecùs mundificat vulnera & ulcera. Vires.

Pulvis herbæ exiccatæ in palpitatione cordis, in suffocatione uterinâ, in motibus convulsivis mira præstat, si in Cerevisiâ tenui aut Zythogalo modica ejus quantitas propinetur. J. *Raius.*

LINUM, J. B. Sativum, B. P. *Manured Flax.* Officinalis est. *Linum.*

Linum pratense flosculis exiguis, B. P. Sylvestre catharticum, *Ger.* Alsine verna glabra flosculis albis, vel potius Linum minimum, J. B.

Pentapetala est, capsulâ pluribus loculamentis donatâ. Nota Characteristica.

Semen Lini digerit, emollit, maturat, usus eximii in tussi, phthisi & pleuritide. Extrinsecùs maturat tumores, lenit dolores, fœtum expellit. Vires.

Lini Cathartici herba integra cum caulibus & capitulis vino albo per noctem supra cineres calidos infusa serosos humores purgat satis validè. Sumi potest vel herba con-

tuſa, vel ejus exiccatæ pulvis, cum tantillo Cremoris Tartari & ſeminum Aniſi, & purgat ſine moleſtiâ. D. *Bowle*.

Uſus Mechanicus. Ex hoc veſtes, ex hoc ſtragula, ex hoc vela fiunt. Ex hoc penitus detrito chartæ fiunt. Hujus oleum ad lucernas utile, Typographis, Statuariis, Pictoribus expetitur, & in omni vitæ parte utile occurrit.

Lithoſpermum. LITHOSPERMUM minus repens latifolium, B. P. Flore purpureo, ſemine Anchuſæ, J. B. *The ſmaller creeping Gromell.*

Lolium. LOLIUM album, *Ger*. Gramineum ſpicatum caput tentans, J. B. Grameo Loliaceum longiore ſpicâ, B. P. *Darnell.* Officinalis Planta eſt.

Nota Characteriſtica. Culmifera ſpicata eſt, ſpicâ longâ compreſſâ.

Vires. Farina Lolii ad Impetigines, Lepras, ſtrumas, Dolorem Iſchiadicum, Gangrænas & Putredines commendatur. In pane aut cerevisiâ ebrietatem, ſeu potiùs vertiginem celerrimè efficit, oculis quoque nocet.

Lonchitis. LONCHITIS aſpera, B. P. Altera cum folio denticulato, ſive Lonchitis *Matthioli*, J. B. *Great Baſtard Spleen-wort.* In *Kinneil* Bank.

Lonchitis 2. ſive minor, B. P. Altera folio Polypodii, J. B, In *Moors every where*,

Planta eſt inter Acaules Epiphylloſpermas, folio longiore & anguſtiore diviſo.

Nota Characteriſtica. Vires. Splenetica eſt utraque & Hepatica, ad horum viſcerum obſtructiones utilis; diuretica quoque adverſus Calculum valet. Vulneraria etiam eſt.

Lotus. LOTUS pentaphyllos flore majore luteo ſplendente, B. P. Loti Corniculatæ major ſpecies, J. B *Great Bird-foot Trefoile.*

Lotus, ſive Melilotus pentaphyllos minor glabra, B. P. Lotus [illegible] lutea minor, foliis & ſiliquis glabris, brevioribus & craſſioribus, Hiſt. *Oxon*. Lotus corniculata glabra minor, J. B.

Loto affinis Vulneraria pratenſis, B. P. Vulneraria ruſtica *Geſneri*, J. B. Anthyllis leguminoſa, *Ger. Kidney-Vetch.*

Nota Characteriſtica. Ad Legumina trifoliata reducuntur.

Poſtrema autem ſiliquas habet curtas veſicæ incluſas.

Lunaria. LUNARIA Botrytis, J. B. Racemoſa minor vel vulgaris, B. P. *Small Moon-wort*, Upon *Ardgath-hill*, North from *Linlithgow*.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas ſemine minutiſſimo, perfectior ſuperficie annua, monophylla, paniculata.

Vires. Egregia Vulneraria eſt. Pota ſanat Dyſenterias & ruptiones internas. Extrinſecùs illita magni uſus eſt ad puerorum Enterocelas. Albas uteri fluxiones ſupprimit.

Walli ex Lunariâ Unguentum conficiunt, quod regioni Renum illitum habetur inter certiſſima Dyſenteriæ Remedia D. *Needham*.

Luteola. LUTEOLA Herba Salicis folio, B. P. Lutea *Plinii* quibuſdam, J. B. *Weld*, or *Dyers-weed.*

Nota Characteriſtica. Herba eſt vaſculo ſeminali triquetro flore hexapetalo.

Vires. Calefacientis & ſiccantis eſt facultatis. Contra venenoſorum animalium ictus & Peſtem commendatur.

Uſus Mechanicus. Herba Lanarum Infectoribus magni uſus eſt: rudes enim & albas cum Alumine decocta luteo colore tingit; cæruleas autem viridi, idque magis minuſve intenſo, quò ſaturatior dilutiorve fuerit color cæruleus.

Lychnis. LYCHNIS ſylveſtris alba ſimplex, B. P. Sylveſtris hirſuta perennis alba ſimplex, Hiſt. *Oxon*. Ocymoides album multis, J. B. *The white Campion.*

Lychnis ſylveſtris hirſuta annua flore minore carneo, Hiſt. *Oxon.*

Lychnis ſegetum major, B. P. Lychnis hirſuta ſegetum major, Hiſt. *Oxon*. Pſeudomelanthium, J. B. *Cockle.*

Lychnis ſylveſtris, quæ Behen album vulgò, B. P. Beheo album Officinarum, J. B. Papaver ſpumeum, *Park. Spatling Poppy.*

Lychnis maritima repens, B. P. Perennis anguſtifolia marina annua procumbens, Hiſt. *Oxon.*

Lychnis ſylveſtris viſcoſa, rubra, anguſtifolia, B. P. Sylveſtris anguſtifolia viſcoſa, præcox, rubra, foliis Caryophylleis, Hiſt. *Oxon*. Lychnis ſylveſtris lanuginoſa minor, B. P.

Nota Characteriſtica. Lychnis eſt pentapetala ut plurimùm bifida, unicapſularis.

Vires. Purgare dicitur Papaver ſpumeum dictum pituitam, & Comitialibus datur. Succus Ophthalmiam calidam, & dolores oculorum tollit. *Schwenckfelt*.

LYSIMACHIA

LYSIMACHIA lutea major, quæ *Dioſcoridis*, B. P. Lutea, J B. Blattariæ affinis Planta major flore luteo, Hiſt. *Oxon. Common Yellow Looſe-ſtrife.* Lyſimachia.

Lyſimachia ſiliquoſa hirſuta magno flore, Lyſimachia noſtras pappoſa, ſiliquoſa, hirſuta, magno flore, Hiſt. *Oxon.* Siliquoſa hirſuta major, flore purpureo, J. B.

Lyſimachia ſiliquoſa hirſuta, parvo flore, B. P Pappoſa.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra major, B. P. Lævis, J. B. Pappoſa.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra minor, B. P. Pappoſa.

Lyſimachia ſiliquoſa glabra anguſtifolia, B. P.

Lyſimachia Chamænerion dicta latifolia, B. P. Lyſimachia noſtras ſiliquoſa pappoſa dicta Chamænerium latifolium, Hiſt. *Oxon.*

Lyſimachia ſpicata purpurea fortè *Plinii*, B. P. Purpurea quibuſdam ſpicata, J. B. Blattaria rubra ſpicata major glabra communis folio acuto, Hiſt. *Oxon.*

Lyſimachia purpurea ſpicata trifolia caule hexagono, *Spigelii* Iſagoge.

Lyſimachia cærulea galericulata, vel Gratiola cærulea, B. P. Tertianaria, aliis Lyſimachia galericulata, J. B.

Lyſimachiæ purpureæ ſpicatæ aqua deſtillata ad vulnera, puncturas, ſugillationes oculorum, nec non ad obſcuritatem aliaque eorum vitia præſentaneum eſt remedium, ſecundum quoſdam. Vires.

Lyſimachia lutea ulcera ſanat, ſanguinis rejectiones ſupprimit.

Lyſimachia galericulata flore cæruleo ex vino decocta Tertianas ſanat. *Schwenckfelt.*

C A P U T X I I.

Herbæ incipientes à Literâ M.

MALVA ſylveſtris folio rotundo, B. P. Sylveſtris perennis procumbens, flore minore albo, folio rotundo, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris flore minore, folio rotundo, J. B. *Small Wild Mallow*, or *Dwarf-Mallow.* Malva.

Malva ſylveſtris folio ſinuato, B. P. Sylveſtris procerior, ſeu elatior rectave, flore majore ſubrubente aut purpureo, venis ſaturatè purpureis, picto folio ſinuato, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris flore majore, folio ſinuato, J. B. *Common Mallow.* Officinalis eſt.

Malva maritima arborea noſtras *Britannica*, Hiſt. *Oxon.* In *Inch-Garvy* & *Mykris-Inch* in the Firth of *Forth.*

Eſt inter mollientes pentapetalas, ſeminibus multis cingentibus ſtilum nutritivum. Nota Characteriſtica,

Digerentis paululùm & emollientis eſt Malva facultatis, calidæ & humidæ naturæ. Vires.
Tenera folia in juſculo pingui alvum emolliunt & veſicam exulceratam juvant. Thoraci, pulmonibus, veſicæ, renibus mirè prodeſt, nedum folio, ſed & flore & radice. Additur Clyſteribus alvum lubricantibus. Folia & flores recentia lacti Caprillo incocta, & Cataplaſmatis formâ collo extrinſecùs calidè appoſita, Anginæ ex acri deſtillatione magnum præſidium.

MARRUBIUM nigrum fœtidum, Ballote *Dioſcoridis*, B. P. Nigrum, ſive Ballote, J. B. *Black*, or *ſtinking Horehound.* Officinalis eſt. Marrubium.

Marrubium album vulgare.

Eſt inter Plantas verticillatas, herbaceas, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus. Nota Characteriſtica.

Marrubii nigri decoctum præſtantiſſimum eſt remedium in affectione Hypochondriaca & Hyſtericâ. Foliis ex ſale illitis efficax quoque Herba eſt adverſus Canis rabidi morſus. Lixivium ex Herbâ quoque ulcera capitis puerorum ſanat. Vires.

Marrubium album aperit, digerit & abſtergit. Jecur & lienem obſtructione liberat, thoracem pulmoneſque expurgat, morbum Regium diſcutit, menſes provocat, laterum dolores lenit, his qui venena hauſerunt Difficilè parturientibus mulieribus & à partu non purgatis, item ruptis convulſis & nervorum contractionibus ſalutare. Balnea inde fiunt contra ſcabies ac porrigines. Pulvis foliorum interaneorum vermes necat.

Melampyrum. MELAMPYRUM luteum latifolium, B. P. Sylvaticum flore luteo, sive Satureia lutea sylvestris. J. B. Cratæogonon vulg. *Park. Common Cow-wheat.*

Melilotus vulgaris. MELILOTUS vulgaris, *Park.* Officinarum *Germaniæ*, B. P. Trifolium odoratum, seu Melilotus vulgaris flore luteo, J. B. Trifolium odoratum, seu Melilotus fruticosa lutea vulgaris vel Officinarum, Hist. *Oxon. Common Melilote.* Near *Aberlady* in the Links.

Nota Characteristica. Trifoliata herba est odorata, siliculis pendentibus curtis.

Vires. Herba emollit, discutit, dolores mitigat: Emplastris proinde digerentibus, ac resolventibus & maturantibus, & Acopis utiliter admiscetur. Albos mulierum menses potu & insessu flores sistere mulierculæ observârunt. Ex vino decocta pleuriticos juvat & quoscunque dolores mitigat.

Mentha. MENTHA rotundifolia palustris sive aquatica, B. P. Aquatica sive Sisymbrium, J. B. *Water-Mint.* Officinalis est.

Mentha Cattaria vulgaris & major, B. P.

Nota Characteristica in Sativâ traditur.

Sisymbrium tenuium est partium, digerentis, calefacientis & exiccantis temperaturæ Movet urinas & calculos pellit cum vino potum. Vomitiones, singultus, tormina stomachi, dissolutiones cohibet. Folia in capitis dolore fronti aut temporibus illinuntur, item contra vesparum apumque ictus. Lentigines & cutis a Sole nigritiem & asperitatem auferunt illita.

Mercurialis. MERCURIALIS montana testiculata, B. P. Mas, sive Mercurialis mas repens, J. B. *Male Dogs-Mercury.* Officinalis est.

Mercurialis montana spicata, J. B. Fœmina sive Mercurialis repens, J. B.

Nota Characteristica. Est inter mollientes, floribus herbaceis, seminum involucris hirsutis seu asperis.

Vires. Emollit et abstergit Quibusdam in cibo oleris modo sumitur, & alvum benè solvit. Jus Decocti bilem, pituitam, aquosos & melancholicos humores dejicit: quapropter in Clysteribus quoque usurpatur Succus omnis generis verrucas tollit, et semen cum Absinthio decoctum Ictericos valde juvat.

Mespilus Apii folio sive Oxyacanthus. MESPILUS Apii folio sylvestris spinosa, sive Oxyacantha, B. P. Oxyacanthus vulgaris, sive Spinus albus, J. B. *The white Thorn*, or *Hawthorn-tree.*

Nota Characteristica. Est inter Frutices bacciferos spinosos, foliis deciduis laciniatis, elatior fructu rubro longo pediculo insidente, flore specioso deciduo.

Vires. Fructus adstringit, roborat. Baccæ devoratæ alvi et Fœminarum sistunt profluvia. Nuclei triti poti calculos imminuunt. Radix illita aculeos et spicula extrahit. Aqua ex floribus destillata pleuriticis utilis et calculosis. Pulvis quoque siccati calculosis prodest. *Schwenckfelt.*

Usus Mechanicus. Lignum tenax et densum a Fabris Ferrariis ad manubria Malleorum expetitur. Buxo secundum censetur pro Torno. Arbuscula ad vivas sepes utilissima est; commodum locum nacta in proceram et justæ magnitudinis arborem adolescit.

Meum. MEUM foliis Anethi, B. P. Meum vulgare, sive Radix Ursina, J. B. *Common Spignell.* Officinalis est. Upon the Banks of *Breich* Water in *West-Lothian.*

Nota Characteristica. Est inter Umbellas, foliis fœniculaceis, semine striato majore donatas.

Vires. Flatus discutit, usus eximii in inflatione ac ructu Ventriculi, in mensibus ac urinâ ciendis, in Uteri suffocatione, in torminibus ventris, in Catarrhis Tartaroque Pulmonum expectorando.

Millefolium. MILLEFOLIUM vulgare album, B. P. Millefolium Stratiotes pennatum terrestre, J. B. *Common Yarrow*, or *Milfoil.* Officinalis est.

Millefolium vulgare purpureum minus, B. P.

Nota Characteristica. Corymbifera est, flore composito discoide, floribus in formam Umbellæ dispositis, foliis tenuissimè dissectis.

Vires. Vis ejus ad sanguinem sistendum. Intus sumitur in Hæmorrhagiis & Fluxionibus omnis generis, Narium, Uteri, Alvi, Vulnerum; In sputo sanguinis, Gonorrhœâ, Hæmorrhoidibus, Fluore Uterino. Extrinsecùs adhibetur utiliter Hæmorrhagiæ narium & vulnerum, vulneribus consolidandis, tumoribus Hæmorrhoidum, ictibus venenatis, tumori Penis. *Schroderus.*

Muscus. MUSCUS terrestris clavatus, B. P. Terrestris repens à *Trago* pictus, J. B. *Club-Moss*, or *Wolfs-claws.*

Muscus clavatus foliis Cupressi, B P. Terrestris ramosus pulcher, J. B.

Muscus erectus Abietiformis, J. *Raii.* Muscus terrestris rectus, J. B.

Muscus hic Abietiformis in *Loch-coat Hills* in *Lothiana* Occidentali à me repertus fuit.

fuit, rectà altitudine dodrontali Assurgunt plures surculi lignosi, qui in binos finduntur ramos, foliis tenuibus in ambitu caulis dispositis, saturatæ admodum viriditatis, in vertice simul glomeratis. Similis valde, si non eadem, est cum Selagine tertià *Thalii*, cujus Icon & Descriptio babentur Obs. 149. Anni 4. & 5. Curiosorum *Germaniæ*. Muscus bic (ut ibi refertur) vomitum ciet vehementissimum & corpus variis homoribus exonerat, nec tutò nisi robustioribus exhibetur. Vilioris conditionis homines in aquà coquunt, quâ ad abigendos pediculos caput lavant, quod tamen turbare maxime dicitur.

Nobilis quidam vir *Kennedus* in *Stromâ* degens retulit, quòd in Insulâ *Stromâ* reperitur Musus Catharticus, quo Rustici pro purgatione utuntur. An hic Muscus Catharticus idem est cum illo, cujus meminit *Borrichius* Obs. 66. Actorum Medicorum Th. *Bartholini* anno 71. & 72?

Fert & I*slandia* Muscum nulli hactenus Botanicorum sed jam & Pharmacopolis cognitum. Terestriis is est & firmus, colore subalbidus, ramosus, lato ungue vix latior, sed qui in longum variè proserpit, costus hinc inde spinosis horridulus. Eo Insulæ Coloni primo Vere utuntur ad expurgandos humores corporis noxios.

Muscus minimus tenuissimusque Asplenii facie (quod sciam) à nemine descriptus.

Caules tenuissimi undiquaque sparguntur foliis minimis, Asplenii instar, membranaceis & albis pellucidisque ex adverso positis, *I found it upon the Dikes of the Inclosure of the Kippis*. Ejus *Icon* hobetur in Tabulis.

Muscus foliis Lini Cathartici ibidem repertus.

Muscus pyxioides terrestris, B. P. Pyxioides sive Pyxidatus, J. B.

Muscus terrestris vulgaris minor Adianti aurei capitulis, J. *Raii*.

Muscus est Inter plantas imperfectas cauliferas & ramosas.

Muscus adstringit & refrigerat. Usus præcipuè in Ictero, Vomitu, Diarrhœâ, Dysenteriâ, abortu præcavendo. *Schrod.* Nota Characteristica.

Musci Pyxioidis pulvis in Zythogalo aut Cerevisiâ tenui exhibitus Tussim convulsivam puerorum specificâ proprietate lenire & sanare dicitur. Vires.

MUSCUS maritimus, sive Corallina Officinarum, C. B. Corallina, J. B. In rupibus marinis juxta Littus. *Muscus Marinus*, sive *Corallina*.

In pulverem crassiusculum contrita ad interraneorum vermes necandos admodùm celebratur. Vires.

MYAGRUM siliquâ longâ, B. P. Myagro affinis Planta siliquis longis, J. B. Eruca sylvestris Latifolia, folio integro, flore luteo minore, Hist. *Oxon. Triacle-Worm-seed.* Myagrum.

Hujus Notam Characteristicam et Vires in Sativo vide.

MYRRHIS sylvestris seminibus lævibus, B. P. Cicutaria vulgaris, J. B. Myrrhis.

Myrrhis sylvestris seminibus asperis, B. P. Chærefolium quintum, sive Myrrhis nova, Æquicolorum *Columnæ*, *Small Hemelock-Chervill with rough seeds*.

Myrrhis hæc est inter Herbas Umbelliferas, semine crassiore & minùs compresso lævi, oblongo, per maturitatem nigro. Nota Characteristica.

C A P U T XIII.

Plantæ incipientes à Literâ N.

NASTURTIUM pratense magno flore, B. P. Pratense magno flore simplici, Hist. *Oxon.* Iberis *Fuchsii*, sive Nasturtium pratense sylvestre, J. B. *Ladies Smocks*, or *Cuckow-flower*. Officinalis est. Nasturtium.

Nasturtium pratense magno flore, sive Cardamine flore albo, Nasturtium minimum annuum flore albo, Hist. *Oxon.* Sisymbrii Cardamines species quædam insipida, J. B.

Nasturtium Aquaticum supinum, B. P. Aquaticum supinum flore albo, Hist. *Oxon.* Sisymbrium Cardamine, sive Nasturtium aquaticum, J. B. *Common Water-Cresses*. Officinalis est.

Nasturtium Aquaticum majus & amarum, B. P. Sisymbrium Cardamine, sive Nasturtium Aquaticum flore majore elatius, J. B. *Bitter Cresses.*

Nasturtium Aquaticum minus, B. P. Sisymbrium Cardamine dictum hirsutum minus flore purpureo, J. B.

Nasturtium sylvestre tenuissimè divisum, B. P. Sylvestre tenuissimè divisum, seu Nasturtium μικρόφυλλον flore luteo, minimo, Hist. *Oxon.* Seriphium Germanicum, sive Sophia quibusdam, J. B. *Flix-weed.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Hæc Nasturtia sunt inter Herbas siliquosas, tetrapetalas, bicapsulares.

Vires. Inter Acetaria est Nasturtium Aquaticum. Hepar expurgat, prodest Hydropicis, Spleneticis & Calculosis.

Sophiæ Chirurgorum semen necat lumbricos, sistit alvum, ad Dysenteriam optimum est remedium.

Nasturtium omne contra Scorbutum specificum est remedium, ad Calculum valere creditur, urinam ciet, menses educit, Hydropicos juvat. Septentrionales in Quadrageno Veris Jejunio multum in Acetariis vorant ad sanguinem purgandum, & Matronæ Nobiles jusculа ex eo conficiunt.

Nummularia. NUMMULARIA minor flore purpurascente, B. P. *Small Purple-flowered Moneywort.*

Nymphæa. NYMPHÆA major alba, B. P. Alba, J. B. *The great white Water Lilly.* Officinalis.

Nymphæa major lutea, B. P. Lutea, J. B.

Nymphæa lutea minor flore fimbriato, B. P. In *Loch-coat Loch.*

Nymphæa alba minima, B. P. Minor, sive Morsus Ranæ, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Aquaticas Anomalas & sui generis floribus perfectis, foliis subrotundis.

Vires. Nymphææ albæ flores refrigerant & humectant, ad capitis & hepatis calidiores affectus commendantur. Radix vino nigro decocta potu mensium abundantiam efficaci remedio sistit.

Luteæ radix Cœliacis & Dysentericis auxiliatur, Renum & Vesicæ calidis morbis medetur. Folia Renibus admota seminis profluvium seu Gonorrhœam sistunt.

Radix, folia, flores, semen in usu sunt adversus Fluxus; præcipuè verò Gonorrhœam & pollutiones nocturnas, seminis acrimoniam, sanguinis æstum & tenuitatem. Extrinsecùs adhibentur folia & flores ad febriles æstus & vigilias sopiendas. Usus seminis atque radicis creditur reddere homines frigidos & tardos ad Venerem.

C A P U T XIV.

Herbæ incipientes à Literâ O.

OEnanthe. OENANTHE Aquatica, B. P. OEnanthe sive Filipendula Aquatica, J. B. *Water Dropwort.*

OEnanthe Apii folio, succo viroso, *Morison.* Sect. de Plantis Umbelliferis. Chærephylli foliis, B. P. Succo viroso Cicutæ facie Lobelio, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas semine majore striato foliis plurifariàm divisis.

Vires. Radices hujus Plantæ venenosas esse contendit Lobelius & vertiginem tenebricosam utentibus inducere.

Ophioglossum. OPHIOGLOSSUM, J. B. Vulgatum, B. P. *Common Adders-tongue.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Inter Herbas est semine minutissimo perfectiores, monophyllas, spicatas, folio integro simplici.

Vires. Egregium Vulnerarium est. Succus ejus illitus Apum ictibus auxiliatur. Pulverem aliquot diebus exhibitum Ramices curare affirmat *Baptista Sardus.*

Ophrys. OPHRYS bifolia, B. P. Major quibusdam, J. B. *Two-blade.*

Ophrys minima, B. P. Bifolium minimum, J. B.

Est inter Herbas foliis, floribus, pericarpiis aut radicibus bulbosis affines, radicibus fibrosis, foliis nervosis, binis in caule oppositis.

Vulneraria

Vulneraria inſignis eſt, multi uſus ad fracturas ſanandas & vulnera glutinanda. Vires.

ORCHIS morio mas foliis maculatis, B. P. Orchis major tota purpurea maculoſo folio, J. B. *The Male Fools ſtones.* Officinalis eſt. *Orchis.*

Orchis Morio Fœmina, B. P. Minor purpurea & aliorum colorum cum alis virentibus, J. B. Officinalis eſt.

Orchis Fucum referens major foliolis ſuperioribus candidis & purpuraſcentibus, B. P. Orchis fuciflora Galeâ & alis purpuraſcentibus, J. B.

Orchis Muſcæ corpus referens minor galeâ & alis herbidis, B. P. Myodes galeâ & alis herbidis, J. B.

Orchis ſpiralis alba odorata, J. B. Triorchis alba odorata major & minor, B. P.

Orchis alba bifolia minor calcari oblongo, B. P. Alba calcari oblongo, J. B.

Orchis palmata pratenſis latifolia longis calcaribus, B. P. Palmata non maculata, J. B.

Orchis palmata pratenſis maculata, B. P. Orchis palmata ſpecioſiore thyrſo, folio maculato, J. B.

Orchis palmata minor calcaribus oblongis, B. P. Palmata rubella cum longis calcaribus rubellis, J. B.

Orchis palmata flore viridi.

Orchis abortiva fuſca, B. P. Orobanchæ affinis, Nidus avis, J. B.

Eſt inter bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, tuberoſis ut plurimùm radicibus. Nota Characteriſtica,

Radices omnium Satyriorum ad Venerem ſtimulant ſegniores. Radices tuſæ & illitæ inflammationes leniunt, tumores diſcutiunt, ulcera fluentia purgant & ſanant. Condiuntur radices pro hecticis & tabidis. Vires,

ORIGANUM ſylveſtre, Cunila bubula *Plinii*, B. P. Vulgare ſpontaneum, J. B. *Wild or Field Marjoram.* Officinalis eſt. *Origanum.*

Eſt inter Plantas verticillatas, floribus galeatis et labiatis in capitula ſquamoſa congeſtis, ſquamis minoribus. Nota Characteriſtica.

Calefacit, ſiccat, aperit & digerit, incidit et reſolvit. Prodeſt in obſtructionibus pulmonum, hepatis, matricis et lienis. Lac auget, ichoroſa excrementa per ſudorem expellit. Vires,

Additur Cereviſiæ et in Dolium ſuſpenditur, ne facilè aceſcat.

ORNITHOGALUM luteum, B. P. Luteum majus floriferum, Hiſt. *Oxon.* Bulbus ſylveſtris *Fuchſii* flore luteo, ſive Ornithogalum luteum, J. B. *Yellow Star of Bethlehem.* *Ornithogalum.*

ORNITHOPODIUM majus, B. P. Ornithopodium flore flaveſcente, J. B. *The great Birds-foot.* *Ornithopodium*

OROBANCHE major, Garyophyllum olens, B. P. Orobanche flore majore, J. B. *Broom-rape.* Upon the Buck of *Bruntiſland.* *Orobanche,*

Eſt inter bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, aphyllas radicibus ſquamoſis. Nota Characteriſtica,

Herba condita, aut Syrupus ex ejus Decocto ad Spleneticos et Hypochondriacos affectus uſus eſt eximii. Unguentum ex eodem cum Axungiâ ad tumores duros et ſcirrhoſos commendatur. Vires,

OROBUS ſylvaticus noſtras, J. *Raii. Engliſh Wood-Milk-Vetch.* *Orobus,*

C A P U T XV.

Plantæ incipientes à Literâ P.

PAPAVER erraticum majus, B. P. Erraticum ſive Rhœas flore Phœniceo majore ſimplici, Hiſt. *Oxon.* Rubrum campeſtre, J. B. *Corn-Poppy.* Officinalis eſt *Papaver.*

Papaver corniculatum luteum, B. P. By the Sea-ſide near the *the South-Ferry.*

Papaver eſt inter Anomalas flore tetrapetalo uniformi ſui generis. Florum petala tenuia ampla fugacia. In pleriſque Calyx bivalvis. Papaver alterum vaſculis ſemi- Nota Characteriſtica.

nalibus brevibus in plurimas cellulas divisis, operculo stellato glabris; alterum siliquosum.

Vires. Refrigerant & soporem inducunt flores, & contra laterum dolores et sanguinis sputum utiliter bibuntur. Syrupus è succo in calidis Fluxionibus et Pleuresi utilissimus Tussim ex acri dolore mulcet. Folia Igni sacro medentur. Quidam ex floribus Extractum parant ad eosdem usus, ad quos Opium usurpatur, innocuum Medicamentum.

Parietaria. PARIETARIA, J. B. Officinarum & *Dioscoridis*, B. P. *Pellitory of the Wall.*

Nota Characteristica. Est inter mollientes floribus herbaceis, seminibus nigris, lucidis.

Vires. Abstergit et leviter adstringit refrigeratque. Multi est usus in Clysteribus ad Ventris, Renum et Uteri dolores.

Extrinsecus ad Tumores, Erysipelata, ambusta, &c. Conducit. Ejusdem tusæ et impositæ vis magna ad recentia vulnera sananda, exiccatæ pulvis ad Tussim inveteratam et Phthisim prodest

Pastinaca tenuifolia. PASTINACA tenuifolia sylvestris *Dioscoridis*, vel Daucus Officinarum, B. P. Sylvestris, sive Staphylinus *Græcorum*. J B *The Common Wild Carrot*; or *Birds Nest.*

Nota Characteristica. Est inter Umbellas semine villoso seu hispido.

Vires. Semen calefacit, siccat, aperit, attenuat, urinas movet & menses provocat. Confert iis, quos urinæ difficultas torquet, aut lateralis dolor excruciat, aut quibus aqua cutem subivit, adversus Ventriculi ac Coli dolores utile quoque. In Vertigine & Cephalalgiâ vulgò Remedium usuale est.

Pediculare. PEDICULARIS pratensis lutea, vel Crista Galli, B. P. Crista Galli fœmina, J. B. *Yellow Rattle.*

Pedicularis pratensis purpurea, B P. Pedicularis, quibusdam Crista Galli flore rubro, J. B.

Pedicularis *Gerardi* flore albo.

Pedicularis palustris rubra elatior, J. *Ray.*

Nota Characteristica. Est inter herbas flore monopetalo difformi galeato, seminibus compressis, florum calycibus membranosis tumidis & velut inflatis vascula seminalia occultantibus.

Pentaphyllum. PENTAPHYLLUM vulgatissimum, *Park* Pentaphyllum, sive Quinquefolium vulgare repens, J. B. Pentaphyllum minus procumbens flore luteo vulgare radiculas emittens ex geniculis, Hist. *Oxon.* Quinquefolium majus repens, B. P. *Common Cinquefoil.* Officinalis est.

Pentaphyllum incanum repens Alpinum, *Park.* Minus incanum Alpinum, flore aureo, radiculas in terram demittens, Hist. *Oxon.* Quinquefolium minus Alpinum aureum, B P Alpinum splendens flore aureo, J B.

Pentaphyllum erectum foliis profunde sectis subtus argenteis, flore luteo, J B. Quinquefolium erectum folio argenteo, B P.

Pentaphyllum rubrum palustre, *Ger.* Pentaphyllum, seu Heptaphyllum majus rubrum palustre, Hist. *Oxon* Pentaphyllum, vel potius Heptaphyllum flore rubro, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Fragariæ affines pentapetalas.

Vires. Herba desiccat & adstringit. Alvi profluviis, dysenteriis, Intestinorum prolapsui, Igni Sacro & Vulneribus remedium conveniens, bibitur contra Febrium circuitus. Succus foliorum potus Morbum Regium sanat. *Schwenckfelt.*

Sistit Narium & Hæmorrhoidum Hæmorrhagiam; utile quoque in expuitione sanguinis & tussi & Renum erosione. Extrinsecùs in oculis inflammatis succus instillatus, in oris putredine & laxitate dentium conducit. Abstergit etiam Ulcera maligna. *Schroderus.* Pulvis radicis Drachmæ unius pondere sumptus paulo ante Paroxysmum in Febribus intermittentibus, præsertim Tertianâ, insigne Febrifugum est. D. *Needham.*

Peplus. PEPLUS, sive Esula rotunda, B. P. *Petty Spurge.*

Nota Characteristica. Est inter Anomalas flore tetrapetalo uniformi, vasculo seminali, tricocco, in summo stilo succo lacteo acri & fervido.

Vires. Viribus cum Tithymalis convenit, quæ proinde in Tithymalo commodiùs tradentur.

Periclymenum. Periclymenum non perfoliatum *Germanicum*, B. P. Periclymenum plurimis, sive Caprifolium non perfoliatum, J. B. *Common Wild Honey-suckle.* Officinalis est. In sylvis.

Nota Characteristica. Est inter frutices bacciferos foliis deciduis non spinosos, floribus tubulosis oblongis, cum capreolis.

Vires. Vehementer calefacit, diureticum est validum. Exiccare ipsum tradunt Ulcera humida & sordida, sanare Impetigines & alias cutis fœditates. Folia in Gargarismis usurpantur.

PER-

PERSICARIA mitis maculoſa & non maculoſa. B.P. Mitis, J.B. *Dead*, or *Spotted Arſmart*. Officinalis eſt. *Perſicaria.*

Perſicaria urens, ſive Hydropiper, B. P. Acris, ſive Hydropiper, J. B. Officinalis eſt.

Perſicaria minor, B. P. Minor, ſive puſilla procumbens, Hiſt *Oxon.*

Eſt inter herbas flore imperfecto monoſpermas, ſemine triquetro, floribus in ſpicas diſpoſitis longioribus & Strigoſioribus. Nota Characteriſtica

Perſicaria mitis Inflammationibus incipientibus & recentibus Vulneribus impoſita prodeſt. *Schwenckfelt.* Vires.

Acris incidit, aperit, diſcutit & ſugillata delet; Vulnera & Ulcera mirificè purgat.

Aqua hujus deſtillata efficax eſt ad comminuendum Calculum etiam Veſicæ. D. *Boyl* de Utilitate Philoſophiæ Nat Part. 2 p. 69.

Herba recens carnibus appoſita eas a tineis & vermibus vindicat, & quæcunque in pecoribus vulnera vel ulcera ſucco Perſicariæ oblita fuerint, ea ab injuriâ Muſcarum tuta manent, etiam ferventiſſima Æſtate. Cubiculis quoque inſpergitur ad Pulices enecandos.

PETASITES major & vulgaris, B. P. Vulgaris rubens rotundiore folio, J B. *Butter-bur.* *Petaſites.*

Eſt inter herbas flore diſcoide papposas, floribus in uno caule pluribus in thyrſum diſpoſitis, nudis ante folia erumpentibus, foliis majoribus ſubrotundis. Nota Characteriſtica.

Radix guſtu amara eſt, Peſtilentialis radix dicitur, quòd ſudorem vehementer movendo in malignis & peſtilentialibus Febribus mirè proſit. Uteri præfocationes tollit, lumbricos ventris interimit, tuſſi quoque & aſthmao conducit. Extrinſecus ad Bubones & maligna Ulcera uſurpatur. Folia etiam manantibus & erodentibus ulceribus utiliter imponuntur. Vires.

PILOSELLA major repens hirſuta, B. P. Majore flore, ſive Vulgaris repens, J B. *Common Mouſe-ear.* Officinalis eſt. *Piloſella.*

Eſt inter lacteſcentes pappoſas reptatrices flagellis emiſſis, foliis longioribus pilis obſitis. Nota Characteriſtica.

Adſtringit vehementer & ſiccat, Sternutatoria eſt. Vulneraria quoque Dyſenteriam Alvi Uterique fluxus ſiſtit. Pulvis Hernias curat, ad Calculum quoque commendatur. Succus herbæ illitus Herpetem miliarem compeſcit & ſanat. Vires.

Succus Decoctumve aciem ferri vel chalybis ſæpe merſam indurare creditur. Uſus Mechanicus.

PIMPINELLA Saxifraga major umbellâ candida, B. P. Saxifraga Hircina major, J. B. *Great Burnet-Saxifrage.* Officinalis eſt. *Pimpinella.*

Pimpinella Saxifraga major altera, B. P. Saxifragia Hircina minor foliis Sanguiſorbæ, J B.

Pimpinella Saxifraga minor, B. P. Saxifragia Hircina minima, Pimpinella criſpa *Tragi*, J. B.

Eſt inter Herbas Umbelliferas, ſemine craſſiore minore, foliis pinnatis. Nota Characteriſtica.

Urinas movet, ſudores provocat, venenis reſiſtit, Jecoris Lieniſque obſtructiones aperit Lithontriptica eſt, vulneraria quoque Extrinſecùs maturat Bubones. Vires.

PISUM arvenſe, B. P. Piſa arvenſia, J. B. *Peaſe.* *Piſum.*

PLANTAGO latifolia ſinuata, B. P. Major folio glabro non laciniato ut plurimùm, J B. *Plantago.*

Plantago latifolia incana, B P. Major hirſuta Media à nonnullis cognominata, J B.

Plantago latifolia incana alba.

Plantago anguſtifolia major, B P. Lanceolata, J. B.

Plantago Aquatica latifolia, B. P. Aquatica, J B.

Plantago Aquatica anguſtifolia, B. P. Aquatica humilis anguſtifolia, J B.

Plantago Aquatica ſtellâta, B. P. Damaſonium ſtellatum *Dalechampy*, J B

Eſt inter herbas flore tetrapetalo uniformi Anomalas, floribus Staminoſis in ſpicas congeſtis, tubis floſculorum in vaſcula ſeminalia elliptica intumeſcentibus, ſeminibus intus binis puliciformibus. Nota Characteriſtica.

Latifolia ſinuata refrigerat & deſiccat. Olus coctum eſtur Dyſentericis. Herba Vulneraria eſt, Ulcera & Fiſtulas ſanat. Succus aurium doloribus & lippitudinibus oculorum utiliſſimè inſtillatur. Gingivis ſanguinolentis & ſanguinem rejicientibus confert. Phthiſicis & tabidis ſalubris. Radix Renum & Veſicæ Ulcera ſanat. Semen quoque Alvi fluxus, Dyſenterias & Uteri Hæmorrhagiam ſiſtit. Calidis Podagris folia conveniunt. Vires.

Plantago Aquatica procidentiam Ani curat.

POLYGALA vulgaris, B. P. Polygala tetrapetala, ſiliculoſa, bicapſularis, longo *Polygala.*

& anguſto folio minor, Hiſt. *Oxon.* Polygalon multis, J. B. *Blew Milk-wort.*

Polygala rubra

Vires. Si manipulus ejus per noctem in vino maceretur, idque bibatur, Bilem per Alvum mirè dejicit, nullo periculo, experientiâ *Geſneri.*

Polygonum. POLYGONUM latifolium, B. P. Polygonum, ſive Centinodia, J. B. *Common Knot-graſs.* Officinalis eſt.

Polygonum anguſtiſſimo & acuto vel gramineo folio minus repens, B. P. Polygonum polyſpermum *Knawell* dictum floſculis viridibus, Hiſt. *Oxon.* Tertium *Dodonæi*, ſive Tenuifolium, J. B.

Polygonum minimum, ſive Millegrana minima, B. P.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas flore imperfecto monoſpermas, ſemine triquetro, floſculis pentaphyllis in ſpicas diſpoſitis.

Vires. Siccat & adſtringit. vulnerarium eſt, egregii uſûs in ſiſtendis fluxibus quibuſcunque & Vomitu. Extrinſecùs prodeſt in vulneribus, ulceribus & inflammationibus oculorum. *Schrod.*

Polypodium. POLYPODIUM vulgare, B. P. *Common Polypody.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter acaules epiphylloſpermas, folio breviore & latiore diviſo.

Vires. Radix purgandi vim habet, bilem atram & pituitam detrahit. Radicum pulvis per aliquot dies exhibitus ad Icterum & Hydropem remedium eſt præſtantiſſimum. Extrinſecùs pulvis naribus inditus Polypum Morbum conſumit.

Populus. POPULUS tremula, B. P. *Lybica Ulmus*, Kερκὶς *Theophraſti*, J. B. *The quaking Aſp.* Reliqua in libro ſequente vide.

Potamogeiton. POTAMOGEITON rotundifolium, B. P. Rotundiori folio, J. B.

Potamogeiton Salicis folio, B. P. Anguſtifolium, ſeu Salicis folio, Hiſt. *Oxon. Narrow-leaved Pond-weed.*

Sunt & aliæ hujus ſpecies, quas non opus eſt numerare.

Nota Characteriſtica. Inter Anomalas Aquaticas eſt.

Potentilla. POTENTILLA, B. P. Potentilla, ſive Argentina, J. B. Pentaphylloides minus ſupinum, ſeu procumbens foliis alatis argenteis et ſerratis flore luteo, Hiſt. *Oxon. Silver-weed.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter herbas ſemine nudo polyſpermas, flore tetrapetalo, foliis pinnatis incanis aut tomentoſis.

Vires. Exiccat, adſtringit, viſcera roborat, alvi quaſvis fluxiones & fœminarum profluvia cohibet. Gargarizatu commotos dentes firmat, & lapſas gingivas prolapſamque columellam reſtituit. Hæmoptoicis ſuccurrit, vulneribus & ulceribus admodùm conducit. Aqua ſtillatitia ad fuſcum colorem Sole contractum delendum adhibetur.

Prunus. PRUNUS ſylveſtris, B. P, *The Sloe-tree.* Officinalis eſt.

Frutex pruniferus eſt.

Vires. Folia, fructus, cortices refrigerant, exiccant & adſtringunt. Uſus proinde in Hæmorragiâ narium, in profluviis alvi uterique frequens.

Hujus Gummi, quod ſponte exudat, in Aceto ſolutum & illitum Herpetas ſanat.

Aqua è floribus deſtillata ad laterum dolorem commendatur. E floribus Pruni ſylveſtris per iteratam infuſionem fit Syrupus purgans. C. *Hofman.*

Succus à Pharmacopolis inſpiſſatus Acaciæ vicem ſupplens dentium dolores mulcet. Cortex radicis Aceto decoctus Fluxiones inhibet. Folia & radices gargarizatu faucium ulcera & fluxiones ſanant.

Pyrola. PYROLA, J. B. Rotundifolia major, B. P. *Common Winter-green.* Officinalis eſt. In ſylvis et ericetis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, foliis planis virentibus perpetuis.

Vires. Refrigerat, ſiccat, adſtringit, glutinat & inſignis Vulneraria eſt. Fiſtulis & aliis malignis ulceribus medetur & Herniis utilis eſt. Exulceratos Renes juvat.

CAPUT

CAPUT XVI.

Herbæ incipientes à Literâ Q.

QUERCUS latifolia mas quæ brevi est pediculo, B. P. Vulgaris pediculis brevibus, J. B. *The common Oak-tree.* Officinalis est. *Quercus.*

Inter Arbores Glandiferas est, quarum fructus Calyci insidet, inferiorem tantùm ejus partem tegenti, superiori nudâ. Nota Characteristica.

Adstringentis est facultatis, glutinat, cohibet, sanguinis fluxionibus sistendis utilissima. Folia tenera & rubicunda vino decocta in Collutionibus & Gargarismis dentium dolores sedant. Adducuntur insessibus ubi adstrictione opus est. Aqua ex foliis tenerrimis elicitur, ad faucium inflammationes, dysenterias & alios Alvi ac Sanguinis fluores utilis. Vires. Folia.

Quercinæ Glandes urinam cient, Calculum frangunt, Stranguriæ medentur. Urgente fame pauperes alibi iis loco panis victitant. Sues his pinguescunt & duram solidamque carnem generant. Glandes.

Cupulæ Glandium sistunt, adstringunt, fluxus muliebres & dyssenterias sanant, dentes ex vino rubro firmant. Cupulæ Glandium.

Uvæ Quercinæ in vetustis Quercubus, quæ ad radicem quandoque ad caudicem adnascitur, spongiosum excrementum Arthritidi medetur. Uvæ.

Pilulæ ad Gallarum facultatem accedunt, sed ipsis infirmiores, ad tincturæ usum à Tinctoribus colliguntur. Pilulæ.

CAPUT XVII.

Herbæ incipientes à Literâ R.

RANUNCULUS nemorosus Moschatelina dictus, B. P. Moschatelina foliis Fumariæ bulbosæ, de quâ *Cordus*, J. B. *The Musk Wood Crow-foot.* *Ranunculus.*

Ranunculus montanus Aconiti folio flore luteo globoso, B. P. Flore globoso quibusdam Trollius flos, J. B.

Ranunculus palustris Apii folio levis, B P. Palustris flore minimo, J. B.

Ranunculus longifolius palustris major, B. P. Ranunculus longo folio maximus, Lingua *Plinii*, J. B.

Ranonculus longifolius palostris minor, B. P. Longifolius, aliis Flammula, J. B.

Multæ aliæ sunt Ranunculi species apud nos, quas enumerare opus non est.

Ranunculus est inter Pentapetalas, seminibus sibi invicem arctè conglobatis et congestis, radicibus et foliis variè constructis donatas. Nota Characteristica.

RHAPHANUS Rusticanus, B. P. Sylvestris, sive Armoracia multis, J. B. *Horse Radish.* Officinalis est. *Rhaphanus.*

Rhaphanus Aquaticus foliis in profundas lacinias divisis, B. P.

Sunt inter Herbas flore tetrapetalo siliquosas, bicapsulares. Nota Characteristica.

Rhaphanus Rusticanus in Condimentis Appetitum facit, Urinam & Arenulas valenter pellit. Commendatur & ad Tussim & Phthisin. Antiscorbuticus est. Ciet vomitum, si succus vel Infusio in Aceto cum Melle tepido assumatur, & aqua superbibatur. Vires.

RAPISTRUM flore luteo, B. P. J. B. Sinapi arvense præcox semine nigro, Hist. Oxon. *Charlock* or *Wild Mustard.* *Rapistrum.*

Rapistrum flore albo, siliquâ articulatâ, B. P. Flore albo striato, Sinapi album agreste *Trago*, J. B. Rhaphanistrum flore albo striato, siliquâ articulatâ striatâ minore. Hist. *Oxon.*

Rapistrum luteum siliquâ glabrâ articulatâ, J. *Raii.* Rhaphanistrum siliquâ articulatâ glabrâ majore & minore, Hist. *Oxon.*

Est inter Herbas siliquosas tetrapetalas bicapsulares. Nota Characteristica.

M Semen

Vires. Semen urinam provocat, & viribus ad Sinapi accedit.

Rapunculus. RAPUNCULUS Scabiosæ capite cæruleo, B. P. Ramosus corniculatus Scabiosæ capite cæruleo, Hist. *Oxon.* Scabiosa globularis, quam ovinam vocant, J. B. *Hairy Sheeps Scabious.*

Reseda. RESEDA vulgaris, B. P. Lutea, J. B. *Base Rocket.*

Nota Characteristica. Flore est hexapetalo, vasculo seminali triquetro, quod vix unquam perfectè clauditur.

Rhodia radix. RHODIA radix, B. P. J. B. *Rose-root.* Officinalis est.

Vires. Pota dysenteriam & diarrhœam curat, alba menstrua cum Nuce Moschatâ sistit, adversus capitis dolorem cum aquâ Rosaceâ fronti imponitur. Qualitate & temperaturâ Rosis affinis est. *Schwenckfelt.*

Rhus Myrtifolia. RHUS Myrtifolia *Belgicâ*, B. P. Gale, Frutex odoratus Septentrionalium, J. B. Myrtus *Brabantica*, sive Elæagnus *Cordi*, *Ger. Gaule*, *Sweet Willow*, or *Dutch Myrtle.*

Nota Characteristica. Est inter Frutices, seminibus vasculis inclusis, foliis deciduis, floribus & seminibus in Julos coactis, foliis odoratis.

Folia & ramulos hujus inter vestimenta recondunt ad tineas abigendas, tum ad odoris suavitatem conciliandam.

Ros Solis. ROS Solis folio rotundo, B. P. J. B *Round-leaved Sun-dew.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore pentapetaloide Anomalas, vasculis seminalibus oblongis seminibus minutissimis repletis.

Vires. Aqua hujus destillata Phthisicis commendatur. Conserva Rorellæ ad sputum sanguinis commendatur.

Rosa. ROSA sylvestris vulgaris flore odorato incarnato; B. P. Sylvestris alba cum rubore folio glabro, J. B *The ordinary Wild Brier-bush.* Officinalis est.

Rosa sylvestris inodora, sive Canina flore albo.

Rosa sylvestris nostras flore albo odoratissimo.

Rosa sylvestris foliis odoratis, B. P. Rosa foliis odoratis, Eglantina dicta, J. B.

Rosa sylvestris pomifera minor, B. P. Pumila spinosissima foliis Pimpinellæ glabris flore albo, J. B.

Rosa Ciphiana. Rosa *Ciphiana*, seu Rosa Pimpinellæ foliis minor nostras, flore eleganter variegato, Catal. Horti Medici *Edinburgensis.*

Rosam hanc, quòd in Prædio meo *Ciphiano* sponte nascatur, *Ciphianam* appellavi. Ea cùm non occurrat apud ullum ex Scriptoribus Botanicis, quos mihi videre contigit, digna visa est quæ describatur.

Descriptio. Ex radice longâ lignosâ per terram serpente assurgit caulis Cubitalis ut plurimùm altitudinis, quandoque majoris, aliquando minoris, qui in tenues ramos se diffundit, spinis densissimis ab ipsâ radice usque ad plantæ summitatem undique armatus. Rami de se protrudunt folia Pimpinellæ vulgaris foliis, tum figurâ, tum quantitate & colore incisurisque in margine levibus, simillima; inter quæ ex pediculo suo calyx propendet, quo aperto exerit se flos simplex tinctus rubedine variâ, in quibusdam saturatiore, in aliis dilutiore, in omnibus virgulis albis pulchre distinctâ. Cui deciduo succedit pomum coloris atro-rubentis, rotundius & minus Cynorrhodi vulgaris pomis, id lanugine quadam & seminibus oblongo-rotundis, & ex infernâ parte magis compressis, & ex basi latiore, cordis effigie in conum desinentibus repletum. Flos eximium odorem de se fundit, quâ pollet tenuitate, penetrantem. Foliis sæpe adnascuntur pilulæ rubro-pallescentes, nunc rotundæ, nunc oblongæ, cavitate quadam cujusdam Insecti nidulo donatæ.

Locus naturalis. Nascitur in colle quodam Prædii nostri *Ciphiani* Austro obverso, declivi admodum, cautibus squalido, nec alibi, quod sciam, conspicitur.

Perennis est planta. In hortos translata tum floris variegationem, tum suavissimum odorem conservat. Eam Sapphicis Versibus fusè descripsi & vires ejus enarravi in Ode quadam, quæ ad hujus libri calcem habetur.

Rubia. RUBIA parvo flore cæruleo se spargens, J B. Rubeola arvensis cærulea repens, B. P. *Small creeping Field-Madder.*

Rubus. RUBUS vulgaris, sive Rubus fructu nigro, B. P. Major fructu oigro, J. B. *The Common Bramble* or *Black-berry Bush.* Officinalis est.

Rubus Idæus spinosus, B. P. Idæus spinosus fructu rubro, J. B. *Red Rasp-berry* or *Hind-berry.* Officinalis est.

Rubus saxatilis, *Ger.* Alpinus humilis, J. B. Chamærubus saxatilis, B. P.

Rubus

Rubus eſt inter Frutices bacciferos ſpinoſos, foliis deciduis, fructu compoſito ex multis acinis. Nota Characteriſtica.

Fructus immaturus aſtringit potenter. Maturus temperatior eſt & ſubaſtringit. Uſus in quibuſcunque Alvi profluviis Uterique, & in Vomitu. Extrinſecus in Aphthis aliiſque ulceribus oris, in vulneribus aſtringendis. *Schrod.* Commendatur quoque ad Scorbutum ſuccus baccarum in Syrupo exhibitus. Maximæ efficaciæ eſt in Dyſuriâ, D. *Needham.* Vires.

Cymæ ex vino rubro ſputum ſanguinis inhibent. Ex vino auſtero dentes firmant.

E ſucco Mororum Rubi vulgaris expreſſo & fermentato cum tantillo Sacchari paratur vinum ſatis generoſum & guſtui gratum, & ex baccis Rubi Idæi ſimile quoque vinum paratur.

CAPUT XVIII.

Plantæ à Literâ S *incipientes.*

SALIX vulgaris alba arboreſcens, B. P. Maxima fragilis alba hirſuta, J. B. *The Common white Willow.* Salix.

Salix vulgaris rubens, B. P.

Salix ſpontanea fragilis Amygdalino folio non auriculata, J. B.

Salix folio Laureo, ſive lato glabro odorata, J. *Raii.*

Salix pumila brevi anguſtoque folio incano, B. P.

Salix folio ex rotunditate acuminato, B. P. Infernè hirſuta, J. B.

Salix latifolia rotunda, B. P.

Eſt inter Arbores lanigeras, ſeminibus tectis, ſeu incluſis vaſculis multis ſimul confertis in fructum quendam oblongum cylindraceum Julum dictum, è foliorum alis exeuntem, foliis anguſtioribus & longioribus, viminibus lentis. Nota Characteriſtica.

Salicis cortex, folia, Juli refrigerant & ſubaſtringunt. Semen cum lanugine ſanguinem ſiſtit & ambuſtis medetur. Decoctum foliorum libidinem arcere dicitur. Folia ſtrata in pavimento utilia ſunt in Aere refrigerando. Lachryma, quæ cortice vulnerato extillat, commendatur ad ruborem & lippitudinem oculorum. Vires.

Salix ob tenacitatem & lentitiam Doliariis convenientiſſima eſt. Uſus Mechanicus.

SAMBUCUS vulgaris, J. B. Fructu in Umbella nigro, B. P. *Common Elder.* Officinalis eſt. Sambucus.

Sambucus humilis, ſive Ebulus, B. P. Ebulus, ſive Sambucus Herbacea, J. B. *Dwarf Elder*, or *Wall-wort.* Officinalis eſt.

Sambucus Aquatica flore ſimplici, B. P. Aquatica, J. B.

Eſt inter Arbores Bacciferas, foliis deciduis, fructu ſimplici acino conſtante, foliis pinnatis, floribus ſpecioſioribus, albis, pentapetalis, umbellatim ferè diſpoſitis. Nota Characteriſtica.

De viribus & uſu Sambuci integrum Librum ſcripſit *Martinus Blockwitzius*, cui Titulus *Anatomia Sambuci.* Vires.

Cortex interior educit ſeroſos humores & Hydropicos juvat. Mitiùs idem præſtant Turiones & Gemmæ in Acetariis adhiberi ſolitæ. Baccæ ſudoriferæ & alexipharmacæ ſunt, ut & flores, quorum uſus eſt in Eryſipelate præcavendo & abigendo.

Acetum, in quo flores macerati ſunt, in cibis Ventriculo gratum, appetentiam excitat, craſſos crudoſque humores incidit & attenuat.

Cortex interior ambuſtis impoſitus ad ardorem igneum extinguendum utilis eſſe perhibetur.

Ad Arthritio quoque folia & flores commendantur.

Sambuci Aquaticæ Baccæ ad drachmas duas in jure pingui alterato comâ Abſinthii ſeroſitates per Vomitum benignè evacuant. *Prævot.* Medicinâ pauperum.

SANICULA Officinarum, B. P. Mas Fuchſii, ſive Diapenſia J. B. *Common Sanicle.* Officinalis eſt. Sanicula.

Ad Umbelliferas reducitur. Semine eſt hiſpido & lappaceo, foliis laciniatis. Nota Characteriſtica.

Calefacit, ſiccat, aſtringit, glutinat, egregia Vulneraria eſt. Pota ſanat vulnera, Vires.

fiſtulas, enterocelas. Sanguinis ſputo, dyſenteriis, renumque vitiis medetur; ruptis & vulſis auxiliatur decocta, pota & impoſita.

Sanicula montana. SANICULA montana flore calcari donato, B. P. Pinguicula *Geſneri*, J. B. Viola paluſtris Pinguicula dicta, Hiſt. *Oxon. Butter-wort.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore monopetalo difformi calcari donato violam referente, unico in caulis nudi ſummo flore.

Vires. Vulnera recentia et plagas curant folia trita et impoſita, ejuſque ſucco pingui et butyroſo tumores et fiſſuras in vaccarum uberibus, Ruſtici ſanant. *Cambro-Britanni* (teſte *Parkinſono*) ex eâ Syrupum conficiunt, quo ſeipſos purgant.

Saxifraga. SAXIFRAGA rotundifolia alba, B. P. Alba radice granuloſa, J. B. *Common White Saxifrage.* Officinalis eſt.

Saxifraga rotundifolia aurea, B. P. Aurea *Dodonæi*, J. B.

Saxifraga foliis pediculis oblongis inſidentibus, J. *Raii.*

Saxifraga *Anglica* facie Seſeli pratenſis, *Ger.* Saxifraga *Anglorum* foliis Fœniculi latioribus, radice nigrâ, flore candido, ſemine Fœniculi, ſimilis Silao, J. B.

Saxifraga paluſtris *Anglica*, *Park.* Alſine paluſtris foliis tenuiſſimis, ſive Saxifraga paluſtris Alſinefolia.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore pentapetalo, vaſculo ſeminali bicórni; ad Sedum enim reducitur.

Vires. Grana albæ rotundifoliæ radicibus adnaſcentia abſtergunt, incidunt, attenuant, craſſa et glutinoſa è pectore educunt, ſarctus renum & veſicæ extergunt, Calculum expellunt, in difficultate Urinæ magni uſus.

Saxifragæ facie Seſeli pratenſis ſuccus, decoctum, aqua deſtillata, vel ſemen in pulvere efficax eſt, vulgi experimento, in urinâ ciendâ, Calculo atterendo & expellendo, & flatibus diſcutiendis.

Saxifraga aurea. SAXIFRAGA aurea eſt inter Herbas flore imperfecto ſexu carentes, ſemine rotundo; flore floriſve calyce ſedi ſeu baſi ſeminis fructuſve cohærente, vaſculo a perianthio & flore diſtincto, cordato flore flavo, foliis crenatis ſubrotundis.

Nota Characteriſtica.

Vires. A *Schwenckfelt* ejuſdem uſûs cenſetur cum Hepaticâ. A vaccis ſi devoretur, Butyrum inde flaveſcere Villici obſervarunt.

Scabioſa. SCABIOSA pratenſis hirſuta, quæ Officinarum, B. P. Major communior hirſuta folio laciniato & non laciniato, J. B. *Common Field-Scabious.* Officinalis eſt.

Scabioſa capitulo globoſo minor, C. B Minor vulgaris, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore compoſito Anomalas, ſingulis florem totalem componentibus floſculis, ſingulis ſeminibus inſidentibus, ſuiſque privatis calycibus donatis.

Vires. Scabioſa ſudorifera, alexipharmaca ac pulmonica eſt, multi uſus adverſus Tuſſim veterem, reſpirationis difficultatem, laterum dolores. Purulenta expurgat, fiſtuloſa quoque ulcera mundat.

Extrinſecùs in ſcabie, pruritu, impetigine uſurpatur.

Scandix. SCANDIX ſemine roſtrato vulgaris, B. P. Pecten Veneris, J. B. *Venus Comb* or *Shepherd's Needle*

Nota Characteriſtica. Inter Herbas eſt Umbelliferas, ſemine roſtrato.

Vires. Scandix movet urinas, renes expurgat & veſicam, aperit hepar obſtructum & ſtranguriæ medetur, ventriculum roborat.

Scordium alterum, ſive Salvia agreſtis. SCORDIUM alterum, ſive Salvia agreſtis, B. P. Scordotis ſive Scordium folio Salviæ, J B *Wood-Sage.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Verticillatas Herbaceas floribus galeâ carentibus, labiatis, ſpicatis.

Vires. Decoctum hujus urinam & menſes ciet. Inſigne eſt Antiſcorbuticum & nervos admodum roborat. Vulnerarium eſt inſigne.

Scrophularia. SCROPHULARIA nodoſa fœtida, B P. Perennis radice nodoſâ fœtidâ, Hiſt. *Oxon.* Vulgaris & major, J. B. *Common Fig-wort.* Officinalis eſt

Scrophularia Aquatica major, B. P. Perennis radice fibroſâ, foliis betonicæ, Hiſt. *Oxon.* Maxima radice fibroſâ, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter bicapſulares monopetalas.

Vires. Emollit, abſtergit, reſolvit. Illita radix Hæmorrhoidas ſanat & ſcabiem tollit. Recens diſſecta admota dentium dolores ſopit. Semen drachmæ unius pondere ventris lumbricos necat. Radix optimum eſt remedium adverſus ſtrumas & ſcrophulas, in Cancroſis depaſcentibus quoque utilis.

Secale. SECALE, J. B. Hybernum vel majus, B. P. *Rie.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter culmiferas ſpicatas grano majore frumentaceas.

Vires. Farina, quòd lentorem quendam habeat, ad Phthiſin commendatur pro pane.

SEDUM

SEDUM minus luteum folio acuto, B. P. Minus flore luteo, J. B *Small House-leek.* Officinalis est. Sedum.

Sedum parvum acre flore luteo, J. B. Sempervivum minus, Vermiculatum acre, B. P.

Sedom Alpinum luteum minus, J. *Raii.*

Sedum arvense flore rubente, B. Prodr. Purpureum pratense, J. B.

Sedum Alpinum trifido folio, B. P. Sedis affinis Trisulca Alpina flore albo, J. B.

Sedum tridactylites tectorum, B. P. Tridactylites tectorum flore albo, J. B Paronychia rutaceo folio, *Ger.* Upon *Craig-Lockart* to the Westward of *Edinburgh*

Est inter Plantas multisiliquas seu corniculatas majores, foliis ad radicem multis, crassis & succulentis in globulos congestis, floribus in surculis reflexis in summis caulibus. Nota Characteristica.

Sedum parvum acre flore luteo foris admotum rubificat, Vesicas excitat & tandem exulcerat. Succus cum Aceto vel alio liquore extractus Vomitum movet, ac crassos, pituitosos & biliosos humores educit. Extrinsecùs in laxitate dentium ac putredine dentium Scorbuticâ prodest. Vires.

Sedum tridactylites tectorum flore albo in Cerevisiâ tenui infusum & per aliquot dies potum absque ullâ evacuatione sensibili Scrophulis medetur. D. *Boyle* de Utilitate Philosophiæ Naturalis.

SENECIO minor vulgaris, B. P. Vulgaris sive Erigeron, J. B. *Common Groundsel.* Officinalis est. Senecio.

Senecio incanus pinguis, B. P. Hirsutus viscidus major odoratus, J. B.

Est inter herbas flore discoide nudo papposas, foliis laciniatis. Nota Characteristica.

Succus vel Decoctum cum Uvis *Corinthiacis* leniter purgat per Vomitum. Usus ejus in Cholerâ, Ictero, intemperie calidâ hepatis, lumbricis, Ischiadico dolore. Extrinsecus in mammis inflammatis, scabie capitis, strumis, dolore ventriculi, urinâ retentâ, arthritide, vulneribus. Vires.

Veterinarii succum ejus expressum equis præbent adversus ventriculi & intestinorum vermes *Botts* dictos cum bono successu.

SERPYLLUM vulgare minus, B. P. Vulgare, J. B. *Wild Thyme.* Officinalis est. Serpyllum.

Serpyllum vulgare flore albo.

Serpyllum vulgare foliis variegatis.

Serpyllum hirsutum.

Thymi species est inter Verticillatas fruticosas, flore galeato & labiato. Nota Characteristica.

Digerit, incidit & aperit. Potu urinas & menstrua movet. Obstructiones pulmonum, jecoris & lienis tollit. Torminibus, ruptis & convulsis auxiliatur, & in Balneis sudores movet. Vires.

SIDERITIS *Anglica* strumosâ radice, *Park.* Panax Coloni & Marrubium Aquaticum acutum, *Ger.* Stachys 7, sive Palustris fœtida, C. B. Galeopsis angustifolia fœtida, J. B *Clowns All-heal.* Sideritis.

Sideritis Alsines Trissaginis folio, B. P. Humilis lato obtuso folio, *Ger.* *Iron-wort with Germander-Chick-weed leaves.*

Anglica inter Plantas Verticillatas est, floribus ad caulium nodos è foliorum alis exeuntibus, verticillis densè stipatis. Nota Characteristica.

Insignis Vulneraria est. Astringit, Hæmorrhagiam sistit, & Catarrhos compescit. Vires.

SINAPI Rapæ folio, B. P. Sativum Rapæ folio, siliquâ planâ, semine rufescente, Hist. *Oxon.* Siliquâ latiusculâ glabrâ, semine russo, seu Vulgare, J. B. *Common Mustard.* Officinalis est. Sinapi.

Est inter siliquosas, tetrapetalas, bicapsulares. Nota Characteristica.

Optimum Antiscorbuticum Medicamentum est. Caput purgat, sternutamenta movet, Comitialibus & Lethargicis auxiliatur, & Paralyticis & Apoplecticis, naribus inditum, vel in Sinapismo adhibitum. Menses & urinam ciet. Vires.

SIUM Erucæ folio, B. P. Foliis rugosis, multifidis, dentatis, *Morison.* Sect. de Plantis Umbellif. Cicuta Aquatica *Gesneri*, J. B. Nostratibus *Deafum.* Sium Erucæ folio.

Umbellifera est, semine striato minore, foliis lobatis seu pinnatis. Nota Characteristica.

De eâ integrum Tractatum scripsit *Wepferus*, ubi multas habet Observationes de mortiferâ ejus qualitate. Venenata enim planta est, præsertim radix ejus. Vires.

Sium maximum latifolium, J. B. Sium *Dioscoridis*, sive Pastinaca Aquatica major, *Park.* Aliæ Sii species.

Sium majus angustifolium, *Ger.* Umbelliferum, J. B.
Sium umbellatum repens.
Sium minimum foliis Ferulaceis, Horti Reg *Blef.* Minimum, J. *Raii.*

Vires. Herba cruda, ineunte Vere, in Acetariis comeditur a quibusdam. Stomacho grata est, urinas promovet, & Vesicæ Calculos expellit.

Extrinsecus in mammarum tumoribus scrofulosis commendatur.

Smyrnium, seu Hipposelinum. HIPPOSELINUM *Theophrasti*, vel Smyrnium *Dioscoridis*, B. P. *Macerone* quibusdam, Smyrnium semine magno nigro, J. B. *Common Alexander.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Umbelliferas, semine majusculo & tumidiore per maturitatem nigro, foliis uniformibus è segmentis latissimis compositis.

Vires. Venit in cibum cruda & cocta tum radix concisa, tum folia tenella & caulis, vel in Jusculis, vel Intinctibus ex Aceto & Oleo ad sanguinem depurandum.

Solanum. SOLANUM scandens, sive Dulcamara, B. P. Glycypicros, sive Amara dulcis, J. B. *Woody Night shade.* Officinalis est.

Solanum quadrifolium bacciferum, B P. Herba Paris, J B.

Solanum μανικὸν, B. P. Solanum maniacum multis, sive Bella Donua, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Bacciferas.

Vires. Bella Donua somniferum est & malignum: propterea intus assumi non debet. Extrinsecùs in calidis Inflammationibus tum radices tum folia & baccæ usurpantur.

Folia recentia mammis imposita earum duritiesc& tumores etiam cancrosos emolliunt & discutiunt.

Solanum lignosum urinam ciere dicitur, & contra Hydropem exhibetur & Morbum Regium. Quibusdam herbæ & foliorum succus violenter purgat. Folia foris admoventur contra inflammationes & pruriginosos manuum pedumque tumores.

Solanifolia Circæa dicta. SOLANIFOLIA Circæa dicta major, B P. Ocimastrum Verrucarium, J. B. *Enchanters Night shade*

Nota Characteristica. Dipetala est seminum involucris hirsutis donata.

Soldanella. SOLDANELLA maritima minor, B. P Brassica marina, sive Soldanella, J. B. Convolvulus maritimus nostras rotundifolius., Hist. *Oxon. Sea Bind-weed.* Officinalis est. *It groweth near the Ely*

Nota Characteristica. Est inter scandentes campanulatas lactescentes.

Vires. Vehementissimè alvum ciet, & serosos humores purgando in Hydrope & Scorbuto conducit: sed cautè usurpanda, quòd Ventriculo inimica sit.

Sonchus. SONCHUS lævis laciniatus latifolius, B. P. Laciniatus non spinosus, J. B. *Smooth Sow-thistle.* Officinalis est.

Sonchus asper laciniatus & non laciniatus, B. P. Laciniatus spinosus, J. B.

Sonchus repens, multis Hieracium, J B. Hieracium arborescens palustre, B. P.

Soncho affinis Lampsana domestica, B. P. Lampsana *Dodonæi*, J. B. *Nipple-wort.*

Nota Characteristica. Sonchus est inter herbas flore composito planifolio naturâ pleno lactescentes, seminibus papposis majoribus.

Vires. Cum Cichoraceis in facultatibus convenit. Vis ei refrigerans & aperiens. Suspiriosos & Asthmaticos juvare, & Stranguriam sanare dicitur. Inflammationibus utiliter imponitur. Viridis & tener in Acetariis comeditur

Lampsana congeneris characteris est, quæ Vulneraria insignis est & in pupillis ulceratis sanandis magni usûs.

Sorbus. SORBUS sylvestris foliis domesticæ similis, B. P. Sorbus Aucuparia, J. B. *Wild Service-tree.*

Nota Characteristica. Est inter Arbores Pomiferas foliis deciduis.

Vires. Baccæ succum exhibent acidum Hydragogon egregium & Scorbuto aptum. D. *Needham.*

Sparganium. SPARGANIUM ramosum, B. P. Sparganium quibusdam, J. B. *Branched Bur-reed.*

Sparganium non ramosum, B P. Sparganium alterum, J. B.

Vires. Siccandi vim habet. *Schwenckfelt.*

Sphondylium. SPHONDYLIUM vulgare hirsutum, B. P. Sphondylium quibusdam, sive Branca Ursina *Germanica*, J. B. *Cow-Parsnep.*

Nota Characteristica. Est inter Umbelliferas semine membranaceo subrotundo compresso, foliis lobatis seu pinnatis donatas.

Vires. Radix ad emolliendos tumores commendatur. Semen Plantæ est egregii usûs in Hysterico Paroxysmo.

SUC-

SUCCISA glabra, B. P. Succisa, sive Morsus Diaboli, J. B. *Purple-flowered Devils-bit.* Officinalis est. *Succisa.*

Succisa flore albo, Nota Characteristica.

— flore carneo. Vires.

Inter flore composito Anomalas est.

Alexipharmaca & Vulneraria est. Extrinsecùs in Anginâ & tumoribus Tonsillarum multi usus est.

C A P U T X I X.

Plantæ incipientes à Literâ T.

TANACETUM odoratum, sive Vulgare luteum, B. P. Vulgare flore luteo, J. B *Common Tansey.* Officinalis est. *Tanacetum.*

Est inter Corymbiferas flore discoide nudo, caule determinato, floribus eum finientibus, pluribus velut in umbellam dispositis foliis dissectis & velut alatis. Nota Characteristica

Alvi, ventriculi, intestinorum flatus pellit, lumbricos enecat, renes purgat, urinam ciet & menses, uterum roborat. Ventris torminibus succurrit. Vires.

Vulnerarium est. Succus manuum pedumque rimas sanat.

TAXUS, B. P. *The Yew-tree.* In some of the West-Isles. *Taxus.*

Est inter Arbores Bacciferas foliis semper virentibus angustis mucronibus, obtusioribus, saturi viroris, pennatim in surculis dispositis nucleis, in singulis baccis singulis. Nota Characteristica.

Rasura ligni, vulgi experimento, contra morsum canis rabidi datur; succus verò ad Viperæ morsum multùm facit. Suffitu necantur mures. *Schwenckfelt.* Vires.

Ligni materies est russa, venosa, robusta & ferè incorrupta, ex quâ hastæ & arcus optimi conficiuntur, Usus Mechanicus.

TELEPHIUM vulgare, B. P. Anacampseros, vulgò Faba crassa. J B *Common Orpine.* Officinalis est. In the fields near *Stobhall* the residence sometimes of the *Earles of Perth.* *Telephium.*

Est inter Plantas multisiliquas seu corniculatas, foliis crassis succulentis serratis. Nota Characteristica.

Sanat & glutinat omnis generis vulnera, maximè interna, et herniosis mirè confert. Folia recentia tusa fronti applicata sanguinem è naribus fluentem reprimunt. Ambustis medetur. Vires.

Herba sub cineribus tosta et cum adipe suillo mixta et imposita Paronychias egregiè sanat.

Radix Telephii recens appensa cum filo in dorso inter scapulas Hæmorrhoïdum dolores ilicò levat, simulque cum marcescente radice tuberculum evanescit. *Wedelius* Observat. 195. Ephemerid. *Germ* ann. 2.

THALICTRUM minus, B P. Minus, sive Rutæ pratensis minus genus semine striato, J. B. *The lesser Meadow-Rue.* Near *Kinneil*, towards the Sea. *Thalictrum.*

Est inter Herbas flore perfecto, semine nudo solitario, foliis triangulatis, floribus staminosis, seminibus striatis. Nota Characteristica.

Vires in Thalictro Hortensi tradentur.

THLASPI arvense siliquis latis, B. P. Arvense siliculis latis, Hist. *Oxon.* J. B. *Triacle-Mustard.* Officinalis est. *Thlaspi.*

Thlaspi est septo medio siliculam dirimente longitudinaliter. Nota Characteristica.

In Hortensi tradentur Vires.

TITHYMALUS Helioscopius, B. P. Helioscopius, sive Solisequius, J. B. *Sun-Spurge.* *Tithymalus.*

Tithymalus, sive Esula exigua, B. P. Minimus angustifolius annuus, J. B.

Herba tetrapetala est, uniformis, cum Vasculo seminali tricocco in summo stilo, et succo lacteo acri et fervido.

Violenter purgat, cordialibus, stomachicis, viscidis et roborantibus corrigendus. Hydropicis à quibusdam exhibetur. Vires

Lac perunctum verrucas, impetigines & thymos delet.

Tormentilla. TORMENTILLA sylvestris, B. P. Officinarum, J. B. Pentaphyllum, aut potiùs Heptaphyllum flore aureo tetrapetalo Tormentilla dictum, Hist. *Oxon. Tormentill.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Pentapetala est, inter Fragariæ affines.

Vires. Siccat & potenter astringit. Hinc in fluxionibus quibuscunque alvi, uteri, &c. usurpatur. Diaphoretica quoque & alexipharmaca est. Vulneraria etiam insignis est.

Usus Mechanicus. In quibusdam Regionibus in usum venit Tormentilla Coriariis pro coriis perficiendis.

Tragopogon. TRAGOPOGON pratense luteum majus, B. P. Flore luteo, J. B. *Yellow Goats-beard.*

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore composito, planifolio, naturâ pleno lactescentes, semine papposo.

Vires. Radices in deliciis habentur tum coctæ, tum etiam crudæ. In Acetariis valdè nutriunt & macilentis ac tabidis conducunt. Tussi & Respirationi difficili medentur, ut & Pleuresi. Urinæ quoque Stillicidio subvenire & Calculum expellere creduntur. Vulnerariæ quoque sunt

Tribulus Aquaticus. TRIBULUS Aquaticus minor Muscarellæ floribus, *Ger* Fontalis media lucens, J. B. Potamogeiton foliis crispis, sive Lactuca Ranarum, B. P. *Small Frogs-Lettuce*, or *Water-Caltrops.*

Tribulus Aquaticus minor Quercûs floribus, *Ger.* Fontinalis crispa, J. B. Potamogeiton minor folio Quercûs, Hist. *Oxon*

Trichomanes. TRICHOMANES, sive Polytrichum Officinarum, B. P. Trichomanes, sive Polytrichum, J B. *English-Maiden-hair.* Officinalis est.

Trichomanes aliud foliis mucronatis profundè incisis. I found it at the West-end of *Loch-coat Loch.*

Descriptio. Ejus folia utrinque ex adverso disponuntur Trichomanis vulgaris more. Sed à basi latiore in mucronem desinunt, & magis incisa sunt, parte posticâ rubiginosa. Caulis quoque rubescit.

Nota Characteristica. Est inter Herbas Epiphyllospermas minores folio tenuiore pinnato.

Vires. Adianto albo viribus respondet. Morbis Thoracis & Pulmonum auxiliatur, Calculo renum & urinæ Stillicidio. In Rachitide magni usus est

Trifolium pratense album. TRIFOLIUM pratense album, B. P. Pratense album vulgare odoratum, Hist *Oxon.* Pratense flore albo minus & fœmina glabrum, J B.

Vires. Flores poti ad alba uteri profluvia utiliter bibuntur. Apes iis maximè delectantur.

Trifolium pratense purpureum. TRIFOLIUM pratense purpureum, B P. Trifolium purpureum vulgare, J B.

Trifolium purpureum majus, sive Sativum, *J. Rait.* *Claver-grass.*

Vires. Flores pratensis purpurei vim obtinent refrigerandi & siccandi. In Enemate additi intestinorum tosiones ac dolores sedant, & viscidos lentosque humores inhærentes intestinis educunt.

Multæ aliæ sunt species Trifolii apud nos, quas hic enumerare non est opus. Sequentes, quæ magni usûs sunt, tantùm addam.

Trifolium acetosum. TRIFOLIUM Acetosum vulgare, B. P. Oxalis, sive Trifolium acidum flore albo & purpurascente, J. B *Common Wood-Sorrel.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter trifolia pentapetala acida.

Vires. Cardiaca est & Hepatica insignis. Æstum febrilem mitigat, sitim sedat & magni est usûs in Scorbuto.

Trifolium palustre. TRIFOLIUM palustre, B. P. J. B. *Marsh-Trefoil.*

Vires. In Sphacelis & Ulceribus putridis Scorbuticis egregii usûs est. Folia quoque in Cerevisiâ decocta pota in Morbo Articulari debellando magnarum virium.

Tripolium. TRIPOLIUM majus cæruleum, B. P. Majus, J. B. Common *Sea-Starwort.*

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore discoide papposas.

Vires. Quidam Vulnerariam esse perhibent.

Triticum. TRITICUM filigineum, C. B Theatrò. *White Wheat.*

Triticum Hybernum aristis carens, B P. *Red Wheat.*

Nota Characteristica. Est inter Herbas Culmiferas, grano turgidiore, lucidiore, sulcato, esculento.

Vires. Præterquam quòd optimi nutrimenti ejus grana sunt, ex iis quoque Amylum paratur multi usûs in morbis pectoris. Folia etiam tenera & adhuc herbacea præbent succum, qui expressus egregium est Remedium Antiscorbuticum.

Tussilago. Tussilago, J. B Vulgaris, B. P. *Colts-foot.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore discoïde papposas, flore erumpente antefolia.

Herba

Herba magni usus est in Tussi, Orthopnœâ Vomicisque pectoris, quibus singulis fumus quoque ejus ore attractus mederi creditur. Vires.

Extrinsecus folia recentia imposita prosunt Erysipelati & Ulceribus calidis.

TYPHA palustris major, B. P. J. B. *Cats-tail.* Typha.

Typha palustris clavâ gracili, B P. Palustris media, J. B.

Est inter Herbas graminifolias, floribus & seminibus in capitula in summo caule Cylindracea clavata tomento denso conferta coagmentatis. Nota Characteristica.

Lanugo Axungiæ permixta ambustis partibus tumorem & inflammationem arcet. Ad Enterocelas admota prædicatur, *Schwenckfelt.* Vires.

CAPUT XX.

Plantæ incipientes à Literâ V.

VALERIANA sylvestris major, B. P. Sylvestris magna Aquatica, J. B. *Great Wild Valerian.* Officinalis est. Valeriana.

Valeriana palustris minor, B. P. Minor Pratensis vel Aquatica, J. B. *Small Wild Valerian*, or *Marsh Valerian.*

Valeriana campestris inodora major, B. P. Locusta herba, J. B.

Valeriana est inter Umbellas impropriè dictas, quæ abeunt in pappos. Nota Characteristica.

Valerianella quoque inter impropriè dictas Umbellas flosculis pentapetalis.

Valerianæ radix, secundum *Dioscoridem*, vim habet calefaciendi & ciendi urinas arida pota; sed & Decoctum ipsius idem efficere potest. Facit etiam ad lateris dolorem, & Menses ducit, & Antidotis miscetur. Secundum recentiores autem, ruptis vulsis, ex alto devolutis opem fert. Decoquuntur folia ad Aphthas & oris Ulcera. Antidotis etiam inseritur. Quibus eam proprietatem addit Clarissimus *Fabius Columna* (se Sylvestris majoris) 10 semetipso expertam & in multis aliis tam pueris quàm adultis, ut pulveris radicis plantæ hujus sponte ortæ cochlearii dimidium cum vino, aquâ, lacte, aut alio quovis decenti succo & ægroti commoditate & ætate, semel sumptum, aut bis, Epilepsiâ correptos liberet. Vires. Pag. 120. Phytobas.

Ad visum acuendum & confirmandum tum flores tum radicem commendat *Tragus.*

Lactucâ agninâ pro Acetario communiter utuntur nostrates.

VERBASCUM mas latifolium luteum, B P. Verbascum foliis incanis mas latifolium, floribus luteis arctè caulibus adhærentibus, sine foliis angustis inter flores emanantibus, Hist. *Oxon.* Vulgare flore luteo magno, folio maximo, J B. *White Mullein.* Officinalis est. Verbascum.

Verbasculum sylvaticum vel pratense inodorum, B. P. Primula Veris caulifera pallido flore inodoro, aut vix odoro, J. B.

Verbasculum Sylvarum majus singulari flore, B. P. Sylvestre majus singularibus floribus singularibus cauliculis insistentibus, Hist. *Oxon.* Primula Veris floribus ex singularibus pediculis majoribus simplicibus, J. B. *Common Primrose.* Officinalis est.

Verbasculum umbellatum Alpinum minus, B. P. Primula Veris minor rubra *Eboracensis* foliis parvis glabris, Auriculæ Ursi instar, Hist. *Oxon.*

Primula Veris minor purpurascens, J. B. *Red Birds-eyes.*

Verbascum mas latifolium est inter bicapsulares monopetalas. Nota Characteristica.

Folia siccant, detergunt, digerunt, dolores mitigant, internis inflammationibus & doloribus subveniunt, laterum & pectoris dolores tollunt, ambustis conducunt illita. Sedem procidentem suffitu cohibent, & Tenesmum in Dysentericis sanant. Flores cum ovi vitello tumentes & dolorificas hæmorrhoides cohibent. Idem efficit oleum insolatu collectum & illitum. Herba tota oculis utilissima Podagram quoque & Genitalium inflammationem sedat. Vires.

VERBENA communis flore cæruleo, B. P. Vulgaris, J. B. *Common Vervain.* Officinalis est. It groweth near to the Kirks of *Hadingtoun* and *Inneresk.* Verbena.

Est inter Verticillatas floribus quadripartitis aut quinquepartitis vix labiatis, tubo brevi, foliis laciniatis, longioribus, venosis. Nota Characteristica.

Vires. Omnibus Visceribus amica est, Phthisi incipienti prodest, visum acuit, alexipharmaca est. Vulneraria quoque est, in Cephalalgiâ & Odontalgiâ utilis.

Veronica. VERONICA pratensis Serpyllifolia, B. P. Veronica fœmina quibusdam, aliis Betonica *Pauli* Serpyllifolia, J. B. *Little*, or *Smooth Fluellin*, or *Paul's Betony*.

Nota Characteristica. Est inter Plantas siliculosas, tetrapetalas, bicapsulares.

Vires. Vulneraria insignis ac sudorifera est, in erosione & obstructione Pulmonis magni usus, utilis in Colicâ quoque & morbis contagiosis.

Vicia. VICIA major vulgaris sativa, Hist. *Oxon.* Vulgaris sativa, J. B. Sativa vulgaris semine nigro, B. P. *Common Vetch.*

Vicia semine rotundo nigro, B. P. Sylvestris semine nigro & variegato, acutiore folio, Hist. *Oxon.* Vulgaris sylvestris semine parvo & nigro frugum, J. B. B. P.

Vicia maxima Dumetorum, B. P. Vicia Sepium perennis, J. B.

Vicia Segetum cum siliquis plurimis hirsutis, B. P. Parva, sive Cracca minor cum multis siliquis hirsutis, J. B.

Et variæ aliæ Viciæ apud nos reperiuntur, quas enumerare non est hujus Operis.

Nota Characteristica. Est inter Legumina Capreolis scandentia.

Vires. Viciæ maximæ Dumetorum terna aut quaterna semina esitata acidos Stomachi ructus sedant *Tragus*.

Viola. VIOLA Martia purpurea flore simplici odora, B. P. Martia purpurea, J. B. Officinalis est.

Viola Martia inodora sylvestris, B. P. Cærulea Martia inodora sylvatica in cacumine semen ferens, J. B.

Reperta est a me hujus varietas folio crispo.

Viola bicolor arvensis, B. P. Jacea bicolor frugum & hortorum vitium, J. B.

Viola tricolor hortensis repens, B. P. Tricolor, sive flos Trinitatis, J. B.

Viola montana lutea grandiflora, B. P. Jacea Tricoloris sive Floris trientalis genus flore luteo magno repens, non annuum, J. B.

Nota Characteristica. Est inter tricapsulares pentapetalas.

Vires. Violæ recentes alvum emolliunt & bilem educunt, ejusque fervorem temperant. Capitis doloribus, & pectoris laterisque inflammationibus conterunt. Jecoris & renum nimios calores restinguunt.

Flores cordiales sunt, semen lithontripticum.

Viola montana lutea vulneraria est & sudorifera, in torminibus puerorum & convulsionibus utilis.

Virga aurea. VIRGA aurea angustifolia minùs serrata, B. P. Aurea vulgaris latifolia, J. B. *Common Golden-rod.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter herbas flore discoide papposas.

Vires. Abstergit, glutinat & adstringit, renes à sabulo & arenulis liberat, faucium morbis auxiliatur & vulneraria est. Diarrhœæ, Dysenteriæ & sanguinis expuitioni medetur.

Vitis Idæa. VITIS Idæa foliis oblongis crenatis fructu nigricante, B. P. Vitis Idæa angulosa, J. B. *Black Whorts*, or *Bilberries*. Officinalis est.

Vitis Idæa foliis subrotundis non crenatis, baccis rubris, B. P. Vitis Idæa semper virens fructu rubro, J. B.

Vitis Idæa palustris, B. P. Oxycoccus, sive Vaccinia palustria, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Frutices bacciferos minores folio simplici, floribus concavis Urceolos referentibus.

Vires. Baccæ refrigerant & exiccant, Ventriculo æstuanti conveniunt, sitim sedant, ardentium Febrium calores mitigant, alvum reprimunt, vomitum sistunt, Dysenteriam e flava bile ortam curant. adversus Choleram Morbum prosunt, ad quos usus Rob præstat.

Usus Mechanicus. Succus cum Alumine & Gallâ coctus eleganti cæruleo colore chartas & linteamina tingit.

Ulmus. ULMUS montana, B. P. Vulgatissima folio lato scabro, *Ger. The common Elm-tree.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Arbores Vasculis seminalibus Membranaceis donatas, ipsa folliculis membranaceis subrotundis primo Vere ante folia erumpentibus, & semine perfecto brevi decidentibus.

Vires. Ulmi radix, folia, cortex adstringendi et abstergendi vim habent. Unde & vulnera glutinant, & Podagricos dolores mulcent.

Cortex

Cortex in aquâ communi ad Syrupi confiſtentiam decoctus cum tertiâ parte Aquæ vitæ additâ fotu dolorem Iſchiadicum valdè lenit.

Succus in veſiculis foliis adnatis vulnerarius eſt, egregii uſus in ſupplendo defectu aqueı humoris in oculorum vulneribus, referente *Henrico ab Heers* in Obſervationibus ſuis.

URTICA urens maxima, B. P. Major vulgaris, J. B. *The Common Nettle*. Officinalis eſt. Urtica.

Urtica urens minor, B. P. Minor annua, J. B.

Urtica aculeata foliis ſerratis, B. P. Cannabis ſylveſtris quorundam Urticæ inerti affinis, J. B.

Urtica aculeata foliis ſerratis, ſive Cannabis ſpuria flore albo.

Urtica aculeata foliis ſerratis, ſive Cannabis ſpuria flore luteo amplo labro purpureo, J *Raii*.

Eſt inter Herbas flore imperfecto ſeu ſtamineo erectas, ſeminibus ad ſingulos floſculis ſingulis. Nota Characteriſtica.

Urtica in Olere ſumpta ſolvit alvum, ſanguinem depurat, renes abſtergit, calculos expellit. Expectorationem & Morbillorum eruptionem promovet. Succus herbæ in in ſanguinis ſputo eximii uſus eſt. Vires.

Radix adverſus frigidas Tuſſes & Orthopnœas commendatur. Semen quoque in pectoris morbis conducit. Diuretica & lithontriptica tota planta eſt.

Extrinſecùs putridis, gangrænoſis ac malignis ulceribus auxiliatur, durities ac tumomores diſcutit, reprimit Uvulam inflammatam, & ſedat narium hæmorragiam contuſa et ſuccus expreſſus applicatus. Æſtum et puſtulas ab ipſâ excitatas reſtinguit (referente *Parkinſono*) ipſius ſuccus expreſſus.

CAPUT ULTIMUM.

Litera X.

XYRIS ſive Gladiolus fœtidus, B. P. Xyris, vel Iris agria fœtida, Hiſt. *Oxon.* Spatula fœtida, pleriſque Xyris, J. B. *Stinking Gladdon* or *Gladwin*. Officinalis eſt. Xyris.

Eſt inter Herbas foliis, floribus, pericarpiis aut radicibus bulboſis affines. Nota Characteriſtica.

Radices intus ſumptæ maximarum ſunt virium in Scrophulis. D. *Needham*. Vires.

Pulvis radicum exiccatarum in Hyſtericâ paſſione, Orthopnœâ & affectibus Hypochondriacis utiliſſimus. D. *Bowles*.

A quibuſdam ad alvi profluvia bibitur, quod in Pituitoſo fortè tolerari poſſet: materiam enim per urinas deducit & avertit. Quidam pro Purgatione radicis Decocto aut Infuſo utuntur, ut ait Lobelius.

APPENDIX,

INter Plantas à Literâ E incipientes omiſſum fuit Echium marinum, quod hic addendum eſt.

ECHIUM Marinum, B. P. An Bugloſſum dulce ex Inſulis *Lancaſtriæ*, *Park.* Sea-Bugloſs. Echium Marinum.

Folia ei parva glauca velut Cerinthes, cordis figurâ ferè; caules infirmi humi procumbentes à radice undequaque in orbem ſparguntur; flores exigui cerulei, tubuloſi, breves. Singulis floribus quatuor ſuccedunt ſemina capſulâ incluſa. Ejus Icon habetur in Tabulis. It groweth in ſeveral places along the South-ſide of the Firth of *Forth*. Deſcriptio.

Inter Fucos addendus eſt.

Fucus Equiseti facie Ostrea testæ adnatus.

FUCUS Equiseti facie Ostreæ testæ adnatus.

Ejus Icon habetur in Tabulis.

Caulis nodosus est, albicans, ex cujus summitate erumpunt plurima folia fœniculacea, albicantia quoque, in gyrum plurimis ordinibus disposita.

Descriptio.

Inter Solani species omissum fuit, quod de Solano somnifero ejusque viribus refert *Buchananus*: quocirca illud hic adjiciendum curavimus. Missa à *Scotis* magna vis panis & vini (ad *Danorum* sc. castra) tum è vite, tum & hordeo confecti, ac succo infecti herbæ cujusdam veneficæ, cujus magna copia passim in *Scotiâ* nascitur. Vulgò *Solanum somniferum* vocant. Caulis ei, major bipedali, in ramos supernè diffunditur: folia latiuscula, acuminata exteriore parte, ac languidè virentia: acini prægrandes, ac nigri, cùm maturuerunt, coloris, qui è caule sub axillâ foliorum exeunt: sapor eis dulcis, & propemodum fatuus. Semen habent perexiguum, velut Fici grana. Vis fructui, radici, ac maximè semini, somnifera, & quæ in amentiam, si largiùs sumantur, agat. Hac herbâ cùm omnia infecta essent, qui commeatus in castra vehebant, ne qua doli subesset suspicio, prægustabant, *Danosque* magnis poculis invitabant ad bibendum. Idem quoque *Sueno* ipse, benevolentiæ significandæ causâ, ut illis Nationibus mos est, faciebat. *Duncanus*, qui futurum sciret, ut vis potionis unà cum somno visceribus conciperetur, jam *Macbethum* cum suis, per aversam ab Hoste Portam, summo silentio in Urbem receperat, compertoque per Exploratores, somno & vino graves jacere Hostes, *Banchonem* itinerum aditusque in castra gnarum, cæteris in insidiis collocatis, cum parte majore Exercitûs mittit. Is ingressus Castra, sublato clamore magno, opinione suâ omnia negligentiora invenit. Pauci tumultu excitati, cùm velut amentes temerè discurrerent, ab obviis cæduntur. Reliquis ferè mors cum somno continuata est. Rex per temulentiam velut mortuus à paucis, qui minùs vinolenti erant, correptus, cùm non modò viribus, sed etiam sensu careret, instar oneris in jumentum fortè oblatum injectus ad Naves est delatus. Nihilo ibi, quàm in Castris, melior status rerum fuit. Nautis enim prope omnibus in terrâ cæsis, vix, qui unam Navem regerent, collecti: eorum operâ Rex domum reportatus est.

Rer. Scot. Lib. 7.

Solani somniferi Descriptio.

Vires, quas Dani suo damno experti sunt.

Quoniam plurimæ ex sponte nascentibus Plantis suprà memoratis in Septo Regio *Edinburgensi* proveniunt, non exigui usûs futurum Rei Botanicæ studiosis arbitramur, si Plantarum in eo Septo sponte nascentium Catalogus hic adjiciatur.

CATA-

CATALOGUS PLANTARUM

In SEPTO REGIO EDINBURGENSI,

Sponte Nascentium.

A.

Absinthium vulgare, *Park.*
Acetosa pratensis, B. P.
Acetosa arvensis lanceolata, B.
Acetosella v. Trifolium acetosum.
Adiantum *δίφυλλον* seu furcatum *Thalii.*
Adiantum album *Tab.* Ruta muraria, B. P.
Adiantum nigrum Officinarum, J. B.
Adiantum aureum minus *Tab.*
Agrimonia v. Eupatorium.
Alchimilla vulgaris, B. P.
Alchimilla minima montana Col. Percepier *Anglorum*, *Ger.*
Alliaria, B. P.
Allium ursinum, *Ger.*
Allium sylvestre, *Ger.*
Alsine media, B. P.
Alsine longifolia uliginosis locis proveniens J. B.
Alsine Plantaginis folio, J B.
Alsine arvensis hirsuta magno flore, B. P.
Alsine hirsuta altera viscosa, B. P.
Alsine palustris minor folio oblongo, B. P.
Alsine palustris Portulacæ aquaticæ similis, J *Raii*.
Alsine minor multicaulis, B. P.
Alsine Spergula dicta major, B. P.
Alsine Hederulæ folio, B. P.
Alsine foliis Trissaginis, *Ger.*
Alsine foliis Veronicæ, *Ger.*
Anagallis aquatica major folio oblongo, B. P.
Anagallis aquatica minor folio subrotundo, B. P.
Anemone nemorum, *Ger.*
Anonis spinis carens purpurea, B. P.
Anthyllis leguminosa, *Ger.*
Aparine vulgare, B. P.
Aparine levis, *Park.*
Argentina, *Ger.* Potentilla, B. P.
Armerius pratensis, *Ger.*
Artemisia vulgaris, *Park.*
Arundo vulgaris sive phragmites *Dioscoridis*, B. P.
Asperula, *Ger.*
Astragalus sylvaticus, *Ger.*
Atriplex sylvestris latifolia, B. P.
Atriplex sylvestris latifolia altera, *Ger.*
Atriplex sylvestris folio sinuato candicante, B. P.
Auricula muris pulchro flore albo folio tenuissimo, J. B.

B.

Barba capræ floribus compactis, B. P Ulmaria, J. B.
Bardana major, *Ger.*
Bellis major sylvestris caule folioso, B. P.
Bellis sylvestris minor, B. P.
Brunella major folio non dissecto, B. P.
Buglossum sylvestre minus, B. P.
Bulbocastanon, J. B.
Bursa pastoris major folio sinuato, B. P.
Bursa pastoris minor, *Park.*
Bursa pastoris minor loculis oblongis, B. P. Paronychia vulgaris, *Ger.*
Bursæ pastoris similis siliquosa major, B. P.

C.

Caltha palustris flore simplici, B. P.
Campanula minor sylvestris rotundifolia vulgaris, B. P.
Campanula rotundifoia flore albo.
Carduus vulgatissimus viarum, *Ger.*
Carduus albis maculis notatus vulgaris, B. P.
Carduus polyacanthus primus, *Ger.*
Carduus Lanceatus latifolius, B. P.
Caryophyllata vulgaris, B. P.
Caryophyllata aquatica nutante flore, B. P.
Caryophyllus arvensis glaber flore majore, B. P.
Caryophyllus minimus muscosus nostras, *Park.*
Caucalis semine aspero flosculis rubentibus B. P.
Caucalis flore albo.
Centaurium minus, B. P.
Cerasus sylvestris fructu rubro, J. B.
Chærephyllum sylvestre, B. P.
Chamæcistus vulgaris flore luteo, B. P.
Chamæcistus vulgaris flore albo.
Chamædrys sylvestris, *Ger.*
Chamæmelum inodorum, B. P. Cotula non fœtida, *Ger.*
Chamæmelum fœtidum, B. P. Cotula fœtida, *Ger.*

Gramen Typhynum majus, *Ger.*

H.

Hedera arborea, B. P.
Hedera terrestris vulgaris, B. P.
Hieracium longius radicatum, *Ger.*
Hieracium Chondrillæ folio radice succisâ majus, B. P.
Hieracium murorum folio pilosissimo, B. P.
Hieracium murorum laciniatum minus pilosum, B. P.
Hieracium minus folio subrotundo, B. P.
Horminum pratense foliis serratis, B. P.
Hyacinthus oblongo flore cæruleus major, B. P.
Hyoscyamus niger vel vulgaris, B. P.
Hypericum vulgare, B. P.
Hypericum minus supinum, vel supinum glabrum, B. P.
Hypericum minus erectum, B. P.
Hypericum Ascyrum dictum caule quadrangulo, J. B.

J.

Jacea nigra pratensis latifolia, B. P.
Jacea nigra laciniata, B P.
Jacobæa vulgaris laciniata, B. P.
Jacobæa Alpina laciniata flore Buphthalmi, J. B.
Iris palustris lutea, sive Acorus adulterinus, J. B.
Juncus acutus paniculâ sparsâ, B. P.
Juncus levis paniculâ sparsâ, B. P.
Juniperus vulgaris fruticosa, B. P.

L.

Lactuca sylvestris costâ spinosâ, B. P.
Lamium album non fœtens folio oblongo, B. P.
Lamium purpureum fœtidum folio subrotundo, sive Galeopsis Dioscoridis, B. P.
Lamium folio caulem ambiente majus, B. P.
Lamium maximum sylvaticum, B. P.
Lapathum folio acuto plano, B. P.
Lapathum folio acuto crispo, B. P.
Lapathum acutum minimum, *Park.*
Lapathum folio subrotundo, B P.
Lapathum aquaticum folio cubitali, B. P.
Lapathum unctuosum, B P.
Lathyrus sylvestris luteus foliis Viciæ, B. P.
Lenticula palustris vulgaris, B. P.
Lenticula aquatica trisulca, B. P.
Leucoium luteum vulgare, B. P.
Lichen sive Hepatica vulgaris, *Park.*
Lichen cinereus terrestris, *J. Raii.*
Linaria vulgaris lutea flore majore, B P.
Linum sylvestre catharticum, *Ger.*
Lithospermum majus erectum, B. P.
Lotus pentaphyllos flore majore luteo splendente, B. P.
Lotus, sive Melilotus pentaphyllos minor glabra.
Lunaria minor, *Ger.*

Lychnis sylvestris alba simplex, B P.
Lychnis sylvestris sive aquatica purpurea simplex, B. P.
Lychnis segetum major, B. P.
Lychnis sylvestris quæ Behen album vulgò.
Lychnis sylvestris viscosa rubra angustifolia, B P.
Lychnis sylvestris viscosa angustifolia alba.
Lysimachia siliquosa hirsuta magno flore, B. P.
Lysimachia siliquosa hirsuta parvo flore, B. P.
Lysimachia siliquosa glabra major, B. P.
Lysimachia siliquosa glabra minor, B. P.
Lysimachia siliquosa glabra minor angustifolia, *Ger.*
Lysimachia Chamænerion dicta latifolia, B. P.
Lysimachia spicata purpurea forte *Plinii*, B. P.

M.

Malva sylvestris folio rotundo, B P.
Malva sylvestris folio sinuato, B. P.
Marrubium nigrum fœtidum Ballote Dioscoridis, B P.
Marrubium album vulgare, B. P.
Mentha rotundifolia palustris sive aquatica, B P.
Mercurialis montana testiculata, B. P.
Mercurialis montana spicata, B P.
Mespilus Apii folio sylvestris spinosa sive Oxyacantha, B P.
Millefolium vulgare album, B P.
Millefolium vulgare purpureum minus, B. P.
Millefolium aquaticum Ranunculi flore & capitulo, *Park.*
Muscus terrestris vulgaris minor Adianthi aurei capitulis, *J. Raii.*
Muscus palustris terrestri similis, *J. Raii.*
Muscus terrestris & hortensis, J. B.
Myrrhis sylvestris seminibus lævibus, B P.
Myrrhis sylvestris seminibus asperis, B. P.

N.

Nasturtium pratense magno flore, B. P. Cardamine *Ger.*
Nasturtium pratense, sive Cardamine flore albo.
Nasturtium aquaticum supinum B. P.
Nasturtium aquaticum minus B. P. Cardamine impatiens altera hirsutior, *J. Raii.*
Nasturtium sylvestre tenuissime divisum B P. Sophia Chirurgorum, *Ger.*
Nummularia minor flore purpurascente B. P.

O.

Ophioglossum, *Ger.*
Orchis morio mas foliis maculatis, B P.
Orchis morio fœmina. B. P.
Orchis palmata pratensis latifolia longis calcaribus, B. P.

Orchis palmata pratensis maculata, B. P.
Orchis palmata flore albo.
Origanum sylvestre, Cunila bubula *Plinii*, B. P.

P.

Papaver erraticum majus, B. P. Rhœas *Ger.*
Parietaria officinarum & Dioscoridis. B. P.
Pastinaca tenuifolia sylvestris *Dioscoridis*, vel Daucus officinarum, B. P.
Pedicularis pratensis lutea, vel Crista Galli, B. P.
Pedicularis pratensis purpurea, B. P.
Pedicularis pratensis rubra elatior. *J. Raii.*
Pentaphyllum incanum repens Alpinum *Park.*
Pentaphyllum rubrum palustre, *Ger.*
Peplus, sive Esula rotunda, B. P.
Periclymenum non perfoliatum *Germanicum*, B. P.
Persicaria mitis maculosa, & non maculosa, B. P.
Persicaria urens sive Hydropiper, B. P.
Persicaria minor, B. P.
Pilosella major repens hirsuta, B. P.
Pimpinella saxifraga major umbellâ Candidâ, B. P.
Pimpinella saxifraga major altera, B. P.
Pimpinella saxifraga minor, B. P.
Plantago latifolia sinuata, B. P.
Plantago angustifolia major, B. P. Quinquenervia, *Ger.*
Plantago aquatica latifolia, B. P.
Plantago aquatica angustifolia, B. P.
Polygala vulgaris, B. P. Cærulea, *Ger.*
Polygala rubra, *Ger.*
Polygala alba, *Ger.*
Polygonum, sive Centinodia, J. B.
Polypodium vulgare, B. P.
Potamogeiton salicis folio, B. P.
Potamogeiton rotundifolium, B. P.
Prunus sylvestris, B. P.

R.

Ranunculus nemorosus Moschatellina dictus, B. P.
Ranunculus pratensis radice verticilli modo rotundâ, B. P.
Ranunculus pratensis erectus acris, B. P.
Ranunculus pratensis repens hirsutus, B. P.
Ranunculus nemorosus vel Sylvaticus folio rotundo, B. P.
Ranunculus palustris Apii folio lævis, B. P.
Ranunculus longifolius palustris major, B. P. Flammeus major, *Ger.*
Ranunculus longifolius palustris minor, B. P.
Ranunculus palustris serratus, B. P.
Ranunculus aquaticus folio rotundo & capillaceo, B. P.
Ranunculus aquaticus hæderaceus, B. P.
Ranunculus aquaticus Coryledonis folio, B. P.
Raphanus aquaticus foliis in profundas lacinias divisis, B. P.
Rapistrum flore luteo, B. P.
Rosa sylvestris inodora sive canina, *Park.*
Rosa sylvestris inodora sive canina flore albo.
Rosa sylvestris nostras flore albo odoratissimo.
Rosa sylvestris pomifera minor, B. P. Pimpinellæ folio, *Ger.*
Rubeola arvensis cærulea repens, B. P.
Rubus vulgaris, sive Rubus fructu nigro, B. P.
Rubus Idæus spinosus, B. P.

S.

Sambucus fructu in umbellâ nigro, B. P.
Sambucus humilis sive Ebulus, B. P.
Sambucus aquatica flore simplici, B. P.
Sanicula Officinarum, B. P.
Sanicula montana flore calcari donato, B. P. Pinguicula *Gesneri*, J. B.
Saxifraga rotundifolia alba, B. P.
Saxifraga palustris *Anglica*, *Park.*
Scabiosa pratensis hirsuta, quæ Officinarum, B. P.
Scabiosa capitulo globoso minor, B. P.
Scandix semine rostrato, B. P.
Scordium alterum sive Salvia agrestis, B. P.
Scrophularia nodosa fœtida, B. P.
Sedum parvum acre flore luteo, J. B.
Sedum Alpinum trifido folio, B. P.
Senecio minor vulgaris, B. P.
Senecio incanus pinguis, B. P.
Serpyllum vulgare minus, B. P.
Serpyllum vulgare flore albo.
Serpyllum hirsutum, *Ger.*
Sideritis Alsines-trissaginis folio, B. P.
Sium majus angustifolium, *Ger.*
Sium minimum foliis Ferulaceis, Hort. Reg. *Blef.*
Solanum scandens, sive Dulcamara, B. P.
Sonchus levis laciniatus latifolius, B. P.
Sonchus levis laciniatus muralis parvis floribus, B. P.
Sonchus asper laciniatus et non laciniatus, B. P.
Soncho affinis Lampsana domestica, B. P.
Sparganium ramosum, B. P.
Sparganium non ramosum, B. P.
Sphondylium vulgare hirsutum, B. P.
Stachii palustris fœtida, B. P. Panax coloni, *Ger.*
Succisa glabra, B. P. Morsus Diaboli, *Ger.*
Succisa sive Morsus Diaboli flore carneo.

T.

Tanacetum odoratum sive vulgare luteum, B. P.
Tithymalus helioscopius, B. P.
Tormentilla sylvestris, B. P.

Tragopogon

Tragopogon pratense luteum majus, B. P.
Tribulus aquaticus minor Muscatellæ floribus, Ger.
Tribulus aquaticus minor Quercûs floribus, Ger.
Trichomanes sive Polytrichum Officinarum, B. P.
Trifolium pratense album, B P,
Trifolium pratense purpureum, B P.
Trifolium arvense humile spicatum, B. P. Lagopus vulgaris, *Park.*
Trifolium pratense luteum capitulo Lupuli, vel agrarium, B P.
Trifolium pratense Luteum Capitulo breviori, B. P
Trifolium luteum lupulinum minimum, Hist. *Oxon.*
Trifolium acetosum vulgare, B P.
Trifolium palustre, B. P.

V.

Valeriana sylvestris major, B. P.
Verbasculum pratense odoratum, B. P. Primula veris major, Ger.
Verbasculum sylvarum majus singulari flore, B. P. Primula veris vulgaris, *Park.*
Veronica mas supina & vulgatissima, B. P,
Veronica pratensis serpyllifolia, B. P.
Vicia segetum cum siliquis plurimis hirsutis, B P.
Vicia multiflora, B P.
Vicia sylvatica multiflora maxima, B. P. J *Raii.*
Vicia maxima dumetorum, B. P.
Vicia lathyroides purpurocæruleis floribus, J. *Raii.*
Vicia minor hirsuta flore minimo rubente.
Viola Martia inodora sylvestris, B. P.
Viola bicolor arvensis, B. P.
Viola tricolor hortensis repens, B. P.
Vitis Idæa foliis oblongis crenatis fructu nigricante, B. P. Vaccinia nigra, Ger.
Urtica urens maxima, B. P.
Urtica urens minor, B. P.
Urtica aculeata foliis serratis, B. P. Cannabis spuria, Ger.
Urtica aculeata foliis serratis, sive Cannabis spuria flore albo.
Urtica aculeata foliis serratis, sive Cannabis spuria flore luteo amplo labro purpureo, J. *Raii.*

Hic Oden de Rosâ Ciphianâ ad Clarissimum Virum, D. Baltorium à me scriptam Visum est Apponere.

ODE DE

ROSA CIPHIANA,

AD

Clarissimum Virum,

D. ANDREAM BALFORIUM, Equitem Auratum Medicum Regis Ordinarium, Consanguineum suum.

Eia Fulgens incola Ciphiane,
Sive tu sanguis Veneris Beatæ,
Æquius Candens petit anne pulchrum
Phæbus Alumnum.

Ocius clausos refera Rubentes
Virgulis flores Niveis striatos,
Lenis o Suavi Cerebrumque Odore
Imbue Vatis.

Rectius Te Balforius Sodalis
Pingat, Acceptumque novem Camænis
Arte donavit celebri Medentem
Doctus Apollo.

Callet occulto mare quod profundo,
Intimo quod Viscere terra condit,
Piscium novit genus, & Volantum
Quadrupedumque.

Flora Splendentem Viridi coronâ
Circuit Frontem, sub utroque Mundi
Axe crescentes, mediisque terris
Quod sciat Herbas.

Arduus solem medium refertus Plantæ. Descriptio
Cautibus collis recipit supinus,
Ille fæcundos Radios in ima
Viscera mittit, Locus.

Frigidum collem tulit Incolendum
Nostra (quod mirum) Rosa, digna faustis
Montibus, Queis in Lacrimosa myrrha
Thuraque Crescunt.

Caulis exilis, cubitalis ægre, Caulis.
Parva profert Germina sanguisorba, Folia.
Stipitem comunt calyces, aperto
Simplice Flore. Calyx.

Q *Multiplex*

Flos Variegatus. *Multiplex qualis Rosa splendidisque*
Lineis albis decorat Ruborem
Caryophyllis, nitet in Tulipis
Purpura qualis.

Tempus florendi. *Spirat Expanso redimita flore,*
Sole fœcundas hilarante terras
Odor. *Læta Mulcentes cerebrum vapores*
Æmula Jasmes.

Oppido Curtæ rosa nostra formæ,
Pomum. *Purpuraus pomum Gremio recondit,*
Semen. *Perditam quæ restituant rotunda*
Semina formam.

Radix. *Longa radix Germina pullulatque*
Multa, quæ promunt Sobolem Virentem;
Nec prior, mundi Rosa morte dirâ
Nostra peribit.

Ne terat saltu petulante Vaga
Ales, audax arripiat manusve,
Spinæ. *Spiculis densis Rosa tuta Sævum*
Vulnerat hostem.

Tanta Floris gratia Fumigantem
Suaviter, nostram decoret rosamque
Anne vires deliciis Negabis,
Phœbe Salubres.

Frigidas Nymphas metuat cane ictus, Vires
Illa radicis tribuit levamen:
Calculi duras Acinus Comestus
Pellit Arenas.

Purpuraus pomum reficit liquore
Cordis haustos spiritus, Æstuantes
Supprimit febres, acido repellit
Omne Venenum.

Ille Pomonæ docilis requirat
Dives Artes, Florea rura Cultu
Alter ornet, nullus indiget sed
Hocce Rosetum.

Vita parvo tempore nostra transit
Casibus sortis Variis rotata,
Longa quid prodest bona præferenda,
Fabula qualis.

O Deus Votis Bone Temperatis
Lenis, Auri pondera non requiro,
Multa servorum agmina, sumptuosa
Vellera nollem.

Rure contentusque Opibusque Avitis,
Sanus Amentum fugiam tumultus,
Quæ regis justâ, Deus alme, lege
Mente revolvam.

Gaudiis Vanis procul & Timore,
Mente sim firmâ simul & serenâ,
Tum feram latè tua magna gentes
Facta per omnes.

PRODROMI

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ, PARTIS SECUNDÆ LIBER SECUNDUS

DE

PLANTIS SCOTIÆ HORTENSIBUS,

QUÆ

Medici aut Mechanici usûs, specie insignes, aut Rariores sint.

CAPUT I.

De Re Hortensi in genere.

EX variis Mortalitatis Oblectamentis, quibus se in hoc fragilis & ærumnosæ vitæ curriculo decurrendo solatur, nullum honestius, imò nec jucundius est, quàm quod ex Plantarum culturâ percipitur. Hinc in Hortis sibi sedem, ubi philosopharetur, elegit *Epicurus* tranquillissimæ vitæ sectator acerrimus, ut qui in animi tranquillitate & corporis indolentiâ summum bonum ponebat. Quâ persuasione ductus *Diocletianus* etiam Imperator *Romanus*, Imperio abdicato in Horti solitudinem se contulit, & Olera sua & Lactucas ad *Salonam* Purpuræ & Sceptris prætulit. Hi (ut ait Lipsius) unà cum Orbe nato nati sunt, quos *Deus* ipse primo homini Domicilium attribuit, & velut sedem beatæ vitæ. Quid enim hominem compositæ & sedatæ vitæ magis delectare potest, quàm Hortus Arboribus, Herbis & Floribus pulchrè exornatus, fructibus gratissimis quaquaversum nitens, Fonticulis & Rivis scaturiens, Avicularum Harmoniis suavissimè resonans, & Aëris temperie Tempestatumque vicissitudine salubriter vernans?

Horticultura optimum vitæ oblectamentum.

Usus Hortorum antiquissimus est. In Sacris enim Literis legimus *Assuerum* jussisse Convivium præparari in Vestibulo Horti & Nemoris, quod Regio cultu & manu consitum erat. Et (teste *Plinio*) nihil Antiquitas priùs mirata est, quàm *Hesperidum* Hortos, ac Regum *Adonis* & *Alcinoi*; itemque Pensiles, sive illos *Semiramis*, sive *Assyriæ* Rex *Cyrus* fecit.

Lib. Esther Cap. 1.

Hist. Nat. Lib. 19. c. 4.

Hortorum Antiquitas.

Horti autem perfectissima constitutio Floribus, Nemore, Aquis & Pomario constat, quibus omnibus Cœlum accommodatum esse debet. M. *Varro*, partem Mundi Septentrionalem salubriorem esse, quàm est Meridiana, statuit; Et quoniam, quæ salubrior, illa fructuosior est, ideo magis quoque eam ad colendum opportunam esse. Quod cùm ita sit, *Scotia* nostra quùm temperato Aëre fruatur ad Septentrionem obversa, & propter Maris ambientis Vaporem, & longam Solis super Horizonte nostro moram, benignum quoque habeat teporem; &, propter frequentes Fluvios, Lacus & Rivos, satis in eâ Humoris irrigui adsit, convenientem satis Cœli positum pro Hortis sortita est.

Lib. 1. de Re Rustic.

Cœli positio pro Hortis.

Ut ſi minùs quibuſdam ſuccedant, non Cœlum accuſandum ſit, ſed Cultorum inſcitia aut inertia. Nec minùs ſavet Solum noſtrum, quod vel per ſe ſatis aptum, vel facili mixturâ ad hunc uſum præparari poterit. Eò certè pervenit noſtrorum hominum in Hortis colendis induſtria, ut omnis ferè generis ſructus habeamus, & eam quorundam copiam, ut potum ex iis multi conficiant. Nec horum curam damnatæ manus vinctique pedes exercent, ſed ipſorum etiam Nobilium ſtudio coluntur, ſicque (ut fas eſt credere) honeſtis manibus lætiùs omnia proveniunt. Nunc enim omnes ferè Nobilium Villæ pictis Florum coloribus, denſis Nemorum opacitatibus, Piſcinarum Rivorumque liquidâ perennitate, & Arborum pomiferarum amœniſſimis ordinibus mirè nitent. Et in his per Maris commercium advectæ utriuſque Orbis Plantæ Cultorum noſtrorum ſtudio & induſtriâ lætè proveniunt; neque ſolum quæ aſpectu jucundæ, ſed etiam eæ quæ ad vitæ uſus utiles ſunt.

Quò meliùs autem procedat Hortorum cultura, operæpretium erit nonnulla apponere ex Celeberrimo *Rapino*, quæ à Cultoribus Hortorum conſideranda accuratè ſunt.

Hortorum Cultoribus quid præcipuè obſervandum. | Ren. Rapinus de Culturæ Hortenſis Diſciplinâ.

Imprimis autem Anni quatuor partes præcipuas, & omnem Ventorum rationem, ſingulaſqoe Tempeſtatum affectiones notent. Lunam noſcant Soliſque Converſiones Brumali Solſtitialique Revocatione diſtinctas ſciant: quibus, quoad poterint, culturæ ſuæ rationem accommodent. Ventorum autem, qui in hac Regione perpetuò regnant, vis omnis perdiſcenda, ut ab illorum impetu Plantas ſuas commodè protegant, excitando in commodis locis Propugnacula ex Agrifoliis & Abietibus confertim plantatis. Dein (ut ait *Columella*) Qui ſe in hac Scientia perfectum profiteri volet, exploratum habeat, quid cuique Plagæ conveniat, quid repugnet. Si ſegnis terra tardaque ſit, cultu adjuvari poteſt; ſi plus juſto fertilis, reprimi. Eligeadus autem magis pinguis ac reſolutus ager, qui minimum laborem poſcit, & fructum maximum reddit. Secundi meriti eſt ſpiſſus, qui labore quidem maximo, tamen ad vota reſpondet.

In Præfat. | Qualis ager eligendus. | Palladius Lib. 1.

Hortorum ſitus.

Pro Horti poſitione is terrarum ſitus eligendus, qui neque ita planus ſit, ut reſtagnet, neque ita præruptus, ut diffluat; ſed (ut *Palladius*) cui leniter inclinata planities curſum aquæ fluentis per ſpatia diſcreta derivat. Nec obrutus ita ſit, ut in depreſſiſſimas Valles ſubſidat, neque tam arduus, ut excelſitate ſuâ immodice pateat caloribus tempeſtatibuſque violentis. Sed vel campus apertior, qui humorem pluvium fallente clivo ſubducat, vel collis per latera molliter inclinata deductus. Modicè certè depreſſi jacenteſque clivi Arboribus fructiferis commodiores ſunt.

Quid obſervandum in plantando & ſerendo.

Pro Florum, Fruticum Arborumve plantatione ſervetur ſitus Regionis, plantandi tempus ſecundum Cœli Solique naturam notetur. Omnia, quæ ſeruntur, creſcente Lunâ & diebus tepidis ſerenda ſunt: nam quæ cogit, denſat & includit frigus, educit tepor & evocat. Quò verò Planta robuſtior eſt, eò Scrobem, cùm terræ committitur, requirit altiorem. Omnem Cœli ſtatum pati poſſunt Malus & Pyrus; ſed tepidiore magis utraque delectatur, ſoloque pinguiore.

Seminarium.

Seminarium in ſolo mediocri impunè poteſt inſtitui, ut in terram meliorem ſata minori negotio transferri poſſint: Plantatum enim earum, quæ transferuntur, Poma ſont longè generoſiora laudatioraque. Licet autem peracerbi Fructus omnes mitigentur cultu, nunquam tamen plus veræ & ſinceræ benignitatis accipiunt, quàm ſi tranferantur in terram mitiorem. Nam (ut eſt jam obſervatum à *Plinio*) omnia ea non ſtatim moris eſt in ſuâ locari tellore, ſed priùs nutrici dari, atque in Seminariis adoleſcere iterumque migrare. Qui tranſitus mirum in modum mitigat etiam Sylveſtres: ſive Arborum quoque, ut hominum natura novitatis ac peregrinationis avida eſt, ſive diſcedentes virus relinquunt, manſueſcuntque tractatu, ceu feræ, dum radici avellitur Planta. Quod autem præcipit *Columella*, obſervandum eſt. Prudentis, inquit, Coloni eſt ex deteriore terra potius in meliorem, quam ex meliore in deteriorem transferre.

Hiſt. Nat. Lib. 17. Cap. 10. | Lib. 3. Cap. 8.

Floretum.

Præparandus autem Hortus non longè ab Ædibus, ut ab aſpectu & ab odore ac fragrantiâ voluptatem afferat. Locus autem nec parietum anguſtiâ, nec Arborum opacitate preſſè nimis includatur. Omnia libera ſint & patentia, ubi Flores conſiti ſunt, qui ſolent aperto Cœlo lociſque patentibus hilarari non mediocriter. Planities ipſa juſta & æquabilis, quæ nihil habeat eminens aut lacunoſum. Floribus autem in ordinem ſuum digerendis figurandiſque, cum pulvillis & areolis, tum Buxi textibus, tum Alveis ligneis ſaxeiſve, modi ſunt innumerabiles

Florum cultura.

Unicuique autem Flori deſignetur Solum conveniens. Mediocre magis eſt accommodatum Horto florifero: flores enim primarii (quales ſunt Tulipa, Corona Imperialis, Anemone, Narciſſus, Hyacinthus, Roſa) ſolum amant tenue, quod neque per denſitatem nimiam excludat irrigationis beneficium, neque per nimiam raritatem illud non excipiat.

piat. Eò accedit, quòd Plantæ lasciviant in solo pinguiori, ipsosque Flores herbescentis luxuriei obesitas obruat. Quapropter Soli lascivientis ubertas aspergi debet arenâ, ut ejus emendetur felicitas.

In justâ Horti descriptione partes secundas Nemus habere debet: tum enim domui, tum horto contra Ventorum ferociam muniendis idoneum est. Luci autem grandes proportione designationeque spatiorum justâ conserantur, ut nihil non inter se consentiat.

Fontes Rivique.

Lib. 3. de Animalibus.

Rivorum quoque inductionibus deductionibusque non amœnitas modò Horto conciliatur, sed etiam fœcunditas. Quæ causa est, cur *Aristoteles* præcipiat Rivorum deductiones fieri de Fonte præcipuo, quæ fundant se commeentque per omnem hortum: aqua enim Plantis omnibus vim affert & incrementum.

Aqua eâ copiâ fluat, quæ indigentiæ sufficiat, nec cursum intermittat, nullo sapore aut odore, nulloque colore inficiatur. Plurimum certè voluptati confert, si liquor Fontium pellucidus sit, qui locum det intuendæ observandæque Piscium per Aquas ludentium lasciviæ.

Pomarium.

Ultima pars Pomarium est. Hæc cæterarum partium amœnitati addit ubertatem fructuum, magnamque vitæ commoditatem.

Cultissimi Pomarii perfecta ratio.

Pro constituendo, quemadmodum decet, Pomario, Arbores erunt partim proceritate naturali, cœlo liberiori proponendæ, partim deprimendæ brevitate trunci ramorumque humilitate, partim applicandæ ad murum, partim etiam mutuis interserendæ amplexibus, & quadam quasi perpetuitate textùs diffundendæ. Quæ quatuor species sunt, quibus Arborum distributio per Hortos continetur omnis. Ex qua varietate admirabilis existit hæc Descriptio, qua perfecta ratio cultissimi Pomarii constabit.

C A P U T II.

Horti Medici Edinburgensis *Descriptio.*

QUoniam omnes hæ Plantæ Hortenses, quas nunc enarraturi sumus, in Horto Medico *Edinburgensi* lætè proveniunt, non abs re erit brevem & rudem ejus Descriptionem tradere.

Horti situs.

Hortus Medicus versus Orientem Æstivum Urbis *Edinburgenæ* situs est. Habet autem versus Occidentem Lacum *Borealem* dictum, qui illic muro & aggere terminatur. Hic obice coercitus aquas suas ad mensuram devolvit per Canalem subterraneum ex lapide cæso constructum, Cataractæ instar, in alium paulò inferiorem, qui ex lapide quoque artificiosè structus per Horti medium secundum ejus longitudinem placido murmure illas devehit.

Versus Meridiem Urbis Murum habet; versus Ortum [illegible] Sanctæ Trinitatis; versus Septentrionem Viridarium habet, quod Ecclesiæ *Collegiatæ* dictæ adjacet. Muro undique clauditur, & ab Ædibus tam publicis quàm privatis commodo intervallo disjungitur.

Horti mensura.

Hortus dimensus ab Oriente in Occidentem longus est pedes Geometricos trecentos plus minùs; A Meridie autem in Septentrionem centum nonaginta.

Dividitur Hortus in sex Quadras.

Divisus est Hortus in sex Quadras; tres scilicet ex utroque latere Canalis: hæ ad Meridiem, illæ ad Boream. Singulæ Quadræ suos Pulvillos semitis interjectis distinctos habent.

Ambulacra.

Ambulacra varia sunt ex utraque parte Canalis, qui per Hortum decurrit, & in ambitu Horti juxta Muros protensa.

Quadra prima & secunda.

In primâ & secundâ Quadrâ (quæ versus Boream sunt, & per Sepem à se invicem distinguuntur) Plantæ omnes per Pulvillos secundum *Casp. Bauhini* ordinem in Pinace dispositæ sunt, & per genera & species in Classes proprias accuratissimè distributæ. Hæ duæ Quadræ separantur à tertiâ versus Plagam Borealem quoque sitâ Sepe ex Ligustro.

Quadra tertia.

Tertia autem illa Quadra Floretum est, in quâ Flores & speciosiores Plantæ in Pulvillis disponuntur.

Pars Horti

Atque hæ tres Quadræ cum suis Ambulacris partem Horti Borealem constituunt, à

Borealis, ex his tribus Quadris constat.

Muro Boreali ad Canalem in medio Horti leniter declinantem, Solique Meridiano commodissime objectam.

Pars Horti Meridionalis, ex tribus sequentibus.

Pars altera a Canali versus Meridiem projecta, propter situm planiorem & Muri Urbani altitudinem, umbrosior est. In eâ tres quoque Quadræ sunt Pulvillis, Semitis & Ambulacris ornatæ.

Quadra quarta.

Quadra quarta ad Ortum Brumalem propè Puteum sita Schola Medica est, in quâ Plantæ Medici usus secundum Ordinem Alphabeti (ut in Dispensatoriis) in Pulvillis disponuntur.

Quadra quinta cum Piscinâ & Seminario.

Illi versus Occasum proxima Quadra quinta, in quâ Piscina est, ubi Plantæ in Aquis nascentes consitæ sunt: ubi etiam Seminarium est, in quo utiliores quæque Plantæ pro Transplantatione aluntur & propagantur.

Quadra sexta.

Hæc Sepe quoque ex Ligustro disjuncta est a Quadrâ sextâ & ultimâ, quæ ad Occasum Brumalem jacet, & Arboretum est, in quo omnis generis Frutices & Arbores tam fructiferæ quam steriles pulchro ordine disponuntur.

Pulvilli in Horti ambitu.

In ambitu Horti ad Muros Pulvilli sunt longissimi, in quibus rariores quæque Plantæ satæ sunt Campanis Vitreis & Pyxidibus ab Aëris injuriis protectæ.

Frutices ad Muros.

Quin & Muri ipsi pulcherrimis Fruticibus undique vestiuntur.

Pulvilli ad Canalis Latera.

Ad Canalis latera in Pulvillis, omnis generis Rosæ consitæ sunt, & Frutices Floribus odoratis insignes.

Tres Portæ.

Aditus seu Portas tres habet. Unam ad Occasum, & duas ad Ortum, per quas ex variis Urbis Plagis ingressus est.

Hortus instructus est tam Exoticis quàm Indigenis Plantis.

Plantarum numerus.

Horti Præfectus.

In Horto autem non solùm pleræque hujus Regionis Indigenæ, sed & utriusque Orbis Plantæ conspiciuntur, præsertim quæ per Universum pro fragilis & caducæ Mortalitatis levamine sparsæ, hic ferè omnes congestæ sunt, lætèque proveniunt. Omnium Plantarum numerus duo circiter millia conficit, quarum Catalogum brevi in publicum editurus est meritissimus Horti Præfectus *Jacobus Sutherlandius* Artium Magister & Medicinæ Candidatus. Quocirca nos eas tantùm, quæ Medici aut Mechanici usûs, specieve insignes aut rariores sunt, tradituri sumus, eadem Methodo quâ superiore libro in Indigenis *Scotiæ* Plantis enarrandis usi sumus.

CAPUT III.

Plantæ Hortenses à Literâ A incipientes.

Abrotonum.

ABROTONUM mas angustifolium majus, B. P. Vulgare, J. B. *Common Southernwood.* Officinalis Planta est

Abrotonum mas angustifolium maximum, B. P.

Abrotonum fœmina foliis teretibus, B. P. Chamæcyparissus, J. B. *Lavender-cotton.* Officin.

Abrotonum fœmina foliis Ericæ, B. P. Chamæcyparissus Unguentaria, J. B.

Abrotonum fœmina foliis Rorismarini majus, B. P. *Rosemary-leaved Lavender-cotton.*

Abrotonum campestre, B. P. Artemisia tenuifolia, sive Leptophylla, aliis Abrotonum sylvestre, J. B.

Nota Characteristica.

Abrotonum Herba Corymbifera est, flore discoide nudo, seu non radiato, caule determinato, floribus secundum longitudinem velut in spicas dispositis, foliis dissectis segmentis tenuissimis, fruticescens caule perenni & lignoso.

Vires.

Aperit, digerit, incidit. Summitates cum flosculis Asthmaticis, convulsis & Ischiadicis conducunt. Lentos humores Pulmonis, Renum, Matricis & Vesicæ incidunt. Stillicidio Urinæ succurrunt, & quosvis dolores internos sedant. Exitialium Venenorum Antidotum. Cinis Alopeciam curat. Olim contra omnia Veneficia, quibus Coitus inhibebatur, efficacissimum habebatur.

Chamæcyparissus aperit, abstergit quoque, Venenis adversatur. Regio morbo & Urinæ difficultati medetur. Semen potum Lumbricos enecat, & Menstrua pellit. *Schwenckfelt* de Hortensibus *Silesiæ* Plantis.

AB-

ABSINTHIUM insipidum, J. B. Insipidum Absinthio vulgari simile, B. P. Absinthium.

Absinthium Ponticum tenuifolium incanum, B. P. Ponticum vulgare folio inferiùs albo, J. B.

Absinthium Ponticum tenuifolium *Austriacum*, B. P. *Austriacum* tenuifolium, J. B.

Absinthium maritimom Lavendulæ folio, B. P. Maritimum latifolium, sive *Matthioli*, J. B.

Absinthium Umbelliferum latifolium, B. P. Albis floribus capitulis squarrosis, J. B.

Absinthii Notam Characteristicam & Vires vide Libro superiore.

ACACIA *Americana Robini*, *Cornuti*. Pseudo-Acacia *Americana Robini*, *Park*. Acacia.

Acacia foliis Scorpioidis leguminosæ, B. P. Vera, J. B. Officinalis est.

Acacia trifolia, B. P. Aspalathus secunda trifolia, quæ Acacia secunda *Matthiolo* trifolia, J. B.

Acaciæ sunt Arbores siliquosæ spinosæ. Nota Characteristica.

Americana floribus est papilionaceis, seminibus in singulis folliculis, echinatis singulis.

Vera floribus est gibbosis, siliquis Lupini similibus, compressis, isthmis angustis semina dirimentibus interceptis, foliolis minimis multis ad unam costam annexis.

Succus Acaciæ (Auctore *Dioscoride*) vim habet adstringentem & refrigerantem. Commodus est ad oculorum medicamenta & ulcera in ore. Fluxum Mensium immodicum cohibet & uterum prolabentem reprimit. Alvum quoque fluentem sistit. Vires.

ACANTHIUM vulgare, *Park*. Spina alba tomentosa latifolia sylvestris, B. P. Alba sylvestris *Fuchsio*, J. B. *Common Cotton-thistle*. Acanthium.

Acanthium *Illyricum*, *Park*. Spina tomentosa altera spinosior, B. P. Carduus quibusdam dictus Acanthium *Illyricum*, aliis Onopordon, J. B.

Acanthium ex *Alepo* caule alato, flore magno cæruleo, Cinaræ instar.

Est inter Herbas flore ex flosculis fistularibus composito Capitatas vulgò dictas, foliis spinosis, aculeis crebris & rigidioribus. Nota Characteristica.

Galeno Acanthii folia & radix tenuium partium sunt, & calidam vim habent, convulsisque auxiliantur. Vires.

Quidam utuntur vulgari ad lactis coagulationem, Referente quoque *Cæsalpino*, Lanugo à capitibus prælonga & copiosa redditur, ut Lini instar neri possit, ex quâ lanugine Vestes fiunt in Oriente Bombycinis similes. Usus Mechanicus.

ACANTHUS sativus vel mollis *Virgilii*, B. P. Carduus Acanthus, sive Branca Ursina, J. B. Officinalis est. Acanthus.

Acanthus aculeatus, B. P. Carduus Acanthus sive Branca Ursina spinosa, J. B. *Prickly Bears-Breech*.

Anomala Planta est facie externâ Cardui æmula cum oblongo thyrso florum rictum quodammodo exprimentium & vasculis seminalibus oblongis. Nota Characteristica.

Emollientem ac modicè digerentem facultatem obtinet. Sedat dolorem, & eam ob rationem Enematis incoquitur. Vires.

ACARNA flore purpureo rubente patulo, B. P. Acanthoïdes parva *Apula*, *Col*. *Fish-thistle with broad reddish flowers*. Acarna.

Acarna major caule folioso, B. P. Acarnæ similis flore purpureo, Chamæleon *Salmanticensis Clusio*, J. B.

Est inter Herbas flore discoide papposas, disco radiato, foliis spinosis, succo lacteo turgidas. Nota Characteristica.

ACER majus foliis eleganter variegatis.

Acer montanum tenuissimis & acutis foliis, B. P. Aceris majoris varietas altera, J. B. Acer.

Acer campestre & minus, B. P. Vulgare minori folio, J. B.

Characterem & vires vide libro superiore.

ACETOSA rotundifolia *Franca*, sive *Romana*, Hist. *Oxon*. Rotundifolia Hortensis, B. P. Folio rotundiore repens, J. B. Acetosa.

Acetosa montana maxima, B. P. Oxalis maxima Sylvatica, J. B.

Acetosa *Moschovitica* sterilis, Hist. *Oxon*.

Acetosa *Americana* foliis longissimis pediculis donatis, Hist. *Oxon*. Vesicaria peregrina, Hort. *Eyst*.

Acetoſa Veſicaria *Tingitana* perennis repens, foliis longis ſinuatis, Hiſt: *Oxon.* Perennis *Tingitana* major dentata, *Zanon.*

Acetoſa Ocimi facie *Neapolitana*, B. P. Ocimi facie *Neapolitana* βουφαλυφίλη, *Col.*
Character & vires traditæ ſunt Libro ſuperiore.

Aconitum. ACONITUM unifolium luteum bulboſum, B. P. Ranunculus cum flore in medio folio, radice tuberoſâ, J. B. *Winter-Aconite.*

Aconitum Lycoctonum luteum, B. P. Folio Platani, flore luteo-palleſcente, J. B.

Aconitum cæruleum, ſive Napellus primus, B. P. Magnum purpureo flore, vulgò Napellus, J. B

Aconitum, ſive Napellus flore variegato, Hort. *Eyſt.*

Aconitum ſalutiferum, ſive Anthora, B. P. Antithora flore luteo Aconiti, J. B.

Aconitum racemoſum, an Actæa *Plinii*? B. P. Racemoſum, Actæa quibuſdam, J B Chriſtophoriana Ger. Vulgaris noſtras racemoſa & ramoſa, Hiſt. *Oxon. Herb-Chriſtopher*, or *Berry-bearing Aconite.*

Nota Characteriſtica. Aconitum eſt inter Herbas multiſiliquas ſeu corniculatas, floribus cucullatis.
Aconitum racemoſum, ſeu Chriſtophoriana inter Bacciferas eſt.

Vires. Aconitis vis hominibus exitialis eſt, reliquis animalibus quoque pernicioſa. Semen in pulverem redactum & cum oleo temperatum pro unguento illitu pediculos expellit, J. *Bauhinus.*

Antithora magnæ efficatiæ cenſetur adverſus Thoræ penetrabile virus, ut ad purgationes utilis a quibuſdam commendatur. Sed caute uſurpanda

Acorus. ACORUS verus, ſive Calamus Aromaticus Officinarum, B P. Calamus Aromaticus vulgaris, multis Acorum, J. B. *Sweet-ſmelling Flag.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas graminifolias non culmiferas, foliis Iridis modo ſitis, *h. e.* acie folii cauli obverſâ, odoratis floſculis & ſeminibus in Julum ſeu Nucamentum coactis.

Vires. Incidit, aperit, provocat urinam; menſes & ſecundas pellit. Succus oculorum caligines diſcutit.

Adonis. ADONIS ſylveſtris flore phœniceo, foliis longioribus, B. P. Flos Adonis vulgò, aliis Eranthemum, J. B.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas ſemine nudo polyſpermas, flore polypetalo, foliis tenuiſſimè diſſectis.

Ægilops. ÆGILOPS *Narbonenſis*, *Lob.* Feſtuca altera capitulis duris, B. P. *French Haver-graſs.*

Æthiopis. ÆTHIOPIS multis, J. B. Foliis ſinuoſis, B. P.

Ageratum. AGERATUM foliis ſerratis, B P. Ageratum pleriſque, Herba Julia quibuſdam, J. B. *Sweet Maudlin*, Commonly *Apothecaries Shop.* Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Corymbiferas flore diſcoide nudo, caule determinato, floribus pluribus velut in Umbellam diſpoſitis, foliis anguſtis per marginem inciſis.

Vires. Stomacho & cordi amica herba eſt, uterinis affectibus frigidis auxiliatur, viſcerum obſtructiones aperit.

Alaternus. ALATERNUS prima *Cluſii*, Phylica elatior, B. P. Spina *Monſpelienſium*, J. B. *Ever-green Privet.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices Bacciferos ſemper virentes majores, foliis alternis, Baccis tres intus oucleos continentibus.

Uſus Mechanicus. *Luſitani* (referente *Cluſio* apud J. *Bauhinum*) aſſerunt ejus cortice in aquâ decocto piſcatores ſua retia ſubrutilo colore inficere, & Tinctores e fragmentorum ligni, quod pallet, decoctione nigreſcentem è cæruleo colorem conciliare.

Alcea. ALCEA vulgaris flore albo.

Alcea vulgaris ſeminum involucris hirſutis.

Alcea Frutex *Syriaca*, Hiſt. *Oxon.* Arboreſcens *Syriacâ*, B. P.

Alcea Veſicaria, B. P. Althæa Veſicaria *Indica*, ſeu *Capitis bonæ Spei*, ſemine minore, Hiſt. *Oxon.*

Alcea *Ægyptiaca* villoſa, B. P. Bamia, J. B. Bamia Moſchata, *Veſlingii* Obſ. in *Proſp. Alpinum.* Althæa *Ægyptia* Moſchata *Abelmoſch* dicta, Hiſt. *Oxon.*

Alcea hirſuta, B. P. Villoſa, J. B.

Character & vires traditæ ſunt Libro ſuperiore.

Allium. ALLIUM ſativum, B. P. Vulgare & ſativum, J. B. *Common Garlick.* Officinalis eſt.

Allium ſativum alterum, ſive Allioproſum caulis ſummo circumvoluto, B. P. Allii genus Ophioſcoridum dictum quibuſdam, J. B.

Allium

Allium maximum multis porraceis foliis latioribus sphæriceo capite ex floribus albis conflato, Hist. *Oxon.* Allioporrum, sive Scorodoprasum, B. P. Scorodoprasum, J. B.

Allium montanum bicorne, an Ampeloprasum? J. *Raii.*

Allium montanum bicorne angustifolium flore purpurascente, B. P. Sylvestre bicorne purpureum proliferum, J. B.

Characterem vide Libro superiore.

Vim obtinet calefaciendi & siccandi. Flatus discutit, Coli dolores minuit, veneni resistit, latas ventris tineas abigit, aquas insalubres emendat, Hydropicis & Tympanitide maximè laborantibus utile. Valet adversus morsus canum rabidorum, aeris corrupti arcet contagia. In Tussi & in Calculo eximii quoque usus est. Vires.

Allium cum adipe Suillo contusum, si plantæ pedum eo inungantur, multùm conducit ad pulmonum canales aperiendos & ab infarctu liberandos, in Asthmate, &c. D. *Hulse.*

Allii Ursini folia recentia cum Piscium salsamento in condimentum veniunt. Ipsum contra venena efficacius sativo censetur.

ALOE folio in oblongum aculeum abeunte, B. P. *Americana* muricata, J. B. *Aloë.*

ALSINE baccifera, *Ger.* Scandens baccifera, B. P. Cacubulum quibusdam, vel Alsine baccifera, J. B. Recentiorum planta Alsines facie, baccis Solani, *Lob.* *Alsine.*

Alsinæ affinis Androsace dicta major, B. P. Androsace *Matthioli* altera, J. B.

ALTHÆA *Dioscoridis* & *Plinii*, B. P. Althæa sive Bismalva, J. B. Malva sylvestris vel palustris, aut Ibiscus, Hist. *Oxon. Common Marsh Mallow.* Officinalis est. *Althæa.*

Althæa folio rotundiori sive minus acuminato.

Althæa frutescens folio acuto, parvo flore, B. P. Malva frutescens folio acuto-auriculato Hederæ instar, Hist. *Oxon.*

Althæa *Theophrasti* flore luteo, B. P. *Theophrasti* flore luteo, quibusdam Abytilon, J. B.

Est inter mollientes pentapetalas, seminibus multis rotatim cingentibus stilum nutritivum. Nota Characteristica.

Emollit, laxat, discutit, dolores lenit, tumores maturat, acrimoniam mitigat & corrigit. Usus præcipui in affectibus renum & vesicæ, in Calculo. In Pleuritide etiam & & Tussi & Dysenteriâ utilis est. Vires.

ALYSSON verticillatum foliis profundè incisis, B. P. Alyssum *Galeni Clusio*, *Park.* *Galen his Madwort.* *Alysson.*

Inter Verticillatas ad Marrubii speciem reducitur. Nota Characteristica.

Ex *Galeno* mirificè juvat morsos à cane rabido. Moderatè siccat, ac discutit & aliquantulum extergit: propterea vitiliginem & maculas faciei a sole prognatas expurgat. Vires.

AMARANTHUS maximus, B. P. Panniculis propendentibus, semine albo, seu Quinua, Hist. *Oxon.* Blitum maximum sive Amaranthus major semine albo, J. B. *Great Floramour.* *Amaranthus.*

Amaranthus panniculis propendentibus, semine rubro, flore serotino elegantis coccinei coloris, Hist. *Oxon.*

Amaranthus major pannieulis erectis viridibus, Hist. *Oxon.*

Amaranthus flore variegato, B. P. Foliis variegatis seu tricoloribus, seu foliis variè coloratis Psittaci plumas referentibus Hist. *Oxon.* Symphonia *Dalechampio*, sive Amaranthus tricolor, J. B.

Plures sunt in Horto Medico Amaranthi species, quas hic enumerare opus non est.

Est inter mollientes, floribus herbaceis, seminibus nigris lucidis. Nota Characteristica.

Flores poti cruenta expuentibus prosunt, Mensium abundantiam & alias Uteri fluxiones reprimunt. Vires.

AMMI majus, B. P. Vulgare majus latioribus foliis, semine minùs odorato, J. B. *Common Bishops-weed.* *Ammi.*

Ammi alterum semine Apii, B. P. *Creticum* Aromaticum, *Lob.*

Est inter Umbellas, semine striato minore, foliis plurifariàm divisis. Nota Characteristica.

Movet urinas; Renes, vesicam & Ureteres expurgat. Vires.

AMYGDALUS sativa, B. P. Dulcis & amara, J. B. *The Almond-tree.* Officinalis est. The fruit ripeneth at *Aberdour.* *Amygdalus.*

Amygdalus pumila, Hort. Reg. *Bles.*

Est inter Arbores Nuciferas, cortice crassiore nucem proximè ambiente, foliis Persicæ oblongis.

Amygdalæ dulces corpus faginant, tabidis conferunt, pectus expurgant & fomnum placidum conciliant.

Amaræ incidunt, abstergunt, digerunt, expectorationem crassorum & lentorum humorum promovent; obstructum hepar, lienem, renes & Colon à crassis & lentis humoribus expediunt.

Anagallis. ANAGALLIS flore cæruleo, B. P. Cærulea fœmina, J. B.

— Flore albo.

— Flore ferrugineo.

Character & vires Libro superiore traditæ sunt.

Anagyris. ANAGYRIS fœtida, B. P Vera fœtida, J. B. *Stinking Bean-trefoil.*

Anagyris non fœtida major vel Alpina, B. P. Laburnum Arbor trifolia Anagyridi similis, J. B. *Pease-cod-tree.*

Anagyris non fœtens minor, B. P. Laburnum minus, *Park.*

Nota Characteristica. Est inter Arbores siliquosas.

Vires. Laburni semen Vomitorium est, *Schwenckfelt.*

Usus Mechanicus. Laburni materies densissima, candida & flava ad parva opera Torno elaboranda excellens. *Cæsalpinus.*

Anchusa. ANCHUSA angustifolia, B. P. Lignosior angustifolia, *Park.* Minor lignosior, J. B. *Woody Alkanet.*

Anchusa lutea, J. B. Major floribus luteis, B. P. Officinalis est.

Anchusa puniceis floribus, B. P. Anchusa *Monspeliaca*, J. B.

Anchusa altera procumbens flore atro-purpureo, *Park.*

Nota Characteristica. Est inter Herbas asperifolias, quibus folia in caulibus alterna, flores monopetali marginibus quinquepartitis, seminibus rugosis caput Viperinum aut Galeam referentibus, radicibus rubris.

Vires. Efficax contra Serpentes, maximè Viperas, & radice & foliis, æquè cibo ac potu. *Cæsalpinus.*

Androsæmum. ANDROSÆMUM maximum frutescens, B. P. Maximum (quasi fruticescens) bacciferum, Hist. *Oxon. Siciliana*, aliis *Cæciliana* & Androsæmum, J. B. *Tutsan* or *Park-leaves.*

Vires. Sanguinem sistit & insigne Vulnerarium est.

Androsæmum alterum *Apulum*, *Col.* Perfoliatum & perforatum, B P.

Androsæmum fœtidum capitulis longissimis filamentis donatis, B. P. Ruta Hypericoides quibusdam, *Sicilianæ* affinis, sive Tragium, J B.

Anemone. ANEMONE latifolia & tenuifolia flore simplici & pleno variarum specierum & colorum.

Nota Characteristica. Flore nudo est, seminibus in pappos abeuntibus.

Anethum. ANETHUM, J. B. Hortense, B. P. *Dill.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Umbellifera est.

Vires. Dolorem sedant flores & semen, crudos humores concoquunt, eicient urinas, Lac augent, Calculosis prosunt.

Angelica. ANGELICA sativa, B. P. J. B.

Angelica sylvestris montana, B. P. Archangelica, J. B.

Angelica lucida *Canadensis*, *Cornuti.*

Characterem vide Libro superiore.

Vires. Calefacit, siccat, aperit, discutit, lentos humores digerit, & crassam & tenacem pituitam expectorat. Menses evocat, secundinas expellit. Adversus venena mirè pollet & Febres pestilentiales, & a Peste præservat. Halitum oris gravem emendat.

Anisum. ANISUM, J. B. Anisum Herbariis, B. P.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas, semine striato minore, foliis plurifariàm divisis.

Vires. Semen siccat, aperit, digerit & discutit, urinas movet. Valet ad inflationes & torsiones ventris, alvum sistit & alba fœminarum profluvia. Lac ad mammas elicit, halitum oris jucundiorem reddit. Venenis adversatur.

Anonis. VARIÆ in Horto sunt Anonidis species, quas enumerare non est necesse.

Characterem & vires vide Libro superiore.

Anthyllis. ANTHYLLIS maritima lentifolia, B. P. Lentifolia Peplios effigie maritima, J. B *Sea-Pimpernell.*

Antirrhinum. ANTIRRHINUM majus longiore folio, Hist. *Oxon.* Majus alterum longiore folio, B. P. Vulgare, J. B. *Snapdragon.*

Antirrhinum majus flore albo.

Anthirrinum

Antirrhinum arvenſe majus, B. P. Auguſtifolium Sylv. J. B.

Antirrhinum arvenſe minus, B. P. Minimum, J. B. Linaria minima foliis hirſutis, floribus obſoleti fuſci coloris, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Herbas flore monopetalo difformi, pericarpio ſeu vaſculo ſubrotundo bivalvi (flore rictum exprimente abſque calcari) in bina loculamenta diviſo, è tribus foraminulis ſemina fundente, Vituli nares referente. Nota Characteriſtica.

Adverſus veneficia & philtra anili perſuaſione portatur. *Schwenckfelt.* Vires.

APARINE levis, *Park.* Aparine.

Aparine ſemine Coriandri ſaccharati.

Characterem & vires vide ſuprà.

APIUM Hortenſe, ſive Petroſelinum vulgò, B. P. Hortenſe multis, quod vulgò Petroſelinum, J B. *Garden-Virginian-Parſley.* Apium.

Apium vel Petroſelinum criſpum, B. P. Petroſelinum criſpum, J. B.

Apium peregrinum longifolium.

Apium paluſtre ſive Officinarum, B. P. Paluſtre ſeu Eleoſelinum veteribus, J. B. *Common Smallage.* Officinalis eſt.

Apium ſive Selinum dulce.

Eſt inter Umbellas, ſemine ſtriato minore, foliis plurifariàm diviſis. Nota Characteriſtica.

Apium Hortenſe ſive Petroſelinum inter ciborum condimenta venit, Stomacho gratum. Aperit, provocat Urinam & Menſes ciet, flatus diſcutit, calculos expellit, jecur & lienem obſtructione liberat, ſecundas & partus promovet. Contra Serpentum venena quoque commendatur. Vires.

Apii paluſtris radix calefacit, aperit, urinam & menſes movet, calculum pellit, Regium morbum ſolvit.

APOCYNUM folio oblongo, B. P. Apocynum ſive Periploca ſcandens folio longo, flore purpurante, J. B. *Climbing Dogs-bane* Apocynum

Siliquoſa, lanigera eſt, lacteſcens, ſiliquis plerumque binis, flore pentapetaloide, foliis adverſis, ſeu binis in caulibus oppoſitis. Nota Characteriſtica.

AQUILEGIA ſylveſtris, B. P. Flore ſimplici, J. B. Aquilegia.

Variæ ſunt Aquilegiæ ſpecies, quas in Horti Catalogo videre eſt.

Inter multiſiliquas ſeu corniculatas eſt, floribus pluribus corniculis recurvis, pendulis, ſeminibus nigris lucidis, foliis Umbelliferarum modo diviſis. Nota Characteriſtica.

Calefacit moderatè & ſiccat, aperit hepar & lienem, præſtantiſſimum remedium adverſus Morbum Regium, referente *Trago.* Ciet Urinam & Menſes, vulnera conſolidat, ventris tormina ſedat. Semen in expellendis Variolis & Morbillis uſus mulierculis eſt creberrimi. *Schroderus.* Vires.

Folia in uſu ſunt in Collutionibus & Gargariſmis.

ARBOR *Judæ*, Ger. *Judaica* Arbor, J. B. Siliqua Sylveſtris rotundifolia, B. P. Arbor Judæ.

ARBUTUS, Ger. Arbutus folio ſerrato, B. P. Arbutus comatus *Theophraſti*, J. B. *The Strawberry-tree.* Arbutus.

Eſt inter Arbores Bacciferas, foliis ſemper virentibus, inodoris, ad margines ſerratis. Nota Characteriſtica.

ARGEMONE capitulo longiore, B. P. Capitulo longiore ſpinoſo, J. B. Capitulo tenuiore, longiore hirſuto, Hiſt. *Oxon. Long rough-headed Baſtard-Poppy.* Argemone.

Aliæ hujus ſpecies ſunt, quas in Catalogo vide.

Eſt inter Plantas Anomalas, flore tetrapetalo uniformi, Vaſculis ſeminalibus brevibus hirſutis in plurimas cellas diviſis. Nota Characteriſtica.

ARISARUM latifolium alterum, B. P. Latifolium quibuſdam, J. B. *Broad-leaved Friers-cowl.* Ariſarum.

Vide Arum ſuprà.

ARISTOLOCHIA rotunda, J. B. Rotunda flore ex purpurâ nigro, B. P. *Round-rooted Birth-wort.* Officinalis eſt. Ariſtolochia.

Ariſtolochia Clematitis recta, B. P. Clematitis vulgaris, J. B.

Ariſtolochia polyrrhizos, J. B. Ariſtolochia Piſtolochia dicta, B. P.

Ariſtolochia Piſtolochia altera, J. B. Piſtolochia *Cretica*, P. B.

Eſt inter Herbas flore monopetalo difformi, Vaſculo ſubrotundo bivalvi, flore ſemifiſtulari ſeu corniculato, cum labello in palæ formam producto, pericarpio grandi in ſena loculamenta diviſo. Nota Characteriſtica.

Radix rotundæ abſtergit, digerit, venenis reſiſtit; ruptis, convulſis, laterum doloribus, ſingultibus pota auxiliatur, ulcera ſordida expurgat. Vires.

Clematitis recta Menstrua retenta movet.

Arum. ARUM maculatum maculis nigris, B. P. Nigricantibus lituris signatum, *Dod.*
Arum venis albis, B. P.
Arum minus, B. P.
Characterem & Vires vide suprà.

Arundo. ARUNDO *Indica* latifolia flore luteo punctato, B. P. J. B.

Asarum. ASARUM, B. P. J. B. Asarabacca Officinarum.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore imperfecto summo fructui insidente, tribus loculamentis distincto, foliis rotundis & lævibus.

Vires. *Mesues* recenset inter Medicamenta purgantia: nam trahit per superiora & inferiora flavam bilem & pituitam. Provocat urinas, obstructiones aufert cum efficaciâ. Vinum, radicibus in musto infusis, confert lienosis, ictericis, hydropicis. Ad purgationes rectiùs infunditur in sero lactis, pondere drachmarum quatuor, aut pulvis exhibetur pondere drachmæ unius usque ad tres. Hodie frequens est foliorum usus in lixivio ad capitis lotiones in dolore capitis & cæteris vitiis quæ exsiccationem & calefactionem postulant. *Cæsalpinus.*

Folia remissius aliquantum, quàm ipsæ radices, vomitum concitant, alvumque movent. *Simon Pauli.*

Asclepias. ASCLEPIAS flore albo, B. P. Asclepias sive Vincetoxicum multis floribus albicantibus, J. B. *White Swallow wort.* Officinalis est.
Asclepias nigro flore, B. P. Flore nigro quorundam, J. B.
Asclepias flore flavescente.

Nota Characteristica. Est inter Anomalas flore pentapetaloide parvo, siliquis singularibus Ciconiæ rostrum referentibus.

Vires. Turiones ad Acetariorum usum colliguntur. Asparagi recentes in cibo sumpti alvum emolliunt, vitia pectoris expurgant, urinam movent, Stomacho utiles. Radix pota Jecur, Lienem obstructione liberat, Vesicam expurgat, Regium Morbum sanat, Urinæ stillicidium difficultatemque ac Dysenterias mitigat. *Schwenckfelt.*

Radices Vincetoxici calidæ & siccæ sunt, morsibus venenatorum animalium medentes. *Simon Pauli.*

Refert *D. Joachimus Georgius Elsnerus*, Incolas *Carinthiæ* & *Stiriæ* Vincetoxicum (quod magnâ copiâ illic provenit) decoctum Suibus glandulosis exhibere cum successu. Unde concludit quoque commodè in Scrofulis Incolarum usurpari posse. Epemer: German. Anno 1 Obs. 57.

Asparagus. ASPARAGUS sativus, B. P. Hortensis, J. B. Officinalis est.
Asparagus marinus, J B. Maritimus crassiore folio, B. P.
Asparagus foliis acutis, B. P. Corruda, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Herbas Bacciferas.

Vires. Recentes Asparagi turiones cibis idonei sunt. Asparagus mediocrem abstergendi fortitus est naturam. Urinam pellit. Turiones cum Butyro & Aceto parati alvum emolliunt, vitia pectoris expurgant & urinam promovent. Radix pota obstructionibus jecur liberat, Morbum Arquatum expellit, renes purgat ac vesicam, Ischiadicis plurimùm conducit, Dysentericis quoque & Stranguriâ laborantibus auxiliatur.

Extrinsecùs radix tusa & vino decocta dolorem in luxatis sedat. Herba pari ratione dolorem renum mitigat. Succus herbæ ore retentus dentium dolorem sedat.

Asperula. ASPERULA cærulea arvensis, B. P. Rubia cærulea erectior elatiorve, J. B.
Vide Lib. super.

Asphodelus. ASPHODELUS albus ramosus mas, B. P. Major ramosus flore albo, foliis latis, seu porraceis, Albus ramosus major, Hist. *Oxon. The White branched Asphodill.* Officinalis est.

Asphodelus luteus, J. B. Luteus & flore & radice, B. P. Folio fistuloso striato non ramosus luteus & flore & radice, Hist. *Oxon.* Officinalis est.

Asphodelus foliis fistulosis, B P. Minor foliis fistulosis, J. B. Folio fistuloso plano minor ramosus flore albo, Hist. *Oxon.*

Nota Characteristica. Est inter bulbosis affines hexapetalas radicibus tuberosis, flore minore stellato, semine triquetro.

Vires. Extergentis & discutientis est facultatis, urinas & menses ducit. *Schwenckfelt.* Semen & flores poti in vino alvum purgare dicuntur. Radices ustæ inter Cathæretica mitiora sunt. *Fallop*, lib de Cauteriis.

Aster. ASTER Atticus cæruleus vulgaris, B. P. Atticus purpureo & albo flore, J. B. *Purple Italian Starwort.*

After

After montanus cæruleus magno flore, foliis oblongis, B. P. Purpureus montanus, J. B.

After flore Tripolii latifolius, Hort. Reg. *Blef*

After Virgineus angustifolius serotinus flore parvo albente, *Park.*

After luteus supinus, B P.

After montanus luteus Salicis glabro folio, B. P. Conyza media *Monspeliensis*, quibusdam Asteris Attici genus folio glabro rigido, J. B.

After Virgineus luteus latifolius repens, *Park.*

Est inter Herbas flore discoide papposas, floribus majoribus stellam radiantem æmulantibus. *Nota Characteristica.*

Plinio After, quibusdam *Bubonium*, vocatur, quoniam Inguinum præsentaneum remedium est. *Vires.*

ASTRAGALUS *Africanus* luteus odoratus, D. *Magnol.* Perennis foliis hirsutis caule recto aphyllo, flore ochroleuco odoratissimo, Hist. *Oxon. Sweet-smelling Yellow-flowered African Hatchet Vetch.* *Astragalus*

Est inter siliquosas papilionaceas, siliquis gemellis duplicem seminum seriem concludentibus donatas. Folia habet alata conjugatim costæ mediæ adhærentia, uno extremum costæ claudente. *Nota Characteristica.*

ATRACTYLIS lutea, B. P. Vera flore luteo, J. B. *Atractylis.*

ATRIPLEX Hortensis alba, sive pallide virens, B. P. Alba Hortensis, J. B. Officinalis est. *Atriplex.*

Atriplex Hortensis rubra, B. P. J. B.

Atriplex sylvestris folio sinuato candicante, B P. Sylvestris, J. B.

Atriplex sylvestris altera, B P. Sylvestris altera folio sinuato saturatè virente, spicâ subrubrâ, Hist. *Oxon.*

Atriplex Mori fructu major, seu Fragifera major, Hist. *Oxon* Spinachia Fragifera, Horti *Farnes.*

Atriplex Mori fructu minor, seu Fragifera minor, Hist *Oxon.* Sylvestris Mori fructu, B P.

Character supra traditus est.

Humectat & refrigerat Atriplex, emollit alvum, abstergit & jecoris obstructiones aperit. Semen Vomitus provocat, aridæ Tussi confert. Succus calorem Stomachi restinguit & rosiones mitigat. *Schwenckfelt.* *Vires.*

AVENA nuda, B P. *Avena.*

Characterem & Vires vide supra.

AURICULA muris *Camerarii*, J. B. Loto affinis siliquis hirsutis cincinnatis, B. P. *Sev Kidney Vetch of Spain or Candy.* *Auricula muris.*

Character supra traditus est.

Auricula muris laudatur ad ulcera sananda & scabiem. Propinant quoque ad Febres pestilentes & obstructiones internas. Ejus succo ferunt quendam à Leprâ sanatum. *Cæsalpinus.*

C A P U T IV.

Plantæ Hortenses à Literâ B *incipientes.*

BALSAMINA mas, *Ger.* Rotundifolia repens sive Mas, B P. Balsamina Cucumerina, J B. Cucumis puniceus *Cordi*, Hist. *Oxon. The male Balsam-Apple.* *Balsamina.*

Balsamina fœmina, B. P. Fœmina Persicifolia, vel Salicis folio, J. B. Herba impatiens, seu *Noli me tangere*, flore patulo eleganter dilutè rubente, Hist. *Oxon.*

Balsamina lutea, sive *Noli me tangere.* B. P. *Noli me tangere*, J. B. Mercurialis sylvestris *Noli me tangere* dicta, sive Persicaria siliquosa, *Park.* Impatiens herba *Noli me tangere* dicta, flore patulo luteo, Hist. *Oxon.*

Balsamina mas inter Pomiferas est.

Balsamina fœmina est inter Monopetalas, siliquis brevioribus & crassioribus asperis, quadripartitis aut quinquepartitis foliis Persicæ, floribus purpurascentibus. *Nota Characteristica.*

Mas Vulneraria est. Ad Coli dolores & Intestinorum tormina, ad rupta convulsaque cum Vino sumitur foliorum pulvis. Oleum ex fructu paratur ad Vulnera glutinanda, & ad arcendas Vulnerum & Mamillarum Inflammationes, Hæmorrhoidibus dolentibus & *Vires.*

Ambustis perutile. Vesparum & Apum ictus sanat. Ramicosis pueris efficax remedium, si eo locus sæpius perungatur, & pulvis foliorum interea aliquot diebus exhibeatur.

Barba Capra. BARBA Capræ floribus oblongis, Melandryon *Plinii*, B. P. Barba Capri, J. B. Vide Characterem & Vires supra.

Barba Jovis. BARBA *Jovis* Frutex, B. P. *Clus. Jovis* Barba pulchrè lucens, J. B. *The Silver-Bush.*

Nota Characteristica. Est inter Frutices spinis carentes, floribus papilionaceis, foliis incanis & velut argenteis.

Bellis. BELLIS latioribus serratis foliis radice repente, Hort. Reg. *Blef.*

Bellis Tanaceti folio major, Tanacetum inodorum flore majore, B. P.

Bellis Tanaceti folio minor, Tanacetum inodorum, *Park.* Montanum inodorum minore flore, B. P. Album, J. B.

Bellis minor Hortensis flore pleno rubro,

—— Albo,

—— Variegato.

Bellis Hortensis prolifera, B P.

Characterem & Vires vide suprà.

Berberis. BERBERIS Dumetorum, B P. Berberis vulgò, quæ & Oxyacantha putata, J. B. *The Berbery-bush.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Frutices Bacciferos spinosos, foliis integris, fructu oblongo parvo, per maturitatem rubro, racematim nascente, sapore acido.

Vires. Folia refrigerant, siccant. Cortex siccus valet in putredine oris.

Baccæ refrigerant, siccant, cohibent, roborant & adstringunt, appetitum excitant & Ventriculum roborant, in Dysenteriâ & Diarrhœa & Vomitu utiles. Tineas Ventris necant, Dentes firmant, sitim restinguunt, Menses que sistunt. *Schwenckfelt.*

Cortex radicum Medicamentis adversus Icterum immiscetur cum successu.

Medianus cortex Berberis, qui inter extimum & ligno adhærentem est, lineo panniculo involutus per trium horarum spatium maceratus mirificè (si bibatur) purgat. Ex *Clusio Raius.*

Usus Mechanicus. Cortex in Lixivio maceratus flavo calore tingit.

Berberis sine Nucleo, B. P.

Beta. BETA alba vel pallescens, quæ Sicla Officin. B. P. Officinalis est.

Beta communis sive viridis, B. P.

Beta rubra vulgaris, B. P.

Beta rubra radice Rapæ, B. P. Radice rubrâ crassâ, J. B.

Beta *Sicula*, costâ latâ, luteâ, rubrâ, rubertimâ & Aurantiacâ, Hist. *Oxon.*

Beta *Cretica* semine aculeato, B Prodr. *Cretica* semine spinoso, seu aculeato, Hist. *Oxon Cretica* semine spinoso, J. B.

Nota Characteristica. Est inter mollientes, foliis spissis, floribus herbaceis, semine rugoso aut aculeato donatas.

Vires. Beta nitrosæ facultatis particeps est. Jecoris obstructionibus apta est. Folia inveteratis & malis ulceribus ac inflammationibus utiliter imponuntur. Planta recens cum radice & coliculis ex Aceto comesta cibi appetentiam adfert, sitim compescit, choleram in ventriculo reprimit. Succus naribus attractus caput purgat. Immiscetur Beta Clysteribus ad indurata alvi excrementa evocanda. Radix, cortice deraso, Glandis modo ano suppositа alvum ad excrementorum expulsionem invitat, præsertim exiguo sale aspersa. Comesta quoque Beta alvum laxat.

Betæ rubræ radice Rapæ radix in aquâ elixata cum Aceto sale & semine Carvi conditur ad usum pro ciborum condimento.

Betonica. BETONICA flore albo.

Betonica major *Danica*, *Park.*

Characterem & vires vide Libro superiore.

Bistorta. BISTORTA major radice minùs intortâ, B. P. Major radice minùs intortâ, foliis angustioribus minus rugosis, Hist. *Oxon.* Media folio minus rugoso, J. B.

Characterem & vires vide supra.

Blattaria. BLATTARIA lutea folio longo laciniato, B. P. Lutea, J. B. Flore minore luteo, staminulis purpureis, Hist. *Oxon. Tellow Moth-Mullein with long cut leaves.*

Blattaria alba, B. P. Flore albo, J. B. Flore minore albo staminulis purpureis, Hist. *Oxon.*

Blattaria flore purpureo, J. B. Purpurea, B. P. Perennis flore Violaceo, Hiſt. *Oxon*

Blattaria flore obſoletè cæruleo.

Blattaria perennis flore gilvo ſeu obſoleti coloris, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter bicapſulares monopetalas. Nota Characteriſtica.

BLITUM rubrum majus, B. P. Pulchrum, rectum, magnum, rubrum, J. B Officin. Blitum.

Blitum rubrum minus, B. P.

Blitum ſpinoſum *Americanum.*

Characterem & Vires vide ſuprà.

BOTRYS Ambroſioides vulgaris, B. P. Botrys plerumque Botanicis, J. B. Atriplex odora ſive Suave-olens, Hiſt. *Oxon. Oak of Jeruſalem.* Officinalis eſt. Botrys.

Eſt inter Verticillatas, flore purpureo labiato, calycibus turgidulis supernâ parte anguſtioribus, in quorum ſingulis ſemina latent qu aterna nigricantia. *J. Bauhinus.* Nota Characteriſtica.

Herba ad Orthopnœam commendatur, contra Vomicas pulmonum etiam utilis. Vapor herbæ ad Menſes ciendos facit. Inter veſtes repoſita herba adverſus Blattas valet. Vires.

Botrys Ambroſioides *Mexicana*, B. P. App. Atriplex odora, ſive Suave-olens *Americana Mexicanave*, Hiſt. *Oxon.*

BRASSICA capitata alba, B. P. J. B. Capitata, ſeu clauſa penitùs capite ſimplice albo, Hiſt. *Oxon White Cabbage.* Braſſica.

Braſſica rubra capitata, B P. J. B

Braſſica capitata polycephalos, Hiſt. *Lugd.* Ex pluribus capitulis conglobata, B. P.

Braſſica alba capite oblongo non penitus clauſo, B. P. Capitata, ſeu clauſa non penitùs *Sabauda*, Hyberna, Hiſt. *Oxon. Italica* tenerrima glomeroſa flore albo, J. B.

Braſſica alba criſpa, B. P. *Sabauda* rugoſa, J. B.

Braſſica alba vel viridis, B. P. Alba vulgaris, J. B. Sativa alba, vel viridis vulgaris aperta lævis, Hiſt. *Oxon.*

Braſſica rubra, B. P. Rubra vulgaris, J. B. Offic.

Braſſica fimbriata, B. P. Tophoſa, J. B.

Braſſica fimbriata pumila, B. P.

Braſſica cauliflora, B. P. Multiflora, J. B. Cauliflora, ſeu Florida Botrytis, Hiſt. *Oxon.*

Braſſica Aſparagoïdes criſpa, B. P. Thyrſoides, J. B.

Braſſica Gongyloides, B. P. Braſſica caule Rapæ, J. B.

Braſſica lato Apii folio, B. P.

Braſſica anguſto Apii folio, B. P.

Braſſica campeſtris perfoliata flore albo, B. P. Perfoliata filiquoſa, J B.

Braſſica ſylveſtris foliis circa radicem Cichoraceis, B. P. Sylveſtris foliis circa radicem Cichoraceis aſperis, caulibus autem adhærentibus planis ſeu glabris, Hiſt. *Oxon.* Glaſtifolia Cichoroides, J. B. & Turritis ſecunda *Cluſio*, J. B.

Braſſica ſylveſtris foliis integris & hiſpidis, B. P. Turritis, *Ger.* Vulgatior, J. B.

Eſt inter Siliquoſas, tetrapetalas, bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Braſſica emollit, abſtergit, glutinat, crapulam diſcutit. Vires.

Folia inflammationibus & tumoribus imponuntur. Jus Ignibus Sacris imponitur.

Braſſica vulgaris alvum durari non patitur, urinam provocat. Cauliculi deputati ſi manducentur, aut ſuccus cum melle decoctus exhibeatur, ad vocem interceptam certiſſimum auxilium. *Schwenckfelt.*

Braſſica criſpa in jure veteris galli decocta Colicam & ventris tormina ſedat, calculo renum utilis quoque.

Braſſicæ ferveſactæ ſuccus potus alvum ſubducit, Arthriticis utilis. *Tragus.*

BRYONIA aſpera ſive alba baccis rubris, B. P. Vitis alba ſive Bryonia, J. B. Officinalis eſt. Bryonia.

Bryonia lævis ſive nigra racemoſa, B. P. Vitis nigra quibuſdam, ſive Tamus *Plinii* folio Cyclamini, J. B. Officinalis eſt.

Eſt inter Bacciferas ſcandentes minores. Nota Characteriſtica.

Alba ſeroſos & pituitoſos humores validè purgat, viſcerum obſtructiones aperit, Menſes ciet, fœtum ejicit, Aſthma ſanat, & Arthriticis & Podagricis convenit. *Schrod.* Vires.

Conſerva radicum Bryoniæ albæ ad Epilepſiam & affectionem Hyſtericam valet.

Nigra urinam renumque ſabulum impellit vehementer. Lentam pituitam incidit in

 Tho-

Thoracis affectibus Pulvis radicum cum aceto & stercore vaccino ad formam Cataplasmatis redactus Podagricos dolores lenit.

Buglossum. BUGLOSSUM latifolium, Borrago, B. P. Borrago floribus cæruleis, J. B. *Common Borage.* Officinalis est.

Buglossum flore albo.

Buglossum latifolium semper virens, B. P. Buglossum folio Borraginis *Hispanicum*, J B.

Buglossum angustifolium majus, B. P. Vulgare majus, J. B. *Great Garden-Bugloss.* Officin.

Buglossum *Creticum* flore variegato odorato.

Nota Characteristica. Est inter Asperifolias, foliis in caulibus alternis, floribus monopetalis quinquepartitis, quibus singula quatuor succedunt semina.

Vires. Herba valet ad alvum emolliendam. Radix & flores cordiales sunt. Viscerum quoque obstructiones referant.

Buphthalmum. BUPHTHALMUM *Dioscoridis*, B. P. Chamæmelum Chrysanthemum quorundam, J. B Officin.

Buphthalmum Cotulæ folio, B. P. Tenuifolium folio Millefolii ferè, J. B.

Buphthalmum flore luteo subtus purpurascente, B. P.

Nota Characteristica. Est inter Herbas Corymbiferas disco radiato læves.

Bursæ Pastoris affinis. BURSÆ Pastoriæ loculo oblongo affinis pulchra Planta, J. B. Bursa Pastoris major folio non sinuato, B. P.

Buxus. Buxus, J. B. Arborescens, B. P. Officinalis est.

Buxus foliis rotundioribus, B. P. Chamæbuxus sive Chamæpyxos quibusdam, J. B.

Buxus foliis aureis, Hort Reg *Bles.*

Nota Characteristica. Buxus est inter Arbores Bacciferas, foliis semper virentibus, seminibus in singulis Baccis pluribus, nigris, lucidis.

Vires. Buxi ligni decocto lues *Gallica* curatur, *Prævot.* Medic Pauperum.

Oleum è ligno stillatitium eximii usus in Epilepsiâ, Odontalgiâ & dentibus corrosis. *Schrod.*

Usus Mechanicus. Materies ligni durissima, ponderosa & flavicans est: nec cariem, nec vetustatem sentit, utpote spississima ac densissima Proinde ad ea, quæcunque Torno elaborari possunt, nihil hoc ligno præstantius aut sequacius.

Rami & folia in Lixivio decocta capillum ruffant. *Schwenckfelt.*

C A P U T V.

Plantæ à Literâ C incipientes.

Cachrys. CACHRYS ferulaceis foliis semine fungoso lævi, Hort. Reg. *Bles.* Libanotis Ferulæ folio, semine anguloso, B. P. Libanotis Cachryophoros quibusdam floribus luteis, J. B. *Fennel-leaved Herb-Frank incense.*

Cachrys Peucedani folio, semine fungoso sulcato lævi, Hort. Reg. *Bles.*

Nota Characteristica. Est inter Umbellas piliferas.

Vires. Herba calefacit & siccat.

Cæpa. CÆPA vulgaris, B. P. *The common Onion.* Officinalis est.

Cæpa *Ascalonica*, Matth. Edit. *Bauh.* Sterilis, B. P. *Ascalonica* sive fissilis, J. B. *Scallions*, or *Eschallots.*

Nota Characteristica. Cæpa est inter hexapetalas tricapsulares, radicibus bulbosis propriè dictis.

Vires. Crudis Cæpis Sale subactis ambustis medemur, si statim parti dolenti, priusquam pustula excitetur aut disrupta sit, applicentur. Eædem in aquâ graminis maceratæ puerulis verminantibus dantur. *Simon Pauli.*

Cæpa *Ascalonica* condimentum egregium est pro carnibus assatis.

Calamintha. CALAMINTHA vulgaris vel Officinarum *Germaniæ*, B. P, Flore magno vulgaris, J. B. Officinalis est.

Calamintha altera gravi odore Pulegii, *Lob.* Adv. Pulegii odore sive Nepeta, B. P. Flore minore. odore Pulegii, J. B.

Character supra traditus est.

Folia potu aut illitu demorsis à Serpente opitulari perhibentur. Decoctum eorum orthopnoicis, ruptis convulsis, torminibus cholericis, horroribusque auxiliatur, Regium morbum expurgat, venenis resistit. Tineas, lumbricos, Ascaridas. cæteraque interaneorum mala Herba cum Sale & Melle pota enecat, Auctore *Dioscoride*. J. B. Vires.

CALCEOLUS *Mariæ*, *Ger.* Helleborine flore rotundo, sive Calceolus, B. P. Damasonii species quibusdam, sive Calceolus D. *Mariæ*, J. B. *Ladies Slipper.* Calceolus Mariæ.

CALTHA vulgaris, B. P. Flore simplici, J. B. Calendula flore simplici, *Single Marigold.* Officinalis est. Caltha.

Caltha polyanthos major, B. P. Flore pleno, J. B. Calendula flore multiplici, *Ger.*

Caltha prolifera, J. B.

Caltha arvensis minima, B. P. J. B.

Est inter Corymbiferas, flore radiato, seminibus incurvis. Nota Characteristica.

Calefacit, aperit, digerit, corroborat, venenis resistit, & adversus pestilentes Febres commendatur. Menstrua ducit. Semen vermibus infestum. Vires.

CALTHA palustris flore pleno *Clusii.* Caltha palustris.

Characterem & vires vide suprà.

CAMPANULA Persicifolia, Hist. *Oxon.* Angustifolia cærulea, J. B. Rapunculus Persicifolius magno flore, B. P. Campanula.

Campanula Hortensis folio & flore oblongo, B. P. Viola Mariana *Dodonæi*. quibusdam Medium, J. B. Viola Mariana flore purpureo, *Ger. Purple Coventry Bell-flower.*

Campanula vulgatior foliis Urticæ, sive Major & asperior, B. P. Major & asperior folio Urticæ, J. B. *blew Canterbury-Bells.*

Campanula major foliis Urticæ, sive Trachelium flore purpureo duplici.

Campanula Hortensis Rapunculi radice repente, Hist. *Oxon.* Hortensis Rapunculi, Radice, B. P. Repens flore minore cæruleo, J. B.

Characterem & Vires vide Lib. superiore.

CARDUUS *Mariæ* non maculatus, Hort. Reg. *Bles.* Carduus.

Carduus albis maculis notatus exoticus, B. P. Lacteus peregrinus *Camerarii*, J. B.

Carduus sphærocephalus latifolius vulgaris, B. P. Echinopus major, J. B.

Carduus capite rotundo tomentoso, B. P. Capite tomentoso, J. B.

Carduus lanceatus ferocior, J. B.

Carduus Pratensis latifolius, B. P. Mollis Lapathi folio. J. B.

Carduus Pratensis Asphodeli radice latifolius, B. P. Bulbosus *Monspeliensis*, sive Acanthus sylvestris quibusdam foliis laciniatis, J. B.

Carduus stellatus sive Calcitrapa, J. B. Stellatus folio Papaveris Erratici, B. P.

Carduus stellatus luteus folio Cyani, B. P. Spina Solstitialis, J. B

Carduus Solstitialis capitulis minus spinosis, Spina Solstitialis mitior altera *Apula, Col.*

Carduus stellatus Leucoii foliis subtus incanis, Hort. Reg. *Bles.*

Characterem & Vires vide Lib. superiore.

CARLINA acaulos magno flore, B. P. Carlina, sive Chamæleon albus *Dioscoridis*, *Ger.* Caulifera & acaulis, J. B. Carlina.

Carlina caulescens magno flore, J. B.

Carlina sylvestris, B. P. Cnicus sylvestris spinosior, J. B.

Corymbifera est spinosa, disco radiato, foliis marginalibus siccioribus. Nota Characteristica.

Radix calida & sicca est. Sudores movet & Alexipharmaca est. Vires.

CARPINUS, *Dod.* Ostrys, sive Ostrya Ulmo similis fructu in Umbilicis foliaceis, B. P. Fagus Sepium, J. B. *The Horn-beam-tree.* Carpinus.

Ligni ejus magna soliditas & firmitudo: unde ad Rotas Molendinarias, Cochleas, Trochleas, aliaque, quæ ponderibus sustinendis inserviunt, adhibetur. Usus Mechanicus.

Arbor Vere vulnerata Lachrymam effundit.

CARUM, J. B. Cuminum pratense, Carvi Officinarum, B. P. *Caraway.* Officinalis est. Carum.

Est inter Umbellas, semine striato minore, foliis plurifariàm divisis. Nota Characteristica.

Semen flatus discutit, & concoctionem promovet, urinam ciet & cerebrum corroborat. Radix, dum adhuc tenera est, non minùs efficax habetur quam Semen. Vires.

CARYOPHYLLATA Alpina lutea, B. P. Alpina lutea major, Hist. *Oxon.* Montana flore magno luteo, J. B. Caryophyllata.

Caryophyllata pentaphyllea, *Ger.* Alpina Quinquefolia, B. P.
Characterem & Vires vide Libro superiore.

Caryophyllus. CARYOPHYLLUS Hortensis multarum specierum & colorum. *Garden Gilloflowers.*

Caryophyllus sylvestris vulgatior, *Lob.* Variarum specierum & colorum.

Caryophyllus sylvestris prolifer, B. P. Betonica coronaria squamosa sylvestris, J. B. Barbatus sylvestris annuus latifolius multis capsulis simul junctis donatus.

Caryophyllus barbatus Hortensis latifolius, B. P. Betonica coronaria latifolia petræa, J. B. *Sweet Williams.*

Caryophyllus barbatus sylvestris, B. P. Barbarus sylvestris annuus angustifolius perpaucis capitulis donatus, Hist. *Oxon.* Viola barbata angustifolia *Dalechampii*, J. B.

Caryophyllus holosteus tomentosus, J. B. Holosteus tomentosus latifolius, B. P. Lychnis maritima incana & tomentosa, Hist. *Oxon.*

Caryophyllus marinus flore albo.

Nota Characteristica. Est Caryophyllus inter Herbas flore pentapetalo, foliis integris in caule conjugatim dispositis, calyce integro, concavo seu fistuloso, oblongo & Cylindraceo, petalis margine extremo incisis, Vasculo itidem seminali Cylindraceo, seminibus compressis, rugosis, nigris.

Vires. Flores calefaciunt & siccant, roborant, cerebrum, ventriculum, cor & jecur, & ad cordis affectus omnes & adversus venena valent. Eximii usûs quoque in Febribus pestilentialibus & malignis.

Castanea. CASTANEA, J. B. Sylvestris, quæ peculiariter Castanea, B. P. *Common Chesnut-tree.* Officinalis est.

Castanea folio multifido, B. P. Equina folio multifido, J. B. *The Horse Chesnut.*

Nota Characteristica. Est inter Arbores Nuciferas pluribus Nucibus communi tegumento inclusis, fructu majore echinato, foliis longis serratis.

Vires. Castaneæ adstringunt, siccant, alvum sistunt, quod interior membrana rubens, quæ corticem fructumque discernit, valentissimè præstat, Ad immodicos omnes alvi fluores & sanguinis rejectiones utilis. Ex farina Castanearum cum Melle fit Electuarium adversus Tussim & Sanguinis sputum. *Dodonæus.*

Emulsio Castanearum cum Decocto Glycyrrhizæ ad ardorem urinæ valet. *Cam.*

Tostæ sub cineribus aut in Sartagine, donec molles evadant, non ingratum cibum præbent.

Caucalis. CAUCALIS Daucoides *Tingitana.*

Cedrus. CEDRUS Conifera foliis Laricis, B. P. Magna, sive *Libani* Conifera, J. B. *The great Cedar of Lebanon.*

Cedrus folio Cupressi major fructu flavescente, B. P. Lycia retusa *Bellonio* dicta, J. B. *Cypress-like Cedar.*

Utraque hæc Cedrus nostri Soli Cœlique patiens est: plures enim jam Hyemes passæ lætè in Horto Medico proveniunt.

Nota Characteristica. Cedrus *Libani* Conifera est, Conis brevioribus singulatim nascentibus, confertis in tuberculis seu fulcellis, adeò ut totidem penicilla referant foliorum agmina, Conis magnis, erectis seu cœlum spectantibus, è squamis lævibus obtusis compositis.

Cedrus altera Baccifera est.

Vires. Cedriâ ad varios usûs in Medicinâ Veteres usi sunt; ad ocularia sc. Medicamenta, & ad Vermes in auribus necandos, & ad dentium dolores sedandos. Pediculos & lendes oblita perdit, & ulcera in pulmone purgat & sanat. Reliqua vide apud J. *Bauhinum*, Lib. 9. Pag. 277.

Centaurium. CENTAURIUM majus folio in plures lacinias diviso, B. P. Majus Juglandis folio, J. B. *The greater Centory.* Officinalis est.

Centaurium majus foliis Cinaræ, *Cornut.*

Nota Characteristica. Est inter Capitatas, flore ex flosculis fistularibus composito, molles majores capitulis lævibus.

Vires. Radix medetur ruptis convulsis, ægrè spirantibus, diuturnæ tussi, sanguinem expuentibus, asthmaticis. Ex aquâ & vino vulnera glutinat. *Schwenckfelt.*

Cerasus. CERASUS vulgaris, *Ger.* Cerasa acida rubella, J. B. *The common Cherry-tree.* Officin.

Cerasus Hortensis flore Roseo, B. P. Flore pleno, J. B.

Cerasus sylvestris Septentrionalis fructu parvo serotino, *J. Raii.*

Cerasus folio Laurino, B. P. Laurocerasus, J. B.

Characterem

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

CERINTHE aſperior flore flavo, *Ger.* Major flavo flore aſperior, B. P. Cerinthe quorundam major ſpinoſo folio, flavo flore, J. B. *Yellow-flowered Honey-wort.* *Cerinthe.*

Cerinthe ſeu Cynogloſſum montanum majus, B. P. Quorundam Major verſicolore flore, J. B.

Eſt inter Aſperifolias, flore Cylindraceo tubuloſo, folio glauco. Nota Characteriſtica.

CHÆREPHYLLUM ſativum, B. P. Chærephyllon, J. B. *Common Chervill.* Officinalis eſt. *Chærephyllum.*

Eſt inter Umbellas, ſemine roſtrato. Nota Characteriſtica.

Stomachicum egregium eſt, eximii uſûs in dolore Colico, Grumos ſanguinis concretos diſſolvit, Menſtrua provocat, affectibus Renum & Veſicæ admodùm utile. Peſtilentialibus Febribus ſuccurrit. Vires.

Extrinſecùs in Cataplaſmate tumores diſcutit. Urinam retentam pellit. Præcipuè autem commendatur ad tumores & duritiem mammarum.

CHAMÆCERASUS Alpina fructu nigro gemino, B.P. Periclymenum rectum fructu nigro, *Park.* Rectum fructu nigro gemino, J. B. *Black-berried upright Honey-ſuckle.* *Chamæceraſus.*

Chamæceraſus Dumetorum fructu gemino rubro, B. P. Periclymenum rectum fructu rubro, J. B.

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

CHAMÆDRYS vulgaris, *Park.* Minor repens, B. P. Chamædrys vulgò vera exiſtimata, J. B. *Common Germander.* Officinalis eſt. *Chamædrys.*

Chamædrys laciniatis foliis, *Park.* Botrys Chamædroides, B. P. Botrys verticillata, J. B.

Chamædrys ſpuria foliis pediculis oblongis inſidentibus. *J. Raii.* Chamædryi ſpuriæ affinis rotundifolia ſcutellata, B. P. Alyſſum montanum, *Park.* *Dioſcoridis* montanum, *Col.* Veronica rotundifolia ſcutellata aut biſcutata Hederæ folio, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Verticillatas fruticoſas galeâ carentes foliis quernis. Nota Characteriſtica.

Urinam & ſudorem movet, magni uſûs in Arthritide, Ictero & urinâ ſuppreſſâ. Vires.

Extrinſecùs adhibetur, in Ulceribus ſerpentibus, in dolore Hæmorrhoidum, in Scabie ac Pruritu, in Catarrhis exiccandis. Menſes movet Decoctum.

CHAMÆIRIS variegata, B. P. Cæruleo & Violaceo colore, Hort. *Eyſtet.* *Chamæiris.*

Chamæiris flore albo.

CHAMÆMELUM vulgare, Leucanthemum *Dioſcoridis*, B. P. *Common Cammomile.* Officin. *Chamæmelum.*

Chamæmelum flore pleno, *Ger.* Nobile flore multiplici, B. P. Repens odoratiſſimum perenne flore multiplici, J. B.

Chamæmelum humile ſive ſterile.

Chamæmelum folio Agerati.

Characterem vide Libro ſuperiore.

Emollit, digerit, dolorem mitigat, Menſes & urinam ciet, eximii uſûs in Colicâ & Spaſmi flatulenti cruciatibus & convulſionibus. Vires.

Flores in Balneo contra Calculum conducunt.

Extrinſecùs multi uſûs in Paregoricis & Emollientibus Cataplaſmatis & Clyſteribus. *Schrod.*

Oleum Tumores duros emollit & diſſipat, & dolores ſedat.

Succi Chamæmeli Cochlearia duo vel tria, cum guttis aliquot Spiritûs Vitrioli in Juſculo exhibita in Febre quacunque intermittente, paulo ante acceſſum inſtantem, Paroxyſmum plerumque avertunt & auferunt.

CHAMÆMESPILUS, *Ger.* Cotoneaſter, *Geſn.* J. B. Cotonaſter folio rotundo non ſerrato, & Chamæmeſpilus *Cordi*, B. P. *Dwarf-Medlar.* *Chamæmeſpilus.*

Chamæmeſpilus, J. B. Cotoneaſter folio oblongo ſerrato, B. P.

CHAMÆPITYS vulgaris odorata flore luteo, J. B. Lutea vulgaris, ſive folio trifido, B. P. Iva Arthritica Offic. *Common Ground-pine.* *Chamæpitys.*

Eſt inter Plantas Verticillatas Fruticoſas galeâ carentes, foliis anguſtis utrinque incanis. Nota Characteriſtica.

Calefacit & ſiccat, & multùm commendatur in vitiis nervorum, eximii uſûs, in Arthritide præſertim. Menſes ciet & diuretica eſt. Vires.

CHELIDONIUM majus vulgare, B. P. Chelidonia, J. B. *The greater Celandine.* Officin. *Chelidonium.*

Chelidonium majus foliis tenuissimè dissectis Fumariæ Myoonis instar, Hist. *Oxon.*

Nota Characteristica. Chelidonium minus flore pleno.

Est inter Anomalas flore tetrapetalo uniformi, succo flavo acri.

Vires. Visum acuit, Bilem per alvum & urinam educit, insignis usus in obstructione Jecoris & Renum.

Succus Herbæ illitus Herpetem Miliarem efficaciter compescit & sanat. D. *Hulse.*

Vide Chelidonium minus Lib. superiore.

Chondrilla. CHONDRILLA viscosa humilis, B. P. *Dwarf Gum-Succory.*

Chondrilla cærulea altera Cichorei sylvestris folio, B. P. Chondrille vel Chondrilla cærulea, J B.

Chondrilla Verrucaria foliis Intubaceis viridibus, B. P. Cichorium Verrucosum, sive Zacintha, Hieracus annumerandum, J. B.

Chondrilla viminea, J B. Juncea viscosa arvensis, quæ prima *Dioscoridis*, B. P.

Chondrilla cærulea Cyani capitulis, B. P. Catanance *Dalechampii* flore Cyani folio Coronopi, J B.

Chondrilla foliis laciniatis serratis purpurascente flore, B. P. Cyanus pulchro semine Centaurii majoris, J B.

Nota Characteristica. Est inter Plantas lactescentes, flore composito, planifolio, naturâ pleno.

Vires. Ad Cichoracea in Qualitatibus accedit.

Chrysanthemum. CHRYSANTHEMUM *Creticum*, J. B. Majus folio in minores lacinias diviso, B. P. *Candy Corn-Marigold.*

Chrysanthemum latifolium *Tingitanum.*

Chrysanthemum *Africanum* procumbens, flore cernuo, nudo, luteo.

Alias species vide in Catalogo Hort. Med.

Cicer. CICER sativum, B. P. Arietinum, J. B. Officin.

Vires. Vide Characterem suprà.

Aperit, abstergit, discutit, incidit. Lac & semen copiosè adauget. Decoctum jecur & renes expurgat, Menses & partus pellit, Calculum frangit; Ictericos, Hydropicos & Cachecticos per Urinas purgat.

Cichorium. CICHORIUM sativum, B. P. Sativum flore cæruleo, *Ger.* Officin.

—— Flore albo.

Cichoreum pratense luteum hirsutie asperum, vel Hieracium hirsutum, foliis caulem ambientibus, B. P. Asperum majore flore in agrorum limitibus, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Lactescentes non Papposas, foliis lævibus, floribus è lateribus Caulium & Ramulorum exeuntibus.

Vires. Cichoreum frigidum & siccum est. Ejus Decoctum per inferna Bilem & Pituitam trahit. Valet in obstructionibus Viscerum, in Hydropis principio eximii usûs. Æstuanti stomacho & ardentibus Febribus utile est.

Extrinsecùs folia Tumoribus & Inflammationibus imposita ardorem extinguunt & dolorem mitigant. *Tragus.*

Cicutaria. CICUTARIA latifolia fœtida, B. P. Seseli *Peloponnense Matthioli*, sive Cicutaria quorundam, J. B.

Cinara. CINARA Hortensis foliis non aculeatis, B. P. *The Common Artichoke.*

Cinara maxima *Anglica.*

Cinara spinosa, cujus pediculi esitantur, B. P.

Nota Characteristica. Est inter Capitatas flore ex flosculis fistularibus composito.

Vires. In cibum veniunt capita, quæ multùm nutrire & semen generare censentur.

Cirsium maximum Asphodeli radice, B. P. Maximum foliis carnosis bulbosâ radice, forte *Lutetianum*, J. B.

Cistus. CISTUS mas folio oblongo incano, B. P. Folio oblongo albido, J. B. Officin.

Cistus mas angustifolius, B. P. Mas secundus folio longiore, J. B.

Cistus folio Salicis, B. P.

Cistus folio Rosmarini.

Nota Characteristica. Est inter Plantas flore pentapetalo Fruticosas, capitibus in plerisque speciebus pentagonis.

Vires. Cistus mas Frutex est, sub quo Hypocistis nascitur, ex quâ succus expressus insolatusque Fruticis nomen retinet, qui valdè siccat & adstringit.

Clematis. CLEMATIS sylvestris latifolia, B. P. Latifolia dentata, J. B *Travellers-joy.*

Clematis cærulea vel purpurea repens, B. P. Clematis sive Flammula flore cæruleo & purpureo scandens, J. B.

Clema-

Clematis *Pannonica* cærulea ſurrecta, J. B. Clematis cærulea erecta, B. P.

Clematis ſive Flammula ſurrecta alba, J. B. Clematis ſive Flammula recta, B. P.

Clematis Daphnoides major, B. P. Major flore cæruleo & albo, J. B.

Clematis Daphnoides minor, B. P. J B Vinca Pervinca Officin. Officinalis eſt.

Eadem flore albo.

Eadem flore ſaturate purpureo duplici.

Eadem foliis maculoſis. Nota Characteriſtica.

Clematis eſt inter Herbas ſruticeſcentes.

Flammula dicta cauſtica eſt, & cutem carnemque exulcerat. Vires.

Vinca Pervinca calida & ſicca eſt, vulnera & ulcera ſanat, in alvi profluviis & dyſenteriis quoque utilis. Succus hæmorrhagias narium ſiſtit, conceptum adjuvat. In aquâ aut jure carnis cocta Lac in mammis extinctum revocat. *Simon Pauli* in *Quadripart. Botanic.*

Clematis Daphnoides vaſi impoſita vinum turbidum, cujus color amiſſus, clarum & coloris genuini reddit. *Tragus.* Uſus Mechanicus.

CLINOPODIUM Origano ſimile flore albo. *Great Wild Baſil.* Clinopodium.

Clinopodium arvenſe Ocimi facie, B. P. Acinos multis, J. B.

Eſt inter Verticillatas herbaceas, floribus ad caulium nodos e foliorum alis exeuntibus, viridioribus, Origani aut Ocimi odore. Nota Characteriſtica.

Vide Vires Libro ſuperiore.

CNICUS ſativus, ſive Carthamum Officinarum, B. P. Carthamus ſive Cnicus, J. B. *Baſtard Saffron.* Officinalis eſt. Cnicus.

Cnicus cæruleus aſperior, B P. Carthamus, ſive Cnicus flore cæruleo, J. B.

Cnicus ſylveſtris hirſutior, ſive Carduus benedictus, B P Carduus benedictus, J.B.

Eſt inter Capitatas, flore ex floſculis fiſtularibus compoſito, foliis ſpinoſis. Nota Characteriſtica.

Flores alvum emolliunt. Semen ſupernè & infernè purgat pituitam, & aquas extrahit. Vires.

Carduus benedictus expurgat Viſcera, eaque ab obſtructione liberat, pectus expurgat, ſudores elicit, Menſes promovet, in Febribus multi uſûs, Cancrum & maligna Ulcera ſanat. *Schwenckfelt.*

COCHLEARIA folio ſinuato, B. P. Britannica folio ſinuato, Hiſt. *Oxon.* Officinalis. Cochlearia.

Characterem & Vires vide ſuprà.

Integrum Librum (cui Titulus *Cochlearia curioſa*) de eâ ſcripſit *Molenbroccius.*

COLCHICUM, J. B. Commune, B. P. Colchicum.

Colchicum candido flore *Anglicum*, J. B. *Anglicum* candidum anguſtifolium, B P.

Colchicum ex albo & purpuraſcente varium, B. P.

Colchicum *Chioenſe*, floribus Fritillariæ inſtar teſſulatis, foliis undulatis, Hiſt. *Oxon.* Variegatum Meleagridis facie, *Cornut*

Colchicum luteum majus, B. P. Flore luteo quorundam, J. B. Colchico-Narciſſus Autumnalis major, Hiſt. *Oxon.*

Alias ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Eſt inter Hexapetalas tricapſulares, radicibus tuberoſis rotundis. Nota Characteriſtica.

COLUTEA Veſicaria, B. P. J. B. *Common Baſtard Sene.* Colutea.

Colutea Scorpioides, J. B. Siliquoſa, ſive Scorpioides major, B. P.

Colutea Scorpioides odorata, Proſp Alp. in Exot

Colutea flore rubello Promontorii *Bonæ Spei.*

Eſt inter Frutices floribus papilionaceis. Nota Characteriſtica.

Folia in majori copiâ exhibita, ut Sena, alvum laxant, Vires.

Semen Vomitorium eſt, ſicut Geniſtæ.

CONSOLIDA media pratenſis flore albo.

Conſolida Regalis Hortenſis, ſive Delphinium variorum colorum. Conſolida.

CONVOLVULUS major albus, B. P. Major, J. B. Convolvulus.

Convolvulus peregrinus cæruleus folio oblongo, B. P. Peregrinus cæruleus folio oblongo, flore peramœno triplici colore inſignito, Hiſt. *Oxon*

Convolvulus *Siculus* minor flore parvo auriculato. *Boccon. Siculus* annuus cæruleus minimus, capſulâ floris binis foliolis cinctâ.

Convolvulus cæruleus Hederaceo anguloſo folio, B. P. Nil *Arabum* quibuſdam, ſive Convolvulus cæruleus, J. B.

Convolvulus Althææ folio, *Park.* Argenteus Althææ folio, B. P. Hiſt. *Oxon.* Peregrinus pulcher Betonicæ folio, J. B.

Characterem & Vires vide Libro ſuperiore.

Conyza. CONYZA mas *Theophrasti*, Major *Dioscoridis*, B. P. Major *Monspeliensis* odorata, J B. *The truest great Flea-bane.*

Conyza minor vera, J B. Fœmina *Theophrasti*, Minor *Dioscoridis*, B. P.

Conyza major vulgaris, B P. Major *Matthioli*, Baccharis quibusdam, J. B

Conyza media Asteris flore luteo, vel Tertia Dioscoridis, B P. Media *Matthioli* flore magno luteo, humidis locis proveniens, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Papposas, flore disco:de, foliis odoratis.

Vires. Substratu suffituque venenatas Bestiolas abigere, Pulices fugare & Culices quoque necare creditur. Ad profligandam scabiem Unguentum ex radice ejus & foliis nonnulli parant. *J Raius*

Coriandrum. CORIANDRUM, J B Majus, B P. *Common Coriander*. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas, semine rotundo seu testiculato.

Vires. Semen Stomacho confert, cum Passo potum menses ciet & tineas interaneorum expellit.

Extrinsecùs Inflammationes & Tomores discutit. *Tragus.*

Cornus. CORNUS Hortensis mas, B. P. Sativa sive Domestica, J B. *The Male red Corneile-tree.* Officinalis est.

Characterem vide suprà.

Vires. Maris folia & germina valenter deficcant, Vulnera glutinant. Corna acerba sunt & vehementer astringunt, Dysentericis competunt. *Schwenckfelt.*

Corylus. CORYLUS sativa, J. B. Sativa fructu albo minore, sive Vulgaris, B. P. *The Filberd-nut.* Officinalis est.

Vide Characterem & Vires suprà.

Cotyledon. COTYLEDON major, B P. Vera radice tuberosâ, J. B. Umbilicus *Veneris*, *Ger.* *Veneris* vulgaris, *Park* *Wall Penny-wort.* Officinalis est.

Vires. Refrigerat, repellit & abstergit, Phlegmonas & Erysipelata curat, Strumis & Pernionibus illitu auxiliatur. Folia cum radice comesta Calculos frangunt, urinam cient. Ex *Dioscor.* & *Galeno*

Crithmum Chrysanthemum. CRITHMUM maritimum flore Asteris *Attici*, B. P. Marinum tertium *Matthiolo* flore luteo Buphthalmi, J. B. Crithmum Chrysanthemum, *Ger.*

Crocus. CROCUS, J B. Sativus, B. P. Autumnalis sativus, seu Hortensis, Hist. *Oxon.* *Common Saffron.* Officinalis est.

Crocus Vernus albus striatus, *Park.*

Varias ejus species vide in Catalogo Horti Med.

Nota Characteristica. Est inter Herbas radice bulbosa, floribus folia plurimùm antevertentibus, foliis angustis gramineis.

Vires. Crocus aperit, digerit, roborat, concoquit, lætitiam adfert & cordi conducit. Venenis & pesti adversatur, Pulmones ab obstructione liberat, urinam ciet, Menses promovet, sudores movet, eximii usus in Ictero. Variolas expellit.

Integrum de eo Tractatum (cui Titulus *Crocologia*) scripsit *D. Hertodt.*

Cucumis. CUCUMIS sativus vulgaris, B. P. Vulgaris viridis & albus, J B. *Common Cucumbers.* Officinalis est.

Cucumis sylvestris Asininus dictus, B. P. Sylvestris Asininus, J. B. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter scandentes Pomiferas.

Vires. Cucumeres abstergunt, incidunt, Urinas movent conditi. Mensis Acetariorum vice cum carnibus assis apponuntur. Semen pectoris & pulmonis inflammatione laborantibus prodest, jecoris obstructiones aperit, Calculo renum & vesicæ exulcerationibus subvenit.

Ex Cucumere Asinino Elaterium paratur. Succus, sc. è fructu ejus, Bilem & Pituitam dejicit, Hydropicis utilis. Radix abstergit & digerit, Menses movet.

Cucurbita. CUCURBITA Lagenaria, J. B. Lagenaria flore albo, folio molli, B. P. *Great Bottle-Gourd.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter scandentes Pomiferas.

Vires. Sitim extinguit, alvum emollit, cruda illita tumores mitigat. In oculorum Inflammationibus prodest & Podagricis conducit. Ramenta infantibus contra Siriasin illinuntur sincipiti. Semen fervorem Renum mitigat, urinæ acrimoniam temperat. Folia mammis puerperarum addita lac exiccant. *Schwenckfelt.*

Cuminum. CUMINUM semine longiore, B. P. Cyminum sive Cuminum sativum, J. B. *Ordinary Cumin* Officin.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas semine striato majore, foliis fœniculaceis donatas.

Semen

Semen attenuat, incidit, aperit, discutit, fluorem muliebrem sistit, ad stomachi nauseam & tormina convenit, utile est pulmonibus refrigeratis, vertigini prodest. Vires.

CUPRESSUS, J. B. *Common Cypress-tree.* Cupressus.

Est inter Arbores Coniferas, fructu è clavatis tuberibus per harmoniam coaptatis composito. Nota Characteristica.

Adstringit & refrigerat. Pilulæ contusæ valent ad sanguinis rejectionem & dysenteriam & alvi fluxionem, Polypos quoque narium sanant. Folia trita imposita vulnera glutinant, Enterocelicos juvant. Nuces ex Aceto decoctæ dolori dentium conducunt. Cupressi materies nec cariem, nec vetustatem sentit & bonum odorem spirat. Ligni usus ad Mensas & Tabulas & Alveolos exornandos. Vires. Usus Mechanicus.

CYANUS Alpinus radice perpetuâ, J. B. Montanus latifolius, vel Verbasculum Cyanoides, B. P. *Great blew Bottle.* Officin. Cyanus.

Cyanus floridus odoratus *Turcicus*, sive Orientalis, *Park.*

Reliquas ejus species vide in Catalogo Horti Med.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

CYCLAMEN orbiculato folio infernè purpurascente, B. P. Cyclaminus folio rotundiore elatior, J. B. *Common Sow-bread.* Officinalis est. Cyclamen.

Cyclamen Autumnale vulgare flore albo.

Cyclamen folio angulofo, B. P.

Cyclamen Hederæ folio, B. P.

Cyclaminus folio angulofo, J. B.

Cyclamen oblongâ radice, J. B.

Cyclamen Autumnale Hederæ follo, flore albo.

Est inter Pentapetalas Bulbosis affines, florum petalis reflexis ad ungues junctis, radice orbiculatâ. Nota Characteristica.

Radix calefacit, abstergit, incidit, pituitam & aquam per alvum ducit, Coli cruciatus tollit, Menstrua ciet, miscetur Medicamentis tubercula, strumas aliasque duritíes discutientibus. Succus naribus instillatus caput purgat. Vires.

CYNOGLOSSUM semper virens, B. P. Cynoglossa folio virenti, J. B. Cynoglossum.

Cynoglossum minus, B. P. J. B.

Cynoglossum *Creticum* angusto argenteo folio, B. P. *Creticum* primum *Clusii*, J. B.

Characterem & Vires vide Libro superiore.

CYTISUS glaber foliis subrotundis, pediculis breviffimis, B. P. Glaber siliquâ lati, J. B. *Shrub-Trefoile.* Cytisus.

Cytisus incanus siliquis falcatis, B. P. Siliquâ incurvâ folio candicante, J. B.

Cytisus foliis incanus angustis, quasi complicatis, B. P. *Hispanicus Clusii*, J. B.

Est inter Frutices foliis Papilionaceis non spinosas foliis Trifolii. Nota Characteristica.

Folia tumores inter initia discutiunt, si cum pane trita illinantur. Floribus Apes delectantur, ex quibus plurimum Mellis excerpunt. Vires.

CAPUT VI.

Plantæ incipientes à Literâ D.

DAUCUS montanus Apii folio major, B. P. Libanotis altera quorundam, aliis dicta Cervaria nigra. J. B. *Black Herb-Frankincense.* Daucus.

DENS canis latiore rotundioreque folio, B. P. Latiore rotundioreque folio, flore purpurascente, Hist. *Oxon.* Satyrium quorundam Erythronium bifolium flore unico radiato albo & purpureo, J. B. *Purple Dogs-tooth Violet.* Dens canis.

Dens canis angustiore longiore folio, B. P. Angustiore longiore folio, flore albo, Hist *Oxon.*

Est inter Herbas bulbosâ radice, floribus parvis natantibus, petalis sursum reflexis, foliis maculatis. Nota Characteristica.

DENS Leonis Asphodeli bulbulis, B. P. Dens Leonis.

Characterem & Vires vide Lib. superiore.

Dentaria. DENTARIA heptaphyllos, B. P. Coralloides altera, ſive Septifolia, J. B. *Setfoil-Toothwort.* Officinalis eſt.

Dentaria pentaphyllos, B. P. Quinquefolia, J. B.

Dentaria major *Matthiolo*, *Ger.* Orobanche radice dentatâ major, B. P. Anblatum *Cordi*, ſive Aphyllon, J. B.

Dentariæ affinis Echii flore, capſulâ rotundâ, Hort. Reg. *Bleſ.*

Hujus Icon habetur in Tabulis.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas flore tetrapetalo uniformi ſiliquoſas, ſemine compreſſo, lato, foliaceo, radice tuberoſâ, ſeu dentatâ, ſeu ſquamoſâ, caule non ramoſo, foliis in uno pediculo ternis, quinis, aut ſeptenis, Leucoii flore, ſiliquis compreſſis.

Dentaria Aphyllos eſt inter Bulboſis affines, figurâ floris galeatâ aut labiatâ, radicibus denticularis

Digitalis. DIGITALIS latifolia flore ferrugineo, Hiſt. *Oxon.*

Digitalis lutea magno flore, B. P. Lutea folio latiore, flore majore, J. B.

Digitalis lutea vel pallida parvo flore, B. P. Flore minore ſublutea, anguſtiore folio, J. B.

Digitalis foliis maximè ſerratis, Hort. Reg. *Bleſ.* Galeata & verticillata Perſicæ foliis, Digitalis æmula, ejuſdem. Pſeudodigitalis purpurea, *Bocone.*

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore

Dipſacus. DIPSACUS folio laciniato, B. P. Sylveſtris laciniatis foliis, J. B.

Dipſacus ſylveſtris capitulo minore, ſive Virga Paſtoris minor, B. P. Virga Paſtoris vulgaris, J. B

Character & Vires ſupra traditæ ſunt.

Doronicum. DORONICUM radice Scorpii, B. P. Vulgare, J. B.

Doronicum Plantaginis folio, B. P. Folio fere Plantaginis oblongo, J. B.

Doronicum *Americanum* laciniato folio, B. P. Aconitum Helianthemum *Canadenſe*, *Cornut.*

Doronicum *Americanum* minus foliis obſcurè virentibus, Hort. Reg. *Bleſ.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Pappoſas flore diſcoide, diſco radiato flavo majore.

Draba. DRABA alba ſiliquoſa repens, B. P. Siliquoſa alba perennis repens, ſucculento folio, Hiſt. *Oxon.* Heſperis Alpina ſeu Muralis minor repens, J. B.

Draba lutea ſiliquis ſtrictiſſimis, B. P. Lutea quibuſdam, J. B.

Draba umbellata, vel Draba major capitulis donata, B. P. Siliculoſa repens major foliis magis incanis, Spanoſpermos vulgaris, Hiſt. *Oxon.* Draba multis flore albo, J. B.

Dracunculus. DRACUNCULUS Hortenſis, B. P. Hortenſis ſive Tarchon, J. B. *Tarragon.*

Dracunculus pratenſis, ſive Ptarmica flore pleno.

Dracunculus polyphyllus, B. P. Major vulgaris, J. B. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Corymbifera eſt, foliis integris, anguſtis, longis.

Vires. Calefacit & ſiccat Dracunculus Hortenſis, Pituitam ciet, dentium dolores mulcet. Eſtur paſſim in Acetariis, concoctionem juvat & urinas movet.

CAPUT VII.

Plantæ incipientes à Literâ E.

Echium. ECHIUM Scorpioides paluſtre, B. P. Scorpioides Soliſequium aliud flore majore cæruleo & albo, J. B

Echium *Creticum* latifolium rubrum, B. P. Echium *Candiæ* flore pulchro rubente, J. B.

Echium *Creticum* flore variegato.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

Elatine. ELATINE folio acuminato, in baſi auriculato flore luteo, B. P. Fœmina folio anguloſo, J. B. Linaria hirſuta folio acuminato in baſi auriculato, Hiſt. *Oxon.* *Sharp pointed Fluellin.* Officinalis eſt.

Elatine

Elatine folio ſubrotundo, B. P. Mas folio ſubrotundo, J. B. Linaria hirſuta folio ſubrotundo, flore ex herbido flaveſcente, Hiſt. *Oxon.*

Ad Linarias reducitur ob capſulam ſeminalem binis loculamentis diſtinctam. Nota Characteriſtica.

Succus herbæ expreſſus, ejuſve aqua deſtillata tum intus ſumpta, tum exteriùs applicata ulcera ſerpentia & cancroſa cohibet & perfecte ſanat. *Lobelius* Adv. p. 197. Vires.

EPIMEDIUM, B. P. Epimedium quorundam, J. B. *Barren-wort.* Epimedium.

Eſt inter Anomalas, flore tetrapetaloide, pentaphyllis affines. Nota Characteriſtica.

ERUCA latifolia alba ſativa, B. P. Major ſativa annua flore albo ſtriato, J. B. *Garden-Rocket.* Officinalis eſt. Eruca.

Eruca ſativa foliis magis diſſectis.

Eruca *Chalepenſis* caulibus & ſiliquis hirſutis, foliis inferioribus maculatis, Hiſt. *Oxon.*

Eruca ſylveſtris major lutea caule aſpero, B. P. Tenuifolia perennis flore luteo, J. B.

Eruca Bellidis foliis.

Eruca latifolia lutea, ſeu Barbarea minor flore ſimplici, Hiſt. *Oxon.*

Eruca *Monſpeliaca* ſiliquâ quadratâ Echinata, B. P. Sinapi Echinatum, J. B.

Nota Charaſteriſtica & Vires ſuprà traditæ.

ERYNGIUM vulgare & *Camerarii*, B. P. Vulgare, J. B. Eryngium.

Eryngium latifolium planum, B. P. Planum latifolium capitulo rotundo parvo, J. B.

Eryngium montanum Amethyſtinum, B. P. Cæruleum, J. B.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

ERYSIMUM latifolium majus glabrum, B. P. Hiſt. *Oxon.* Eryſimum.

Eryſimum anguſtifolium majus, B. P. Montanum Irionis vulgaris folio [illegible] Hiſt. *Oxon.* Rapiſtrum Irionis folio, *Col.*

Eryſimum polyceratium, ſive corniculatum, B. P. Hiſt. *Oxon.* Alterum *Matthioli* ſiliquis parvis, quibuſdam Dentaria, J. B.

Character & Vires ſupra traditæ.

EUONYMO ſimilis Arbor *Virginiana.* Euonymus.

EUPATORIUM odoratum, B. P. Alterum odoratum & Aromaticum, *Col.* Maximè odoratum, Hiſt. *Oxon.* Eupatorium.

Vide Librum ſuperiorem.

Eupatorium Cannabinum *Americanum* latifolium, Eupatoria foliis Enulæ, *Cornut.*

Vide Librum ſuperiorem.

CAPUT VIII.

Plantæ incipientes à Literâ F.

FABA compreſſa major, ſeu Hortenſis major alba vel rubra, Hiſt. *Oxon.* Cyamos leguminoſa, J. B. *Turky Beans.* Faba.

Faba minor ſive Equina, B. P. Rotunda oblonga, ſeu Cylindracea minor, ſeu Equina alba & nigra, Hiſt. *Oxon.* *Common or Field-Beans.* Officinalis eſt.

Faba ſylveſtris fructu rotundo atro, B. P. Arachus Fabaceus & Faba *Kayrina*, cui ſemina minima, J. B. Vicia *Narbonenſis* maxima fructu rotundo atro, foliis ſerratis & integris, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Legumina non ſcandentia, ſiliquis erectis. Nota Characteriſtica.

Faba adſtringit, diſcutit, abſtergit, impinguat, tuſſi confert. Vires.

Farina maculas cutis abſtergit & nitorem ei conciliat. Aqua ex floribus ad eoſdem uſus elicitur, quæ etiam diuretica eſt.

Farina Fabarum Emplaſtica eſt, refrigerat, ſiccat, incraſſat, extergit, in Diarrhœâ & Lienteriâ utilis.

FERRUM Equinum ſiliquâ ſingulari, B. P. Solea Equina, J. B. *Great Horſe-Shoe-Vetch.* Ferrum Equinum.

Ferrum Equinum *Gallicum* ſiliquis in ſummitate, B. P. Polygalon *Cortuſi*, J. B. Polygala Enneaphyllos, Hiſt. *Oxon.*

Ferrum Equinum siliquâ mutiplici, J. B. Equinum polyceratum, *Park.*

Ferrum Equinum *Germanicum* siliquis in summitate, B. P. Equinum capitatum seu comosum, *Col.* Ornithopodio affinis, vel potius Soleæ aut Ferro Equino Herba, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Legumina siliquis articulatis donata.

Fegopyrum. FEGOPYRUM, *Dod.* Fagotriticum, J. B. Erysimum *Cereale*, B. P. Polygonum Hederaceum, sive Frumentum *Saracenicum* rectum, Hist. *Oxon. Buck-wheat.*

Nota Characteristica. Est inter Monospermas flore imperfecto erectas, flosculis, seu potius florum calycibus pentaphyllis in spicas dispositis è foliorum alis egressis, semine triquetro esculento.

Vires. Tussientibus & difficulter mingentibus prodest. Succus herbæ viridis expressus confert ad lachrymantes oculos. Semine Gallinarum genus pastum citissime pinguescit, Plebeii pro pane & pulte utuntur.

Usus Mechanicus. Belgæ è seminibus oleum exprimunt.

Ferula. FERULA Galbanifera, *Lob.* Folio glauco, semine lato oblongo, quibusdam Thapsia Ferulacea, J. B. Ferulago latiore folio, B. P. *The broader leaved Fennel Giant.* Offic.

Ferula fœmina *Plinii*, B. P. Folio Fœniculi semine latiore & rotundiore, J. B.

Ferula *Tingitana* folio latissimo lucido.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas semine membranaceo subrotundo compresso foliis Fœniculaceis donatas.

Vires. Vi pollet calefaciendi, siccandi, attenuandi.

Ficus. FICUS, J. B. Communis, B. P. *Common Fig-tree,* Officinalis est.

Ficus *Indica* folio spinoso, fructu minore, B. P. *The lesser prickly Indian Fig.*

Nota Characteristica. Est inter Arbores Pomiferas, foliis deciduis, fructu innumeris intus granis repleto, sapore melleo, foliis maximis.

Vires. Tenuium partium sunt Ficus, attenuant, digerunt & coquunt. Renibus, Vesicæ, Suspiriosis, Hydropicis & Comitialibus aptissimæ. Thoracem expurgant, ad Tonsillarum inflammationes Gargarizatu utiles. Folia Hæmorrhoides reserant, si iis fricentur.

Fœniculum. FOENICULUM vulgare *Germanicum*, B. P. Vulgare, minus acriore & nigriore semine, J. B. *Common Fennel.* Officinalis est.

Fœniculum foliis atro-rubentibus.

Fœniculum dulce, B. P. Dulce majore & albo semine, J. B. Officin.

Fœniculum dulce *Azoricum* D *Morisonii* Sect de Plant. Umbellif.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas, semine striato majore, foliis Fœniculaceis donatas.

Vires. Coma ex aquâ frigidâ pota nauseam amovet, & in Olere sumpta Lac Nutricibus auget. Semen naturæ calidæ & siccæ cum levi adstrictione aperit, attenuat, digerit, resolvit, Menses ducit, Lac auget, Urinas ciet, venenis adversatur, Ventriculum roborat, flatus discutit, Regium morbum expurgat, Pulmoni & Jecori amicum, Puerperas purgat & Viscera ab obstructione liberat. Calculosis idcirco & difficulter mingentibus prodest.

Succus instillatus oculorum aciem excitat. Radices quoque Menses provocant et Ictero medentur.

Herba tota Jusculis et Sorbitionibus incocta ad corpus obesum extenuandum utilis esse perhibetur.

Germina Fœniculi teneriora, antequam excaulescant, cum supernâ radicis particulâ, unde se emergunt, decisa, cum Oleo ac Pipere Mensis secundis adjiciunt *Itali.*

Fœnum Græcum. FOENUM Græcum, J. B. Sativum, B. P. Trifolium Fœnum Græcum dictum, Hist. *Oxon. Fenugreek.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Trifolia siliculis pendentibus curtis.

Vires. Digerit, emollit, abstergit, mitigat, excalfacit, vitia doloremque internorum membrorum sanat. Sorbitio farinæ pectori exulcerato & tussi diuturnæ medetur. Seminis Decocto foventur oculi prurientes.

Fragaria. FRAGARIA, fructu subalbido, *Ger.*

Fragaria fructu parvi Pruni magnitudine, B P.

Fragaria *Virginiana* fructu Coccineo, Hist. *Oxon.*

Characterem et Vires vide Lib. superiore.

Fraxinella. FRAXINELLA, *Ger.* Dictamnus albus vulgò, sive Fraxinella, B. P. Fraxinella, Officinis Dictamnus, J. B. *Bastard-Dittany.* Officinalis est.

Fraxinella niveo flore, *Clus.* Flore albo, *Park.* Parad.

Nota Characteristica. Est inter Herbas Thecas membranaceas habentes.

Fritillaria. FRITILLARIA, *Ger.* Præcox purpurea variegata, B. P. Meleagris sive Fritillaria 1 aturatior et dilutior, J. B.

Variæ

Variæ ejus species sunt, quas vide in Catalogo Horti Med.

Est inter Hexapetalas tricapsulares, radicibus squamâ duplici admodùm densâ præditas. Nota Characteristica.

FUMARIA siliquosa semper virens, *Cornuti*, Hist. *Oxon.* *Americana* siliquosa semper virens, *Park.* *Fumaria.*

Fumaria bulbosa radice cavâ major, B.P. Radice cavâ, flore purpureo, J.B. Tuberosa major radice cavâ, Hist. *Oxon.*

Fumaria bulbosa radice cavâ, flore albo, J.B

Radix cava ad Lumbricos enecandos valet. Obstetrices adversus Uteri suffocationes & Hypochondriorum inflationes in vino propinant. *Simon Pauli.*

CAPUT IX.

Plantæ à Literâ G *incipientes.*

GALEGA, J.B. Vulgaris, B.P. *Common Goats-Rue.* Officinalis est. *Galega.*

Galega flore albo.

Galegæ affinis Sesban, *Prosp. Alp.* Galega *Ægyptiaca* siliquis articulatis, B.P. *Hatchet-Vetch of Egypt, with jointed Cods.*

Est inter Herbas flore Papilionaceo spicatas polyspermas siliquis tenuioribus seu strictioribus. Nota Characteristica.

Vis illi peculiaris inest contra venena & pestilentiam. Proindè succus & liquor stillatitius Febribus pestilentialibus, Variolis & Morbillis, puerisque convulsis ac Comitiali morbo laborantibus commodissimè propinantur. Flores decocti etiam ad eosdem usus exhibentur. Vires.

GENISTA Tinctoria ramulis erectis. *Genista.*

GENTIANA Asclepiadis folio, B.P. Folio Asclepiâdis vulgò creditæ, J.B. *Swallow-wort-Gentian.* *Gentiana.*

Gentiana Cruciata, B.P. Minor, seu Vulgi Cruciata, J.B.

Gentianella Alpina angustifolia magno flore, B.P. Alpina magno flore, J.B.

GERANIUM *Romanum* versicolor sive striatum. *Geranium.*

Geranium Althææ folio, B.P. Hist. *Oxon.* Malvaceum, J.B.

Reliquas species vide in Catalogo Horti Med.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

GINGIDIUM umbellâ oblongâ, B.P. Visnaga, J.B. *Tooth pick Chervill.* *Gingidium.*

Est inter Umbellas, semine striato minore, foliis fœniculaceis donatas. Nota Characteristica.

GLADIOLUS floribus uno versu dispositis major, B.P. Gladiolus, sive Xiphion, J.B. *Gladiolus.*

Gladiolus flore rubente.

Gladiolus major *Byzantinus*, B.P.

Reliquos vide in Catalogo Horti Med.

Est inter Herbas radice bulbosâ tricapsulares, floribus in singulis caulibus hexapetalis pluribus longâ serie, foliis ensiformibus. Nota Characteristica.

Galeno Gladioli radix attrahendi, discutiendi & siccandi vim habet. Ad Scrophulas & Strumas commendatur. Vires.

GLYCYRRHIZA vera siliquosa, sive *Germanica*, B.P. Hist. *Oxon.* Vulgaris *Germanica* radice repente, J.B. *Common Liquorice.* Officinalis est. *Glycyrrhiza.*

Est inter Legumina non scandentia, siliquis erectis. Nota Characteristica.

Ad tusses, raucedines aliosque Thoracis morbos, Vesicæ & Renum dolores utilis est. Acrimoniam & salsuginem Humorum contemperat. Vires.

GNAPHALIUM latifolium *Americanum*, B.P. *Americanum*, J.B. *Gnaphalium.*

Gnaphalium Roseum sylvestre, B.P. Umbellatum minimum, J.B.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

GRAMEN Paniculatum folio variegato, B.P. Striis pictum, J.B. *Gramen.*

Reliquas Graminis species vide in Catalogo Horti Med.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

Gratiola. GRATIOLA Centauroides, B. P. Digitalis minima Gratiola dicta, Hist. *Oxon.* *Hedge Hyssop.* Officinalis est.

Vires. Valide superne & inferne Ventrem movet. Hydropicis utilis, *Cæsalpino* referente, efficax ejus vis in Vulneribus glutinandis casu reperta est, cum in campo fœnario quidam vulneratus in capite concidisset, obductâ capiti hac herbâ (cum alia non esset ad manus) Vulnera glutinata sunt.

Grossularia. GROSSULARIA simplici acino, vel Spinosa sylvestris, B. P. Uva crispa, *Ger.* Crispa, sive Grossularia, J. B. *Common Goose-berries.*

Grossularia, sive Uva crispa alba maxima rotunda.

Grossularia maxima, oblonga.

Grossularia fructu quasi gemino sine acino.

Grossularia viridis hirsuta.

Grossularia rubra, *Park.* Spinosa fructu obscurè purpurascente, J. B. Spinosa sativa altera foliis latioribus, B. P.

Grossularia multiplici acino, sive non Spinosa hortensis rubra, sive Ribes Officinarum, B. P. Vulgaris acidus ruber, J. B.

Grossularia Hortensis majore fructu rubro, B. P. An Ribes flore rubente? J. B.

Grossularia Hortensis fructu Margaritis simili, B. P. Vulgaris acidus albas baccas ferens, J. B.

Grossularia non spinosa fructu nigro, B. P. Ribes fructu nigro, *Ger.* Nigrum vulgò dictum folio olente, J. B.

Grossularia non spinosa fructu nigro majore.

Grossularia, Ribes fructu rubro foliis Uvæ crispæ, Hort Reg *Bles.*

Nota Characteristica. Est inter Frutices bacciferos, foliis deciduis, fructu grandiore esculento, flore herbaceo, qui fructui pro Umbilico inservit.

Vires. Fructus immaturus & acidus adhuc coquitur cum carnibus ac piscibus, concinnatur & in Placentis. Febrientibus non sine utilitate exhibentur, frigidæ & adstringentis facultatis, idcirco biliosis conferunt. Valent contra Gravidarum Picam, & appetentiam cibi excitant. Immaturæ omne ventris profluvium sistunt, sitim sedant, & cruenta expuentibus prosunt.

Utiliter applicatur Inflammationibus calidis, Erisypelatibus & Igni Sacro. Idem præstant folia, sed imbecilliùs. *J. Bauhinus.*

CAPUT X.

Plantæ à Literâ H *incipientes.*

Halimus. HALIMUS latifolius, sive Fruticescens, B.P. Halimus *Clusii*, J.B. Atriplex latifolia, seu Halimus fruticosus latifolius, Hist. *Oxon.*

Nota Characteristica. Est inter mollientes, floribus muscosis luteis, semine nigro.

Hedera trifolia. HEDERA trifolia *Canadensis Cornuti*

Hedysarum. HEDYSARUM triphyllum *Canadense Cornuti.* Onobrychis *Canadensis* triphyllos articulato semine triquetro.

Helenium. HELENIUM vulgare, B. P. Helenium, sive Enula Campana, J. B. Officinalis est.

Helenium *Indicum* maximum, B P. Herba maxima, J. B. Flos Solis Major, *Ger.*

Helenium *Indicum* tuberosum, Flos Solis Pyramidalis. *Ger.* Battatas de *Canada*, *Park.* Helianthemum *Indicum* tuberosum, B.P. *French Potatoes* or *Jerusalem Artichokes.*

Nota Characteristica. Helenium vulgare est inter Herbas flore discoide papposas, disco radiato, foliis integris oblongis subtus incanis, floribus amplis.

Flos Solis est inter Corymbiferas.

Vires. Helenii radix plurimùm potest adversus respirandi difficultatem & veterem tussim. Præserva-

ſervativum tempore Peſtis eſt egregium. Vinum ex Helenii radicibus paratum mirificè viſum acuit.

HELICHRYSUM, ſive Stœchas Citrina anguſtifolia, BP. Stœchas Citrina tenuifolia *Narbonenſis*, J. B. *Golden Tufts.* *Helichryſum.*

HELIOTROPIUM majus *Dioſcoridis*, B. P. Majus flore albo, J. B. *The greater Turnſole.* *Heliotropium.*

Heliotropium tricoccon, B. P. J B. *The colouring or dying Turnſole.*

Eſt inter Aſperifolias, quibus flores monopetali marginibus quinquepartitis, foliis lanuginoſis, floribus in ſpicis longis recurvis, ſeminibus ad ſingulos flores quaternis triangulis junctis acuminibus coeuntibus globoſum capitulum efficientibus *Nota Characteriſtica.*

Verrucas et Thymos affricata herba valenter adimit, adverſus Carcinomata et Ulcera Gangrænoſa efficaciſſima: folia ex Roſaceo illita capitis dolorem mulcent. Epotum foliorum Decoctum una cum Cumino Renum Calculos pellit et frangit et Inteſtinorum animalia necat. Semen à *Lobelio* ad Tumores Strumoſos et Ulcera Phagedænica valdè commendatur. J. *Bauhinus.* *Vires.*

Heliotropii Tricocci baccas in *Galliâ Narbonenſi* Inſectores Lanarum vocant *La Morella*, quas magno quæſtu colliguot Ruſtici et Inſectoribus diſtrahunt. J. *Bauhinus.* *Uſus Mechanicus.*

HELLEBORUS niger flore Roſeo, B. P. Niger flore albo, interdum etiam valdè rubente, J. B. *True black Hellebore.* *Helleborus.*

Helleborus niger Hortenſis flore viridi, B. P. Niger vulgaris flore viridi vel herbaceo, radice diuturnâ, J. B.

Helleborus albus flore atro-rubente, B. P. J. B.

Helleborus albus, J. B. Albus flore ſubviridi, B. P.

Helleborus oiger Saniculæ folio major, B. P. Sanicula fœmina quibuſdam, aliis Helleborus niger, J. B. Aſtrantia nigra, *Lob.*

Hellebori reduci poſſunt ad affines Herbis Thecas Membranaceas habentibus. *Nota Characteriſtica.*

Niger enim eſt inter Multiſiliquas, ſeu Corniculatas, foliis digitatis

Albus floribus eſt, ſeu potius florum calycibus hexaphyllis, foliis liratim ſtriatis.

Helleborus niger verus ventrem purgat, tam per Vomitum quam per Seceſſum, utramque Bilem ac Pituitam detrahens. Magnum in Melancholicis & aliis obſtinatis Morbis præſidium. Illitus ex Aceto Scabiem, Lepras & Impetigines ſanat. *Vires.*

Helleboraſtrum lentes & pediculos interficit.

Helleborus albus Vomitum valenter excit. Ejus radicis pulvis ad ſternutatoria uſurpatur.

HERBA viva ſeu ſentiens vulgò dicta. *The Senſitive Plant.* *Herba viva.*

HERBA mimoſa, Humilis vulgò dicta. *The Humble Plant.* *Herba mimoſa.*

HESPERIS, ſive Viola Matronalis flore pleno albo. Viola Matronalis flore multiplici *Cornuti.* *Heſperis.*

Heſperis, J. B. Hortenſis, B. P.

Heſperis, ſive Viola Matronalis flore pleno purpureo.

Eſt inter Herbas flore tetrapetalo uniformi ſiliquoſas, ſiliquis prælongis ſtrictiſſimis. *Nota Characteriſtica.*

HIERACIUM majus folio Sonchi, ſemine curvo, B. P. Chondrillæ *Creticæ* nomine miſſa ſemine criſpo, J B. *Hieracium.*

Hieracium *Apulum* flore ſuaverubente, *Col.* Dentis Leonis folio flore ſuaverubente, B. P.

Hieracium Echioïdes capitulis Cardui benedicti, B. P. Maximum, Bugloſſum Echioïdes quibuſdam, J. B.

Hieracium Echioides Capitulis Cardui benedicti majus *Arabicum* folio ſinuato.

Hieracium Caſtorei odore *Monſpelienſium*, *J. Raii.* Foliis Cichorei ſylveſtris villoſis odore Caſtorei, D. *Magnol.*

Hieracium fruticoſum latifolium foliis dentatis glabrum, B. P. Hieracii *Sabaudii* varietas prima, Erinus quibuſdam *Matthioli* dicta, J. B.

Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Med.

Characterem & Vires vide Lib. ſuperiore.

HORDEUM nudum. *Hordeum.*

HORMINUM Sclarea dictum, B. P. Gallitrichum ſativum. J. B. *Garden Clary.* Officin. *Horminum.*

Horminum luteum glutinoſum, B. P. Colus *Jovis*, *Ger.* Galeopſis ſpecies lutea, viſcida, odorata, nemorenſis, J. B.

Horminum sylvestre latifolium *Tingitanum*. Ejus Icon habetur in Tabulis.
Horminum sylvestre Lavendulæ flore, B. P. Gallitrichis affinis, Marrubii si non genus aliquod, Sclarea *Hispanica Tabernæmontani*, J. B.
Horminum folio Betonicæ.
Horminum sativum, B P. Horminum comâ purpuro-violaceâ, J. B.
Reliquas species vide in Catalogo Horti Med.
Character suprà traditus est.

Vires. Excalfacit, attenuat, discutit, resolvit, venenis resistit, medetur Epilepsiæ & Suffocationi Matricis, Menses & Secundinas ducit. Pulvis naribus attractus Sternutamenta ciet, Catarrhum tollit & cerebrum purgat.

Hyacinthus. HYACINTHUS comosus major purpureus, B P. Comosus maximus Botryoides comâ cæruleâ, J. B. *The great Purple fair-haired Jacinth.*
Hyacinthus racemosus cæruleus major, B P.
Hyacinthus Orientalis major præcox dictus *Zumbul Indi.*
Hyacinthus Orientalis major flore albo.
Hyacinthus stellaris bifolius *Germanicus*, B. P.
Reliquas species vide in Catalogo Horti Med.
Character suprà traditus est.

Hyoscyamus. HYOSCYAMUS albus, J B. Albus major, B. P. *White Henbane*. Officinalis est.
Hyoscyamus *Creticus* luteus major, B P.
Character suprà traditus est.

Vires. Adversus omnes calidas defluxiones oculorum aliarumque partium Inflammationes adhibetur. Semen inter Narcotica est.

Hypecoum. HYPECOUM, B. P. Hypecoum siliquis erectis, articulatis, incurvis, Hist. *Oxon. Horned wild Cumin.*

Hypericum. HYPERICUM Frutescens *Americanum* fl. albo, *Park.* Pruno sylvestri affinis *Canadensis*, B. P.
Hypericum supinum tomentosum minus, vel *Monspeliacum*, B. P. Tomentosum, J.B.
Character & Vires suprà traditæ sunt.

Hyssopus. HYSSOPUS Officinarum cærulea sive spicata, B. P. Vulgaris spicatus angustifolius flore cæruleo, J. B. *Common blew-flowered Hyssop*. Officinalis.
Hyssopus flore albo.
Hyssopus *Arabum* flore rubro.
Hyssopus versicolor, *Ger.* Versicolor foliis niveis, *Park.*
Hyssopus foliis hirsutis.
Hyssopus angustifolia spicata, B. P.

Nota Characteristica. Est inter Verticillatas, Fruticosas, florum verticillis in spicas dispositis, verticillis rarioribus.

Vires. Tenuium est partium. Facit ad affectus pituitosos tum cerebri, tum nervorum, capitis Pituitam expurgat, Pectus & Pulmones detergit. Hinc tussientibus, asthmaticis & peripneumonicis auxiliatur. Insessibus quoque & Clysteribus additur ad Uteri affectus. *Schwenckfelt.*

CAPUT XI.

Plantæ incipientes à Literâ I.

Jacea. JACEA *Lusitanica* semper virens, Hort. Reg. *Bles.*
Jacea Cyanoides Echinato capite, B. P.
Jacea marina *Bætica.*
Jacea lutea capite spinoso, B. P. Centaurium Collinum, sive Jacea spinosa flore luteo, J B.
Jacea Sphærocephala spinosa *Tingitana.*
Jacea incana Pini capite, B. P. Montana capite magno Strobili, J. B.

Jacea Oleæ folio capitulis simplicibus, B.P. Xeranthemum aliud, sive Ptarmica quorundam, J.B.

Jacea Oleæ folio, flore minore, B.P. Xeranthemum, J.B.

Vide Characterem & Vires Lib. superiore.

JACOBÆA Senecionis folio incano perennis *J. Raii*. *Jacobæa.*

Jacobæa montana angustifolia lanuginosa non laciniata, B P. *Pannonica* folio non laciniato, J.B.

Jacobæa maritima, B.P. Marina, sive Cineraria, J.B.

Characterem & Vires vide Lib. superiore.

JASMINUM vulgatius flore albo, B.P. Jasminum sive Gesseminum flore albo, J.B. *Jasminum.* *Common white Jasmine.* Officin.

Jasminum luteum vulgò dictum Bacciferum, B.P. Trifolium fruticans, quibusdam Polemonium flore luteo, J.B.

Jasminum *Virginianum*

Jasminum *Persicum* foliis laciniatis, Syringa *Persica*, sive Lilac *Persicum* incisis foliis Jasminum *Persicum* dictum, *Park.* Agem Lilag *Persarum*, *Cornut.* Ligustrum foliis laciniatis, B.P.

Jasminum *Persicum* foliis non laciniatis. Nota Characteristica.

Inter Frutices Anomalos sunt.

Vulgaris flores excalfaciunt & siccant, Pituitæ lentitiam digerunt & cruciatibus ab eâ mirè prosunt. Lentigines & impetigines in facie abstergunt. Aqua ex floribus distillata eximii quoque odoris est. Vires.

IBERIS, J.B. Latiore folio, B.P. Latiore folio serrato, Hist. *Oxon. Sciatica-Cresses.* Officinalis est. *Iberis.*

Est inter Siliculosas tetrapetalas bicapsulares. Nota Characteristica.

Est ex quarto ordine excalfacientium similis Nasturtio, tum odore, tum gustu, tum viribus, sed minùs eo desiccat, Auctore *Galeno*. Radices formâ Catap[illegible]atis utiliter Ischiadicis applicantur. Vires.

ILEX aculeata cocciglandifera, B.P. Coccigera, J.B. *The Scarlet Holm Oak.* Officinalis est. *Ilex.*

Ilex aculeata Baccifera folio sinuato, sive Agrifolium foliis variegatis.

In hac Granum *Kermes* nascitur, quod Compositionem *Alkermes* ingreditur, ad palpitationem, syncopen aliosque cordis affectus eximii usûs. Vires.

Expetunt hoc etiam Tinctores ad Panni Scarlatini confectionem. Usus Mechanicus.

IMPERATORIA, J.B. Major, B P. *Masterwort* or *Bastard Pellitory.* Officinalis est. *Imperatoria.*

Est inter Umbellas, semine majore striato, foliis lobatis seu pinnatis donatas. Nota Characteristica.

Radix flatus mirificè discutit, in Coli & Ventriculi cruciatibus valdè utilis. Menses etiam & urinam ciet. Commanducata efficaciter cerebri pituitam expurgat, obstructiones aperit. Vires.

INTYBUS sativa latifolia, sive Endivia vulgaris, B.P. Intybum sativum latifolium, J.B. *Garden Endive.* Officinalis est *Intybus.*

Intybus crispa, B.P. Intybum sativum crispum, J.B *Curled Endive.*

Est inter Herbas flore composito seu aggregato planifolio naturâ pleno lactescentes. Nota Characteristica.

In calidioribus Hepatis affectibus conducunt Herba, radix, semen, obstructiones auferunt, in Febribus à Bile flavâ magni usus. Vires.

IRIS vulgaris *Germanica* sive sylvestris, B. P. Vulgaris Violacea, sive Purpurea Hortensis & sylvestris, J B *The Common Flag-Flower de Luce.* Officin. *Iris.*

Iris alba *Florentina*, B.P. Flore albo, J.B.

Iris *Susiana* flore maximo ex albo nigricante, B.P. Latifolia major *Susiana*, vel *Chalcedonica* flore majore variegato, *Clusio* prima, J.B. *The great Turky Flower de Luce.*

Iris media longissimis foliis lutea, B.P. *Tripolitana* foliis longissimis flore aureo, J B.

Iris tuberosa folio anguloso, B.P. Tuberosa radice pendulâ folio anguloso, flore obscurè viridi, Hist. *Oxon.* Tuberosa *Belgarum*, J.B.

Iris bulbosa præcox minùs odora *Persica* variegata, Hist. *Oxon.* *Persica* præcox variegata, *Bapt. Ferrar. Descr.*

Reliquas vide in Catalogo Horti Med.

Irides omnes hexapetalæ tricapsulares sunt, sed quædam radice tuberosâ, quædam bulbosâ. Nota Characteristica.

Vires. Radix vulgaris pituitam & serosos humores purgat. Succus Hydropicis cum successu exhibetur.

Florentinæ radix abstergit, aperit, Renum Calculos ejicit, Ictericos & Hydropicos juvat, contra tussim efficax. Mansa oris halitum emendat, dentium dolores mulcet.

Isatis. ISATIS sativa, vel latifolia, B.P. Isatis, sive Glastum sativum, J.B.

Nota Characteristica. Est inter tetrapetalas uniformes, siliquis compressis latis, pendulis, per maturitatem nigris

Vires. Herba valenter exiccat atque astringit. Folia illita omnia Oedemata & Tubercula discutiunt, cruenta Vulnera glutinant.

Usus mechanicus. Pannos cæruleo colore tingit.

Juniperus. JUNIPERUS minor montana folio latiore fructuque Angustiore, B.P. Alpina, J.B. Characterem & Vires vide Lib. superiore.

CAPUT XII.

Litera K.

Kali. KALI semper virens grandius perpetuum, B. Prodr. Geniculatum majus, J.B. Kali majus semine cochleato, B.P. Vulgare, J.B. Character & Vires suprà traditæ sunt.

CAPUT XIII.

Plantæ à Literâ L *incipientes.*

Lactuc. LACTUCA sativa, B.P. Sativa vulgaris capitata & non capitata, J.B. *Garden Lettuce.* Officinalis est.

Lactuca maculosa, B.P. Rubra, J.B.

Lactuca folio obscurius virente, semine nigro, B.P. *Romana* longa dulcis, J.B.

Lactuca capitata, B.P.

Lactuca foliis Endiviæ, B.P.

Lactuca crispa, B.P.

Lactuca montana purpuro-cærulea major, B.P. Sylvatica purpurea, J.B.

Nota Characteristica. Est inter lactescentes papposas, seminibus latiusculis & compressis, brevibus.

Vires. Scritur ad usum Acetariorum. Humida & frigida est, æstuantem Ventriculum refrigerat, à Bile infestatum juvat, sitim arcet, somnum conciliat, alvum emollit, lac evocat. Semen urinæ ardoribus opitulatur & assiduis libidinum in somno imaginationibus.

Lamium. LAMIUM album non fœtens folio oblongo, B.P. Galeopsis sive Urtica iners floribus albis, J.B. *White Archangel.* Officinalis est.

Lamium album Parietariæ facie, Hort. Reg. *Bles.*

Lamium maculatum & albâ lineâ notatum, B.P. Galeopsis foliis maculatis, J.B.

Lamium folio oblongo luteum, B.P. Galeopsis, sive Urtica iners flore luteo, J.B.

Lamium luteum foliis maculatis.

Lamium maximum sylvaticum alterum, B.P. Galeopsis *Pannonica Clusii.*

Lamium peregrinum, sive Scutellaria, B.P. Cassida, *Col.*

Characterem & Vires vide Lib. superiore.

Lapathum. LAPATHUM præstantissimum Rhabarbarum Officinarum dictum, Hist. *Oxon.* Rhaponticum folio Lapathi majoris glabro, Rha & Rheum *Dioscoridis*, B.P. Rhaponticum, *Prosp. Alp. English Rhubarb.* Officinalis est.

Lapa-

Lapathum Hortense rotundifolium, sive Montanum, B. P. Folio rotundo Alpinum, J. B.

Lapathum Hortense folio oblongo, sive secundum *Dioscoridis*, B. P.

Lapathum folio acuto rubente, B. P. Sanguineum, sive Sanguis Draconis Herba, J. B.

Lapathum Hortense, sive Spinachia semine spinoso, B. P. Spinachia mas & fœmina, J. B.

Lapathum Hortense, sive Spinachia semine non spinoso, B. P. Spinachia semine non pungente folio majore rotundiore, J B

Lapathi Nota Characteristica suprà tradita est.

Spinachia est inter mollientes, foliis succulentis, floribus herbaceis, semine spinoso & non spinoso. Nota Characteristica.

De Rhabarbaro integrum Tractatum scripsit *Matthias Tilingius*, cui Titulus, *Rhabarbarologia curiosa*, in Quarto.

De Lapathis & Rhabarbaris quoque egregiè scripsit *Abrahamus Muntingius* Lib. de Verâ Herbâ *Britannicâ* in Quarto, ubi & Icones præstantissimas apposuit.

Lapathorum Vires supra enumeratæ sunt.

Lapathum præstantissimum nostras radice suâ ad duplum Rhabarbari Orientalis exhibitâ purgat. Eximii quoque usus in Viscerum obstructionibus reserandis & sanguine depurando. Rhabarbari nostratis Vires.

Lapathum sanguineum adstrictoriâ vi pollet. Additur Clysteribus in Dysenteriâ. Semen Menses immodicè fluentes cohibet. Lapathi sanguinei Vires

LARIX, B. P. Folio deciduo Conifera, J. B. *Larix.*

Huic Arbori *Agaricum* concretu fungoso adnascitur, Resina ejus quoque usûs Medici est.

LASERPITIUM Libanotidi simile semine crispo, *Morison* Sect. de Plantis Umbelliferis. Libanotidi *Theophrasti* quorundam valde similis, Costus amara dicta semine crispo, J. B. *Laserpitium.*

Est inter Umbellas, semine alis foliaceis cincto.

Ex Laserpitii succo, communi doctorum sententiâ, paratur *Asa fœtida*.

LATHYRIS major, B P. *Garden Spurge*. Officinalis est. *Lathyris.*

Semine est oblongo grandioris Viciæ effigie, medullâ fauces urente, Tota lacteo succo turget. Nota Characteristica.

Alvum purgat & Vomitum etiam provocat. Vires.

LATHYRUS sylvestris luteus foliis Viciæ. B. P Luteus sylvestris Dumetorum, J. B. *Lathyrus.*

Lathyrus sylvestris siliquis Pisi minoris, Hist. *Oxon.*

Lathyrus arvensis annuus luteus siliquis hirsutis, Hist. *Oxon.* Siliquâ hirsutâ, J. B. Angustifolius siliquâ hirsutâ, B. P.

Lathyrus *Bæticus* flore luteo, Hist. *Oxon.*

Lathyrus luteus annuus foliis Convolvuli minoris, Hist. *Oxon.* Vicia lutea foliis Convolvuli minoris, B. P. Vicia quæ Pinne-Anguillaræ latâ siliquâ, flore luteo, J. B.

Lathyrus *Tingitanus* siliquis Orobi, flore amplo ruberrimo, Hist. *Oxon.*

Lathyrus Vicioides floris vexillo phœniceo, foliis labialibus subalbescentibus, siliquis Orobi, Hist. *Oxon.* *Bæticus* elegans siliquis Orobi, *Park.*

Lathyrys angustifolius leptomacrolobus, semine anguloso, flore cæruleo, Hist. *Oxon.*

Lathyrus sylvestris minor, B. P. Catanance leguminosa quorundam, J. B.

Est inter Legumina Capreolis scandentia. Nota Characteristica

LAVENDULA latifolia, B. P. Pseudonardus, quæ vulgò Spica, J. B. *Broad-leaved Lavender*. Officinalis est. *Lavendula.*

Lavendula angustifolia, B. P. Pseudonardus, quæ Lavendula vulgò, J. B.

Est inter Verticillatas Fruticosas, flore galeato & labiato minore & tenuiore longis insidente pediculis, Spicæ Triticeæ æmulas. Nota Characteristica

Flores attenuant, aperiunt, resolvunt; in affectibus cerebri & uteri magni usûs. Vires.

Laureola semper virens, flore viridi, quibusdam Laureola mas, B. P. Semper virens flore luteolo, J. B. *Spurge-Laurel.* Officinalis est. *Laureola.*

Laureola folio deciduo, flore purpureo, B. P. Folio deciduo, sive Mezereon *Germanicum*, J. B. Officinalis est.

Laureola folio deciduo, flore saturatiore.

Laureola folio deciduo, flore albo.

Laureola folio deciduo variegato.

Est inter Frutices Bacciferos semper virentes, foliis latis, oblongis, glabris; Baccis quoque oblongis ad foliorum alas. Nota Characteristica

Vires. Laureola mas intus sumpta Vomitum ciet, à quibusdam ad Hydropem commendatur. Pulvis in Aceto maceratæ, exiccatæ & comminutæ Cancris inspersus prodest D. *Boyle.*

Mezerei *Germanici* flores in Hydrope & Melancholiâ utiles sunt. Cortex quoque Aceto maceratus ablutus aquâ atque siccatus cum Glycyrrhizâ exhibitus.

Foliis cum melle tritis sordida ulcera & crustosa repurgantur.

Laurus. LAURUS, J. B. Vulgaris, B. P. *The Common sweet Bay.* Officinalis est.

Laurus Tinus, *Ger.* Sylvestris Corni fœminæ foliis subhirsutis, B. P.

Tinus altera, J. B. Laurus Tinus cæruleâ baccâ, *Lob.*

Laurus *Alexandrina*, J. B. *Alexandrina* fructu folio insidente, B. P. Officinalis est

Laurus *Alexandrina* fructu pediculo insidente, B. P. Bonifacia, sive Bislingua, J. B. Hippoglossum mas, *Ger.*

Laurocerasus *Gesneri*, *Clus.* Cerasus folio Laurino, B. P.

Nota Characteristica. Laurus est inter Arbores Bacciferas, foliis semper virentibus, majoribus & latioribus, Baccis nigris nucleum intus geminum claudentibus.

Laurocerasus est inter Pruniferas fructu Cerasiformi dulci racematim compacto.

Vires. Baccæ attenuant, digerunt, Ventriculum frigidum calefaciunt, Concoctionem juvant, Colicæ medentur.

Lens. LENS, J. B. Vulgaris minor, Hist. *Oxon.* Vulgaris, B. P. *Common Lentils.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore Papilionaceo scandentes, semine compresso & pro Plantæ modo grandi, siliquis brevibus.

Vires. Decocta Ventrem solvit, glutinat & lenit. Externè in Cataplasmate tumores & durities discutit.

Lepidium. LEPIDIUM latifolium, B. P. Latifolium serratum, Hist. *Oxon.* Lepidium *Pauli*, J. B. *Dittander or Pepperwort.* Officinalis est.

Lepidium Glastifolium, B. P. Glastifolium perenne, Hist. *Oxon.* Non repens, J. B.

Lepidium Dentillaria dictum, B. P. Dentillaria Rondeletii, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Siliculosas tetrapetalas bicapsulares, septo medio siliculam dirimente longitudinaliter.

Vires. Inter Antiscorbutica est. Decoctum in Cerevisiâ pro partu facilitando usurpatur. Radix ad dolorem dentium valere creditur. Usus quoque ejus in Acetariis est.

Extrinsecus applicatum cutem exulcerat, & Vesiculas excitat.

Leucoium. LEUCOIUM bulbosum vulgare, B. P. Bulbosum præcox majus sex petalis æqualibus & albis, Hist. *Oxon.* Bulbosum hexaphyllon unico flore, raniis bino.

Variæ aliæ Leucoii species sunt, quas vide in Catalogo Horti Med.

Nota Characteristica. Est inter Siliquosas tetrapetalas bicapsulares.

Vires traditæ sunt Libro superiore.

Libanotis. LIBANOTIS latifolia altera, sive Vulgatior, B. P. Libanotis *Theophrasti* quorundam, sive Seseli *Æthiopicum*, *Matthiolo* Cervaria alba, J. B. Laserpitium foliis latioribus lobatis, D. Morison. Sect. de Umbelliferis, *Herb Frankincense with broad leaves.*

Libanotis latifolia minor Montis Aurei.

Libanotis latifolia Aquilegiæ folio, B. Prodr. Ligustrum *Rawolfii* foliis Aquilegiæ, J. B. Siler Aquilegiæ foliis, D. *Morison.* Sect. de Umbelliferis.

Nota Characteristica. Libanotis est inter Umbellas, semine membranaceo subrotundo, compresso, foliis plurifariàm divisis donatas.

Siler Aquilegiæ foliis est inter Umbellas, semine majore striato, foliis lobatis seu pinnatis donatas.

Ligusticum. LIGUSTICUM vulgare, an Libanotis fertilis Theophrasti, B. P. Ligusticum vulgare foliis Apii, J. B. *Common Lovage.* Officinalis est.

Ligusticum, quod Seseli Officinarum, B. P. Seseli, sive Siler montanum vulgare, J. B.

Nota Characteristica. Sunt inter Umbellas, semine majore striato, foliis lobatis seu pinnatis donatas.

Vires. Radix Ligustici sive Levistici Ventriculo frigido utilis concoctionem juvat, dolores internos solvit. Ea ut & semen puerperas purgant, Urinas & Menstrua eliciunt. Folia in Balneis sudorem movent & Menstrua provocant. Herba recens pabulo commixta Tussi pecorum medetur.

Siler montanum calefacit & exiccat. Semen Urinas & Menses potu ducit, dolores Intestinorum ex cruditate lenit, flatus discutit.

LIGUSTRUM

LIGUSTRUM, J. B. *Germanicum*, B. P. *Common Privet*. Officinalis est. *Ligustrum.*

Est inter Frutices Bacciferos, foliis deciduis floribus & fructibus digestis in racemos, floribus albis, baccis nigris, secundum illud, Nota Characteristica.

Alba Ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Folia commanducata oris ulceribus & puerorum Aphthis medentur. Acini contra Phthiriasin prosunt. Aqua florum inflammationibus utilis. *Schwenckfelt.* Vires.

LILIUM album flore erecto & vulgare, B. P. Album vulgare & odoratum flore erecto, Hist. *Oxon.* Album vulgare, J B. *Common White Lilly.* Officinalis est. *Lilium.*

Lilium Convallium flore rubente.

Multæ Lilii species sunt, quas vide in Catalogo Horti Med.

Lilium est inter Hexapetalas tricapsulares radicibus squamatis donatas. Nota Characteristica.

Radix ciet Menses, emollit & digerit. Folia recentia Ignibus sacris ambustis & aliis pustulis opitulantur, Puerperis fissuras papillarum sanant. Croceis staminibus cum Saccharo & aquâ Cinnamomi mulierculæ ad partum accelerandum utuntur. *Schwenckfelt.* Vires.

LIMONIUM maritimum majus, B. P. Majus multis, aliis Behen rubrum, J. B. *Sea-Lavender.* Officinalis est. *Limonium.*

Limonium minus maritimum Oleæ folio, B. P. Parvum *Narbonense*, Oleæ folium Lob. minus, J. B.

Est inter Herbas flore perfecto, seminibus nudis solitariis maritimas, caulibus nudis, flosculis in summitate pluribus, foliis latis. Nota Characteristica.

Semen adstringit, & propterea diarrhææ, hæmorrhagiæ & fluxui Menstruo nimio medetur. Vires.

LINARIA purpurea major odorata, B. P. Purpurea magna, J. B. *Linaria.*

Linaria cærulea repens, J. B. Purpurea parva, J. B.

Linaria annua angustifolia flore majore luteo, Hist. *Oxon.*

Vide Characterem & Vires suprà.

LINGUA Cervina multifido folio, B. P. Polyschides, J. B. *Lingua Cervina.*

Characterem & Vires vide suprà.

LINUM sylvestre angustifolium flore magno, B. P. *Linum.*

Linum Umbilicatum, *Park.*

Characterem & Vires vide suprà.

LITHOSPERMUM Arundinaceum, fortè *Dioscoridis & Plinii*, B. P. Lachryma *Jobi* multis, sive Milium Arundinaceum, J. B. *Lithospermum.*

Lithospermum majus erectum, B. P. Lithospermum, sive Milium Solis, J. B. *Common Gromell.* Officin.

Est inter Asperifolias floribus monopetalis, marginibus quinquepartitis, seminibus duris splendentibus. Nota Characteristica.

Semen ad Calculum commendatur. Vires.

LOLIUM rubrum, *Ger.* Phœnix Lolio similis, J. B. Gramen Loliaceum angustiore folio & spicâ, B P. *Lolium.*

LOTUS fructu Cerasi, B P. Lotus Arbor fructu Cerasi, J. B. *The Nettle-tree.* *Lotus.*

Lotus Hortensis odora, B. P. Sativa odorata, annua, flore cæruleo, J. B. Melilotus major odorata Violacea, Hist. *Oxon.*

Lotus Corniculata siliquis singularibus, binis ternisve, J. B. Annua ὀλιγοκέρατος siliquis singularibus, binis ternisve, Hist. *Oxon.*

Lotus Pratensis siliquosus luteus, B. P. Siliquosa lutea *Monspeliensis*, J. B. Lotus ὀλιγοκέρατος [illegible] perennis *Monspeliensis* flore luteo, Hist. *Oxon.*

Lotus maritima siliquosa folio pingui glabro, D. *Magnol.*

Reliquas species vide in Catalogo Horti Med.

Characterem vide suprà.

Lotus calefacit, digerit & nonnihil abstergit. Summitates ex Vino Pleuresi & Stranguriæ medentur, & urinas promovent. Inter Vestimenta reposita à Tineis præservat. Vires.

LUPINUS sativus flore albo, B. P. Vulgaris flore & semine albo sativus, J. B. *Lupinus.*

Lupinus peregrinus major, vel Villosus cæruleus major, B. P. Exoticus hirsutissimus; J. B. *Great blew Lupins.*

Lupinus sylvestris flore cæruleo, J. B. Sylvestris purpureo flore, semine rotundo vario, J. B.

Lupinus sylvestris flore aureo, B. P. Sylvestris flore luteo, semine compresso vario, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Legumina non scandentia, siliquis erectis.

Vires. Calefacit, siccat, abstergit, aperit, digerit, resolvit. Jecur & Lienem Decoctum seminis expurgat, Lumbricos interficit, faciem abstergit, scabiem & livores tollit. Cum Aceto Strumas & Tubercula dissipat, & Carbunculos rumpit. Semen adversus Viperæ morsum valet.

Lupulus. LUPULUS mas & fœmina, B. P. J. B. Convolvulus perennis heteroclitus, floribus herbaceis, foliaceis Strobili instar, Hist. *Oxon. Hops male & female.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore stamineo scandentes, fructibus squamosis in racemos congestis.

Vires. Calidæ & siccæ naturæ est. Menses & urinam ciet, sanguinem purgat, Ictero & Hypochondriacis confert.

Turiones Verno tempore cocti Mensis adhibentur, ac eorum usu alvus solvitur & hepar obstructionibus liberatur.

Lychnis. LYCHNIS hirsuta flore coccineo major, B. P. Flos *Constantinopolitanus* Miniatus, J. B.

Lychnis Noctiflora, B. P. Ocymoides non speciosum, J. B.

Lychnis Coronaria *Dioscoridis* sativa, B. P. Coronaria Vulgo, J. B. Coronaria rubra, *Ger.*

Alias species vide in Horti Med. Catalogo.

Character supra traditus est.

Vires. Coronaria rubra Bilem per alvum trahit, Vulnera recentia glutinat. Radicum succus attractus naribus sternutamenta ciet, cerebrumque efficaciter purgat. *Schwenckfelt.* Semen duarum drachmarum pondere per alvum biliosa ducit *Dod.*

Lysimachia. LYSIMACHIA lutea corniculata, B. P. Lutea corniculata non papposa *Virginiana* major, Hist. *Oxon The Tree-Primrose.*

—— Eadem minor.

Lysimachia siliquosa glabra minor latifolia *J. Raii.*

Lysimachia spicata cærulea, B. P. Veronica spicata recta profundè serrata, quam Lysimachiam cæruleam quidam vocant, J. B.

Nota Characteristica. Lysimachia Siliquosa tetrapetala quadricapsularis est.

CAPUT XVI.

Plantæ à Literâ M. *incipientes.*

Majorana. MAJORANA vulgaris, B. P. *Ordinary Sweet Majoram.* Officinalis est.

Majorana latifolia aurea.

Majorana latifolia, sive Major *Anglica*, *Ger.* Origanum Onites & *Matth.* J. B. *Pot-Majoram.*

Nota Characteristica. Est inter Verticillatas herbaceas minores odoratas, floribus galeatis & labiatis.

Vires. Tenuium est partium, ac facultatis digerentis. Deficcat & calefacit, attenuat, aperit, roborat, capitis & nervorum affectibus frigidis mirè utilis. Flatus resolvit, Menstrua provocat, suggillata delet. Succus naribus attractus, ut & pulvis, caput purgat, & Lethargicos & Comitiales juvat.

Malva. MALVA perennis *Hispanica* flore carneo amplo, Hist. *Oxon.*

Malva Arborea *Veneta* dicta parvo flore, B. P. Arborea, J. B.

Malva Rosea folio subrotundo, flore pleno, B. P.

Malva Rosea folio Ficus, B P.

Reliquæ species vide in Catalogo.

Character & Vires suprà tradita sunt.

Malus. MALUS, *Dod.* Hist. *Lugd. The Apple-tree.* Officinalis est.

Malus *Cotonea* vulgaris, *Ger The Common Quince tree.* Officin.

Malus *Armeniaca*, major, *Ger. The great Apricock-tree.* Officin.

Malus *Persica*, *Dod. Persica* molli carne vulgaris & alba, B. P. *The Common Peach-tree.* Officinalis est.

Malus

Malus *Punica*, J. B. *Punica* sativa, B. P. *The Pomegranate tree.* Officinalis est.

Malus *Punica* Sylvestris. *Ger.* Balaustium majus, sive Malus *Punica* sylvestris major, *Park.* Balaustia flore pleno majore, B P. Balaustia *Hispanica*, J. B. Officinalis est.

Malus vulgaris, *Cotonea* & *Punica* inter Arbores pomiferas floriferas sunt. Nota Characteristica.

Malus *Armeniaca* et *Persica* inter Pruniferas ossiculo lævi aut æquali; *Armeniaca* scabro, sulcis exarato *Persica*.

Mali domesticæ folia adstringunt cum refrigerandi facultate, tusa inflammationibus incipientibus prosunt. Mala acida humores incidunt & urinam pellunt Dulcia ventrem emolliunt, in affectibus Melancholicis eximii usus sunt. Febricitantibus utilia, quæ Vinosi saporis sunt. Vires Mali Domesticæ.

Succus pomorum sylvestrium calefactus in ulceribus mundandis conducit. Instillatus inflammationes & lippitudines oculorum specificâ proprietate sanare creditur.

Mali *Persicæ* flores vermes enecant, & ex iis Syrupus confectus alvum purgat. Persica.

Armeniaca stomacho utilia. Oleum e Nucleis expressum ad Hæmorrhoidas inflammatas conducit & ad aurium dolores. Potum Calculos pellit & Colicos juvat *J. Bauhinus.* Armeniaca

Cydonia stomacho commoda sunt et urinam cient. Assa mitiora fiunt, Dysentericis et Vomentibus utilia ut et sanguinem spuentibus. Ardorem Stomach. reprimunt J. *Bauhinus.* Cydonia.

Punicæ flores adstringunt et glutinant. Decoctum dentes mobiles figit, et Gingivas firmas reddit. Punica.

MANDRAGORA fructu rotundo, B. P. Mas, J. B. Officinalis est. Mandragora.

Mandragora fructu Pyri, B. P. Fœmina, J. B.

MARRUBIUM Cardiaca dictum, B. P. Cardiaca, J. B. *Common Motherwort.* Officinalis est. Marrubium.

Marrubium Cardiaca dictum foliis eleganter crispis.

Marrubium aquatile foliis tenuius dissectis

Marrubium nigrum longifolium, B. P. Herba Venti *Monspeliensibus*, J. B.

Marrubium album angustifolium peregrinum, B. P. Album angustiore folio, J. B.

Marrubium ex *Alepo* verticillis longis pediculis innitentibus.

Nota Characteristica et Vires Albi et Nigri suprà traditæ sunt.

Cardiaca Palpitationi cordis confert, Urinam et Menses ciet, Pectus à Pituitâ detergit, et difficulter parientibus opitulatur. A Veterinariis quoque ad Boum et Equorum morbos adhibetur. Vires Marrubii Cardiaca dicti.

MARUM, *Ger.* Sampsuchus, sive Marum Mastichen redolens, B. P. Officinalis est. Marum.

Est inter Verticillatas Frutescentes flore galeato et labiato, florum verticillis in Spicas breves et habitiores digestis. Nota Characteristica.

Cerebro et Nervoso generi gratum est, et ad affectus eorum valet. Vires.

MATRICARIA vulgaris, B. P. Matricaria Vulgo, Minus Parthenium, J. B. *Common Feverfew.* Officinalis est. Matricaria.

Matricaria flore pleno.

Matricaria nuda, Hort. Reg. *Blef.* Bullatis floribus, *Park.*

Est inter Corymbiferas disco radiato, floribus in Umbellæ formam dispositis, foliis laciniatis pallidis, odore vehementiore. Nota Characteristica.

Valet in affectibus Uterinis, Menses promovet et Secundinas pellit, Ventris Tineas expellit. Vires.

MELAMPYRUM purpurascente comâ, B. P. Melampyrum multis, sive Triticum Vaccinum, J. B. *Party-coloured Cow-wheat.* Melampyrum.

Melampyrum cæruleâ comâ, B. P. Melampyro affinis Parietaria cærulea quorundam, J. B.

Melampyrum cristatum, J B.

Est inter Plantas flore monopetalo difformi, seminibus compressis. Nota Characteristica.

MELILOTUS *Italica* folliculis rotundis. B. P. Magno semine rotundo rugoso, J. B. Trifolium odoratum seu Melilotus lutea, seminis pericarpio magnò, rugoso, rotundo, albo, Hist. *Oxon.* Melilotus.

Melilotus lutea siliculis longioribus, Hist. *Oxon.* Trifolium odoratum, seu Melilotus quarta Vulgaris flore luteo, J. B.

Melilotus lutea minor floribus et siliculis minoribus spicatim et densè dispositis, Hist. *Oxon.*

Character & Vires suprà traditæ sunt.

MELISSA Hortensis, B. P. Vulgaris odore Citri, J. B. *Garden-Bawme.* Officinalis est. Melissa.

Melissa peregrina folio oblongo, B. P. *Turcica* multis dicta, J. B.

Melissa *Turcica* flore albo.

Nota Characteristica. Eſt inter Verticillatas herbaceas foliis odore Citri.

Vires. Diſcutit, ſanat, glutinat; animum & cor exhilarat, & Vitales Spiritus roborat. Concoctionem adjuvat, Cerebri obſtructiones reſerat, prodeſt Melancholicis & Dyſentericis. Illita contra Serpentum, & Canis rabidi morſum et Aranearum ictum valet.

Melo. MELO Hortenſis, B. P. Melones, J. B. *Common Melons*. Officinalis eſt.

Nota Characteriſtica. Eſt inter ſcandentes Pomiferas.

Vires. Humectat, Urinas ciet. Semen mitigat ardores et dolores Renum.

Mentha. MENTHA Hortenſis Corymbifera, B. P. Corymbifera, ſive Coſtus Hortenſis, J. B. Balſamita mas, *Ger.* Coſtus hortorum major, *Park.* Officio.

Mentha Hortenſis verticillata Ocimi odore, B. P. Verticillata minor acuta, non criſpa, odore Ocimi, J. B. *Spear Mint.*

Mentha rotundifolia ſpicata altera, B. P.

Mentha anguſtifolia ſpicata, B. P. Spicata folio longiore, acuto, glabro, nigriore, J. B.

Mentha criſpa verticillata.

Mentha ſylveſtris fol. longiore, B P. Mentaſtrum ſpicatum folio longiore candicante, J. B.

Mentha ſylveſtris rotundiore folio, B. P. Mentaſtrum folio rugoſo rotundiore ſpontaneum, flore ſpicato odore gravi, J. B.

Mentha tuberoſâ radice, B. P.

Mentha Cattaria minor, B. P.

Nota Characteriſtica. Balſamita eſt inter Corymbiferas flore diſcoide nudo, floribus velut in Umbellam diſpoſitis.

Vires. Mentha eſt inter Verticillatas herbaceas, floribus quadripartitis aut quinquepartitis, tubo brevi.

Mentha tenuiom eſt partium, attenuat, digerit, reſolvit, aperit, lumbricos pellit, vomitum compeſcit, Menſes et Album Mulierum Profluvium efficaciter compeſcit. Extrinſecùs duritiem Mammarum Lactiſque coagulationem tollit.

Mercurialis. MERCURIALIS teſticulata, ſive Mas *Dioſcoridis* & *Plinii*, Hiſt. *Oxon.* Mas, J. B. Officinalis eſt.

Mercurialis ſpicata, ſive Fœmioa *Dioſcoridis* & *Plinii*, Hiſt. *Oxon.* Fœmina, J. B.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Meſpilus. MESPILUS, J. B. *Germanica* folio Laurino non ſerrato, B. P. *The Common Medlar-tree.* Officinalis eſt.

Meſpilus Apii folio laciniato, B. P. Meſpilus Aronia Veterum, J. B.

Meſpilus Apii folio ſylveſtris non ſpinoſa, ſive Sorbus Torminalis, B. P. Torminalis & Cratægus *Theophraſti*, J. B *The Common Service-tree.*

Nota Characteriſtica. Sunt inter Arbores Pomiſeras Floriſeras, umbilico latiſſimo, pediculo brevi, quinis intus oſſiculis duris

Vires. Sorbus autem habet ſemina folliculis membranaceis incluſa.

Folia adſtringunt, glutinant, ſanguinis profluvia ſiſtunt. Fructus acerbus ventrem ſtrenuè coercet. Oſſicula contrita Calculos Renum valenter pellunt.

Sorbus refrigerat & adſtringit, uſûs eximii in fluxibus alvi & uteri.

Milium. MILIUM ſemine albo, B. P. Milium, J. B. *Common White Millet.* Officinalis eſt.

Milium ſemine nigro, B. P. J. B.

Milium Arundinaceum ſubrotundo ſemine Sorgo nominatum, B. P. Sorghi, J. B. *Turky-Millet.*

Nota Characteriſtica. Eſt inter Culmiſeras grano eſculento, ſubrotundo; Minore ſplendente Milium, Majore nigro aut fuſco Sorgum.

Vires. Agricolis in quibuſdam locis in cibum venit. Ventrem cohibet & Urinas promovet, fluxionibus Articulorum utile.

Millefolium. MILLEFOLIUM purpureum majus, B. P.

Millefolium maximum umbellâ albâ.

Achillea Millefolia odorata, J. B. Tanacetum minus album odore Camphoræ, B. P

Millefolium tomentoſum luteum, B. P.

Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.

Moly. MOLY latifolium luteum odore Allii primum, B. P. Luteum Botanicorum latifolium odore Allii, J. B.

Moly anguſtifolium umbellatum, B P. Moly *Dioſcoridis* parvum quibuſdam, J. B.

Alias ejus ſpecies vide in Horti Medici Catalogo.

Nota Characteriſtica. Eſt inter Herbas radice bulboſâ graveolentes, floſculis multis è ſummo caulis faſtigio enatis, & in umbellam aut corymbum diffuſis.

MORUS

MORUS nigra, J. B. Fructu nigro, B. P. *The Black Mulberry-tree.* Officinalis eſt. Morus.

Eſt inter Arbores Bacciferas foliis deciduis, fructu ex pluribus acinis coaleſcentibus compoſito. Nota Characteriſtica.

Mora immatura refrigerant & nonnihil reſiccant, matura alvum ſubducunt. Folia ex accto ambuſtis medentur. Vires.

MYAGRUM ſativum, B. P. Myagrum dictum Chamelina, J. B. *Garden Gold of pleaſure.* Myagrum.

Myagrum monoſpermum latifolium, B. P. Monoſpermum, J. B. Rhaphaniſtrum monoſpermum latifolium ſiliculis fungoſis, glabris, auriculatis, Hort *Oxon*

Myagro ſimilis ſiliquâ rotundâ, B. P. Myagro affinis herba capitulis rotundis, J. B.

Eſt inter Siliquoſas tetrapetalas monoſpermas. Nota Characteriſtica.

Ex Myagri ſemine exprimitur oleum ad Lucernas utile, quo & pauperiores in Condimentis utuntur. Vires Mechanicæ.

MYRRHIS major, vel Cicutaria odorata, B. P. Magno ſemine ſulcato, longo, J. B. *Great ſweet Garden Chervill* or *Myrrhe.* Officinalis eſt. Myrrhis.

Character ſuprà traditus eſt.

Tenuium eſt partium. Vim habet incidendi & Calculos pellendi. Menſes quoque promovet. Radix in malignis morbis valet. *Simon Pauli.* Vires.

C A P U T X V.

Plantæ à Literâ N *incipientes.*

NARCISSUS latifolius omnium maximus amplo calyce flavo ſive Nonpareille, *Park.* Parad. Narciſſus.

Narciſſus medioluteus vulgaris, *Park.*

Narciſſus albus multiplex.

Narciſſus *Africanus* aureus major, *Park.* Parad.

Narciſſus anguſtifolius, ſive Juncifolius maximus amplo calyce, *Park.* Parad.

Narciſſus Juncifolius luteus vulgaris major.

Narciſſus Juncifolius luteus flore pleno.

Narciſſus ſive Pſeudonarciſſus aureus *Anglicus* maximus, *Park.*

Narciſſus maritimus, B. P. Pſeudonarciſſus marinus albus Pancratium Vulgo, *Park.* Parad. *Monſpeſſulanum*, multis Scilla alba parva, J. B. Lilionarciſſus albus maritimus minor, Hiſt *Oxon.*

Narciſſus *Illyricus* Liliaceus, B. P. Lilionarciſſus albus maritimus major, Hiſt. *Oxon.*

Eſt inter Hexapetalas tricapſulares, radicibus bulboſis proprie dictis. Nota Characteriſtica.

Narciſſus calidæ & ſiccantis naturæ eſt. Vulnera glutinat. Cujuſcunque Narciſſi radix Vomitum ciet, referente *Cluſio.* Hortulani noſtrates Ruſticis radices pro Vomitu excitando exhibent. Vires.

NASTURTIUM Hortenſe vulgatum, B. P. J B. Vulgare ſeu Hortenſe tenuiter diviſum, Hort *Oxon. Common Garden Creſſes.* Officinalis eſt. Naſturtium.

Naſturtium Hortenſe criſpum, B. Prodr. Hortenſe criſpum latifolium, Hiſt. *Oxon.* Criſpum, J B

Naſturtium Hortenſe latifolium, B. Prodr. Latifolium *Dioſcorideum*, J. B.

Naſturtium *Indicum* majus, B P. *Indicum* folio peltato ſcandens, J. B.

Sunt inter Siliculoſas tetrapetalas bicapſulares. Nota Characteriſtica.

Vires ſupra traditæ ſunt.

NICOTIANA major latifolia, B. P. Major, ſive Tabacum majus, J. B. *Broad-leaved Tobacco.* Nicotiana.

Nicotiana minor, B. P. Minor capſulâ rotundâ Priapi formâ, floribus luteis minoribus, foliis ſubrotundis obſcurè virentibus, glutinoſis, Hiſt. *Oxon.* Priapeia, quibuſdam Nicotiana minor, J. B. *English Tobacco.* Officinalis eſt.

Eſt inter Herbas flore monopetalo uniformi è tubo longo in latitudinem expanſo, vaſculo oblongo conoide. Nota Characteriſtica

Calefacit, exiccat, expurgat. Salivam commanducata folia cient, ac pituitam detrahunt, Vires.

trahunt, quod etiam pulvis attractus facit. Alvum solvit. Infusum potum Vomitum excitat. Ulcera vetera detergit. Venenatorum morsus sanat. Vis quoque Narcotica ei in est.

Nigella. NIGELLA arvensis cornuta, B. P. Melanthium sylvestre sive arvense, J. B.

Nigella latifolia flore majore simplici cæruleo, B. P.

Nigella flore majore pleno cæruleo, B. P. Melanthium capite vel calyce et flore majore pleno, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Plantas Multisiliquas seu Corniculatas, loculamentis membranaceis conatis, apicibus tantùm corniculatis, foliis tenuissimè dissectis.

Vires. Extergit, calefacit et siccat, pituitam incidit, et cum Vino pectus expurgat, Menses et urinam promovet, Lac mulieribus auget et oculos purgat, Lumbricos ventris intermit. Cum Aceto maculas, lentigines, duritiestumoresque vetustos tollit. *Schwenckfelt*.

Nummularia. NUMMULARIA major lutea, B. P. Nummularia, sive Centimorbia, J. B. *Money-wort*. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore pentapetaloide Anomalas, in alis foliorum florens, foliis subrotundis per margines æqualibus.

Vires. Foliorum. Frigida et sicca est, in Hæmoptysi et Dysenteriâ utilis, adversus Scorbutum commendatur. Vulneraria quoque est. *Simon Pauli*.

Nux Juglans. NUX Juglans, sive Regia vulgaris, B. P. Nux fortè *Persica*, forte *Euboica Theophrasti*, Regia *Dioscoridis* et *Galeni*, *Persica* et Basilica *Plinii*, J B *The Common Walnut tree*.

Nux Juglans fructu majore et putamine fragili.

Nota Characteristica. Est inter Arbores Nuciferas, tegumento exteriore duto clauso testam obducente, crassiore & carnoso nucleo in quatuor lobos profundè diviso, folio Arboris pinnato.

Vires. Folia digerunt, adstringunt & sudores cient. Cortex radicis medianus dentium dolores sopit. Nucum esus post pisces commendatur. Jejuno stomacho comestæ latos Lumbricos pellunt. Valent contra venena & pestilentiam. Mammarum inflammationibus prosunt. Lignea membrana intercursans adversus Calculum commendatur. Succus exterioris corticis adstringit. Aqua Corticum viridium adversus pestilentiam commendatur. *Schwenckfelt*.

Juli et cortex, seu potius Liber Nucis Juglandis Arboris, vim insignem Emeticam possident. *Simon Pauli*.

Corticis Nucum exterioris succus expressus in ore gargarizatus ad Uvulæ relaxationem & Gutturis inflammationes valet.

Juglandes virides cum Sacchare conditæ alvum leniter subducunt.

Usus Mechanicus. Oleum è Nucibus expressum ad Lucernas utile est. Pictoribus quoque præfertur ei, quod de Lino exprimitur.

Lignum expetitur ad Scrinia et Tabulas, Lectosque.

CAPUT XVI.

Plantæ à Literâ O incipientes.

Ochrus. OCHRUS, sive Ervilia, *Ger.* Ochrus folio integro Capreolos emittente, B. P. Lathyri species, quæ Ervilia sylvestris *Dodonæo*, J. B. Lathyrus folio integro producente bina foliola Capreolos emittentia, Hist. *Oxon.*

Ocimum. OCIMUM vulgatius, B. P. Medium vulgatius et nigrum, J. B. *Common Basil.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Verticillatas herbaceas, floribus in spicas dispositis, Verticillis paulò à se invicem remotioribus.

Vires. Calefaciendi et siccandi vi pollet. Corroborat et restaurat spiritus languidos, Urinas et Menstrua promovet. Semen Cardiacum est.

Olea. OLEA sylvestris folio molli incano, B. P. Olea *Bohemica*, *Matth.* Ziziphus *Cappadocica*, quibusdam Olea *Bohemica*, J. B. *The Bastard or sweet Wild-Olive.* Ex horto

horto Nobilis admodùm Domini de *Newbaith* apud *Gilmertoun* translata fuit in Hortum Medicum.

ONOBRYCHIS foliis Viciæ, fructu Echinato major, B.P. Major filiculis Echinatis cristatis in spicâ digestis, Hist. *Oxon* Polygalon *Gesneri*, J. B. *Cocks head, or Saint Foin.* Onobrychis.

Onobrychis semine clypeato aspero major, B. P. Major perennis filiculis articulatis asperis, clypeatis rectâ junctis, flore ruberrimo, Hist. *Oxon.* Astragalus *Romanus*, sive Hedysarum clypeatum filiquâ asperâ, J. B. *The French Honey-suckle.*

Onobrychis arvensis, sive Campanula arvensis erecta, B. P. Campanula glabra minor arvensis, Hist. *Oxon.* Avicularia *Sylvii* quibusdam floribus purpuroviolaceis, J. B. *Venus Looking-glass.*

Onobrychis Violâ pentagonia perfoliata, Hort. Reg. *Bles.* Campanula pentagonia perfoliata, Hist *Oxon.*

Onobrychis est inter Herbas flore Papilionaceo erectas, Siliquis Echinatis, seu aculeatis, aut lævibus. Nota Characteristica.

ORIGANUM sylvestre foliis variegatis. Origanum.

Origanum fistulosum *Canadense Cornuti*, Origanum fistulosum *Cornuto*, sed potiùs Mentastrum fistulosum *Americanum.*

Character & Vires suprà traditæ sunt.

ORNITHOGALUM umbellatum medium album angustifolium, B. P. Vulgare & verius majus & minus, J. B. *The common Star of Bethlehem.* Ornithogalum.

Ornithogalum latifolium & maximum, B. P. Spicatum maximum floribus albis innumerabilibus, Hist. *Oxon*

Ornithogalum majus spicatum flore albo, B. P.

Ornithogalum exoticum, magno flori minore innato, B. P.

Ornithogalum angustifolium majus, floribus ex albo virescentibus, B. P.

Est inter Hexapetalas tricapsulares, radicibus bulbosis proprie dictis. Nota Characteristica.

OROBUS filiquis articulatis, semine majore, B.P. Sativus, sive Ervum semine angulofo, filiquis inter grana & grana junctis, Hist. *Oxon.* Orobus, sive Ervum multis, J. B. *Ordinary Bitter Vetch* Officinalis est Orobus.

Orobus sylvaticus Viciæ foliis, B.P. Sylvaticus Viciæ foliis, filiquis propendentibus, floribus purpurascentibus, Hist. *Oxon.* Astragalus major *Fuchsio*, J. B.

Est inter Legumina non scandentia filiquis propendentibus donata. Nota Characteristica.

Orobus calefacit & siccat, digerit, aperit, abstergit, Calculosis utilis est. Vires.

Oxyacantha *Dioscoridis* sive Spina acuta Pyri folio, B. P. Pyracantha quibusdam, J. B. *The ever-green Thorne.*

CAPUT XVII.

Plantæ à Literâ P *incipientes.*

PÆONIA folio nigricante splendido, quæ Mas, B. P. Mas, J. B Officin. Pæonia.

Pæonia communis vel Fœmina, *Ger.* Fœmina vulgaris, J. B.

Pæonia fœmina flore pleno rubro majore, B. P. Pæonia fl. pleno rubro, J. B.

Pæonia fœmina flore pleno albicante, *Park.* Parad.

Est inter Multifiliquas seu Corniculatas, feminibus majusculis rotundis per maturitatem nigris. Nota Characteristica.

Radix subtilium partium est, leviter adstringit. Expurgat jecur obstructum & renes, fœminas à partu purgat, ciet Menses, Regium morbum sanat, Epilepsiæ & Vertigini egregiè confert, ad quem usum præstat semen, ut et ad nocturnas suppressiones et uteri strangulationem. Vires.

PANAX Pastinacæ folio, an *Syriacum Theophrasti*? B. P. Sphondylio, vel potiùs Pastinacæ *Germanicæ* affinis Panax, vel Pseudocostus flore luteo, J B. *Hercules his All-heal.* Officinalis est. Panax.

Est inter Umbellas semine membranaceo subrotundo compresso, foliis lobatis seu pinnatis donatas. Nota Characteristica.

Vim habet calefaciendi, emolliendi, attenuandi. Menses ducit, inflationes in cute discutit. Vulneraria quoque est. Panacis liquor est Opopanax. Vires.

Panicum. PANICUM *Germanicum*, sive Paniculâ minore, B.P. Vulgare, J.B. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Culmiferas grano esculento, Spicatum grano minore & rotundiore.

Vires. Refrigerat, siccat, adstringit, alvum cohibet. Plebeiis in quibusdam locis in edullum cedit. Dysentericis prodest. Tostum ex linteo sacculo impositum tormina ventris sedat.

Papaver. PAPAVER Hortense semine albo, B.P. Officinalis est.

Papaver Hortense nigro semine, B.P. Officinalis est.

Papaver Erraticum flore pleno, B P.

Papaver Spinosum, B P J B. Spinosum luteum foliis albis venis notatis, Hist. *Oxon.*

Papaver Corniculatum Violaceum, B P. J B. Cornutum flore Violaceo, Hist. *Oxon.*

Nota Characteristica. Reliquas species vide in Catalogo Hort Med.

Vires. Papaver Vulgare capitatum multicapsulare est.

Papaveris Erratici Vires suprà traditæ sunt.

Papaveris Hortensis Vulgaris capita cum Melle ad formam Ecclegmatis decocta Tussi ex tenui materià, Arteriæ fluxionibus & Cœliacis affectibus auxiliantur. Semen nigrum refrigerat modicè, somnum conciliat, Vertiginem sistit, Tussim lenit, & alias calidas Fluxiones Semen album ad eosdem affectus valet.

Papaveris Corniculati Vis calefaciens, siccans & abstergens est. Radix iis utilis, qui crassa & arenosa cum lotio reddunt & difficulter mingunt.

Pastinaca. PASTINACA latifolia sativa, B. P. Sativa latifolia *Germanica* flore luteo, J. B. *Common Garden Parsnep* Officinalis est.

Pastinaca tenuifolia sativa radice luteâ, B.P. Sativa, sive Carota lutea, J. B. *The Yellow-rooted Carrot.* Officinalis est.

Pastinaca tenuifolia sativa radice Mali Aurantii coloris.

Pastinaca tenuifolia sativa alba, B.P. Sativa, sive Carota alba, J B.

Pastinaca tenuifolia sativa radice atrorubente, B P. Sativa, sive Carota rubra, J. B.

Nota Characteristica. Pastinaca est inter Umbellas, semine villoso seu hispido.

Latifolia est inter Umbellas, seminibus foliaceis latis, foliis pinnatis, radice carnosâ esculentâ.

Vires. Latifoliæ radix esui aptissima Urinas movet & Menses, Venerem stimulat. Semen Laterum doloribus, Hydropicis & Serpentum morsibus auxilio est.

Tenuifoliæ radix calefacit, siccat, aperit, Venenis resistit, Ventriculo prodest. Rubra alvum emollit, tussim mitigat Condita radix inter Acetaria est.

Usus Mechanicus. Pastinacæ sativæ atrorubentis radix tenuissimè concisa & in Aceto acerrimo cum modico Aluminis Rupei decocta ad ¾ consumptionem, coletur sinaturque inspissari & exiccari, fiet Massa coloris purpurei *Pavonazzo Italis* dicti, quæ molendo cum aquâ gummatâ soluta dabit Atramentum purpureum optimum. *Caneparius* de Atramentis, Descriptione 5 Cap 7.

Pentaphylloides. PENTAPHYLLOIDES Fragariæ folio, Hort Reg *Bles.* Majus erectum flore luteo, ternis foliis Fragariæ instar hirsutis, Hist. *Oxon.*

Pentaphylloides Fruticosum, *J. Raii*, Maximum rectum Fruticosum *Eboracense*, Hist. *Oxon.*

Nota Characteristica. Est inter Fragariæ affines pentapetalas.

Pentaphyllum. PENTAPHYLLUM majus erectum, J. B. Quinquefolium rectum luteum, B. P. Character & Vires suprà traditæ sunt.

Pepo. PEPO oblongus, B. P. *The great long Pompion.* Officinalis est.

Pepo compressus major, B. P.

Pepo, seu Melopepo verrucosus, Hist. *Oxon.*

Nota Characteristica. Est inter scandentes Pomiferas.

Vires. Peponum natura frigida & humida est. Abstergunt, Urinas movent, alvum facilem ac lubricam reddunt, verum facile corrumpuntur.

Perfoliata. PERFOLIATA vulgatissima, sive Arvensis, B. P. Perfoliata simpliciter dicta, Vulgaris annua, J. B. Officinalis est.

Nota Characteristica. Ad Umbelliferas semine striato reducitur; foliis est subrotundis à caule perforatis.

Vires. Calidæ & siccæ naturæ est, ad Fracturas, Hernias, Strumas & Erysipelata magni usûs. *Schwenckfelt.*

Periclymenum. PERICLYMENUM perfoliatum, B. P. J. B.

Periclymenum perfoliatum serotinum flore rubro, Hort. Reg. *Bles.*

Character & Vires suprà traditæ sunt.

PETASITES minor, B P. Flore albo, Hort. *Eyst.* Albus angulosofolio, J. B. *Petasites.*
Character & Vires suprà traditæ sunt.

PEUCEDANUM majus *Italicum*, B. P. J. B. *Italian Sow-Fennel.* *Peucedanum.*
Peucedanum *Germanicum*, B. P. Minus *Germanicum*, J. B Officin.
Est inter Umbellas, semine membranaceo, subrotundo, compresso, foliis Fœniculaceis donatas. *Nota Characteristica.*
Excalfacit, attenuat, digerit, ventrem emollit, difficiles partus extrahit. Facit ad Vesicæ cruciatus & Renum distentiones potum. *Vires.*

PHALANGIUM parvo flore ramosum, B. P. Parvo flore ramosius, J. B. *Small branched Spider-wort.* *Phalangium.*
Phalangium magno flore, B. P. Phalangium flore Lilii, J B.
Phalangium *Virginianum* foliis latioribus, radice repente, flore tripetalo cæruleo, Hist. *Oxon.* Allium, seu Moly *Virginianum*, B. P. Appendice.
Est inter Herbas bulbosis affines hexapetalas, radicibus fibrosis. *Nota Characteristica.*
Phalangium *Virginianum* tripetalum est.
Phalangiorum ictibus & ventris torminibus medetur. *Vires.*

PHALARIS, J. B. Major semine albo, B. P. *Common Canary-Grass.* Officinalis est. *Phalaris.*
Phalaris minor semine nigro, Hort. Reg. *Bles.*

PHASEOLUS flore puniceo *Cornuti. Indicus* flore Coccineo, seu puniceo, Hist. *Oxon.* *Phaseolus.*
Phaseolus albus.
Phaseolus, sive Smilax Hortensis rubra.
Phaseolus fructu eleganter maculato.
Phaseolus minor fructu albo, umbilico maculâ nigrâ notato, Hist. *Oxon.*
Est inter scandentes flore Papilionacco trifolias, semine Reniformi. *Nota Characteristica.*
In cibum veniunt elixatæ cum Butyro & Pipere, alvum emolliunt, pectus dilatant. *Vires.*

Phillyrea folio Ligustri, B. P. Latiusculo folio, J. B.
Est inter Frutices Bacciferos semper virentes, foliis adversis. *Nota Characteristica.*

PICEA major prima, sive Abies rubra, B. P. Picea *Latinorum*, sive Abies mas *Theophrasti*, J. B. *The Pitch-tree.* *Picea.*
Est inter Arbores Coniferas, foliis perpetuis ramos undique æqualiter convestientibus, Conis dependentibus longioribus. *Nota Characteristica.*

PILOSELLA *Indica Cornuti.* *Pilosella.*

PIMPINELLA maxima *Canadensis*, *Cornut.* *Pimpinella.*
Pimpinella Sanguisorba major, B. P. Sanguisorba major flore spadiceo, J. B.
Pimpinella Sanguisorba minor lævis, B. P. Sanguisorba minor, J. B. *Garden-Burnet.* Officinalis est.
Pimpinella Agrimonoides, Hort. Reg. *Bles.*
Est inter Herbas flore perfecto, seminibus densiùs stipatis, tetragonis, foliis pinnatis. *Nota Characteristica.*
Cordialis & Alexipharmaca est, & à Peste & morbis contagiosis præservat, & astringens. In alvi fluxu, hæmorrhagiâ quacunque, & Vulneribus & Ulceribus sanandis eximii usus. *Vires.*

PINUS sativa, B P. Pinus ossiculis duris, foliis longis, J B. *The Pine-tree.* *Pinus.*
Pinus sylvestris, B. P. Pinaster *Austriacus* major albus *Clus.* J. B.
Est inter Coniferas Resiniferas fructu squamoso, foliis perpetuis longioribus, binis ex eadem Thecâ seu tubulo exeuntibus. *Nota Characteristica.*

PISTACIA sylvestris, B. P. Staphylodendron, J. B. *The Bladder-nut.* *Pistacia.*
Pistacia *Virginiana* sylvestris trifolia, Hort. Reg. *Bles.*
Est inter Arbores Nuciferas, tegumento exteriore turgido & Vesicæ instar inflato, in duos loculos dispertito, duobus intus Nuculis, foliis Arboris pinnatis. *Nota Characteristica.*

PISUM majus quadratum, B. P. Majus flore albo, Hist. *Oxon. Rouncival Pease.* *Pisum.*
Pisum Umbellatum, B. P. Comosum erectius, J. B. *Scotish Pease.*
Pisum fructu majore albo ovato.
Pisum leptolobum, seu sine cortice aut membranâ duriore, Hist. *Oxon.* Pisa sine Cortice duriore, B. P. Sine tunicis durioribus in siliquâ magnâ albâ, J. B.
Pisum Vesicarium fructu nigro albâ maculâ notato, B. P. Halicacabum peregrinum, Cor *Indum*, J. B. Halicacabum peregrinum Vesicarium fructu nigro albâ .. aculâ notato, Hist. Oxon.
Pisum est inter Legumina Capreolis scandentia. *Nota Characteristica.*

Vires. Pisa exiccant, refrigerant, detergunt. Multùm nutriunt, valentiora præsertim corpora, qualia sunt Agricolarum.

Plantago. PLANTAGO Rosea, J. B. Latifolia Rosea, floribus quasi in spicâ dispositis, B. P.
Plantago angustifolia paniculis Lagopi, B. P. Quinquenervia cum globulis albis pilosis, J. B.
Plantago marina, *Ger.* Coronopus maritima major, B. P. Coronopus maritima nostras, J. B.
Character & Vires suprà traditæ sunt.

Platanus. PLATANUS, J. B. Platanus Orientalis verus, *Park.*
Platanus Occidentalis aut *Virginiensis.*

Nota Characteristica. Est inter Arbores Lanigeras, seminibus nudis in Pilulæ majusculæ velut Echinatæ formam compactis.

Polium. POLIUM montanum luteum, B. P. *Ordinary Poley mountain.*
Polium montanum album, B. P. Polium *Monspessulanum*, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Verticillatas Fruticosas, flore galeato & labiato, foliis oblongis & incanis & ad margines crenatis, florum Verticillis in spicas breves digestis.

Vires. Hepatis, Uteri, Lienis obstructiones valde reserat. Ad Epilepsiam quoque valet.

Polygonatum. POLYGONATUM latifolium vulgare, B P. Polygonatum, vulgò Sigillum *Salomonis*, J. B. Officinalis est.
Reliquas ejus species vide in Catalogo Horti Med.

Nota Characteristica. Est inter Herbas Bacciferas, foliis latioribus nervosis, flore Cylindroïde.

Vires. Vulnerarium est & adstringens. Fluxiones sistit, Ossa fracta consolidat, extrinsecùs Cutem dealbat. Baccæ pituitam per vomitum & secessum educunt. Dosis n. 14. aut 15. *Schroderus.*

Polygonum. POLYGONUM minus candicans. B P. Montanum minimum niveum & sericeum, Hist. *Oxon.* Paronychia *Hispanica Clusii*, sive Anthyllis nivea, J. B.
Character & Vires suprà traditæ sunt.

Populus. POPULUS alba, λεύκη *Theophrasti*, J. B. Alba, quæ λεύκη ab albedine dicitur, foliis majoribus, B. P. *The White Poplar-tree.*
Populus alba foliis minoribus, B P.
Populus nigra, B. P. Nigra sive αἴγειρος *Dioscoridis* & *Theophrasti*, J. B. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Arbores Lanigeras, seminibus multis simul confertis in fructum quendam oblongum Cylindraceum Julum dictum è foliorum alis exeuntem, foliis latioribus & angulosis.

Vires. Cortex Populi albæ valet in Ischiadico dolore adhibita. Succus in foraminibus Populi collectus Verrucas sanare creditur.

Porrum. PORRUM, J. B. Commune capitatum, B P. *Common Leeks.* Officinalis est.
Porrum foliis eleganter variegatis adinstar Graminis striati.
Porrum sectivum Junciſolium. B. P. Sectivum Schœnoprasum quibusdam, J. B. Cepa sectilis juncifolia perennis, Hist. *Oxon. Cives*

Nota Characteristica. Est inter Herbas radice bulbosâ graveolentes, flosculis multis è summo caulis fastigio enatis, radicibus prolifeis.

Portulaca. PORTULACA latifolia sive sativa, B P. Hortensis latifolia, J. B. *Garden Purslane.* Officinalis est.
Portulaca Hortensis folio flavo, Hort. Reg. *Bles.*
Portulaca angustifolia, sive Sylvestris, B P. Sylvestris minor spontanea, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Herbas flore pentapetalo aut polypetalo, vasculo seminali simplici, flore flavo, calyce bivalvi, foliis crassis, levibus, extremis subrotundis.

Vires. Estur in Acetariis, refrigerat & humectat. Succus Stomachi æstuationem mulcet, sitim mitigat & linguæ fissuras sanat.

Prunus. PRUNUS, *Dod. The Plum-tree.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Prunifera est flore albo spiciosiore officulo fructûs compressiore et minùs duro.
Alvum emolliunt & Bilem leniunt.

Pseudodictamnus. PSEUDODICTAMNUS Verticillatus inodorus, B. P. Dictamnum adulterinum, quibusdam Verticillatum, vel potiùs Gnaphalium Veterum, J. B. *Bastard Dittany.*

Psyllium. PSYLLIUM majus erectum, B. P. J. B *Common Flea-wort.* Officinalis est.
Psyllium *Dioscoridis* vel *Indicum* crenatis foliis, B. P. *Indicum* foliis crenatis, J. B.

Psyllium

Psyllium majus supinum, B. P. J. B.

Est inter Herbas flore tetrapetalo uniformi Anomalas, caulibus foliosis, foliis angustis, binis oppositis florum spicis è foliorum alâ egressis. *Nota Characteristica.*

Emollit, humectat, refrigerat, inspissat. Valet in calidis Fluxionibus, sitim extinguit, lævigat scabritiem faucium & linguæ in ardentibus Febribus. *Vires.*

PULEGIUM, J. B. Latifolium, B P. *Common Penny royal.* Officinalis est. *Pulegium.*

Pulegium angustifolium, J B. Officin.

Inter Verticillatas herbaceas est. *Nota Characteristica.*

Partium tenuium est. Menses promovet, Hepaticis confert, Tormina ventris discutit, Calculum & Urinam pellit. Extrinsecùs doloribus Arthriticis convenit. *Schroderus.* *Vires.*

Succus Plantæ cum Saccharo Cando exhibitus pueris in Catarrho Ferino *Chincough* dicto efficacissimum remedium est. D. *Boyle.*

PULSATILLA folio crassiore & majore flore, B. P. Purpurea, J. B. *The Purple Pasque flower.* *Pulsatilla.*

PYRUS sativa, B. P. *The Pear-tree.* Officinalis est. *Pyrus.*

Est inter Pomiferas foliis deciduis Floriferas fructu turbinato lævi. *Nota Characteristica,*

Pyra frigida & adstringentia sunt. Cocta præferuntur in cibo. *Vires.*

C A P U T X V I I I.

Litera Q.

QUADRIFOLIUM hortense album, B. P. Trifoliis affinis, Quadrifolium Phæum *Lobelii*, J. B. *Purple-grass.* *Quadrifolium.*

C P A U T X I X,

Plantæ à Literâ R *incipientes.*

RANUNCULUS bulboso flore pleno, B. P.

Reliquas species vide in Catalogo Horti Medici. *Ranunculus.*

Characterem vide suprà.

RAPHANUS niger major rotundus, Hist. *Oxon,* *Raphanus.*

Raphanus niger radice longâ Pyramidali, Hist. *Oxon.*

Raphanus, J. B. Minor oblongus, B. P. *Common Garden Radish.* Officinalis est.

Est inter siliquosas tetrapetalas fungosas non bivalves nec bicapsulares. *Nota Characteristica.*

Urinam ciet, alvum emollit, pituitam incidit, Asthmaticis & Calculosis utilis est. *Vires.*

RAPISTRUM maximum monospermum, *Cornut*, Raphanistrum monospermum maximum rotundifolium capsulâ rotundâ glabrâ, Hist. *Oxon* *Rapistrum.*

RAPUM sativum rotundum, J. B. Rapa sativa rotunda, B. P. *Round rooted Turnep.* Officinalis est. *Rapum.*

Rapum sativum oblongum, J. B. Rapa sativa oblonga seu Fœmina, B. P.

Rapum luteum, Hort. Reg. *Bles.*

Est inter siliquosas tetrapetalas bicapsulares. *Nota Characteristica.*

Fauces lenit atque Thoracem, valet in Tussi succus assatorum cum Saccharo. Semen abstergit, aperit. *Vires.*

Rotundæ orbiculus assatus calidissimus post aures applicitus magnâ efficaciâ revellit & capitis & dentium dolores citissimè sedat.

Ex Rapæ semine Oleum elicitur.

RAPUNCULUS esculentus, B. P. Vulgaris campanulatus, J. B.

Rapunculus spicatus, B. P. Corniculatus spicatus, seu Alopecuroides, Hist. *Oxon.* Spicatus, sive Comosus albus & cæruleus, J. B. *Rapunculus.*

Nota Characteristica. Eſt inter Herbas flore monopetalo uniformi, vaſculo diviſo in loculamenta terna, ſeminibus in ſingulis cellulis pluribus exiguis lucidis, conceptaculis ſeminum oblongis lævioribus.

Vires. Eſtur radix cruda & cocta in Acetariis cum pipere longo devorata.

Lactis ubertatem facere perhibetur.

Reſeda. RESEDA alba, J B.

Rhamnus, RHAMNUS Catharticus, B. P. J. B. Solutivus, ſive Spina Infectoria vulgaris, *Park. Common Purging Thorn.*

Rhamnus Catharticus minor, B. P. Rhamnus ſolutivus pumilus *Pannonicus* primus *Cluſii*, J. B

· Rhamnus Salicis folio anguſto, fructu flaveſcente, B. P. Rhamnus vel Oleaſter *Germanicus*, J B

Nota Characteriſtica. Eſt inter Frutices Bacciferos ſpinoſis foliis deciduis, foliis brevioribus & latioribus, Baccis per maturitatem nigris.

Vires. Baccæ purgant Bilem, pituitam & maximè ſeroſos humores.

Uſus Mechanicus. Ex hujus Baccis elicitur Color (quem *Sap-Green* vocant) qui Pictoribus & Infectoribus accommodatiſſimus eſt, ſi Baccæ legantur Autumno, cum maturitatem aſſecutæ nigræ evaſerint, & tuſæ in vaſe æreo aſſerventur. Si Meſſis tempore lectæ, areſactæ ac tuſæ in aquâ & alumine macerentur, Croceum præbent colorem. Si circa Feſtum S. *Martini* in Arboribus adhuc hærentes legantur, Puniceum dant colorem. *J. Raius* in Catalogo Plantarum circa *Cantabrigiam.*

Rhus. RHUS *Virginianum*, B. P. J. B. *Virginian Sumach.*

Rhus Myrtifolia *Monſpeliaca*, B. P. Rhus *Plinii* putata, J. B.

Ricinus. RICINUS major vulgaris, B. P. J. B. Officinalis eſt.

Roſa. ROSA rubra, B. P. J. B.

Roſa *Provincialis* flore rubro.

Roſa *Damaſcena*, *Park* Purpurea, B. P.

Roſa lutea ſimplex, B. P.

Roſa lutea multiplex, B P.

Roſa punicea *Cornuti.*

Roſa Moſchata ſimplici flore, B. P.

Roſa Moſchata flore pleno, B. P.

Roſa ſylveſtris odora, ſive Eglanteria flore duplici, *Park.* Parad.

Roſa Arboreſcens non deſcripta.

Reliquas ſpecies vide in Catalogo Horti Medici.

Nota Characteriſtica. Roſa Frutex eſt Pomiferus ſpinoſus, flore ſpecioſo odorato, cum plurimis intus Apicibus.

Vires. De Roſis integrum Tractatum ſcripſit *Johannes Carolus Roſenbergius*, quem *Rhodologiam* inſcripſit.

Roſa omnis refrigerat & adſtringit.

Roſa rubra id valentiſſimè præſtat. Robur cordi conciliat & tremori ac palpitationi ejus ſuccurrit, ſanguinis undiquaque eruptiones ſiſtit, ſudores nimios reprimit.

Roſa incarnata *Damaſcena* quibuſdam ſolutiva eſt, & ex eâ Syrupus Roſarum pallidarum conficitur.

Ex Roſâ albâ aqua ſtillatitia conficitur.

Roſa Moſchata alvum jucundiùs ciet.

Roſæ ſylveſtris flores magnâ quoque adſtringendi vi præditi ſunt, fructus vi lithontripticâ maximè commendantur.

Pulpa aciditate ſuâ in Febribus utilis eſt, & Conſerva ex eâ ad Scorbuticos affectus & ad ſanguinis ſputum. *Plinius* vires radicis Roſæ ſylveſtris in morſu Canis rabidi prædicat. *Hiſt. Nat. Lib. 2. Cap. 2.*

Bedeguar ſive Spongiolæ cineres ad dyſuriam & ad vermes repellendos laudantur.

Roſmarinus. ROSMARINUS hortenſis anguſtiore folio, B. P. Coronarius fruticoſus, J. B. *Common Roſemary.* Officinalis eſt.

Roſmarinus Hortenſis folio aureo, Hort Reg *Bleſ.*

Roſmarinum ſylveſtre minus noſtras, *Park.* Viti Idææ affinis Polifolia montana, J. B. Myrtus tenuifolia *Thalii.*

Nota Characteriſtica. Roſmarinus eſt inter Verticillatas Fruticoſas, florum verticillis in ſpicas digeſtis, ad caulium nodos foliis intermiſtis.

Vires. Excalfacit, ſiccat, attenuat, digerit, abſtergit, venenis repugnat, ad capitis affectus mirè efficax. Liquor ſtillatitius Vertiginem & dolores capitis tollit.

RUBIA Tinctorum sativa, B. P. Sativa, an Sylvestris *Monspessulanas* minor? J. B. *Common Madder.* Officinalis est. Rubia.

Rubia minor è Rupe S. *Vincentii.*

Rubia erecta quadrifolia, J. B.

Rubia Cynanchica, B. P. J. B. Gallium tetraphyllum montanum cruciatum, *Col.*

Rubia angustifolia spicata, B. P.

Est inter Herbas stellatas dictas, floribus tetrapetalis, quibus bina plerumque succedunt semina. Nota Characteristica.

Rubia jecur & lienem extergit, obstructiones aperit, urinam ducit. Vires.

Radices in tingendis Lanis ad coloris rubri præparationem adhibentur. Herba Vasa ex Plumbo candido extergit. Usus Mechanicus.

RUBUS minor fructu cæruleo, J. B. Repens fructu cæsio, B. P. Rubus.

Rubus Idæus fructu albo, B. P. Idæus spinosus fructu albo, J. B.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

RUSCUS, B. P, J. B. *Butchers Broom* Officinalis est. Ruscus.

Ruscus est inter Frutices Bacciferos semper virentes epiphyllospermas, foliis aculeatis. Nota Characteristica.

Radix aperitiva est. Semen adversus Calculum commendatur. Cauliculi recentis in Acetariis sumuntur. Vires.

RUTA Hortensis latifolia, B. P. Hortensis, vel Sativa, J. B. *Garden Rue.* Officinalis est. Ruta.

Ruta sylvestris magno flore, B. P. *Syriaca* sylvestris Harmala dicta, flore magno albo, Hist. *Oxon.* Ruta quæ dici solet Harmala. Officinalis est.

Ruta est inter Herbas flore tetrapetalo uniformi Anomalas, Vasculo seminali in quaterna loculamenta partito, loculamentis superiore parte aliquousque disjunctis & in angulos eminentibus, foliis in plures lobos divisis, glaucis, glabris. Nota Characteristica.

Tenuium est partium, crassos & lentos humores incidit & attenuat. Semen lethalium Venenorum Antidotum est. Vires.

Retulit mihi D. *Mien.* Med. Doctor, se *Patavii* oculatum fuisse testem Curationis cujusdam à Viperâ morsi. Is cum totus à Veneno per Venas serpente tumeret, & jam animam agere videretur, advocatus Presbyter, ut Confessione auditâ morientem absolveret. Is conspecto succo Rutæ (quem tunc fortè exprimebant in Pharmacopolio, ubi casus acciderat) haustum ejus moribundo exhibuit, quo epoto, quasi incantamento quodam, subitò restitutus est bonæ valetudini.

CAPUT XX.

Plantæ à Literâ S incipientes.

SABINA folio Tamarisci *Dioscoridis*, B. P. Sterilis, J. B. *Common Savine.* Officinalis est. Sabina.

Quæ fructum fert inter Frutices Bacciferos semper virentes est. Nota Characteristica.

Excalfacit & siccat, Urinam ducit, Menses provocat. Vires.

SALIX sativa lutea folio crenato, B. P. Lutea tenuior sativa viminea, J. B. *The Osier.* Salix.

SALVIA major, an Sphacelus *Theophrasti*? B. P. Latifolia, J. B. *Common Sage.* Officinalis est. Salvia.

Salvia nigra, B P. Nigra vel rubra, J. B.

Salvia latifolia serrata, B. Prodr. Serrata crispa, J. B.

Salvia minor aurita & non aurita, B. P. Minor auriculata, J. B.

Salvia minor altera, B. P. Salvia Absinthium redolens, J. B.

Salvia Baccifera, B. P. Gallifera *Cretica*, J. B.

Reliquas species vide in Horti Catalogo.

Est inter Plantas Verticillatas Fruticosas, flore galeato & labiato grandi, in spicis laxis è verticillis aliquantulum distantibus compositis. Nota Characteristica.

Vires. Calefacit, ficcat & leviter adftringit. Capiti & cerebro conducit & in pituitofis affectibus utilis eft. In vino pota omne venenum expellit, urinam pellit, Menftrua promovet, Senfuum ac Memoriæ vim intendit, Nervos roborat.

Sambucus. SAMBUCUS fructu in Umbellâ viridi, B.P.
Sambucus racemofa rubra, B.P. Racemofa acinis rubris, J.B.
Sambucus foliis laciniatis, B.P. Laciniata, J.B.
Sambucus humilior frutefcens foliis eleganter variegatis.
Sambucus Aquatica flore globofo pleno, B.P. Rofea, J.B.
Character & Vires fuprà traditæ funt.

Sanicula. SANICULA montana rotundifolia major, B.P. Alpina guttata, J.B.
Sanicula montana crenata umbilico rubro, Hort. Reg. *Blef.*
Sanicula Alpina, vel Auricula Urfi variorum colorum.
Sanicula montana latifolia laciniata, B.P. Cortufa, J.B.
Sanicula, five Cortufa *Americana* fruticofa, *Park. Americana*, five Cortufa *Americana. Stapel* in *Theophraftum*

Nota Characteriftica. Auricula Urfi dicta eft inter Herbas flore pentapetaloïde Anomalas.

Saponaria. SAPONARIA vulgaris, J.B. Major levis, B.P. Lychnis Saponaria dicta vulgaris major fimplex, Hift. *Oxon. Common Sopewort.* Officinalis eft.
Saponaria flore pleno, *Cornut.*

Nota Characteriftica. Lychnidis fpecies eft inter pentapetalas ut plurimùm ad medium bifidas bicapfulares.

Vires. Attenuat, aperit, fudorifera eft, Menfes provocat. Decoctum ejus in Lue Venereâ commendat *Septalius*. Extrinfecus Ptarmica eft, Tumores ac præcipue Panos difcutit. *Schrod.*
Folia Fonticulis impofita Hederaceis præftant.

Ufus Mechanicus. Maculas unctuofas Veftium tolli, fi cum Saponariâ herba laventur, extra controverfiam verum eft. J.B.

Satureia. SATUREIA Hortenfis, five Cunila fativa *Plinii*, B.P. Sativa, J.B. *Summer-Savory.*
Satureia montana, B.P. Durior, J.B.

Nota Characteriftica. Eft inter Verticillatas Fruticofas flore galeato & labiato in fpicam congefto.

Vires. Calefacit, incidit, difcutit, appetentiam excitat, hebetes oculos exacuit, ex flatu ftrangulatus fedat.

Scabiofa. SCABIOSA montana calidarum Regionum, Major *Lobelio*, J.B. Fruticans anguftifolia alba, B.P.
Scabiofa Alpina foliis Centaurii majoris, B.P.
Scabiofa peregrina rubra Capitulo oblongo, B.P.
Scabiofa Arborea, *Profper. Alp.* Exot. Stellata folio non diffecto, B.P.
Reliquas fpecies vide in Catalogo Horti Med.
Character & Vires fuprà traditæ funt.

Scandix. SCANDIX *Cretica* major, B.P. Pecten *Veneris Creticus*, J.B.

Scilla. SCILLA vulgaris radice rubrâ, B.P. Ruffa magna vulgaris, J.B. *Great Squill*, or *Sea-Onyon.* Officinalis eft.

Nota Characteriftica. Eft inter Herbas radice bulbofâ tunicatâ aphyllas, floribus in fingulis caulibus pluribus.

Vires. Calefacit, ficcat, aperit, incidit, abftergit. Cum Melle & Aceto paratum Oxymel ejus Vomitum etiam tenacium humorum benignè provocat. Affa inuncta prodeft Verrucis & Pernionibus.

Scolymus. SCOLYMUS Chryfanthemus annuus, Hort. Reg. *Blef. The Annual Golden Thiftle.*

Scordium. SCORDIUM, B.P. J.B. *Water-Germander.* Officinalis eft.

Nota Characteriftica. Scordium eft inter Plantas Verticillatas herbaceas, floribus galeâ carentibus, labiatis foliis & facie Chamædryos vulgaris.

Vires. Alexipharmacum ac fudoriferum eft, in Pefte & Peftilentialibus Febribus magni ufûs, & in Vifcerum obftructionibus. Extrinfecus mundificat ulcera & vulnera, lenit dolores Podagricos. Schrod. Succus ejus, feu pulvis valet ad Lumbricos ventris.

Scorpioides. SCORPIOIDES Bupleuri folio, B.P. Scorpioïdes Bupleuri folio corniculis afperis, hirfutis, minùs contortis, Hift. *Oxon.* Scorpioides, J.B. *The great rough Caterpillers.*
Alias ejus fpecies vide in Catalogo Horti Med.

Scorzonera. SCORZONERA latifolia finuata, B.P. Tragopogon *Hifpanicum*, five Scorzonera, J.B. Officinalis eft.

Scor-

Scorzonera foliis nervosis, B. P.

Est inter papposas lactescentes, calyce florem vix excedente. Nota Characteristica.

Integrum Tractatum de Scorzonerâ scripsit *Joh. Michael Febr.* Vires.

Radix gustu dulcis & jucunda præsentaneo est remedio adversus Viperarum cæterorumque venenatorum Animalium ictus, quinetiam ad quoscunque Pestiferos Morbos. In Cibum quoque venit.

SCROPHULARIA flore luteo, B. P. Lutea magna amplis foliis, J. B. Scrophularia.

Scrophularia folio Urticæ, B. P. Flore rubro *Camerarii*, J. B.

Scrophularia Ruta Canina dicta vulgaris, B. P. Scrophularia tertia *Dodonæi* tenuifolia Ruta Canina quibusdam vocata, J. B.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

SECURIDICA lutea major, B. P. Securidica vera, plurimis flosculis luteis Corymbi modo dispositis, siliquis latis compressis, inter granum & granum junctis, seminibus quadratis, Hist. *Oxon.* Securidica flore luteo, siliquâ latâ oblongâ, J. B. *The Greater Hatchet-Vetch.* Securidica.

Securidica siliquis planis utrinque dentatis, B. P. Lunaria radiata *Robini*, J. B. Astragalus purpureus annuus peregrinus, siliquis utrinque Serræ similibus, Hist. *Oxon.*

Securidica lutea minor corniculis recurvis, B. P. Altera, sive Minor, J. B. Astragalus luteus annuus *Monspeliensis* procumbens, Hist. *Oxon*

SEDUM majus vulgare, B. P. J. B. *Common Great Housleek* Offici. Sedum.

Sedum Echinatum vel stellatum flore albo, J. B. Cotyledon stellata, B. P.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

SELINUM Sii foliis, *Ger.* Selinum.

SERPYLLUM foliis Citri odore, B. P. Citri odore, J. B. *Limon-Thyme.* Serpyllum.

Serpyllum aureum; sive versicolor.

SERRATULA, B. P. J. B. Vulgaris flore purpureo, *Park. Saw-wort.* Serratula.

Est inter Herbas flore ex flosculis fistularibus composito, capitatas vulgo dictas, foliis ad margines serratis, Capitulis minoribus. Nota Characteristica.

Vulneraria est. Ulcera mundat & carne replet, Hæmorrhoïdum dolores mulcet, Enterocelas sanat, contusis & ab alto devolutis confert tum radix in Vino decocta, tum folia Vires.

SIDERITIS vulgaris hirsuta erecta, B. P. Vulgaris hirsuta, J. B. *Common Iron wort.* Officinalis est. Sideritis.

Sideritis arvensis angustifolia rubra, B. P. Ladanum Segetum quorundam flore rubro, J. B.

SILIQUA edulis, B. P. Siliqua Arbor, sive Ceratia, J. B. *The Carob-tree.* Siliqua.

Siliqua sylvestris rotundifolia, B. P. *Judaica* Arbor, J. B. *Judas tree*

SISARUM multis, J. B. Sisarum *Germanorum*, B. P. *Skirrets.* Officin. Sisarum.

Est inter Umbellas semine striato minore, foliis lobatis seu pinnatis donatas. Nota Characteristica.

Sisarum in cibo stomacho gratissimum est. Radices appetentiam invitant, genituram augent. Vires.

SISON, quod Amomum Officinis nostris, B. P. Sison, sive Officinarum Amomum, J. B. *Bastard Stone-Parsley.* Sison.

SMILAX aspera fructu rubente, *Prickly Bind-weed with red Berries.* Smilax.

SMYRNIUM peregrinum rotundo folio, B. P. *Creticum* perfoliatum, J. B. Smyrnium.

SOLANUM Officinarum, B. P. Hortense, sive Vulgare, J. B. Officin. Solanum.

Solanum Vesicarium, B. P. Halicacabum vulgare, J. B. *Common Winter-cherry.* Officin.

Solanum Fruticosum Bacciferum, B. P. Strychnodendros, J. B.

Solanum tuberosum esculentum, *Matth.* Edit. *Bauh.* Psppas *Americanum*, J. B. *Virginian Potatoes.*

Solanum Pomiferum fructu rotundo striato molli, B. P. Mala aurea odore fœtido, quibusdam Lycopersion, J. B. Officin.

Solanum Pomiferum, sive Pomum amoris fructu striato molli aureo.

Solanum fœtidum pomo spinoso oblongo, B. P. Stramonia altera major, sive Tatura quibusdam, J. B. Officin.

Solanum fœtidum pomo spinoso oblongo, flore Violaceo.

Solanum fœtidum pomo grandibus aculeis donato, Hort. Reg. *Blef.*

Solanum *Mexicanum* flore magno, B. P. Mirabilia *Peruviana*, *Park.* Parad.

Soldanella. SOLDANELLA Alpina rotundifolia, B P. Soldanella Alpina quibusdam, J. B.

Sonchus. SONCHUS lævis laciniatus muralis parvis floribus, B. P. Lactuca sylvestris murorum flore luteo, J. B.

Sorbus, J. B. Sativa, B. P. *The true Service-tree.* Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Pomiferas foliis deciduis fl. riferas, fructu tecto membranâ tenuiore, foliis pinnatis, seminibus folliculis membranaceis inclusis.

Vires. Sorba, dum adhuc lutea, alvum sistunt.

Materies ligni solidissima est. Ad mensas parandas expetitur. J. *Bauhinus.*

Spartium. SPARTIUM Arborescens seminibus Lenti similibus, B. P. Genista Juncea, J. B. *Spanish Broom.*

Spiræa. SPIRÆA *Theophrasti Clusio, Ger.* Frutex spicatus foliis Salignis serratis, B. P. *Mock Willow.*

Stachys. STACHYS major *Germanica*, B. P. Stachys Fuchsii, J B. *Base Horehound.*

Staphis agria. STAPHIS agria *Dod.* J. B. *Louse-wort.* Officinalis est.

Stœbe. STOEBE major foliis Cichoraceis, mollibus, lanuginosis, B. P. *Salamanticensis* prior Clusio, sive Jacea Intybacea, J. B.

Stœbe major Calyculis non splendentibus, B. P. Centaurii majoris species tenuifolia, J B.

Stœbe Caliculis argenteis, B. P. Scabiosa squamata argentea, J. B.

Nota Characteristica. Ad Capitatas flore ex flosculis fistularibus composito reducitur.

Stœchas. STOECHAS purpurea, Stœchas *Arabica* vulgò dicta, J. B. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Verticillatas Fruticosas, Verticillis florum in spicas breviores dispositis, cum foliis in summâ spicâ.

Vires. Calefacientis est naturæ. Cerebrum & Nervos mundat & roborat.

Symphytum. SYMPHYTUM, Consolida major, B. P. Magnum, J. B. Officin.

Symphytum majus tuberosâ radice, B. P. Symphytum tuberosum, J. B.

Symphytum maculosum, sive Pulmonaria latifolia, B. P. Pulmonaria *Italorum* ad Buglossum accedens, J B.

Nota Characteristica. Est inter Asperifolias seminibus splendentibus & velut politis, floribus cylindraceis tubulosis, foliis amplis longis.

Vires. Vulnerarium præstantissimum est, in alvi fluxionibus, erosione Pulmonum ac Phthisi multi usûs, *Schrod.*

Extrinsecùs radices tusæ ad dolores Podagricos aliosque leniendos valent.

Syringa. SYRINGA cærulea, B. P. Flore cæruleo, sive Lilac, J. B.

Syringa flore lacteo, sive argenteo, *Park.* Parad.

Syringa, sive Lilac flore saturatè purpureo.

Syringa alba, sive Philadelphus *Athenæi*, B. P. Flore albo, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Arbores siliquosas, siliquis brevibus floribus cæruleis in surculis seu racemis oblongis.

CAPUT XXI.

Plantæ incipientes à Literâ T.

Tamarix. TAMARIX altera folio tenuiore, sive *Gallica*, B. P. Major, sive Arborea *Narbonensis*, J. B. *The ordinary French Tamarisk-tree.* Officinalis est.

Tanacetum. TANACETUM foliis crispis, B. P. Crispum flore luteo, J. B.

Tanacetum, sive Flos *Africanus* major flore pleno, B. P. Tagetes maximus rectus flore maximo multiplicato, J B.

Tanacetum *Africanum* majus simplici flore, B. P. Tagetes maximus rectus flore simplici ex luteo pallido, J. B.

Tanacetum *Africanum*, sive Flos *Africanus* minor, B. P. Tagetes *Indicus* minor simplici flore, sive Caryophyllus *Indicus*, sive Flos *Africanus*, J. B.

Tanacetum *Africanum*, sive Flos *Africanus* minor flore pleno, B. P. Tagetes *Indicus* multiplicato flore, J B.

Tanacetum, sive Flos *Mexicanus* flore fistuloso simplici, B. P.

Tana-

Tanacetum, ſive Flos *Mexicanus* flore fiſtuloſo pleno, B. P.
TELEPHIUM repens folio deciduo, B. P. Anacampſeros minor rotundiore folio ſemper virens, J. B. *Telephium.*
Telephium repens folio non deciduo. Polygonum perenne procumbens folio breviore, floribus in Capitulum congeſtis, Hiſt. *Oxon.*
TEUCRIUM, B. P. Teucrium multis, J. B. *Teucrium,*
Teucrium peregrinum folio ſinuoſo, P. B. *Bæticum* & *Creticum Cluſii*, J. B
THALICTRUM majus ſiliquâ anguloſâ aut ſtriatâ, B. P. Nigrius caule & ſemine ſtriato, J. B. *Thalictrum.*
Thalictrum *Canadenſe*, *Cornut.* Thalictrum *Canadenſe* ſiliquâ ſeminis triquetrâ & caulibus ſubrubentibus, Aquilegiæ foliis, D. *Moriſon.* Sect. de Plantis Umbelliferis.
Eſt inter Umbellas impropriè dictas. Nota Characteriſtica.
Folia Thalictri alvum nonnihil commovent. Ad Calculum à quibuſdam commendatur, ab aliis ad Icterum. Vires.
THAPSIA Carotæ folio, B. P Thapſia Carotæ facie, J B. *Thapſia.*
Thapſia Thalictri folio, D. *Magnol.*
THLASPI arvenſe Vaccariæ incano folio majus, B. P. Vulgatius, J. B. *Thlaſpi.*
Thlaſpi umbellatum *Creticum* Iberidis folio, B. P.
Alias ſpecies vide in Catalogo Horti Med.
Eſt inter Siliculoſas tetrapetalas bicapſulares. Nota Characteriſtica.
Semen Thlaſpios viribùs ad Sinapi accedit. Valet in Menſibus ciendis & Iſchiadicis affectibus curandis. Extrinſecùs abſtergit Ulcera manantia, inſuperque Ptarmicum eſt, ſed minùs vulgare. *Schrod.* Vires.
THUIA *Theophraſti*, B. P. Arbor vitæ, ſive Paradiſiaca vulgò dicta, odorata ad Sabinam accedens, J B. *Thuia.*
THYMUM vulgare folio tenuiore, B. P. Vulgare rigidius folio cinereo, J. B. *Common Garden Thyme.* Officin. *Thymum.*
Eſt inter Verticillatas Fruticoſas flore galeato & labiato, florum verticillis in ſpicas breves & habitiores digeſtis. Nota Characteriſtica.
Calefacit & ſiccat, aperit, Urinam & Menſes provocat, Viſcera expurgat. Vires.
TILIA fœmina folio majore, B. P. Vulgaris Platyphyllos, J. B. *The Common Female Linden-tree.* Officinalis eſt. *Tilia.*
Tilia fœmina folio minore, B. P. Tilia folio minore, J. B.
Eſt inter Arbores Vaſculis ſeminalibus membranaceis, membraniſve extantibus alatis, Nota Characteriſtica.
aut adjunctis auctis donatas, ſeminum ſeu fructuum pediculis appoſitis floribus ſuaveo-
lentibus, fructu rotundo Piſi magnitudine, ſemine intus unico, foliis latis mucronibus
acutis, Populi nigri ferè figurâ.
Cortex & folia ſiccant, repellunt, Urinam & Menſes cient. Extrinſecùs ambuſtis conveniunt. *Schrod.* Vires.
Baccæ in pulverem redactæ in Dyſenteriâ aliiſque alvi profluviis, in Hæmorrhagiâ Na-
rium Naribus inditæ ſummoperè laudantur.
Florum odor ſuavis. Aqua horum deſtillata utilis ad Epilepſiam, Apoplexiam, Ver-
tiginem, Cordis tremorem, Calculum Renum & ſanguinem concretum.
Folia extrinſecùs in Aphthis & pedum tumoribus diſcutiendis conveniunt. *Helmontius*
potu è Tiliâ facto Vulnera recentia ſanabat.
In cortice Tiliæ interiore Phylicâ dictâ recenti adhuc olim ſcriptitatum. Uſus Mechanicus.
Sutores Tabulis ex hujus Ligno factis ad ſecanda Coria utuntur, & Sculptores Simu-
lachrorum ex hujus materiâ Simulachra exculpunt: lævis enim, tenax facilè ſecatur, diu
durat, nec teredini obnoxia eſt.
Cortex arboris lentus & tenax Funibus texendis idoneus eſt.
TITHYMALUS Characias rubens peregrinus, B. P. Tithymalus Amygdaloides, ſive Characias, J. B. *Great French Wood-Spurge.* *Tithymalus.*
Tithymalus latifolius *Hiſpanicus*, B. P.
Tithymalus arvenſis latifolius, *Ger.* Manicus, B. P. Platyphyllos *Fuchſii*, J. B.
Tithymalus ſylvaticus lunato flore, B. P. Tithymalus lunato flore *Columnæ*, *Park.*
Character & Vires ſuprà traditæ ſunt.
TORDYLIUM maximum Sphondylii aculeato ſemine, D. *Moriſon.* Sect. de Um- *Tordylium.*
belliferis. Caucalis maxima Sphondylii aculeato ſemine, B. P. Caucalis major ſemine
minùs pulchro hirſuto, J. B.
Tordylium minus limbo granulato, ſeu Maximum *Apulum Columnæ*, D. *Moriſon.* Sect.

Sect. de Umbell. Seseli *Creticum* minus, B. P. Caucalis minor pulchro semine, sive *Bellonii*, J. B.

Tordylium minus limbo granulato *Syriacum*, D. *Morison*. Sect. de Plantis Umbellif. Gingidium foliis Pastinacæ latifoliæ, B. P. Caucalis *Syriaca* cum maximo semine, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Umbellas semine membranaceo subrotundo compresso, foliis lobatis seu pinnatis donatas.

Vires. Tordylium calidum & diureticum est.

Tragacantha. TRAGACANTHA, B. P. Tragacantha *Massiliensis*, J. B. Officinalis est.

Nota Characteristica. Est inter Frutices flore Papilionaceo spinosos, spinis rectis, longis rigidis, foliis incanis, nullo in extremâ alâ impari folio.

Tragopogon. TRAGOPOGON purpurocæruleum Porri folio, B. P. Flore purpureo, J. B.

Tragopogon Coronopi folio majus, B. P.

Character & Vires suprà traditæ sunt.

Trifolium. TRIFOLIUM Bitumen redolens, B P. Asphaltites, sive Bituminosum odoratum, J. B.

Trifolium Cochleatum fructu latiore, B. P. Medica Scutellata, J. B. Medica Cochleata major δίκαρπος fructûs capsulâ rotundâ, globosâ, scutellatâ, Hist. *Oxon*.

Trifolium Cochleatum, sive Medica Cochleata major δίκαρπος fructûs capsulâ compressâ, orbiculatâ, nigrâ, planâ oris crispis, Hist. *Oxon*.

— Eadem fructûs capsulâ turbinatâ, planâ, Hist. *Oxon*.

— Turbinata, rugosa, Hist. *Oxon*.

Trifolium Cochleatum, sive Medica Cochleata spinosa major δίκαρπος, seu capsulâ rotundiore majore spinis paucioribus & rigidioribus, Hist. *Oxon*.

Trifolium Cochleatum folio cordato maculato, B. P. Medica Cochleata minor πολύκαρπος annua, capsulâ majore albâ, folio cordato maculâ fuscâ notato, Hist. *Oxon*. Medica Echinata glabra cum maculis nigricantibus & sine illis, J. B.

Trifolium Echinatum arvense, B. P. Medica Echinata minima, J. B.

Trifolium fructu Echinato, foliis eleganter dissectis, D *Magnol*.

Trifolium siliquâ Cornutâ, sive Medica, B. P. Medica major erectior floribus purpurascentibus, J. B. Medica sativa, sive Trifolium sativum siliquâ cornuta magis tortili, Hist. *Oxon*. *Burgundy-Hay*.

Trifolium sylvestre luteum siliquâ cornutâ, vel Medica frutescens, B. P. Medica sylvestris frutescens, vel Trifolium Falcatum, seu Medica siliquâ cornutâ tortili, Hist. *Oxon*.

Et hæc Legumina trifoliata sunt.

Trifolium Acetosum Corniculatum luteum majus rectum *Indicum*, seu *Virginianum*, Hist. *Oxon*.

Vires. Ejusdem est cum Lujolâ facultatis.

Trifolium Hepaticum flore simplici, B. P. Hepaticum, sive Trinitatis herba flore cæruleo, J B.

— Flore simplici albo.

Flore simplici rubro.

Trifolium Hepaticum flore pleno, B. P. Cæruleo pleno, *Park*. Parad.

— Rubro.

Triticum Indicum. TRITICUM *Indicum*, J. B. Frumentum *Indicum* *Mayz* dictum, B. P.

Tulipa. TULIPA flore simplici præcox & serotina variorum colorum.

Tulipa serotina flore pleno, B. P.

Tulipa minor lutea *Italica*; B. P. Minor lutea πολύκαρπος Hist. *Oxon*. *Bononiensis* flore luteo, J. B.

Nota Characteristica. Est inter Hexapetalas tricapsulares radicibus bulbosis propriè dictis.

CPAUT XXII.

Plantæ à Literâ V incipientes.

Valeriana. VALERIANA Hortensis, Phu folio Olus-atri, B. P. Valeriana major radice odoratâ, J. B.

Valeriana foliis Calcitrapæ, B. P.

Valeriana

Valeriana rubra, B. P. Latifolia rubra, J. B. Marina latifolia, seu Major Rubra *Dodonæi*, *Morison.* Sect. de Umbell.
— Alba.
Valeriana Urticæ folio flore albo, *Cornut.* Cacalia *Americana*, *Park.*
Valeriana *Græca* quorundam cærulea, J. B. Valeriana cærulea, B. P.
— Flore albo.
Valeriana, seu Valerianella Cornucopoides peregrina, seu *Siciliana*, D. *Morison*, Sect. de Plantis Umbellif. Peregrina seu *Indica*. J B.
Umbella est improprie dicta, ex iis quæ abeunt in Pappos. Nota Characteristica.
Vires suprà traditæ sunt.
VERBASCUM nigrum flore ex luteo purpurascente, B. P. Foliis viridibus perenne, floribus luteis racematim provenientibus, staminulis purpurasceotibus, Hist. *Oxon.* Verbascum.
Nigrum flore parvo luteo, apicibus purpureis, J. B.
Verbasculum pratensa odoratum, B. P. Sylvestre Salvifolium exoticum folio rotundiore, J. B.
VERBASCULUM pratense odoratum, B. P. Primula Veris odorata flore luteo simplici, J. B. *The Common Field-Cowslip.* Officinalis est. Verbasculum.
Verbasculum prolifcrum, B. P. Primula Veris Caulifera Prolifera odorata, J. B.
Verbasculum, sive Paralysis flore flavo simplici inodoro absque Calycibus, *Park.* Parad.
Verbasculum, sive Paralysis flore geminato inodoro, *Park.* Parad.
Verbasculum, sive Primula flore geminato purpureo absque Calycibus.
Verbasculum, sive Primula Veris flore viridi simplici, *Park.* Parad. Primula Veris floribus obscure virentibus fimbriatis, J. B.
Verbasculum sylvaticum magno plenoque flore, B. P. Primula Veris floribus plenis ex singularibus pediculis, J. B.
Verbasculum *Turcicum*, sive Carcichee *Turcarum*, Hist. *Oxon.* Carcichee *Turcarum*, sive Primula Veris *Constantinopolitana*, *Cornut.*
Verbasculum *Turcicum*, sive Carcichee *Turcarum* flore albo,
— Flore obsoleto,
— Flore eleganter rubro,
— Flore purpureo minore.
Verbasculum est inter Herbas flore pentapetaloide Anomalas. Nota Characteristica,
Folia & flores capiti & nervoso generi amica in Apoplexiâ & Paralysi & Articulorum doloribus adhibentur. Vires.
Florum succus maculas rugasque faciei, & alia Cutis vitia mirificè detergit. Decoctum radicum singulare remedium est ad Vertiginem. D. *Hulse.* Succus foliorum & florum cum lacte Vaccino naribus haustus Cephalalgiam inveteratam perfectè curavit. D. *Hulse.*
Acetum radicibus impraegnatum ac loco Errhini in nares attractum odontalgiam mirabiliter sedat *Schrod.*
VERONICA spicata latifolia, B. P. Major latifolia erecta, Hist. *Oxon.* Major latifolia foliis splendentibus, J. B. Veronica.
VIBURNUM Vulgo, B. P. Lantana Vulgo, aliis Viburnum, J. B. *The Way-faring tree.* Viburnum.
Est inter Frutices Bacciferos foliis deciduis non spinosos, floribus & fructibus in Umbellas digestis, foliis incanis. Nota Characteristica,
VICIA flore luteo pallido siliquis hirsutis crassis brevibus erect. Hist. *Oxon.* Vicia.
Vicia Sesamocea, *Apula*, *Col.* Astragalus luteus annuus *Bæticus* maritimus rectus, Hist *Oxon.* Fœnugræco sylvestri *Tragi* in quibusdam accedens Planta, J. B.
VIOLA Martia multiplici flore, B. P. Martia purpurea flore multiplicato majore, J. B Viola.
Viola Martia alba, B. P. Martia flore albo odorato, J. B.
Viola Martia flore pleno cinetitio.
Viola Martia inodora hirsuta, Hist. *Oxon.*
Viola Martia arborescens purpurea, B. P. Erecta flore cæruleo & albo, Hist. *Oxon.* Viola surrectis cauliculis, quibusdam Arborea dicta, J. B.
Character & Vires suprà traditæ sunt.
Viola Lunaria major siliquâ oblongâ, B. P. Lunaris longioribus siliquis, *Ger.* Lunaria minor siliquâ longiore, J. B. Leucoium majus perenne siliquâ lunatâ longâ mucronatâ, Hist. *Oxon.*

Viola Lunaria major filiquâ rotundâ, B. P. Lunaria major filiquâ rotundiore, J. B. Leucoium Lunatum, five Lunarium latifolium majus annuum filiquâ rotundâ, flore Violaceo, feu fubcæruleo, Hift. *Oxon.*

Virga aurea. Virga aurea major, vel *Doria*, B. P. Alifma *Matthioli*, five *Doria*, J. B. *Dorias's Wound-wort.*

Virga aurea anguftifolia ferrata, B. P. Aurea anguftifolia ferrata, five Solidago *Saracenica*, J. B.

Virga aurea latifolia ferrata, B. P.

Virga aurea *Mexicana*, B. P. Aurea Limonii folio, paniculâ uno verfu difpofitâ, Hort Reg *Blef.*

Virga aurea foliis Linariæ, Linaria aurea *Tragi*, *Ger.* Linaria foliofo capitulo luteo majos, B P. Heliochryfum *Tragi*, five Linaria tertia, J. B.

Character & Vires fuprà traditæ funt.

Vitex. VITEX foliis anguftioribus Cannabis modo difpofitis, B. P. Agnus folio non ferrato, J B. Officinalis eft.

Nota Characteriftica. Eft inter Frutices feminibus nudis, flore fimplici, flofculis & feminibus in fummis ramulis in fpicas congeftis.

Vires. Semen iis utile, qui fe à Venereis puros cupiunt. Venenatis ictibus auxiliatur.

Vitis. VITIS Vinifera, *Fuchf. The Vine-tree.*

Vitis laciniatis foliis, *Cornut.*

Nota Characteriftica. Eft inter Bacciferos foliis deciduis, Capreolis, & fructu in racemis dulci fucculento.

Vires. Folia refrigerant & adftringunt, adverfus Hæmorrhagiam & Dyfenterias utilia.

Cinis farmentorum urendi vim habet & ad Cauteria ufurpatur.

Urtica. URTICA urens pilulas ferens, Prima *Diofcoridis* femine Lini, B. P. Urtica *Romana*, five Mas cum globulis, J. B. Officin.

Urtica *Romana* facie Parietariæ.

Character & Vires fuprà traditæ funt.

Litera Y.

Yucca. YUCCA foliis Aloës, B. P. Hift. *Oxon. The fuppofed Indian Jucca, or the Root whereof the Bread Caxava is made.*

Hic libuit egregium Poema D. *Joh. Barclay* noftratis de Nutritione & Vegetatione Plantarum apponere. Barclaus. Part. 1.

Germina, quæ latè, primùm furgentibus arvis;
Undantem veftitis humum, cùm pallida cœlo
Cedit hyems, feffaque infpirant mollius auræ;
Vos mihi, quæ primus tellus alimenta miniftret
Imbribus, unde novo lætentur jugera Vere,
Dicite, quæ fuccis felicibus augeat annos,
Quæ fera Tartareas Virtus animaverit Herbas.
Vos mihi Naturæ Penetralia pandite veftra.
Et quo quifque modo Dryadumque, hominumque recentes
Induerit Truncos; quis origine Truncus ab ipfâ
Mitibus æternas reparârit Solibus Umbras.
Sic vos humentes, fic natura evocet aura
Quas Amphionidum: nec vos aut Sirius urat,
Aut Notus, & fragiles rumpant mala Nubila Culmos.
Videras æthereos latè gemmantibus Ignes
Collucere Polis & toto Sydera mundo
Alma Parens Tellus, tum quæ curvamina flectit
Solis iter, totum diftinguens circulus annum,
Tum quæ fixa fibi pofuere cubilia ftellæ,
Et quæ multiplici properant, undique recedunt
Aftra viâ, femperque fuis fibi curfibus obftant.
Ipfa finus vacuos, & tacitè fqualida cultu
Brachia protendens, nodofque ad Sydera vultus,
Natorum alloquitur fupplex. Quid me optima, dixit,
Æternùm ceffare jubes, & in otia folvis?
En Soror affiduis evolvere Monftra laboras
Fluctibus, & tantos numerant jam Tethys Alumnos,
Naiadafque, Glaucumque verbens, Dryafque biformes:
Ipfa, pudet, vidi liquidum per Inane Volucres
Deferri, & nullo defertos Aëre Callas.
Ecce fui Cœlo Fœtus, & nocte corufcâ
Tot volviffe Faces, tot Lumina ferre fuperbit.
Sola vaco. Mœftis meditantem plura querelis
Refpicit, & blando vultu Natura ferenans.
Tum, ceu Hyberno qualis fub Frigore, Nimbus
Cogitur, & nivea candefcit mole Pruina;
Talis Humus, fic illa rigens, fic Orbe Nivali
Pendebat, gelido nonnunquam interlita Nereo.
Hic primùm ingentes aperit Natura receffus,
Vifceraque, arcanefque finus, venafque capaces,
Atque illi tacitum lambendo ferpere Pontum
Imperat, inde alios iterum prorumpere terris,
Iam Sale nudato Ripifque innoxius album.
Illic & toto liquidum mox Aëra Cœlo
Ire jubet, gelidaque domus nubilante caverna
Iam fieri Fontes, puteifque excurrere campis.
Utque fatis pingui maduerunt jugera limo,
Nec latebris hoc ulla fitus, tum pectore toto
Incubuit Titan, fœcundaque lumina mifit.
Protinus innumero tenues examine Culmi
Prorupere folo. Pars mollibus humida Ripis
Tollitur, illa juga, hæc Valles induit imas.
Qualis ineft Cœlo facies, cùm luce corufcâ
Pallida purpureos fuccendunt Sydera vultus.
Primus ab Eois, gelidâ mox alter ab Arcto,
Unus ab Occiduis, alter micat Ignis ab Auftris.
Sic facta Telluris honos nunc pectora cernit,
Nunc virides creviffe humeros, frontque recenti
Exultat, latéque fuos miratur honores.

Partis Secundæ Libri Secundi Finis.

PRO.

INDEX

Plantarum ad Paginam referens, ubi recensentur variæ earum species, unà cum earum Notâ Characteristicâ & Viribus tam Medicis, quàm Mechanicis.

A.

B.

† *Bursa*

Eryſimum,

F.

G.

H.

I.

K.

L.

Pepo

F I N I S.

PARS SECUNDA SPECIALIS.

TOMUS SECUNDUS

DE

ANIMALIBUS SCOTIÆ

TAM FERIS QUAM DOMESTICIS

ET DE

MINERALIBUS METALLIS

ET

MARINIS SCOTIÆ.

DE QUIBUS IN LIBRO TERTIO ET QUARTO AGITUR.

EDINBURGI,

Ex Officinâ Typographicâ JACOBI KNIBLO, JOSUÆ SOLINGENSIS & JOHANNIS COLMARII, Sumptibus Auctoris.

Anno Domini M. DC. LXXXIV.

Domino

ARCHIBALDO STEPHANIDI M. D.

Equiti Aurato, pro Regno SCOTIÆ Medico Regis Primario. & Regii Medicorum Collegii apud EDINBURGUM PRÆSIDI:

Et Domino

ANDREÆ BALFORIO MD

Equiti Aurato Medico Regio & REGII Medicorum

COLLEGII CENSORI:

Reliquisque Regii Medicorum Collegii Sociis M. DD. doctissimis & expertissimis.

IN hoc Mundi Theatrum ideo immissi sumus, Collegæ dilectissimi, ut Deum ex Operibus agnoscamus, agnitum propter summam ejus erga nos benignitatem & munificentiam veneremur & toto corde amemus. Ad quos fines non parùm Rerum Naturalium studio promovemur. Etenim sicut Verbo suo de Voluntate suâ nos informat Deus Opt. Max. ita stupendis suis Operibus nos de Potestate sua instruit. Et propterea post Verbum Dei (ut habet summus ille Philosophus Baco Verulamius) Philosophia Naturalis certissima Superstitionis Medicina est, eademque probatissimum Fidei Alimentum. Itaque merito Religioni donatur, tanquam fidissima Ancilla: neque enim erravit ille, qui dixit, Erratis nescientes Scripturas & Potestatem Dei, Informationem de Voluntate et Meditationem de Potestate nexu individuo commiscens et copulans. Nec solùm ad animorum confirmationem et perfectionem facit, sed multa quoque pro vitâ communi utilia suppeditat. Cùm vobis ergo Sacratissima Majestas Regia cum Medicam Praxin regulandi facultatem, tum Medicinam promovendi provinciam demandaverit jure merito vobis inscribitur hæc Scotiæ illustratæ Pars, quæ de Animalibus, Mineralibus et Marinis agit (ad vos enim spectat de hujusmodi rebus Cognitio) et tota hæc Naturalium Scotiæ rerum Historia in vestrum maximè usum adornata fuit, ut haberetis scilicet pro pauperibus et egenis sublevandis Medicinam, quæ solùm deficiebat: Ditioribus enim per Pharmacopœam à vobis constructam abundè provisum est. Ut autem Opus hoc perficerem, per viginti annos elapsos me Rerum in Scotiâ *Naturalium scrutinio & indagationi applicui. Nec successus Cœpto defuit; cum copiosam satis supellectilem pro Medicinâ Indigenâ invenerim, plurimaque præterea, quæ aliis Artibus illustrandis inservirent. Adeò ut Prodromus hicce vobis pro Historiâ* Scotiæ *Naturali adornandâ materiam exhibeat, & amplum satis campum aperiat, in quo Ingenia vestra exerceantur.*

Hic

Hic verò pauca tantùm descripsi, quæ scilicet vel aliis Scriptoribus intacta, vel minus recte scripta sunt: rariorumque Figuras Tabulis Æneïs incidendas curavi. Nomina omnium selectissima, imò multorum Synonyma apposui, ut, quibus animus esset, ii eadem apud optimos quosque Scriptores inquirere possent. Singulis etiam Notas Characteristicas adjeci. Et quoniam vanam & inutilem puto illam Contemplationem, quæ aliquem in vitâ Usum non habeat, Vires Simplicium, & Usus tam Medicos quàm Mechanicos ex probatissimis Auctoribus adduxi. Subinde quoque eas cogitationes inserui, quæ ad animorum confirmationem & ulteriorem Veritatis detectionem facerent, & mentes nostras ab Externis illis Bonis ad Summi Numinis adorationem transferrent.

Opus autem, quantulumcunque est, subactissimis vestris Judiciis submitto, & Deum *Opt. Max. ardentissimis Votis precor, ut vestra Studia in ipsius Honorem, Regis* Regnique Commodum, *&* Regii Collegii *Decus & Ornamentum succedant, vobisque singulis omnia fausta feliciaque proveniant.*

DD. VV.
Addictissimus Servus
ROBERTUS SIBBALDUS.

INDEX

Capitum Libri Tertii Partis Secundæ Prodromi Naturalis Historiæ Scotiæ, ubi agitur de Animalibus Scotiæ tam feris quàm domesticis.

t³ CA

P R O D R O M I

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ *PARTIS SECUNDÆ LIBER TERTIUS.*

DE ANIMALIBUS SCOTIÆ *tam feris quàm domesticis.*

Præfatio de ANIMALIBUS *in genere.*

Plantarum vita. *Animalium vita.*

QUicquid extra se in hoc Globo Terraqueo cernit homo, duobus rerum generibus distinctum & disparatum est, quæ Plantæ & Animalia sunt: Mineralia enim Natura altissimè pressit in ipsius Terræ sinu & à nostris oculis subduxit. Plantæ infimum vitæ gradum sortitæ sunt: crescere sc. & suam speciem ex semine propagare deprehenduntur. Ultra hunc vitæ gradum, Animalia (quotquot Terra, Aer, Pontus alit) sentiendi etiam atque movendi facultatem consecuta sunt: hæc enim eum noxia aversari, tum salutaria sectari nôrunt.

De Plantis duobus superioribus Libris actum est. Nunc videndum quænam Animalia benignissimus Creator in nostros usus *Scotiæ* concesserit; quod ut ritè peragamus, quædam in genere primò de naturâ Animalium, de eorum differentiis, ortu, nutritione, motu, & de usu quem nobis exhibent præmittenda sunt.

Animal quid. Animal rationale. Animal irrationale. Eorum divisio ex Scripturâ S. & Philosophis. *Gen. 1. v. 26.*

Animal, *Græcè* ζῶον, Corpus est vivum Animâ sentiente præditum. Estque vel rationale Homo, cui *Deus* in Creatione Imaginem suam indidit, & inspiravit halitum vitæ duplicis, mortalis & immortalis; vel irrationale Brutum, quod commodissime ex Sacro Textu in quatuor summa Genera dividitur: *Et præsit Piscibus Maris, & Volatilibus Cœli, & Bestiis, universæque Terræ, omnique* Reptili *quod movetur in Terrâ.* Communiter autem a Philosophis Animantia in Terrestria, Aquatilia & Aeria dividuntur: ita ut sub Aeris Volatilia, sub Terrestribus Quadrupeda, Multipeda & Apeda, & sub Aquatilibus omnia quæ in Aquis vivunt comprehendant.

Animalium ortus. *Saturnal. Lib. 7. Cap. 16.* *Philosoph. Vetus & Nova, part. 3. p. 339.*

Ortus Animalium multa cum ipsius Universi Natalibus communia habet. Ut enim apud antiquissimos Philosophos, non solum Ovum, Mundi simulachrum erat, referente *Macrobio*; sed & ἀρχὴ γενέσεως, initium genituræ in *Orphicis*, memorante *Plutarcho* Symposiac. 2. Cap. 3. & *Athenagorâ* (ut doctissimus „*Grotius* in Notis ad suum de Veritate Religionis Christianæ Lib. 1. observat) qui Ovi ingentis facit men„tionem (ex *Orpheo* sc.) quod in duas partes dissilierit, cœlum & terram. Quod ex *Mose* hausisse videtur. Vox enim [*Motabat supra aquas*] incubare quoque notat, quod Ovo convenit. Animantia pariter ex Ovo vel Ovi analogo quodam originem trahere videntur: nunc enim apud plerosque Philosophos receptum est, quòd omnium quidem Animantium Ovum est velut commune primordium, licet quædam vivos fœtus, alia Ova duntaxat procreent.

Animalium nutritio & motus unde perficitur.

Nutritio Animalium Alimenti coctione in Ventriculo, Chylique in Sanguinem commutati assimilatione perficitur. Motus, autem Spirituum in Musculos appulsu absolvitur, qui Spiritus, prout Musculos certis partibus insertos impellunt, ita varios in Animantibus Motus producunt.

Restat nunc ut de utilitatibus, quas Animalia humano generi conferunt, pauca adjiciamus.

Animalium usus.

Propter *Deum* conditus est Homo, ut Creatorem suum noscat & omnem vitam in ejus gloriam referat. Propter Hominem autem reliqua Animalia creata sunt: Homini enim tum Alimoniam, tum Medicamenta et Vestitum largiuntur, et variis Artibus ad vitæ humanæ usus necessariis materiam quoque subministrant. Et præterea Canes ad Custodiam faciunt, Feles Alimenta à Muribus defendunt, Equi ad Vecturam adhibentur, etiam Fimo Segetes aluntur; Luscinia aliæque Aves canoræ voluptati ancillantur &c.

SECTIO PRIMA
De Homine.

CAPUT I.
De Hominis dignitate & præstantiâ.

Homo universi Orbis compendium, in Anima & Corpore, idque

POstquam *Deus* pulcherrimam hanc Universitatem cum omnibus suis Ornamentis condidisset, quam, ob magnitudinem & varietatem rerum, lustrare oculorum obtutu, perscrutari mentis acie difficile erat, miro artificio, quasi in exiguâ Tabulâ, in ipso Homine magnam ac admirabilem illam molem describere, imò compendio quodam perfectissimè comprehendere voluit. Ut sicut ipse *Deus* est à seipso Omnia, ita & Homo esset omnia à *Deo* factus. In illo enim incorporeà corporeis, æterna caducis, inferiora superioribus mirabili nectuntur conjugio. Quandoquidem meliore sui parte (animâ sc.) sui particeps est Auctoris, ad cujus Imaginem factus est, immota hæc qualibet regit stupenda celeritate, & mentis acie cuncta remotissima etiam & abditissima penetrat & rimatur. Alterâ etiam parte, quæ Corpus est, ob erectam figuram & perfectissimam ejus fabricam, Sublunarium Princeps meritò habetur, in quorum meditullio, velut Regiâ, collocatus præest omnibus iisque fruitur quàm jucundissimè. Cum Plantis vegetatur & generat, cum Animalibus sentit & sese movet, & totius Naturæ dotes gloriosiùs repræsentat.

in Capite,

Caput editissimâ suâ sede Cœlorum sublimitatem, Intellectûs præsentiâ Intelligentiarum Habitaculum refert, cujus tamen ambitu se circumscribi non patitur Anima, sed per totum corpus præsens est, & omnia movet & conservat, totaque est in toto & in qualibet parte corporis: Regiam autem in Corde Corporis Sole & Nectaris vivifici Scaturigine habet

Thorace &

Thorax, Testudinis concameratæ instar, in amplam cavitatem eductus et fornicatus tumidis in Pulmonibus continet Aerem, in fervido Cordis Fornace Ignem, cui vitalis flammæ vigor proportione respondet, qui tamdiu conservatur, quamdiu Respirationis æstus durat. Cessante hoc perenni Aeris Euripo, Hominem extingui necesse est Et quemadmodum variis Tempestatibus Aer concitatur, sic et Cupiditatum perturbatione vexatur et æstuat homo.

Infimo Ventre.

Infimus Venter Aquæ & Terræ Globum repræsentat. In illum tam terrestria illa & solida, quæ comedimus, quàm aquea & liquida, quæ sorbemus, per Cibariam Fistulam descendunt, in Ventriculo confunduntur, invicemque commista diu hærent. Ex hoc per innumeros Venarum Lactearum Rivulos alibilis succus per magnum Flumen Venæ Cavæ in Cor tanquam Oceanum defertur, ex quo postea in omnes Microcosmi campos exundat. Superfluus autem ab irrigatione humor, nempe materia serosa, quæ salsedinem Maris exprimit, in Vesicam, sicut Rivi in Lacum, præcipitatur. Et quemadmodum non omnis Aqua in Lacus aut Mare dilabitur, sed quædam in Vapores exhalat; ità etiam in Microcosmo per insensilem transpirationem & sudorem expirat & per Narium spiracula ceu Ventus efflatur.

Sanguinis Circulatio.

Fertur Oceanus per occultos meatuum anfractus, usque dum ex Terræ penetralibus erumpens in Flumina se promat, Oceanum mox repetitura: Sic fertur Sanguis ex Corde per Arteriarum ramosos Canales ad extremas Corporis partes, quousque in Venarum oscula receptus magno impetu ad Fontem suum redeat. Et sic omnia Flumina intrant in Mare, & Mare non redundat: ad locum, unde exeunt, Flumina revertuntur, ut iterum fluant. In Microcosmo Cor est Oceanus: hic per occultos Venarum Abyssos lymphâ infernè, & cœlesti rore desuper per nervos crescit, perque Arterias exundat, & circulari reciproco Microcosmum inundat motu. Et sic benedicitur à Domino Microcosmi Terra à delicatissimis & dulcissimis Cœli fructibus, nec non à Rore & ab Abysso imâ Ventris infernè cubantis.

(à *assertis* Dissertatione Anatom.)

Vena Cava.

Venæ, utut Ramis innumerabilibus fruticantes, unum tamen habent Truncum, quem, ob insignem magnitudinem, *Cavam* appellant. Huic cum reliquis Venis, quasi Oceano cum Fluviis, perpetua continuitas esse solet ac mutuum commercium. Atque hæc dignitatem & præstantiam hominis satis illustrant.

CAPUT II.
De singularibus quibusdam Hominibus.

INter alia Historiæ Naturalis Ornamenta à doctis adjici solent quæ circa Homines singularia accidunt, ut proinde, qui vel Ingenii laude communem hominum sortem supergressi, vel ob prodigiosam corporis structuram, vel mirandam aliquam proprietatem observabiles fuerint, locum ibi habeant. Mirabilis *Crichtonii Scoti* fama, ob mirandas animi corporisque dotes, Europam totam pervasit: non itaque opus est aliquid de eo referre. Huic similis, si non par, fuit *Marcus Alexander Bodius* ob summam doctrinam & præclaram fortitudinem, cujus vita in Membranâ exarata cum mihi consanguinitatis jure obtigerit, & in eâ multa singularia occurrant, operæpretium duxi eam celebris Viri Historiam in publicam lucem emittere.

M. Alexandri Bodii Vita.

Marcus Alexander Bodius Roberti Filius ex Illustrissimâ *Bodiorum* Familiâ, Matre *Gordoniâ*, Genus ad *Scotorum* Primores referebat. Natus est in *Gallovidiâ* Idibus *Januarii*, M.D.LXII. summo Parentis periculo: valido enim nixu erupit dentatus; duosque primores lucis comites raros & præter modum grandes, spretâ Pueritiæ lege, nunquam posuit. Patrem primâ amisit ætate, & lege *Kennethi* Patrimonio mulctatus, Patrui Archiepiscopi *Glascuensis* summâ curâ & studio, in spem Hæreditatis educatus est. Primam operam Literis dedit *Glascuæ*, *Thomâ Jacchæo* & *Patricio Scharpio* bonas Literas profitente. Sed, elatâ indole & pervicaci, majori Præceptoribus erat oneri, quàm sibi commodo, licet ob

ingenii

ingenii facultatem invitus utriuſque Linguæ Rudimenta poſuerit. Commiſſâ demum cum Artium Profeſſoribus pugnâ, libellos dictataque combuſſit iratus, & omnem cultum Literarum & Diſciplinam ejuravit. Adoleſcens ideò Aulam coluit, et manu promptus animoque vehementi et libero ſingularem pugnam ſemel, tumultuariam plures obivit, neque ſine gloriæ titulis. Verùm ubi obiiſſet Patruus, et propter animi libertatem Agnatis gravior eſſe cœpiſſet, inierunt rationem, quâ in peregrinas terras ſuâ ſponte abiret, quoad fervor ille animi deſerveſceret. Cumque *Belgicam* ſuaderent Militiam, Gallicam ipſe prætulit, et exiguo Viatico venit *Lutetiam*, ubi, occulto veluti Fato, quicquid Peculii habuit, perdidit Aleâ. Tum demum cæpit bonas Artes cogitare: & quando *Gallorum* Nobiles & Viros Militares Profeſſores colere Regios & illis operam dare advertiſſet, ſecum certò conſtituit Literis incumbere, & hoc in ſtudio eò uſque procedere, quouſque vel ingenii vis, vel fortunæ cum ferret gratia. Audivit igitur *Paſſeratium*, *Marium*, *Genebrardum*, *Guilloniun*, tantoque motu animi Chartis inhæſit, ut noctibus dies adjiceret, diebus continuas noctes, ut & vultu & habitu neglecto vix à ſuis noſceretur. Juris autem ſapientiam ſtudiorum ſignum ſibi propoſuit: ergo profectus eſt *Aureliam*, ut *Robertum* Juriſconſultum audiret. Hinc abiit *Biturigas Avaracum*, ubi *Jacobum Cujacium* principem ſui temporis Virum audit, colit, miratur, quin illi factus familiaris, cùm Poeſin Latinam, quæ *Ennii*, *Catulli*, *Cari* ſaperet ſalebras, *Cujacio* gratam perciperet, præter Indolem & Inſtitutum ſic verba affectavit antiquata & rem antiqui genii effinxit verbis parem, ut ad illud natus naturâ *Cujacio* videretur, à quo & naturâ & conſilio maxime abhorreret. Hic primum hujus ſtudii incrementum, in quo poſtea è politiorum cenſu excelluit. Neſcio enim, ſiquis Veterum Elegiâ *Bodium* præire debuit, Hymno neminem *Latinorum* æquaſſe audeo dicere. Verùm illâ tempeſtate in totas *Gallias* Peſtilentia deſæviit, quâ intemperie *Biturigas* deſeruit et *Lugdunum Allobrogum* venit. Cumque nihilo ſecius Lues illic ſæviret, ipſe Carbunculo territus abiit in *Italiam*, unde Febris jactatione tandem redire coactus hoc unico ſæpe contabuit, quod *Cornelii* cujuſdam *Vari* uſu & conſilio carere cogeretur, cui ſe plus quam reliquis omnibus in re Literariâ debere ſæpe teſtatus eſt. Belli demum Civilis in *Galliis* cinis recaluit, & Religionis ſpecie de Regno partes certare cœperunt. Hic verò cùm armis virtutem ſuam probare quam Literis non minus pulchrum putaret, Eques & Pedes diu meruit, & non minimam hoc in genere laudem conſecutus eſt. Poſt *Germanici* verò Exercitus ſtragem, qui ſuppetias *Burbonio* ferebat, *Tholoſam* appulit, ubi ſatis liberè doctis uti, quorum in illâ Civitate magnus numerus, & *Roallis* Juriſconſulti frui doctrinâ illi diu licuit. Hinc iter fecit in *Hiſpaniam*, neque per valetudinem ibi diu moratus rediit *Tholoſam*, ubi degit, donec *Bleſis* in Conventu Ordinum *Guiſii* cecidiſſent, & *Tholoſa* cæſo Magiſtratu à Regiis defeciſſet Imperiis, tum demum res turbari et permiſceri cœperunt. Et quando *Bodius* amicis ſermone, ſcripto, operâ faviſſet, in carcerem Plebis imperio conjectus eſt, et Jeſuitarum odio penè necatus. Sed eruditorum gratiâ abſolutus et dimiſſus venit *Burdigalam*, illinc *Rupellam*, rebus omnibus amiſſis, et à Latronum manu vix incolumis. Verùm et *Rupellam*, propter Cœli gravitatem, exoſus, inque *Pictonum* fines evocatus, ruri cum amicis in ocio vixit ſuaviter, plurimùm bonis Literis, ſed ſæpe etiam, & cum amicorum res poſcebant, prælus iorentus. *Minervam* enim et *Martem* ſimul colere ſtuduit: neque facile ex moribus comperiſſes, cui plus faviſſet. Io eruditorum cœtu planè doctum, in militari turba revera militem cenſeres. Erat verò habitu et corporis ſtatu militari viro propior (ut ex ejus Icone, quæ in Tabulis habetur, conjicere licet) procerus, compactus, facie venuſtâ et amabili, oculis nitidis, erecto ſupercilio et flavâ cæſarie, Sermone, ore, voce, geſtu ſe apprimè nobilem indicabat: erat enim liber, venuſtus, ſubtilis, facilis, copioſus, ab invidiâ et avaritiâ omnino remotus. Ignorantium vanitatem ferebat facilè, doctorum petulantiam omnium minimè. Chriſtiani non putabat, ne ingenii quidem ſuſceptâ controverſiâ, dicto vel ſcripto Adverſarii famam lædere et nomen: injuriaſque ſibi illatas ad Militares Leges rapere malebat. *Xenophontem* Philoſophum, *Cæſarem* Hiſtoricum, Poëtam *Maronem* præcipuè miratus eſt. Sed plures Poetas *Græcos* coluit, imprimis tamen *Heliodorum*. Erat ingenio optimo, felici memoriâ, judicio admirabili. Coctiones et fœdera in re Literariâ ridebat, et ingenii fœtum, non diligentiæ obſervabat. Centonicorum, quorum *Bodii* à nomine maximus numerus, Libris ſæpe eruditos, Auctores ſemper hebetes et ignaros dicebat. *Græcam* Linguam optime callebat: ſcribebat enim, dictabat, effabatur *Græce*, idque diſertè et copioſè. Cum de ingeniorum laudibus diſſerere audiret, illud C. *Cæſaris* non magni putabat, in Vehiculo Literas dictare binas, atque alteram ſcribere: ille enim tres ſimul diverſorum idiomatum et rerum dictare ſimul potuit, et omnibus alteram diſſimilem ſcribere. Scripſit plurima juvenis, quorum nihil edidit præter Epiſtolas, quibus totidem *Ovidii* reſpondit, Opus, ut ex eo audivi, inemendatum edidit: Dein Vir Epiſtolas Argumento *Ovidianis* pares. Felix hæc, tenuis, *Latina* et legitima Elegia. Scripſit Hymnos, Opus in ſuo genere primarium. Edidit in *Plinium* dictata, Literas Diales, Monadum Quaternionem. Poema dedit Heroicum de Aureâ Pinu; Veneres quatuor, Gratiæ duodecim, Opus nobile, ſubtile, eruditum et ſapiens Æternum Pro P. *Bembo* et pro vetere Eloquentiâ Libellum edidit ad J. *Lipſium*. C. *Cæſaris* Commentaria *Græca* fecit ad *Herodoti* ſtylum, quæ denuò ſuppreſſit: eſſe enim maluit, quam videri; promereri, quam conſequi. Ad Vernaculæ Poeſeos principatum tandem aſpiravit et ſine controverſiâ eſt adeptus: nec enim *Bodium* inferiorem *Petrarchâ* et *Ronſardo* diceris, qui illius Opera cum illorum Græcorumque Monumentis, quos præcipuè imitatur, conferre non gravabitur. Erat certè animo erecto & excelſo, qui ſemper Aulam & majores Magiſtratus cogitavit, & qui figendæ

ſedis

ſedis cauſam & in ocio vivendi occaſionem ſæpe oblatam neglexerit. Peregre erravit quatuordecim annos. *P.C. Dantonetum* Peregrinationis Comitem ſibi aſſumpſit, quem liberali animo in literis erudivit. Hucuſque Membrana, nec ultra.

In *Scotiam* rediit cum conſanguineo ſuo *Johanne Caſſiliſſæ* Comite, ubi paulò poſt Febre lentâ correptus obiit 4. Idus *Aprilis* anno *Christi* 1601, in Ædibus paternis dictis *Pinkhill*, anno circiter ætatis ſuæ 38, aut 39. Sepultus eſt in Eccleſiâ de *Dalie*, ubi Majorum Sepulchra ſunt.

Varia reliquit Manuſcripta. Quæ ad me pervenerunt, ſunt

M. *Alexandri Bodii* in Inſtitutiones Imperatoris Commenta 1591. Folio.
L' Eſtat du Royaume d' Eſcoſſe à *preſent*. *Fol.*
Alexandri Bodii Politicus, ad *Joannem Metellanum* Cancellarium *Scotiæ*.
Scriptum de Juriſconſultu, ad *Franciſcum Balduinum*.
Poeta, ad *Cornelium Varum Florentinum*.
Poëmata varia.
Epiſtolæ.

Et nunc relicto Heroë illo, ævi ſui miraculo, alios homines ſingulares proſequamur, à fœcunditate ingenii ad corporis fœcunditatem tranſeuntes.

Fœcunditatis Mulierum Scotæ exempla.

Mulieres noſtræ, etiam apud exteros, præ fœcunditate ſuâ celebres ſunt: nec ſine ratione, cùm multa ejuſdem exempla apud nos occurrant.

Nota eſt mihi illuſtris Domina Baronis Vidua vegetæ adhuc conſtitutionis, licet ſexagenaria ſit, quæ (prout ex ipſios ore habui) Partu & Abortu viginti novem Fœtus edidit, idque in uno conjugio ex uno Viro.

Narravit mihi conſanguineus meus *David Sibbaldus* Baronis *Rankiloru* filius Vexillifer, Se, dum in *Schetlandiâ* cum aliis Præſidiariis degeret, allocutum fuiſſe Maritum & Uxorem *Schetlandicos*, corpore quidem tenui, qui ipſi narrabant (quod & à vicinis confirmatum fuit) habuiſſe ſe in uno hoc conjugio, ex quo Voto obſtricti erant, Fœtus triginta tres, quorum plerique ſacro Fonte tincti erant, pluresque ex iis tum temporis vivebant, nec ullus Conjugum annum tunc quinquageſimum ſuperabat.

Gemellorum partus frequentes.

Gemelli quidem uno partu adeò frequentes ſunt, ut vix ſit fœcundior Liberorum Mater, quæ ſuos non numeret.

Quædam tres, quædam quatuor uno partu enixæ ſunt.

Dum ego in *Prædio* meo in *Lothianâ* Occidentali commorabar, in Pago vicino *Bathgate* dicto Cauponis uxor tres Fœtus edidit. Erat illa fuſci coloris, & habitu corporis tenui.

Imò in variis Regni locis repertæ ſunt Mulieres, quæ quatuor Fœtus uno partu ediderint.

Fœtus in Tuba Uteri.

Inter ſingularia quoque Fœtus in Tubâ Uteri, unum hujuſmodi de Muliere noſtrate extractum habet D. *And. Balforius* Eques auratus in Phialâ cum Spiritu Vini conſervatum.

Homines longævi.

Inter ſingulares quoque homines longævi ſunt, cujuſmodi plures *Scoti* ſunt & multi quidem octogeſimum annum attingunt, aliquot etiam nonageſimum, nonnulli centeſimum excedunt, & nuper quidam *Scotus* nomine *Maclame* in *Northumbriâ* Verbi Divini Paſtor, qui obiit anno (ni fallar) 1659. annum agens ſupra centeſimum decimum ſextum. Et, quod in illo mirum admodùm fuit, anno 1657 tantam vigoris renovationem habuit, ut literas tenuiſſimas ſine conſpicillis legere potuerit, licet per quadraginta annos ante ei neceſſe fuerit iis uti. Capilli quoque ei renovati ſunt. *Britannica Baronica, pag. 172.*

Celebris quoque præ longævitate fuit *Laurentius* quidam *Hethlandicus*, de quo ita *Buchananus* noſter: Salubritatis firmitudo in *Laurentio* quodam noſtrâ ætate apparuit, qui poſt centeſimum annum Uxorem duxit. Centeſimum quadrageſimum annum agens, ſæviſſimo mari in ſuâ naviculâ piſcatum prodibat, ac nuper nullâ vi gravioris Morbi labefactatus, ſed ſenio ſolutus deceſſit. *Rerum Scot. Lib. 1. ad finem.*

Abſtemii.

Inter ſingulares quoque Homines ſunt Abſtemii, qui per multos dies à cibo abſtinent, qualis fuit *Joannes Scotus*, de quo ita *Buchananus* noſter. Proximo anno, qui fuit M. D. XXXI. res accidit, novitate quidem admirabilis, & cujus admirationi nihil aut auctoris obſcuritas, aut temporis, omnia diligenter explorantis, curioſitas detraxit. *Ioannes Scotus*, homo nec literis expolitus, nec uſu magno rerum peritus, nec ingenii ſubtilitate ad fraudem appoſitus, cùm in lite quadam ſuccubuiſſet, nec judicatum ſolveret, in Aſylo Cœnobii *Sanctæ Crucis*, aliquam multos dies, ſine cibo & potu ſe continuit. Res divulgata, & ad Regem perlata eſt. Ejus juſſu, veſte mutatâ, & diligenter excuſſâ, in Arcem *Edinburgenſem* ſeorſum ab omnium commercio ſepoſitus, triginta duos dies ab omni cibo humano ſponte abſtinuit. Inde, tanquam re ſatis exploratâ, eductus, nudus in publicum prodiit. Abſtinentiæ quoque per plures dies *Romæ* & *Venetiis* experimenta dedit, ac *Londini*, prope quinquaginta dies continuos victu abſtinuit. *Rerum Scot. Lib. 14.*

Homo Morinelli qualitate præditus.

Singularis quoque ille fuit, de quo Relationem exhibuit Societati Regiæ doctus admodum Vir Sacri Verbi Miniſter, *D. Gardenus*; quæ ita ſe habet. Eſt quidam in hac Regione maximè notabilis ob quiddam ei peculiare, cujus ingenium proclive eſt ad imitandum cunctos geſtus ac motus eorum quibuſcum verſatur, hocque imprudens facit. Ipſi cum nunquam antea videramus: at, inter redeundum, cùm in Valle *Bogianâ*, ubi is habitat, unà eſſemus, quamvis hæc omnia de eo priùs audita eſſent, nonnihil tamen obſtupefacti ſumus, conſpicientes in eo ſingularem hanc qualitatem Avi mimoſæ (quæ *Morinellus* vocatur) propriam. *Donaldus* hic *Monrous* (hoc enim illi nomen) homo ſenex, humilis ſtaturæ, ſimplex & apertus, tenuis & macilenti corporis, huic infirmitati (ut ipſe retulit) à puero obnoxius fuit. Moleſte fert, ſiquid tale de ipſo obſervetur. Quocirca, quotieſcunque per vias publicas ambulat, oculos ad terram dejicit, & in cunctis hominum congreſſibus lumina avertere ſolet. Sæpius cum probavimus, priuſquam conſilium noſtrum perſpexit: quod cùm intellexiſſet, ægrè à nobis detentus eſt. Quàm blandiſſimè cum eo egimus, & tunc animadvertere licebat, eum nos imitari non ſolùm in capite ſcalpendo, verùm etiam in manibus comprimendis, naribus emungendis, brachiis extendendis, &c. Nec nobis neceſſe fuit, humaniter eum compellando, monere, ut caput tegeret: cùm illud ſemper aperiret aut tegeret,

quem-

quemadmodum nos facere vidit. Idque etsi accuratissimè, ita tamen ex naturæ impulsu & procul ab omni affectatione præstitit, ut nullus nobis sit relictus suspicandi locus, eum deditâ operâ hoc fecisse. Cùm utramque ejus manum contineremus, & aliis annueremus, ut ejusmodi motus ostenderent, luctando conatus est se de manibus nostris eripere. Cùm autem ex eo sciscitaremur, quomodo se affectum senserit, hoc tantùm ab eo simplex responsum redditum est, *Cor & Cerebrum suum conturbatum fuisse*.

Homines justam staturam excedentes.

Inter singulares homines quoque observantur, qui justam staturam multùm excedunt, aut infra eam valde deprimuntur. *Boethius* noster in Regni descriptione refert, quòd servantur in templo *Pette* Re„gionis *Moraviæ* ossa cujusdam per Ironiam *Little John*, *i.e.* minoris Johannis dicti, quem figura quan„titasque Ossium quatuordecim pedum longitudine fuisse demonstrant, pari eum eâ crassitudine. Vidi„mus enim ipsi abhinc sex annis os coxendicis ipsius non minus longitudine totius cruris humani, crassitudi„ne furæ, cujus in concavitate brachium inseruimus: Quæ prodigiosa moles fuit, & supra nostrorum temporum observationem. Qui duas ulnas, aut sex pedes Geometricos excedunt, varii sunt, etiam hoc tempore. Quod ad eos attinet, qui deprimuntur infra justam staturam, memorabilis est inter *Æbudas*, seu Occidentales Insulas una, quæ Insula *Pygmæorum* dicitur. In hac Insulâ, ut refert *Buchananus*, Fanum est, in quo credunt vicini populi olim *Pygmæos* fuisse humatos. Multi exterorum, terrâ altiùs effossâ, reperetunt & adhuc deprehendunt capita parva & rotunda, aliarumque corporis humani partium ossicula, nihil famæ vetustæ derogantia. *Pygmæi* autem Cubitales fuisse dicuntur. Brevis staturæ ejus Insulæ Accolas fuisse, probabile satis est, quales *Lappones*, *Samoyedæ*, & qui intra Arcticum vivunt Circulum.

Homines infra justam staturam depressi. — Rerum Scot. Lib. 1. — Pygmæorum Insula.

Nani & Pumiliones.

Reperiuntur quandoque Nani ac Pumiliones, qui tres pedes vix attingunt: & quidam tales nascuntur, quorum corpuscula, quamvis partium ad se invicem proportio constet, non tamen ad debitam surgunt mensuram. Alii tales morbo fiunt: & unum quidem vidi in *Lothiani* Occidentali, prope Villam de *Elphinstoun*, qui à Rachitide ita contractus erat, ut duos pedes Geometricos cum dimidio non excederet, Liberorum pater.

Monstra.

Proximum locum sibi vendicant Monstra. Ut alia taceam, observabile erat illud anno 1490. tempore *Jacobi* quarti Regis, referente *Buchanano*. Circa hæc tempora (inquit) monstrum novi generis in *Scotiâ* natum est, interiore quidem corporis parte specie maris, nec quicquam à communi hominis formâ discrepans: umbilicum vero supra, trunco corporis, ac reliquis omnibus membris geminis, & ad usum & speciem discretis. Id Rex diligenter & educandum, & erudiendum curavit: ac maximè in Musicis, quâ in re mirabiliter profecit. Quin & varias Linguas edidicit, & variis voluntatibus duo corpora secum discordia discutiebant, ac interim litigabant, cùm aliud alii placeret: interim, velut in commune consultabant. Illud etiam in eo memorabile fuit, quòd, cùm infernè crura lumbive offenderentur, utrumque corpus communiter dolorem sentiret: cùm verò supernè pungeretur, aut alioqui læderetur, ad alterum corpus tantùm doloris sensus perveniret. Quod discrimen etiam in morte fuit magis perspicuum: nam cum alterum corpus, complures ante alterum dies, extinctum fuisset, quod superstes fuit, dimidio sui computrescente, paulatim contabuit. Vixit id Monstrum annos viginti octo, ac decessit, administrante Rem *Scoticam Joanne* Prorege. Hac de re scribimus (inquit *Buchananus*) eò confidentiùs; quòd adhuc supersunt homines honesti complures, qui hæc viderint.

Pisces humana facie.

Ad Monstra Humana reducuntur Pisces facie ad Hominem accedentes, de quibus quædam apud Historicos nostros habentur. Sic *Hector Boethius* in Descriptione Regni, Apparent (inquit) in hoc Æstu (de Æstuario *Forthæ* agit) malo omine, ingentique hominum metu Portenta quædam facie humanâ, Cucullos, ad modum Monachorum, ut apparet, induta, ac umbilico tenus aquis extantia, *Bassinatis* vernaculâ linguâ. *Buchananus* quoque sic: Inter Ostenta numerantur Pisces Marini, raro quidem & per longa temporum intervalla semper gregatim, sed nunquam sine magno mali præsagio visi. Vulgus alii Monachos Marinos, alii *Bassinetos*, quasi dicas Galeatos, vocant.

Lib. 6. in 3tio Rege.

CAPUT III.

De Medicamentis ex Homine.

INtegrum Librum de Medicamentis ex Homine scripsit *Daniel Becherus*, cui Titulus *Medicus Microcosmus*. Nos pauca tantùm celebriora & usitatiora Medicamenta ex Homine adjiciemus.

Cranium.

Et primò quidem in multis Morbis Cranium Humanum adhibetur, in iis præsertim, quibus opus est, ut volatiles partes Sanguinis figantur, acidiores edulcorentur, &, quæ impetuosè nimis moventur, compescantur & in ordinem redigantur. Humorem quoque superfluum siccitate suâ absumit, & in Epilepticis efficax admodum remedium est. Ipsum autem Cranium pulveratum omnibus præparationibus ex eo institutis præfertur.

Pinguedo Humana.

Pinguedo Humana ad Nervos debiles roborandos multùm inservit.

Sanguis Humanus.

Sanguis Humanus combustus inter potentissima adstringentia est. Spiritus in affectibus Nervorum multum commendatur.

Mumia.

Exiccatum Humanum corpus, quod *Mumia* dicitur, suos usus habet in sanguine grumoso dissolvendo.

Lac Humanum.

Inter alia Lactis genera, Humanum in variis Morbis propter sympathiam maximè commendatur, in Phthisicis & Hecticis maximè, qui non raro, postquam deplorati sunt, hoc unico remedio restituuntur. In affectibus quoque oculorum salutare præsidium est. Podagricos etiam dolores lenit, & affatim haustum adversus quædam Venena remedium est.

Saliva hominis, potissimùm jejuni, omne Pustularum genus abstergit, & Impetiginem delet, ut habet *Serenus*,

Si verò vitium est, quod ducit ab impete nomen,
Hoc matutinâ poteris cohibere Salivâ.

Inest enim in Salivâ acidum pingue quoddam, quod Vulnera & Ulcera etiam emundat & sanat, ac Tumores quoque digerit.

Cerumen Aurium. Nec ab usu Medico ipsæ Aurium sordes arcendæ, quòd Aurium Cerumen morsui Hominis (qui inter acerrimos Morbos à *Plinio* numeratur) medeatur. Sic enim *Plinius*: Medentur sordes ex Auribus, ac, nequis miretur, etiam Scorpionum ictibus Serpentiumque statim impositæ. Melius è percussi Auribus prosunt; ita & Reduvias sanari. Hist. Nat. Lib. 28. Cap. 4.

Urina. Urina Humana in multis Affectibus magni usûs est. Nitro admixta & imposita Capitis surfures & Corporis exulcerationes emendat. Podagricos quoque dolores lenit. Extergendi certè magnam vim habet, & proinde ad Scabies & Lepras valet, &, qui ex eo paratur Spiritus, eximii usûs est in obstinatis Morbis, præsertim Mulierum.

Stercus. Quin & ipsum Stercus Humanum in Anginâ impositum egregiè usûs est.

Sectio Secunda

De Quadrupedibus.

Caput I.

De Quadrupedibus Solidipedibus.

Quadrupedum divisio. INter Animalia Irrationalia, sive Bruta, à Quadrupedibus ordimur, quòd ea nobis magis obvia sint. Quadrupeda autem in Solidipeda unâ tantùm Ungulâ prædita, & Bisulca, quorum Pedes Fissuris utrinque, hoc est, à parte anteriori & posteriori diducuntur, & Multifida & multipliciter Digitata dividuntur.

Solidipeda. Solidipeda autem apud nos in *Scotiâ* reperta sunt.

Equus. Equus, inter Quadrupeda, Animal nobilissimum, vitæ humanæ utilissimum, ingenii simul & corporis viribus præstans. Proprium ejus hinnire. Cervix Jubâ ornatur, & pili in Jubâ largi. Dentes ei continui, numero quadraginta, in senectute candidiores fiunt: septimo anno omnes æqualiter explentur, & ex eo cavatos gerit, nec postea, quot annorum sit, ex Dentium mutatione comprehendi potest.

Equi forma præstantior. Corporis forma talis probatur: Caput exiguum, nigri oculi, nares apertæ, breves auriculæ, cervix mollis, latum pectus, armi grandes & recti, venter substrictus, testes pares & exigni, cauda longa, & secta crispaque; mollia, recta & alta crura; genua teretia parvaque, quæ introrsum non spectent; clunes rotundi; ungulæ duræ, concavæ & rotundæ, mediocresque super illas coronæ.

Equorum genera varia. Habentur autem apud nos Succussarii, Tolutarii, Cataphracti, Sellarii, Cursorii, Veredarii, Vectarii, Admissarii & Canterii.

Equus Gallovidiensis. *Gallovidiensis* noster, *Galloway* dictus, ad itinera subeunda optimè comparatus est.

Equulei Orcadenses & Schetlandici. Equulei quoque *Orcadenses* & *Schetlandici* Asino haud majores, laboris patientissimi sunt.

Equorum usus. Maximus Equorum usus in itineribus, vecturis, venatione, bello, triumphis est. *Tartari* carnibus et sanguine Equorum in cibo utuntur. Hippace (hoc est, Caseo ex Lacte Equino) et Glycyrrhizâ undecim et duodecim dies vitam tolerabant *Scythæ*.

Lac & Serum Equinum. Lac maximè perpurgat. Serum ad Ulcera Renum perpurganda conducit.

Ungula. Ungula suffitu mortuos partus ejicit.

Spuma. Spuma Equi recens detracta et cum Oleo Rosaceo infusa Auricularum vehementes dolores resolvit. *Jo. Jonstonus.*

Stercus. Stercus in Vino albo decoctum ad Colicam valet. Impositum quoque Arthriticos dolores lenit.

Setæ. Ex Setis Caudæ finguntur Laquei, quibus appensis Baccis Sorbi Aucupariæ Autumno Turdelæ, Meruli et Rubeculæ capiuntur.

Asinus. Asinus domesticus ingenio stolidus, corpore deformis, incessu tardus, animo timidus, capite grandi, longis et latis auribus, corpore macilento est. Exiguo eoque vili vivit pabulo, foliis cardui, stramine, et similibus.

Asinorum usus. Ruri necessarii sunt, quia portandis oneribus apti.

Lac. Lac parùm quidem nutrit, sed valdè abstergit, et facilè, ob tenuitatem, digeritur. Tabidis utilissimum, ad Calculum quoque commendatur, et ad Lumbricos puerorum necandos. Sputo sanguinis Tussique prodest, Hydropicis quoque & Arthriticis conducit. Ad cutem faciei mundandam facit. Dysentericis cum Melle prodest & Tenesmo affectis.

Ungula. Emplastrum ex Ungulâ combustâ, addito Oleo, Scrophulas dissolvit.

Stercus. Stercus crudum, sive crematum, addito Aceto, Sanguinis eruptiones cohibet.

Ossa. Ex Ossibus Asininis Tibiæ argutiores parantur.

CAPUT

CAPUT II.

De Bisulcis Ruminantibus Cornigeris.

Ruminantia dicuntur, quæ pabulum semel deglutitum mox ad os regurgitans revolvunt, iterumque dentibus comminuunt. Inde autem hisce Animantibus Ruminatio necessaria est, quod duriore pabulo vescantur, et quòd superioris Mandibulæ dentibus careant, et inferiores minimè habeant serratos. Hinc factum, ut defectum hunc Ventrium multitudine Natura pensaret: sunt enim talibus quatuor, sc. Ruminantia Animalia quæ. Ruminatio cur his necessaria. Dentium in Ruminantibus defectus Ventrium multitudine pensatur. *Jonstonus Hist. de Quadruped. Lib.2.*

Venter, seu Rumen, *The Cud.*
Reticulum, *The Paunch.*
Omasum, *The Tripe.*
Abomasum, *The Honey-tripe.*

In primâ Alvi cavitate rudis adhuc esca cernitur. In secundo amplius conficitur cibis, et magis adhuc in tertio elaboratur, ut in novissimo tandem concoctio absolvatur, ubi in cremorem lacteum abit.

Nutrimentum, quod ad superiores dentes, quibus carent, abire debebat, in Cornua abit.

Dividuntur in Cornigera, & non Cornigera. Bisulcorum Ruminantium divisio.
Non Cornigera apud nos nulla sunt.
Ex Cornigeris apud nos sunt
Bos domesticus,
— sylvestris.

Jonstonus in suâ Animalium Quadrupedum Historiâ refert, quòd in *Scotiâ* Boves sunt sylvestres colore candidissimo, jubâ densâ ac demissâ, truculenti & feri, adeoque ab humano genere abhorrentes, ut ab iis, quæ homines vel manibus contrectarint, vel halitu perflaverint, per multos dies abstineant, et dolo capti moriantur. Boves sylvestres in Scotia mirè ab hominibus abhorrentes.

In *Carictâ Scotiæ* Provinciâ supra *Gallovidiam* Boves sunt, quorum caro tenera suavisque esui est; cæterùm pingue nunquam concrescit, olei liquidi modo ferè semper fluens. Boves Carictæ.

Et de Bisonte *Scotico* habet hæc: Candidissimum esse aiunt, in formam Leonis Jubam ferre, cætera mansuetis simillimum: verùm adeo ferum et indomitum, humanique consortii hostem, ut, quas herbas aut frutices humanâ contrectatas manu senserit, deinceps fugiat; captum autem arte quadam mox præ mœstitiâ mori: cum verò se peti senserit, in obvium quemcunque magno impetu irruere. Quæ quidem ab Historicis nostris petita sunt, sed confirmatione egent. In pluribus locis Montanæ partis *Scotiæ* reperiuntur quidem Boves feri, albi quoque; sed non ita truculenti, neque formâ à domesticis differunt. An jubati Bisontes nunc extent, nescio. Bison Scoticus.

Vitulus biceps in *Teviotiâ* anno 1653 visus. Et nuper in Præfecturâ *Perthensi* prope *Blanodunum* Urbem Vacca peperit Leporem, ut mihi à nobilissimo viro relatum est. Visus est Lepus insidere sæpius tergo Vaccæ. Monstrosi Vaccarum Partus.

In stomacho Vituli reperiuntur Globuli ex pilis confecti, & crustâ quadam obducti. Unius Icon habetur in Tabulis. Globuli pilosi in Vituli stomacho.

Vaccæ probantur, si vasto corpore, lateribus amplis, frontibus latis, oculis nigris & patulis, cornibus venustè nigricantibus, pilosis auribus, compressis malis, & copiosis sint caudis, ungulis modicis & cruribus. Eas, quarum maculosæ sunt pelles, lacte abundare vulgò persuasum est. Vaccæ forma optima.

Bos totum se præbet usibus humanis; agris arandis, occandis & multimodè colendis inservit. Cùm verò pinguior meliori alimento, vel pascuo factus est, carnem vel recentem, vel sale conditam, opportunum hominis cibum, præbet; & corio, sevo, lacte, fimo plurimùm prodest. Hinc (ut habet *Cicero*) tanta putabatur percipi utilitas ex Bobus, ut eorum visceribus vesci scelus haberetur. Usus.

Lac Vaccinum quorumlibet aliorum Animalium lacte crassius ac pinguius judicatur, & maximè impinguat. Utiliter bibitur in Diarrhœâ, Dysenteriâ & Tenesmo, si præsertim in eo silices aut chalybs decocta fuerint. Recens efficax est contra rosiones ustionesque à Cantharidibus, Aconito, Lanceolâ, Esula, &c. Renum et Vesicæ dolori convenit. Gargarizatu faucibus exulceratis tonsillisque prodest. Lac.

Cremor Lactis nutrit et moderatè penetrat. Cremor Lactis.

Ex Lactis pinguedine diligenter agitato et concusso in Vasis Lacte, donec pingue separetur, Butyrum paratur. Olei atque Adipis vicem obsoniis additum supplet. Oleo quocunque magis nutrit et cibos condit. Calidum est temperatè, et facultatis concoquentis, paulum etiam habens digerendi potentiæ: mollit proinde, lenit, laxat, resolvit, coquit, Phlegmonas concoquit et digerit, Bubones et Parotidas juvat, Gingivas extenuat, in dentitione puerorum utile. Tussim frigidam et siccam quoque tollit, Pleuriticis et Peripneumonicis Affectibus commodum, adversus Venena efficax est. In Aëris pestilenti constitutione prophylacticum est Butyrum, eximii etiam usûs in Calculo Renum et Vesicæ. Butyrum.

Lac ebutyratum crassi est succi. Refrigerat, humectat, emollit, alvum lubricat, calidiori Ventriculo et febricitantibus confert. Lac ebutyratum.

Caseus, qui ex crassiore Lactis parte paratur, (admisto coagulo et expresso inde sero) salitâ et exiccatâ, frigidæ est naturæ, adstringit et incrassat. Caseus recens, mollis impositus Podagricorum dolores ex calidâ causâ mirificè lenit. Acris cum Croco Tophos dissolvit, Dysentericis et Cœliacis prodest. Caseus.

Serum crassitiem humorum attenuat, abstergit et alvum subducit. Serum.

Fel Bovis tinnitibus et sonitui auris medetur, et dolorem mitigat. Surdis etiam prodest. Ad Lumbricos egerendos madefacta lana felle Taurino umbilico apponitur. In lanâ verò collectum et suppositum Ano Ventrem solvit. Fel.

Genitale. Genitale Tauri coctum & comestum ad conceptum promovendum & sterilitatem depellendam *Rodericus* à *Castro* commendat.

Vesica. Vesica Tauri pulverata assumpta difficultati mingendi (referente *Hollerio*) convenit.

Medulla. Ad Nervorum contractiooes Medulla Tauri in vino trita & potata valet.

Cornu. Taurini Cornu ramenta ex aquâ pota sanguinis muliebris profluvium sistunt, secuodum *Rhasim*.

Stercus. Dolorem Articularem Stercus Bubulum cum Aceto potenti, aot Vino, aut Ovis crudis mixtum sanat. Stercore Bubulo Colica sanatur, ex *Gesnero*.

Caro & Medulla Vitulina. Caro Vitulina temperati & boni alimenti est, & probè nutrit. Medolla obdorata & scirrhosa corpora emollit.

Caro Bubula. Caro Bubula Alimentum firmum præbet.

Coria. Coriorum crematorum cinis ambusta igni sanat. Et, licet nihil vilius calceis detritis sit, puer tamen *Melitensis* toto corpore crustis fœdis obsitus, aspero cinere combusti Corii calceorum cum Oleo Rosaceo convaluit. Th. *Bartholinus* Observat. Cent. 6. Hist. 73.

Coriorum fumus naribus acceptus efficacissimum ad Vulvæ strangulatùs Remedium. Eodem Serpentes Aëremque pestilentem emendari compertum est

Usus Mechanicus. Ex Cornibus, præter Pocula, Cucurbitulæ, Lucernæ, Litui, Buccinæ & Arcus fiebant. Ex Corio Scuta, Loricæ, Galeæ, Tentoria, Utres, Folles, Calcei formantur. Ex extremitatibus Gluten fit, ex Nervis Flagella, ex Sevo laudatissimæ Candelæ, ex Setis Pictores suos habent Penicillos.

Ovis. Ovis mitis et mansueta est, hominum usui mirè utilis. Pro modico pastu et levi curâ, Lac, Caseum, Lanam, Agnos, Carnem Cutemque Domino rependit.

Lana in Rona cærulei coloris. In Insulâ Ronâ Ovium Lana cærulei coloris est.

Ovis Hirthana. Ovis *Hirthana* vel maximum Hircum altitudine superat. Cornua habet Bubulis crassitudine æqoa, sed longitudine aliquantò etiam superantia: caudas præterea in terram usque promissas habent. *Boethius* in Descript. Regni. An Vervex peregrinus *Jonstoni*?

Animal Pilca medios inter Ovis & Capræ ferens. In eâ Insulâ, quæ *Hirthæ* adjacet, Animalia quoque Ovibus formâ haud dissimilia, cæterùm fera, & quæ, nisi indagine, capi nequeant, pilos medio modo inter Oves & Capras ferentia, neque molles, ut Ovium Lanas, neque, ut Capratum, duros. *Boethius* ibid. Pili illi, ut mihi relatum est, cærulei sunt. Ex eorum lacte Butyrum & Caseum parant, qui delicati admodum saporis est.

Oves Schetlandicæ fœcundæ. Oves *Schetlandicæ* ferè semper binos fœtus, aliquando ternos ferunt, eosque grandes. Atlas Novus Part. 5. pag. 148.

Oves flavæ in Scotia, &c. *Jonstonus* ex *Boëthio* refert, quòd in quadam *Scotiæ* Regione flavæ habentur Oves, dentes aurei planè coloris, carnes habentes croceas & Lanas.

Globuli ex Pilis in Ovium Ventriculis. In Ovis Ventriculis Globuli illi ex Pilis inveniuntur.

Ovium usus. Animal est Ovis utilissimum, Lacte nutrit & Carne, Lanâ et Corio vestit, Scriptoribus præbet Chartas, Chordas Testudinibus, et Fimo agrum impinguat.

Cerebrum. Cerebrum Ovillum cum Melle dentientibus Infantibus illinitur.

Omentum. Omentum calidum Veotri adhibitum Colicæ & Ventris Torminibus medetur.

Sevum. Sevum ad ignem liquefactum linteolo impositum ambusta sanat. *Schwenckfelt* de Animalibus *Silesiæ*.

Lac. Lac Caprillo crassius est et minus serosum, dulce et præpingue, magis alit. Potum calidum adversus omne Venenum commendatur, Dysentericos juvat. A jejuno potum ad Pestis præservationem valere creditur.

Butyrum. Butyrum Bubulo deterius est.

Caseus. Caseus pinguis est, sapore suavis. Præstant Casei, qui ex Lacte integro, non dempto flore, addito quoque Vaccino, fiunt. Caseus comestus Dysentericis auxilio est.

Lana. Lana succida, quæ sordibus et sudore imbuta est, calefacit, emollit & lenit, in doloribus partium utilis.

OEsypus. OEsypus (quæ pinguitudo succidarum Lanarum) excalfacit, emollit et dolores sedat

Pelles. Verberum vulnera et vibices pellibus Ovium adhuc calentibus applicatis obliterantur.

Ex pellibus Membranæ fiuot.

Caro Vervecina. Vervecina Caro optima est & sanguinem generat bonum.

Infessus ex variis ejus partibus. Infessus ex capire, pedibus intestinis aquâ decoctis paratur, Tabidis, emaciatis & contractis conveniens.

Arietis Fel. Arietis Fel cum Sevo suo, ex *Plinio* Podagricos lenit dolores.

Hircus. Hircus pilo molliore est, cervice & collo brevi, cruribus crassis, auribus prægrandibus & flaccidis. Aruncus, seu Villus ejus è mento dependet.

Hircus Caprarum Admissarius. Caprarum Admissarius Hircus lascivum animal est, salax et fervens ad Coïtum. Hinc in Emblemate Luxuriam significat. Hinc etiam præmatura eis senectus: Juventus enim exhausta Venere intempestivi Senii causa est. *Columella* Hircum septem mensium generare potentem dicit. Quinqueonis exoletus est, et ineptus ad Coitum,

Hœdus. Hœdus Capræ fœtus est, cujus Caro pinguis et grati saporis.

Eorum Usus Mechanicus. Pellis Hircina ab Alutariis in Vestimentorum usum aptatur. Pili ad Funes à Restiariis colliguntur.

Lactis Caprilli Usus Medicus. Lac Caprillum medium inter reliqua censetur, cum non admodum piogue et crassum sit. Phthisicis et Hecticâ laborantibus utile Serum purgat et acres Humores contemperat.

Caseus Caprillus. Caseus Caprillus boni saporis est, Lactis copiam Mulieribus augere dicitur. Recens impositus dolores reprimit.

Fimus. Fimus acris, et digerentis facultatis, & in tumoribus utilis est.

Hirci sanguis. Sanguis Hircinus Calculos frangit Sanguinis grumos dissolvit.

Cervus

Cervus ex Bisulcis Ruminantibus Corniferis sequitur, cui magnitudo Asini, corpus fulvum. Collum gerit procerum atque erectum, summasque cacuminat aures: Crura habet gracilia, dentium ordine superiore caret. Cor pro ratione magnum, felle carere dicitur. Caput ei modicum, frontem tamen habet ramosis & grandibus Cornibus asperam, quibus licet armatus sit, inermi tamen quovis Animali timidior est, & in fugam facilè vertitur. Cursus iis velocissimus & saltus facillimus. Cervorum longævitas admiranda: centenos enim excedunt annos *Cervus. Cervorum longævitas.*

Atlas Joan. Bleau Part. 5. Pag. 100. In Boreali parte *Scotiæ* quidam tradunt Cervos Caudâ bifurcatâ reperiri. *Cervi Caudâ bifurcatâ.*

Cervini quoque generis Capreolus est, qui in Montanis nostris frequens est, & corpore quidem Cervum refert, nisi quod minor sit, cornuaque ei exigua ramosa, Cervinis ferè similia. Cursus velocissimi est. *Capreolus.*

De Cervo integrum Tractatum scripsit *Joannes Andreas Glabra*, quam Ἐλαφογραφίαν inscripsit.

Caro Cervina calida est, dura & sicca, tardè concoquitur & parum alit. *Caro Cervi,*

Capreoli caro concoctu facilior est, & corpori bonum alimentum exhibet. *Capreoli.*

Pellis utriusque depilata præparatur ad Indumenta, Tibialia & Chirothecas. *Usus Mechanicus.*

Ex Cornibus Candelabra fiunt, & Cultrorum Manubria.

Medulla calefacit, mollit, rarefacit, curat ambusta. *Usus Medicus Medullæ,*

Genitale Cervi remorantibus Urinis auxilio est in Furno exiccatum, & in pulverem redactum. *Genitalis,*

Rasura Cornuum Lumbricos Ventris enecat. *Cornu,*

Spiritus ex iis extractus in Asthmaticis & Epilepticis multi usûs.

Os è Corde ad Cordis affectus prædicatur. *Ossis è Corde,*

Calcaneus Cervi Dysentericis utilis. *Calcanei,*

Lachryma Cervi adversus Venena à quibusdam commendatur. *Lachrymæ.*

C A P U T III.

De Bisulcis non Ruminantibus.

Ex his apud nos sunt

Sus, Animal immundum, maximè pituitosum & humidum, carne humidissimâ. *Sus*

Ejus ex Carne Pernæ, Isicia, Farcimina conficiuntur. *Ejus Caro,*

Adeps, seu Axungia Porcina calefacit, humectat, digerit, ambustis igne medetur. *Adeps,*

Lardum inter Ciborum Condimenta est. *Lardum,*

Vesicæ Suillæ pulvis ad Urinæ incontinentiam valet. *Vesica,*

Fimus recens naribus admotus sanguinem cohibere dicitur. *Fimus,*

Talus ustus Torminibus Ventris tritus conducit. *Talus,*

Quidam Bibliopegi pelle ad Librorum operimenta utuntur, ut firmiore Ovillâ aut Vitulinâ: non enim tam facile deteritur. *Pellis.*

Ex Setis parantur Muscaria Setacea ad vestes extergendas. *Setæ.*

C A P U T IV.

De Quadrupedibus Digitatis Viviparis, & primo de Digitatis Semiferis.

Hic Divina erga Patriam nostram Benignitas agnoscenda est, quòd, cùm pleraque Animalia vitæ utilia habeamus, feris tamen & sævis illis aliarum Regionum careamus. Lupi olim frequentes erant, quidam etiam de *Caledoniis* Ursis loquuntur: Sed horum genus deletum & ex Insulâ exterminatum est. Quæ ex Semiferis apud nos sunt enarrabimus, incipiendo à Vulpe. *Scotia utilia habet Animalia, non fera.*

Vulpes astutum Animal est, quod vafritie & astu alias Bestias, quorum carnibus vescitur, decipit. Canis mediocris magnitudine est, gravis odoris. Color sæpe rutilus est, cauda ei magna & villis densa. In Montanis locis plura facit foramina, & multifores aditus procul inter se distantes, ne uno in loco facile comprehendatur. *Vulpes.*

Pelle Togæ & Pilei suffulciuntur, quæ calefaciunt & in Morbis frigidis multi usûs sunt. *Ejus Pellis,*

Caro cocta in Fotu dolores Podagricos lenit. *Caro,*

Adeps quoque calefacit, emollit & resolvit. *Adeps,*

Pulmo ad Tussim inveteratam commendatur. *Pulmo,*

Genitale osseum Calculo Humano Remedium prædicatur. *Genitale.*

Taxus, qui & Meles, *the Brock* or *Badger*, medius inter Suem et Ursum, magnitudine, Vulpe minor paulo, Animal pingue, dorso latiore, mordax admodùm, Cute spissâ, pilis duris, rigidis, griseis, supernè ad nigredinem vergentibus, infernè candicantibus, Cruribus breviusculis, Capite in summo nigro, latere tenus albo. Dentes ei acuti, quibus se defendit; Cauda varia, villosa, non longa. Canis instar digitatum hoc est, de quo agimus. In Cavernis vivit sub terrâ. Apibus et Melli insidiatur, Crabronibus et Vermibus victitat, Autumno Pomis, quorum esu pinguescit. Urgente Hyeme occultatur, et somno pinguescit. Latibula cum duobus Ostiis faciunt: flante Austro, Septentrionale aperiunt; flante Boreâ, Australe. Victum pro Hyeme colligunt. *Taxus.*

Carnes. Axungia, & ejus usus Medicus. Pellium usus.

Carnes in quibusdam Regionibus pro deliciis habentur.

Axungiâ quoque quidam loco Lardi in cibo utuntur. Ea calefacit, emollit, digerit, in Affectibus Renum Calculosis utilis. Articulorum quoque dolores lenit, & Nervos contractos emollit.

Ex Pellibus olim quoddam Vestis genus parabatur, quæ ab humeris usque ad lumbos pendebat. Ex iisdem Canum Collaria conficiuntur.

Boethius dicit Fibrum seu Castorem in *Scotiâ* reperiri; an nunc reperiatur, nescio.

Lutra.

Lutra Animal Amphibium est, astutum & malignum, è Fibrorum genere, longius latiusque Cato, minus Fibro, colore fusco ad Castaneum deflectente, cum nitore. Caput ei oblongum, instar Putorii, dentibus acutis instar Canis Venatici, morsus acerrimi. Collum crassius, crura breviora, pedibus posterioribus planis & membranâ communitis, caudâ oblongâ terete in fastigium desinente, pelle minùs quàm Castoris spissâ, frequenti & brevi pilo conspersâ. Circa Fluenta & Lacus degit. Vivit ex captu Piscium, quos mirâ agilitate & astutia venatur. Diu sub aqua se continet.

Lutræ ingenium.

In Antro (referente *Jonstono*) velut Tabulatum ex Ramis & Virgis construunt, super quo, ne madefiant, noctu cubare solent, & per aliquot milliaria ex Aquæ Rivulo Piscinæ odorem excipiunt. Cicurantur, & in quibusdam Regionibus, ad certum signum, in Aquas se ad Pisces capiendos conjicere edocentur, unde, ad Coqui nutum, Pisces in Culinam deferunt

Lutræ Carnes, Axungia,

Carnes à Rusticis alibi comeduntur: sed crassæ sunt, lentæ & pituitosæ.

Axungia, instar Axungiæ Piscium, fluida partibus convulsis illita utilis est, & Unguentis ad Arthritidem miscetur.

Jecur, Pelles. Earum usus Mechanicus.

Jecur in Aceto maceratum diu, & dein in Fumo exiccatum, mirum in modum Dysentericis succurrit.

Pelles Paralysi, Vertigini & Capitis dolori conducunt. Calceamenta ex iis dolores Pedum mitigare dicuntur. Ex iisdem quoque Chirothecæ villosæ adversus Aëris injuriam consuuntur. Nec non ex Pelle integrâ, cum capite, pedibus & caudâ, Semimanicæ Hyemales fiunt. Pelliones quoque Pelle incisâ Fimbrias Vestimentorum exornant.

Vitulus Marinus.

Phoca, sive Vitulus Marinus, cùm Animal Amphibium quoque sit, hic de eo agimus. *Aristoteles* Quadrupedem vocavit. Corio tegitur duro, solido, pilis nigricantibus & cinereis. Quædam maculas parvas albicantes in Ventre habent. Caput ei breve, &, pro corporis magnitudine, parvum; Collum longius, quod, pro arbitrio, extendit & contrahit; Dentes serrati & Lupinorum similes; lato est Pectore. Genitale maribus oblongum, fœminis ad terrestria accedens.

In *Angusiæ* littore capiuntur magnitudine Bovibus pares.

Vescuntur Piscium Carnibus, & in Vivaria immissi furibundi in eos sæviunt. Pariunt in terrâ, Pecudum more. Prolem circa duodecimum à partu diem in Mare deducunt. Extra aquam in Arenâ Littoris, vel super Saxa dormiunt, ut liberiùs respirent. Inter dormiendum tam alte stertunt, ut mugitum edere videantur. Mitescunt aliquando & accipiunt Disciplinam. Referunt quidam tantam esse illis cum Mari Sympathiam, ut pili excoriati, si mare turbatum in fluctus surrexit, similiter erigantur; si desedit, in planum sternantur. *Jonston.* Hist. Nat.

Ejus usus Medicus. *Walrus.*

Pellis à Podagrâ præservat, si ex eâ Calcei gestentur. Adeps in Muliebribus Morbis laudatur.

Ex Phocarum genere est Walrus, seu Mors, Animal quoque Ampibium, quod in Mari Septentrionali versatur, ferum & validum Animal, ad tactum calens, & valide per nares spirans. Ut ejus Descriptionem attexam, facit mentio Animalis apud *Boethium* in Regni Descriptione. Est in eis ingens quiddam mole suâ vel maximum Equum excedens, portentosâ quadam somniculositate. Is in cotem aliquam aquâ extantem exiliens, dentibus (quos maximos robustissimosque habet) partem aliquam Cotis extantem atque asperam comprehendit, ac mox in gravissimum solvitur soporem. Ex pingui ejus Nautæ Oleum conficiunt, et Cute fortissimâ ad retinacula utuntur. Facit quoque, quod habet *Strabo* de Mercibus, quas mittit *Britannia*, ubi Eburnea Fræna numerat inter alia. Et *Solinus* dicit, *Britannos* Capulos Ensium insignire dentibus Mari nantium Belluarum: candicant enim ad Eburneam claritatem; quæ de hocce Animali intelligi videntur. Cùm enim Elephantes nunquam aluerit Insula, nescio, de quâ aliâ Belluâ possit Ebur desumi, et illa Armorum Ornamenta. Cap. 28

Ejus Descriptio per *Vorstium* apud de *Laet.*

Animal in Mari nans ita designatur: Animali caput rotundum, oculi bovilli, nares depressi ac patuli, aurium loco utrinque foramina, rictus oris rotundus. Superiore labro mystaca gestat setis cartilagineis crassis ac rigidis constantem. Pedes anteriores et posteriores lati. Extremâ corporis parte Phocam planè refert. Pedes anteriores antrorsum, posteriores retrorsum spectant, cùm ingreditur. Digiti quinque membranâ interseptiente distincti, eaque crassâ: posticâ parte repit magis, quam incedit. Cutis crassa, coriacea, pilis obsita, coloris cinerei. Grunnitum, Apri instar, edit, seu erocitat voce gravi et validâ Majorum capita dentibus duobus exertis, Elephantorum instar, longis ac crassis et albicantibus munita, qui deorsum versus pectus spectant. Hisce dentibus Rupes ascenduntet se sustinent, et prodeunt in terram, ut ibi somnum capiant, gregatim. Vescitur hoc Animal foliis oblongis ac magnis Herbæ cujusdam è fundo Maris nascentis. Penis Animalis osseus, rotundus, Cubitum et amplius longus, crassus, ponderosus ac solidus, in fine, prope glandem, crassior & rotundior. Hujus pulvere, ad Calculum pellendum, *Moscovitæ* utuntur. Ex dentibus quoque Annuli parantur, qui gestati adversus Spasmum dicuntur prodesse.

Walri usus Medicus.

Animal quoddam Monstrosum.

De Monstroso Animali refert *Hector Boethius* in Descriptione Regni, quod ex Lacu *Garloil* dicto in *Argatheliâ* prodiit anno 1510, Animal Venatici Canis magnitudine, pedibus (ut ille habet) Anserinis, Robora ingentia nullo negotio caudæ ictu prosternens, ac statim pernici cursu Venatores impetens tres tribus ictibus dejecit, reliquis in Arbores evadentibus, nec diu cunctatum protinus sese in Lacum recepit: alias quoque visum. An Cordylus vel Caudiverbera fuerit (quod Animal Caudam, in modum

Cla-

Clavæ, tuberculis eminentioribus asperam gerit) Lectoris esto judicium.

Erinaceus. Erinaceus Animal terrestre est, Cuniculi magnitudine, aculeis undique vallatum, præterquam in imâ parte, ubi lanugo mollis & rara. Duûm generum censetur; alter capite Canino, alter Suillo. In sylvis & sepibus dumosis versatur. Vescitur muribus, nucibus, malis, pyris, quæ aculeis suis infigit, & in domicilium suum reponit. Undique spinis suis se claudit, propter insidias Cubilia ad Aquilonis & Austri vicissitudinem commutat.

Ejus Caro. Ægre concoquitur ejus Caro, & minimum præbet alimenti.

Usus Medicus. Integer ustus in pulvere potus singulari proprietate Lectum mingentibus medetur.

Fel. Felle contactæ Verrucæ sanantur.

Corium. Corium cum spinis olim ad extergenda vestimenta adhibebatur.

Mustelarum genus. Mustelæ genus varium est: sub hoc enim Vulgaris, Sylvestris, Viverra, Putorius & Martes comprehenduntur.

Mustela vulgaris & sylvestris. Mustela vulgaris ea est, quæ *Whitred* nostratibus dicitur. Sylvestris (ea quæ *Waesel*) alterâ major & sævior.

Vulgaris Animal oblongum, corpore exiguo, In dorso & lateribus rutilum aut subfulvum, & gutture ac ventre candidum. Animo magno est, miræ astutiei & agilitatis.

Sylvestris major Gallinis & Columbis infesta est. Stercus Mustelæ Moschum nonnihil redolere dicitur.

Mustela Caro. Caro adversus Serpentum Venena commendatur. Podagram & Articulares dolores lenit.

Viverra. Viverra (nostratibus a *Ferret*) pilo subluteo, Sciuri magnitudine est, audax Animal, Cuniculos ex Antris expellit: ideoque iis a Venatoribus immittitur.

Putorius. Putorius ab odore dictus, quòd putidum ab ore halitum emittat, Corpori Marti similis, sed crassior, circa collum angustior et circa imum ventrem latior, in caudâ et cruribus nigrior, & ad latera flavior: Pellis duplice pilorum ordine constat, quorum alii sunt breviores & flavi, alii longiores & nigri, & sic eminent, ut maculis distincti videantur. Victitat hoc Animal Muribus, Gallinis, Avibus, Piscibus, Ranis. Acerrimi morsus est

Genitale. Genitale ex Vino in Urinæ stillicidio commendatur.

Pelles. Pelles ad Pileos & alia Vestimenta a Pellionibus apparantur.

Martes. Martes figurâ Mustelæ est, magnitudine Cati, longior tamen, & brevioribus cruribus, supernè fulva cum quadam fuscedine, inferne alba aut flava. *Foina* est *Boethii* nostratis.

Nostra Arborea est, corpore longiore, gutture flavente, & pilo contegitur magis fusco, tactuque est molliore. Sylvas incolit Abiegnas, Nidumque super Abietes, Sciurorum instar, struit.

Pretiosior est, quæ plures pilos candidos cum fuscis permistos habet. Hyeme melior, quam Æstate.

Pelles pretiosæ habentur, et à Magnatibus ad Vestes Hyemales suffulciendas expetuntur.

Lepus. Lepus Animal timidissimum vulgò notum. Patulis oculis dormire dicitur Cursu acclivi velocior censetur.

Eorum fœcunditas. Coeunt Lepores et pariunt quoque tempore, dumque utero ferunt, superfœtant. Singulis Mensibus, præter Hyemem, generant; binos, aliquando ternos: unde tantâ copiâ abundant.

Caro Nobilibus in deliciis est, olim etiam *Martiali* celebris,

Lib. 13. Epig. 92. Atlas Part. 5. p. 839.

Inter Quadrupedes gloria prima Lepus.

Lepus in Orcadibus nivei coloris. In *Orcadibus* reperitur, crinibus candorem nivalem referentibus.

Leporis Cerebrum, Pili, Pedes, Pellis & Pili. Cerebrum gingivis affrictum facilem Infantibus dentitionem præstat.

Pili sanguinem sistentibus Linimentis miscentur.]

Pedes Scoparum usus præbent, ad pulverem detergendum.

Pellis Leporina ad Indumenta aptatur. Manicæ et Caligæ ex eâ parantur, utiles Articulariis Morbis. Quidam ex Pilis pannum quoque egregium parant pro Lectis et Vestibus.

Cuniculus. Cuniculus Leporini generis Animalculum, sed minus. Horum magna ubique apud nos copia, in Littore præsertim.

Cuniculi albi & nigri, domestici, Sylvestres nigri. Domestici quoque albi et nigri aluntur in domibus.

Sylvestris quoque in Boreali parte *Scotiæ* niger reperitur.

Eorum fœcunditas, Ob crebros partus mirè multiplicantur.

Caro, Caro Leporinâ melior.

Axungia. Axungia Articulis et Nervis Induratis utilis.

Sciurus. Sciurus ita dicitur à Caudâ, quâ super Dorsum reflexâ se tegit et inumbrat. Mustelâ vulgari altior est, pilo rutilo, ventre albicante. Cursu et saltu plurimum valet, de Arbore in Arborem transilit. Nidum in Arboribus extruit. Æstate cibum congerit, quo per Hyemem alitur. In Meridionalis Plagæ *Scotiæ* Sylvis reperitur.

Ejus Caro, Caro, ut suavis et ori grata, commendatur à quibusdam.

Adeps, Adeps ad Aurium dolores utilis.

Pellis, Pelles præparatæ ad Pallia Nocturna consarcinantur, multumque corpus calefaciunt.

Cauda. Ex Caudis Pictores Penicillos fingunt.

Lavellan. Lavellan, Animal in *Cathanesiâ* frequens, in Aquis degit, capite Mustelæ sylvestri simile, ejusdemque coloris Bestia est. Halitu Bestiis nocet. Remedium autem est, si de aquâ bibant, in quâ ejus caput coctum sit.

Taxus Suillus. An Taxus Suillus apud nos reperiatur, necne, nescio.

Talpa. Talpa Animal parvum est, colore nigro, magis cæruleo, magnitudine et formâ ad Murem accedens, pilis multis, brevibus et densis, splendido nigrore in dorso insigne. Crura ei brevissima, Ungues acuti et robusti. Vola anteriorum pedum lata manum refert. Caput longiusculum Rostrum habet Suillum. Membra habet ita disposita, ut terram facilè penetret ac perfodiat: sub terrâ enim domicilia sibi parat, terram Rostro suffodit ac subruit, egestis veluti colliculis. Vescitur Lumbricis, Ranis, Radicibus, Frugibus, Terrâ quoque. Julio Mense Latibulo suo egreditur, et faciliùs capitur.

Usus Medicus & Mechanicus. Cinis cum Melle illitus Strumas & Fistulas curat. Sanguis capillos crescere facit.

Vinum, in quo Talpa decocta fuerit, à *Platero* in Scrophulis commendatur.

Ex Pellibus fiunt Pileoli, Cubicularia Stragula & Crumenæ. *Schwenckfelt.*

Mures in Domesticos & Agrestes, Majores & Minores dividuntur.

Mus Domesticus Major, seu Sorex. Major Domesticus Ratus et Sorex dicitur. Corporis magnitudine Mustelam assequitur et exæquat, pilis subnigris, caudâ procerâ, nec admodùm gracili, Frugum et Leguminum Pestis. Venenum io Caudâ gestare dicitur. Urina, præsertim cùm libidine accenditur, si partem corporis nudam tetigerit, carnem putrescere facit, et difficile vulnus Cicatricem admittit, ut aliqui referunt.

Mus Aquaticus. Mus Aquaticus priori magnitudine par, caudâ breviore, Amphibium Animal est. In Herbosis Amnium ripis frequens radicibus vivit, et pisciculos vorat. Morsu ferox est.

Mus Araneus. Mus Araneus (nostratibus *Erd-Shrew*) Domestico similis est, sed minor, colore magis ad fuscedinem tendente, caudâ brevi et rostello admodum porrecto et acuto. Ocelli ei minutuli, dentes tenues duplici ordine nati in utraque maxillâ in bifidos mucrones desinunt. Morsus ejus venenatus creditur. Dissectus & impositus sui Morsus veneficia luit. *Schwenckfelt.*

Mus Sylvaticus. Varii Mures Sylvatici sunt apud nos; quidam dorso nigro, qui Talpas occidit.

Mus Domesticus minor. Domesticus minor corpore parvo est, colore nigricante, caudâ longiusculâ: omnia ferè rodit.

Mures ex salacitate vitæ brevioris. Ædes Ruinæ propinquas linquunt. Salacissimi Mures et vitæ brevissimæ sunt. Mirabile est, quod de iis traditur, Mures sc. periclitante „domo, et in proximo ut ruinam faciat, demigrare. Hinc (*Cicero* ad *Atticum*, Tabernæ inquit) mihi „duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt: itaque non solum inquilini, sed et Mures migraverunt.

Murium usus Medicus. Mures secti læsæ parti impositi adversus Serpentium ictus efficaces habentur. Podagricos quoque dolores lenire ferunt.

Gravi et difficili Oculorum Chymosi præsentissimè medentur Murium carnes accuratiùs detritæ cum crudo Ovi Luteo, ad ceræ consistentiam, et cum panno lineo impositæ. *Galenus.* *Lib. de Medicam. facile parabil.*

Cinis Muris cum Melle instillatus aurium dolorem sedat.

Atque hæc de Animalibus Viviparis Digitatis Feris dicta sufficiunt. Nunc de iis, quæ Domestica sunt, agendum nobis est, initio à Canibus facto, quorum multæ species apud nos sunt.

C A P U T V.

De Viviparis Digitatis Domesticis.

Canis. INter Vivipara Digitata Domestica agmen ducit Canis, Animal ingenio & sensu acutissimo valens, sagax, solers, & homini promptè obsequens & fidele, ut meritò de eo dixerit *Columella*, Quis Famulus amantior Domini? quis fidelior comes? quis Custos incorruptior? quis Excubitor inveniri potest vigilantior? Quis denique ultor aut vindex constantior? Mira certè ei docilitas est, utpote, qui ipsos Domini nutus novit. Ob calidiorem & ficciorem Cerebri constitutionem, maximâ odorandi sagacitate præditi sunt Canes, ut etiam vestigia Ferarum & Dominorum, longo post intervallo, persentiant. *Lib. 7. Cap. 12.*

Variæ Canum species. Apud nos variæ species Canum sunt.

Canis Villaticus, a *Cur-Dog.*

Canis Pastoris fidelis, a *Shepherds-Dog.*

Canis Leporarius *Scoticus*, a *Grey-Hound.*

Canis Venaticus, a *Hound.*

Canis Venaticus minor, a *Beagle.*

Canis Sagax *Scoticus*, a *Bloud-Hound*, Venaticus cum celerrimus, tum audacissimus; nec modò io Feras, sed in Hostes etiam Latronesque insilit, modo Dominum Ductoremve injuriâ affici cernat, aut in eos conciteur.

Canis *Scoticus* Furum deprehensor, haud major Odorisequo, sed ut plurimùm ruffus, nigris inspersus maculis, aut niger Ruffis: tantæ sagacitatis, ut Fures Furtoque ablata persequatur, & deprehensos continuò invadat. Quòd si Fur, quo fallat, Fluvium trajecerit, quo loco Fluvium ingressus est, & ipse se præcipitat, & in adversam deveniens ripam, in gyrum circumquaque percurrere non cessat, donec odoratu vestigia assecutus sit.

Molossus Canis Bellicosus *Anglicus*, olim celebris. Hinc illud Poetæ,

Magnaque Taurorum fracturi colla Britanni.

Canis Perdicum Venaticus, a *Setting-Dog.*

Canis Sagax ad Aquas, a *Water-Spaniel.*

Canis Terrarius, a *Terrier.*

Canis *Melitensis*, a *Messin*, or *Lap-Dog.*

Canis boni & generosi Signa. Signa boni & generosi Canis sunt, si torosus, magnus, venosâ fronte ac latâ, oculis nigris flammeisque, auribus tenuibus ac prælongis, collo quoque prælongo, pectore carnoso, spatulis ab humeris paulo recedentibus, cruribus altis, lateribus extantibus, coxis teretibus inter se distantibus, spinâ neque eminulâ, neque curvâ, villo tenui ac denso, colore non omnino uno, sed parùm mixto, caudâ corporis proportioni aptâ, latratu gravi, rictu, seu hiatu patente. Fœminæ probantur mammosæ & æqualibus papillis.

Canum ætas dentium indicio deprehenditur. Canum ætas dentium iodicio deprehenditur: juvenibus enim albicant præacuti dentes, senes & nigricantes & obtusos habent. *Gulielmus van den Bosche.* *Lib. 2. de Animalibus.*

Canum usus Medicus. Hepar rabidi Canis rostum in cibo sumptum à metu Aquæ præservat, inquit *Dioscorides.*

Ossa

Ossa rodentis Stercus efficax in Anginâ Remedium.

Lingua Canis lambendo Vulneribus medetur.

Pellis Gallâ et Alumine præparata ad præcautionem Podagræ commendatur. Chirothecæ ex hac paratæ manuum leniunt pruritum.

Felis Animal familiare ac domesticum, Leoni non dissimile, facie sc. dentibus & unguibus. In tenebris illi fulgent radiantque Oculi. *Felis.*

Felis Sylvestris major est Domesticâ, densiore & longiore pilo, colore fusco, variato, caudâ crassiore. Aviculis vescitur, Lepusculis, &c.

Felis *Syriaca* multis punctis interstincta, ore torvo & toroso, pectore & pedibus amplis.

Feles Infantibus exitiales quandoque sunt: ipsorum enim ori toto corpore incumbentes fuliginis exitum & Thoracis motum intercipiunt, pestiferaque, quam exhalant, aurâ tenellorum Infantium spiritus inficiunt, eosque præfocant. Morsu quoque maligno lædunt contrectantes, ut videre est ex celebri hoc Epitaphio, quod ex Marmoreâ Tabulâ in Æde D. *Mariæ* de populo desumptum est, *Feles tum Infantibus, tum Adultis exitiales.*

Hospes disce novum mortis genus: improba Felis,
Dum trahitur, digitum mordet, & intereo.

Cati Sylvestris Axungia calefacit, emollit, discutit. Ad contracturas & Articulorum affectus reponitur. *Felium Usus Medicus.*

Pellis mollis et pinguiuscula paratur à Pellionibus, ad calefaciendum Ventriculum frigidum appetitumque excitandum, instar Scuti Stomachici. Arthritici Articulis imponunt.

CAPUT VI.

De Quadrupedibus Digitatis Oviparis.

OVipara vel Cute teguntur, vel Testâ. Quæ Cute teguntur, apud nos sunt

Hist. Nat. Lib. 9. Cap. 51. „Rana Amphibium Animal, tam vorax, ut a suo genere non abstineat De his *Plinius*: Pariunt Ranæ minimas carnes & nigras, quas Gyrinos vocant, oculis tantùm & caudâ insignes: mox „figurantur pedes, caudâ se findente in posteriora. *Ranâ.*

Quæ in aquâ purâ, Fluviis sc. Fontibus ac Rivulis degunt, sunt edules, atque adeo in cibum assumuntur, ut & in deliciis sint quibusdam. Posteriora autem in cibum amputantur, reliquo corpore abjecto. Virides autem eliguntur nigris respersæ maculis. *Van den Bosche* Lib. 3. de Animalibus.

Ranæ à *Dioscoride* contra Serpentium venena commendantur. Carnes comestæ in Hecticis & Elephantiacis probantur. Unguentis & Emplastris adhibitæ siccandi vim habent in Articulorum doloribus. Sperma Ranarum in Erysipelate & aliis Inflammationibus utile Hæmorrhagiam reprimit, ad quam Aqua destillata multi usus est. *Ranarum Usus Medicus.*

Bufo ita dicitur, quòd in appropinquantes maximo impetu spiritum efflat. Sub Salviâ sæpe stabulatur; Rutæ, & Nasturtii, & similium odore pellitur. In frigidioribus Regionibus mitius Venenum est, à quo tamen summopere cavendum. *Bufo.*

Dissectus et Renum Regioni applicatus lotium provocare dicitur. Cinis Hæmorrhagias retinere dicitur. *Bufonum Usus Medicus.*

Lacertæ apud nos sunt *Lacerta.*

Lacerta Vulgaris,

Lacerta flavi coloris, cum maculis nigris. In Ericetis.

Lacerta Aquatica, quæ nostratibus an *Ask* dicitur. Hæ duæ venenatæ esse censentur.

Inter Ovipara Testa seu Crustâ tecta Testudo est. Ea est vel Terrestris, quæ in Hortis nostris quandoque alitur, vel Marina, quæ (ut à fidedigno Viro ibi degente habeo) in *Orcadibus* viva quandoque capitur. *Testudo Terrestris & Marina.*

SECTIO TERTIA.

De Avibus.

CAPUT I.

De Avibus in Genere.

ANimalia Aerea generatim' Aves vocantur ab *Hebræo Aph*, id est, *Volans*, quia in Aere liquido volant. *Avis nomen.*

Est autem Avis Animal Bipes, alatum & plumigerum. Pro pilis plumas, pro labiis et dentibus rostrum, pro pedibus anterioribus alas, et pro cornibus nonnullæ cristam habent. Lotium et stercus unico meatu excernunt, et pro Rumine Ingluvie donatæ sunt, vulgò *the Crop*, in Carnivoris *the Gorge*. Locus hujus pennigeri Exercitûs Aer, Aqua, Terra. Illum sulcant, unde *Aves Cœli* dicuntur, in hac gradiuntur, & in istâ quædam natant. Migrant quædam; aliæ non procul à locis, in quibus morabantur secedunt, et seipsas abdunt. Omnibus Animalibus reliquis certus et uniusmodi in suo cuique genere motus et incessus est: Aves solæ vario motu feruntur et in Terrâ et in Aere. Aliquæ ambulant, aliæ saliunt, quædam currunt, Anates in sublime protinus se tollunt, atque è vestigio cœlum petunt, etiam ex Aquâ; Graviores autem, nisi ex procursu, aut altiore tumulo emissæ, non evolant. Vocem quod attinet, loquaciores quæ minores, et circa Coitus maxime. Corporis truncus brevior, la- *Avium Descriptio.* *Locus.* *Motus.* *Vox.*

Falco gibbosus. An qui nostratibus *Hobby-female*?

Accipiter Æsalon, *Merlin* the female, *Jack* the male. Accipiter.

Tinnunculus mas & fœmina, *Stanchel.*

Brachypteræ seu Alis Caudâ brevioribus apud nos sunt

Accipiter Palumbarius, the *Goshawk.* Mas dicitur the *Tercell.*

Accipiter Fringillarius, seu Nisus, the *Sparrow-hawk.*

Ignaviores, seu indociles Macropteræ sunt

Balbusardus, the *Bald-Buzzard.* Balbusar-dus.

Buteo vulgaris, the *Buzzard.* Buteo.

Subbuteo, quibusdam Buteo albus, The *Ring-tail.*

Milvus, the *forked tail Kite*, or *Gled.* Pinguedo Articulorum dolores lenit. Milvus.

Milvus palustris, the *Bog-gled.* An Milvus Æruginosus *Aldrovandi*?

Milvus albicans. An Lanius albicans?

Milvus niger, a *black* Gled. An Lanius?

Cinerei coloris Milvus Accipitri similis. An Lanius Cinereus?

Cuculus, the *Cuckow.*

Præter usus quos exhibet in Venatione Accipiter, assus ut efficax Remedium Morbo caduco laborantibus commendatur. Usus Medicus.

Fringillarii fimus ad partum promovendum & Secundinas pellendas commendatur.

Fel Falconis visui multùm prodesse potatur. Ad maculas oculorum abstergendas Fimus quoque prædicatur. Fimus quantitate unius drachmæ cum Vino sumptus secretâ proprietate promovet partum. *Rodericus à Castro.*

Cuculi Fimus in Vino decoctus morsum Canis rabidi curat. Exustus Cuculus Epilepticis medetur. *Schwenckfelt.*

Quæ vulgo dicitur *Cuculi Saliva* Herbas inficiens Exhalatio est, quæ facillimè putrescit, & Vermiculos gignit, Herbasque adurit, nisi abstergatur. Cuculi Saliva quid.

Rapaces Nocturnæ apud nos ex Auritis Rapaces nocturnæ.

Bubo maximus, nigri & fusci coloris. In *Orcadibus.* Bubo

Caro & sanguis Bubonis Asthmaticis & difficulter spirantibus conferre creditur. Fel albugines, suffusiones & caligines discutit. usus Medicus.

Otus sive Noctua aurita, the *Owl with feathers standing above his ears.* Otus.

Noctua, the *Common Gray Owl.* Noctua.

Strix, the *Scritch-Owl.* Strix.

Aluco minor *Aldrovandi*, the *White Owl*, or *Church-Owl.* Aluco minor.

Nycticorax, the *Night-Raven*, & idem videtur qui aliis Caprimulgus. Nycticorax.

Vespertilio, a *Bat*, or *Fluttermouse.* Vespertilio.

Cinis Vespertilionis visum acuit, & cum Melle suffusioni medetur. Usus Medicus.

Aves Rostris crassis longiusculis rectis donatæ apud nos

Corvus, the *Raven*, nostratibus the *Corbei.* Corvus.

Corvus cinereus. An Vulturis species?

Corvus minor, the *Carrion-Crow.*

Corvus semicinereus. An qui nostratibus the *Hooded Crow*?

Corvi combusti cinis ad Podagram & Lepras commendatur. Combusti quoque pulvis Epilepticis utiliter propinatur, ad quod Cerebrum ejus quoque valet. Corvi usus Medicus, & Mechanicus.

Pennæ, seu Calami Pictoribus ad Icones subtiliùs delineandas, & Organistis ad Musica Instrumenta eliguntur.

Cornix, the *Chough.* Cornix.

Spermologus frugivorus, the *Rook.*

Cornix Aquatica.

Coracias, the *Cornwall Kae.*

Cornicum Crocitatio frequens Pluvias præsagit. Cornices Pluvias præsagiunt.

Cornicis frugivoræ Caro quibusdam in Cibum venit. Cerebrum comestum Capitis doloribus auxiliari dicitur. Cornicum usus Medicus.

Graculus, seu Monedula, a *Jack-Daw*, a *Kae.* Graculus.

Ex genere Picarum.

Pica varia Caudata. Pica.

Pica Glandaria, the *Jay.*

Picæ Caudatæ Caro Convulsionibus, Resolutionibus & Contracturis Remedium. Picarum usus Medicus.

Pica Glandaria edulis est, nec pravi succi. Calculosis in Cibo commendatur.

Ex Picis Martiis apud nos sunt hi.

Pici Martii Rostrum habent rectum, durum, angulosum, acutum, ad Arbores perforandas accommodatum; digitos in pedibus binos ante, & totidem retrò. Insectis solis vescuntur. Pici Martii.

Picus viridis.

Picus varius minor.

Picus Cinereus.

Ad hos reducitur

Upupa. Upupa, in *Merciâ* et *Orcadibus*, Cristâ Capitis duos digitos altâ. Ejus egregia Descriptio apud D. *Willoughby* habetur, Ornithologiæ lib. 2. pag. 100. & Icon in Tabulâ 24.

Aves Terrestres Piscivoræ apud nos

Ispida & ejus usus Medicus. Ispida, the *Kings-fisher*.

Cor Ispidæ siccatum, & collo Infantium suspensum Comitialem Morbum arcere dicitur.

CAPUT III.

De Granivoris.

Ex his Rostris brevioribus aut minoribus donatæ carne albâ, quæ genus Gallinaceum constituunt, apud nos sunt.

Gallus & Gallina Domestica. Gallus Gallinaceus & Gallina Domestica.

Plures species, aut potius varietates sunt, ut quæ pedibus hirsutis &c.

Capo, qui Gallus castratus est.

Eorum Caro & usus Medici. Caro primum dignitatis locum sibi vendicat, vel Perdicis carni præferenda, optimum succum gignit, et facilè concoquitur.

Jus Pulli Gallinacei acres Humores temperat, in cholerâ et Stomachi rosionibus eximii usûs.

Tunica seu pellicula interior Ventriculi Vomitum compescit, et ad digestionem promovendam commendatur.

Adeps calefacit, emollit, lenit.

Viva Gallina (aut Gallus) deplumata circa annum, imposita Venenum è Bubonibus extrahit.

Gallina dissecta applicata morsibus Venenatorum Animalium medetur.

Testiculi Vires deperditas restituunt.

Ova maximè nutriunt.

Albumen vim habet refrigerandi et adstringendi.

Vitellum vim habet Anodynam, et maturat et digerit.

Pavo. Pavo, the *Peacock*.

Ejus usus. Caro Pavonis dura est et concoctu difficilis.

Stercus ad Epilepsiam commendatur.

Gallopavo & ejus caro. Gallopavo, Meleagris, a *Turkey*.

Juniorum caro tenerior præferenda.

Phasianus, & ejus caro. Phasianus, the *Pheasant*. In Nobilium quorundam domibus alitur.

Caro boni succi et saporis delicati.

Perdix, & ejus usus Medicus. Perdix cinerea, the *Common Partridge*.

Caro optima et valdè nutriens.

Fel incipientes suffusiones discutit.

Ova in cibo iis qui impotentes sunt conferunt.

Pennæ crematæ ad olfaciendum porrectæ fœminas utero strangulatas excitant.

Coturnix & ejus caro. Coturnix, the *Quail*.

Caro, ob saporis præstantiam & succi bonitatem, Perdicinæ æquiparatur.

Ortygometra & ejus usus. Ortygometra. An Rallus terrestris? Crex, the *Daker-hen*, nostratibus the *Corn-crek*. Passim inter sata.

Ortygometra (quæ Crex est) cibum, Coturnicis sapore, satis lautum præbet. Contra Regium Morbum prædicatur.

Gallinaceum genus sylvestre Phytivorum & Baccivorum
Superciliis rubris aut coccineis.

Urogallus major. Urogallus, Tetrao major *Aldrov. Cock of the Wood*. An nostratibus *Capercalze*? Fœmina Grygallus major *Gesn.* & *Alerovando* dicitur.

Icon tum Maris tum Fœminæ in Tabulis habetur.

A nostratibus recensentur Abietina & Betulea, quòd ex ejusmodi Arborum extremis flagellis victitare dicantur.

Urogalli majoris usus. Caro saporis gratissimi est. Alvum sistit.

Urogallus minor, & ejus usus. Tetrao, seu Urogallus minor *Aldrov.* Gallus *Scoticus*, & Gallus palustris *Scoticus Gesn.* Nostratibus the *Black Cock*. In Ericetis & palustribus nostris frequens. Fœmina Grygallus minor *Gesn.* & *Aldrov.* dicitur.

In cibum lautissimum cedit.

Lagopus, & ejus Caro. Lagopus Avis *Aldrov.* Perdix alba *Sabaudis*, Francolinus *Italis*, nostratibus the *Ptarmigan*.

Caro egregii saporis est & boni nutrimenti.

Lagopus altera, & ejus Caro. Lagopus altera *Plinii*, Attageni *Aldrovandi*, seu Francolino *Italorum* similis, si non eadem. The *Moor-Cock*, nostratibus the *Moor-fowl*.

Caro admodum tenera est, in junioribus præsertim, & optimi nutrimenti.

Genus Gallinaceum postico carens.

Otis. Otis tarda Avis *Aldrov.* Eadem videtur, quæ ab Historicis nostris Gustarda dicitur. Gallopavoni magnitudine nequaquam cedit. Dicitur *Merciam* frequentâsse, & nuper mihi relatum est, unam non

ita

ita pridem in *Lothianâ* Orientali visam fuisse. *Hector Boethius* dicit Gustardam (uti vocat) colore plumæ & carnibus perdicibus non dissimilem, sed quæ Olores mole corporis exuperet.

Pulveratrices simul et lavatrices.

Columba Domestica, seu Vulgaris, the *common Pigeon* or *Dove*. Columba.

Quæ vel Columba est pedibus nudis, major et minor:
vel pedibus hirsutis major,
minor Cristata:

Vel Columbæ tremulæ.

Columbæ sylvestres apud nos reperiuntur

Turtur,

Palumbus torquatus, the *Ring-dove*. Palumbi torquati Usus Medicus.

Caro Dysentericis auxiliatur. Fimus Urinam provocat, et Calculosis utilis est.

OEnas sive Vinago, the *Stock-dove*, or *Wood-pigeon*.

Columba Rupicola.

Caro Columbarum juniorum præfertur. Ad Paralysin & tremorem commendatur. Boni saporis est & Analeptica, à Morbo convalescentibus ad vires reparandas utilis. Columbarum Usus Medicus.

Columba viva per spinam dissecta in malignis Febribus solcis pedum cum fructu applicatur.

Tunica Ventriculi exiccata & pulverizata commendatur in Dysenteriâ.

Fimus, ob nitrosam qualitatem, cum semine Nasturtii tritus & impositus in Arthritide prodest.

Fimus cum semine per agrum sparsus ad proventum lætiorem multum facit Usus Mechanicus.

Turdinum genus.

Sub hoc nomine etiam Merulæ & Sturni comprehenduntur. Notæ communes sunt, quòd magnitudo inter Columbas & Alaudas sit media, Rostrum longitudinis & crassitiei mediocris, deorsum modicè inflexum, Os intus flavum, Cauda longa, Victus ex Baccis et Insectis promiscuis, et Canoræ Aves. Sunt autem apud nos

Turdus Viscivorus, the *Shreitch*. Turdus.

Turdus simpliciter dictus, sive Viscivorus minor.

Carnis sapore delicato commendatur.

Turdus pilaris, the *Fieldfare*. Sub finem Autumni ad nos advolat. Agrifolii et Juniperi baccis vescitur. Ejus caro in cibis laudatur.

Turdus Iliacus, sive Illas, aut Tylas, the *Red-wing*, or Wind-Thrush. Ejus Icon in Tabulis nostris habetur manu Nobilissimæ Heroinæ Dominæ Comitissæ de *Errol* delineata.

Turdi caro suavis, et laudabilis succi, in Arthriticis et Paralyticis commendatur. In Calculosis quoque et Dysentericis commendatur. Turdi caro

Merula vulgaris, the *Blackbird*. Merula.

Caro in cibis laudatur.

Merula torquata.

Sturnus, a *Starling*. Apud *Italos* Mensis adhibetur. Sturnus, & ejus usus.

Perfectè loqui discit, voces quoque quorumvis Animalium et concentus imitatur.

Fimus ad Alphos, Impetiginem et Morpheam à Veteribus commendatur.

Nunc de Aviculis agendum est, quæ vel Tenoirostræ, quæ maximam partem Insectivoræ sunt, vel crassis Rostris præditæ. Et primò quidem de Tenuirostris, ac inter has de Alaudis agemus.

CAPUT IV.

De Aviculis.

AViculæ tenui Rostro donatæ apud nos sunt hæ.

Alauda ab aliis Avibus Calcanei seu postici digiti Ungue prælongo distinguitur, ut & Cantu, quem inter volandum in sublimi exercet. *Alauda.*

Alauda vulgaris, the *Common Lark*. Carne admodùm suavi et delicata est.

Alauda Arborea, the *Wood-Lark*.

Alauda Pratorum, the *Tit-Lark*.

Alauda Cristata.

Hirundo caput habet pro corporis modo grande, Rostrum breve, pedes breves & exiguos, Alas longissimas, Caudam longam & forcipatam. Volatus & pernix & fere continuus est. Avis hæc Veris Nuncia est. Ejus species apud nos *Hirundo.* Ejus variæ species.

Hirundo Domestica, the *Common House Swallow*.

Hirundo Riparia, the *Sand-Martin*, or *Shore-bird*.

Hirundo Apus, the *Black Martin*.

Quibusdam Hirundines in cibum veniunt. Epilepsiæ, Oculorum hebetudini, Anginæ ac Uvulæ inflammatæ medentur. Nidus Anginæ auxilio est. Usus Medicus.

Tenuirostræ, quibus Cauda unicolor.

Curruca Alaudæ Pratorum aut Rubeculæ ferè magnitudine est; Rostrum ei tenue, longiusculum, nigrum. *Curruca.*

Avis Stoporellæ similis, *Stoporellæ similis.*

Ruticilla. Ruticilla, the *Redstart.*

Rubecula. Rubecula, the *Robin red-breast.*

Luscinia. Luscinia, sive Philomela. Vide *Jonstoni* Hist. Naturalem, ubi nostram minùs suaviter canere dicit.

Passer Troglodytes, & ejus usus. Passer Troglodytes *Aldrov.* perperam Regulus, the *Wren.* Valdè commendatur in Calculo Renum & Vesicæ.

Tenuirostræ Caudâ bicolore.

OEnanthe tertia. OEnanthe tertia, Muscicapa tertia *Aldrov.* Rubetra *Bellonii*, the *Stonechatter.*

Motacilla. Motacilla alba, the *White Water Wag-tail.*

Motacilla flava.

Usus Medicus. Motacillæ mira vis in Calculo atterendo prædicatur.

Aviculæ Rostris brevibus majoribus.

Parus. Parus major, the *Oxtye.*

Parus cæruleus.

Parus sylvaticus *Gesneri* perquam exiguus, maculâ per medium verticem rubente conspicuus, partibus utrinque nigris.

Usus Medicus Parus in cibis utilis Icterum curat, & ad Renum Calculos & Colicos cruciatus prædicatur.

Aviculæ magnis, crassis & validis Rostris.

Chloris. Chloris, the *Green-Finch.*

Rubicilla. Rubicilla, sive Pyrrhula *Aldrov.* a *Bullfinch*, *Alp*, or *Nobe.* Variæ ejus species apud nos sunt.

Loxia, & ejus usus Medicus. Loxia, seu Curvirostra, Rostro ab utraque parte recurvo, the *Cross-bill.*

Ejus usus in Calculosis commendatur & Arthriticis.

Passer. Passer Domesticus,

— Campestris.

Usus Medicus. Assus Passer Venerem conciliat, Epilepticis quoque præscribitur.

Fringilla. Fringilla, nostratibus *Snowfleck* & *Shoulfall.*

Carduelis. Carduelis, the *Gold-finch.*

Linaria. Linaria vulgaris, the *Common Linnet.*

Serinus. Serinus *Gesneri.* An qui nostratibus *Thrissel-cock* dicitur?

Nostra autem Linariæ magnitudine varia est, plumis variis & viridibus.

Embriza. Embriza alba *Gesn.* Alaudæ congener *Aldrov.* The *Bunting.*

Citrinella. Citrinella, the *Yellow Youtring.*

Luteola. Luteola, *a Bird of a bright yellowish colour*, *Back and belly.*

Atque hæc de Avibus Terrestribus sufficiant. Nunc de Aquaticis agendum, quarum magnus hic numerus est, propter ambiens Mare Insulis refertum & innumeros Lacus.

CAPUT V.

De Avibus Aquaticis Fissipedibus.

AVes Aquaticæ sunt vel Fissipedes, quæ circa Aquas versantur, & in Aquosis plerumque victum quærunt, Aquis tamen non innatant (Hæ ferè omnes longicruræ sunt, Cruribus quoque supra Genua aliquousque nudis, ut Aquas commodius ingrediantur) vel Palmipedes, quæ Aquis innatant, & Crura breviuscula maximam partem obtinent.

Inter Aves Fissipedes maximæ singulares.

Grus. Grus, the *Crane.* Ad *Orcadas* quandoque accedit.

Ex Piscivoris

Ardea, & ejus usus Ardea Cinerea major, the *Common Heron*

Ardea Stellaris, the *Bittern*, nostratibus the *Buttour.*

Ardea quibusdam in cibum recipitur. Axungia illita Podagricos lenit dolores.

Platea. Platea, sive Pelecanus *Aldrov.* *Lepelaer Belgarum.* Huc advolat quandoque.

Aquaticæ Limosugæ, Rostris tenuibus, longissimis, rectis.

Scolopax. Scolopax the *Woodcock.* Ejus caro optimi saporis.

Gallinago minor. Gallinago minor, the *Snite* or *Snipe.* Delicati saporis est.

Rostris tenuibus, longissimis, curvis.

Numenius. Numenius, sive Arquata. Caro saporis delicati est. Ejus Icon habetur in Tabulis nostris.

Elorius *Rondel.*

Aves Aquaticæ non Piscivoræ, Rostris tenuibus,
mediæ longitudinis.

Himantopus. Himantopus *Plinii*, quæ cùm à nemine eorum, qui scriptis suis de Historiâ Naturali nobis innotuerunt, visa fuerit, ejus Historiam fusiùs tradere operæ pretium erit.

Avis hæc (cujus binæ Icones de ipsâ Ave desumptæ in Tabulis nostris habentur, una major, altera minor) mihi transmissa fuit a *Gulielmo Dalmahoy* uno ex Præfectis Cohortis Regiæ, Historiæ Avium peritissimo, apud Lacum prope *Dumfrisium* Oppidum Sclopeto transfixa, ubi & altera quoque postea confossa fuit, quæ Militis incuriâ perdita. Est ea commune doctorum suffragio Avis, cujus, sub nomine
„Himantopodis meminit *Plinius* his verbis: a. Hæc quidem Himantopodi, multo minori, quanquam *Nat. Hist. Lib. 10. cap. 47 & 46.*
„eadem Crurum altitudine. Nascitur in *Ægypto*, insistit ternis digitis, præcipue ei pabulum Muscæ.

Vita

„ Vita in *Italiâ* paucis diebus. Bibunt Aves suctu, ex his quibus longa colla, intermittentes, & capite re- „ supinato velut infundentes sibi. Porphyrio solus morsu bibit Idem est proprio genere, omnem cibum aquâ „ subinde tingens, deinde pede ad Rostrum veluti Manu afferens. Quæ & Himantopodi convenire innuit

Nomen habere quidam volunt à sanguineo crurum colore. Alii ex argumento pedum, quasi Loripedes: crura enim iis prælta & exilia sunt. Unde populi quidam *Æthiopiæ*, qui serpendo (ut *Solinus* interpretatur) flexis crurum nixibus ingrediuntur, *Himantopodes Pomponio Plinioque* vocantur. *Oppianus* certè Ἰξευτικῶν Aves à crurum tenuitate nomen scribit obtinere. *Aldrovandus* hanc Avem, de quâ *Plinium* loqui conjicit, inter Gallinulas Aquaticas ex Ornithologo describit & depingit, qui eam Erythropodem nominat. Sic autem eam describit accuratissimus Scriptor D. *Willoughbeus*. Hæc autem Himantopus toto ventre, pectore colloque inferiori candicat, sicuti capite etiam infra oculos: nam supra oculos nigricat, quemadmodum etiam in dorso & alis nigri & obscuri coloris est. Rostrum etiam nigrum, palmam & amplius longum, gracile, & nisi Oniscis & aliis Insectis lancinandis aptum. Cauda ex albo cinerea est, infrà candicat. In collo superno maculæ sunt nigræ deorsum vergentes. Alæ autem, crura, femoraque mirâ longitudine admodùm gracilia, debilia, eoque debiliora ad insistendum, quòd digito postico careat, & anteriores, pro tibiarum longitudine, breves, adeò ut Himantopus sive Loripes meritò dicta fuerit. Digiti ferè æquè longi, sanguinei coloris, medius tamen paulò longior est. Ungues exigui, nigri, parùm recurvi.

Nominis ratio.

Lib. 2. de Aucupio. Lib. 20. Cap. 30.

Ejus descriptio Auctore D. Willoughbeo in Ornithologia.

Quantùm ego perspicere possum, nullus Scriptorum hanc Avem vidit. *Aldrovandus* quidem adducit ex Ornithologo picturam ad Sceleton Avis a *Dalechampio* transmissum adornatam, in quâ error est, quòd crura multo breviora tibiis faciat, Avemque flexis cruribus depingat, quòd in Sceleto, arefactis forte cruribus, is situs crurum fuerit. Quos errores recentiores Avium Scriptores in suis Figuris sequuti sunt. Ego Icones has ad ipsam Avem depingendas curavi, & Descriptionem quam possum accuratissimam ex objectâ oculis meis Ave tradam.

Magnitudine Vanellum parùm superat. Longitudo totius Avis à capitis vertice ad medii digiti extremum habet 20 Uncias; Rostrum rectum duas Uncias cum dimidiâ longum. Superior pars Rostri inferiore longior nonâ parte Unciæ. Collum tres Uncias longum. A collo ad Caudæ extremum septem Unciæ; & octava pars Unciæ. Alarum longitudo à summitate ad extremum octo Unciæ & septem partes Unciæ Crurum, tibiarum, & pedum & digitorum longitudo à trunco Avis, ubi oriuntur, ad unguem medii digiti, supra duodecim Unciarum: Pars superior Cruris Pilis & Musculis tecta Unciam unam cum dimidiâ longa. Quâ desinunt Pili, ad Articulum Tibiam cum Crure connectentem, tres Uncias cum dimidiâ longa. Tibia à Cruris Articulo ad Articulum Pedis, quatuor Uncias cum sex Unciæ partibus longa, Pes ab Articulo Tibiæ ad medii digiti extremum Unciam unam cum Unciæ quinque partibus longa. Medius Digitus exteriore secundo duas partes Unciæ longior, exterior interiore et brevissimo unam partem longior. Rostrum totum nigricat, ex utraque parte interiore sulcatum. Lingua candicans, brevis, ex latiore basi in acutum mucronem fastigiata, extremo suo tertiam tantùm Rostri partem attingit. Alæ ex utraque parte ultra Caudæ extremum Unciam unam cum dimidiâ propendent. Cauda tres Uncias cum unâ parte Unciæ longa. Corpus quidem leve et gracile est, instar Avium Palustrium fere, quas Gallinulas Aquaticas vocamus. Color in Capite et Collo prono albus, in Dorso et Alis niger, pauco subviridi admixto, Caudæ pars superior et Collum superius colore ex albo et cinereo. Partes pronæ omnes albæ, et capitis superior quoque pars alba. Crura sanguinei coloris. Digiti terni sanguinei quoque, quorum medius longissimus, brevissimus interior: jungitur autem medius cum exteriore brevissimâ membranâ. Addit Ornithologus: Poplitum cavitas insignis est, Articulo tam flexili, ut in Sceleto etiam Tibia ad Femur tota reflectatur. Videtur sanè hæc Avis, ex Structurâ suâ, magis ad Volatum quàm ad Cursum comparata. Incessus certè, nisi æquali Alarum expansione librata esset, difficilior mihi videretur, in tantâ Crurum & Pedum longitudine & exilitate. *Oppianus* de iis agens dicit, hoc novum in iis esse, quòd, Maxillâ inferiore fixâ, superior solùm in ipsis moveatur. Sed in Ave hic propositâ Maxillarum motus nihil ab aliarum Avium naturâ variat, ut ex Articulis in Sceleto apparet.

Descriptio nostra.

Malè *Bellonius Pie de Mer*, Picam Marinam, pro Himantopode Plinianâ obtrudit, ut Iconem & Descriptionem apud eum consideranti patebit. Atque, quòd fusiùs quidem hujus Avis Descriptionem prosecutus sum, Veniam mihi dabunt æqui Lectores, quod explodendus esset de hac Ave receptus error, & ad naturæ ipsius mentem effigies ejus delineanda.

Hæmatopus, *Bellonii* Pica Marina. *Hæmatopus.*

Gallinula Erythropus major *Gesn.* The *Red-Shank*, or *Pool-Snipe.* *Gallinula Erythropus.*

Avis the *Stint* dicta. An Cinclus prior *Aldrovandi*?

Aves Aquaticæ Rostris brevibus, Insectivoræ,

Capella, sive Vanellus, the *Lap-wing*, or *Bastard Plover.* *Vanellus.*

In cibum venit. Saporis boni est, nec succi improbi.

Pluvialis viridis, the *Green-Plover.* *Pluvialis.*

Pluvialis cinerea flavescens, Squaturola *Venetis* dicta.

In cibum veniunt. Delicati saporis sunt, & facilis concoctionis.

Morinellus in *Merciâ* frequens. In cibum expetitur, ob saporis præstantiam. *Morinellus.*

Charadrius, the *Sea-Lark.* *Charadrius.*

Aves Aquis innatantes Fissipedes,

Quibus Digiti nullis ad Latera Membranis augentur.

Gallinula Chloropus major *Aldrovandi*, the *Common Water-Hen.* *Gallinula.*

Rallus Aquaticus noster. Ejus hæc Descriptio ad me transmissa est à M. *J. Bruno* Viro admodum docto. Vanelli magnitudine est, plumis à vertice ad extremam usque caudam obscurè nigricantibus, in ventre cineritiis, nivei in aversâ caudâ candoris. Rostrum habet Columbini ferè longitudine, latius verò et crassius. Ro- *Rallus Aquaticus noster. Ejus Descriptio.*

ſtrum ſuperius coloris eſt bipartiti, cujus ſumma pars ab oculis ad medium pertingens rubra eſt et ſupereminens, ita ut crederes appoſitam aliquam Ceræ partem eſſe, cujuſmodi Literas obſignare ſolemus: pars autem inde deſcendens viridis eſt. Crurum & Femorum Cutis ſubviridis, niſi quòd partem illam, unde Crus incipit, Periſcelidis inſtar, Circulus ambit Coccineus. Caudâ in dorſum reflexâ, inſtar Cuniculi currentis, in Aquarum ſummitate graditur.

Aves Natatrices

Digitis ad Latera Membranis auctis.

Fulica. Fulica, the *Coot.*

CAPUT VI.

De Avibus Palmipedibus.

Aves Palmipedes Tridactylæ, ſeu Digito poſtico carentes.

Alka. ALka *Hoieri*, the *Auk*, noſtratibus the *Scout*. In Inſulâ *Baſſa*. Ova ejus Gallinaceis majora, nigris punctis interſtincta. In cibum venit.

Lomwia. Lomwia Inſulæ *Faræ Hoieri*. Ibid.

Anas Arctica. Anas Arctica *Cluſii*, cujus Icon habetur in Tabulis.

Columba Groenlandica. Columba *Groenlandica* dicta, the *Sea-Turtle Dove*. In Inſulâ *Baſſâ*, ubi Turtur dicitur.

Aves Palmipedes Tetradactylæ,

Quibus Digiti omnes Membranis intercurrentibus connexi ſunt.

Anſer Baſſanus. Anſer *Baſſanus*. Junioris integri Icon, & Caput & Pes ſenioris in Tabulis noſtris habetur. *Boethio* noſtro Aquilæ ſpecies dicitur.

Ejus Deſcriptio. Aliquantò minor vulgaribus Anſeribus eſt, pinguior multò. Ex Halecibus vivit, quarum ſaporem carnes comeſtæ retinent. Coloris ſubcinericii ſunt juniores, adulti albi. Roſtrum acutiſſimum, longum, rectum, in extremo nonnihil incurvum. Latera utriuſque Roſtri Mandibulæ leviter ſerrata. Pedes nigri, & Membranæ intercurrentes latæ, & admodùm rugoſæ, ut uno etiam pede firmiter inſiſtere Rupi etiam acutiſſimæ poſſit. Os, quod vulgò *Bril* appellatur, adeò in hac Ave cum pectore connexum eſt, ut nullâ vi avelli queat; quod impedit, ne in Pontum ſummâ violentiâ deſiliens in Haleces collum rumpat. De hoc obſervatum tradunt, quòd, ſi in quovis loco extra conſpectum Maris collocetur, corpus ſuum è terrâ levare & volare non poſſit: quod aliqui Alarum longitudini imputant. Ego etiam ſtupiditati Avis tribuerem: in domibus enim nutrita ſtupidiſſima Avis videtur eſſe. Singulæ fœminæ ſingula tantùm ova unâ vice pariunt. Qui vel maximè palato lenocinantur, nequeunt tam delicatum ſaporem ex carne & piſce mixtum (qualis hujus Avis aſſæ eſt) Arte ſuâ conciliare. Hinc meritò noſtratibus Pulli adulti in deliciis habentur, & magni væneunt: Vere adveniunt, nec ante Autumnum diſcedunt. Non ſolùm autem in Inſulâ *Baſſâ*, ſed & in *Ailſâ* & aliis ex *Æbudibus* nidulantur.

Corvus Aquaticus. Corvus Aquaticus, the *Cormorant*. In Rupibus Æſtuarii *Forthæ* frequens.

Corvus Aquaticus minor, ſive Graculus Palmipes, the *Shag*.

Palmipedes Tetradactylæ Poſtico digito ſoluto,

Roſtro anguſto, in extremo non ſerrato.

Puffinus. Puffinus *Anglorum*. In *Gallovidiæ* noſtræ littore frequens.

Roſtro anguſto, in extremo adunco, ſerrato,

Merganſer. Merganſer, Harle *Bellonii*, the *Gooſander*.

Mergi. Varii apud nos Mergi ſunt, majores & minores in *Buchaniæ* littore, quorum unus in Tabulâ Argenteâ manu Illuſtriſſimæ *Erroliæ* Cominſſæ inciſus eſt.

Roſtro anguſto in extremo non adunco. Brachypteræ

& Urinatrices, Colymbi dictæ.

Colymbus. Colymbus Roſtra anguſta, recta, acuta; Capita parva & Alæ parvæ; Pedes retrorſum ſiti juxta Caudam, ad velociùs natandum & expeditiùs urinandum; Crura lata & plana, ſeu compreſſa; Ungues lati Humanis ſimiles. Ex his quidam

Fiſſipedes Caudâ carentes.

Colymbus, ſive Podiceps minor, a *Small Loon*, or *Arſe-foot*.

Quidam Palmipedes & Caudati

maximus. Colymbus maximus Stellatus noſtras, Mergus maximus *Farenſis*, ſive Arcticus *Cluſii*, the *Greateſt Diver*, or *Loon*. Globo tranſfixus prope Inſulam *Ketham*. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Arcticus. Colymbus Arcticus *Lumme* dictus *Wormio*.

Aves Palmipedes Tetradactylæ Digito Poſtico ſoluto,

Roſtro anguſto in extremo non adunco, Macropteræ.

Lari majores.

Larus. Larus maximus ex albo & nigro ſeu cæruleo nigricante varius, the ***Great black and white Gull.***

Avis *Kittiwake*, ex Larorum genere, egregii ſaporis.

Larus cinereus maximus, the *Herring-Gull.*

Larus cinereus minor, the Common *Sea-mew.*

Ad Laros reducuntur Cataractes.

Noſter Anſeri ſylveſtri magnitudine par, unguibus aduncis nigris. Ejus Icon in Tabulis noſtris habetur. Rapax Avis Querquedulas ſimileſque Aves minores devorat.

Larus major albus; the *Sea-mew.*

Lari minores.

Hirundo Marina, Sterna *Turneri*, nostratibus *Pictarne*. In Insulâ *Kethâ* à D. *Andreâ Balforio* Equite aurato, dum unà illic essemus, Globo transfixa. *Pictarne.*

Aves Palmipedes Latirostræ.

Cygnus mansuetus. *Cygnus.*

Cygnus ferus. *Very many of them in the North.*

Adeps Hæmorrhoides lenit. *Usus Medicus, & Mechanicus.*

Pellibus durioribus & rigidioribus Pennis ablatis, relictâ plumâ molliore, seu lanugine, præparatis utuntur ad frigus depellendum. Imprimis operimenta pectoris & ventriculi ex iis confici solent. Ex mollissimis plumis Culcitræ quoque conficiuntur.

Anser domesticus. *Anser Domesticus, & ejus Usus Medicus, &c.*

Caro ad cibum expetitur.

Adeps humectat, emollit, digerit.

Stercus ad Icterum multùm commendatur.

Plumæ molliores pro Culcitris & Cervicalibus inserviunt. E pennis Calami Scriptorii parantur. *Mechanicus.*

Anser ferus, the *Common Wild Goose*. *Anser ferus.*

Anser nostratibus the *Embergoose* dictus, qui nidulari sub aquâ, & sub aquâ etiam Ovis incubare traditur. In *Orcadibus* frequens. *Embergoose.*

Duntergoose in *Orcadibus* quoque reperitur. Ejus Ova paria Anserinis in Insulâ *Kethâ* reperiuntur. *Duntergoose.*

Skeeling-Goose, de quo fama est, in ejus Ventriculo Grana Piperis reperiri, de quo tamen non constat. *Skeeling-Goose.*

Bernicla sive Bernacla, or *Claiks*. *Bernicla, sive Claiks.*

De hac Ave multa fabulosa traduntur. Operæpretium igitur erit veram ejus Historiam tradere.

De hac integrum Tractatum scripsit *Michael Megyerus*, qui de *Volucre Arboreâ* inscribitur, ubi æquivocam ejus generationem defendere conatur. *A D. Willoughbeo* sic describitur.

Ansere domestico minor est. Rostrum nigrum, Anserino multò minus & brevius, ab apice ad angulos oris vix sescunciale. Quod rostro contiguum est, albet, exceptâ saltem areolâ inter oculos & rostrum nigricante. Collum ad Sternum usque suprà subtusque nigrum. Prona pars corporis alba, cum aliquâ cinerei mixturâ. Infimæ tamen femorum plumæ paulò supra genua nigræ. Ultimæ tegetes caudæ albæ; supra illas plumæ nigricant. Alias dorsum ex nigro & cinereo varium. Cauda nigra. Remiges nigro-cinerea Minores alas vestientium ordines extremis fimbriis albent, deinde aliquousque nigri sunt. Quod reliquum est cinerascit. Posticus digitus valdè exiguus est. *Ejus Descriptio Auctore D. Willoughbeo.*

Galli has Aves *Macquerolles* & *Macreuses* appellant, & tempore Quadragesimali ex *Normaniâ* Parisios deferunt. Sed reverà deprehensum est à *Batavis*, Anseres hosce Ova parere, iisque, aliarum Avium more, incubare & Pullos excludere. Et refert *Senguerdius*, quod in Anatome harum Avium innumera Ova invenerit, &c. Mares ex his duos Testes habent, imo & Penem: & Femellæ Oviarium habent. Neque aliquid ejusmodi est, quod Animal creet, nisi priùs generet Ovum. Nec concipi potest, quomodo Animatum ab Inanimato, & Vivum à non Vivente produci possit: ultra enim suas vires agerent, generando quid seipsis nobilius. Quin potiùs ingenuè fateamur cum clarissimo Domino *Redi*, Quòd omnia illa, quæ ex putri materiâ vulgo oriri dicuntur, ex semine Plantarum reali & vero, nec non ipsorum etiam Animalium nascuntur, ut quæ mediante Semine proprio suas species conservent. Quodnam autem Animal in Conchis istis contineatur, sequente Sectione de Piscibus enarrabimus.

Anatinum genus.

Anas domestica vulgaris. In cibum venit, licet nutrimentum non ita bonum præbeat. *Anas domestica, & ejus Usus.*

Adeps dolores lenit. Fimus morsui Animalium venenatorum imponitur. Viva Anas, Ventre deplumato, Abdomini imposita, Colicæ medetur.

Boschas major, the *Common Wild Duck*. *Boschas major.*

Querquedula major, the *Teal*. *Querquedula major.*

Anas Circia, the *Summer-Teal*. An quæ nostratibus the *Ateal*? *Anas Circia.*

Eider Anas plumis mollissimis *Wormii*, quæ sic apud eum in Musæo describitur. Mas à Fœminâ in multis discrepat, licet lineamenta ferè sint eadem. Mas Anatem figurâ planè refert, rostro plano nigro, magis ad Anseris quàm Anatis figuram accedente, in medio duobus foraminibus oblongis respirationi dicatis prædito, longitudine trium Unciarum, ad latera pectinato. A foraminibus rostri, per verticem, duæ nigerrimæ et mollissimis plumis constantes maculæ supra oculos ad occiput tendunt, quas dividit linea albicans stricta, quæ in colli partem superiorem ex viridi albescentem desinit. Totum vero collum, capitis pars inferior, pectus, dorsi & alarum pars superior candicant. Remiges vero pennæ nigricant, ut et pectus totum et Uropygium. Cauda trium Unciarum, etiam nigra. Pedes tribus digitis constantes nigri, membranâ nigrâ ad extremum junctis. Crura brevia & nigra. Digiti Unguibus acutis et incurvis armati, Calcar habent ex adverso ad initium Cruris situm, simili membranâ et ungue dotatum. Fœmina ejusdem est magnitudinis et figuræ, sed non nisi unius coloris, fusca maculis quibusdam nigris hinc inde conspersa, reliquis partium lineamentis Mari respondens. *Eider Anas.*

Nidos in Cautibus sibi struunt, ac Ova copiosa sapida pariunt. Plumæ mollissimæ et Culcitris fulciendis aptissimæ sunt. In exiguâ copiâ se valdè dilatant, et præ reliquis, corpus calefaciunt. Solent hæ Aves statis temporibus se deplumare: hinc hac merce expetitâ se ditant Mercatores. Eadem mihi videtur Avis hæc cum Colcâ nostrate, cujus meminit *Buchananus* agens de Insulâ *Suilskeratâ*. "In "hac Insulà rarum, et aliis Regionibus ignotum genus Avis conspicitur: Colcam vocant, magnitudine *Rerum Scot. L. 1.* *Colca Avis.*

„paulò infra Anserem. Ea Vere singulis annis eò adventat, Pullosque exclusos eò usque educat, „dum ipsi sibi prospicere possint. Ad id ferè tempus Plumæ sponte defluentes è toto corpore nu„dam destituunt: ac tum demum ad mare se recipit, nec ante proximum Ver usquam conspicitur. „Illud quoque eis est singulare, quòd earum pennæ caulem non habent, sed levi, & cui nihil prorsus „duri adest, plumâ totum corpus velut lanuguine vestiunt.

Thomæ Bartholino Anas fera Eider rostrum acutius habet nonnihil quàm vulgaris, Caro Mare sapit. Differt. E) de Medici, nâ Danorum.

Albanocal Albanoca Avis Palmipes maculis cinereis rubris & albis conspersa in Insulâ *Alisâ* nidulatur.

CAPUT VII.

De Avibus quibusdam apud nos,
Quæ incertæ Classis sunt,
Quarum proinde Descriptiones accuratas desidero.

Avis *Gare* dicta, Corvo Marino similis, Ovo maximò.
Junco, Avis capite nigro, *Cole-hooding* dicta. Inter Juncos nidulatur.
Titlinga, *Titling*, or *Moss-cheeper*. An Curucæ species?
Avis cristata Passeri similis.
Avis capite flavo, cum maculâ rubrâ. Circa Aquas versatur.
Avis nigra, cum maculâ albâ in pectore, Sturni magnitudine, canora, natans. An Merula Aquatica?
Avis Coturnice major, ejusdem coloris, Rostro tres pollices longo, adunco.
Avis cinerei coloris Alaudâ major, Rostro rubro. Aquas frequentat. *Pickerel* dicta.
Attagena albis maculis interstincta, saporis delicatissimi.
Avis Marina *Sea-Coulter* dicta.
Avis Marina *Taster* dicta.
Avis Marina *Sea-Cock* dicta.
Avis Palmipes Rostro lato coccinei coloris, cinerei coloris, Coturnice minor.
Avis *Orcadensis Lyra* dicta Anate minor, & Pluviali major, pinguissima, saporis pisculentì.
Avis parva præpinguis in *Orcadibus Tyst* dicta.
Harle Avis Palmipes Anate major. An Merganser?
Avis Anate domesticâ minor piscibus victitans *Smlefanger* dicta est dorso nigricante.
Palmipes quædam Rostro Ardeæ simili. In *Orcadibus*.
Cockandy Avis Palmipes Anseri magnitudine par, cinerei coloris.
Badoch Avis Marina magna nigricans.

SECTIO QUARTA.

De Piscibus.

CAPUT I.

De Piscibus in genere.

Piscium natura. Piscis, voce generaliùs sumptâ, Animal est Aquatile, seu in Aquâ vitam agens.

Sedes propria est aqua, extra quam si diutiùs retineantur, celerrime moriuntur, tanquam naturali Elemento seu pabulo caloris destituti. Ut enim Animalibus terrestribus & aereis aer ad vitam absolutè necessarius, sic & aqua piscibus pro caloris sui ventilatione necessaria est.

Differentiæ Omnia autem Animalia Aquatica ad has duas Classes reducuntur: vel scilicet sanguinea, vel exsanguia sunt.

à Loco, à Tegumento. Sanguinea *Latinè* Pisces strictim dicta, &, pro locis in quibus vivunt, vel sunt Marini, Fluviatiles, Lacustres, vel Marini simul & Fluviatiles. Tegumentorum quoque ratione, quidam squamosi sunt, quidam Cute tecti, eaque vel asperâ vel lævi.

Exsanguia generaliùs dividuntur in Mollia, Crustacea & Testacea.

Piscium Motus, Usus. Quidam ex Piscibus natant, qui Motus Pinnis perficitur, quidam gradiuntur, ut Cancri, &c.

In Cibum plurimi veniunt; quidam etiam partes habent ad usus Mechanicos inservientes.

CAPUT II.

Inter Sanguinea agmen ducunt Ceti mole suâ observabiles. Et quidem sub nomine Cetorum veniunt Pisces ingentis molis: sed propriè tales sunt, qui Pulmones, Arteriam, Collum & alia Membra com Quadrupedibus communia habent. Ex his apud nos sunt

Balænæ olim claræ apud Scriptores antiquos, ut apud *Juvenalem*, Sat. 10.

Quantò

Quantò Delphinis Balæna Britannica major.

Balæna, the *Common Whale.* Una septuaginta pedum longitudine nuperrimè capta in Oris Borealibus. Balæna.

Prope *Leogum* Insulam tanta capitur Balenarum copia, ut aliquando (uti seniores narrant) viginti septem, partim prægrandes, partim minusculæ, Decimarum nomine Sacerdotibus sint exhibitæ.

Physeter, the *Spouting-Whale.* Ante cerebrum foramen habet, seu fistulam, per quam aquas eructat. Physeter.

Lib. 6. Exot. Cap. 17. Cetus dentatus *Clusii*, in cujus capite Sperma Ceti reperitur. Cetus dentatus

Porcus Marinus Harengos persequitur, & Delphinus esse creditur. Delphinus.

Phocæna, the *Porpus* or *Porpoise*, Delphini species. Breviore & crassiore corpore est. Phocæna.

Sapor carnis Porci Marini Bovillæ non multùm cedere dicitur.

Ex Adiposis horum Piscium Carnibus Oleum (*Tram-Oyl* vulgò) excoquitur, cujus usus ad Saponem nigrum conficiendum; in Lucernis quoque; & ab Alutariis & Coriariis etiam ad inungenda Coria expetitur. Usus Mechanicus.

CAPUT III.

De Piscibus Pelagiis Squamosis.

EX his apud nos sunt

Asellus mollis, Candidus primus, omnium nobilissimus. D. *Shonevelde.* Nostratibus a *Whiting.* Aselli.

Asellus Callarias, Nostratibus a *Haddock.*

Asellus fuscus, Nostratibus a *Podly.*

Asellus major, the *Cod-Fish*, or *Keeling.*

Asellus niger, the *Coal-Fish.*

Asellus noster a *Codling* dictus, *bigger than the Haddock.*

Asellus varius, Molva. Asellus longus. *Shonevelde. Ling.*

In cibum venit, &

Ex hepatibus *Asellorum* collectis pinguedo excoquitur, & Oleum *Train-Oyl* dictum inde conficitur. Usus.

Halec, a *Herring.*

Haleces *Scotiam* immensis exercitibus circumnatant. Ingentem quæstum ex eorum capturâ in nostro Mari *Batavi* quotannis faciunt. Optimè nunc apud nos condiuntur, & à Mercatoribus nostris Exteris in Oris distrahuntur. Harengus.

Recens egregii saporis est: à quibusdam tamen Muriatica præfertur, quòd languidum & humectum Ventriculum firmet, appetentiam excitet, famem sedet, & adversus Crapulam valeat. Vires.

Jus Halecum Alvum solvit. Intestina pulverata ex Vino pota Urinam retentam elicere valent, *Schwenckfelt.*

Muria incidit, attenuat, abstergit, Alvum subducit. Ex Melle cum Halecum cinere strumas dissipat, & ad Anginas valet; Ulcera sordida abstergit, & morsui Canis rabidi medetur.

Alosa minor a *Crue-Herring.* Alosa.

CAPUT IV.

De Pelagiis levibus.

EX his apud nos

Thunnus, nostratibus the *Stoer-Mackrel.* In eâ Maris *Atlantici* parte, quæ Occidentalem *Scotiæ* Oram alluit. Thunnus.

Xiphias, seu Gladius, the *Sword-Fish.* Xiphias.

Serpens Marinus, the *Sea-Serpent.* Serpens Marinus.

Conger, quibusdam à corporis & coloris similitudine Anguilla Marina, the *Conger.* Conger.

CAPUT V.

De Piscibus Cartilagineis.

HOrum duo genera: alterum longum, alterum planum.

Longi generis.

Canis Carcharias. Ex *Atlantico* Mari Minores Pisces, Haleces, &c. persequitur in sinus Maris Occidentalis nostri. *The Shark.* Canis.

Galeus Mustelus, the *Dog* or *Dogger-Fish*, Piscatorum Retia rumpit. Galeus.

Galeus Acanthias, Catulus spinax, the *Picked Dog.*

Plani generis.

Pastinaca Marina, the *Fire* or *Fiery Flaw.* Pastinaca.

Raia, the *Thornback.* Raia.

Raia lævis, the *Scate.*
Raia clavata, the *Scate with large pricks like nails.*
Squatino-Raia. Squatino-Raia.
Lumpus. Lumpus *Anglorum*, noſtratibus the *Cock-Paddle.*
Gibboſus Piſcis, the *Hush-Paddle.* Quibuſdam the *Bagaty.*
Rana Piſcatrix. Rana Piſcatrix, the *Fiſhing-Frog.*

Incertæ Claſſis.

Mola. Mola *Salviani*, Orthragoriſcus, ſive Luna Piſcis *Rondelet.* the *Molebut*,

CAPUT VI.

De Piſcibus Marinis, Saxatilibus & Litteralibus.

EX Saxatilibus Marinis apud nos ſunt, ex Squamoſis
Perca. Perca Marina, the *Sea-Pearch.*
Channe, Hiatula, quòd perpetuò hiare videatur.

Uſus Medicus. Caro Percæ duriuſcula, triabilis, ſuavis, laudabilis ſucci; languentibus ægris, febricitantibus, puerperis & vulneratis ſalubris. Hinc *Auſonius*, *Idyll. 10.*

Nec te delicias Menſarum Perca *ſilebo,*
Solus puniceis facilis contendere Mullis.

Jus ex Percis alvum emollit. Coercent Carcinomata Percarum ſalſorum capita. Lapillos binos rotundos Perca in capite fert juxta ſpinæ dorſi initium, qui contra Calculum laudantur.

Umbra. Umbræ *Rondeletii* congener noſtras maculis aureis. An Anthias quartus *Jonſtoni*? Ejus Icon in Tabulis noſtris habetur.

Gobius. Gobius Marinus viridis, a *Groundling*, or *Rock-Fiſh.*

Acus. Acus, the *Needle-Fiſh.* Hujus variæ ſpecies apud nos: ſcilicet,
Acus Oppiani Major cubitum unum longus.
Minor pedem longus.
Acus Ariſtotelis.

Acus noſtras caudâ Serpentinâ. Ejus Icon in Tabulis habetur. Duos pedes longus eſt. Roſtrum ejus Tubam æmulatur, in quo convenit cum priore Acu *Ariſtotelis*; hoc veluti per Fiſtulam ex Aquâ Alimentum haurit: foramen enim parvum in extremo Tubæ eſt. Pinnam habet in medio dorſi oblongam duas uncias longam. Cauda autem non (ut prior) in pinnam inſtar penicilli deſinit, ſed in acutum veluti ſtimulum terminatur, abſque ullo pinnæ veſtigio. Ab infimâ verò capitis parte ad caudam lineis gyratim ad parvum intervallum corpus ambientibus diſtinguitur. Gyri hi obſcuri coloris: Cutis autem, quæ Cartilaginea eſt & dura, flaveſcit. Fuit hic Piſcis in Littus Præfecturæ *Limnuchenſis* prope Prædium de *Carrin* rejectus, tempeſtate maris (ut veriſimile eſt) illic delatus, & ad me ab *Andreâ Pourie* Chirurgo *Limnuchenſi* tranſmiſſus.

Apua. Apua vera, the *Spurling.*
Ammodites. Ammodites the *Sand-Eel.*
Draco. Draco Marinus major, the *Viver Pieterman*; quibuſdam Araneus minor.
Trachurus. Trachurus. Hunc eſſe ſuſpicor, qui *Drumfriſienſibus* noſtris *Hirling* dicitur, ſimilis Scombro, ſaporis Aſelli *Merlucii.*
Encraſicholi ſpecies. Encraſicholi ſpecies. At *Drumfrieſs.*
Scomber. Scomber, the *Mackrel.*
Aculeatus Marinus. Aculeatus Marinus minor *Shonevelde.* Ejus Icon in Tabulis habetur.
Lyra. Lyra, quibuſdam the *Crowner*, aliis ex noſtratibus the *Sea-Hen*: quæ appellatio quoque (Sea-Hen) *Germanis* communis eſt, referente *Turnero*
Scorpius. Scorpius Marinus noſtras. Ejus Icon habetur in Tabulis noſtris.
Cyprinus. Cyprinus, the *Sea-Carp.*

Ex planis Squamoſis.

Solea, the *Sole Fleuk.*
Solea, & ejus Uſus. Inter lautos cibos habetur. Caro ejus alba, firma, dura & nonnihil glutinoſa. Suavitate & bonitate præſtat multis aliis Piſcibus.
Rhomboides. Rhomboides. An qui noſtratibus the *Bonnet-Fleuk*?, an *Turbot-Fleuk*?
Paſſer. Paſſer lævis vulgaris, the *Common Fleuk*
—auratus, the *Spotted Fleuk.*
Rhombus lævis, the *Common Turbot.*
Rhombus, & ejus Uſus. *Paulus Jovius* Rhombo principatum largitur, quem ideo Ganeones *Itali* Aquatilem Phaſianum appellant, ut Soleas Perdicibus adæquant.

CAPUT VII.

De Marinis ſimul & Fluviatilibus.

Salmo. Eſ... ejus & uſus. SAlmo, the *Salmon.* Tantâ copiâ capiuntur in noſtris Fluminibus, ut inter merces ſint, quæ apud exteros a Mercatoribus noſtris diſtrahuntur.

Caro

Caro rubet; pinguis est, ori grata & stomacho idonea.

Recens suauis est & ori gratus. Salitus multum de bonitate amittit. Fumo induratus saporis ingrati & difficilis concoctionis.

Lupus Marinus *Shonveldii*, nostratibus the *Cat-Fish*. Descriptio ejus habetur apud D. *Schonevelde* in Ichthyologiâ. *Lupus Marinus, & ejus usus.*

In cibum venit, egregii saporis. Ejus Icon habetur in Tabulis nostris.

Sturio, Accipenser quibusdam, the *Sturgeon*. *Sturio, sive Accipenser, & ejus usus.*

Accipenser Piscis in primis nobilis est, pinguedine flavâ abundat, palato optimus. Caro candidissima, mollis, delicata, suavis, boni succi, stomacho idonea, succum gignit dulcem, alit facillimeque excernitur. Summi apud veteres *Romanos* pretii. Hinc Martialis,

Lib. 13. Epig. 91. Ad Pallatinas Acipensem mittite Mensas.

Cataphractus *Shonveldii*. Ejus Icon in Tabulis nostris habetur. *Cataphractus.*

Egregia ejus Descriptio extat apud D. *Schonevelde* in Ichthyologiâ.

Ob carnis dulcedinem quibusdam in deliciis habetur. Resecto capite, coquunt ex Aquâ. Hinc abrasis crustis, cum Butyro & Aceto utuntur.

Lampetra. *Lampetra.*

Anguilla, the *Eeel*. *Anguilla, & ejus Usus.*

Anguilla carnem habet mollem, dulcem; sed quæ glutinosum, & pituitosum frigidumque succum gignat & faciat.

Aqua Anguillæ destillata Tabidis propinatur. Pinguedo coctæ supernatans Alopeciam emendat. Cum Axungiâ Anserinâ, succo Rutæ, Absinthii, Hederæ terrestris fit Unguentum surdastris utile. Hepar Anguillæ pulveratum ad partum promovendum commendatur.

Mustela vivipara. *Mustela Vivipara.*

Mustela Vivipara, nostratibus the *Guffer*, quibusdam *Eelpout*. Eam ita describit D. *Schonevelde*. Piscis est pedalis aut paulò major. Cutis illi glabra, color capitis & dorsi ex fusco flavescens nigris lituris sugillatus, qui versus latera dilutior fit. Ventre paulatim obscorè albescente, podex vel umbilicus albicat. Branchias habet utrinque quaternas. Caput quam in aliis speciebus minus, figurâ, ut in Anguillis; terete. Pinnas habet ad Branchias latiores duas, sub gutture foris croceo totidem, cirrhorum instar, perexiguas. A cervicis initio dorsi pinna incipit coloris ex flavo cinerei, & continuo ductu versus caudam excurrit. Ab umbilico pinna subflava in caudam brevem mucronatam gracilescentem ac paulatim rubescentem desinit. Anatomen partium Interiorum ibidem vide. Vivipara est, ut unà cum D. *Balforio* nostro observavi: ex unâ enim fœtus viginti duos extraximus, qui, Anguillarum instar se contorquebant.

CAPUT VIII.

De Piscibus Fluviatilibus.

TRutta Fluviatilis vulgaris. *Trutta & ejus Usus.*

Trutta Piscis gustu suavissimus & ori gratus, carne friabili, in quâ parùm lentoris & pinguedinis inest; unde alimentum ex eo sumitur corporibus alendis saluberrimum, ægris quoque commodum.

Alburnus. An qui nostratibus the *Bleis*? *Alburnus. Asper Pisciculus.*

Pungitius Pisciculus.

Cobites barbatus, a *Loch*. Ex Mustelarum genere est omnium minima. *Cobites. Phoxinus.*

Phoxinus lævis, the *Minnow*.

Phoxinus lævis, Pisciculus varius *Rondeletii* à variis coloribus dictus, Fellis multum habet; propterea non nisi evisceratus coquendus. Carne est molli & satis suavi.

Salmoneta, qui nostratibus the *Salmon-trout*. *Salmoneta.*

Omni tempore bona est, sed Maio mense præstat. Caro elixa rubet, ut Salmonum, suavis & grata, succi laudabilis & facilis digestionis.

Cyprinus, the *Carp*. *Cyprinus.*

Perca. *Perca.*

Abramis, the *Bream*. *Abramis.*

Lucius, a *Pike*. *Lucius, Ejus Usus.*

Lucius carne præditus est albâ, duriusculâ, optimi succi & facilis concoctionis.

Cor Lucii adversus Febrium Paroxysmos devoratur. Fel in oculorum affectibus magni usus. Mandibulæ siccatæ in pulvere adversus pleuresin, renum saburram & vesicæ calculum bibuntur. Cinis ad ulcera inveterata usurpatur.

Silurus, sive Glanis. Atlas Novus Parte 5. Pag. 148. *Glanis.*

CAPUT IX.

De Lacustribus.

TRutta Lacustris maxima. An qui *Bull-trout* dicitur? *Trutta.*

Salmerinus. An Trutta parenchymate rubro, the *Red-Trout*? *Salmerinus.*

Poana. Vandeſius & Gevandeſius.

Poana, Anguillæ ſpecies in Lacu *Leimonio.*
Piſcis in Lacu *Mabano*, Vandéſius.
In eodem Lacu Gevandeſius.

CAPUT X.

De Mollibus ſeu Molluſcis.

EX Mollibus apud nos ſunt

Sepia. Sepia, the *Cuttle-Fiſh.* Atramenti copiâ luxuriat.

Loligo. Loligo. Noſtratibus, (à thecâ, in quam ſe recipit) *Hoſe-Fiſh* dicitur. Præter Atramentum, aliumq; Succum purpureum habet.

Sepiæ Os. Sepiæ Os in uſum venit Aurifabris.

Stella. Stella Marina quinque radiorum, & cum radiis tredecim.

CAPUT XI.

De Cruſtatis.

Aſtacus. AStacus Marinus major, the *Common Lobſter.*
Aſtacus Fluviatilis, ſeu Gammarus the *Creafiſh.*
Aſtacus Fluviatilis in capite duos lapillos albos rotundoſque ſemiglobuli figurâ gerit.

Uſus. Caro Hecticis & Tabidis utilis eſt, optimè nutrit, & ſomnum conciliat. Præfertur caro in Caudis & Forcipibus. Aqua ex carnibus per Alembicum extrahitur pro Hecticis, Calculoſis quoque utilis.

Oculi Cancri, dicti Aſtacorum lapilli. Lapilli Aſtacorum (qui *Oculi Cancri* vulgò dicuntur) Cordiales ſunt, refrigerandi, ſiccandi & abſtergendi facultate prædıti, Calculoſis & ab alto devolutis utiles. Uſtorum cinis plurimùm exiccat, in Cancro & morſu Canis rabidi laudatum eſt Remedium.

Aſtaci ſuccus recens expreſſus, cum Farinâ Hordeaceâ & Oleo Violaceo, ad Cataplaſmatis conſiſtentiam coctus Renum fervorem mitigat, Calculique Coagulum diſſolvit.

Squilla. Squilla gibba.

Cancer. Cancer Marinus vulgaris, the *Common Sea-Crab.*
Pagurus, the *Punger.*
Cancer Fluviatilis.
Cancer minor viridis noſtras, the *Keavy.*
Cancellus in Buccino degens, the *bigger Souldier-Crab.*
Incertæ Claſſis.

Phyſallus. Phyſallus *Rondelitii.*

CAPUT XII.

De Teſtaceis, ſive de Cochleaceo genere.

Cochleæ. COchleæ vel terreſtres ſunt, vel aquaticæ.
Cochleæ terreſtres ad Inſecta Apoda reducendæ.

Cochleæ Aquaticæ: Cochleæ Aquaticæ vel Fluviatiles, vel Marinæ.

Cochleæ Fluviatiles. Fluviatiles vel Turbinatæ, ut Buccina;
Vel Bivalves, ut Muſculi Aquæ dulcis;
Vel Univalves Patellæ, de quibus vide D. *Liſter.*

Marinæ Turbinatæ. Marinæ quoque vel Turbinatæ, quarum
Quædam intortæ, ſive anfractuoſæ, aperturâ ſinuatâ ſive canaliculatâ, ut Buccina Roſtrata dicta.

Buccina. Buccinorum uſus. Buccina è genere Turbinatorum ſunt, in cibis locum invenerunt. Caro alvum ſiſtit; ſed aqua, quæ ex iis defluit, Ventrem ſubducit. In Colicis affectibus, Cardialgiâ & Oculorum doloribus eorum uſus commendatur. Ad tetros Oris odores ex iis collutiones præparantur. Ad Alopeciam, Aurium dolores & Ambuſta Unguenta inde parant. Potum ex ejus Teſtâ pueris Tuſſi ferâ laborantibus conducere animadverſum eſt.

Hæ læves,
— ſtriatæ.
Aliæ intortæ aperturâ planâ, eæque vel
Figurâ productiore, vel
— breviore Cochleiformes.
Umbone minime omnium extante, Neritæ.

Neritæ. Trochi. Baſi latâ & planâ figurâ Conoide, Trochi.
Aperturâ in anguſtam rimam formatâ, ſpiris intus latentibus, Concha *Veneris* minima.

Concha Veneris. Orbes non habens, Echinus Marinus, *Orcadenſibus Ivigar.*

Echinus Marinus. Egregia Echini noſtri Marini deſcriptio apud *Olaum Wormium* habetur, quam hic apponere viſum eſt.

Echinus

Ejus Deſcriptio. Auctore Olao Wormio in Muſæo Pag. 261.

Echinus Marinus quibuſdam Aorantium Marinum, quòd, ſpinis ablatis, Pomum Aurantium quodammodo referat. Forma eſt in rotunditatem conglobatâ, demptâ unâ parte parùm compreſſâ, in quâ os eſt rotundum, quinque dentibus incurvis intus cavis & in idem punctum coëuntibus munitum. Ii quinque maxillis internis connexi ſunt, quæ ab ore intus erectæ, ex acuto in latum tendentes, & ambienti calici non continuæ, mirabili artificio ſunt constructæ & cælatæ. Inter dentes interna caruncula quædam eſt quæ Linguæ vices gerit: mox Gulæ jungitur, quæ in Inteſtinum deſinit longum, per Teſtam ſtellatim diſpoſitum, quod in parvum foramen deſinit, ad excrementa egerenda deputatum, ex adverſo oris ſitum. Tota Teſta intrinſecus foraminibus parvis plena eſt, per quæ movendi facultas Aculeis communicatur: extrinſecus in exigua Tubercula eriguntur Aculeorum cotylen excipientia: membranulâ junguntur, ut in orbem moveri poſſint. Aculeorum caput craſſius eſt & cavum, ſed in acutum terminatur. Tota exterior Teſta à ſpinis denudata purpureo & flavo, alternatim quaſi diſpoſitis coloribus, radiat, & creberrimis punctulis aſperatur. Magnitudo diverſa eſt: quandoque ſemipedem in diametro habet, quandoque minus.

Echinorum Marinorum uſus.

In Echinis nihil eſt, quod cibum præbeat, præterquam Ova, quæ in iis inveniuntur quinquepartita, ſubruffa, ad Stellæ imaginem formata, quæ quandoque eduntur, ſapore non injucundo, licet ad amaritiem accedant; quandoque coquuntur, ex intervallo manducata. Phreneticis, Epilepticis & Melancholicis conducere volunt. Teſtæ crematæ ſordida ulcera purgant, carnem luxuriantem reprimunt, ſtrumas diſcutiunt. Ad Dyſuriam & Calculum teruntur cum Aculeis, & ex Mulſa frequenter exhibentur. *Hippocrates* Echinos Marinos in Vino odorato exhibet ad expellendas Secundinas. Recentes in cibo morſis à Cane rabido proſunt cum Vino aut Mulſo. Ad ſtomachum haud parùm proficere Echinum Marinum & Veſicam vacuam facere affirmat *Ælianus*.

Bivalves cluſiles.

Bivalves vel ex omni parte cluſiles, eæque vel non ſtriatæ, vel ſtriatæ.

Oſtrea, & eorum uſus.

Non ſtriatæ aſperæ valvis diſſimilibus unico ligamento interno donatis, Oſtrea, quæ apud nos maxima ſunt.

Non ſolum in Cibis, ſed etiam in Medicinâ, magnæ ſunt Oſtreorum dotes. Stomachum onicè reficiunt, faſtidiis medentur, alvum leniter molliunt eadem cocta cum Molſo. Oſtreorum Teſtæ crudæ tritæ ad Sedem procidentem valent. Combuſtarum cinis cum Melle impoſitus Parotidas citò diſſolvit.

Mytuli, & eorum uſus.

Quædam Conchis ſetiſeris unico ligamento donatis, figurâ ferè Rhomboide, Muſculi vel Mytuli, qui Saporis non ingrati ſunt. In nonnullis Uniones inveniuntur, ſed obſcurè albi. Comitiales Morbos jus Mytulorum & Concharum abigit. *Plinius*.

Sunt etiam in Aquis dulcibus Mytuli Marinis majores, quorum Teſtæ Pictoribus ad colores excipiendos inſerviunt.

Concha Margaritifera.

Concha Margaritifera dicta. Hæc Bivalvis eſt Concha, figurâ longiuſculâ, compreſſâ, putamine externo fuſco ſtriis multis ſcabro. Intrinſecùs verò lævis, lubrica, pellucida argenti nitore, ut Conchæ Orientales Margaritiferæ, refulget. Margaritas gignit, quæ ipſi carnis ſubſtantiæ innaſcuntur.

Caro mucilaginoſa, lubrica, mollis, odoris ingrati.

Margaritæ.

Quandoque minutæ quamplurimæ ſunt, magnæ verò trinæ aut plures rarò. Sæpiſſimè unica tantum inſignis inter Carnem & Teſtam libera. Quædam exactè rotundæ, Piſi inſtar, quædam oblongæ, teretes, Cylindraceæ; quædam Pyriformes. Mihi a fide digno viro relatum eſt, nuperis annis in Boreali *Scotiæ* Plagâ unam fuiſſe repertam, quæ Nucem Moſchatam magnitudine æquaret, boni quoque coloris. Plures fuſcos vidi Fabæ vulgari pares. Quædam fuſcæ in unâ parte, in aliâ argenteo candore nitent.

Margaritæ Cordiales ſunt, acres humores edulcorant, volatiles figunt, ſanguini *** & conſiſtentiam præbent, & calorem ejus mitigant. Siccant, abſtergunt & roborant.

Corolla ex Margaritis Scoticis.

Dominus *Tavernier* Corollam ex iis mille Coronatis æſtimat. Olim celebres erant: legitur enim, Cæſarem Scutum ex Britannicis ornatum *Veneri Genitrici* dicâſſe. Ipſe verò vidi Corollam ex Margaritis *Scoticis*, quæ bis mille Coronatis æſtimabatur: erant enim grandiores Piſis, exactè rotundæ, nitidiſſimi candoris.

Concha è maximis.

Concha è maximis admodum craſſa, rotunda, ex nigro ruſeſcens. *D. Liſter*.

E maximis eſt, æqualiter ferè lata, ſc. ad digitos tres utrinque patens. Ei figura ſubrotunda eſt. Cava & in dorſum multùm elata eſt. Huic color cum ſummâ cuticulâ adeſt ex fuſco rubeſcens, aut caſtaneus intus albet.

Striatæ vel ſunt Auritæ, vel ſine auribus.

Pectines.

Auritæ valvis diſſimilibus, Pectines, the *Clames*. His altera è Teſtis plana, altera cava. Unicuique ligamentum eſt nullis apophyſibus ſive Tuberculis Teſtaceis: ſed in medio utriuſque Teſtæ cardine ſimilem cavitatem, ſive canaliculùm habent nervo obſitmatum.

Pectunculi.

Striatæ ſine Auribus ſunt valvis æqualitèr concavis, unico ligamento donatæ, Pectunculi, *Cocklet*.

Solen.

Dictum eſt de Bivalvibus Cluſilibus. Sequuntur Bivalves alterâ, aut utraque parte hiantes, ut Concha fuſca, longiſſima, anguſtiſſimaque, moſculo ad cardinem nigro, Solen, the *Spout*.

Pholas.

Pholas noſtra, cujus Icon in Tabulis noſtris habetur. Videtur id eſſe quod deſcribit D. *Liſter* de Cochleis Marinis not. 21. Admodum tenuis & fragilis Teſta eſt; modicè cavæ ſunt Valvæ, extrà rugoſæ, intus læves. In lapidis duriuſculi foraminibus latitant ab ipſo earum ortu, nec ex his eximi poſſunt, niſi lapis frangatur. Foramina alterâ parte patent, alterâ clauſa ſunt. His ſingulis figura una & eadem eſt, eaque veluti Ovalis; ſc. ipſum Os anguſtius, media pars ventricoſior, rurſus anguſtior ima pars, quæque rotundatur. Pro ratione Animalis majora minorave ſunt: at omnium foraminum cava duplo aut triplo majora ſunt, quàm Conchæ requirant, ſc. ut liberè Valvas aperire poſſint.

Univalves vel funt

Patellæ. Loco mobiles vertice integro, Patellæ. Vel

Balani. Loco fixi vertice aperto, Balani, qui Porco Marino adhærent,

Incertæ Claffis funt

Concha Anatifera. Concha Anatifera dicta.

Concha illa triquetra eft, parva, foris ex albo cærulea, lucida, lævis, compreffa, unciali longitudine & latitudine, ad perfectionem ubi devenit, quatuor conftans Valvis, interdum pluribus, quarum priores duæ triplo majores pofterioribus, quæ iis tanquam appendices adhærent, Tenues valde in Membranaceum Tubulum definunt, quo Algæ aut Abietis fragmento adhærent, & (ut verifimile eft) non folùm eo fe figunt, fed & fugunt humorem alimentitium: cum hoc enim jungitur Pifciculi corpus, quod informis quædam caro eft, ex quâ multi pedes fparguntur. Et hi pedes interiorè parte multos quafi breves pilos emittunt, qui pro pennis, fallunt eos qui incautiùs intuentur. Pennæ enim nullo modo funt; nam penna quævis ex utroque caulis latere plumas emittit. At hi pedes exteriore latere plani funt, interius latus hofce veluti pilos emittit, ut videre eft in Iconibus, quæ in Tabulis noftris habentur, tum prout nudis oculis apparent, tum ut Microfopii beneficio fpectantur.

Concha Infulæ Barræ.

Concha *Boethii* Margaritifera torno faftigiata & maculis afperfa. An Nautilus?

Concha Infulæ Barræ &c. Cochlea Marina Stomacho idonea, & facile alvo excernitur. *Diofcorides.*

Ufus Cochlearum Marinarum. Ex Teftis Marinis crematis fit Calx, quæ Arenâ mifta contra Aquas Pluviamque (ut ferunt) admodum durat.

C A P U T XIII.

De Pifcibus quibufdam incertæ Claffis.

Pifces quidam funt, de quibus Relationes non ita diftinctæ funt, ut ad certas Claffes reduci poffint. Io Boreali *Scotiæ* Plagâ the *Seath-Fifh*.

The great black Cockle.

The Hook.

Inter Pifces, Spondylorum meminit *Boethius*, Defcript: *Scotiæ*.

Purpuræ quoque meminit ibid.

Pifcis in Lacu *Levino Camdui*, faporis delicatiffimi.

Pifcis *Gerletroch* dictus.

A Fifh with big eyes prominent.

Capitonis meminit *Leflæus*.

S E C T I O Q U I N T A.

De Zoophytis.

Urtica Marina. Urtica Marina.

Quædam ex hisfrondibus purpurafcentibus confpicuæ. Tactæ Urticæ uredinem movere dicuntur.

Penna. Penna Marina alia *Jonftoni*.

S E C T I O S E X T A.

De Serpentibus.

Atque hic patriæ noftræ gratulandum eft, quòd Serpentes apud nos pauciffimi fint, sc.

Coluber, Typhlops Hydrus. Anguis five Coluber, the *Snake*, noftratibus the *Adder*.

Typhlops, Cæcilia, a *Blind-Worm*.

Hydrus, feu Natrix, the *Water-Snake*.

S E C T I O S E P T I M A.

De Infectis.

C A P U T I.

De Infectis in genere.

Nominis ratio. Infecta Ἔντομα fic dicta, quoniam eorum corpora incifuris præcinguntur, quæ nunc cervicum loco, nunc pectorum atque alvi procinctu feparant Membra tenui Fiftulâ cohærentia. Non tanto partium apparatu ftipantur ac Sanguinea, nullâ tamen re ad naturam fuam pertinente deftituuntur. *Infectorum motus.* Quod ad motum attinet, repunt, ambulant & volant, quod mirum in tantillis corporibus eft, & fummam fpirituum agilitatem notat. Ab horum agitatu murmur eft, quod quædam ex iis edunt. *Generatio.* Omnia coitu generantur, ut egregiè experimentis variis comprobavit *Francifcus Redi* de Infectis.

Locus. Variis locis gaudent: in nive, aquis tam dulcibus quàm marinis, in terrâ, in Foffilibus quibufdam inveniri

inveniri etiam quidam tradunt, qui intentiore intuitu Naturam contemplati sunt. Singulæ autem ferè Plantæ sua Insecta diversa ferunt.

In hisce Naturæ solertiam & potentiam mirari est, quæ, ut ait *Plinius*, *nunquam magis quàm in minimis tota est.* Quis enim non vellet suspicere tot sensus non in Culice (ut ille habet) sed in Acaro, qui visûs aciem præ minutissimâ suâ tenuitate effugit, qui tamen in Microscopio corpus crystallini coloris multis Organis (ut postea videbimus) instructum exhibet? Et quidem, quasi parvitatem ejusmodi Animalium numero compensare voluisset *Deus* Opt. Max. ea non solùm per omnia reliqua Animalia, sed & per omnia corpora mixta disseminavit, pro specierum varietate diversa. Hæc proinde *Deus* Exercitûs sui nomine donat, quo superbiam & ferociam hominis confundit & conterit: Is enim Pulices, Lendes, Pediculos, Sirones, Vermesque varii generis Inquilinos in suo corpore habet. Horrenda etiam & à communi reliquorum formâ aliena producit Animalcula, quibus quandoque in prædam cedit. Et tam vilibus contemptisque Animalculis non solum summi aliquando Viri absumuntur, sed & integri Populi, (corruptis aut devoratis planè frugibus, & Insectis iis demum putrescentibus exortâ Peste) per magnos Terræ Tractus funditus delentur. Quid ergo Homo est, ut cum Conditore suo contendat, aut spem in marcescentibus illis rebus ponat? Tanti Numinis Majestatem adorare potius decet, & eum tremore revereri: nec viribus corporis, nec ingenii felicitati, nec fortunæ indulgentiæ fidere, sed in *Dei* solius benignitatem recumbere, in quo vivimus, movemur & subsistimus, cui soli honos, potentia & laus in æternum debentur.

Mira Naturæ potentia & prudentia in hisce Animalculis elucent. Insecta Exercitus Dei appellantur.

Exod. 8. & 10. Psal. 105 v. 30. Joel. 1. v. 4.

Res certè quæque virtutis amplitudine, non molis quantitate, demetiendæ, ut vel ex Insectis apparet, in quibus longè majora miracula collocasse videtur Deus ejusque administra Natura, quam in enormibus aliis Animalibus, ut in Artificialibus quoque videmus. Faciliùs enim multo componitur Catena, cujus Annuli sunt magnitudine & circumferentiâ pedali, quàm Catenula, cujus Annuli vix, instar punctuli, mediam concavitatem habeant. Et proinde magis ex hisce minimis Animalibus, quàm ex mole vastis & prægrandibus, *Dei* Gloria elucet, juxta illud,

Ex minimis Animalculis Dei gloria illustratur.

Eminet in minimis maximus ipse Deus.

Distinguuntur autem Insecta generalius in Terrestria & Aquatica, & utraque in Pedata & Apoda.

Insectorum differentiæ.

E Pedatis rursum alia sunt Alata, alia Aptera sive non Alata.

Alata subdividuntur in Anelytra, sive Detectipennia Membranacea, & Coleoptera sive Vaginipennia, quæ Alas suas velut in Vaginâ recondunt.

Inter Anelytra alia favificant, alia non.

Nos proinde videbimus, quæ secundum hanc seriem Insecta apud nos sint, si priùs pauca de Insectorum usibus retulerimus, quos quidem in vitâ humanâ maximos præstant. Apies Mel Ceramque, Bombyces Sericum conficiunt, ut alia prætercam. Varias quoque Artes Homines docent: Textricem ex iis ostendunt Seres, Erucæ & Aranei, Cælaturam exercent oris scalpro ligna pertundentes Cossi; Architectonicam docent ex iis quædam, dum Cellulas suas Mathematicè ad Ἑξάγωνον fingunt. Quædam ex iis (ut Locustæ) certis gentibus cibum præbent. Pharmaca varia ex his desumuntur, ut apud Historiæ Naturalis Scriptores videre est. Atque hæc de Insectis in genere sufficiant.

Insectorum Usus insignes.

CAPUT II.

De Terrestribus Pedatis Alatis Anelytris.

EX hisce, quæ apud nos sunt, quædam quatuor habent Alas Membranaceas & favificant, ut …ajk.

Apis domestica, the *House-Bee.*
—sylvestris, the *Wild-Bee.*
Fucus, the *Drone.*
Bombylius, the *Humming Bee.*

Hist. Nat. Lib. 11. Cap. 10. Virg. Lib. Georg.

Politicum hoc Animal Rempublicam habet, quam miro ordine temperat, ut fusè explicat *Plinius*. Merito igitur dixisse videtur *Latinorum* Poetarum Princeps,

Esse Apibus partem Divinæ mentis, & haustus
Ætherios.

Apis primo Eruca est: dein, dum pedes & alæ innascuntur, membranaceâ thecâ involvitur, atque sub eâ specie Nympha appellatur. Tum perfectâ destinatâ specie (ruptâ, quâ cingebatur, thecâ) evolat: non levi argumento, nos quoque variis (quas in hac vitâ caducâ patimur) mutationibus, meliori „præparari, ut optimè arguit *Seneca*: Per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ præluditur. Quem„admodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat non sibi, sed illi loco in quem vide„mur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantiâ „patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partum. Alia origo nos expectat, alius rerum status. „Nondum cœlum, nisi ex intervallo pati possumus.

Apum mutatio nostræ mutationis imago quædam est.

Epist. 102.

Nullum Animal æquè commodum, nullum minùs sumptuosum: facile enim curantur, & omnibus ferè in locis vivunt, & ex ipsarum cultu pauperes æquè ac divites magnum vectigal colligunt, nec propterea vel ollam vel familiam augere necesse habent, *Moufetus*.

Apum cultus facilis & quæstuosus.

Insect. Theat.

Ceram, Propolin, Mel conficiunt, unde magni homini proventus fiunt.

Domos sive Capsulas è Ligno Vitro artificiosè disposito, ut operis progressus videatur, & Coloniæ commodissimè transferantur, excogitavit D. *Geddeus* nostras, qui etiam Schedas aliquot de hoc suo Invento edidit.

D. Geddes Inventum.

Mel præſtantiſſimum ubi gignitur.

Mel præſtantiſſimum gignitur, ubi copia eſt Thymi, Serpylli, Satureiæ, Cytiſi, Meliloti, Boraginis, aliarumque tum herbarum, tum fructuum, quæ naturâ ſiccâ calidaque conſtant.

Mel optimum quod.

Mel optimum, purum, pellucidum, boni odoris, ſubflavum, cui ex aureolo color, dulciſſimum guſtanti, ſubacre, jucundiſſimum; conſiſtentiâ nec plane craſſâ, nec liquidâ, ſed tam ſibi cohærens, ut continuitatem ſuam quaſi lineâ longiſſimâ non interciſam ſervet, ſi digito attollatur, & coquendo pauxam ſpumam remittat. Bimum præfertur.

Mellis Vires.

Mel ad condimenta optimum eſt: putredinem enim vix admittit, quod Melle perungitur. Nutrit multùm mediocriter ſumptum Lapſas vires reſtaurat, ac reficit, & bonum colorem efficit. Frigido Ventriculo præditis optimum nutrimentum eſt. Calefacit & ſiccat, & inſignem vim abſtergendi habet, Ora Venarum aperit, Urinas movet, Intemperies frigidas tutò ſanat. In pectoris & faucium morbis utiliſſimum. Uſus quoque eximii in ſordidis Ulceribus & Herpete. Capitis lendes necat, & id, in quo mortuæ Apes ſunt, Oculis & Auribus multùm conferre dicitur.

Cera optima quæ.

Cera ſimplex optima eſt, recens, ſubflava, ſubpinguis, pura, odorata, odoris mellei. Secunda bonitas candidæ, et quæ ſuâ naturâ pinguis eſt.

Ejus Vires, &

Cera calefacit, emollit, digerit, modice explicat corpora, et vim quoque abſtergendi obtinet. In ſorbitione Dyſentericis datur. Lactis quoque coagulationem in Nutricibus impedit. Oleum Ceræ Chymicum dolores Podagricos ſedat.

Uſus Mechanicus.

Ex Cerâ Candelæ parantur et Tedæ, Variis coloribus tingitur, et pro Epiſtolis obſignandis paratur.

Propolis, & ejus Vires.

Propolis (the *Hive-droſs*) ſubſtantia eſt inter Mel & Ceram media. Optima eſt ſincera, odoratiſſima, Ceræ expers. Calefacit, diſcutit, maturat, extergit & attrahit. Veteri Tuſſi ſuffitu prodeſt, Ozænas emendat, Spinas extrahit.

Apum Corpora quos uſus in Medicinâ habeant.

Nec ſolum memorata hæc Apum Opera, ſed ipſa etiam Corpora ſuos habent in Medicinâ uſus. Apes enim ſiccæ pulverizatæ ex Cerâ & Oleo illitæ in Alopecus capillum reſtituunt. Apum corpora ab Alveis accepta & contuſa, & cum Vino Diuretico epota Hydropem potenter curant, Calculos comminuunt, Urinæ fontes omnes aperiunt, Iſchuriam ſanant. *Mouſetus.* Morbum ex aculeo illatum Apes Melle demortuæ applicatæ citò curant, Inſect. Theat.

Veſpa.

Veſpa, the *Waſp*.

Earum Politia. &

Veſpæ a Philoſopho rectè in Civilis generis Inſectorum Tribum accenſentur: Civitatem enim ſibi ædificant Ædibus conſpicuam, in quâ ſtatis Legibus obtemperant, tamque in opere quàm animo modum adhibent. Notantur in iis ſingularis animoſitas & fortitudo.

Uſus Medicus.

Veſpæ ſuis ipſæ plagis medentur.

Crabro.

Crabro viridis, the *Hornet*.

Crabronum natura feroa & iracunda.

Crabrones feroces & iracundi ſunt,, unde in Scriptura ſæviſſimis & crudeliſſimis aſſimilantur. Eorum Nidi obſervantur eſſe examuſſim ſexangulares. Exod. 23. v. 28.

Crabronum ictibus quid medetur.

Terræ lutoſæ & limoſæ plagæ medentur ab iis inflictæ.

Ex non ſævicantibus apud nos

Perla.

Perla, the *Adders-boult*, or *Dragon-Fly*.

Ex Quadripennibus Alis Farinaceis

Papiliones variarum ſpecierum.

Papilio. Ejus variæ ſpecies.

Papilio alius quidem diurnus, alius nocturnus; & utriuſque multæ ſpecies apud nos. Alii enim magni, alii parvi, alii mediocres: alii uno præditi colore, alii duobus, alii pluribus: alii maculati, alii ſine maculis. Antennas habent Papiliones, & Alas Farinaceas fragileſque. Quidam amant loca florida, quidam in Parietibus & locis tenebricoſis verſantur.

Uſus.

Urinas movere dicuntur.

CAPUT III.

De Anelytris Bipennibus.

Muſca.

MUſcæ variarum ſpecierum, *Flies*, quas enumerare hujus Operis non eſt.

Muſcæ Pluviam præſagiunt.

Muſcæ atrocius quàm ſolebant mordentes, oſque & oculos hominum & aliorum Animalium petentes Pluvias ſignificant. Unde *Politianus*,

—Sitienſque cruoris.
Muſca redit, ſummaque Proboſcide mordicat Artus.

Uſus Medicus.

Earum autem uſus in Alopeciâ eſt.

Culex.

Culex, the *Midge*.

Hujus quoque variæ ſpecies ſunt.

Pulcherrima Plinii verba de Culice.

„ De Culice pulchram contemplationem habet *Plinius*: In his tam parvis atque tam nullis quæ ratio, „ quanta vis, quam inextricabilis perfectio? Ubi tot ſenſus collocavit in Culice? Ubi truculentam illam „ & portione maximam vocem ingeneravit? Quâ ſubtilitare pennas adnexuit? prælongavit pedum crura? „ Diſpoſuit jejunam Caveam uti Alvum, avidam ſanguinis, & potiſſimum humani ſitim accendit? Telum verò perfodiendo tergori quo ſpiculavit ingenio? Hiſt. Nat. Lib. 11. Cap. 2.

Populi Civitatibus pulſi a Culicibus.

Integros populos, Dei judicio, Civitatibus à Culicibus pulſos fuiſſe narrant Hiſtorici.

CAPUT

CAPUT IV.

De Coleopteris, seu Vaginipennibus.

Gryllus. Usus Medicus.

GRyllus, the *Grashopper*.
Gryllus manibus contritus sacro Igni medetur. Ad Parotidas quoque commendatur.

Gryllotalpa.

Gryllotalpa, the *Mole*, or *Fen-Cricket*.

Scarabæus.

Scarabæus, the *Bugg* or *Beetle*. Variæ hujus species apud nos.

Ex Cornutis.

Capricornus.

Capricornus, the *Goat-Chaffer*. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Ex non Cornutis.

Lady-Cow.

Minor maculatus, *Lady-Cow*.

Cicindela.

Noctiluca seu Cicindela, the *Glow-worm*.

Blatta. Usus Medicus.

Blatta, the *Moth-Fly*.
Blattæ in Aurium doloribus commendantur.

CAPUT V.

De Insectis non Alatis Sepedis, seu sex Pedes habentibus.

Formica.

FOrmica, the *Pismire*, *Ant*, or *Emmet*.

Prov. 6. v. 6. Prov. 30. v. 25. Juvenal. Sat. 6.

Animal, ob industriam, diligentiam & experientiam à sapientissimo Salomone prædicatum, qui pigrum ad Formicam ablegat, ut ex consideratione viarum, *i.e.* factorum ejus, sapientior evadat: etsi enim populus infirmus sit, æstate tamen prudenter comparat cibum suum. Cui consonat illud Poetæ,

—— Frigusque famemque
Formicâ tandem quidam expavere Magistrâ.

Plutarchi & Plinii de Formicis Testimonia.

„ Plutarchus attentus observator hæc de iis habet: In Formicis omnis Virtutis signa relucent. Celebres „ illi Formicarum conventus Amicitiæ speciem præferunt, Alacritas in adeundis laboribus Fortitudinis & „ Magnanimitatis imaginem gerit. Mutuæ Charitatis suæ argumenta in eo ostendunt, quòd, si occurrant „ in Colle angusto, exoneratæ oneratis de viâ decedunt, quo liberiùs iter persequantur. Aiunt primum „ ingressum Speluncæ ipsarum sinuosum & intortum esse, non rectum: tandem in tres diversas cavernu- „ las abit, in quarum unâ Conventicula habent, in alterâ reponunt Annonam, in tertiâ Morticinorum „ Cadavera inhumant. Jure igitur dixit *Plinius*, Reipublicæ benè constitutæ & benè moratæ formam inter ipsas relucere.

Horum Animalculorum Mutationes.

De horum Animalculorum Mutationibus pulcherrima habet *Goedartius* sedulus eorum per multos annos observator. In Mutationibus, quæ Insectis accidunt, quædam Resurrectionis ad Vitam beatam adumbratio est. Quum enim primò non sint nisi viles Erucæ, aut Vermiculi humi repentes, postea Alas acquirunt, atque in libero Aere maximâ cum voluptate volitant, & circa Flores, & loca atque alimenta dulcissima versantur, cœlestem quodammodo vitam adepta. Sed priusquam ad hanc novam & feliciorem vitam perveniunt, priora corpora mutari necesse est, & ad tempus aliquod, mortuorum instar, quiescunt sine ullo motu, aut alimento, donec tandem novam corporis formam vivendique rationem sibi acquirant; prius tamen ab omnibus excrementis atque omni impuritate expurgantur. Postquam autem exactè purgata sunt, sibi tegumenta quædam elegantissimè fabricata, parant, quibus, tanquam tumulo aut sepulchro quodam conduntur: sed ut tempore suo rursus egrediantur, exiguum foramen apertum relinquunt. In hisce tegumentis ab inimicis tuta sunt; mortuorum instar, quiescunt, & non moventur, nisi manu, aut alio modo tangantur, inque iis paulatim mutantur, atque aliam formam induunt.

Quid per hanc Mutationem intelligendum est.

Per mutationem autem illam, quæ Insectis accidit, non Transformatio intelligenda; sed gradualis quædam evolutio & expansio partium, augmentumque naturale. In Verme enim aut Erucâ reconditæ & involutæ sunt hæ partes, quæ postea explicatæ quasi novum Animal constituere videntur. Adeo ut Eruca, verbi gratiâ, fit ipsa Papilio velo obtecta, quod impedit, ne partes à nobis conspicuæ sint, quemadmodum fusè demonstrat *D. Suamerdame* in Historiâ Generali Insectorum.

Formicarum usus Medici.

Ova Formicarum (Auctore *Marcello*) trita & Auribus imposita quemvis obtusum Auditum citò sanant. Formicæ in Vino potæ Hydropem ab Urinâ retenta sanant.

Frequenter videre est, etiam apud nos, lapides exesos et perforatos, in quibus *Pennius* Vermes parvulos sepedes invenit, adeo ut nulla Naturæ pars hujusmodi Insectis vacua sit.

Tineæ.

Tinea Vestivora, the *Moth*.

Ut vanitatem Mortalium confundat, præsto est in sumptuosissimis Vestibus Tinea Vestivora, quæ sensim eas depascitur. Sunt etiam quædam Librariæ, quæ Libros pretiosissimam Doctorum supellectilem deprædantur: quo argumento ducti Thesaurum deponere debemus, ubi neque Tineæ Vestes arrodant, neque Rubigo Argentum consumere possit. O si homo se cogitaret tanquam Vestem esse, quam Tinea exedit quotidie, ut positâ superbiâ, meliorem & incorruptibilem Vitam sapiat!

Pediculi.

Huc referri possunt Pediculi in Homine, non solùm certissimum miseriæ & fragilitatis symbolum, sed & inevitabile quandoque *Dei* Flagellum: cum non solum Tyrannos quosdam, sed & præclaros quosdam Philosophos ab iis sublatos tradant Historici.

Pediculi mansueti & feri.

Hi vel mansueti, vel feri sunt, ex Cancri formâ, quam referunt, denominati.

Aliorum Animalium Pediculi.

Suns quoque Pediculos habent alia Animalia, quorum effigies varias videre est apud *Franciscum Redi* Peculiaris autem Balænis & Delphinis Balani species est, cujus Icon apud Bocconi habetur Libro Gallicè edito de Singularitatibus quibusdam naturalibus.

Quidam ex Vulgo in Ictero Pediculos exhibent.

Non minùs molestiæ hominibus præbet Pulex quàm Pediculus.

Pulex.

Pulex avidissimum Animal rigidâ & cavâ Proboscide donatum est, quà cutem penetrat, & sanguinem exugit. Duabus minutissimis Antennis è fronte natis tum viam explorat, tum de objectorum naturâ atque duritie judicat, & teneriora ut plurimùm loca petit.

Ex non Alatis Octopedis.

Araneus.

Araneus, the *Spider*, qui Domesticus & Subdialis, Telarius & Retiarius.

De Araneis egregiè scripsit nuper D. *Lister*.

Araneorum species.

Aranei autem vel Octonoculi sunt, Aucupes *Listero* dicti, qui sc. Muscas capiendi causâ tendunt Reticula scutulata, sc. universis Maculis in eodem plano dispositis in modum Scuti sive Orbitæ; vel conglobata, sc. Maculis crebris in omnes in circuitu dimensiones procedentibus; vel Telas Linteiformes, sc. Reticulorum filis densè inter se contextis, in modum Veli sive Pelliculi. Vel Venatorii, qui aperto Marte Muscas insectantur, cùm tamen alias texere possunt, n. Telas ad Nidificationem & ad Hyberna. Qui Lupi propriè sic dicti, Canciformes; & Phalangia, sive Aranei Pulices, assultim ingredientes. Vel Binoculi sunt, fere longipedes, telis digitatis, sive forcipatis, Cancrorum Marinorum more armati.

Usus Medici.

Ceratum ex Araneis Umbilico admotum ad Uteri suffocationem commendatur. Ad Podagram quoque ex Emplastro valent.

Araneæ, referente *Plinio*, strictè Vulneri alligatæ sanguinem sistunt. Ulcora quoque sanare & Inflammationem arcere dicuntur.

CAPUT VI.

De Insectis 12 & 14 Pedum.

Erucæ.

ERucæ, the *Caterpillers*, quæ
Glabræ,
Variæ in Alnis degentes.
Hirsutæ sive pilosæ.
Ambulones.
Brassicanæ.

Magnam tribum constituunt Erucæ, ex quibus quoque plura alia Insecta fiunt. Eæ ergo accuratiùs expendendæ sunt.

Erucæ Dei Copiæ dicuntur.

Erucam quidam dici volunt ab erodendo, quasi *Erodam*, quòd frondes, maximè olerum, erodat. Tanta nonnunquam earum copia, ut non solùm Sylvarum frondes, sed etiam fruges absumant: & proinde hinc Prophetæ *Joels* Erucæ Copiæ Dei maximæ dicuntur. Joel 2. v. 25.

Earum differentiæ. Motus. Mutationes.

Ab *Aristotele* inter Vermes recensentur, quod minùs rectè factum est, cùm pedes habeant. Cùm rodunt, sonum quendam edunt. Quædam ex iis glabro sunt corpore, quædam hirsuto; aliæ parvæ, aliæ magnæ, aliæ mediocres. Quædam ex iis tot pedum paria habent, quot in illis sunt flexus seu annuli corporis. Quædam anteriore plures, et posteriore parte pauciores habent pedes. Hirsutiores magis noxiæ esse putantur quam glabræ. Quædam ex iis caudatæ sunt, quædam non caudatæ. Motus iis undosus & inflexus: dum enim incedunt, curvantur & arcuantur partes maximè supernæ. Quædam ex iis folliculos texunt: & hæ, cùm se in iis incluserint, figuras mutant. Nam, cùm priùs molles essent pedibusque instructæ, ac moverentur, tunc indurescunt, nec apparent ampliùs pedes, nec moventur nisi ad tactum. Cum in Aureliam transierit Eruca, formam æmulatur Infantis Fasciis involuti vultuque prædin prope humano cum Mitrâ & Cornibus. Quædam aureo, quædam argenteo, aliove tunc colore. Ex Ovis oriuntur primò Vermiculi, dein paucarum dierum spatio Erucæ fiunt. Singulas Plantas singulas & proprias habere Erucas quidam autumant. Variarum diversas Figuras videre est apud *Franciscum Redi* Libro de Insectis.

Eruca reperta apud Loch-coat.

Observabilis fuit illa Eruca super Alno ad Lacum *Loch-coat* à nobis reperta, quæ Limaci terrestri nigro magnitudine par erat, sed paulò brevior & crassior, ore maculis nigris & rubris variegato; dorso cinerei coloris theca quadam Membranaceâ tecto, Ventre saturæ viriditatis. Pedibus multis instructa erat, et ei Cauda minima bifurcata fuit. Sonum quendam graviorem edebat. Eadem esse videtur, cujus Figura apud *Goedartium* extat Experimento 65, ad Pag. 147.

Eruca Marina *Rondeletii* pilis in dorso instar Colli Collumbini variegatis, prope *Letham* inventa.

Erucarum, Usus Medicus.

Erucarum Tela usta & naribus indita Hæmorrhagiam colubet.

CAPUT VII.

De Insectis Multipedis.

Acarus. Ejus species in Microscopio.

ACarus, a Mite.
Acarus Animal in Caseo putri natum miram in Microscopio mihi corporis speciem videndam exhibuit.

hibuit. Quidam enim ex iis Afellis, five Millepedibus magnitudine pares, tecti cute, an mavis testâ: politissimum enim & nitidissimum Crystallini coloris tegumentum Testam, quali Astaei induuntur, potius repræsentat, nisi quòd substantiæ tenuissimæ sit, præsuperficies lævore nitens & pellucidum. Primo quidem aspectu Scarabæum aliquo modo repræsentat, nisi quòd dorsum elatius sit, collum caputque angustius. Caput ex basi latiore in acumen desinens duo cornua habet ex supernâ ejus parte prodeuntia. Ex inferiore parte prope os prodeunt tenuia & oblonga quædam corpora, pilorum instar, quibus tanquam forcipibus, ut verisimile est, cibum apprehendit & ori indit. Venter horret, & ex utroque latere tres pedes in medio articulati, instar Chelorum Astaci, tegumento quoque Testaceo nitente tecti, quibus innumeri pili admiscentur. Caudam habet bifurcatam, cujus divaricatio ampla est. Rami obscuri coloris pilos tenuitate æquant. Agile est Animal & velox. Ejus Icon in Tabulis nostris habetur.

Millepes Asellus.

Millepes Asellus, nostratibus the *Sclater*.

Usus Medicus.

Eximii usûs in Ictero, Morbis Pectoris & Obstructione Renum à Calculis.

Aselli ex vino contriti & poti Urinæ difficultati medentur. Ad Calculum quoque commendantur. Asthmaticis etiam & Scrophulosis prosunt.

C A P U T VIII.

De Vermibus Hexapodis.

Arborei ligniperdes varii.
Fruticarii.
Leguminarii.
Frumentarii, Curculiones & Farinarei.
Herbarii, &
Qui in Animalibus nascuntur, quorum haud minor varietas quàm Animalium ipsorum.

C A P U T IX.

De Insectis Apodis.

Lumbrici terrestres & eorum usus.

Lumbrici terrestres, *Earth-Worms*, quorum usus in Arthritide vagâ Scorbuticâ & similibus doloribus insignes sunt.

Aliæ Lumbricorum species.

Lumbrici in hominum Ventriculo & Intestinis,
Lumbrici lati, Broad *Maw-Worms*.
Lumbrici teretes, *Round Gut-Worms*.
Ascarides, *Bots*.
Sirones in Cute, *Wheal-Worms*.

Siro. — *Moufetus Cap. 23.*

Siro sub Cute Cuniculos agit, & pruritum maximum in loco ingenerat. Non in ipsis pustulis, sed prope habitant, & sero in pustulis putrefacto sustentantur. Hinc discant elati cordis Homunculi, non se Vermes duntaxat esse, sed & Vermiculorum Pabulum; atque illius Imperatoris potentiam timeamus, qui tam contemptibili exercitu superbiam & formæ dignitatem omnem facile confundere possit.

Sirones quandoque putridis dentibus innascuntur, & suis morsibus nervosas partes lancinant, atque acres dolores excitant.

Vermium vita, Motus, Magnitudo. Ubi nascuntur. Vermes magna Hominibus Pestis.

In Vermibus vita tam altis radicibus fixa hæret, ut, dissecto per medium corpore, aliquantisper utraque parte vivere queant. Motus in iis variis gyris et versionibus absolvitur: progrediuntur autem in arctum, corpusculi sui partes colligentes, et posteriora attrahentes. Magnitudine inter se differunt. Nascuntur autem in Animalibus tum vivis tum mortuis; in Fossilibus quoque et Meteoris, et iis ex quibus nati sunt aluntur. Quanta hominibus pestis sunt, nôrunt Medici, quibus vix obstinatiores et magis rebelles Morbi occurrunt, quam qui à Vermibus oriundi sunt. Ab iis Vomitiones, Cordis morsus, dolores Spasmodicos, Febres et Animi deliquia patiuntur Ægri. Nec una harum species, sed variæ quasi Tribus hominem infestant. Alii lati, alii teretes, alii valde parvi. Nec ab hisce Prædonibus ipsa Viscera immunia sunt, ut meritò Vermis et Vermium latibulum et esca dicatur homo.

Cochleæ terrestres, & earum Nota Character.

Ad Insecta Apoda reducuntur Cochleæ terrestres, quarum Nota Characteristica est habere extrema Cornicula Capitulis quibusdam sive Nodis insignita.

Ex Cochleis terrestribus quædam nudæ, quædam Testâ Coopertæ.

Nudæ Limaces dicuntur.

Nudarum Nota Characteristica.

Nudarum Nota Characteristica est nuditas, et, ubi Testa in aliis, ibi Cucullus, aut Palliolum Cuticulare crassum et validum, cujusmodi apud nos

Limax cinereus, & ejus Lapis.

Limax cinereus maximus striatus et maculatus Domini *Lister*.

Hic in Capite Lapillum habet candidum Ovalis figuræ, tenuem, planum, aliquantulùm convexum, cujusmodi aliquot habeo ex *Orcadibus* ad me à Reverendo D. *Wallisio Cracoviacæ* Pastore transmissa.

D. *Lister* in eâ opinione est, hos Lapillos cum bono effectu eidem usui in Medicinâ adhiberi posse, cui Uniones aut Oculi Cancri.

Limaces Cinerei Androgyni. — *Lib. de Cochleis terrestribus.*

Androgyni sunt, neque ullam differentiam in Maris et Fœminæ Genitalibus discernere est. D. *Lister*.

Cochleas Cinereas Terrestres, quæ in Hortis frequentes sunt, Androgynas esse mihi primus demonstravit D *Siaus* M D. qui postea id observatum à D. *Raio* invenit.

Limax ater. Limax ater maximus est in superiore corporis parte totus aterrimus. Venter ei albescit, aliquantulùm ad cæruleum vergens. Cervix & Cauda Rugis profundis & inæqualibus velut exasperatur, at Palliolum sive Scutum lævius.

Testa contectarum Nota Characteristica. Cochlearum Testâ contectarum Nota Characterica est, intra quinque anfractus finiri, magis compactili & breviore figurâ esse, ut ipsius Testæ apex parùm aut nihil emineat; Aperturæ extremas oras esse leviter reflexas & fasciis insigniri.

Testâ contectæ apud nos variæ, cujusmodi

Cochlea vulgaris. Cochlea vulgaris major, pulla, maculata & fasciata Hortensis. Testæ Aperturam adversus Hyemem obturat ipsum Animal, se Operculum album, crassum, fragile, velut Gypseum è propriâ salivâ confectum, ex omni parte firmiter agglutinando.

Quomodo Humor ipsave Animalia in Cerâ dealbandâ & in re statuariâ Artificibus usui sunt, videre est apud Dominum *Lister*.

Buccina terrestria. Quæ ex Cochleis terrestribus longiore figurâ sunt, Buccina dicuntur. Horum autem nota, quòd Testa longa sive productior sit, tenuis admodum: Minimùm quinque, at plerumque pluribus anfractibus circumvolvitur, Anfractuum lateribus planioribus & minùs in modum Circuli eminentibus. Testæ autem Apertura oblonga, compressa & angustior est.

Quorundam ex his Orbes in sinistram partem convolvuntur.

Testâ tectæ figura compressâ. Not. Char. Ex Cochleis Terrestribus Testâ tectis quædam figurâ compressâ, quarum nota est, habere in Testæ Centro ex alterâ parte sinum cavum, velut Umbilicum, & intra quinque spiras finiri.

Cochlea terrestris minor Conchâ lineis nigris fuscis & albis tenuibus distincta.

Minor alba lineis nigris latioribus distincta.

Minima argentei coloris.

Cochlea Aquatica. Cochlea Aquatica Fluviatilis minima fusci & obscuri coloris in Aquis nascens. Limaces inter nobiliora fercula in cœnis olim habiti fuere

Usus Medicus, & in Cibo. Terrestres autem Cochleæ Stomacho utiles sunt, & non facilè corrumpuntur, referente *Dioscoride*.

Crematæ omnium Cochlearum Testæ calefaciendi & urendi naturam sortiuntur. Idem.

Cochleæ crudæ tritæ cum aquâ tepidâ Tussim sedant; adversus Phthisin commendantur. Ad Calculum Renum valent.

Cochleæ in cibo sumptæ accelerant partum. Cochleæ crudæ contritæ cum Testis suis & ex Passo per dies 7. aut 9 potui datæ efficaciter Dysuriæ prosunt. Aqua ex Limacibus destillata hepar imbecillum mire roborat, & Phthisicis Remedium est & Hecticis.

Terrestres mirâ vi pollent vires restaurandi. Hinc inter alia in *Petronio Arbitro* Limacum collis pastus ad Venerem disponitur.

Cochleæ Veteribus *Romanis* olim in cibum cessere, & *Itali* etiamnum multùm iis delectantur. Crebro ablui, purgari & bene coqui necesse est.

Testæ contusæ minutim & dentibus affricatæ dolores tollunt. Pinguedo quæ innatat, dum coquuntur, Capillos auget. Salis beneficio in liquorem si resolvantur, flavam reddunt cæsariem.

CAPUT X.

De Insectis Aquaticis Pedatis.

Squilla, Lacerta Aquatica. Asellus Marinus. Tipulæ.

SQuilla, nostratibus the *Scrow*.

Lacerta Aquatica, the *Ask*.

Asellus Marinus Squillam molliorem referens, nisi quòd quatuor tantùm pedes habeat. An qui *Dumfrisiensibus* the *Chuk* dicitur?

Tipulæ, *Water-Spinners*.

Ex Multipedis

Pulex Marinus. Pulex Marinus, the Sea-*Flea*.

CAPUT XI.

De Aquaticis Apodis.

HIrudines venenatæ, *Horse-leeches*.

— Innoxiæ vulgares.

Stellæ Marinæ.

Lumbrici Aquatici.

Vermis ex Arenâ effossus *Lug* dictus, quo pro Piscibus capiendis utuntur.

Incertæ Classis.

Minutissimum Ani- Quod omnium fidem præ tenuitate superat, minutissimum Animalculum est ex Piperis maceratione

in

in Aquâ Fontanâ per horas 30 natum. In guttis aliquot ejusmodi Aquæ minori Microscopio impositis videre est innumera Animalcula motu pernicissimo per Aquam currentia, quantitate Insectis nigris, qui in Rosarum floribus nascuntur, paria, figurâ quoque corporis non absimili: oblonga enim & convexo dorso sunt. Hæc autem albissima sunt. Distinctiorem observationem corporis tenuitas, et velocissimus perpetuusque Animalculorum motus negabant. *mal ex Pipere in Aqua macerato natum.*

Atque hæc quidem de Animalibus allata in præsente hocce Prodromo Opere sufficiant. Restat tantum, ut aliquem pro animi confirmatione & perfectione usum ex iis derivemus, quod quidem *Boethii* verbis perficiemus.

Lib. 5. de Consolat. Philosoph. Met. 5.

Quam variis terras Animalia permeant figuris?
Namque alia extento sunt corpore, pulveremque verrunt,
Continuumque trahunt vi pectoris incitata sulcum.
Sunt quibus Alarum levitas vaga, verberetque Ventos,
Et liquido longi spatia Ætheris enatet volatu.
Hæc pressisse solo vestigia gressibusque gaudent,
Vel virides campos transmittere, vel subire sylvas,
Quæ variis videas licet omnia discrepare formis,
Prona tamen facies hebetes valet ingravare sensus.
Unica gens Hominum celsum levat altius cacumen,
Atque levis recto stat corpore, despicitque terras.
Hæc, nisi terrenus male desipis, admonet figura,
Qui recto cælum vultu petis, exerisque frontem,
In sublime feras animum quoque, ne gravata pessum
Inferior sidat mens, corpore celsius levato.

Partis Secundæ Libri Tertii Finis.

APPENDIX

***ADDENDORUM** Libro Tertio Partis Secundæ.*

DIATRIBE

DE

ANSERIBUS SCOTICIS.

INter alia Opinionum portenta, receptissima est illa de Anseribus *Scoticis* Fabula, quos ex putridis cujusdam Arboris fructibus aut Lignis corruptis gigni tradunt communiter Scriptores. Ea autem alteri Opinioni apud plerosque receptæ innititur, quæ præter Generationem Univocam, quâ Simile manifestè simile generat, aliam admittit Æquivocam ideò dictam, quòd causa Viventium, quæ per eam producuntur, non ejusdem Speciei cum Generato sit. Et ita generari pleraque ex Insectis volunt, cùm tamen, ordine Creationis, Insecta, non minùs quàm reliqua Animalia Semen latura sint quod similia corporibus, ex quibus oriatur, producat; &, observante *Plinio*, *Natura nunquam magis quàm in illis tota sit*, & spectatius nusquam Naturæ rerum artificium sit, quàm in his tam immensæ subtilitatis Animalculis. In magnis siquidem corporibus facilis officina sequaci materiâ fuit; in his tam parvis atque tam nullis quæ ratio, quanta vis, quàm inextricabilis perfectio? Cùm enim nullum Agens alteri communicare id possit, quod in se non habet, quî, quæso, fieri potest, ut materia putris, quâ talis, tantam partium varietatem, & harum tam artificiosam conformationem, & inter semet coaptationem & symmetriam, ac ad certos fines destinationem producere „possit? Ut in Culice instar *Plinius*, Quomodo tot sensus in eo collocavit? Unde visum in eo prætendit, gustatum applicavit, odoratum inseruit, truculentam illam et portione maximam vocem „ingeneravit? Quâ subtilitate pennas adnexuit, prælongavit pedum crura, disposuit jejunam caveam „uti alvum, avidam sanguinis et potissimum humani sitim accendit? Telum verò persodiendo tergori „quo spiculavit ingenio? Atque ut in capaci cùm cerni non possit exilitas, ita reciprocâ geminavit „arte, ut fodiendo acuminatum pariter sorbendoque fistulosum esset? Tam determinati effectus certè non nisi determinata causa est: non cœli influxus, calor ambiens, aut Anima (ut dicunt) Mundi; sed semen, vel illi saltem quid analogum, quod à toto parentis corpore deciduum sit, in quo tota ejus ratio sit, quodque vim simile propagandi in se habeat. Architectus autem in semine Anima est, sive ea Flammula quædam sit, sive purior quædam substantia, quæ præ tenuitate et subtilitate nostros sensus effugiat. Et sane summus Artifex Deus Opt. Max Animæ eam vim indidit, quâ tantâ solertiâ atque industriâ Organorum suorum elaborationem aggreditur, promovet et perficit. Causa autem erroris inde orta est, quòd in quibusdam Animalibus, ut in Viviparis vulgò dictis, semen congeri, apparari, confici conservarique, nisi intra consimilis Animalis corpus, nequeat; quorum semen quòd intra Animal simile manifestum sit, hæc idcirco ex semine ortum habere dicuntur. Sed quoniam in Oviparis dictis Animalibus deposita extra se Ova, aut quæ in Ova facessit Materia Seminalis, Solis aut alterius corporis calore soveri possunt, donec Fœtus maturi erumpant; et quandoque eadem Ova in aliena corpora, etiam putrentia, deponuntur: hæc, quòd semen eorum in alienâ et inexpectatâ materiâ occultum sit, ex putri materiâ propterea oriri censentur, cùm tamen causam univocam, internam et essentialem habeant ad unum determinatam, nimirum semen ab Animali in alienam materiam delapsum, ad Parentis imaginem simile quoque Animal producens. Et hinc certè constat, quòd Vermes in Carnibus sunt ex Ovis, quæ Muscæ in eas deposuerint, ut variis Experimentis comprobavit *Franciscus Redi*. Vermes quoque, qui intra fructuum pulpas gignuntur, ex Ovis relictis sunt, quæ fructibus conclusa accedente maturationis calore excluduntur. Quod autem Insecta quædam Spiculum perforatum habeant, quo ejusmodi Ova in Fructibus deponant, videre est apud Celeberrimum *Malpighium*. Adeoque proinde æquum est, ut non minùs in Insectis, quàm in aliis Animalibus, divinam Potentiam quâ decet humilitate adoremus, qui hæc quoque creaverit, & semen iis indiderit, in quo suos constituit Architectos & Fabros, qui summâ solertiâ, Industriâ & providentiâ Opus suum elaborarent. *Tract. de Insectis.*

Ad nostram autem quod attinet de Anseribus *Scoticis* Fabulam, eam refutare possunt vel diversæ, quæ à variis Scriptoribus ejus habentur Relationes. Apparet enim rem, quæ tam diversimodè referatur ab illis, nunquam ab ullo visam, nec accuratæ Rationis trutinâ fuisse perpensam.

Aldrovandus enim ex quibusdam Historicis tradit, in nostri Maris orâ Arbores esse (quarum Icones quoque appingit) quæ fructus producant, qui in Mare decidui in Aves ejusmodi convertantur. Alii eas ex Lignis putrescentibus nasci volunt. Quidam id specificæ cuidam Maris nostri proprietati tribuunt, cum non solum Lignis adnata reperiantur illa prima Avium secundum illos rudimenta, sed & Algæ Marinæ non raró appensa inveniantur. Nos, rejectis Vulgi præjudiciis hac in re, rem ipsam, ut est revera, explicabimus; & quidnam *Concha Anatifera* sit, et quid *Anser Scoticus*, ex ipsâ rerum Naturâ trademus.

Conchæ Anatiferæ accuratior Descriptio. Concha hæc Anatifera triquetra est parva, exteriùs ex albo cærulea, lævis, compressa, striisque quibusdam distincta; Quædam Unciæ longitudinem superant, latitudine quoque unciali; quædam

multo

multo minores. Quatuor constat valvis, quarum priores duæ posterioribus triplo majores. Quæ iis tanquam appendices adhærent, tenuissimæ. Utrasque in acutâ parte connectit quinta appendix incurva & concava. Conchæ fundo, quâ latior est, adhæret tubulus quidam carnosus, fusci coloris, totus rugosus, ubi hæret Ligno aut Algæ, tenuior & ad Conchæ fundi latitudinem se dilatans. Ab hoc quasi Umbilicali Tubo alimoniam sugere videtur Animal in Conchâ contentum, quod à quibusdam etiam visum est per Tubum ascendere ac descendere.

Animal autem, quod in Conchâ continetur, informi massâ carnosâ constat, quæ rotunda quidem est sine oris apparentiâ, quo tamen carere non est putandum. A massa carneâ procedunt multa sive Brachia, sive Pedes, sive Cirri (ut *Fabius Columna* eos vocat) ex fusco flavescentes, quorum superiores aliis longiores conspiciuntur. Curvi communiter sunt, internâ parte hirsuti, externâ plani & sine plumis caudam avis contractam quodammodo æmulantur. Sed in hoc Animali nec firma adest caro, nec sanguis, nec os, nec cartilago, neque ulla pars, quæ Avis parti consimilis sit. Contrahuntur & extenduntur hi Cirri pro Animalis libitu, Animali ad vitam conservandam apti, quod propterea Concham aperit, eosque protrudit illi usui (ut videtur) destinatos, ut iis escam venari & intus reponere possit. Nec illa Cirris & Brachiis Polypi dissimilia. Sui quidem generis Animal est, quod tamen ad Polypos accedere videtur. In hisce certè Testaceis (ut observat *Plinius*) magna ludentis Naturæ varietas est. Quod autem pulchrè observat *Columna*, nunquam Conchæ sine Animali conspiciuntur: habuit enim ille (ut refert) easdem Conchulas vix Milii semen æquantes, omnesque formatum, completum, exiguum Animal habebant. Semperque idem Animal est, licet tum Animalia, tum Conchæ magnitudine valde differant. Refert quoque *Thomas Bartholinus*, se in Musæo habuisse Conchas minores Algæ connexas, inter quas una prægnans aliam ex se profert, & valvis apertis excludit. Quod sane argumentum est, sui generis Animalia perfecta esse (licet semper Ligno aut Algæ appensa sint) quæ alia ejusdem speciei producant. Avem, quod se nobilius Animal est, generare nullo modo potest: nam certum cunctis rerum generibus ordinem Deus innexuit, ut quæque per semina similia sibi gignerent, *Animalis Descriptio.*

Boeth. Consol. Phil. Lib. 1. Met. 6.

Nec, quas ipse coercuit,
Misceri patitur vires.

Salinario autem lentore generant, ut de aliis Testaceis observavit *Plinius*, ubi dicit, Compertum in Ostrearis humorem iis fœtificum lactis modo effluere. Et cùm hic humor præ lentore suo facile adhæreat Lignis & Algæ, hinc est, quòd Navium carinis & Tabulis semiputridis Algæque plerumque affixæ sint.

Causa autem erroris vulgi fuit, quòd Anseres *Scotici* magnis gregibus huc advolent, & per Autumnum Hyememque tantum hic maneant, ignorentur autem eorum natalia. Hinc vulgus horum protoplasma sive rudimentum Animal in hac Conchâ credidit, quod Aviculæ formam æmulari videatur. Vivam tamen & omnibus modis absolutam Avem ex Massâ illâ Testaceâ prodiisse, nemo est inventus, qui se vidisse asserere fuerit ausus.

Anseris autem *Scotici* descriptio Libri hujus tertii Paginâ 21 allata est, & *Albertus Magnus*, *Bellonius*, & in Boreali Navigatione ad Gradum octogesimum *Batavi*, Eos Ova fovere & Pullos alere viderunt. Graviter igitur hallucinati sunt, quotquot prodigiosum horum ortum hactenus crediderunt. Apparet etiam quàm inanis sit quorundam conatus & studium inquirentium causas exoticorum effectuum, antequam de rei veritate constet.

Addendum ad Tractatum de Piscibus.

Præter Pisces supra allatos, misit ad me Vir Celebris D. *Archibald* M. D. Catalogum Piscium tam Marinorum quam Fluviatilium & Lacustrium rariorum, qui in Regionibus *Scotiæ* Austro & Occidenti obversis reperiuntur, quos hic cum vernaculis appellationibus appono.

Piscis Esterpyle.	*Nembling Sceal.*
Skedan.	*Conger-Eel.*
Sea-Adder.	*Brandling.*
Thornback.	*Cuddin.*
Lamprey.	*Greenback.*
Horn-Eel.	*Breim.*
Hirling.	*Retche.*
See-needle.	*Bayin.*
Rush-Fish.	*Lyth.*
Blewish and white Flouk with golden Spots.	*Blockan.*
Skatebread.	*Pillock.*
Lymps or Lumps.	
Chuck.	

In eâ Plagâ quoque, inter alia aliis Regionibus communia, reperiuntur;
Ex Quadrupedibus, *Sciurus*, *the Squirrel;*
Ex Serpentibus, *the Slow Worm:*
Ex Insectis, *Grillus Focarius.*

Addendus quoque Titulus Cap. 2. Sect. de Piscibus
De Piscibus Cetaceis.

F I N I S.

I N D E X

Alphabeticus rerum præcipuarum, quæ in Libro Tertio Partis Secundæ Prodromi Naturalis Historiæ Scotiæ *continentur, ubi agitur de Animalibus* Scotiæ *tam Feris quàm Domesticis.*

A.

B.

C.

++ Cata-

Himan-

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ

S C O T I Æ

PARTIS SECUNDÆ LIBER QUARTUS

DE

MINERALIBUS METALLIS ET MARINIS

S C O T I Æ.

PRODROMI

NATURALIS HISTORIÆ SCOTIÆ
PARTIS SECUNDÆ LIBER QUARTUS.
DE
Fossilibus & Marinis.

PRÆFATIO

De Fossilibus & Marinis in Genere.

INfimum Substantiæ gradum Inanimata obtinent, in infimam quoque Naturæ partem relegata, quæ *Plutonis* Regnum Poetis constituebat, quòd maximæ divitiæ è Terræ visceribus eruerentur. In quibus quoque Dei Providentiam adorare licet, quòd neque otiosa & inutilis sit illa Mundi pars caligini & tenebris damnata, sed multa de eâ effodiantur in vitæ usus proficua. Et quidem multâ observatione compertum est, quòd Regiones, quæ in superficie nudiores & asperiores sunt, Fossilibus magis abundent: quasi externam nuditatem internis divitiis compensare velit Natura, hoc est, *Deus* Opt Max. è quo nata sunt omnia. Cujus quidem sortis *Scotia* nostra particeps est, quæ plurima in gremio suo continet Fossilia, eaque præstantissima, licet ejus superficies in plurimis locis aspectui tristior sit. Mare quoque non solum innumera in sinu suo fovet Animalia, de quibus jam actum est: sed, quâ fœcunditate donatum est, suas quasi substantiarum diversarum Mineras in fundo suo tenet, de quibus Marina dicta corpora nunc in Littora & Rupes Marinas projicit, nunc in superficie natantia exponit. De hisce igitur Fossilibus & Marinis, quæ in Scotiâ nostrâ reperiuntur, quarto hoc & ultimo Prodromi hujus Operis Libro agendum est, sumpto à Fossilibus initio, quòd ea & dignitate præcedant, & faciliùs frequentiusque se in conspectum offerant. *Fossilia Marina.*

Fossilia ita dicta sunt, quòd major eorum pars fodiendo è terrâ eruatur. Ab aliis Mineralia vocantur, qui Fodinas Minas volunt appellatas, ut Fossilium & Metallorum Venas Mineras; Metallica etiam à quibusdam à potiore specie, Metallis nempe. *Fossilium nomen.*

Est verò Fossile Corpus perfectè mixtum, inanimatum, vitæ expers, peculiari formâ & virtute seminariâ à Deo in primâ creatione donatum, ut sibi simile procreare & suam speciem propagare possit. *Fossile quid*

Fossilia autem in Media Mineralia, Lapides & Metalla dividuntur. *Fossilium divisio,*

Innumeros illa usus vitæ nostræ præstant. Ex iis enim Moneta conficitur, varia Vascula & Ornamenta pretiosa parantur, Machinæ Bellicæ; & ea etiam Instrumenta, quæ plerisque Artibus inserviunt, efformantur, Ædes extruuntur. Pharmaca quoque quædam ex iis desumuntur. Et nulla ferè Vitæ pars iis caret. In hoc nobis noxia, quòd incitamenta pravarum cupiditatum sint, per quas innumeris malis expositi sumus. Sed non illa accusanda (bona enim in se, ut reliqua Dei Opera sunt) sed nos, qui multas malas Artes excogitavimus, quibus illorum usus corrumpitur. *Usus, & Abusus.*

Librum hunc in quatuor Sectiones dividemus. Prima aget de Mediis Mineralibus, quæ ita dicta sunt, quod mediam quasi naturam habeant inter Lapides & Metalla; & Terræ, Sales, Sulphura & Bitumina sunt. Secunda Sectio aget de Lapidibus. Tertia de Metallis. Quarta de Marinis. *Libri hujus divisio.*

SECTIO PRIMA.

De Mediis Mineralibus.

CAPUT I.

De Terris.

Terra. PEr Terram autem hic intelligitur Corpus Fossile naturæ Mineralis particeps, quod injectâ Aquâ solvitur & Lutum fit. Hujusmodi apud nos sunt.

Argilla. Argilla quæ Terra tenax est, quæ in partem quamcunque ducta non abrumpitur, neque exiccata dehiscit. Ejus hæc proprietas est, ut quamlibet figuram recipere possit; & in Caminis cocta in Lapideam substantiam crescat.

Usus Mechanicus. Hacce potissimùm utuntur Figuli & Plastæ, & ex hac fiunt Vasa, Statuæ & Fistulæ, sive Tubuli pro Nicotianæ fumo sugendo. Nostratibus *a White Clay* dicitur. Vilissima ad opus Lateritium sumitur. Ex communi (quæ *Clay* nostratibus dicitur) pedibus jumentorum attritâ & stramine temperatâ integras domos construunt in quibusdam locis nostrates, quæ ventos, imbres & ignes perferunt & diu durant. Ex cæruleâ Figuli Vasa conficiunt.

Cimolia. Cimolia, quæ & Smectis dicitur, nostratibus *Fullers-earth*, pinguis & lubrica est, & ad purpureum inclinat colorem. Quædam albicans est. Modicè pinguis est, rara & mollis, nihil Arenosum continens, & in candido ad purpureum nonnihil vergens. *Usus Medicus & Mechanicus.* Hæc cum adstrictionem, tum acredinem quandam participat, & virtus ei siccandi & refrigerandi inest. Achores tollit. Ad Parotidas quoque discutiendas commendatur, & ad Ambusta valet. *Plinius* in Podagrâ ejus vires prædicat.

Vi abstergendi prædita est. Fullonibus igitur in Pannis emundandis magni usus, & utilis ad Sevum è Vestimentis eximendum est.

Terra viridis. Terra quædam viridis, quæ facilè in pulverem abit, tactu mollis & lubrica. An Talci species?

Terra Crocei, & Viridis coloris. Terra Crocei coloris prope *Drumfrisium* eruta. An Talci species?

Terra Argillacea Violacei coloris, pinguis. An Cimolia, an Margæ species?

Rubrica. Rubrica, the *Marking Stone*, nostratibus *Keel* dicitur. Terræ species lapidosa & rubea est, quæ in locis Metallicis Aurariis, Argentariis, Ærariis & Ferrariis, aliquando etiam in propriis Venis reperitur. *Ejus duæ species.* Rubrica duplex apud nos: una superficie lævi & politâ, alia superficie asperâ, quæ saturatæ magis rubedinis.

Usus Medicus, & Mechanicus. Vi pollet adstringendi, reprimendi & fluxum sanguinis sistendi, ad Ambusta commendatur, Emplastris siccantibus & Vulnerariis additur. Mihi relatum est, Mulierem quandam Empiricam apud suos in curandis Epilepticis claram, inter alia Remedia, quibus utitur, Rubricam intus exhibere. Et eò faciliùs credidi aliquos ejus usus esse posse in hoc Morbo, quod apud *Oswaldum Grembs* legerim pulverem sequentem in ipso hujus Morbi Paroxysmo commendari, qui recipit Lapidis rubri Scriptorii (vulgò *Rotelstein*) Drachmam unam; Radicis Ireos, Sacchari, ana Drachmam unam cum Semisse; Moschi Granum unum. *(Arbor hominis integra & ruinosa, Cap. de Epilepsiâ.)* Et quidem fieri potest, ut acidum volatile, quod in hoc Morbo Nervos eorumque principium Cerebrum vellicat & irritat, & ἀτάκτως, seu spirituum motus inordinatos producit, vel terrestri Rubricæ substantiâ figatur & edulcoretur, vel aliâ proprietate specificâ, quæ ab ejus temperie & partium ejus figurâ procedit, subigatur & superetur.

Pictoribus inservit, & Fabris etiam Lignariis pro Lineis rubris ducendis.

Nigrica. Usus. Nigrica Fabrilis *Merreti* in Pinace rerum *Britannicarum*, digitos maculat & facilè rumpitur in pulverem. Quibusdam *Black-Lead*, nostratibus *Kilevyne* dicitur. Pro Lineis ducendis & notulis scribendis inservit. In Præfecturâ *Abredonensi* reperitur.

Ochra. Ochra, *Yellow Oker*. Hæc varia est: quædam optimæ notæ, alia arenosa magis. Optima apud nos variis in locis habetur.

Usus Medicus & Mechanicus. Tumores & Panos discutit; excrescentem carnem reprimit; cum cerâ cava explet; Articulorum Tophos comminuit.

Pictoribus ejus usus familiaris est. Chirothecæ eâ pulchrè flavente colore tinguntur.

Marga vulgaris & ejus Usus. Marga Terræ Medulla & pinguior ejus pars. Quædam apud nos est pallescens, quæ instar Sevi concreti est præ pinguedine. Est etiam alba, quâ Silices frequenter obducti sunt. In commissuris saxorum reperitur. Ejus usus præcipuus in agris fœcundandis est.

Marga lapidosa flava. Hujus species quædam lapidosa flavi coloris, instar Succini flavi crudi & friabilis substantiæ, in Saxorum commissuris reperitur, quam Operarii Vulnerariam esse experiuntur.

Armena affinis. Est & Terra apud nos ad Armenam accedens, tum colore, tum substantiâ.

Cadmia. Terra Cadmia, quæ eadem est quæ Lapis Calaminaris dicitur. Ad affectus oculorum commendatur. Ex hac cum Ære mixta Orichalcum conflatur. An Lapis potius? Vide Lapides.

Terra Drumfrisiensis tinctoria. Terra quædam lutosa nigricans è *Drumfrisio* ad me transmissa à celebri Viro D. *Archibald* M. D. quam Tinctoriam voco, quòd eâ ad pannos nigro colore tingendos utantur Ferratæ et Vitriolicæ qualitatis particeps videtur: nisi enim ferri frustum ei suppositum sit, albicans evadit.

Alcyonium. Ad similes Terræ partus Alcionium referri debet, quod Concretio quædam est, partim ex Exhalationibus & Vaporibus, partim ex Limo Terræ. Quoddam Fungi facie. Aliud formæ Vermicularis Telæ adnatum, simile artificio, quod *Philigram* dicitur.

CAPUT

C A P U T II.

De Succis concretis & Salibus.

Succi concreti. *Aqua in Avandiâ.*

TErras sequuntur Succi concreti, qui è variis Terris originem suam ducunt Apud nos Aqua fertur in *Avandiâ* esse spumam ebulliens, quæ in Salinam substantiam concrescit, quâ pro Coriis perficiendis Coriarii utuntur. An Aluminosa?

Tubuli albi perforati.

Huc spectant Tubuli quidam albissimi perforati friabiles in Mineris Carbonum reperti, qui Nitrosæ Concretiones esse videntur.

Sal.

Per Salem intelligitur Corpus Minerale inanimatum in Aquâ solubile. saporibus diversis præditum, et seminariâ in primâ creatione vi dotatum, quâ certis in locis conservatur et multiplicatur. Salia autem apud nos sunt

Sal communis.

Sal vulgaris, quo communiter in Cibis utimur. Isque vel Naturalis vel Artificialis est.

Naturalis,

Naturalis in Rupibus Marinis à Sole ex Aquâ excoctus Marinâ reperitur.

Artificialis.

Artificialis vel ex Aquâ Maris paratur, vel ex Arenâ Maris salsâ, qualis ab Accolis Limitis Meridionalis *Scotiæ* conficitur.

Salis Vires in Cibis & Medicinâ.

Multi usûs est in Cibis & Medicinâ. Calefacit, exiccat, abstergit, adstringit, & à putredine conservat. Cibis saporem gratum conciliat, & appetitum edendi excitat. A jumentis quoque expetitur, eaque à variis Morbis præservat. Tenuis ad cibum eligitur. Inter primos autem noster *Scoticus* etiam ab exteris censetur, ad quos magnâ copiâ defertur. Crassiore Pisces majores condiuntur.

Unicum certè Salis condimentum omnibus Aromatum condituris præstat, quandoquidem in Cibis fastidium arcet, Nauseam prohibet, & edendi aviditatem excitat. Veneno reluctari dicitur, & vehementer siccat & adstringit. Ideo non solum humores è corpore educendos liquat, incidit, tenuat, purgat atque siccat, sed & adstringendo poros Veneni penetrationem intercipit. Præterea Cibos condit & sapidiores reddit. Carnes Animalium Sale diu incorruptæ servantur, ut & Butyrum, Caseus & multi Fructus. Multi quoque in Medicinâ usûs: flatus enim attenuat, ventrem mollit, & corporis superfluitates educit, & facultatem expultricem sui officii admonet. Omnia quoque Lumbricorum genera in Vino haustus exterminat. Sal cum farinâ melle & oleo tritus commodum & salutare in Podagrâ remedium est. Cum telâ Aranearum Vulneri impositus Sanguinis fluxum cohibet & putredinem arcet. Valet quoque adversus Sterilitatem.

Usus in Agriculturâ.

Habet etiam insignes usus in Agriculturâ: Arbores enim, Frutices & Herbæ quædam salsis aquis irrigatæ lætiùs proveniunt. Cum commodo quoque Sal Pecudibus exhibetur, tum adversus Pabuli fastidium, tum quòd à Morbis quibusdam præservet & ad Venerem etiam stimulet. Et propter hanc Salis vim prolificam Poetæ Venerem ex Mari ortam finxerunt.

Nitrum.

Nitrum apud nos tantum factititium, quod ex terrâ nitroso semine impregnatâ apud nos conficitur qualis in Cellis Vinariis, aut terrâ quæ Ovillo stercore imbuta: facto namque ex eâ Lixivio & percolato, et per ignis calorem excolato, Sal Nitri remanet, quod purificandum est.

Nitrositas quoque quædam, instar Lanuginis, ex Parietibus exudat, et Libris Chartisque accrescit.

Usus.

Nitrum sordes abstergit, in Lixivio resolutum Fullonibus et Infectoribus utile. Vi pollet abstergendi et discutiendi.

Alumen.

Aluminis calx obscurè albicans ex Plagâ *Scotiæ* Boreali ad me delata.

Minera quoque Aluminis nigro-cærulei coloris ex Plagâ Occidentali delata. An Minera illa Pyritis species est? Ex Pyrite certè nigro Alumen elicitur.

Usus.

Vehementi vi adstringendi pollet, et magni usûs Alumen est apud Aurifices, Infectores, Coriarios et Librarios.

Vitriolum.

Vitriolum multum apud nos reperitur in Ære et Pyritis ærosis, quorum multi odorem et saporem Vitriolicum de se effundunt.

Usus Medicus & Mechanicus.

Adstringit vehementissimè et calefacit. Sanguinem sistit, Ulcera extergit. Spiritus ejus putredinem sistit.

In liquore resolutum servit Coriis et Lanis denigrandis.

Cæruleum.

Huc spectat Cæruleum quod in *Crafordiæ* Tesquis effoditur.

Chrysocollæ Cæruleum sive Azurum congener est succus quoquè concretus, unà quoque eidem materiæ Metallicæ quandoque adhærens, et eodem modo generatur.

Lapis autem Lazuli nihil aliud videtur quam succus cæruleus in Lapidem concretus. Uterque in *Scotiâ* nostra reperitur, Cæruleum in Mineris Æris quandoque.

Sapor ei mistus, acris & parùm adstringens, violenter purgat. A quibusdam in Melancholicis affectibus usurpatur.

C A P U T III.

De Sulphure.

NUnc de Sulphureis & Bituminosis corporibus agendū est, quæ ignem facilè concipiunt, & oleo solvuntur & miscentur, ut Salia Aquâ. Analogiā ea quandā habent cum pinguedinibus in Animaliū corporibus,

Ut

Ut enim inter solidas partes hæ concrescunt, ita illa inter dura Terræ viscera. De Sulphure autem primò tractandum.

Sulphur: Sulphur succus Mineralis est, constans parte inflammabili gravem odorem de se præbente, & terrâ crassâ fixâ succum Chalcanthosum admistum habente.

Usus Medicus & Mechanicus. Sulphur vivum nativum, *(Natural Brimstone)* in variis *Scotiæ* locis reperitur, quæ in *Atlante Scotico*, Deo volente, enarrabuntur.

Sulphur vim habet calefaciendi, attrahendi & abstergendi. Scabiem curat & Vitiligines. Purulenta expuentibus utile.

Fullonibus & Infectoribus in usu est, ut candorem & mollitiem Vestibus concilient. E sulphuratis ellychniis, silicis & ferri conflictu, flamma elicitur; igni enim amicum est Sulphur. Ingreditur quoque compositionem Pulveris Tormentarii.

CAPUT IV.

De *Bitumine.*

Bitumen. Bitumen est corpus fossile, similare, inflammabile & pingue, quandoque Mineralibus quibusdam Concretionibus mixtum. Bitumina facile inflammantur, &, cùm semel flammam conceperint, rapidè ardent.

Bitumen vel liquidum vel concretum est.

Oleum Fontis S. Catharinæ. Liquidum Fonti D. *Catharinæ* innatans calefacit, siccat & penetrat. In Paralysi & nervosarum partium doloribus ex frigidâ causâ utile est.

Concretum Bitumen varium apud nos est, cujusmodi est,

Gagates. Gagates, nostratibus *Jeat*, quod adeò durum est, ut poliri possit.

Lapis est colore atro, qui igni admotus persimilem Bitumini odorem exhibet.

Gagati cum Succino tanta intercedit affinitas, ut nonnulli Gagatem Succinum nigrum indigitaverint: ardescit enim instar Succini, et paleas trahit. Succus pariter concretus Lapideam duritiem adeptus est. In Boreali Plagâ *Scotiæ* invenitur.

Usus. Eximii usûs est in strangulatu Matricis & Epilepsiâ. Diureticæ quoque facultatis est. Oleum ex eo Paralyticis conducit.

Fiunt ex eo, ut & ex Succino, Monilia.

Carbo fossilis. Carbo fossilis, Lithanthrax, *Coal.* Variæ sunt hujus species.

Carbo, qui, dum ardet, oleum emittit.

Carbo omnibus Iridis coloribus tinctus.

Carbo, an Gagates figuris Rhomboidibus signatus?

Carbo fossilis in Mineris Calcariis repertus, qui facilè accenditur, & multam lucem de se spargit, adeo ut quibusdam ex nostratibus vicem Ellychniorum ad quodvis opus domesticum peragendum suppleat.

Carbo *Kennel-Coal* nostratibus dictus.

Carbo fossilis Bitumen est induratum & coctum sub Terrâ, friabile, facilè ignem concipiens.

Usus. Præstantissima ignis fomenta Carbones sunt; magni quoque usus Fabris aliisque Artificibus.

Nobilissimus D *Boyl* eduxit ex iis non contemnendam quantitatem Olei vel liquidi Bituminis, nec exiguum numerum Salinarum particularum, quæ videbantur esse naturæ insoli æ. Tract. de Gemmarum Virtutibus, Edit Lat. Pag 57. Nec dubitandum est, quin Oleum, quod ex illis destillatur, egregias vires habeat in Paralysi & affectibus Nervorum frigidis.

Carbo fossilis cum Oleo tritus & permixtus ad interimendos Vitium Vermes apud *Mizaldum* extollitur.

Terra Bituminosa. Terra Bituminosa, nostratibus a *Peat*, Sole excocta igni pabulum minimè contemnendum præbet: sic enim provida Natura locis, in quibus Carbo & Lignum deficiunt, benignè prospexit. Hujus meminisse videtur *Plinius* de *Cauchis Frisiæ* populis agens, Captumque manibus lutum Vento magis quàm *Lib. 16. Cap. 1.* Sole siccantes, Terrâ Cibos & rigentia Septentrione Viscera sua urunt. Ex Mossæ nostræ hac Terrâ Bituminosâ multùm abundant, quæ aliquando ignem concipit & conflagrat.

Terra quædam Bituminosa alba. An Leucophæi coloris, odore & sapore Napthæ *Aldrovandi*?

Cespes Bituminosus. Cespes Bituminosus, nostratibus *a Turf*, Terræ superficies Ligonibus ad id muneris aptatis derasus est, qui exiccatus inter ignis fomenta est.

Lignum Fossile. Inter Fossilia quoque est Lignum nigrum effossum, quod apud nostrates *Black Oak* dicitur. Solidum admodùm est.

Apud nos etiam in Præfecturâ *Abredoniensi* reperitur illud, quod Auctoribus Lignum fossile dicitur.

De eo Librum scripsit *Franciscus Stellutus*, ex quo *Bartholinus* ait illud ex Cretâ nasci, quæ sensim in Lignum vertitur, Ignis Subterranei & Aquæ Sulphureæ adminiculo. Pondere suo Aquis mergitur. Igni admotum uritur, sed lentè & tetro fumo. An Argilla potius vel Marga Ligni meatus penetrans Lignum in Lapidem convertit?

SECTIO

SECTIO SECUNDA.

De Lapidibus.

CAPUT I.

De Lapidibus in Genere.

A Primo Fossilium genere, Mediis nempe Mineralibus, ad secundum, quod Lapidibus dicatum est, transimus.

Per Lapidem autem intelligimus Corpus Fossile, durum, inductile nec in Aquâ Oleove solubile, ex succo lapidescente, in quo spiritus est lapidificus, oriundum. Durum est respectu Salium, Sulphurum & Terrarum, quamvis duritiei certi dentur gradus. Quidam digitis teri possunt, ex partibus tamen constant Arenosis durioribus. Quidam ferro scinduntur, quidam Limâ raduntur, quidam Smiride teruntur, quidam durissimi solo Adamante poliuntur. Nec autem, ut Metalla, malleari & in Laminas se dividi patiuntur; nec, ut Sales aut Terræ, in Aquâ liquescunt. *Lapis quid.*

Terra in soccum adeò subtilem redacta, ut Aquæ mista diaphanitatem ejus non impediat, Gemmis se præbet materiam, accedentibus Salibus & Exhalationibus aliorum Mineralium pinguibus & humidis. Sin verò crassior extiterit, Lapidi vulgari ortum dat. Efficiens proxima est spiritus lapidificus, & vis in primâ Creatione a Deo indita cujusque speciei seminali principio conclusa, quod principium in Naturâ diffusum & dispersum est. *Quomodo Lapides gignuntur.*

Quidam autem Lapides in Aquis, quidam in Aere, quidam in Igne, quidam in Terrâ, quidam in Animalibus generantur. In Aquis nascuntur plerumque Lapides vel Gemmæ perspicuæ. In Aere etiam superiori Lapides interdum generantur, dum Exhalatio ex copiosâ materiâ terrestri à Nubium fragore in angustum locum cogitur & induratur. In Igne nostrate Lateres, Vasa coctilia, & Vitra, quæ Gemmas æmulantur. Terra verò Lapidum & Gemmarum feracissima est. In Animalibus Aquatilibus, Aereis & Terrestribus Lapides locum generationis habent. Omnes autem facilius & perfectius in terrâ molli minutâ & humidâ producuntur, ubi Exhalationes & Aquæ Metallicæ plurimæ sunt: Metalla enim cum Lapidibus magnam affinitatem habere videntur. *Locus ubi generantur.*

Commodissimè dividuntur Lapides in minùs pretiosos & pretiosos. Pretiosi quoque in majores & minores: minus pretiosi in majores, qui vel duri, vel molles; et minores, de quibus nunc agendum est. *Lapidum differentiæ.*

CAPUT II.

De Lapidibus minùs pretiosis majoribus & duris.

EX his apud nos Saxum, ex quo integri quandoque Montes & Rupes constant, *Rock-Stone*, nostratibus *Whin-Stone*. *Saxum.*

Saxum Arenarium, *Sand-Stone*, quia asperum, & veluti ex Arenis compositum; &, ubi durius, *Free-Stone*, Ædificiis extruendis utile, cujusmodi præstantissimi plurimæ apud nos Mineræ sunt.

Saxum Arenarium rubri coloris, quod ob tincturam Metallicam accidit.

Saxum fissile seu crustosum (quod in Crustas findatur) stratis viis ac tectis utile. Apud nos quædam magnæ amplitudinis, nostratibus *Flag-Stones*, quibus quædam Templa teguntur, & Canales sternuntur & operiuntur. Quædam minora; eaque vel vulgaria, nostratibus *Gray-Sclate*, vel nigri aut cærulei coloris, *Blew Sclate*, or *Scailzie*.

Saxum fissile quoque est tenuius, quod in ignem injectum ardet.

Saxum limosum (quod facilè ab humido solvitur) Marga potius quam Saxum. Agris fœcundandis inservit.

Saxum quoddam prædurum, & vix ullis Ferramentis superabile: de quo siquid vel vi effringitur, vel ruinis collabitur, sulphureum latè odorem expirat. Nigricans est.

Silex, the *Flint-Stone*, durissimum saxi genus est. Ferro pertractatus dissilit. Ex eo, ictu Chalybis, vel alterius Ferri ignis elicitur, quoniam copiâ Sulphuris redundat. Silices invicem attriti scintillas ignis emittunt. *Silex.*

Varii coloris apud nos sunt; Cinerei sc. fusci & rufescentes. Quidam figurati, qualis apud nos memoratur effigie capitis Arietini. Quidam pellucidi, mellei coloris. *Ejus variæ species.*

Iis viæ sternuntur. Nuperi quidam ex pulvere Silicum & Crystallorum Pastam pro Gemmis factitiis conficiunt. *Usus Mechanicus.*

Pyrimachus qui colore albo & perspicuo Gemmas quandoque æmulatur, & liquabilis est: unde Metallarii Metallis fusis eum superinjiciunt, ut iis supernatet, ne nimium Metalli in auras evolet. *Pyrimachus.*

Vitrarii ex iis Vitra conficiunt: & ex Pyrimachis quidam, cum ab Artificibus poliuntur, Pseudoadamantes & alii factitii Lapides fiunt, qui splendore cum veris contendunt. Nostrates Pyrimachos *Pebbles* vocant.

Ex Insulâ S. *Columbi* speciosissimi deferuntur albi pellucidi, virides, rubri & varii coloris.

Cos Olearia & Aquatica. Cos, Lapis duris Ferramentis acuendis aptus, *a Whetstone*: quæ vel Olearia, *a Hone*, quæ Oleo illinitur, ut aciem trahat; vel Aquatica, *a Grindstone*, quæ in orbem agi solet, ut aquam excipiat, quò admotum Ferrum commodiùs terat.

Pyrites. Pyrites. Variæ ejus species sunt. Pyrites enim alius friabilis, alius durus; alius Globosus, alius Cubicus æneí coloris, Tesseræ similis. Vide Metalla.

Pyrites aliquando admixtum habet Metallum, vel lapidem aut fluores.

Pyrites ferrum in se; continens.

Entrochi politissimi majoris apud nos Pyrites æneí coloris medulla ſt.

Vires. Calefacit, mundificat, dura emollit, matura resolvit, Carnis excrescentiam prohibet.

Lapis Molaris. Lapis Molaris, *a Milstone*, è saxo duriore & crassiore.

Petrifacta. Petrifacta apud nos: In terræ enim visceribus facultas quædam est, quæ plurima corpora in Saxa convertit: quæ quidem à Succis quibusdam Mineralibus Aquæ mistis profluere videtur. Ex iis

Lignum Petrifactum.

Lapis Musciformis. Concretio quædam de genere Stalagmitis.

C A P U T III.

De Marmoribus.

Marmor. LApides nitore, materiæ æqualitate & duritie excellentes Marmora dicuntur, nostratibus *Marble.* Lapis insigniter durus & pulcher, qui, si poliatur, splendorem suscipit. Politiem admittit ob puritatem materiæ exactè & æqualiter concretæ, & ob æqualitatem istam materiæ politus nitorem recipit. Diversitas ejus ex materiæ diversitate dependet, præstantia ex materiæ æqualitate. Varietas Exhalationum, quæ ad Marmoris generationem concurrunt, varios in Marmore colores parit.

Marmorum genera. Varia Marmorum genera apud nos reperiuntur.

Album simpliciter.

Album venis cæruleis.

Nigrum simpliciter.

Nigrum seu obscuri potiùs coloris, lineis albis.

Marmor nigrum. An Obsidiani species? Pseudomarmor potiùs: non enim accedit ad Marmoris duritiem.

Ophites mollius Serpentinum dictum simplex: apud nos frequens.

Ophites variegatum.

Marmor Alabastrites mollius est Marmore. Huic simile Alabastrum, nisi quod mollius sit.

Marmor cæruleum an Marmor Granitum cærulei coloris?

Marmor cinereum.

Hujus species Embuscata est, an Pietra con Figure di Boschi imperati Boscago, or *Bushy Marble*? Ejus Icon habetur in Tabulis. Dendrites Aldrovandi: noster Lapis mollior est.

Marmor rubrum pallidius.

Marmor maculis rubris, flavis & cinereis aspersum.

Marmor maculis rubris & albis, superficie crustosâ seu

Marmor crustosum interiore parte variegatum.

Marmora maculosa aliquando ita variant, ut suis maculis & lineamentis figuras Humanas, interdum Brutorum & Plantarum, & quandoque effigies aliarum rerum representent.

Usus Medicus, & Mechanicus. Aquæ quæ de Marmore fluunt, refrigerant admodùm.

Alabastrum album in Dysentericis commendatur.

Magnus ejus usus in Ædificiis, ad Statuas & Vasa Unguentaria fabricanda.

Lapis niger, quo super Glaciem luditur, nostratibus *a Curling Stone.*

Lapis sicut Æs resonans.

Fluores nitore & substantiæ æqualitate ad Marmor accedunt. Vide Lapides Metallicos.

C A P U T IV.

De Lapidibus mollioribus.

Lapis Calcarius. LApis Calcarius Marmoris species. Ex omni Marmore Calx conficitur.

Lapis Calcarius à Calce, quæ ex illo paratur, nomen habet. Varii apud nos sunt coloris: sed omnes Marmora esse videntur. Inter alios unus est Pectinum & Pectunculorum & Chamarum figuris signatus.

Ex Lapide Stalactite quoque optima Calx conficitur, ex eo præsertim, qui in Speluncâ de *Slanis* destillat.

Usus Medicus. Calx urit, discutit & serpentia Ulcera coërcet. Vulgus Calce vivâ pro Cauterio Potentiali utitur. Quidam ei Saponem permiscent.

Aqua Calcis ad Fistulas usurpatur, multosque alios usus Medicos habet.

Quidam cum Sale Ammoniaco parant pro rubedine oculorum.

Ex Calce cum Aceto extinctâ ter lotâ cum Oleo Rosarum Linimentum pro Ambustis utilissimum paratur.

Lapis ex multis Tubulis ad extrema inſtar extremitatum Junci ſciſſarum. Foſſile quoddam nigrum eſt Calamites dictum, in Calcarii Lapidis Minerâ repertum. Conſtare videtur ex plurimis quaſi Tubulis ſolidis mollioribus & ad extrema albicantibus. *Calamites.*

Gypſum Calci cognatum, & ejus Venæ per Saxa Calcaria vagantur. Noſtrum candidum eſt, opacum & mollius, ita friabile, ut digitis facile in pulverem reducatur. Natura ejus frigida & ſicca eſt, & vim conglutinandi & conſtringendi poſſidet, &, ob Emplaſticam facultatem, Medicamentis adverſus ſanguinis eruptionem valentibus commiſcetur. *Gypſum. Uſus Medicus*

Fabris Murariis ad fabricas Ædificiorum in uſu eſt. Purius ad fabricam Statuarum confert. *& Mechanicus.*

Lapis mollis Margæ ſimilis, qui noſtratibus *Cameſtane* dicitur. *Lapis Margæ ſimilis.*

Pumex durus licet ſit, tamen ob inſignem ejus raritatem Aquæ ſupernatat. Varii apud nos ſunt nigri coloris. *Pumex.*

Plinius ei tribuit virtutem extenuandi & exiccandi, dummodo tertiam uſtionem paſſus fuerit. Pulvis Medicamentis Ophthalmicis permiſcetur, in Dentifriciis quoque commendatur. *Uſus Medicus,*

Tam viris quàm fœminis olim in uſu erat ad corpora læviganda. *& Mechanicus.*

Lapis Poroſus Inſulæ *Baſſæ* Boethii. *Lapis poroſus*

Tophus Lapis mollis eſt, ideoque ob mollitiem fragilis, item ſcaber, rarus: foraminibus atque meatibus patentibus refertus. Albus plerumque eſt, aut terreſtris ei color. *Tophus.*

Stalactites. Ex aquâ guttatim ſtillante concretus inſtar ſtriarium. *Stalactites,*

Stalagmites. Ex aquâ quoque concretus latior: rotundus quandoque. *Stalagmites.*

Talcum Lapis, materia pellucida eſt tenuiſſimis foliis compacta. Ejus Laminæ flexiles ſunt. Reperitur apud nos ferrei coloris. *Talcum.*

Lapis quidam apud nos invenitur cinereus ex multis quaſi Laminis arctè junctis coagmentatus, qui interius nitens & pellucidus eſt an Talci ſpecies?

Pulvis crocei coloris,
argentei,
purpurei,
viridis coloris, ſplendens, ad tactum mollis.

Nobis Talcoides videtur.

Talcum adſtringit. A quibuſdam in Dyſentericis infuſum commendatur. *Uſus Medicus,*

Chymiſtæ hujus pulvere ære permixto illud album, ad inſtar argenti, reddunt. *& Mechanicus.*

Lapis Schiſtus Laminas habet tenues invicem hærentes, ſplendentes. Noſter ad albedinem inclinat Auctores pares facultates Schiſto cum Hæmatite attribuunt, *Lapis Schiſtus.*

CAPUT V.

De minoribus Lapidibus.

Magnes ferrei coloris Lapis eſt. Huic à naturâ inſitum eſt, ut Ferrum trahat, & ſemper ad Septentrionem ſe vertat. Ferro ad ſe rapto vim ſuam ita impertitur, ut aliud Ferrum ad ſe trahat & ſuſpenſum teneat. *Magnes.*

In Rupe Arcis *Britannodunenſis* ejus Minera traditur eſſe. Hinc ſanè eſt, quod appellentium Navium Acus Magneticæ ſiſtuntur, Robuſtior eſt Magnes in hoc Opere è profundiori Venâ effoſſus.

Hæmatitæ modo adſtringere dicitur. *Uſus*

Lapis in *Argathelià*, qui ſtramini aut ſtipulæ ſubſtratus ea, præ ardore quem concipit, in cineres conſumit. Hoc ab Hiſtoricis aſſeritur, ſed de eo nihil adhuc certi compertum eſt. *Lapis Argathelia.*

Entrochus ſeu Trochites. Trochites Lapis à rotunditate nomen habet. In eo ex amplâ baſi certæ lineæ ſeu radii diſcurrunt cum lævore medium lapidem, ut ſtriatus appareat: quare cum Lapide *Judaico* affinitatem habet. Entrochus verò nominatur, quaſi intus habens rotam, quandoquidem ex Trochitis nondum ſeparatis integratur, & ex binis, ternis, imò pluribus conſtat, cùm viceni interdum copulati inveniantur. De Trochite ſeparatus effigiem Rotarum repræſentat. Pars ejus rotunda levis eſt, utraque verò plana habet Modiolum, à quo Radii eminentes ad extimam orbis partem ita procedunt, ut inter illos ſtriæ fiant. Fractus nitet & levis eſt, ut Lapis *Judaicus*. In Entrocho autem Trochitæ invicem ſuperpoſiti ita eleganter conjunguntur, ut aliquo artificio copulati eſſe videantur: nam Radii unius alterius ſtriis inſeruntur, veluti in commiſſuris Humani Cranii conſpicari licet. In Aceto poſitus, inſtar Aſtroitæ, bullas attollit. Et quidam etiam tradunt obſervatum eſſe de loco moveri. *Entrochus ſeu Trochites.*

Variæ ejus ſpecies apud nos occurrunt. *Entrochi variæ ſpecies.*

Cinereus, qui minimus, in Mineris Calcariis frequens.

Lapis cum Entrochis Cinereis variæ magnitudinis, ibidem repertus.

Entrochus Nigricans ex plurimis columnis ſimul junctis conſtans, ibidem quoque repertus.

Entrochus maximus pulcherrimus digitum latus & craſſus, & duos pollices longus, pro medullâ Pyritem ænei coloris habens. Entrochus hic maximus triplici ſubſtantiâ conſtat. Extima (quæ velut Cortex eſt) albicans eſt, ſuperficie levi. In lateribus quædam ſubſtantia fuſci & obſcuri coloris aſpera quoque adhæret. Quâ hac ſubſtantiâ libera eſt, lineis rotundis ad intervallum nunc magis, nunc minùs in ambitu diſtinguitur ad commiſſuras Trochorum, adeo ut ex viginti quatuor Trochis hic Lapis conſtet.

Substantia media fusci coloris est extimâ crassior, summi quoque lævoris, ut Marmor politum nitore suo referat. Intima, sive Medulla, unâ extremitate Pyrites coloris ænei est, alterâ substantia Morochtho similis est.

Usus Medicus. Cùm Trochites & Entrochus maximam cum Lapide *Judaico* affinitatem habeant, ut *Georgius Agricola* testatur, hic pariter tritus & cum Aquâ calidâ datus difficultati Urinæ medebitur, nec non Calculos Renum & Vesicæ franget. *Aldrovandus.*

Sed cùm nostri in Mineris Lapidis Calcarii reperiantur, meritò suspectus est eorum usus, ne coagulari rursus in Lapides abeant.

Hæmatites. Hæmatites in *Scotiâ* reperitur. Attritus ad Cotem succum sanguini similem reddere dicitur. *Cæsalpinus* in eo proprietatem quandam, licet obscuram, trahendi Ferrum observavit. Quidam exteriùs nigricat. In Metallis Ferraris, sæpiùs autem in propriis Mineris Hæmatites invenitur. In quocunque autem loco nascitur, ibidem quoque Saxa rubra & Terra ejusdem coloris observantur.

Usus Medicus & Mechanicus. Vi adstrictoriâ pollet, & in sanguinis rejectione eximii usus est. Metellarii eum in Ferrum excoquunt. Pictoribus in usum venit.

Smiris. Smiris durissimus quidam Hæmatites videtur: ad Cotem enim Aquariam aliquem succum sanguineum reddere dicitur. Lapis autem Ferrugineus est, ad nigredinem vergens, asper & indomitus, omnia atterens, maximæ duritiei. Ei congener Lapis apud nos reperitur.

Usus Mechanicus. Eo Gemmarii Gemmas suas purgant & detergunt.

Morochthus, & ejus Usus Medicus. Morochthus si ad Cotem affricetur, locum dealbat. Subviridis noster est, citra mordacitatem exiccat. Quidam propterea Opthalmicis præsidiis permiscent. A *Dioscoride* in excreantibus sanguinem commendatur. Destillationes supprimit. Mollior præfertur.

Ætites. Ætites Lapis prægnans est, quoniam in cavitate, tanquam in utero, alium Lapidem complectitur, & sonitu dignoscitur: lapillus enim in ejus cavitate sonitum edit. Quandoque Terrâ & Argillâ prægnans est, & tunc Geodes dicitur; aliquando lapillis, ut plurimi apud nos sunt Crystallis prægnantes. Sed Crystalla illa Lapidis lateribus adhærent, & cavitatem in medio relinquunt; &, propterea quòd sint fixa, non edunt sonum.

Lapis prægnans ingens rubri coloris cum Crystallis in cavitate in Lapidicinâ repertus.

Usus Medicus. Ætites Mulieribus prægnantibus prodesse traditur. Pulvis ad Dysenterias malignas commendatur.

Globulus Lapideus. Globulus lapideus albis & nigris maculis splendentibus notatus.

Lapis Lazuli. Lapis Lazuli cærulei coloris aliquando aureis guttis conspersus apparet, aliquando maculæ ex Pyrite sunt juxta materiam, cui Lapis Lazuli adnascitur.

Usus Medicus & Mechanicus. Varias Compositiones Medicas ingreditur: Humores enim adustos & melancholicos purgat.

Pictores quoque ex eo pulcherrimum colorem conficiunt.

CAPUT VI.

De Lapidibus ex Animalibus desumptis.

Lapides in Humano corpore. IN Animalibus varii Lapides reperiuntur. Primò enim Lapides in omnibus ferè corporis humani partibus præter naturam generari posse experientiâ constat.

Lapis è Fellis Vesicâ extractus primùm diaphanes erat, nunc opacus evasit. Sæpiùs minores Lapides ibidem reperiuntur.

Ex Intestinis emissus est Lapis post magnos cruciatus in Ventre, qui Fungosus dici potest, quòd tactu & aspectu Fungum referat: Lapideæ tamen duritei, & in quo quædam particulæ sunt, qui Silicem tum colore tum substantiâ referant. Ejus Icon in Tabulis nostris habetur.

Fungosi isti Lapides quandoque substantiam quandam referunt ex pilis arctissimè compactis constantem. Ejus quoque Icon in Tabulis nostris habetur.

Lapides Renum quandoque enormis magnitudinis sunt.

In Vesicâ quoque aliquando maximi Lapides reperiuntur.

Quibusdam etiam è nostratibus in Abscessibus Lapides geniti sunt.

Lapides in capitibus Cancrorum. In capitibus Cancrorum Lapides generantur multi usus in Medicinâ.

Bufonites. Bufonites noster fossilis esse videtur.

Lapis Limacis nudi. Lapis in Limace nudo repertus.

Lapis Percarum. Lapis Percarum.

Tophus Juvenci. Tophus Juvenci.

Alectorius. Alectorius, qui in Ventriculo Caponis aut Galli decrepiti nonnunquam invenitur.

Lapis Capreoli. Lapis ex Capreolo desumptus.

CAPUT VII.

De Lapidibus minùs pretiosis variarum figurarum Naturalia & Artificialia referentibus.

QUod de Mari habet *Plinius*, Naturam in eo non solùm Animalium simulacra procreasse, sed „ etiam Stellarum & rerum Artificialium, nihilque ferè in Terris conspici quod in Marinis un„ dis non reperiatur: Hoc idem de Lapidibus applicare poterimus, cum Natura in illis prædictis

Kircher. Mund. Subter. Lib. 8. Sect. 1. Cap. 8.

cta omnia repræsentare nitatur. In iis enim mirè ludit Natura, ut quibus vitam & motum infimus ille gradus denegaverit, figuram saltem eorum, qui superioris gradus sunt, impertiret. Hinc omnes boni Geometræ partes explevit, dum non tantùm superficies eorum punctis, lineis atque omni figurarum genere insignivit; sed & solida Corpora omni Polygonorum genere adornata exhibuit. Neque hic ejusdem stetit industria, sed altiùs assurgens sua in Gemmato Regno Cœlorum finxit Tentoria, quæ & Sole, Lunâ, Stellis miro ordine vestivit. Deinde ad Opticam progressa Flumina, Sylvas, Prata, Montes, Maria, ad exactam Prospectivæ amussim, in multis Lapidibus depinxit. Pictoriam deinde Sculptoriamque Artem complexa, quicquid in rerum naturâ sensibus obvium fit, delineavit. In nonnullis quoque Figurarum varietatem mirâ quadam extititii operis sculpturâ lusit. Rosas certè (ut videre est apud Kircherum, ubi agit de variis figuris, formis & imaginibus, quibus Natura Lapides & Gemmas instruxit) in Entrocho delineat, in Crystallis Muscum. Animalia quoque Volucria, Quadrupeda, Natantia & Insecta; imò Hominis etiam nobilissimam formam in Lapidibus depingit. Inter hos Lapides figuratos sunt apud nos.

Lapis Cordis figurâ.

Pectunculites.

Lapis Echinites apud nos reperitur, qui Echini Marini figuram ostendit. Lapis rotundus est & fastigiatus, communiter radiis insignitus. Testam Echini spinis spoliatam perbene imitatur.

Lapis Entrochus instar Instrumenti ferrei, quod Cochlea dicitur.

Lapis Caput Arietinum referens. Silex est Margâ obsitus Arietis caput referens.

Lapis figuræ Cylindriacæ.

Lapis Lanceæ Cuspidem referens. An Belemnites? Cujus genus est, quod nostratibus the *Elf-Arrow* dicitur. Est hic Silicis species, qui duplex apud nos reperitur. Unus instar Cuspidis Lanceæ; sc. Silex Venabuli ferreum cuspidem exactè referens *Wormii*: alter Anchorites, quod Anchoræ partem, quæ humo infigitur, referat.

Lapis Cordis figura. Pectunculites. Echinites. Cochleiformis. Caput Arietinum referens. Cylindriacus. Belemnites. Sagittæ Lamiarum.

Noster Belemnites Lapis formâ est tereti, ex amplâ radice in tenuem aciem desinens. A quibusdam in Lithiasi commendatur.

Ad hunc locum spectant Lapides, qui nostratibus Sagittæ Lamiarum dicuntur, quorum historiam habet doctissimus Dominus de *Straloch* in Descriptione Præfecturæ *Abredonensis*. Proinde eam ejus verbis apponam.

„Nequeo mihi temperare, quin describam Lapilli genus, his locis quasi peculiare, nulli Scriptori „hactenus agnitum aut memoratum. Lapillus hic neque pretiosus, neque pellucidus. Materia huic „durissima atque fragillima Silex, cujus hic plus satis est. Lapilli hi Artem referunt, sed qualem ex „tam fragili materiâ nemo Artifex assequatur. Duabus formis reperiuntur: una hamato telo persimi„lis, in tria distincta capita desinens, trigonâ figurâ; altera species Venabuli ferrum planè refert, omnes „magnitudine, sicut & colore, variæ Silicem, unde sunt, imitantes. Longitudo duum, aut unius, „aut dimidiati pollicis; crassities ad duorum, aut unius, frumenti granorum accedit. Totus asper, „impolitus. Manent tanquam Ferramentorum vestigia, quæ lævigari desiderent; at latere omnia acu„ta. Solo hoc Lapilli hi mirandi, quòd casu aliquando in agris, in publicis tritisque viis reperiantur, „nunquam autem vestigando inveniantur. Hodie fortasse reperies, ubi heri nihil; item à meridie, ubi „horis antemeridianis omnia vacua: & hæc, ut plurimùm, sudo cœlo, æstivis diebus. Retulit mihi „vir probus & fide dignus, Sibi equo iter agenti in summâ Ocreâ unum repertum. Idem contigisse scio „fœminæ equo vectæ, quæ unum è sinu vestis deprompsit. Hos Vulgus patrio sermone *Elf-Arrow-*„*heads* vocant, Si *Latine* interpreteris, ferreas Sagittarum cuspides, quibus Lamiæ sagittant, sonat: „Faunos enim Lamiasque, & id genus spirituum *Elfs* vocant. De his harumque apud hos sagittandi „usu ea fabulantur, multaque credunt, quæ chartis dare ineptum esset

Verisimile est Lapidem hunc Arte factum esse: illa enim asperitas superficiei Ferramenti fingentis quoddam quasi vestigium est, & similis Lapidis Icon apud *Aldrovandum* occurrit sub hoc titulo *Lapis Sagittarius*, quo *Romani* pro Sagittis utebantur. Atque ejus fabricandi modum nostrates didicisse par est *a Romanis*; formâ tamen differunt parùm noster & ille *Romanorum*.

Musculites vel Myites apud nos varius, major & minor.

Pectinites quoque varius.

Lapis Mammosus Mammam referens.

Lapis Nucem Juglandem exiccatum formâ referens.

Lapis varii generis Conchas referens.

Pyrimachus instar pruni.

Ceraunias Lapis à figurâ Fulminis nomen habet. Longus Lapis est, substantiâ Silici similis: Malleum, vel Cuneum, vel Securim repræsentat; foramen habet exactè rotundum, ponderosus est. Huic congener Lapis quidam oblongus niger, cum albis maculis, in medio perforatus, ad flumen repertus.

Glossopetra serrata albicans in Littore reperta substantiæ siccissimæ est, & contra putredinem & verminationem prædicatur ejus vis.

Lapis Variolarum durissimæ substantiæ est, & in colore viridi plerumque nigrescit, superficie juxta unam partem iconibus genuinis Variolarum refertâ, juxta alteram partem confusas habet. In quibusdam Lapidibus Variolæ eminentes, in nostrate depressæ apparent.

Quidam ad Variolarum affectum eum commendant de collo suspensum.

Ostracomorphos quoque Lapis apud nos reperitur, qui varias figuras Ostrearum et Chamarum repræsentat: cujus figuram egregiam apud *Aldrovandum* videre est.

Myites. Pectinites. Lapis Mammosus. Juglandem referens. Conchas referens. Prunum referens. Ceranniae. Glossopetra. Lapis Variolarum. Usus Medicus. Ostracomorphos.

Lapis Conchæ hirſutæ æmulus. Ut et ille, qui eidem *Aldrovando* dicitur Lapis Foſſilis Conchæ craſſæ Teſtæ & Hirſutæ æmulus, niſi quòd noſter lineis tranſverſis careat. *Muſæi Metallici Lib. 4.*

Orchites. Orchites quoque *Aldrovandi* apud nos repetitur, qui ſimul copulatis Globis duobus conſtans Teſtium formam exhibet.

Sandalites. Sandalites etiam, qui ſoleam pro pede humano refert.

Stelechites. Stelechites variæ formæ reperiuntur, inter quas Stelechites Pyramidalis Glaciei ſtiriam imitans.

Lapis Caſeiformis. Lapis Caſeiformis rotundus eſt et compreſſus, fuſci autem coloris ad rubedinem vergentis.

CAPUT VIII.

De Lapidibus pretioſis ſeu Gemmis.

LApides prètioſi quidam pellucidi, qui Gemmæ dicuntur, quidam opaci. Utrique ſuas Virtutes ex ſuccis Mineralibus, quibus tincti ſunt, ſortiuntur; nam fluidæ primùm ſubſtantiæ facilè ſuccis Mineralibus allabentibus tinguntur.

Lapides hi majores & minores.

Ex majoribus apud nos

Iaſpis. Jaſpis, ſanguinis inſtar, per totum corpus ruber. Ab effectu Lapis Sanguinalis, the *Blood-ſtone* dicitur, quoniam ſanguinem a quacunque humani corporis parte manantem cohibet.

Ruber apud nos reperitur.

Viridis quoque, &

Variegatus ex rubro & viridi.

Uſus Medicus & Mechanicus. In Medicinà pro ſanguinis fluxu ſiſtendo geſtatur.

Varia quoque ex eo elaborantur.

Achates. Achates, the *Agate*, Gemma durior eſt, & exactam polituram admittit. Variis coloribus inſignitur. In eo Animantium & Vegetabilium Icones quandoque obſervantur. Achates partim palleſcentis, partim rubeſcentis coloris.

Achates cruce ſignatus.

Achates globoſus continens in ſe Cryſtalla ſexangula, Ætitæ ſpecies.

Uſus Medicus & Mechanicus. Quidam adverſus Venena commendant; nec non in curandis Aranearum & Viperarum ictibus.

Corollæ & Armillæ ex eo parantur.

Sardius, ſive Carneolus. Sardius, qui etiam Corneolus, noſtratibus the *Cornelian* dicitur, Lapis ſemiopacus eſt, & carnem ſuo colore ſimulat. Matrix Amethyſti eſſe creditur quibuſdam.

Uſus Medicus & Mechanicus. Adverſus Venena valere dicitur. Pulvis cum vino auſtero exhibitus ſanguinem undiquaque fluentem coercet. Pulvis ad Dentifricia commendatur.

Aqud Antiquos in frequenti uſu Sigillorum fuiſſe *Plinius* refert, cùm nihil ceræ in Signo retineat, ob quam rationem etiam hodie ad hunc uſum uſurpatur. Ad alias quoque Cælaturas expetitur.

Cryſtallum. Cryſtallum, ut plurimum, angularem, & præſertim hexagonam figuram nanciſcitur. Imò anguli Cryſtalli in cuſpidem deſinentes ita eleganter flectuntur in latus prope mucronem, ut Artifex vix tales imitari poſſit.

Cryſtallum à naturâ plerumque producitur cum feſtucis, atomis, nebulis, ferruginibus, &c. Quando perſpicuum eſt, Cryſtallum nuncupatur.

Ejus varia genera. Varia ejus genera apud nos occurrunt.

Cryſtallum fuſci coloris & ruſeſcentis.

Cryſtallum nigrum. An Lapis Alabandicus Aldrovandi? cui color ex ruffo nigricat. Perſpicuus eſt, adinſtar ignis. Congener ſanè Lapis noſter, ob quaſdam ex hiſce notis Alabandico videtur.

An verò Cryſtallum nigrum noſtrum illud eſt, quod *Agricolæ* Morion dicitur, fluoris genus, ut ille habet? Sola ex nigris Gemmis tranſlucet. Color ei nigerrimus, & Pramnion vocatur, aut cum nigro mixtus. Eſt alius color, ut in noſtrâ, Carbunculi, cujus radix videtur eſſe & ex craſſiore ſucco, qui ſubſidit, fieri. Noſtra figurâ, ut Cryſtallum, ſexangula eſt, & non aliter quàm Cryſtallum ſculpitur.

Cryſtallum montanum maximè pellucidum.

Apud nos quoque reperitur ea Cryſtalli ſpecies, quæ Iris dicitur, Lapis ſc. ſexangulus, qui, quando Radios Solares excipit, Arcum Cœleſti ſimilem jacit in Parietem. Noſter ſaltem Soli expoſitus Iridis colores promit.

Cryſtallum album.

Cryſtallum rubrum.

Minera Cryſtalli.

Minera Plumbea, unde Cryſtalla, tanquam fluores, egrediuntur albidiora.

Cryſtallum, in cujus latiore parte muſcoſi quiddam apparet.

Uſus Medicus. Pila ex Cryſtallo, ob frigiditatem, linguæ febricitantium ſupponitur, ut ſitis tollatur. Pulvis utiliter ad Dentifricia uſurpatur. Pulvis Cryſtalli adverſus Epilepſiam commendatur, in Syncope quoque probatur, Pulvis in Vino propinatus Dyſenteriam coercet & albos Uteri Fluores cohibet, & Fluxum Cœliacum compeſcit, Calculos frangit & illos cum Arenulis per Urinam expellit. Copiam quoque Lactis Nutricibus datum augere dicitur. Cum Oleo Amygdalarum dulcium exhibitus Pulvis Cryſtalli curat eos qui Argentum ſublimatum hauſerunt.

Olim

Olim Crystallum Radiis Solaribus apponebant, & ignem Crystallo correptum foliis aridis excipiebant. Hodie ex Crystallo Lentem convexam formant, quæ ad Radios Solares maximâ violentiâ ignem accendit, & magis quàm Speculum concavum operatur, quandoquidem Plumbum liquefacit & Metalla ignita reddit. Vasa quoque quædam ex Crystallo fiunt. Crystalla dura à Gemmariis ad modum Adamantis scalpuntur, & Berylli nomine venduntur. *Usus Mechanicus.*

Ex Crystallo Vitrarii Smaltum cujuscunque coloris fabricant, deinde Gemmas, tincto Crystallo, cujuscunque fuerint coloris simulant.

Amethystus ad colorem Vini accedens in colorem Violæ terminatur. In Sardâ Gemmâ, tanquam in Matrice nascitur. Triplici colore perfecta radiat, roseo sc. violaceo & purpureo. *Amethystus.*

Pulcherrimi quidam in *Scotiâ* reperiuntur, qui politi cum optimis aliarum Regionum contendunt.

Ex minoribus

Adamantes Lapidi rubro ponderoso adnati, quorum alii albicant, alii nigrescunt, alii pallescunt: alii hexagoni, & alii globosi, qui majore duritiâ referti observantur. *Adamas.*

Adamantes in *Scotiâ* reperiri mihi à viris fide dignis relatum est. Certè Adamas emergit ex succo illi non valdè dissimili, ex quo Crystallum generari solet. Summam duritiem huic Lapidi Natura ingenuit & nitorem admodum vivacem, præ quo Crystalli splendor languescit. Quidam ei attribuunt, ut attritu calefactus, instar Electri, festucas attrahat. Adamas diaphanes & radians, alicujus insignis magnitudinis, carius quàm alia Gemma constat. Quidam Adamantes nigricantis coloris.

Adamantis vis in Calculo confringendo prædicatur. *Usus Medicus & Mechanicus.*

Ornamenti gratiâ gestatur. Ejus scobe aliæ Gemmæ scalpuntur.

Rubinum quoque in *Scotiâ* reperiri ferunt. *Rubinus.*

Carbunculo nomen, quod fulgorem suum ad modum Carbonis ardentis ejaculetur, idque in tenebris etiam. Hunc reperiri tradunt in *Ilâ* ex *Æbudibus* Insulis unâ. In aliis quoque locis fulgor apparens in Rupibus à Carbunculo fluere creditur. *Carbunculus.*

Auctores ejusdem Lapidis species tantùm diversas Rubinum & Carbonculum facere videntur.

Granatus, licet obscurior, ad hos reducitur. *Granatus;*

Iis Venena profligari, & Aerem etiam pestilentem emendari tradunt quidam. *Eorundem Vires;*

Hyacinthus in colore quoque rubescit, & flammas ignis quodammodo æmulatur: ideoque à nonnullis ad genera Carbunculi reducitur. In eo colorum cærulei, violacei & purpurei quædam mixtura est. In *Scotiâ* reperiri relatum est. *Hyacinthus.*

Hujus virtus in expugnando Toxico prædicatur. Spiritus etiam vitales roborare dicitur. *Usus Medicus.*

Topazio aureus est color. Ad Chrysolithos Veterum reducendus. Color Aquæ similis est, in quâ Crocus vel Rhabarbarum dissoluta fuerint. In Boreali Plagâ *Scotiæ* reperiri mihi relatum est. *Topazius.*

Facultatem vitalem roborare dicitur. Sanguinis etiam profluvia coercere traditur. Multùm quoque in Affectibus Pestilentibus commendatur. *Usus Medicus.*

Bufonius Lapis. *Bufonius Lapis.*

Beryllus. *Beryllus;*

Ostendit mihi Vir reverendus rerum naturalium curiosus scrutator Lapidem politissimum rotundum in *Tuedâ* repertum, quem Beryllum dicebat. Instar Crystalli nitidissimi erat. *Aldrovando* autem Beryllus Gemma est, quæ colorem exhibere videtur, qualis Aquæ Maris color. *Alberto* tamen *Magno* Beryllus candidus est, & ad instar Aquæ perspicuus. Adeò ut incerti simus, quid de Beryllo sit statuendum, apud nos reperiatur necne.

Margaritæ. *Margaritæ;*

Oculus Mundi. *Oculus Mundi,*

Gagates. An Bitumen potius? *Gagates;*

Consol. Phil. Lib. 3. Met. 10. Optimè autem de Gemmis pronunciavit *Boethius*, quòd illæ

Illustrant aciem, magisque cæcos
In suas condunt animos tenebras.
Hoc quicquid placet; excitatque mentes,
Infimis tellus aluit cavernis.
Splendor, quo regitur vigetque cœlum,
Vitat obscuras animæ ruinas.

Appendix ad præcedentem Sectionem
de Lapidibus.

Lapis Pholadis Saxum est, cui à naturâ Pholadis Animalculi nomen imponitur, quoniam in eo latibulatur. Pholades enim Animalcula sunt Testacea Bivalvia, ita nuncupata, quia semper delitescunt. Harum Icones in Tabulis exhibuimus. *Lapis Pholadis.*

Foramina habet hoc Saxum plurima rotunda, quædam majora, quædam minora, in quibus Pholades conspiciuntur. Apud nos repertus in novo Portu Comitis de *Wintoun* prope *Setonium* oppidum.

SECTIO TERTIA.

De Metallis.

CAPUT I.

De Metallis in genere.

Metallum quid. METallum corpus fusile est, durum, fusile, quod in suâ naturâ consistens Malleo in omnem partem extenditur & dilatatur.

Metalla unde generantur. Metalla quæque ex proprio seminio à Deo creato generantur, quod frustra imitantur in Terræ superficie Chymistæ, cum illa non nisi ex propriis seminibus, idque in propriis Matricibus in Terræ sinu fiant.

Metalla quot sunt. Metalla propriè dicta sex sunt; Aurum, Argentum, Æs, Ferrum, Plumbum, Stannum; quibus quidam Hydrargyrum addunt, cui tamen desunt aliquæ Metalli conditiones. Chalybem autem ad Ferrum reducunt, sicut Aurichalcum ad Æs: Æs enim tinctum est. Quidam Antimonium etiam addunt, atque Metalla sic dividunt.

Metallorum differentiæ. Metalla quædam sunt dura, quædam liquida.

Liquidum est Argentum vivum.

Dura sunt vel pura, vel impura.

Pura: ut Aurum, Argentum.

Impura vel duriora, vel molliora.

Duriora; ut Æs & Ferrum.

Molliora sunt Plumbum, Stannum & Stibium.

Metallorum signa. Signa Metallorum latentium sunt Lapides et Glebæ Terræ justo graviores, præsertim si Sulphureum odorem de se spargant. Color quoque indicat Metalla latentia: viridis enim color ab Ære, niger ab Argento & Auro, lividus à Plumbo et Ferro, luridus à Chalcantho, cinereus et obscurus à Sulphure. Rimæ quoque in Montibus observatæ acres Metallorum halitus notare solent, ob quos quoque fit, ut Pruina et Nix in iis locis non duret. Certissima signa præbent Ramenta quædam Metallica à Torrentibus derasa.

CAPUT II.

De Metallis in specie.

EX Metallis perfectis apud nos sunt

Aurum. Aurum, quod purissimum in variis *Scotiæ* nostræ locis reperitur, & quidem apyron quandoque, quod nullum ignem est expertum. Et non tantùm ramenta, quæ frequenter inveniuntur, sed aliquando frusta, quæ Uncias aliquot pendent. Ego autem ipse vidi Auri frustum duas drachmas cum dimidiâ pendens in *Crafordiæ* tesquis inventum.

Certè *Britanniæ* Colles Auro fertiles *Strabo* celebrabat.

Usus Medicus. Aurum ad Medicinæ usum præfertur, quòd naturâ suâ statim purum est. Valet ad robur naturæ & Ventriculum exolutum reficit, Venenis resistit. Auri scobs Scabiei & Lepræ plurimùm prodest, Elephantiasin arcet; illis medetur, qui ab Argento vivo vel intrinsecùs sumpto, vel extrinsecùs applicato læsi fuerint. Folia Auri Ulceri imposita carnem sine morsu exedere dicuntur. In Cauteriis Actualibus præstat cæteris Metallis.

Usus Mechanicus. Pictores, deficiente Cæruleo transmarino, laminas Aureas supra Ollam Aceto plenam suspendunt: nam tunc Aurum Cyaneum colorem amœnissimum spargit, quod prædicto libentissimè præferunt. Utuntur etiam Auro soluto, dum limaturam Auri triduo mergunt in succo à foliis Juniperi expresso: etenim hoc temporis spatio Aurum instar Aquæ solvitur, quæ in substantiâ Aurum æmulatur. Hac mixturâ Pictores ad figuras & literas aureas delineandas uti solent.

Aurum certè aliis omnibus Metallis præstat;

—— Uni quoniam nil deperit Auro
Igne, velut solum consumit nulla vetustas,
Ac neque rubigo aut ærugo conficit ulla.

Argentum. Argentum proximum ab Auro bonitatis locum occupat, & quemadmodum Pyritæ aureo colore aspersi Venas Aureas, ita albicantes minutis maculati granis Venas Argenteas indicare solent.

Ejus Minera varia est, nunc rubra, nunc alba. *The Sparr* dicitur.

Usus Medicus & Mechanicus. Medici ejus scobe utuntur, quòd tremori & palpitationi cordis opituletur, et Cerebrum roborare videatur.

Quomodo Pictoribus in usum cedat, videre est apud *Aldrovandum*. Optimæ Tubæ præliares ex eo conficiuntur, ob Metalli tinnitum.

Ex imperfectis

Æs seu Cuprum variis in locis apud nos reperitur.

Æs. Chrysocolla, Ærugo & Pyritæ ærosi certissimum Venæ Ærariæ indicium præbent.

Æris

Æris Vena Chrysocollâ & Cæruleo tincta apud *Airthry*.

Minera Æris & Plumbi mixta.

Æris ferax Pyrites aurei coloris.

Æris Vena in Marmore & Pyrite.

Æs ustum adstringit, siccat, reprimit, absumit. Usus Medicus & Mechanicus.

Pictoribus quoque varios usus præbet: nam tum Cæruleum commune, tum color viridis ex eo conficiuntur.

Ferri Minera varia apud nos est. *Ferrum.*

Minera Ferri nigricans valdè ponderosa.

Minera quædam Ferri durissima, instar Chalybis, splendens.

Minera Ferri rubra cum Armaturâ albâ.

Minera Ferri obscurè rubens cum Armaturâ, Cordis effigie.

Ferrum refrigerat, adstringit, siccat, digerit Scirrhos. Vinum, aut Aqua, in quâ candens Ferrum sit restinctum, potu Dysentericis auxiliatur. Scobs in Cachecticis valet. Balneum ex scoriis tumores pedum œdematosos resolvit, Articulos roborat. Usus Medicus &

Ex Ferro Instrumenta ad plurimas Artes conficiuntur. Mechanicum.

Plumbum veteres in album & nigrum distinxerunt. Album κασσίτερον, hoc est, Stannum dixere; nigrum, nostrum commune. *Plumbum.*

Plumbum quandoque purum reperitur, cujusmodi massam ingentem vidi, quæ in Mineris Plumbariis D. *Joannis Hope* de *Hoptoun* inventa fuit, cui deportandæ non pauciores quàm octo Equi sufficiebant.

Plumbum sæpe in Fluoribus albis à nostratibus *Sparrs* dictis invenitur, aliquando cum Minerâ Crystalli, cujusmodi Massæ ex Mineris Marchionis de *Queensberry* summi *Scotiæ* Thesaurarii erutæ Icon in Tabulis nostris habetur.

Variæ apud nos Plumbi Mineræ sunt; scilicet

Minera Plumbi flavi coloris.

Minera Plumbi, in quâ Cuprum est.

Minera Plumbi splendens.

Plumbum refrigerat admodum & adstringit. Lamina Plumbea lumbis instrata genituræ fluorem per insomnia prohibet, & Ganglium dissipat. Usus Medicus.

Plumbum ustum mistas habet vires; refrigerat, siccat, attenuat. Ulcera rebellia Cancrosa carne implet, ac Cicatrice tegit.

Plumbi recrementum pars est terrea & lapidosa Venæ Plumbi Eliquata simul cum Plumbo. Majorem habet vim adstringendi & siccandi quàm Plumbum ustum.

Stannum in *Scotiâ* nostrâ quoque reperitur. Ei virtus siccandi & refrigerandi assignatur. Magni usus est (ut quidam volunt) in Ulceribus etiam antiquis. Ramenta Stanni à quibusdam in Scorbuto sacculis pro diætâ miscentur. *Stannum*, & ejus Usus Medicus.

Coquitur ex Lapide fissili, Quartzo & aliis Lapidibus solidis. In Pictorum quoque usus cedit, & Utensilia multa ex eo parantur. Usus Mechanicus.

Ex Metallis affinibus.

Antimonium, quod etiam Stibium dicitur, Lapide Plumbario magis friabile est, & fissile magis: manus tingit. *Antimonium.*

Antiqui Medicamentis tantùm externis hoc admiscebant ad Ulcera sananda. Hodie ex Antimonio Oleum paratur in Ulceribus malignis præstantissimum. Crudum in Vino maceratum Vomitorium est, referente Domino *Lamy*. Ad Purgationes præparatum ad Vomitum quoque usurpatur. Crudum etiam cum fructu sacculis pro diætâ Lue Venereâ laborantium præscriptis miscetur. Usus Medicus.

Veteribus ejus usus in decoratione erat, ut ex Sacris Literis videre est. Usus Mechanicus.

Campanarum Artificibus in usum venit, sicut & Gemmariis etiam.

Argentum vivum, sive Hydrargyrum, nostratibus *Quicksilver* in *Scotiâ* etiam reperitur. Liquor Metallicus est, ponderosus, coloris argentei, instar Aquæ fluidus, sed manum non madefaciens. Ad contactum frigidus est.

Argentum vivum vel nativum & fossile, vel factitium est. *Hydrargyrum.*

Nativum & fossile est, quod in propriis Venis reperitur.

Factitium autem, quod ex Cinnabari nativâ præparari solet.

Luis Venereæ, etiam quæ altiùs sedes fixit, efficacissimum remedium est. Vermes quoque necat, Tumores duros resolvit, Scabiem & Ulcera curat. Pediculos interimit: quâ facultate cognitâ, Mulieres illud Salivâ vel Axungiâ extinguunt, & postea caput Pusionum linunt. Sed cùm in ejus usu incautiores sunt, Fluxiones in Tonsillas & Uvolam non rarò procurant, quæ Tempestate Pluviâ illos invadunt, à quibus vix unquam postea liberantur. Caveant ergo ab ejus usu improvido, qui suis Liberis bene consulere velint. Usus Medicus.

Multi usus apud Aurifabros aliosque Artifices est.

Chrysocollæ nativæ color viridis est. In Lapide æroso nostrate frequenter reperitur. Videtur quasi ærugo quædam ab Aquâ aliove liquore acidulo fluente in Venam Æris. *Chrysocolla.*

Alvum solvit & Vomitum concitat tantâ vehementiâ, ut intra corpus non tutò sumatur. Usus Medicus & Mechanicus.

Veteres ad Aurum glutinandum eâ usi sunt. Pictoribus quoque in usum venit.

Pyrites, varius apud nos. *Pyrites.*

Cubicus. Cubicus æneis coloris.

Mica. Mica corpus est Metallicum Argento splendore simile, quod in Marmoribus & Lapidibus arenosis lucet, sed ex iis separari nequit. Fixum non est, sed igne consumitur.

Talcum. Talcum.

Cadmia. Cadmia.

Cinnabaris. Cinnabaris.

Lapis ærosus. Lapis ærosus viridis.

Fluores. Saxa Metallaria ea videntur esse, quæ nostratibus *Sparrs*; quorum quædam opaca, quædam nitentia & splendentia, quæ Fluores dicuntur. Atque ita ab Auctoribus appellantur, quoniam calore ignis liquefiunt a Metallariis in Fornaces ardentes conjecti. Gemmis similes sunt quidam ex iis, alii opaci, quales in Fodinis Argentariis reperiuntur.

Usus Mechanicus. Metallarii Fluores in Fornaces injiciunt, ut materiam Metallorum fluidiorem reddant.

Ex Artificialibus quæ ex Metallis Ars elicit.

Ærugo. Ærugo succus Metallicus in Ærariis Metallis concretus, qui generatur, dum succus vehementer acidus Æris materiam eroserit. Reperitur Nativa apud nos in Pyrite Ærario, ex quo efflorescit.

Usus Medicus. Acris est & crassarum partium, mordet, liquat, digerit & siccat.

Ferrugo. Ferrugo, *Rust of Iron*, Ferri vitium est, ex quo Ferrum humore contactum infestatur. Color illi ruber, sed nigredine permixtus. Vis illius instar Chalcanthi.

Usus Medicus & Mechanicus. Adstringens est, minùs tamen erodens. Illita Sacris Ignibus & Papularum eruptionibus medetur.

In *Germaniâ* Sutores illam in tenuiori Cerevisiâ dissolvunt, & Coria tingunt. Coriarii etiam *Itali* (referente *Aldrovando*) Ferrum vetus & rubiginosum in Vino putrefaciunt, quo deinde Coria nigro colore tingunt.

Crocus Martis. Crocus Martis ex ferro paratus deobstruit egregie?

Ex Plumbo

Cerussa. Cerussa, quæ Flos Plumbi nominatur.

Usus Medicus. Refrigerat & siccat, eximii usus in Ulceribus.

Sandyx. Minium. Usus Medicus & Mechanicus. Cerussa in Fictili novo combusta colorem rubrum acquirit & Sandyx evadit. Hæc, si cum æquâ portione Rubricæ aduratur, Minium præbet, quod in malignis etiam Ulceribus eximii usus est & Pictoribus quoque in usum cedit.

Ex Ære.

Flos Æris. Squama Æris. Squama Ferri & Chalybis.

Flos Æris.

Squama Æris.

Ex Ferro & Chalybe

Squama Ferri & Chalybis.

Ex Metallis quoque sunt

Scoria. Diphryges. Vitrum. Cadmia. Pompholyx. Lithargyros.

Scoria.

Diphryges.

Vitrum.

Cadmia.

Pompholyx.

Lithargyros.

SECTIO QUARTA.

De Marinis.

CAPUT I.

De Marinis in Genere.

Aqua cur Veteribus rerum omnium Principium censebatur. AQua Veteribus omnium rerum Principium censebatur, quòd in eà omnis generis corpora provenirent. In Mari certè non solum Pisces innumeri, sed & Quadrupeda, Aves, Insecta, Serpentes, imo sui generis Fossilia producuntur, ut Succinum, Ambra Grisea, quæ Bituminosi generis sunt. Plantæ autem plurimæ in ipso Maris fundo proveniunt, non solùm quæ Algæ dicuntur, sed Frutices, Arbores & Herbæ propriè dictæ. Nos ex eo Corporum Marinorum numero ea tantùm hic apponemus, quæ in hoc nostro Mari reperiuntur, Plantas se & Bitumina, aut quæ his congenera sunt (Animalia enim, etiam Marina, in Tractatu de Animalibus habentur) initium à Plantis Marinis sumentes, quòd eæ frequentiùs occurrant. Ex his Algæ, seu Fuci in Libro Primo de Plantis traditi sunt.

CAPUT

CAPUT II.

De Plantis Marinis, Bituminibus, aut his congeneribus, aliiſque quæ in Mari proveniunt.

Abies Marina.

ABies Marina, quæ teſtis Oſtreorum adnaſcitur.

Planta Equiſeti facie.

Planta Marina Equiſeti facie Oſtreo adnata. Ejus Icon habetur in Tabulis.

Coralloides.

Coralloides ſuccus concretus eſt, ramis quàm in Corallio brevioribus, diſſimilis quoque ſubſtantiæ. In Littore Cantieræ invenitur.

Vires.

A quibuſdam prædicatur ad eoſdem uſus ad quos Corallium uſurpatur.

Muſcus Corallinus.

Muſcus Corallinus albus.

—purpureus,

—niger.

Spongia palmata.

Spongia palmata.

Ebur Marinum Schetlandicum.

Ebur Marinum *Schetlandicum*. Lapideæ quidem ſubſtantiæ videtur, quod tamen politiſſimum Ebur refert.

Uſus Medicus.

Hic Lapis Ebori ſimillimus in *Schetlandiâ* invenitur, in Maris littore. An Lapis *Arabicus Aldrovandi*, cui *Dioſcorides* trito & Hæmorrhoidibus tumidis inſperſo vim illas exiccandi tribuit, & cinerem Dentifriciis utilem eſſe ſcribit. *Galenus* exiccantem & extergentem ei facultatem aſſignat.

Ambra Griſea.

Ambra Griſea quandoque in noſtro Mari reperitur. Subſtantia autem pinguis eſt, odoratiſſima, friabilis, dilatabilis tamen; colore nunc uniformi, nunc puncta citrina aut alba aſperſa habens. Probabile eſt ex Fontibus quibuſdam Bituminis manare, & in ſummo Mari Aeri expoſitum coagulari & denſari. Calida ſtatuitur ordine ſecundo, ſicca primo.

Uſus Medicus & Mechanicus.

Inſignem vim habet ſpiritus Animales & Vitales roborandi: unde Cerebro & Cordi confert. Senſus omnes vegetiores reddit, utilis Senibus & naturâ frigidioribus. In Syncope & Melancholiâ commendatur.

In odoramentis & ſuffitibus maximum uſum habet. Myropœi hoc odoramenti genere Chirothecas Nobilium imbuere ſolent

Succinum.

Succinum Bituminis genus eſſe videtur, ſive Terræ pinguedo è Terræ Venis effluens, aut ex quibuſdam Scopulorum crepidinibus erumpens, & in Mare defluens, in quo agitatum, aquarum ſalſugine in Lapidis duritiem concreſcit. Fluidum fuiſſe arguunt Inſecta aliaque, quæ in eo incluſa reperiuntur. Cùm autem Succinum adhuc liquidum naturaliter tenax ſit, non mirum eſt, ſi Animalcula quandoque illi incidenter adhærentia ita implicentur, ut neceſſariò in duritiem lapideam paulatim concreſcant; Hinc *Martialis*,

Lib. 6. Epigr. 15.

> *Dum Phaethonteâ Formica vagatur in umbrâ*
> *Implicuit tenuem Succina gutta Feram.*

Fruſtum Succini habeo, in quo Muſca condita eſt,

> *Nec poterat tumulo nobiliore tegi.*

Incenſum Succinum ardet, inſtar Bituminis, ejuſque odorem reddit. Paleas & ſimiles quiſquilias attrahit. Ingens ejus Maſſa (referente *Boethio* noſtro) equn major in Littus noſtrum appulit.

Gagates ei congener eſt, ſed ex craſſiori & impuriori Bitumine ortum habet & propterea nigrum eſt.

Succinum nunc album eſt, nunc mellei coloris; aliquando aurei.

Uſus Medicus.

Ex Succini ramentis Pulveres Suffumigatorii in Affectibus frigidis & contagioſis parantur. Ex iis quoque Vernix paratur.

Succinum Remedium caleſaciens cenſetur, & vim habet conglutinandi, conſtringendi, exiccandi. Eximii uſûs eſt in Strangulatu Matricis & Epilepſiâ, Diureticæ quoque facultatis eſt. Oleum ex eo Paralyticis conducit.

De Succino juſtos Tractatus ſcripſerunt D. *Andreas* Auriſaber & *Severinus Gabelius*.

Sperma Ceti.

Sperma Ceti.

De Haloſantho ſeu Spermate Ceti Librum ſcripſit *Valerius Cordus*. Eſt autem ſubſtantiâ ſubliquidum & adipis inſtar pingue, colore ad citrinum aut croceum inclinans, odore gravi. Saporem illotum adhuc habet pinguem, acrem, & Salis aut aquæ Marinæ modn fervidum, ſubrancidum. Præparatum verò guſtu pingue, modicè acre & ſubrancidum eſt.

Quidam Auctores tradunt eſſe liquorem, & in cerebro Ceti, qui *Iſlandis Dogling* dicitur, reperiri. Alii Bituminoſum corpus putant aliunde in Mare influens.

Uſus Medicus.

Sudorem provocat, & ſanguinem coagulatum in grumos, à caſu, diſſolvit, Alvum turbat. In Colicâ quoque commendatur. Quidam ad reſpirationem difficilem eo utuntur.

Favus Marinus.

Favus Marinus Subſtantia quædam ex Veſiculis aridis conſtans.

In Littore Maris *Deucaledonii* & in *Orcadibus* cum Algâ Marinâ inveniuntur.

Phaſeoli Molucani. Nux Indica.

Phaſeoli *Molucani*, &

Nux *Indica*, ex quâ Pyxides pro Pulvere Sternutatorio parant.

Addendum ad Cap. 10. Libri Primi Partis Primæ.

Præter enumeratos ibi Fontes Medicatos, frequentari nuper cœpit Fons *Balgregie* verſus *Fiſanæ*

Provinciæ meditullium situs. Aqua hujus Fontis hausta saporem adstringentem in ore relinquit, & corpore calefacto quibusdam nauseam, vomitus & purgationes molitur, nonnullis salivationem & sputa frequentiora procurat. In contractionibus Articulorum multùm conducit ejus usus externè. A quo Minerali ejus virtus profiliat, nondum compertum est. Reperiuntur propè Fontem Crystalla.

Prodromo hoc opere jam ad Umbilicum adducto, æquum est, ut nos cum Regio Prophetâ cuncta *Dei* Opificia ad ejus laudes celebrandas excitante concinamus,

Ps. 148. Vers. 1. ad 14.

Laudate Dominum, qui diem
Sol, Luna noctem illuminas.
Laudate Dominum lucidis
Stellæ decoræ flammulis.
Laudate eum rotatiles
Tot Orbium compagines,
Et Unda longe celsior
Campis nitentis Aeris.
Huic cuncta laudes dicite,
Nomenque cuncta pangite,
Quod cuncta nutu condidit,
Et cuncta nutu sustinet,
Fixitque firmo cardine,
Ne vi senectæ corruant;
Certisque vinxit legibus,
Quas transgredi non audeant.
Laudate Dominum sub specus
Terræ Dracones abditi:
Et vasta Cete, quæ sinus
Ponti repostos funditis.
Ignes, Nives, & Grandines,
Vaporque & Auræ spiritus,
Ad jussa Domini mobiles
Circumrotantes turbines,
Colles feraces, & feri
Montes: & omnes Arbores,
Seu montibus rigescitis,
Seu cultibus mansuescitis,
Mites feræque Bestiæ,
Humique lentè Reptiles,
Et quæ liquentes Aeris
Campos volando carpitis.
Reges & Orbis Præsides,
Et Nationes liberæ,
Et pauperi plebeculæ
Qui jus ab alto dicitis,
Et vos Juventa florea,
Læti puelli & virgines,
Senesque vitæ in ultimo
Jamjam exituri limine,
Laudate Dominum. Numini
Sit ejus uni gloria,
Unumque noscat omnium
Cælum Solumque Principem.

Totius Operis Prodromi

F I N I S.

T A B U L Æ   Æ N E Æ

In quibus Icones.

Tabula 1. Aſtragalus Silvaticus Thalii.
Tabula 2. Roſa Ciphiana.

Tab. 3. *fig.* 1. Adiantho vero affine noſtras.
fig. 2. Adianthum album Wemienſe Tenuifolium
3. Trichomanes folio crenato.
4. Trichomanes folio pyramidali.
5. Muſcus Aſplenii Facie.
6. Cochlites Lapis.
7. Mytulites Lapis.

Tab. 4. *fig.* 1. Adianthum nigrum Maximum Noſtras.
2. Pietra Emboſcata imperati.
3. Cotyledon hirſuta J. Raii Hairie Kidney-wort.

Tab. 5. *fig.* 1. Folium Dentariæ affinis.
2. Ramus laſerpitii non deſcripti.
3. Dentariæ affinis planta integra.
4. Vermis Cucurbitinus.

Tab. 6. *fig.* 1. Fragariæ affinis planta non ſcripta.
2. Horminum Tingitanum.
3. Piſcis maculis aureis aſperſus non ſcriptus pollices 42. longus.

Tab. 7. Mergus Avis.

Tab. 8. Equus Scoticus Velox.

Tab. 9. *fig.* 1. Caput Veteris Anſeris Baſſani.
2. Anſer Baſſanus junior
3. Pes Senioris.

Tab. 10. Effigies *M. Alex. Bodii.*

Tab. 11. *fig.* 1. Himantopus Avis.
2. Cornu ex Mulieris capite exciſum.
3. Inferior pars quâ exciſum eſt.
4. Acarus ut *Microſcopio* apparet.

Tab. 12. *fig.* 1. Fucus Equiſeti facie.
2. Arcuata avis.
3. Apium *Marinum* quibuſdam potius Imperatoriæ affinus planta.
4. Echium *Marinum.*

Tab. 13. *fig.* 1. Turdus illas.
2. Himantopus.

Tab. 14. *fig.* 1. Capricalca fœmina.
2. Cataractes Noſtras.

Tab. 15. *fig.* 1. Colymbus maximus Stellatus.
2. Cataphracti piſcis pars Supina
3. pars prona.

Tab. 16. *fig.* 1. Anas Arctica Cluſii.
2. Kitiwake Avis Baſſana.
3. Lupus *Marinus.*

Tab. 17. *fig.* 1. Scorpius *Marinus* noſter ſupinus
2. pronus.

Tab. 18. *fig.* 1. Concha Anatifera integra.
2. Piſcis exemptus contractis flagellis.
3. Idem explicatis.
4. Capricornus inſectum.
Capricalca *Mas.*

Tabula 19. *Muſtela* Vivipara.
Aculeatus *Marinus Major.*
Acus *Ariſtotelis* caudâ ſerpentinâ.

Tabula 20. Cochlea *Marina* Bivalvis Supina.
Eadem extra Teſtem protuberans.
Eadem prona.

Tab. 21. *fig.* 1. Globulus ex Vituli ſtomacho exemptus.
2. Lapis Echinites.
3. Lapis fungoſus per Anum excretus.
4. Alterius medietas.
Tadorna *Bellonii.*

Tab. 22. *fig.* 1. *Minera* Cryſtalli Orroeini.
2. Lapis ex quo ferrum conficitur.
3. Alia minera *Queensburnensis* cum fruſto plumbi incorporato.

LECTORI BENEVOLO.

Graviora hæc Errata, quoniam Auctor haud semper Correctioni adesse potuit, sic emendabis.

Errata corrigenda in Parte Primâ.

Pag. 7. lin. 44. Pro Fluminum lege *Pulmonum*. Pag. 8. l. 46. pro Hydraggyrum lege *Hydrargyrum*. P. 13. l. 52. pro Zepyro-Boreas lege *Zephyro-Boreas*. pag. 14. l. 3. Pro Euro-Notus & Auster leg. *Euro-Notus & Eurus*. pag. 15. l. 11. Pro divina lege *divina*. pag. 19. lin. 17. Pro In sula lege *Insula*. pag. 20. lin. 17. pro quoque lege *quoque*. pag. 22. lin. 27. pro Mackenzis lege *Mackenzius*. pag. 29. lin. 44. pro adjactum lege *ad jactum*. pag. 31. lin. 47. pro Avenâ lege *Arena*. Ibid. in Margine, lin. 21. pro Aurifodna lege *Aurifodina*. pag. 33. lin. 42. Mediocriter requisita. Dele *requisita*, quæ vox lineâ sequente inserenda est inter *agrorum* & *nobos*. Ibid in Margine. lin. 5. pro Fossilis lege *Fluviales*. pag. 34. lin. 44. pro Hippocrates lege *Hippocrates*. pag. 36. lin. 15. pro probebant lege *prabebant*. pag. 38. lin 18. post meminit dele : Ibid. lin. 22. post necessitas est adde, Ibid. lin. 41. pro canadus lege *candidus*. Ibid in Margine, lin. 8. pro ἀ γρω lege ἀγρω. pag. 39. lin. 36. pro cupidæ lege *cupidæ*. Ibid. lin. 43. pro navius lege *navius*. pag. 40. lin. 46. pro cibi lege *cibo*. Ibid. lin. 55. pro Lypothymias lege *Lipothymias*. pag. 42. lin. 3. pro vicinos lege *vicinos*. pag. 50. lin. 6. pro tetram que lege *tetramque*. Ibid. lin. 12. pro adventu lege *adventitio*. pag. 52. lin. 11. pro dyspnæa lege *dyspnœa*. pag. 63. lin. 60. pro cæcos lege *cacos*. pag. 69. lin 28. pro dyspnaâ lege *dyspnoâ*. pag. 71. lin. 34. & 35. pro Medicinæ lege *Medicina*. Ibid. lin. 43. pro horum lege de *his*. pag. 72. lin. 17. pro excogitabant lege *excogitarunt*. pag. 73. lin. 8. pro hunc illive lege *hoc illove*. pag. 80. lin. 4. pro Ventriculo lege *Ventriculi*. pag. 87. lin. 26. pro Caryophillatæ lege *Caryophyllata*. Ibid. in marg. lin. 1. pro Rachid. lege *Rachetida*. pag. 94. lin. 19. pro medicus lege *medius*. pag. 99. lin. 55. pro autem lege *autem*. Ibid. lin. 46. pro violatiles lege *volatiles*. Ibid. lin. 33. pro corradit lege *corradit*.

Errata corrigenda in Libro Primo & Secundo Partis Secundæ.

Pag. 3. lin 16. pro pluviæ lege *pluviâ*. Ibid. lin. 24. pro similiaris lege *similaris*. pag. 8. lin. 38. pro Muumæ lege *Murena*. Ibid. lin. 41. pro West-from lege *West from*. pag. 9. lin. 4. pro Vulgatis lege *Vulgaris*. pag. 11. in Margine lin. 22. pro Astralagus lege *Astragalus*. pag. 13. lin. 57. pro sequentibus lege *sequentibus*. pag. 13. lin. 53. quod in, dele *in*. pag. 17. lin. 59. pro Neotrics lege *Neotericis*. pag. 19. lin. 46. pro Libra unica lege *Libram unicam*. pag. 23. lin. ult. pro adstringant lege *adstringunt*. pag. 35. lin. 35. pro cathreticum lege *catharticum*. pag. 39. lin. 10. pro Mufus lege *Museus*. Ibid. lin. 20. pro hobetur lege *habetur*. Ibid. lin. 31. pro interraneorum lege *interaneorum*. pag. 43. lin. 50. pro Dalechampy lege *Dalechampii*. pag. 44. in marg. lin. 16. pro Ponentilla lege *Potentilla*. pag. 45. lin. 15. pro dysenterias lege *dysenterias*. pag. 49. lin. 24. pro Cerinthiacis lege *Cerinthinacis*. pag 50. lin. 17. pro Donua lege *Donna*. Ibid. lin. 14. pro Domia lege *Donna*. pag. 55. lin. 17. herbæ in dele *in*. Ibid. lin. 43. pro ceralei lege *caruleo*. pag. 57. col. 1. lin. 38. pro vulgare lege *vulgares*. pag. 58. col. 1. lin. 3. pro Cicere lege *Ciceri*. pag. 59. col. 1. lin. 1. pro Typhynum lege *Typhinum*. pag. 69. lin. 32. Post etiam dele &. Ibid. lin. 43. pro Oxon. lege *Oxon*. pag. 74. lin. 31. pro calore lege *colore*. pag. 81. in marg. lin. 23. pro Consodila lege *Consolida*. pag. 85. lin. 50. pro Shee-Vetch lege *Shee-Vetch*. pag 95. lin. 45. pro λιγουργιον lege λιγυριον. pag. 100. lin. 2. pro sanat lege *sanat*. Ibid. lin. 3. pro in est lege *inest*. Ibid. lin. 12. pro intermit lege *intermit*. pag. 104. lin. 53. pro speciosiore lege *speciosiore*. Ibid. lin. 55. pro Verticillatas lege *Verticillatas*. pag. 107. lin. 1. pro Monspessulanas lege *Monspessulanus*. Ibid. lin. 18. pro recentis lege *recentes*.

Errata corrigenda in Libro Tertio & quarto Partis Secundæ

Pag. 1. lin. 23. pro Aëris lege *Aëris*. pag. 8. in marg. lin. 15. & 16. pro Româ lege *Româ*. pag. 9. lin. 25. pro sunt lege *est*. pag. 14. lin. pro cum Volatus valido enim lege *cum enim Volatus valido*. Ibid. lin. 48. pro millaria lege *millia*. pag. 16 lin. 20. pro annum lege *annum*. pag. 18. lin. penult. dele 2. pag. 20. lin. 43. pro Colymbus lege *Colymbis*. pag. 25. lin. 4. pro Balenarum lege *Balænarum*. pag. 26. lin. 31. pro Rondelim lege *Rondeletii*. pag. 44. lin. 49. pro Napthæ lege *Naphtha*. pag. 45. in marg lin. 6. pro ub lege *ubi*. pag. 46. lin. 41. pro representent lege *repræsentent*. pag. 47. lin. 18. pro concretus instar struarum lege *concretus instar strearum*. pag. 48. lin. 27. pro Lapidicinâ lege *Lapicidina*. pag. 52. lin. 5. pro corpus fusile lege *corpus fossile*. pag. 54. lin. 20. pro medetu lege *medetur*. Ibid. in marg. lin. 29. pro Ævis lege *Ævi*.

Errata alia leviora (quæ vel in ipso Opere, vel Epistolis, vel alibi occurrant) æquus Lector facilè inter legendum corriges.

F I N I S.

INDEX

Alphabeticus rerum præcipuarum, quæ in Libro Quarto & ultimo Partis secundæ Prodromi Naturalis Historiæ Scotiæ tractantur, qui agit de Fossilibus & Marinis.

A

B

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

ORDO OPERIS.

Prodromo huic Naturalis Historiæ Scotiæ *Nuncius* Scoto-Britannus *de* Atlante Scotico *præmissus est, quòd in eo naturalis Regionis divisio habeatur,* & Regiones *eo ordine, quo jacent, dispositæ sint, adeoque Descriptionis vicem supplere possit. Operæpretium quoque nobis visum est Institutum nostrum de* Atlante Scotico *edendo omnibus hoc pacto significare, ut, siqui sint, apud quos vel Manuscripta, vel Tabulæ Geographicæ, vel* Inscriptiones *Antiquæ sint, quæ* Atlantem *nostrum illustrare poterint, illi ea nobis dignentur communicare, & honorifica eorum mentio in opere fiet.*

Ipsum verò Opus Prodromum in duas Partes divisum est.

Prima *Generalis duos continet Libros;*

Quorum primus agit de Aere, Aquis, Locis & Incolis Scotiæ.

In Secundo de Morbis *in* Scotiâ *grassantibus, de Methodo iis medendi, & de* Medicinâ *Indigenâ agitur.*

Secunda Pars Specialis est, & quatuor Libris constat:

Quorum primus de Plantis *in* Scotiâ *sponte nascentibus agit.*

Secundus de Plantis Scotiæ *Hortensibus.*

Tertius de Animalibus Scotiæ *tam feris quàm domesticis.*

Quartus de Mineralibus *Metallis & Marinis.*

Singulis autem Libris præmittitur Index Capitum, qui singulorum Capitum Titulos explicat.

Sub calcem verò utriusque Partis Indices *Rerum copiosi adjecti sunt.*

EDIN-

EDINBURGH

The Tenth day of April, 1684.

THE LORDS of His *Majesties* Privy Council having appointed some of their Number, to revise the Book published by Sir *Robert Sibbald* His *Majesties* Physician in Ordinar and Geographer, Intituled *Scotia illustrata sive Prodromus Historiæ Naturalis*; and having considered the report made by them of the usefulness thereof; do give and grant to the said Sir *Robert Sibbald*, and to his Heires and Assigneyes the sole Priviledge of causing Print the said Book, and discharge all others to print or reprint the same without his or their licence, for the space of nineteen years, or to import the same reprinted abroad into this Kingdom during the said space, under the penalty of Confiscation of such Copies to his, or their use, and being further punished for their contempt. Ext. by me

WILL. PATERSON.
Cls. Sti. Concilii.

APPROBATIO

Regii Medicorum Collegii Præsidis & Censoris.

CUm Robertus Sibbaldus *M. D. Eques Auratus & Medicus Regis Ordinarius Regiique Medicorum Collegii apud* Edinburgum *Socius, opus Sacræ suæ Majestatis jussu a se elaboratum, nobis perlegendum exhibuerit, quod* Scotiam *Illustratam sive* Naturalis Historiæ Prodromum *inscripsit. Ac in eo nihil sit quod bonis moribus contrarium sit, multa verò reperiantur quæ ad scientias & Artes promovendas inserviant; dignum censemus quod in publicam lucem emittatur, in cujus rei fidem subscriptiones nostras manuales apposuimus primo die* Aprilis *Anno Domini*, 1684.

AR. STEVENSON. C.M.R.P.
ANDR. BALFOURE. C.M.R.C.

Tab 1

· Astragalus Sylvaticus Thaly ·

Geo. Marsh

Tab 2

· Rosa Cyphiana ·

Tab. 3
4
3
5
1
2
6
7

Tab. 4
1
3
2

Tab 5
1
2
3
4
Excud. Jo. Reid.

Tab 6
1
2
3

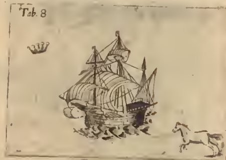
Tab. 7

Tab 10

Tab. 8

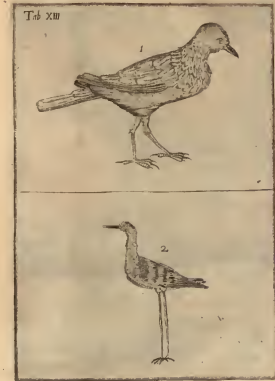

Tab. 9
1
2
Anser Bassanus
3

Tab XI
Himantopus.
1
2
3
4

Tab XII
2
1
3
4
Apium marinum quibusdam
Echium marinum

Tab XIII
1
2

Tab 14
:Capricalca fœmina 1
·Cataractes nostras·
2
Geo. Mann fecit

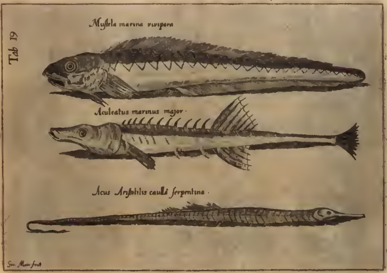
Tab 15
1
Colymbus maximus stellatus
2
3
Catophractus

Tab 16
1
2
3
Lupus marinus
Excud: Jo. Reed

Tab 17
Scorpius marinus nostras
1
2
Excud Jo Reed

Tab 19
Mustela marina vivipara
Aculeatus marinus major
Acus Aristotilis caudâ serpentina

Tab 18
1
2
3
4

Tab 20
1
2
3

Tab 21
1
2
3
4
Tadorna Belona

Tab. 22
1
2
3
6
7